FR. THOMAE MARIAE MAMACHII ... ORIGINUM ET ANTIQUITATUM CHRISTIANARUM...

Digitized by Google

4 . 2 : 399

4 P. 2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ORIGINES
ET
ANTIQUITATES CHRISTIANÆ

Digitized by Google

Digitized by Google

FR. THOMÆ MARIÆ

MAMACHII

ORD. PRÆD. THEOLOGI CASANATENSIS

ORIGINUM
ET
ANTIQUITATUM CHRISTIANARUM

LIBRI XX.

TOMUS QUARTUS.

ROMÆ MDCCLII.

IN TYPOGRAPHIO PALLADIS

EXCUDEBANT NICOLAUS, ET MARCUS PALEARINI

SUPERIORUM FACULTATE.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODUM REVERENDO PATRI MAGISTRO

F. JOSEPHO MUÑOSIO

EXPROVINCIALI TERRÆ SANCTÆ,
ET PRÆFECTO
COENOBIO PRÆDICATORUM
CÆSARAUGUSTANO.

F. THOMAS MARIA MAMACHIUS
S. D.

QUUM & candore animi Tui devinxiſſes me Tibi, & ſingulari Tua in me voluntate veniſſem in familiaritatem, amicitiamque Tuam; ſæpe ac multum mecum cogitavi, quid mihi eſſet agendum, ut omnes non ſolum quam amiciſſimus

Digitized by Google

mus Tibi; ſed etiam erga Te quam gratiſſimus eſſem, cognoſcerent. At me coram Tecum his de rebus agere conantem deterruit pudor quidam, propterea quod vererer, ne ſi dicendo oſtendiſſem, quanti Te penderem, plus a me dici, quam Tibi debeatur, putares; ſin autem minus, quam par eſſet, dixiſſem, qui Te noſſent, quidquam Tibi mea oratione detractum eſſe, arbitrarentur. Itaque differendum exiſtimavi, quoad nactus opportunum tempus fuiſſem, quo & officio, ſine offenſione modeſtiæ Tuæ, & iis, qui Tui memoriam ſumma cum benevolentia tenerent, cumulate, ac libere ſatisfacerem. Cumque rem Cœnobio Tuo Cæſarauguſtano utilem facturus, in patriam profectus eſſes, mihique jam, ne cogitanti quidem, poteſtatem agendi, quod tamdiu optaram feciſſes, ut de Te quæ vellem, quæque ſentirem aperte, audacterque non dicerem modo, ſed etiam ſcriberem, ſtatui volumen hoc quartum Originum, & Antiquitatum Chriſtianarum Tibi & amico, quæ Tua eſt humanitas, & patrono de me optime

Digitized by Google

me merito dedicare, declarareque hac una ſignificatione voluntatis, & obſervantiæ in Te meæ, Tibi ipſi quantum & debeam, & eſſe tribuendum putem. Nam cum ſplendido, excellentique ingenio valeres, eamque ob rem a Reverendiſſimo P. F. Thoma Ripollio Magiſtro Ordinis Romam accitus, præfectuſque noſtrorum juvenum ſtudiis fuiſſes, poſtque Cathedram Caſanatenſem rexiſſes, conſequutuſque poſtremo & ab optimo ſene, & ab ejus ſucceſſore Reverendiſſimo P. F. Antonino Bremondio Magiſtro Ordinis fuiſſes, ut & Præfectus Provinciæ Terræ Sanctæ, & ſocius pro Hiſpaniæ Provinciis renunciarere, tantum abfuit, ut ampliſſimorum munerum acceſſione Tuum erga me ſtudium minui, ut potius majorem in modum augeri, & creſcere videretur. Quinetiam cum privata commoda Tua publicæ utilitati incredibili animi magnitudine poſtpoſuiſſes, ægreque ferentibus non Magiſtro Ordinis modo; ſed etiam Cardinalibus, viriſque Principibus, quibus eras maxime acceptus, Cæſarauguſtam

re-

revertiſſes; etſi disjunctus abs Te tam magnis intervallis locorum eram, tamen ſic mecum egiſti, ut plane perſpicerem, vix eſſe quemquam ſtudioſiorem, atque amantiorem mei. Quæ cum ita ſint, feres, opinor, ut, quamquam nulla re aſſequi magnitudinem Tuorum erga me meritorum poſſum, faciam tamen, quod poſſum, oremque Te etiam, atque etiam, ut hoc qualecumque opus Tuo nomini inſcriptum publicetur. Quod ſi hoc genus ſive doni, ſive indicii grati animi, & obſervantiæ erga Te meæ eo animo exceptum abs Te eſſe, quo Tibi eſt oblatum, cognovero, arbitrabor & laborum fructum tuliſſe me, & nomen Tuum, quod liber præfert, mihi, libroque ipſi decori, atque ornamento futurum. Vale.

PRÆ-

PRÆFATIO

QUONIAM liber erat quartus, ita ut initio promiſeramus, de ratione, ac forma Chriſtianæ [illegible], reipublicæque futurus; ne qua in proponendis, expediendiſque variorum generum quæſtionibus perturbatio oreretur, dividendus is quidem fuit in partes quinque, quarum prior de perſonis, dignitatibuſque ſacris, ceteræ autem de rebus eſſent, quas breviter in exordio libri deſcripſimus. Sed quum de Dignitatibus, quibus poteſtas omnis continetur Eccleſiaſticorum, ſumma Noſtrorum hominum, Proteſtantiumque diſſenſione certaretur, oſtendendumque propterea eſſet, quibus monumentis & Orthodoxorum ſententia niteretur, & Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumque hujuſce temporis hæreticorum labefactaretur error; eo tandem narrando, diſputandoque progreſſi ſumus, ut in evolvendis, illuſtrandiſque iis, quæ ad priorem pertinerent partem, totum [illegible] impendere cogeremur. Nam ut diſtincte, diſtributeque agere, explicareque notionem, primordia, veterem ſtatum, ac formam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ poſſemus [id enim nobis erat in hoc quarto perſcribendo libro propoſitum] initium a Perſonis, Dignitatibuſque ſacris ducendum, conſtituendumque imprimis fuit, qui, quotque ordines Chriſtianorum eſſent, quibuſque nominibus appellari ſolerent, ut qui præeſſe, quique dicto audientes eſſe deberent, cognoſceretur. Cum enim varii gradus ſint in Eccleſia, variæque claſſes miniſtrorum, quorum alii pri-

mas teneant partes, alii ſubſint, ac pareant; cumque in diverſis gradibus diverſa inſint & poteſtates, & dignitates, niſi his explicatis, informari Hierarchia nobis non poteſt. Itaque primum hujuſce Partis caput de variis gradibus, *ſeu* Ordinibus Chriſtianorum *inſcripſimus, & qui gradus* Hegumenorum, *hoc eſt* Ducum, Fidelium, *atque* Catechumenorum *eſſent; quinam Fidelium Laici, Plebei, Populus, Seculares, Mundani, Idiotæ, ἀκροαταί, Illuminati, Initiati, Benedicti, Perfecti, Fide conſtituti, Regenerati, Neophyti vocarentur, quæque fuerit origo nominum Clericorum, ac Laicorum, oſtendimus. Cumque poteſtas ſit* Laicorum *a poteſtate* Cleri, *ſeu Eccleſiaſtica diſcrepans, ſequutum eſt caput alterum de* Laica, & Eccleſiaſtica *poteſtate. Quo in genere quæſtionis ita ſumus verſati, ut cum pauci primum, quid hiſce nominibus ſignificetur, expoſuiſſemus, tum de laica poteſtate dicere aggreſſi, inquireremus, fas ne eſſet Chriſtiano viro, principatu in civitate potiri, remque illius civilem gerere, propterea quod eſſe nonnullos, eoſque jam a noſtris ſacris, inſtitutiſque alienos intelligeremus, qui neſcio quibus Evangeliorum locis, quæ peſſime interpretarentur, inducti, non modo majorum ſententias non probarent, ſed ut Scripturarum quidem auctoritatem mirarentur, dicerentque a noſtris hominibus adminiſtrari non poſſe Rempublicam. His autem conſtitutis, ubi licere Chriſtiano viro magiſtratum, principatumque tenere diximus, ingreſſi in eam diſputationem ſumus, quæ eſt de imperii, poteſtatiſque civilis origine. Qua quidem origine conſtituta, indicatiſque rebus, in quibus illa ipſa poteſtas verſatur, paravimus nobis ad eos ſcriptores hæreticos hujuſce temporis refellendos viam, qui [illegible] Principibus [illegible] a Majoribus noſtris attributum, conceſſumque fuiſſe arbitrarentur. Id vero ut recte, atque ordine faceremus, primum quæ communia [illegible], atque [illegible] decreta eſſent, ut [illegible] eſſe Principi contra religionem, & præcepta Dei quidquam decernere, ut nefas Principi eidem eſſe immutare, atque pervertere, quod jure divino introductum ſit, ſpectetque ad functiones ſacrorum miniſtrorum, ad myſteria, divinæque doctrinæ promulgationem, ut in rebus, quæ civiles omnino ſint, Eccleſiaſticum hortanti, ſeu imperanti Principi aſſentiri, at-*

que

quæ pariter oporteret, unde lex civilis cum Eccleſiaſtica non pugnet lege, breviter perſecuti ſumus; tum id quod Proteſtantes maximo numero refutarentur, poteſtatem Eccleſiaſticam non eſſe civili ſubjectam, ſive, ut vocant, ſubordinatam argumentando concluſimus. Quod ſi aut nunquam, aut ſi quandoque, breviter quidem certe de iis generibus controverſiarum, quæ inter Catholicos agitarentur, ſcribere inſtitueramus, tamen quod affinis ſuperiori quæſtio eſſet de jure Pontificis Maximi in temporalia, ut ajunt, Chriſtianorum Regum, quo in genere magna eſt inter Gallos, cæteroſque Orthodoxos viros fere omnes diſſenſio, propoſita ſcilicet a nobis compendio utriuſque partis argumenta fuerunt, more, atque inſtituto Hiſtoricorum, ut per ſe quiſque perſpiceret, utra propenſior videretur ad veritatem ſententia. Cum enim demonſtratum ſupra eſſet, quid ſumma poteſtas civilis in Eccleſiaſticam, atque ſacra Chriſtianorum non poſſet, tum illud mox eſſe inveſtigandum arbitrabamur, quidquam ne contra Eccleſiaſtica poteſtas in civilem poſſet. Ac ſi paullo fuſior viſa cuiquam hæc eadem eſt diſputatio, non eſt id nobis vitio dandum, qui & amicis obſequi optabamus, & tempori, ſed gravitati copiæque rerum, quæ ſane res, niſi accurate, atque adeo fuſius aliquanto deſcriptæ fuiſſent, intelligi quidem vix, comprehendi autem nullo modo penitus potuiſſent. Jam in civilis, ſeu laicæ poteſtatis primordiis, ac veluti finibus demonſtrandis, quoniam de Eccleſiaſtica ſermo inciderat, veniendum quoque ad hujus & neceſſitatem, & originem ſtatuendam fuit. Cumque certum ſit non populo, ſed iis fuiſſe hujuſmodi poteſtatem datam, qui in Eccleſia cum dignitate verſantur, ut ne ab inſtituta ratione diſcederemus, oportuit deinceps nobis eſſe tertio capite de forma Chriſtianæ reipublicæ adminiſtrandæ, quibus [illegible] mus, quod cognito gubernantium, & eorum qui gubernarentur jure, perſpici facile poſſe judicaremus, quid Hierarchia ſit, quæque ſint claſſes, ſeu ordines in Eccleſia Perſonarum, ac Dignitatum. Quare ubi diſputatum de Hierarchia eſt, inquirendum continuo fuit, quid ea ſit, quæ poteſtates, quoſque ordines complectatur. Hierarchicis autem ordinibus capite quarto numeratis, quorum eſt prior Epiſcoporum, alter Presbyterorum, tertius miniſtrorum, iiſdemque Presbyteris, atque Diaconis, de quibus eſt

ſtrictim in ſecunda hujus parte. In eo vero libro, qui inſcribetur de ordine, multis, ut confidimus, diſſerendum, paragraphi ſunt ſequuti de Epiſcoporum, propterea quod primas partes obtineant, nominibus, divina inſtitutione, præſtantia, honoribus, ac prærogativis, quibus fit ut ipſorum alii aliis ſint juriſdictione, ut vocant, ſuperiores; quibus in rebus deſcribendis, confirmandiſque operam & diligentem conſumſimus, & quod perfacile quiſque cognoſcere poterit, diuturnam. Rectène vero, an contra, aliorum eſto judicium. Nos quidem conati ſumus, res omnis ut recte procederet, eſſetque Lectoribus noſtro labore, atque induſtria cumulatiſſime ſatisfactum. Non dubito autem futuros aliquos, qui cum a nobis in Præfationibus librorum ſuperiorum numeratos fuiſſe ſcriptores cernant, qui nobis præmonſtraſſent ad res, quæ libris iiſdem continentur, pertractandas viam, recenſeri nunc etiam eos, qui de Perſonis, Dignitatibuſque ſacris egerunt, vellent. Sed hi ſi conſiderent, & maximo eoſdem ſcriptores numero eſſe, ut paucis verſibus comprehendi nequeant, & nominatos in adnotationibus, cum tempus moneret, fuiſſe, non admirabuntur, prætermiſſam ipſorum hoc loco eſſe memoriam. Si quis autem roget, quid ſit, quod cum aliqui nos per ſummam injuriam inſectentur, ac lacerent, eum eos ſinamus impune ferre, is ſic habeat: Neque aſſumſiſſe nos in libris noſtris, neque hodie quidquam aſſumere, quod malevoliſſimum quemquam offendere poſſe videatur. Hoc tantum eniti nos, atque contendere, ut neque noſtris hominibus, neque iis, qui ſint alieniores ab Orthodoxa religione deſimus. Quod ſi hoc noſtrum inſtitutum offendit eos fortaſſe, qui probare, niſi quod ab ſe ipſis probatur, noluit, ſperare quidem nos, [illegible] qui & benevolos [illegible], qui nos reprehenderent, propterea quod tacuerimus, placare, & invidos vituperatores confutare poſſimus. Nam qui admonent, amice docendi ſunt, qui inimice inſectantur, ut laceſſere deſinant, repellendi.

INDEX

INDEX
CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM.

LIBER QUARTUS

De Primordiis, & vetere ſtatu, ac ratione Hierarchiæ Eccleſiaſticæ.

LIBRI IV. PARS PRIMA

DE Perſonis, dignitatibuſque Sacris ——— . . *Pag.* 1

CAPUT PRIMUM.

De variis claſſibus, ſeu ordinibus Chriſtianorum. 2. §. I. *De tribus ordinibus Hegumenorum, Fidelium, & Catechumenorum.* ibid. §. II. *Etſi univerſe, qui Chriſto aſſentiebantur, omnes, proprie tamen ii, qui baptiſmum ſuſceperant, imprimiſque laici* fideles *appellabantur: iidemque ipſi comparate ad Eccleſiaſticos laici dicebantur* plebei, & populus. 4. §. III. *Laici quandoque dicti βιωτικοί, & κοσμικοί ſeculares, vel mundani & ἰδιῶται idiotæ, quaſi privati, & κοινολαῖται, quaſi e vulgo, communique populo.* 6. §. IV. *Baptizati præterea cum ad Catechumenos referrentur, appellati ſæpe illuminati, & initiati, & benedicti, & nati a Deo, & perfecti, & cari Dei, & filii Dei, & Fratres, & Sancti, & Servi Dei fuerunt.* 7. § V. *Et Fide conſtituti, & regenerati, & renati, & ſi recens baptizati erant, neophyti, hoc eſt nuper plantati.* 12. §. VI. *De origine nominum Clericorum, & Laicorum.* 15.

CAPUT II.

De Poteſtate Laica, & Eccleſiaſtica. 24. §. I. *Liceat ne Chriſtiano viro principatum in ſocietate obtinere, remque illius civilem gerere. Proponuntur eorum, qui negant, variæ, interque ſe pugnantes opiniones.* 25. I. *Prior opinio, ſeu potius error refellitur.* 27. II. *Refellitur ſecundi generis adverſariorum error.* 44. III. *Eorum, quos tertio, quartoque loco memoravimus, ſententiæ refelluntur* 50. § II. *De Origine laicæ poteſtatis.* 56. §. III. *Juſne ullum Chriſtiani veteres in res ſacras Imperantibus attribuerint,*

nec ne? 68. I. *Jus non eſſe Principi contra religionem, & precepta Dei quidquam decernere*. 71. II. *Nefas item eſſe Principi immutare id, quod jure divino introductum eſt, ſpectans ad functiones ſacrorum miniſtrorum, ſacramenta, divinaque doctrinæ enunciationem*. 75. III. *In rebus quæ civiles omnino ſint, Eccleſiaſticum hortanti Principi aſſentiri oportere, modo lex civilis cum Eccleſiaſtica non pugnet*. ibid. IV. *Proponuntur eorum argumenta, qui poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe ſubjectam cenſent, eorumque reſponſa, qui contra ſentiunt*. 79. V. *Jus in res ſacras non competit laicæ, quæcumque tandem ſit, poteſtati*. 156. VI. *Quemadmodum ſcriptores permulti ex iis, quæ diſputata ſunt, concludant, Eccleſiaſticos legibus principum non teneri, quæ cum ſacris canonibus pugnent, & ſi canones ſint ob utilitatem præſentem Chriſtianæ Reipublicæ auctoritate Sacrorum Præſulum revocati*. 157.

§. IV. Jus ne ullum in temporalia Regum obtinere Pontifices Maximos majores noſtri putarint, nec ne? 158. I. *Proponitur Gallorum, qui negant, ſententia*. ibid. II. *Exponitur Joban. Pariſienſis ſententia*. 173. III. *Fuerunt aliqui ita animis comparati, ut reges vicarios, in temporalibus etiam, Pontificis eſſe dicerent, quorum eſt falſa ſententia*. 174. IV. *Quæ ſit, quibuſque rationum momentis confirmetur maximæ partis Catholicorum ſententia*. 181. V. *Reſiſtere ne Pontifici Maximo principes Laici aliquando poſſint?* 258. §. V. De Eccleſiaſtica poteſtate. 259. I. *Neceſſe ne fuerit viros inſtitui, qui poteſtatem in Eccleſia obtinerent?* ibid. II. *Poteſtatem Præſulum Eccleſiæ ex Deo in eoſdem Præſules permanaſſe oſtenditur*. 161.

CAPUT III.

De forma, & ratione gubernandæ Eccleſiæ 270. §. I. *Ullam ne certam formam communitatis, hoc eſt Eccleſiæ Chriſtus præſcripſerit?* 271. §. II. *Cujuſmodi ea ſit Chriſtianæ reipublicæ, quam Chriſtus inſtituit, ratio, & forma*. 274. §. III. *Liceat ne hanc rationem Chriſtianæ reipublicæ Hierarchiam Eccleſiaſticam dicere?* ibid. §. IV. *Quid ſit, quam poteſtatem, quoſque ordines ſignificet Hierarchia Eccleſiaſtica?* 278. §. V. *Datam divinitus eſſe Eccleſiæ adminiſtris poteſtatem gubernandorum ſacrorum, oſtenditur*. 280. §. VI. *Nulla eſt cauſſa, quare de fine, & inſtrumentis, atque præſidiis Hierarchiæ quiſquam dubitet*. 281. §. VII. *In Epi-*

ſcopo,

ſcopo, Presbytero, & Diacono diverſæ ſunt poteſtates, ac jura obeundarum ſacrarum functionum. Epiſcopus jure divino ſuperior Presbyteris, cæteriſque eſt in Eccleſia. 282. §. VIII. *Diverſos eſſe gradus hominum in Eccleſia, alios, qui purgandi, illuminandi, & perficiendi poteſtatem habeant; alios, qui purgentur, illuminentur, & perficiantur, conſtat*. 283.

CAPUT IV.

De Ordinibus Hierarchicis, imprimiſque de ordine Epiſcoporum. *ibid.* §. I. *De nominibus, variiſque honorum titulis, quibus olim Epiſcopi ornabantur*. 284. I. *Omnes Epiſcopi, ut eſt aliquibus viſum, interdum appellati Apoſtoli*. ibid. II. *Epiſcopi appellati ſucceſſores, & filii Apoſtolorum*. 286. III. *Sedis Apoſtolicæ nomine Romana præcipue ſedes, tum eæ, quas fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutas conſtabat, poſtremo quoque interdum cujuſlibet Epiſcopi ſedes vocata* ibid. IV. *Epiſcopi vocati viri Apoſtolici, hique præſertim, qui proxime Apoſtolis ſucceſſerunt*. 289. V. *Appellari quoque Eccleſiarum antiſtites Hierarchæ, hoc eſt ſacri, vel ſacrorum Principes conſueverant*. 290 VI *Et Principes, ſine adjuncto, & Principes populi, & Principes Eccleſiæ. Quare Epiſcopatus etiam dictus Principatus, & Principatus Eccleſiæ fuit*. 291 VII. *Rurſum Epiſcopi dicti προεςῶτες Præfecti, προςάται Præpoſiti, πρόεδροι Præſidentes, ἔφοροι Inſpectores, & ἡγούμενοι Duces*. 292. VIII. *Et Antiſtites, & Principes Sacerdotum, & ſummi Sacerdotes, Pontifices, &, ut aliqui putant, Pontifices Maximi* 294. IX. *Epiſcopus quiſque appellatus olim Papa, & Pater* 297. X. *Et Pater Patrum*. 299. XI. *Et Judices. Epiſcopatus Dignitas Sacerdotium interdum a Majoribus appellabatur*. 300. XII. *Epiſcopi appellati* [illegible] *Beatiſſimi; & cum ad eos ſcriberetur, tituli eiſdem Sanctitatis, & Beatitudinis, & Venerabilitatis, tributi ſunt*. 301. XIII. *Dicti quoque Epiſcopi Honorabiles, & θεοφιλέςατοι Deo amabiliſſimi, & εὐλαβέςατοι devotiſſimi, & θεοσεβέςατοι Religioſiſſimi, & εὐσεβέςατοι piiſſimi fuerunt*. 302. XIV. *Et minus proprie interdum Patriarchæ*. 303. XV. *Et Vicarii Chriſti*. 304. XVI. *Et Angeli Eccleſiæ*. 305 XVII. *Paſtores item ſunt Epiſcopi appellati, & Præſules. Quid ſignificet Epiſcopi nomen, & quamobrem hoc potiſſimum heſerit Antiſtitibus Eccleſiarum*. 306. XVIII. *Epiſco-*

pi

pi cum alios Epiſcopos alloquerentur, ad eoſve ſcriberent, Coepiſcopos, Collegas, fratres, comminiſtros, conſacerdotes vocabant 309. § II De Dignitate, & præſtantia Epiſcoporum 311 I A Chriſto ne, an ab Apoſtolis institutus fuerit in Eccleſia gradus Epiſcoporum? 313 CHRISTI inſtitutione Epiſcoporum gradum fuiſſe in Eccleſiam invectum oſtenditur 316 Refelluntur Salmaſii, Buddei, & Walchii argumenta 331 II Epiſcopi primas ſemper in Eccleſiis partes obtinuerunt, id vero cum aliis illuſtribus monumentis, tum catalogis, quos veteres ediderunt, conſtat 517 §. III De officiis muneribuſque Epiſcoporum, ut ſunt Presbyteris ſuperiores 527 I Nihil a Presbyteris, inferioribuſque Ordinum Clericis in ſuo munere fungendo, ſine voluntate Epiſcopi, fiebat, ab Epiſcopo autem, quin Presbyteris obnoxius eſſet, quæ ad ſe pertinebant, gerebantur 529 II Etſi baptizandi, conſecrandi Euchariſtiam, eamque diſtribuendi Presbyteri poteſtate valebant, id tamen, voluntate Epiſcopi, munus obire in Eccleſia conſueverant. 530 III Docendi, concioneſque ad Populum habendi munere nullus Presbyter, niſi Epiſcopi voluntate, fungebatur ibid. IV Secundi generis functiones, hæ ſunt, quas ſibi Epiſcopi reſervatas volebant: Virginum conſecratio, Baſilicarum, & Altarium, & Campanarum benedictio, ac dedicatio, receptio Hæreticorum ad Eccleſiam redeuntium lapſorum, qui pœnitentiam egiſſent, reconciliatio, & conceſſio formatarum Epiſtolarum 533. V. In fronte baptizatorum ſignare, Spiritumque Sanctum tradere Presbyteri, niſi concedente, ſeu committente Pontifice, non poſſunt, ſi autem ſignent, non admittente Pontifice, eorum eſt actio inanis 536 VI Poteſtas ordinandi ſoli Epiſcopis divinitus tradita, in Presbyteros voluntate cujuſquam transferri nullo modo poteſt. Itaque ſi qui unquam a Presbyteris ordinati Diaconi, Presbyterive ſunt, horum eſt ab omnibus rejecta, inaniſque habita ordinatio. 537. VII. Presbyteri Epiſcopis ſuis rationem reddere debebant, Epiſcopi autem Presbyteris, non item. ibid. VIII Ad Epiſcopos quoque ſpectabat jejunia quædam indicere, ut ex uſu Eccleſiæ eſſe cognoſſent: diſpenſareque reditus Eccleſiarum, ſeu curare, ut rite, utiliterque & adminiſtrarentur, & diſpenſarentur. 539. § IV. De honorum ſignificationibus, quibus Epiſcopi olim ab Chriſtianis coli ſolebant. 541. I. De vetere conſuetudine

tudine caput inclinandi ad recipiendam ab Epiſcopo Benedictionem. ibid. II. *Manus præterea Epiſcoporum Chriſtiani exoſculabantur*. 542. III. *Populus Epiſcopis acclamare, eiſque multos annos apprecari, & non ſolum verſiculos pſalmorum ſæpe; ſed interdum etiam Hoſanna occinere ſolebat*. 543. IV. *Obſecrabant item veteres Chriſtiani Epiſcopos per eorum coronam, & ſacrum caput* 544. V. *Epiſcopi Cathedras ab ceterorum Cathedris diſtinctas in templis habebant*. 545. §. V *De Prærogativis Epiſcoporum, quibus fit, ut alii aliis juriſdictione præcellant*. 546. I. *De Primate Eccleſiæ univerſæ*. ibid. II. *De Patriarchis, qui ſint? Quo primum tempore appellari hoc nomine cœperint? quibuſque nominibus ante vocari ſolerent*. 550 III. *De Primatibus, ſeu Exarchis, Archiepiſcopiſve Diœceſeon*. 554. IV. *De Archiepiſcopis, ſeu Metropolitis*. 555. V *De iis, qui voce, ſeu titulo, non re Metropolitarum ſortiti ſunt appellationem*. 556. VI. *De* αὐτοκεφάλοις, *ſeu Archiepiſcopis nullius Patriarchæ, & Epiſcopis nullius Archiepiſcopi obnoxiis auctoritati*. 557. VII. *De Interceſſoribus, & Interventoribus in Eccleſiis Africanis*. ibid.

NOS

NOS
FR. ANTONINUS BREMOND
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSOR,

AC TOTIUS ORD. PRÆD. HUMILIS MAGISTER GENERALIS, ET SERVUS.

HArum ſerie, noſtrique auctoritate officii facultatem, quantum in nobis eſt, concedimus tibi Ad. R. P. M. Fratri Thomæ Mariæ Mamachio Provinciæ noſtræ Romanæ Theologo Caſanatenſi, ut poſſis typis mandare Tomum IV. operis, cui titulus *Originum, & Antiquitatum Chriſtianarum libri* XX. a te compoſitum, de mandato noſtro reviſum, & approbatum a duobus Ordinis Noſtri Theologis, videlicet ab admodum Reverendo P. Magiſtro *F. Johanne Thoma de Boxadors Provinciali Terræ Sanctæ*, *& ſocio noſtro*, & ab Ad R. P. M. F. *Thoma Pio Schiara Bibliothecha Caſanat. Præfecto*, ſervatis de jure ſervandis. In nom. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum fidem &c.

Datum Romæ in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam die 2. Junii 1752.

FR. ANTONINUS BREMOND

Magiſter Ordinis.

Regiſt. pag. 32.

Fr. Thomas Ignatius Maria Natta
Mag. & Socius.

AP-

APPROBATIONES

ET hunc quartum *Originum & Antiquitatum Chriſtianarum* tomum, quo de Chriſtianæ Reipublicæ ratione diſputatio inſtituitur, digniſſimum cenſemus, qui in lucem edatur; quod & ab omni illum abeſſe reprehenſione invenerimus, graviterque, & eleganter, perinde ac priores, a clariſſimo Auctore perſcriptum.

Dat. Romæ in Conventu S.M.S.M. die 20. Junii 1752.

Fr. Jo. Thomas de Boxadors Ord. Præd. Provincialis Terræ Sanctæ, Reverendiſſ. Magiſtri Ord. Socius.

Fr. Pius Thomas Schiara Ord. Præd. Caſanatenſi Bibliothecæ Præfectus.

JUſſu Reverendiſſ. P.F. Auguſtini Orſi S.P.A.M.Ord.Præd. legi volumen quartum celeberrimi operis *Originum & Antiquitatum Chriſtianarum* a cl. viro P. M. F. Thoma Maria Mamachio compoſitum, quod quum non modo nihil contineat, quod Chriſtianæ Religionis dogmatis, moribuſque repugnet, ſed omni potius eruditionis genere refertum, incredibilique dicendi vi, facilitate, atque elegantia conſcriptum ſit, cenſeo illud in commune noſtræ Religionis, totiuſque litterariæ Reip. commodum, atque utilitatem, typis vulgari poſſe.

Dabam Romæ in ædibus S. Hieronymi Charitatis die 20. Junii 1752.

Joſephus Catalanus Presbyter Oratorii S. Hieronymi Charitatis.

IM-

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendiſſimo P. Magiſtro S. P. Apoſt.

F. M. de Rubeis Patriarcha Conſtantinop. Viceſg.

IMPRIMATUR

Fr. Joſeph Auguſtinus Orſi Sac. Pal. Apoſt. Magiſter Ord. Præd.

LIBER

ORIGINUM ET ANTIQUITATUM CHRISTIANARUM

LIBER IV.

DE PRIMORDIIS, ET VETERE STATU, AC RATIONE HIERARCHIÆ ECCLESIASTICÆ.

DE nominibus, de initiis, propagationeque Religionis, deque moribus veterum Chriſtianorum ſatis eſt, ut arbitror, diligenter libris ſuperioribus diſputatum. Sequitur, ut doceam quæ origo, quæque primis Eccleſiæ ſeculis Hierarchiæ noſtræ ratio fuerit, utque ea gravitate diſciplinæ, ac novorum quorumdam ordinum acceſſione amplificata ſit, eoque jam aliquando pervenerit, ut haberet omnia, nulla autem rerum earum careret, quæ ad decus, & amplitudinem ſpectare viderentur. *Sed* ut ordine agam, dividendus eſt liber in partes quinque, quarum ſit prior de perſonis, dignitatibuſque ſacris, altera de Epiſcopatibus ubique gentium conſtitutis,

tertia de Monachis, quarta de Synodis, quinta de vetere Chriſtianæ Reipublicæ diſciplina. Atque ut mihi parem ad haſce res omnes explicandas viam, ducam a variis ordinibus Chriſtianorum orationis exordium.

CAPUT PRIMUM.

De variis claſſibus, ſeu ordinibus Chriſtianorum.

ERgo ut in quaque hominum ſocietate, ſic in Eccleſia Catholica varii gradus, claſſeſque variæ numerabantur ſociorum. Eſt enim Eccleſia ſocietas, reſque publica hominum eamdem colentium religionem, iiſdemque ſacramentis (1) utentium. Cumque in recte adminiſtrata republica ita comparatæ res ſint, ut alii quidem imperium teneant, commodiſque proſpiciant civium, alii vero imperata faciant, quibus, niſi cives ſint, conditiones ſunt poſitæ, ut civitate donari, ſi velint, poſſint; mirabile nemini ſane videbitur, ſi duo, tres, pluresque in Eccleſiam invecti fuerint ordines Chriſtianorum.

§. I.

De tribus ordinibus Hegumenorum, Fidelium, & Catechumenorum.

QUamobrem fuerunt, qui tres eorum, qui Chriſto parebant, claſſes, graduſque numerandos putarent. Horum primum ἡγουμένων *præfectorum*, alterum πιστῶν *fidelium*, tertium κατηχουμένων *catechumenorum* vocabant (2). Sed qui ab ali-

1 De Eccleſiæ notione, atque attributis agam in eo libro, qui erit de *Catechetis, & Catechumenis*. Interea conſulantur Bellarm. l. III. *de Eccl.* c. 2. p. 51. t. 2. *opp. edit. nov.* Melchior Canus *locor. Theologicor.* l. IV. c. 3. p. 113. & *ſeqq. edit. an.* 1734. Jacobus Benignus Boſſuetius Meldenſium Epiſc. *Conference avec Monſ. Claude ſur la matiere de l'Egliſe* t. 11. *opp. edit. Veneta* p. 117. & *Inſtr. Paſtor. ſur les Promeſſes de l'Egliſe &c.* pag. 1. & *ſeqq.* t. V. & Renatus Maſſuetius Monachus Benedictinus Congreg. S. Mauri *Diſſert.* III. *in libros Irenæi art.* IV. *pag.* 107. *ſeqq. Tom.* II. *opp. S. Iren. edit. Veneta an.* 1734.

2 Euſebius Cæſarienſis *Demonſtrationis Evangelicæ lib.* VII. *cap.* II. *pag.* 323. *edit. an.* 1628. Tria, inquit, καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν τάγματα· ἓν μὲν τὸ τῶν ἡγουμένων, δύο

δὲ

aliquibus *Præfecti*, ab aliis *Clerici* (1), & *Eccleſiaſtici* (2) appellabantur. Inveniebantur præterea, qui *Clerum* in tres ordines partiri, & quinque gradus Chriſtianorum (3) deſcribere ſolerent. *Catechumeni*, quod myſteriis noſtris (4) initiati non eſſent, quamquam Chriſtiani dici (5) conſue-

A 2 vere;

[illegible]

rant; tamen non filiorum, ſed quaſi ſervorum numero habebantur (1).

§. II.

Etſi univerſe qui Chriſto aſſentiebantur, omnes, proprie tamen ii, qui baptiſmum ſuſceperant, imprimiſque laici fideles *appellabantur: iidemque ipſi comparate ad Eccleſiaſticos laici dicebantur* plebes, & populus.

FIdelium nomen etſi omnibus, qui Chriſto ſe aſſentiri affirmabant, ac propterea *Catechumenis* (2) tribuebatur; tamen eorum proprium erat, qui baptiſmum ſuſceperant. Qua de re præclara ſunt Tertulliani (3), aliorumque veterum ſcriptorum loca. Cumque baptizatorum ordines eſſent duo, alter *laicorum*, quibus eſt *fidelium* attributum nomen, alter *Eccleſiaſticorum*, commodiſſimum viſum quibuſdam eſt, *lai-*

corum

[illegible] & primo die [illegible] ipſos ,, Chriſtianos, ſecundo autem Catechumenos.

2 Vide ſupra dicta per Euſebii, & Hieronymi teſtimonia, ex quibus conſtat, Catechumenorum Ordinem in Eccleſia eſſe. S. Auguſt. *Tract.* [illegible] *in Joh.* T. iii. *Part.* [illegible] *Pariſ. Monach. S. Mauri pag.* [illegible] ,, Quod ſignum Crucis in fronte habent Catechumeni, inquit, jam ,, de domo magna ſunt, ſed fiant ex *ſervis filii*; non enim nihil ſunt, qui ad magnam do- ,, mum pertinent ,,. Quod ſane eo dicit, non quo Catechumeni, [illegible] *fideles* non eſſe, ſed quod lavacrum regenerationis nondum accepiſſent, quo *filii* Eccleſiæ gignuntur, atque hoc quidem ſenſu Baptizati a nobis [illegible] vocabantur *fratres*, Catechumeni autem non item. Quare Juſtinus Martyr *Apologia* 1. num. 65 *pag.* 83. *edit.* Venetæ an. 1747. ,, Nos autem, inquit, poſtquam eum, qui fidem fecit, & aſſenſum doctrinæ no- ,, ſtræ [illegible], ſic abluimus, [illegible] ad eos, qui vocantur ,, *fratres* ducimus, ubi illi congregati ſunt &c.

3 Tertullianus *libro de Corona cap.* 11 *pag.* 101 *edit. an.* 1744. ,, [illegible] Fi- ,, *delium* coronam capiti noſſe, [illegible] extra tempus tentationis ejuſmodi. Omnes ita obſer- ,, vant a Catechumenis [illegible] ad Confeſſores, & Martyres &c.

4 Idem ipſe Tertull. eam proprie *fidelium* nomine *baptizatos* indicat. Rurſus *lib. De Præſcript. Hæreticor. cap.* xli. *pag.* [illegible] [illegible] ,, In primis, inquit, ,, qui Catechumenus, quis *fidelis*, incertum eſt. Pariter adeunt, pariter au- ,, diunt, pariter orant ,,. *Concilium Eliberitanum can.* [illegible] *pag.* 252 *edit. Hard. Tom.* I ,, Matri, vel parenti, vel cuilibet *fideli*, ſi [illegible], ne quod alie- ,, num [illegible] corpus, vel [illegible] communionem ,, *Et can.* [illegible] *pag.* 255 ,, Si quis *fidelis* [illegible] tempora ad Eccleſiam non ac- ,, ceſſerit, ſi tamen aliquando [illegible] poſt [illegible] annos placuit ,, eum communionem accipere. *Can.* [illegible] Si quis [illegible] habens uxorem non ſemel, ſed ,, ſæpe fuerit mœchatus, in fine mortis eſt conveniendus. Quod ſi promiſerit ceſſaturum, ,, detur ei communio &c. ,, *Can.* [illegible] ,, Si quis Clericus, vel *Fidelis* cum Judæis cibum ſumſe- ,, rit, placuit eum a communione abſtinere, ut debeat emendari ,,. Confer præterea *Can.* [illegible] *pag.* 256. & *Can.* [illegible] *pag.* 257. ubi ſic habetur ,, Prohibendum ne qua *fidelis*, ,, vel

eorum ordini (1) *plebis*, *Eccleſiaſticorum* autem *Cleri* (2) appellationem dare. Atque hinc quidem extitit *plebejorum* (3) vocabulum, quod ab antiquis aliquot Chriſtianis impoſitum *laicis* fuiſſe conſtat. Quinetiam ut ab Græcis λαικοὶ *laici*, quaſi *populares* ἀπὸ τοῦ λαοῦ *a populo* dicti ſunt, ita ab Latinis *populus* eſt interdum vocatus ordo *laicorum* (4). Ac *plebs*, *populus*, *plebes*, *laici* vocabantur, non ſimpliciter, ſed comparate, habita nempe ratione Cleri. Eodemque pacto *privati*, *ſeculares*, atque *mundani* appellabantur.

§ III.

„ vel Catechumenus non communicet, aut eleemoſynas habeant „. Confer Can. xxxiii. pag. [illegible] xxxviii. pag. [illegible] xxxix. xxxxi. *Conſtitut. Apoſtolor.* lib. viii. cap. xxxiv. pag. [illegible] Tom. 1 *Patrum Apoſtolicor.* edit. an. [illegible] [illegible]. *Fideles cum Catechumenis ne domo quidem precantur*. Vide Concilium I. Nicæn. an. 325 Can. 14 pag. [illegible] Tom. cit. *Conciliorum*, Cyrillum Hieroſolymitanum *Catech. Præf.* pag. 2. edit. an. 1640 & *Catech.* [illegible] pag. [illegible] Innocentium I. *Epiſt.* [illegible] Tom. 1 *Epiſtolar. Romanorum Pontific.* edit. Conſtant. cap. v pag. [illegible] [illegible] Scriptoribus Cangium *Gloſſar. Med. & Infim. Latin.* ad v. *fideles*. Atque hinc exſtitit diſtinctio Miſſæ *fidelium* a Miſſa *Catechumenorum*. Confer Synodum Carthag. quartam [illegible] an. 398 Can. lxxxiv. pag. [illegible] Tom. cit. Ilerdenſem an. 524. pag. [illegible] Tom. II. Valentinam an. 524. Can. 1 pag. [illegible] Appone atque ad rem ſane Laodicenam Synodum [illegible] celebratam Can. xviii. pag. [illegible] Tom. 1. „ Quod oporteat ſeorſum primum poſt allocutiones Epiſcoporum orationes ſuper Catechumenos celebrari, & poſtquam Catechumeni egreſſi fuerint, ſuper eos, qui ſunt in pœnitentia, precem fieri. [illegible] ad manum ſacerdotis, & diſcedentibus, tres orationes conſummari *fidelium* &c.

1 Tertullianus lib. *De Monogamia* cap. xii. pag. [illegible] edit. ap. Venet. ann. [illegible]. Cyprianus Epiſt. an. 252 *ad Antonianum* ſcripta, quæ eſt edit. Oxon. lv. inter *Pamelianas* lii. in *Collect. Epiſtolar. Roman. Pontif.* edit. Conſtant. Tom. 1 de Cornelio 2 pag. [illegible] num. viii. „ Factus eſt, inquit, Cornelius Epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de *Clericorum* pene omnium teſtimonio, de *Plebis*, quæ tunc adfuit, ſuffragio „.

2 Confer locum modo indicatum Tertulliani. Lege præterea modo deſcriptum Cypriani teſtimonium. Nam plura perſequi non eſt neceſſe.

3 Pontius Diaconus in Vita, *& Paſſione S. Cypriani M.* apud Ruinartium *Act. ſinc. &c. MM.* edit. Veron. pag. [illegible] num. 1. „ Certe durum erat, inquit, ut cum majores noſtri Plebeiis & Catechumenis Martyrium conſequentis tantum honoris dederint, Cypriani [illegible] paſſio præteriretur „. Et num. 3 pag. [illegible] de Cypriano [illegible] „ Multa ſunt, inquit, quæ adhuc *plebejus*, multa, quæ jam *presbyter* fecit &c. Vide Lucium Baldinum in *Act. SS. MM. Perpet. & Felic.* §. [illegible] pag. [illegible] apud Ruinartium *ibid.*

4 Confer Cornelii Papæ Epiſtolam vi an. 252. ſcriptam ad Cyprianum num. 2 p. [illegible] Tom. 1 *Epiſtolar. Rom. Pontif.* edit. *Conſtantii*, qua inter Clerum a populo diſtinguit. Verum ab indicandis aliorum teſtimoniis ſuperſedeo, quod ſint notiſſima.

§. III.

Laici quandoque dicti βιωτικοὶ & κοσμικοὶ ſæculares, vel mundani & ἰδιῶται idiotæ, quaſi privati, & ἀγε-λαῖοι quaſi e vulgo, communique populo.

JAm vero quoniam voces græcæ βίος ſæcularem vitam, & κόσμος mundum, ſæculumve ſignificant, βιωτικοὶ (1) & κοσμικοὶ (2) a Græcis, a Latinis ſæculares (3) vel mundani (4) ſunt laici vocati. Quibus ſane vocabulis diſcernebantur non a Clericis ſolum, ſed etiam ab Aſcetis, & Monachis qui opes, honores, dignitates, omnia denique, quæ mundus pol-

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

(4) [illegible]

polliceretur, contemſerant, ut ſe totos dederent contemplationi divinarum rerum.

Iidemque ipſi *laici ἰδιῶται idiotæ* (1) audierunt, non quo indocti omnes, ac rudes litterarum eſſent, ſed quo *privatorum* inſtar, nullo publico munere in Eccleſia fungerentur. Nam eſt id munus proprium *Clericorum*. Temporum autem curſu evenit, ut qui *laici*, iidem *κοσμολαῖται e communi populo, vulgoque* dicerentur, quod eſt a Svicero in Lexico ad eam vocem animadverſum.

§. IV.

Baptizati præterea cum ad Catechumenos referrentur, appellati ſæpe illuminati, & initiati, & benedicti, & nati a Deo, & perfecti, & cari Dei, & filii Dei, & Fratres, & Sancti, & Servi Dei fuerunt.

QUÆ autem Catechumenos celabant, ea myſteria majores noſtri baptizatis exponenda arbitrabantur. Ergo cum cognitionem divinarum rerum adepti perfectam eſſent, quæ ſane cognitio lucis inſtar erat, quæ animum colluſtraret,

1 Apoſtolus Cap. xiv. *Epiſt.* 1. *ad Corinthios* v. 16. 23. & 24. *idiotas* nominat. Joannes Chryſoſtomus *Homilia* xxxv. *in eamd. epiſt. tom.* x. *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag.* 325. ἰδιώτην δὲ τὸν λαϊκὸν λέγει. *Idiotam autem laicum dicit.* Aſſentitur Theodoritus *Comment. in eumdem verſum epiſt. pr. ad Corinth. tom.* III. *opp. edit. Sirmondi, pag.* 192. ἰδιώτην καλεῖ τὸν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι τεταγμένον. *Idiotam appellat in laico ordine conſtitutum.* Atque idipſum hac voce ſignificari tertio ſeculo conſueſſe, intelligi ex Origene *lib.* VII. *contra Celſum num.* LV. *tom.* I. *opp. edit. Pariſ. Monachorum S. Mauri pag.* 696. poſſe, arbitratur Binghamus *lib.* I. *orig. & antiq. Eccleſ. cap.* V. §. VI. Sed Origenes eo in loco *idiotas* eos dicit, qui imperiti eſſent. Sic enim habet: ὡς ἐπίπαν γὰρ ἰδιῶται τὸ τοιοῦτον πράττουσι. παριστάσης τῆς ἐν τῷ λόγῳ Χριστοῦ χάριτος τὸ τῶν δαιμόνων εὐτελὲς, καὶ ἀσθενὲς, οὐ πάντως δεομένης, πρὸς τὸ νικηθῆναι, καὶ εἶξαι ἐκχωροῦντας ἀπὸ ψυχῆς ἀνθρώπου, καὶ σώματος, σοφοῦ τινος, καὶ δυνατοῦ ἐν ταῖς λογικαῖς περὶ τῆς πίστεως ἀποδείξεσιν. „Hoc enim plerumque faciunt idiotæ. Quo quidem ea, quæ doctrinæ noſtræ ineſt, gratia „Chriſti, manifeſte prod., contemnendam dæmonum infirmitatem, cum, ut vincantur, ce„dant, & ex animis corporibuſque hominum fugentur, non opus ſit *ſapiente quopiam, & forti* „*in ratiocinationibus de fide demonſtrationibus*„. Magis autem ad inſtitutum pertinet, quod accepit ab Syneſio *epiſt.* LXVII. *pag.* 216. *edit. opp. an.* 1640. ubi hæc habentur: ᾗ δημοσίᾳ μὲν, οὕτω χρηστέον αὐτοῖς, ὡς ἄν τις ἰδιώταις. „Et publice quidem cum illis „agendum erit, tamquam cum *privatis*„. Nempe non ut Clerici ſunt habendi, ſed ut laici. Eodem ſenſu uſurpatum id vocabulum ſequenti etiam tempore fuit non ab Græcis ſolum; Confer Goarium *in Euchol. pag.* 19. *edit. Pariſ.* ſed etiam ab Latinis. Adiiſis Cangium *Gloſſar. Med. & Inf. Latinitat. ad v. Idiota.*

ret (1), *illuminati* (2) ab Latinis, a Græcis autem φωτισθέν-τες, vel φωτιζόμενοι (3) dicti ſunt. Quid? ſi myſteriis noſtris initiatos Spiritus Sanctus ſingularibus donis, quæ conſpicua interdum eſſent, colluſtrare, augere, atque ornare ſoleret?

Μεμυημένοι autem (4) ab Græcis dici conſueverant, quos interdum Latini *initiatos* (5) *myſteriis* appellabant. Moẽ enim

[illegible]

enim idem eſt atque *initio* . Sed *μυοῦμαι* , quod *initior ſacris* ſignificat , longe eſt magis apud Græcos in uſu . Atque *οἱ μεμυημένοι initiati* ii vocabantur , qui *Baptiſmi Sacramentum* acceperant . Nam his arcana religionis explicabantur , aditusque in templa , cum ſacrificium offerretur , patebat . Ex qua re orta dicendi ratio illa fuit , quam veteres , cum orationem ad populum haberent , ſæpe adhibendam arbitrabantur : *initiatos* nempe intelligere , quæ dicebantur , *Catechumenos* vero non item (1) .

Conſueverant quoque noſtri *benedictos* vocare eos , qui Baptiſmo initiati Chriſtiani merito (2) appellabantur . Cujus quidem appellationis cum permultæ indicari poſſint , tum quæ præcipua cauſſa fuerit , non facile eſt exiſtimare . Ac benedicti a Deo appellari poterant , propterea quod cooptati in numerum Chriſtianorum , & participes divinorum Myſteriorum , & Euchariſtiæ imprimis eſſent (quam a majoribus noſtris *εὐλογίαν* (3) fuiſſe vocatam conſtat) ſperarentque fore , ut corpore ſoluti ſempiterna gloria potirentur .

Deo item *nati* (4) præterea , qui ad baptiſmum acceſſerant, interdum audiebant, quod depoſitis ſordibus vitæ (5) ſu-

 perioris

1 Johannes Chryſoſtomus *Homil.* xxvii. *in Geneſim tom.* iv. *opp. pag.* 260. *edit. Pariſ. Monach. s. Mauri* . „ Si hoc fecerimus , *inquit* , poterimus pura conſcientia ad „ ſanctam , terribilemque hanc menſam accedere , & verba illa , quæ precationi inſerta „ ſunt , fidenter dicere : Ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον . *Sciunt initiati , quod dicitur* „ . Multa hujus modi recitant Caſaubonus *exercit.* xvi. *ad Ann. Baron. num.* xliii. *pag.* 550. *ſeqq. edit. an.* 1614 . Et Suicerus ad v. Μυῶ , qui etiam animadvertit *initiatos* ab Græcis interdum fuiſſe dictos *μυηθέντας* , & *μυσταγωγηθέντας* , Catechumenos autem ἀμυήτους , ἀμυήτους , ἀμυσταγωγήτους , hoc eſt non initiatos .

2 Paulinus Nolanus *epiſt.* xxxviii. *al.* iv. *ad Severum pag.* 172. *edit. Veron. an.* 1736. „ Alius libellus ex his eſt , quos ad *benedictum* , id eſt Chriſtianum virum [illegible] „ ſcripſiſſe tacet „ . Tertull. vero *lib.* II. *de Cultu Feminarum* , quas *cap.* i. *pag.* 154. *edit. Pariſ. an.* 1675. *Ancillas Dei* , *conſervas* , & *ſorores* dixerat , eaſdem *c.* iv. & *cap.* xiii. *pag.* 160. *benedictas* appellat . „ Quare *benedictæ* medicemur delicta , & non ſcandamus „ . Confer Sirmondum *notatione in lib.* iii. *Apollinaris Sidonii Epiſt.* 12. *pag.* 1090. *ſeqq. tom.* i. *opp. edit. Pariſ. an.* 1696

3 De hac re alias . Interea hoc animadverto , multa in hanc rem proferri a Suicero Lutherano Scriptore in *Lexico ad v.* Εὐλογία .

4 Pontius Diaconus in *vita* , *& paſſione ſancti Cypriani num.* ii. *pag.* 199. *edit. Veron. Ruinart. Act. ss. MM. ſincer.* „ Unde igitur incipiam ? Unde exordium bonorum „ ejus ordiar , niſi a principio fidei , & nativitate cœleſti . Siquidem hominis Dei facta „ non debent aliunde numerari , niſi ex quo *Deo natus eſt* .

5 Vide i. *ep. Petri cap.* iii. *v.* 21 *ſeqq.* & s. Juſtinum Martyrem *Apolog.* i. n. lxi. *pag.* 80. & Irenæum *lib.* iv. *contra Hæreſes cap.* xxxvi. *al.* lxiv. *p.* 278. *ſeqq. edit. an.* 1734.

perioris uni Deo vivere cœpiſſe viderentur. Adverterant autem ad Evangelium Johannis animum, qui hanc primi appellationem adhibuerunt, quoniam is Apoſtolus eos, qui in nomine Chriſti crederent, non ex ſanguinibus, neque ex viri, carniſve inſtinctu, ac voluntate, ſed ex *Deo* natos eſſe (1) ſtatuerat.

Τέλειοι deinde, ac τελειώμενοι (2) hoc eſt *perfecti* (3) & conſummati (4) dicebantur, quod poſt Baptiſmum confirmari continuo veteres ſolerent, quam quidem *confirmationem* (5) perfectionis Sacramentum eſſe cognoverant. Accedebat jus Euchariſtiæ percipiendæ, quod eſt proprium bapti-

1 *Cap.* 1. *v.* 13. [illegible]

2 [illegible]

3 Tertullianus *cap.* [illegible] *lib. de Præſcript.* [illegible] *pag.* [illegible] [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

baptizatorum . Eucharistia namque *τὸ τέλειον perfectum* (1) appellabatur .

Quinetiam fuerunt, qui baptizatos *Caros Dei* vocarent, qui cum conjuncti Deo caritate eſſent , tum facile non ſibi ampliorem gratiam modo , ſed etiam iis , qui lapſi in aliquod ſcelus fuiſſent , veniam impetrare poſſent . Itaque vetus auctor Tertullianus in eo , quem de Pœnitentia (2) ſcripſit , libro , poenitentes , ut ab caris Dei præſidium poſtulent , hortatur . Nam pœnitentes , etſi initiati myſterio baptiſmi erant , eodem tamen atque Catechumeni numero haberi conſueverant , ut qui ab eorum , qui participes erant divinorum ſacramentorum , loco arcerentur . De qua re erit nobis opportune alibi diſſerendum .

Atque baptizati ut cari Dei , ita *Dei altiſſimi, Chriſtique filii* (3) appellabantur . Nam id nomen univerſe iis etiam interdum tribuebatur , qui fidem , pietatemque colerent , etſi erant in ordine catechumenorum .

Quid ? Si *fratrum* appellatio propria eſſet baptizatorum ? Quod ſane cum dictum alio (4) loco ſit , nunc omittatur . Quamquam negari non poteſt , quin dari quoque interdum iis , qui ſermonibus Chriſti crederent , conſueſſet (5) . Quod ſi initiatis *fratrum* , multo magis *ſanctorum* nomen imponendum fuit (6) .

Etſi vero *Servos Dei* (7) dici Catechumeni poſſent , ut qui Deo inſervire , cultumque adhibere ſolerent , tamen

 hoc

1 Concilium Ancyranum can. IV. tom. I Concilior. pag. 270 edit. Pariſ. Harduini . „ Viſum eſt ipſos annos inter audientes eſſe (*eos qui ſacrificare coacti ſunt*) annis autem in „ proſtratione tribus , ſolo autem preci communicare duobus annis , & tunc ad *perfectum* „ veniant (Eucharistiam) venire „ . Vide can. v. vi. vii. & ix. *pag.* 275. can. xx. *pag.* 279. & *can.* xxii. *ibid.* Sed de hac re alias .

2 *Cap.* II. *pag.* 127. *edit. Venetæ an.* 1748. Le Prieur in *not. ad hunc Tertulliani locum* Martyres indicari *carorum Dei* appellatione cenſet . Contra Lacerda Presbyteros . Neuter , quod vult , ullo veteri monumento poteſt efficere . Ego Albaſpinæo aſſentior , quem ſunt Binghamus , aliique ſequuti .

3 Vide quæ dixi *tom.* I. *pag.* 95. *num.* VII. & *not.* 7. & Johannem Chryſoſtomum *Homil.* I *in epiſt. ad Coloſſ. tom.* XI. *opp. pag.* 324.

4 Confer locum Juſtini ſupra deſcriptum *pag.* 4. *n.* 1. *hujuſce libri.*

5 Conſule *L.* I. *hujus op. cap.* I. §. 12. *pag.* 4. *not.* 8.

6 Ibid. *not.* 4.

7 Vide Boldettum *lib.* II. *Diſſert. ſopra i Cimiterj cap.* VII. *pag.* 451. Anno 1731. in *Cœmeterio* SS. *Abdon & Sennen* reperta hæc eſt inſcriptio marmori inſculpta .

EV.

hoc idem vocabulum initiatis attributum eſt. Idque jam ipſum dici omnino de voce *conſervorum* (1) debet.

§. V.

Et Fide conſtituti, & regenerati, & renati, & ſi recens baptizati erant, neophyti, hoc eſt nuper plantati.

QUemadmodum autem fideles, quod ſupra demonſtratum eſt (2) ita *fide conſtituti* eſſe dicebantur, qui ad baptiſmum acceſſerant; cujus quidem rei inſigne monumen-

EVTYCHIANO FILIO DVLCISSIMO
EVTYCHIVS PATER. D. P. V. A. I M.
II. D. IIII. DEI SERVVS ☧ IXθYC

Eutychiano filio dulciſſimo Eutychius pater dolens poſuit. Vixit anno 1 menſibus 2. diebus quatuor Dei ſervus ☧ *piſcis.* Ex qua inſcriptione, & aliis, quas deſcripſi t. 1 p. 54. *ſeqq.* & *t. III. pag.* 20. conſtat baptizatos fuiſſe etiam *piſciculos* appellatos. Rurſum apud Boldetium *lib.* II *cap.* 2. *pag.* 436 extat inſcriptio hujuſmodi

ΑΥΡΑΙΛΙΑΝΟϹ
ΠΑΦΛΑΓΩΝ ΘΕ
ΟΥ ΔΟΥΛΟϹ ΠΙϹΤΟϹ
ΕΚΟΙΜΗΘΗ ΕΝ ΕΙΡΗ
ΝΙ ΜΝΙϹΘΗ ΑΥΤΟΝ Ο
ΘΕΟϹ ΙϹ ΤΟΥϹ ΑΙΩΝΑΣ

Aurelianus Paphlagon ſervus Dei fidelis *dormivit in pace. Recordetur ipſius Deus in ſecula.* Hæc apprecatio diverſis verbis in aliis epigrammatibus ſepulcralibus, quæ eodem tamen recidunt, legitur. Atque huc ſpectat inſcriptio Timotheæ Martyris, quæ cum nondum edita ſit, producta nobis in lucem debet. Tranſlata autem una cum reliquiis Martyris e Cœmeterio Urbis in Senogallienſe Sacellum Comitum Antonelorum eſt, quemadmodum accepi ab eruditiſſimo Præſule Nicolao Antonello, qui eſt ſacro Collegio, & Conſiſtorio a ſecretis. Sic autem habet.

AETERNA . TIBI . LVX
TIMOTHEA . IN . ☧
QVAE . VIXIT . ANN. XIII
MENS . VIIII . IN PACE
. . . . . OS . VII . ID . ARA .

Æterna enim lux ei conceditur, cujus recordatur Deus in ſeculum.

1 Vide, quæ dixi *tom.* 1 *pag.* 7. §. II *num.* 2. *not.* 1. *ſeq.* Tertullianus *lib.* II. *de cultu Feminar. cap.* 1 *pag.* 154. Chriſtianas mulieres ſic alloquitur, „ Ancillæ Dei vivi, conſervæ, & ſorores meæ &c.

2 Inſcriptio apud Boldettium *lib.* II. *cap.* 2. *pag.* 392. reperta in Cœmeterio S. Helenæ-

ZO-

mentum in Cœmeteriis urbis ante aliquot annos repertum eſt, ut alio loco diximus (1).

De regeneratis (2) plura perſequi non eſt neceſſe. Tam enim eſt exploratum, ut nihil eſſe clarius poſſet videatur. Idque jam de *renatorum* (3) nomine plane conſtat. *Renati* autem, ac *Regenerati* appellabantur, quod baptiſmi aquis perfuſi, novam vitam agere (4) deberent. *Plan-*

ZOSIMVS QVI VIXIT ANNOS XL

ET . M . V . ET . D . III . IN PACE

FIDELIS .

Zoſimus, qui vixit annos quadraginta, & menſes quinque, & dies tres in pace fidelis. [illegible]

CYRIACVS FIDELIS DECESSIT OCTO DIES

MINVS A TRES ANNVS III. KAL. MAR.

Cyriacus fidelis deceſſit, octo dies minus a tribus annis, tertio Kalendas Martias.

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) Confer cap. III. evang. Joh. v. 3. ſeqq. & Tertull. lib. de Baptiſ. [illegible] ſeqq. p. [illegible]

(4) [illegible]

Plantati autem in Eccleſia Dei, Chriſtoque inſiti cenſentur, qui abjecta ſuperſtitione, noſtris ſacris, myſteriiſque initiantur. Itaque recens baptizatis tributa eſt a noſtris majoribus appellatio *neophytorum* (1). *Neophytus* enim *nuper plantatum, inſitumve* ſignificat (2). Itaque cum hujuſmodi vox uſurpata ab Apoſtolo Paulo fuerit, tum fuit apud veteres Chriſtianos, eſtque etiamnum apud noſtros in uſu. Hoc tamen inter antiquos, noſque intereſt. Illi recens tinctum *Neophytum* vocabant, nos eum, qui jam inde etiam a multo tempore vel a ſuperſtitione Ethnicorum, vel a Muhamedi ſecta ad Chriſtum converſus, baptiſmoque initiatus ſit, appellamus hoc nomine.

§. VI.

1 Adeundi Tertullianus *libro de Præſcriptionibus cap.* xxi. *pag.* 217. *&* *adverſus Marcionem lib.* 5. *cap.* xx. *pag.* 275 Sed de re certa, atque manifeſta non eſt cur multa eſſe colligenda putem. Satis erit Inſcriptiones aliquot veteres deſcripſiſſe, quæ in Cœmeteriis Urbis inventæ ſunt. Apud Aringhum *tom.* II. *pag.* 175. hæc legitur.

RVPILIO NEOFITO QVI
VIXIT AN. II. ☧ D. XL
QVINTILIANVS PATER FILIO
DVLCISSIMO IN PACE XPI.

Apud Boldettum *pag.* 419.

DP. CYRIACETIS III. IDVS. QVAE. VIXIT
ANN. XX. DIES. I. QVE NEOFITA MORTVA
EST. VIRGO. IN P.

Depoſita Cyriacetis tertio idus, qua vixit annis viginti die 1. *qua Neophyta mortua eſt virgo in pace*. Apud Scipionem Maffeum *Muſei Veron. pag.* 180.

Q. VIMINATI NEOFITO BENE ME
RENTI IN PACE QVI VIXIT ANN PM
DEPOSITVS VIII KAL DEC AVSONIO
ET OLYBRIO COSS.

Hoc eſt an. 379. Inſcriptiones ceteras, ne ſim longus, prætereo.

2 Confer *epiſt. ad Rom. cap.* 11. *v.* 17. 24. Cyrillus Hieroſolymitanus *Catech.* 1. *p.* 3. *edit. an.* 1640. Antea Catechumenus eras, inquit, nunc autem fidelis vocaberis, tranſplantaris [illegible] ſeu tranſitus in ſpirituales oleas ex oleaſtro in oleam frugiferam inſertus ex peccato in juſtitiam, ex pollutione in puritatem, & particeps ſanctæ illius vineæ efficeris, ac ſi permanſeris in vinea, tanquam vitis frugifera creſces.

§. VI.

De origine nominum Clericorum, & Laicorum.

REdeo ad Clericos. Etſi erant, qui tres gradus Chriſtianorum ponerent, tamen permulti duos nominabant, *Clericorum*, & *Laicorum* (1). Vetus autem imprimis conſuetudo fuit, eaque jam non Hebræorum modo, ſed etiam aliarum gentium firmata conſenſu, ut agri populorum, qui redacti in ſervitutem eſſent, inter duces, militeſque victoris exercitus ſorte (2) dividerentur. Quod enim *ſors* Latinis, hoc idem Græcis eſt κλῆρος. Quamobrem pars quæque agri, quæ ſorte duci, militive obtigerat, κλῆρος dicebatur. Ergo ut diviſio Chananitidis inter duodecim Iſraelis tribus κλῆρος, κληρονομία, & κληρουχία (3), ita ſane quæ pars agri cuique familiæ Tribuum Iſraeliticarum obvenit, obvenire autem ſorte conſueverat, κλῆρος eſt a Septuaginta Interpretibus appellata. Eiſque auctor Plutarchus κλῆρον vocatam a Græcis portionem agri fuiſſe, quam Lacedæmoniis civibus Lycurgus (4) aſſignaviſſet. Atque hoc quidem vocabulum quamquam erat apud Hebræos, Græcoſque in uſu, tamen ab Hebræis, ex quibus orti Apoſtoli,

ac

1 Tertull. [illegible] *lib. de Monogamia cap.* [illegible] *pag.* [illegible] [illegible]

2 [illegible] *Num.* [illegible] *Deuteron.* [illegible] *Joſue* [illegible]

3 [illegible]

4 *Plutarchus in vita Lycurgi pag.* [illegible] [illegible]

ac ceteri plerique omnes Chriſti Servatoris diſcipuli fuerunt, manavit in (1) Rempublicam Chriſtianorum. Igitur cum dubitatum fuiſſet, uter Apoſtolatu dignior videretur, Barſabas ne, an Matthias (nam florebat uterque ſingulari exiſtimatione virtutis) reſque omnis revocata ab Apoſtolis ad ſortem eſſet, ac Matthiæ (inſtinctu, beneficioque Divini numinis) obtigiſſet, tum Lucas acceptam ab hoc fuiſſe affirmavit (2) κλῆρον τῆς διακονίας, καὶ ἀποστολῆς *ſortem miniſterii, & Apoſtolatus*. Translata autem inde vox κλῆρος eſt, ut etiam in eos caderet, qui non *ſortium* jactu, ſed *electione*, *vocationeque* adepti aliquem ordinem fuiſſent. Quare Lucas Evangeliſtes in eo, qui de *Actis* Apoſtolorum inſcribitur, libro, Judæ obtigiſſe tradit (3) κλῆρον τῆς διακονίας *miniſterii ſortem*, quem ſane Judam voluntate Chriſti, non ſortibus cooptatum fuiſſe conſtat in Apoſtolorum Collegium. Atque Euſebius de Lino agens πρῶτος, inquit, κληροῦται *primus ſorte conſequitur* Romanæ (4) Eccleſiæ Epiſcopatum. Quinetiam Clemens Alexandrinus in libro, qui τίς ὁ σωζό-

μενος

1 Confer de Marca [illegible] Dissert. Cyprianic. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible] Amstelod. an. 1700. [illegible] epistola Clementis Romani ad Corinth. [illegible]

2 Act. Apost. cap. 1. v. 25 seq.

3 Cap. 1. v. 17.

4 Hist. Eccl. lib. III. cap. II. pag. 88. edit. Cantabrig. ann. 1720. [illegible]

μονος πλούσιος *quis dives ſalvandus* inſcribitur (1) de Johanne agens, qui Aſiam peragraſſet, neſcio quorum hominum rogatu, ad finitimas gentes profectum ſcribit, ut alicubi Epiſcopos ordinaret, alibi *ἕνα δὲ κλήρῳ ἕνα γέ τινα in clerum unum aliquem* adlegeret. At ne in cogitationem quidem cadit, ſortibus aut Romanos, aut Johannem uti conſueſſe, ut Clericos, & Epiſcopos conſtituerent. Neque vero intelligo quid cauſſæ ſit, cur ſi *κλῆρον διακονίας* conſequuti eſſe Epiſcopi, Presbyterique dicantur, eoſdem aliqui ex *Cleri* voce inflexa *Clericos* appellari ſine nota ambitionis poſſe negent. A *Clero enim*, hoc eſt a *ſorte miniſterii* dicti *Clerici* ſunt, quibus ſolis publicum in Eccleſia munus obire fas erat, non ab *hæreditate* ſempiterni regni, quæ *ſors ſanctorum* (2) ab Apoſtolo vocatur, eſtque communis non *eccleſiaſticorum* modo, ſed etiam *laicorum*. Caveant autem, qui ambitionis neſcio quod indicium in hac voce ab ſe deprehenſum jactant, ne ſit conſequens, obtinuiſſe hoc vitii genus in Eccleſia jam uſque ab ætate Apoſtolorum, qua Lucas Evangelium, & Acta ſcripſit, uſurpavitque *Cleri* vocabulum. Atque haud ſcio, an ea vox *clericorum*, quam inanis gloriæ cupiditate introductam cenſent, trita eſſe Clementis Alexandrini (3), Cypriani (4), Corne-

1 Apud [illegible] *Clem. Alex. pag.* [illegible] *pag.* 358 [illegible]
„ MS. [illegible]
„ [illegible] *Presbyterum* [illegible]
„ [illegible] Tertullianus [illegible]
„ [illegible] Johannes [illegible]
„ [illegible]

2 *Ad Coloſſ.* [illegible]

3 *Loc. cit.*

4 *Epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Oxon.* „ Quod [illegible] Eccleſia [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] *Clero* [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] *Et epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible]
„ [illegible] *Clerici* [illegible]
„ [illegible] *Et epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] Jam quidem [illegible]
„ Con-

lis (1) alterutroque ſermone potuerit, quorum eximia quidem certe in omni genere virtus erat.

At qui ſunt ex *ordine Eccleſiaſtico*, ſic enim adverſarii diſputant, vel ſe Dei, vel Deum ſuam eſſe *ſortem*, *hereditatemque* defendunt, ceteroſque omnes, quaſi vulgus, pie beneque Chriſtianum conſtituunt, aſpernantur (2). Sed qui ſic ſtatuunt, non animadvertunt, quemadmo-

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

admodum Levitis, ita Clericis noſtris poſſe *ſortis*, *partiſque Divinæ* appellationem dari. Nam ſi Levitæ *divinæ ſortis* habebantur, & erant, quia ambitionis reprehendi a quoquam poſſent, propterea quod addicti *altari* cum eſſent, ſacrificia procurarent, nihilque agri poſſiderent, victimarumque partibus, ac decimis, quas reliquæ tribus pendere debebant viverent (1), cur non item noſtris Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis vocari fas erat eodem nomine, quibus amplificandæ religionis (2), adminiſtrandorumque ſacrorum Chriſtianorum impoſitum (3) onus eſſet, factaque po-

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

poteſtas, ut eorum quos inſtituerent, ſumtibus (1) alerentur? Age vero, qui ſeſe Deo ita conſecrarent, miniſteriiſque ſacris devoverent, ut neque militarent, neque mercaturam facerent, neque alias artes profiterentur, quibus vel diteſcere, vel commode vivere valerent, iiſne minime licuiſſe putem, delectum ab ſe Deum pro ſorte dicere? Ego vero Majoribus noſtris doctiſſimis, ſanctiſſimiſque viris, quos nihil ſuperbia, ambitioneque incitatos feciſſe liquet, quam adverſariis aſſentiri malo; qui cum novis rebus ſtudeant, vel voces ipſas vetuſtate firmatas rejiciendas putant, ne quid Romanum Catholicum probare videantur.

Nam quod ajunt, contemni ab *Eccleſiaſticis* laicos, falſum eſt. *Laicorum* enim vocabulum in Eccleſiam non ambitione clericorum, ut paullo ante dixi, manavit, ſed imitatione reipublicæ Judæorum (2). Hoc enim appellabantur ab Hebræis nomine, qui nullo ſacro munere fungebantur. Summus enim Pontifex, Sacerdotes, Levitæ *Hierarchiam*, ceteri *populum*, quem græci λαὸς dicunt, a quo λαικοὶ *laici* appellantur, conſtituebant. Quod cum aliis permultis, cum teſtimonio Clementis Romani Apoſtolorum diſcipuli

plane

1 Hoc enim conceſſit Chriſtus diſcipulis, quibus prædicandi Evangelii fecerat poteſtatem. *Luc. cap. x. v. 7. & ſeqq.* Atque ob eam quidem Apoſtolus in *priore Epiſt. ad Corinth. cap. ix. v. 4. & ſeqq.* „Num quid non habemus, inquit, poteſtatem manducandi, & bibendi? Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Numquid ſecundum hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptum eſt enim in lege Moyſi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos utique hæc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ... Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt? & qui altari deſerviunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.

2 Hieronym. *epiſt. ad Nepotianum* [illegible] „Clericus, qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primo vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata, nitatur eſſe, quod dicitur. Si enim κλῆρος græce, ſors latine appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit, pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis ejus, nec accipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi Levita, & Sacerdos vivo de decimis, & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

plane conſtat (1). Itaque Tertullianus (2), Clemens Alexandrinus (3), Origenes (4), Cyprianus (5), Cornelius (6), aliique veteres extremi ſecundi, tertiique ſeculi Chriſtiani ſcriptores, cum Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque divina ſententia, & voluntate inſtitutos (7) perſpicerent, ut ſacra procurarent, Eccleſiaſque moderarentur, hos quidem *clerum*, alios *plebem*, & *laicos*, propterea quod nullum ſacrum munus obirent, appellaverunt. Eos autem ipſos ſcriptores, qui magnam partem eximia virtute excelluerunt, ambitione, malevolentiaque permotos uti hoc vocabulo conſueſſe, ut opprimerent populum Chriſtianum, dejicerentque de dignitate, qua ornatus a Chriſto fuiſſet, tam eſt abſurdum, ut præ ſe ne veri quidem ferre ſimilitudinem videatur. Novos autem neſcio quos homines, qui Lutheri, Calviniquе partibus ſtuderent, idque diſtinctionis genus quod neque malo (8), neque

1 *Epiſt. 1 ad Corinth. num. 40. pag. 28. collect. epiſt. Rom. Pont. edit. Couſt.* „ Qui ergo ſtatis temporibus oblationes ſuas faciunt, accepti, & beati ſunt ... Summo quippe Sacerdoti ſua munera tributa ſunt, & Sacerdotibus locus proprius præſcriptus eſt, & Levitis quoque ſua miniſteria incumbunt, laicus homo laicis præceptis conſtringitur „. [illegible]

2 [illegible]

3 *Loc. cit. not. 1. pag. 17.*

4 Origenes in *Hierem. Homil.* 11. *pag.* 115. *tom.* 3. *op. edit.* [illegible] „ [illegible] „

5 *Loc. cit. ſup. pag. 17. not. 4.*

6 *Locus deſcribitur ſup. pag. 18. not. 1.*

7 De hac re agam poſt [illegible]

8 Johannes [illegible] *cap.* 7. [illegible]

que imprudenti conſilio a Majoribus illatum in rempublicam Chriſtianam eſſet, ob ſuperbiam tamen clericorum progreſſu temporum populo plurimum obfuiſſe defenderent, nihil moror. Nam ſi quid incommodi Epiſcopi cujuſquam temeritate Eccleſia tulit (tuliſſe autem hujus ſolummodo rei cauſſa ullum aliquando vehementer nego) ejus quidem certe, ſi qua fuit, culpa, non ratione vocabulorum, quibus nihil ineſt pravitatis, tulit.

Non movet autem me, quod poſtremo loco queruntur, clericos a nobis præcipuam, atque ſelectam Chriſtianæ Reipublicæ haberi partem. Cur enim hoc illis negemus, quibus credita eſt regendæ (1) Eccleſiæ, adminiſtrandorumque ſacrorum Chriſtianorum cura? Namque iis, qui ceteros moderantur, primas detrahere partes velle, hominum eſt, non veritatis amore, ſed arbitrio, ſtudioque contentionis agentium. Quod ſi contra pugnare, atque obloqui perſtant, caveant ne, cum nos inſectentur injuria, Apoſtolos, horumque diſcipulos inſectentur, qui divina ſententia (2) con-

[illegible]

1 *Actor.* cap. xx. [illegible] Eccleſiæ [illegible]

2 Vide [illegible] *Epiſt.* 1 *ad Corinth.* [illegible]

conſtituerunt Epiſcopos, nihilque, iis inconſultis, agendum a populo (1) tradiderunt.

CA-

[illegible]

CAPUT II.

De Poteſtate *Laica*, & *Eccleſiaſtica*.

SEd quoniam de antiqua, recteque inſtituta conſuetudine diſtinguendi laicos ab Eccleſiaſticis dictum eſt, reſtat, ut etiam de poteſtate, quæ propria eſt eorumdem ordinum, diſſerendum eſſe videatur. Animadvertendum autem principio eſt, in quavis hominum ſocietate aut unum, aut plures eſſe oportere, qui præſint, adminiſtrentque Rempublicam. Nam ſi cuique facere quod libuerit, impune liceret, neque in tanta multitudine, ubi boni, improbique ſint, magiſtratus auctoritate in officio cives continerentur, magna perturbatio oriretur, incredibiliſque in civitate confuſio (1). Cumque non civitas modo, ſed etiam Eccleſia communitas quædam ſit, regatur utraque, neceſſe eſt, eorum auctoritate, atque prudentia, quibus eſt vel conſenſione civium, vel Divina voluntate facultas gubernandi data. Ac poteſtatem quidem eam appello, qua qui dignitate ceteris antecellunt, præfectique ſunt, edicta, ac

„ [illegible] et conſenſum Dei „. [illegible] Eccleſia [illegible] „. Num. [illegible] *pag.* [illegible]
„ Quod ſit [illegible] Deo Jeſu Chriſto, & Epiſco-
„ po, & [illegible] Apoſtolorum. Qui [illegible] eſt, mundus eſt; qui vero extra eſt,
„ non eſt mundus. Hoc eſt, qui ſine Epiſcopo, & Presbyterio, & Diaconis quidquam agit,
„ is non eſt mundus in conſcientia „. Num. [illegible] *pag.* [illegible] „ [illegible] Epiſcopo, ut Dei
„ mandato, & ſimiliter Presbyterio „. *Et ad Philadelphenses*, [illegible] „ [illegible]
„ unum ſint cum Epiſcopo, & Presbyteris, & Diaconis „. Num. [illegible] *pag.* [illegible] „ Quem ego
„ Epiſcopum [illegible] neque per homines [illegible] Sed in
„ caritate Dei Patris, & Domini noſtri Jeſu Chriſti „. Num. [illegible] „ Quotquot enim Dei,
„ & Jeſu Chriſti ſunt, cum Epiſcopo „. Num. [illegible] „ Una eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti,
„ & unus calix in unionem ſanguinis ipſius, unum altare, ſicut unus Epiſcopus, cum Pres-
„ byterio, & Diaconis conſervis meis „. Num. [illegible] „ Quemcumque [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] Dei, Epiſcopo [illegible], & Presbyterio,
„ & Diaconis. Sine Epiſcopo nihil facite „. *Et ad Smyrnæos* [illegible] *pag.* [illegible] „ Omnes
„ Epiſcopum ſequamini, ut Jeſus Chriſtus Patrem, & Presbyterium, ut Apoſtolos, Diaco-
„ nos autem reveremini, ut Dei mandatum. Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum,
„ quæ ad Eccleſiam pertinent „. Num. [illegible] „ Bene habet Deum, & Epiſcopum cognoſcere.
„ Qui honorat Epiſcopum, a Deo honoratus eſt.

(1) Conſule [illegible] Thomam [illegible] *q.* [illegible] *art.* [illegible] & *ad* [illegible] & *art.* [illegible] [illegible]
[illegible] Grotium [illegible] *lib.* [illegible] *cap.* [illegible]
§. [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *an.* [illegible] & *Puffendorfium lib.* [illegible] *de J. Nat.* [illegible]
§. [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *an.* 17[illegible] [illegible] Interpretes.

ac leges ferre, & perturbatores pacis reprimere, & reos ſceleris punire, hoſteſque publicos vi repellere, ſi ratio, ſi tempus, ſi utilitas communitatis moneat, poſſunt. Conſtitutos autem & Principes civitatum, & Præſides Eccleſiæ ſapienter, recteque eſſe, queis jus condendarum legum, coercendorumque improborum ſit, quamquam eſt, mea quidem ſententia, manifeſtum, tamen, ne quid mihi ſumſiſſe videar meo arbitratu, paullo poſt demonſtrabitur. Jam vero rectorum civitatis, laicam; eorum autem, qui Eccleſiam adminiſtrant, Eccleſiaſticam poteſtatem voco.

§. I.

Liceat ne Chriſtiano viro principatum in ſocietate obtinere, remque illius civilem gerere. Proponuntur eorum, qui negant, variæ, interque ſe pugnantes opiniones.

QUum igitur, quæ ſit utriuſque poteſtatis ratio plane conſtet, ſequitur, ut explicem, recte ne inſtitutæ ſint (hoc enim me demonſtraturum promiſeram) ullaque ſit cauſſa, cur alterutram quiſquam tollendam eſſe arbitretur Ordiar autem ab laica. Itaque eorum omnium, qui Chriſtiano viro cum imperio in civitate verſari fas non eſſe defenderent, neminem fuiſſe intelligo tam amentem, qui hoc poteſtatis genus pugnare cum ratione naturæ (1) diceret. Hoc illi unum ſibi perſuaſerunt: cautum ab Chriſto fuiſſe, ne quis magiſtratu noſtrum hominum fungeretur. Sunt autem horum de re eadem variæ, interque ſe diſſidentes ſententiæ. Nam aliqui ita ſunt animis comparati, ut univerſe Chriſtianam religionem conſiſtere cum ſtatu civili poſſe (2) negent. Quamobrem concludunt rem civilem publicam

1 Fuerunt tamen nonnulli tam ſceleſti, atque impii, ut omnem tollere religionem, rationemque reipublicæ viderentur, dicerentque, omnes homines, cum natura liberi ſint, ſubjectos nemini eſſe debere. Sed hi cum cupiditate, non ratione ducerentur, non animadvertebant, in ſocietate, in qua, propter conditionem vitiatæ naturæ, boni, malique permixti ſint, niſi magiſtratus curent, magnam oriri oportere confuſionem, perturbationemque rerum. Sed de hac re agam copioſe in eo opere, quod paro *de morali doctrina SS. Patrum*.

2 Hoc ethnici noſtris per ſummam injuriam exprobrabant. Confer quæ dixi tom. 1. hujus

cam eſſe nullam, quam veri Chriſtiani conſtituant. Alii contra nihil obſtare, quo minus civitas ex ſolis Chriſtianis coaleſcat, ſed his principatu in civitate potiri minime licere (1) arbitrantur. Tertia eſt eorum opinio, qui dignitatem, honorem, imperium, quo continendi in officio mali ſint, Chriſtiano viro concedendum putent; poteſtatem autem animadvertendi pœna capitis in maleficos, ſubditoſque vi, armiſque ab hoſtibus defendendi, non (2) item. Fuerunt poſtremo, qui etſi magiſtratum obire, & capitis reum condemnare Chriſtiano dicerent licere, tamen aliquos veterum Patrum fuiſſe defenderent, qui contrariam ſententiam (3) tuerentur.

I. *Prior*

ſui operis *lib.* I. *cap.* [illegible] § [illegible] *pag.* 107. *ſeqq.* In eundem errorem [illegible] Nicolaus Macchiavellus *lib.* I. *de Diſcorſi cap.* [illegible] *pag.* [illegible] edit. ann. [illegible] *Chriſtianam religionem in cauſa eſſe*, dicit, *cur imperium Romanum in* [illegible] *fregerit*. Eſt autem aliquis, qui eum [illegible] Johannes Franciſcus Buddeus *Diſſert. de concordia relig. Chriſtianæ, ſtatuſque civilis cap.* [illegible] *pag.* 47. edit. ann. [illegible] At quam multa hoc in genere peccarit Macchiavellus, idem oſtendit Buddeus *ibid. pag.* 49. *ſeq.* Eam ipſam calumniam [illegible] Petrus Baelius [illegible] *Commentaire* [illegible] *ſur les Contraints* § [illegible]

1 In errore [illegible] aliquibus Anabaptiſtas, qui Thomam Muncerum, & Johannem Leidenſem [illegible] ſed de his [illegible] ([illegible]) Georgius Caſſander *de Origine ſectæ Anabaptiſtarum*, Johannes Gaſtius [illegible] *de Anabaptiſmi exordio, erroribus* [illegible] Nicolaus [illegible] *de Anabaptiſtarum ortu, & progreſſu*, Lambertus Hortenſius *de Tumultu Anabaptiſtarum*, Johannes Sleidanus [illegible] Johannes Henricus Ottius *in Annalib. Anabaptiſticis* [illegible] Petrus [illegible] *ſcriptor. rerum Germanic.* [illegible] Petrus Cornerus, & [illegible] apud Freherum *tom.* [illegible] *ſcript. rer. German.* Fridericus Spanhemius *Diatribe Hiſtorica de origine, progreſſu, & ſectis Anabaptiſtarum*, Anonymus, qui *Hiſt. Anabapt.* [illegible] Johannes Franciſcus Buddeus, [illegible] *Diſſert. de concord. relig. Chriſt. ſtatuſque civilis cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* Johannes Ludovicus Wolzogenius [illegible] *reſponſione ad Jonæ Schlichtingii animadverſiones* [illegible] *de Magiſtratu, Bello, & privata defenſione*, [illegible] *Tom.* [illegible] *Biblioth. Fratrum Polonorum pag.* [illegible] *ſeqq.* edit. ann. 1656.

2 [illegible] Johannes Hoornbeckius *Summ. controverſ. l.* [illegible] *pag.* [illegible] edit. ann. [illegible] tamen Anabaptiſtas, [illegible] qui magiſtratum [illegible] Chriſtianæ [illegible] ſed ſatius eſſe, [illegible] ſe in periculum [illegible] damnationis. Atque hæc quidem [illegible] Angeli [illegible] qui epiſtolam [illegible] Spanhemium ſcripſit, [illegible] Hujus verba refert Buddeus *loc. cit.* *pag.* 225. *ſeqq.* [illegible] quia ab Anabaptiſtis [illegible] Confeſſionis [illegible] Fidei Profeſſiones, & Colloquia, [illegible] *Conf.* [illegible] *Leewardienſis* [illegible] *&* [illegible] De his autem rebus [illegible] agit Buddeus *ibid. pag.* 225. *ſeqq.*

3 Johannes Barbeyracius *præfat. in opus Puffendorfii de J. N. & G.* § [illegible] *pag.* [illegible] *edit.*

I.

Prior opinio , ſeu potius error refellitur .

Verumtamen quamquam eſt horum omnium falſa, tamen eorum,quos primo loco nominavi, maximo eſt in errore ſententia. Eſt enim recte inſtituta civitas,in qua qui imperium tenent, condere leges, de litibus judicare,punire improbos, inſectari vi,armiſque, ac repellere hoſtes ſolent, qui autem ſubjecti ſunt, honorem adhibent principi, atque imperata faciunt. Hæc vero omnia ſi lex Chriſtianorum non modo non tollat,ſed etiam probet, conſiſtere cum ſtatu civili poteſt. Probat autem. Conſiſtere igitur poteſt noſtra cum ſtatu civili religio. Atque eſſe quidem a nobis accurate explicatam notionem civitatis, ſtatuſque civilis, ne ii quidem contra quos agimus, negant. Etſi enim ſunt commoda pleraque in civitate, quæ nos taciti prætermiſimus, tamen huc omnia, de quibus præcipue inter nos, adverſarioſque oritur altercatio, recidunt. Quæ cum ita ſint, nihil eſt negotii, quæ aſſumta deinceps ſunt, veterum Chriſtianorum monumentis, &, quod caput eſt, auctoritate ſacrorum Bibliorum oſtendere. Ac præſcripto quidem religionis Chriſtianæ (nam eſt hujuſce rei teſtis Paulus in ea, quæ eſt ad Romanos Epiſtola) eſſe in civitate principes debent. Niſi enim eſſe deberent, quo tandem modo inſtitutas Apoſtolus a Deo poteſtates ſcriberet (1) fuiſſe ? Nam *Principes* ille

edit. an. 1740. „ Il ne veut pas (Tertullien) cependant qu' un Chrétien puiſſe en conſcience „ exercer l' office de juge , ni aucune magiſtrature . Il inſinue qu' on ne ſauroit être empereur , & Chrétien en même temps „. In eamdem fere ſententiam ſcribit Dallæus *l.* 2 *de uſu Patrum cap.* 10. *pag.* [illegible] *edit. an.* 1656. Sunt præterea alii nonnulli in ea ipſa ſententia , quos , ne ſim longior , prætereo .

(1) *Ad Roman. cap.* XIII. *v.* 1. *& ſeqq.* „ Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita „ ſit . Non eſt enim poteſtas niſi a Deo . Quæ autem ſunt a Deo ordinatæ ſunt . Itaque qui „ reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit . Qui autem reſiſtunt , ipſi ſibi damnationem ac„ quirunt . Nam principes non ſunt timori boni operis , ſed mali . Vis autem non timere poteſtatem ? Bonum fac , & habebis laudem ex illa . Dei enim miniſter eſt tibi in bonum . Si „ autem malum feceris, time . Non enim ſine cauſa gladium portat . Dei enim miniſter eſt , „ vindex in iram ei , qui malum agit . Ideo neceſſitate ſubditi eſtote , non ſolum propter „ iram , ſed etiam propter conſcientiam . Ideo enim & tributa præſtatis . Miniſtri enim „ Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes . Reddite ergo omnibus debita , cui tributum , tributum ; „ cui vectigal , vectigal ; cui timorem , timorem ; cui honorem , honorem .

ille *Poteſtatum* appellat nomine. Atque imperium in Republica Principem tenere quis neget? Igitur qui imperium obtineant, cum inſtitutæ a Deo poteſtates ejuſmodi ſint, eſſe debent in civitate. Quod vero eſſe oportere, idque jam ſanctione divina, ſcripturarumque auctoritate, conſtat, hoc probat Chriſtiana religio. Probat ergo Chriſtiana religio Principatum. Mitto cetera ſacrorum Bibliorum (1) loca, ne longus ſim. Majores autem noſtros, qui Pauli ſententiam ſæpe, ac multum uſurparent (2), optarentque etiam, atque etiam, ut qui accederent ad gubernacula Reipublicæ, veritatem agnoſcerent, ſanctamque religionem conſectarentur (quin eorum quemquam, ſi noſtris decretis aſſenſus eſſet, magiſtratu ſe abdicare cogerent) quis putet tam ineptos, tamque ſibi ipſis repugnantes fuiſſe, ut componi principatum cum decretis, inſtitutiſque Chriſtianorum nequire (3) arbitrarentur?

Præterea jus condendarum legum niſi Chriſtiana religio Principi concedendum ſtatueret, omnem certe tolleret juris Principum notionem. Etenim ne in cogitationem quidem cadit, ut principatum obtineat in civitate, qui ſi tempus, ſi ratio, ſi utilitas civium publica poſtulet, nihilominus legem ſcribere nullam poſſit. Atque exſiſtere interdum cauſſas, eaſque juſtas, & graves imprimis, quæ non moneant modo Principem, ut ferat legem, ſed etiam compellant, tam eſt manifeſtum, ut qui dubitet, næ ille in maxima rerum civilium ignoratione verſatur. Jam vero ordine gerenda eſſe omnia, idem ſcribit in priore Epiſtola ad Corinthios (4) Paulus. Noſtrum namque, inquit, non diſſenſionis eſſe, ſed pacis Deum. Ordine autem fieri omnia, tollique diſſenſiones, paxque in rempublicam introduci qui poterit, ſubla-

1 I. Petrus *epiſt.* I. *cap.* II. v. 13. „ Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter „ Deum, ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam ma- „ lefactorum, laudem vero bonorum. Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes ob- „ muteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam . . . . Deum timete, regem ho- „ norificate &c.

2 Vide loca SS. PP. quæ deſcripſimus *Tom.* III. hujus operis *pag.* 415 *ſeqq.*

3 Confer teſtimonia, quæ prodimus *ibid.* & *pag.* 418.

4 *Cap.* XIV. v. 40. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Omnia decenter, & ſecundum ordinem fiant.

ſublata principum , etiam tum , cum ex uſu eſt Reipublicæ , condendarum legum poteſtate ? Quid ? Obtemperet ne quiſquam Principi nihil imperanti ? At parendum eſt *Poteſtatibus* (1) auctore Paulo in iiſdem ipſis litteris , quæ ſunt ad Romanos ſcriptæ. Præcipere igitur jure aliquid Princeps poteſt. Hoc ſi ita eſt, cur non etiam leges condere ? Eſt enim & gubernandæ præcipiendo communitatis, & dicendæ legis poteſtas omnino eadem .

Sed dicet quiſpiam : nihil eſt novis legibus opus , cum Chriſtum unum eſſe Chriſtianorum Legiſlatorem plane conſtet . Fateor non egere nos legibus , quæ cum latis a Chriſto pugnent . Nam quæ pugnant , legum numero haberi non poſſunt . At eſſe interdum legibus opus , quæ cum ad utilitates , & commoda civitatis ſpectent , ſunt etiam conſentaneæ Chriſtianæ legi , tam eſt perſpicuum , ut a nemine revocari in controverſiam poſſe videatur. Neque enim Chriſtus explicate omnia ſanxit , quæ eſſent quibuſque temporibus , occaſionibuſque rebus publicis (2) opportuna . Hæc ille vel declarari , vel conſtitui voluit , cum tempus , ratioque monerent , ab his , qui in civitate cum imperio verſarentur. Itaque parendum eſſe Poteſtati recte præcipienti , juſſis reſiſtendum autem nullo modo. Ergo majores noſtri , quibus ſatis explorate , quæ ſtatuta a Chriſto eſſent , percepta , cognitaque erant , nihil ſe contra, atque legibus (3) Imperatorum

1 *Cap.* XIII. *vers.* 1. *seqq.* [illegible] *resistens potestati Dei ordinationi resistit.* [illegible] *de resistentes sibi ipsis damnationem acquirunt.* Qui autem potestati non paret , is [illegible] [illegible] Parendum igitur esse principi [illegible]

2 Vide S. *Thom.* 1. 2. *Quaest.* XCVII. *art.* 1. ubi legem ab homine latam continere praecepta quaedam particularia [illegible] , *secundum diversos casus* , *qui emergunt* , [illegible] Lex autem Evangelica [illegible] , [illegible] , neque mutationi [illegible] . Ex quo ne sequitur , nihil obstare , quo minus Princeps leges [illegible] , *secundum diversos casus* ferre queat , quae mutari , *his casibus deficientibus* , possint , quum Christus [illegible] suam legem stabilem esse , perpetuamque voluerit .

3 *Justinus Martyr epistola ad Diognetum num.* V. *pag.* 235. *edit. Venet. an.* 1747. „ Christiani , *inquit* , obsequuntur legibus , quae sancitae sunt , & suo vitae genere leges superant „ . Athenagoras *Legat. pro Christianis num.* XXXIII. *pag.* 310. *edit. ejusdem opp. Justini Martyris* : „ Unusquisque nostrum , *inquit* , uxorem suam , quam *secundum leges* „ *a nobis positas* , duxit , uxorem existimat , idque ad liberorum procreationem „ . Tertullianus Romanos alloquens in *Apologetico cap.* XLV. *pag.* 35. *edit. opp. an.* 1744. leges vestrum , *quae videntur ad innocentiam pergere de divina lege , ut antiquiore , formam mutuatas*

rum præſcriptum eſſet (ſiquidem cum Evangelio (1) non pugnarent) aut moliri, aut agere affirmabant, propterea quod cautum a Chriſto eſſet, ne quis noſtrum regibus, poteſtatibuſque reſiſtere auderet.

Cur autem nequeat de litibus, controverſiiſque inter cives ortis,quemadmodum leges poſcunt,cognoſcere,& judicare is,cujus eſt proprium leges condere,ne ſuſpicari quidem (2) poſſum. At enim intelligo eſſe aliquos, qui verba Chriſti apud Matthæum impedire cenſeant, quo minus Chriſtiano liceat in foro, judiciiſque verſari. Sunt vero hujuſmodi: „ Ei qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam „ tollere, dimitte ei & (3) pallium „. Sed hi non animadvertunt, etiam ſi Chriſtianis judicio contendere minime liceret, tamen ſi contendant, quod ſæpe accidit, eſſe aliquem, qui lites dirimat, curetque, ne quis alteri injuriam faciat, oportere. Quamquam ne illud quidem probem, quod ajunt, fas non eſſe Chriſtiano jus ſuum interdum perſequi, reique familiaris, aut ſui tuendi cauſſa ad judicem cum adverſario ad contendendum accedere. Nam quod ad locum Matthæi pertinet, equidem eſſe Interpretes quoſdam video, qui non de judicio forenſi, ſed de privata contentione Chriſtum agere arbitrentur. Neque ulla eſt cauſſa, cur τὸ κριθῆναι, quod vocabulum eſt ab Evangeliſta uſurpatum, de judicio potius, quam de privata pugna ſit intelligendum. Verumtamen fac de forenſi judicio ſermo ſit. Quid? an vetitum univerſe noſtris eſſe, ne umquam, quemcum-

[illegible] ſcribit Auguſtinus lib. contra *Creſconium Grammaticum* III. *cap.* 51. § 56. *opp. pag.* 493. *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri*. „ In hoc reges ſicut eis divinitus præcipi„ tur, Deo ſerviunt, in quantum reges ſunt, ſi in regno ſuo bona jubeant, mala prohi„ beant. Et ad Bonifac. in *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. ejuſd. opp. tom.* [illegible]
„ Quomodo ergo reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea quæ contra juſſa Domini fiunt,
„ religioſa ſeveritate prohibendo, atque plectendo? Aliter enim ſervit, quia homo eſt,
„ aliter quia Rex eſt „. In hoc ergo ſerviunt Domino Reges, in quantum ſunt Reges, cum
„ ea faciunt ad ſerviendum illi, quæ non poſſunt facere, niſi Reges.

1 Tunc enim ajebant ſatius eſſe Deo parere, quam hominibus. Confer Gratianum *cauſſ.* 11. *quæſt.* 3. *can.* [illegible] & [illegible].

2 Neque enim Sergius Paulus, quem in Cypro Inſula Proconſulem fuiſſe Lucas ſcribit *Act.* XIII. v. 7. poſtquam Apoſtoli opera ad fidem Chriſtianam perductus [illegible] juſſus umquam fuit ab judicio, quod ejus erat munus, deſiſtere. Nam Edeſſenorum Regem Abgarum, quem Euſebius tradit Chriſtianum factum. Huic autem a diſcipulis Chriſti imperatum fuiſſe, ne ſuos judicaret, quis credat?

3 *Matth. cap.* 5. *v.* 40.

cumque tandem cauſſa ſit, judicio agant, defendent? Equidem ſi de jure talionis loquutum eſſe Chriſtum Servatorem dicerem, nihil a me in eo loco explicando peccatum exiſtimarem. Ac ſi quis verba, quæ antecedunt, quæque conſequuntur diligenter conſideret, facile ſane intelliget, non eſſe Chriſti ſententiæ repugnans hoc noſtræ interpretationis genus. Hoc enim ſibi voluiſſe Chriſtum cenſeo: non licere Chriſtiano ulciſcendæ injuriæ cauſſa (1), jure talionis agere, idque operam apud magiſtratum dare, ut (quod Judæis ea ætate permiſſum erat) injuriam, vel damnum, quod paſſus eſt, aut æquali, aut majore læſione, damno, injuriave compenſetur. Nam Chriſtianus novam perpeti potius debet, quam, quæ ſibi facta ſit, ulciſci quantamvis injuriam. Sed non ſequitur, ubi nullus ſit vindictæ, ulciſcendæque injuriæ locus, Chriſtiano viro fas non eſſe judicio agere. Id vero demonſtrari ſimili exemplo poteſt. Dixerat enim paullo ante eodem in Evangelio Chriſtus (atque hoc illud eſt, quod animadverti, ex iis quæ antecedunt, quæque ſequuntur veram ejus loci colligi interpretationem poſſe) „ Audiſtis quia „ dictum eſt oculum pro oculo, & dentem pro dente „. Quid? An non plane liquet, ſermonem hic eſſe de *jure talionis*, ulciſcendæque injuriæ, quod Chriſtus vetat? Mox addit: „ Ego autem dico vobis non reſiſtere malo, ſed ſi quis „ te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram „. Quæ verba non eo ſpectant, ut univerſe, omninoque ſemper cuique percutienti alteram maxillam obvertendam ſtatuant, ſed hoc eſſe ſatius facere, quam injuriam perſequi, curareve, nullo jam ſuo commodo, quemadmodum Judæi conſueverant, ut percuſſor ſimili injuria, damnove afficiatur. Niſi enim ita ſe res haberet, Chriſtus, ſuarum legum perruptor eſſet, quod ſane concedi nullo modo poteſt, cum ille exemplo ſuo iiſdem ipſis legibus addiderit auctoritatem. Nam cum adductus in judicium, & a ſervo Pontificis *percuſſus in maxillam* eſſet, non ſolum *alteram* continuo non *præbuit*, ſed etiam percutientem ſumma gravitate repre-

1 Vide quæ diximus [illegible] pag. [illegible]

reprehendit, atque ,, ſi male loquutus (1) ſum, inquit, teſtimo-
,, nium perhibe de malo, ſin bene, cur me cædis ? ,, Qua dicendi ratione plane ſignificavit, licere aliquando Chriſtianis *maxillarum alteram non præbere percutiendam*, ſed percutientem ad reddendam rationem, cur percuſſerit, cogere, idque jam coram Iudice, quin ſit reus contemtarum Evangelicarum legum. Simile quidpiam factum a Paulo fuiſſe legimus. Cum enim eum Pontifex alapis cædi juſſiſſet, quin alteram maxillam converterit, ut rurſum cæderetur, ſic eſt Pontificem alloquutus. ,, Futurum eſt, ut percutiat te Deus, pa-
,, ries dealbate (2) ,,. Neque revocavit dictum. Hoc unum ægre ſe ferre affirmavit, quod in eum invectus eſſet, quem neſciret ſummum eſſe Pontificem. De non oblata autem altera maxilla, ne verbum quidem. Quod ſane numquam feciſſet, ſi juſſos omnes Chriſtianos eſſe a Chriſto putaſſet, ut ſemper, dum cæſi alapis eſſent, alteram maxillam cædendam exponerent.

Sed quia Pauli facta eſt mentio, age videamus culpetne, an ferendum putet Chriſtianum in judicium, contra eum, qui ſe læſerit accedentem. Is ergo in priore, quam ad Corinthios ſcripſit Epiſtola, ſatis luculenter concedit, fas eſſe noſtris apud judicem de re juſta contendere. Non enim Corinthiis vitio dat, quod jus ſuum perſequuti eſſent, ſed quod, miſſis Chriſtianis judicibus, quos ſanctos vocat, ad Ethnicos interdum confugere non (3) dubitaſſent. Probaſſet igitur, ſi ab ſuis judicari voluiſſent. Quod ſi vocati in jus ab Ethnicis fuiſſent, ſuamque cauſſam apud Ethnicum judicem dici curaſſent, nulla eſt cauſſa, quæ efficiat, reprehendendos ipſos a Paulo fuiſſe.

At Chriſtiani ea ætate judices, magiſtratuſque nulli erant. Quis negat ? An arbitros judicum loco reperire non poterant, qui lites inter noſtros ortas dirimerent ? Non ergo pugnabat, ut de cauſſis Chriſtiani cognoſcerent. Quod ſi litibus finem imponere fas erat arbitris Chriſtianis, cur non

1 *Johann. xviii. v. 23. Confer & Epiſt. ad Roman. cap. xii. v. 17.*
2 *Actor. Apoſtolor. cap. xxiii. v. 3.*
3 *1. ad Corinth. cap. vi. v. 1. ſeqq*

non item judicibus, ſi judices ullos eſſe noſtrorum hominum per Imperatores Ethnicos licuiſſet? Ac quandoque ſane improbitate Ethnicorum evenit, ut noſtri apud judices implicatos ſuperſtitione Deorum contra Gentiles ſe, ſuaque defenderent, quin a majoribus noſtris, quibus nempe lex erat Evangelica explorata, rei ſceleris agerentur (1).

Intelligo autem fuiſſe aliquos, qui Apoſtoli locum in ſexto capite ejuſdem Epiſtolæ ad Corinthios *verſu ſeptimo* contra nos pugnare contenderent Nam ipſum ſic habere „
„ Iamquidem igitur omnino delictum in vobis eſt, quod Ju-
„ dicia habeatis cum vobis ipſis. Propter quid non magis
„ injuriam accipitis? Propter quid non magis damnum ac-
„ cipitis (2) „? Verumtamen qui ſic diſputant, quid ex rebus poſitis, aſſumptiſque ſit conſequens non conſiderant. Fac enim Chriſtianis non liceat in judicio aut accuſare quemquam, aut ſeipſos, ſi ſint accuſati, defendere. Quid? ſi vel accuſent, vel accuſentur? Namque in Eccleſia, quæ ſagenæ inſtar eſt, ac bonos, maloſque complectitur, eſſe interdum poſſunt, qui peccent. An tum Chriſtiano minime licebit judicem agere, impedireque, ne turbæ oriantur, vexentque majorem in modum Rempublicam? Atque Apoſtolus non de quibuſque judiciis agit, ſed de iis, a quibus fraus, & injuria non abeſſent. Mox enim addit „ Sed vos
„ injuriam facitis, & damno afficitis, & hoc fratres, an
„ neſcitis quia injuſti regnum Dei non poſſidebunt?

Verum ſi in civilibus quidem judiciis verſari Chriſtiano licet, erunt tamen, qui in criminalibus licere negent. Eſſe autem his ſibi præſidio putant, quæ præcepta a Chriſto ſunt, ut ne [illegible] reſiſtat (3), neque ulciſcatur injuriam, neque det locum iræ, parque pari referat (4), ſed diligat inimicos (5), remittat debitori (6), & ſi percuſſus a

1 Vide quæ ſunt Tom. [illegible] pag. [illegible]
2 [illegible]
3 Matth. cap. [illegible]
4 Ad Rom. [illegible]
5 Matth. cap. [illegible]
6 Matth. cap. [illegible] ad Coloſſ. [illegible]

quoquam fuerit maxillam (1) alteram obvertat, ut rurſum percutiatur. Quamquam ſunt hæc omnino abs re noſtra, ut video, aliena. Quid autem his efficere ſe poſſe cenſent? Aut enim *κατὰ τὸ ῥητὸν*, ut ſonant, aut *κατὰ τὴν διάνοιαν*, ut ſenſus Chriſti poſtulare videtur, intelligi hæc eadem oportere arbitrantur. Sed non priore modo. Alioqui non *criminalia* ſolum, ſed etiam *civilia* quæque judicia eſſent tollenda. Quod fieri omnino non poteſt, ut eſt paullo ſuperius demonſtratum. At ne altero quidem. Nulla enim eſt ratio, cur his legibus ſolam improborum pœnam fuiſſe ſublatam putem. Sed quid multis moror? Eſt hæc ſane Chriſti ſervatoris ſententia, ut pœna infligenda ſit nemini ulciſcendæ injuriæ cauſſa. Quæ res ſi in accuſante poteſt, in magiſtratu quidem certe locum habere nullo modo poteſt. Non enim magiſtratui, ut magiſtratus eſt, oculus effoditur, neque excutiuntur dentes, neque injuriam ſibi factam idem ulciſcitur; ſed juſtitiam, lege Dei præſcriptam, depoſito vindictæ ſtudio, ut Reipublicæ conſulat, adminiſtrat. Verum diligendi ſunt inimici. Fateor. Quid igitur? An reorum inimicum eſſe magiſtratum dicent? Nihil minus. Iudicem enim liberum eſſe oportet, nullius partibus ſtudentem, ut recte officio fungatur. Itaque ſi quemquam punit, non odio, ſed juſtitiæ ratione punit. Id vero latiſſime patere volo, ne dempta quidem capitali pœna. Scio adverſarios repugnare, quaſi componi hæc nequeat cum caritate Chriſtiana ſententia. Ego autem ſic exiſtimo, ſi pax, & tranquillitas Reipublicæ poſtulet, ut alia quavis, ita capitali pœna plecti improbos auctoritate magiſtratus poſſe. Quod ſi quærendam eſſe a Chriſtiano in hac mortali vita pacem negant, negare autem eos certum eſt, caveant, ne cum ſpecie ſimulationis defenſores caritatis videri velint, Apoſtolum Paulum erroris arguere cogantur. Is enim orandum pro regibus, & Principibus eſſe præſcribit, ut *quietam*, & *tranquillam* vitam Chriſtiani degant (2). Nam

1 Matth. *cap. v. vs. 38.*

2 *Epiſt. I. ad Timotheum 2. cap. II. vs. 1. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro hominibus, pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt* ἐν ὑπεροχῇ, *ἵνα ἤρεμον βίον διάγωμεν, ut quietam & tranquillam vitam ducamus &c.*

Nam etſi cœleſtem potiſſimum felicitatem quemque noſtrum quærere oportet, non eſt hæc tamen in terris tranquillitas aut ſpernenda, aut negligenda. Quamobrem Chriſtiani veteres, quorum ſingularis in ceteros amor erat, quamvis mala omnia pro Chriſto perpeti optarent, & libenter incommoda paterentur, tamen *pacis tranquillitatiſque* in hoc ſeculo rationem habendam arbitrabantur (1)

Age vero quid illud eſt, quod Paulus in litteris ad Romanos ſcribit, Dei miniſtrum eſſe Regem, qui ſi feceris, quod malum eſt, non ſine cauſa gladium (2) geſtat, quapropter eſſe poteſtati parendum non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam? Ad Reges gladium geſtant, ut moneantur ſolum, non autem ut maleficum, qui dignus ſit capitali pœna (3) occidant, aut feriant? Sed abſurdum

 id

(1) [illegible]

(2) [illegible]

id quidem eſt. Atque idem Paulus Reges divina voluntate conſtitutos teſtatur. Si vero conſtituti a Deo ſunt, quid obſtat, quo minus ſint Reges Chriſtiani, qui gladium gerant, & homicidas exempli cauſſa, ſicarioſque afficiant capitali pœna? Scilicet hoc adverſarii vellent, miniſtrum Dei eſſe Chriſtianum non debere. Nam regem, qui gladium gerat, ſceleſtoſque puniat, Paulus miniſtrum appellat Dei.

At bella ſuſcipi Chriſtiana religio haud patitur. Status autem civilis, ſublata ſuſcipiendi belli facultate, conſiſtere, qui tandem poterit? Pacem enim conſtat eſſe oportere propriam Chriſtianorum. Cujus rei in Evangeliis, Epiſtoliſque diſcipulorum Chriſti documenta reperiri ſolent permulta (1). Quid? Si Patres militare fas eſſe Chriſtiano (2) negent? Militare autem? Nam occidere hoſtem militi liceret. Immo vero ne aſpicere quidem (3) necem. Quare ſi Chriſtianus ſit magiſtratus, is non ſolum non inferet, ſed ne defendet quidem bellum; propterea quod neque inferri, neque ſuſcipi ſine nece poſſit. Rurſum fieri nequit, ut bellum a Principe ſuſcipiatur, qui milite careat. Careat autem neceſſe eſt Princeps Chriſtianus Chriſtiano milite, cum Chriſtianis conſtet necibus intereſſe minime licere.

Ego vero quemadmodum Cornelius qui centurio eſſet, vocari vir bonus, & timens (4) Deum a Luca, & milites ab Johanne Baptiſta (5) juberi, ut contenti ſtipendiis ſuis eſſent, potuerint, ſi aut Principi arma in hoſtes ferre, aut Chriſtiano viro militare nefas eſſet, non video. Deinde tuliſſet ne Paulus, ut cum ab Iudæis quæſitus ad necem eſſet, ejuſque rei feciſſet tribunum militum (6) certiorem, ut

Pugnaſſet autem contra Deum [illegible], ſi [illegible] Proconſulem agendo, [illegible] [illegible], quod tamen [illegible] illi facile concedit Tertullianus. Mitto cæterorum Patrum teſtimonia, ne ſim longus.

1 *Epiſt. ad Tim.* [illegible] *&* in Ev. Chriſtus *pacem*, inquit, *relinquo vobis* [illegible]

2 Vide, quæ ex Patribus objici ſolere diximus tom. [illegible] *hujus operis pag.* [illegible] *ſeqq.*

3 Conſer. quæ d [illegible] *ibid. pag.* [illegible] *ſeq.*

4 Conſule locum *eundem tom.* [illegible] *pag.* [illegible]

5 [illegible] locus idem *pag.* [illegible]

6 *Act. Apoſt. cap.* [illegible] Concilium Africanum *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *Codicis canon. Eccl. Africanæ edit. Pariſ. an.* [illegible] „ Quorum contra furorem poſſumus non [illegible] [illegible] „ [illegible] aliena [illegible] præſidia, quando Apoſtolus Paulus, ſicut in Apoſtolorum actibus „ fidelibus notum eſt, factioſorum conſpirationem militari etiam ſubmovit auxilio. Hinc

[illegible]

ut hos homines, quam grave eſſet peccatum militare, fugeret, qui nullam docendi alios occaſionem ſibi intercidere pateretur? Tributa (1) autem qui pendi Principi debere confirmaſſet, quæ convertenda in militum ſtipendia ſciret? Ac mitto cetera, quæ tertio hujuſce operis libro deſcripta, & diſputata ſunt, ne actum agam.

Nam quod de pace dicunt, verum eſt, modo vel omnes homines Chriſtiani eſſent, vel Chriſtiani qui ſunt, pacem (2) colerent. Verumtamen neque genus hominum univerſum Chriſti præceptis, atque inſtitutis paret, neque qui mortales verbo parendum affirmant, re ipſa ſemper obtemperant. Itaque utrorumque cauſſa interdum diſſenſiones, rapinæ, bella oriuntur, quæ niſi vi armiſque repellantur, culpa Principis plurimum capiet detrimenti reſpublica. Quod ſi Iudæo armis hoſtes perſequi fas erat, cur non item Chriſtianis Principibus, quorum ditionibus inimici vaſtitatem, interitumque minitentur? Non enim oſtendi ullo novi Teſtamenti loco poteſt, ademtam eſſe Chriſtianis, qui Principatu aliquo potirentur, vel ſuſcipiendi, ſi jus, neceſſitaſque exigeret, vel defendendi belli poteſtatem. Trita autem illa de non reſiſtendo malis, de obvertenda maxilla altera, ſi dextera percuſſa ſit, de diligendis inimicis, deque non reddendo malo pro malo, & latiſſime patent, & cum explicata paullo ante ſint, non eſt cur eſſe rurſum explicanda putem. Nec magis me movent, quæ ſecunda ad Corinthios Epiſtola capite decimo Paulus (3) ſcribit: „ In carne

„ Am-

„ Auguſtinus *epiſt.* XLVII. ad num. quæ *eſt ad Publicolam pag.* [illegible] *Tom.* II. operum *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri*. „ Neque ſi in illis armis, inquam, fuiſſent homines [illegible] „ [illegible]

1 Tacitus *lib.* IV *Hiſt. cap.* LXXIV. *pag.* [illegible] *edit. an.* 1 [illegible] „ Neque quies gentium ſi- „ ne armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt „. Et *Auguſtinus lib.* XXII *contra Fauſtum cap.* LXXIV. *pag.* [illegible] *tom.* VIII. *ejuſ edit. Pariſ. Monachor. Mauri* „ Ad hoc tributa præbentur, ut propter bella neceſſario militi ſtipendium „ præbeatur „. *Confer epiſt. ad Rom. cap.* XIII. *v.* 6. & 7.

2 Arnobius *lib.* I *adverſus gentes pag.* 5 *edit. an.* [illegible] „ Si omnes omnino, qui ho- „ mines eſſe ſe non ſpecie corporum, ſed rationis intelligunt poteſtate, ſalutaribus ejus „ pacificiſque decretis aurem vellent commodare, pauliſper, & non faſtu, & ſupercilio tu- „ midi ſuis potius ſenſibus, quam illius commonitionibus crederent, univerſus jamdudum „ Orbis mitiora in opera converſus ferri, tranquillitate in molliſſima degeret, & in „ concordiam ſalubrem [illegible] „. Confule Euſebium *lib.* I. *Præp. Evangel. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible]

3 *V.* 3.

„ ambulantes non ſecundum carnem militamus. Nam ar-
„ ma militiæ noſtræ non carnalia ſunt &c. „. Non enim ad rem pertinent. Atque Chryſoſtomus carnalium (1) armorum nomine, opes, gloriam, potentatum, eloquentiam, aſſentationes, fallacias, quibus Apoſtolus minime fidebat, non arma, de quibus agimus, indicari a Paulo cenſet. Quod ſi quæ præcedunt, quæque ſequuntur diligenter conſiderentur, facile quiſque perſpiciet, *carnalium* voce ſignificari imbecillam, ac debilem corporis, quod ſub aſpectum cadit, conditionem, cui vir ſanctus opponit arma ſua, poteſtatem nempe Apoſtolatus, quæ ſibi data a Chriſto fuiſſet, & qua, exempli gratia, Elymam, Hymenæum, & Alexandrum coercuiſſet, ut quæ non infirma, ſed fortis, validaque eſſet.

Huc ſpectant, quæ ex Epiſtola (2) ad Epheſios, ex litteris Iacobi, exque Evangelio Matthæi adverſarii proferunt. Nam eſt prior locus hujuſmodi „ Induite vos arma-
„ turam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli. Quo-
„ niam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſan-
„ guinem, ſed adverſus principes, & poteſtates, adverſus
„ mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia
„ nequitiæ in cæleſtibus „. Alter autem ſimilis eſt hujus (3).
„ Unde bella, & pugnæ inter vos, nonne hinc? ex concu-
„ piſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris? con-
„ cupiſcitis, & non habetis; occiditis, & zelatis, & non
„ poteſtis adipiſci; litigatis, & belligeratis, & non habetis
„ propter quod non poſtulatis „. Tertius denique, quem magni adverſarii faciunt, ſic habet. „ Qui gladio ferit, gla-
„ dio peribit (4).

Sed Paulus in litteris ad Epheſios, quæ ſit Chriſtiani, qua Chriſtianus eſt, pugna cum hoſte generis humani, non quæ eſſe interdum poteſt, ſi homines perniciem Reipublicæ cuiquam Chriſtianorum, graveque detrimentum afferre conen-

1 *In cap. x. epiſt. II. ad Corinth. Hom.* XXI. *tom. x. opp. pag* 584. *edit. Pariſ. Monach. ſ. Mauri*

2 *Epiſt. ad Epheſ. cap.* VI. *v.* [illegible]

3 *Epiſt. Jacobi cap.* IV. *v.* 1.

4 *Matth. cap.* XXVI. *v.* 52. *ſeq. Marc. cap.* XIV. *v.* 41. *ſeq. Luc. cap.* XXII. *v.* 47. *ſeq. Johan. cap.* XVIII. *v.* 10. *ſeq.*

conentur, demonſtrat. Cumque hujuſce poſtremæ nulla ſit ab Apoſtolo facta mentio, non erat, cur is locus a noſtris oppugnatoribus adduceretur. Jacobi autem ſententia ſi nobis præſidio non ſit (non enim eſt ad rem) at ne obeſt quidem. Hoc unum continet, concertationes & bella, quibus Hebræi inter ſe contendebant, ortas ex cauſſis neque juſtis, neque probis eſſe. Nos autem de bellis quærimus, quæ douis aliquis Princeps aut inferat, aut defendat juſtitiæ amore compulſus, non amplificandorum finium, reique augendæ cupiditate. Quod ad tertium attinet, ſcio eſſe aliquos (1) qui a Chriſto,cum periturum gladio eum,qui gladio alterum feriret,dixit,de privato bello, non de publica auctoritate ſuſcepto actum eſſe contenderent.Quamquam ſunt Interpretes Evangeliorum,& hi quidem magni, ac nobiles, qui cum hortatu Chriſti paratos gladios fuiſſe, poſt vero juſſum fuiſſe Petrum, ne quem percuteret, legiſſent; non juſtam defenſionem prohibitam fuiſſe, ſed cautum, ne quis injuriam (2) ulciſceretur, concluderent. Atque haud intelligo, qui fieri tandem potuerit, ut ſi ademta fuiſſet ab Jeſu Servatore generis humani noſtris & militandi, & inferendi, defenſionis cauſſa, belli facultas, Patres omnes continuo ab Apoſtolorum doctrina deſciſcerent, faſque eſſe Chriſtianis pro Republica pugnare arbitrarentur. Sed de his cum dictum accurate fuerit libro ſuperiore (3) non eſt opus, cur eſſe rurſum dicendum putem. Hoc breve dico, ſi qui umquam ſcriptores Chriſtiani fuerunt (fuerunt autem aut nulli, aut omnino perpauci) qui militiam averſari viderentur (4), hi vel conſilia Chriſti ſequi maluerunt (5) ut quemadmodum eſſet perfecto Chriſtiano vivendum demonſtrarent, vel non omnem, ſed eam militiam reprobarunt, quæ conjuncta (6) cum

1 Grotius de J. B. & P. lib. 1. cap. 2. §. [illegible] num. 17. pag. 63. T. 1. edit. an. 1735.
2 Vide Bernardum Lamium, Maldonatum, Calmetum in loca modo indicata Evangeliorum.
3 Lib. III. pag. 303. & ſeqq.
4 Confer eundem lib. III. pag. 306. ſeqq.
5 Hoc Grotius etiam facile concedit loc. laudato pag. 63. ſeqq.
6 Tertullianus, quem loc. cit. modo affirmare, ſæpeque [illegible] modo negare, adverſariusque militiæ videtur, lib. de Corona Militis, ſic ſentire, eamque omnem compeſcere videtur, ut non

cum ſuperſtitione eſſet. Quod ſi demus, aliquos, qui novis rebus ſtuderent (1), minus æquos fuiſſe militibus, horum certe ratione dicendi, nego, everti publicam Eccleſiæ auctoritatem poſſe. Nec enim ullus eſt canon, neque ſanctio Eccleſiæ ulla, quæ univerſe, nefas eſſe, præſcribat in caſtris degere Chriſtiano. Nam quod ex Epiſtola Leonis ad Ruſticum (2) proferunt: pugnare nempe cum Eccleſiaſticis regulis, ut qui pœnitentiam publice profeſſi ſunt, iidem ad caſtra revertantur, leve eſt. Pœnitentium enim non minus eſſe ſingularis puritas debebat quam Clericorum (3), ut aliis, quemadmodum ante peccantes, ſic poſt reſipiſcentes exemplo eſſent. Quamobrem non mirum eſt, ſi ut Clericis, ita Pœni-

ni-

[illegible]

nitentibus præſcriptum eſſet, ne quamvis olim ſequuti caſtra fuiſſent, ad militiam tamen reverti auderent (1).

1 Sed permulti tamen, connivenibus Epiſcopis noſtris, qui tamen acerrimi erant diſciplinæ Chriſtianæ propugnatores, militiam profitebantur. Quod cum demonſtraverim libro ſuperiore ſatis indicatum ſit, nunc confirmare. Hoc enim Cypriani in *Epiſtola* xxxiv. *edit. Oxon. pag.* 224. ubi ... de Laurentino, & Ignatio ... In caſtris & ipſi quondam ſecularibus „ militantes, ſed veri, & ſpirituales Dei milites, dum diabolum Chriſti confeſſione pro- [illegible]

Quod ſi perſtant adverſarii, eoque nomine Chriſtianam inſtitutionem pugnare cum republicæ ſtatu dicant, quod per

[illegible]

par pari referre, atque injuriam ulciſci vetet, caveant ne veterum Philoſophorum, quas probatas fuiſſe Romanis conſtat, præceptiones civitatibus eſſe noxias fateri (1) videantur. Id autem cum nolint (quamquam ſint eædem ipſæ præceptiones noſtrarum omnino ſimiles, ne iis quidem Ethnicis negantibus (2), quos neſarios Religionis Chriſtianæ, implacabileſque hoſtes fuiſſe certo ſcimus) quid eſt, quod nobis quidquam ſe negotii, ſuis hiſce argumentis exhibere poſſe arbitrentur?

Ac ſunt quidem in Evangeliis permulta, quibus tantum abeſt, ut quid reſpublica detrimenti capiat, ut potius confirmari magis, amplificarique poſſit. In civitate namque, quam Princeps regat, ac moderetur, qui norit, ſubditum ſe Deo eſſe oportere, cognoſcatque conſtitutum ſe regem eſſe; non ut propriis, ſed ut civium commodis utilitatibuſque proſpiciat, adeoque ſibi nihil eſſe ſuſcipiendum, quod æquitati, quod paci, quod tranquillitati eorum repugnet; immo vero agenda omnia, quæ ad felicitatem reipublicæ conducant, colendam liberalitatem, caſtitatem, integritatem morum, juſtitiam, eamque maxime, quæ eſt erga Deum Optimum, atque Maximum pietatem, quis neget, adminiſtrationem rerum & utilem civibus, & optandam exteris futuram? At hæc omnia Chriſtiana religio (3) ut in quoque ſuorum, ita in iis etiam poſtulat, qui primas in republica partes tenent.

Satis dictum de Principibus, magiſtratibuſque Chriſtianis eſt. Nunc de ſubditis. Nam in recte, ſapienterque adminiſtrata republica, quemadmodum Princeps neque ſuperbe, neque crudeliter, neque illiberaliter, injuſteque imperare atque præ oculis nihil aliud, quam ſalutem,

F 2 felici-

1 Vide quæ dixi *lib.* 2. *cap.* 11. §. xxv. *num.* 12. *pag.* 167. *ſeqq.* tom. 1.

2 Confer quæ dixi *ibid.*

3 Hæc enim præſcribit Chriſtus omnibus, qui ad veram tendunt religionem. Adeoque etiam magiſtratibus. Quod cum perſpicuum ſit, non eget copioſiore oratione. Quæ autem incommoda in Rempublicam illata a Principibus Ethnicis fuerint, qui ab his inſtitutis præceptionibuſque abhorrerent, diligenter eſt ab *Johanne Franciſco Buddeo* in *Diſſert. de Concordia Relig. Chriſtianæ, ſtatuſque civilis cap.* 1. §. 12. *ſeq. p.* 27. *ſeq. edit.* an. 1712. demonſtratum. Sed is Auctor cum partibus Lutheri faveret, multa contra Romanam Eccleſiam in ea ipſa diſſertatione turbat, quæ alio loco opportune refellentur.

felicitatemque civium habere debet, ita cives bene eſſe animatos neceſſe eſt, nihil ut prætermittant eorum, quæ pertineant(1)ad declarandam ſummam eorum erga principem voluntatem. Quamobrem & preces pro Rege, Magiſtratibuſque fundant, oportet, & pareant imperanti, modo nihil jubeat, quod cum religione, præceptiſque divinis (2) pugnet, & tributa (3) pendant, & quibuſcumque rebus poſſint, juvent, & prudenter, inculpateque in civitate verſentur. Id vero noſtris præſcribit Chriſtiana religio. Sapienter igitur recteque reſpublica adminiſtrabitur, quam veri Chriſtiani conſtituant. Non ergo eſt eadem religio reipublicæ inimica.

I I.

Refellitur ſecundi generis adverſariorum error.

Sublato autem eorum errore, qui Religionem Chriſtianam componi cum ſtatu civili negarent poſſe, corruat neceſſe eſt aliorum opinio, quorum ſecundo loco meminimus, quique Chriſtiano viro Magiſtratu fungi inque civilibus, criminalibuſque judiciis verſari, plectereque improbos, qui capitale crimen admiſiſſent, licere inficiarentur. Itaque miſſis, quæ ex ſcripturis, conſenſioneque veterum Chriſtianorum in hanc rem diſputavimus numero ſuperiore, ne quis a me actum agi putet, ea ſolum perſequar, quæ ad hunc locum maxime ſpectare videantur. Animadvertendum vero eſt, conſueſſe veteres Chriſtianos Eccleſiaſticam communionem negare, his, qui ſine litteris Epiſcoporum ſuorum, quas communicatorias appellabant, in alias Provincias migrarent. Cumque Præfecti Provinciis, ceterique fere omnes, qui magiſtratum obirent, ex aliis regionibus eſſe ſolerent, factum hinc

1 *Confer priorem epiſt. s. Petri cap. II. v. 13. s. Paulum epiſt. ad Titum cap. III. v. 1. & epiſt. I. ad Timoth. cap. II.* & quæ ſcripſi *lib. III. pag. 433. ſeq. hujuſce operis.*

2 Reddendum enim præcipit Chriſtus *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Matth. XXII. v. 21. Oportet namque magis obedire Deo, quam hominibus. Actor. V. v. 29.* Quare Apoſtoli eos, qui magiſtratum obtinebant, prohibebantque, ne Chriſti nomen prædicaretur, ſic alloquuntur *Actor. cap. IV. v. 18.* „ *Si juſtum eſt in conſpectu Dei vos* „ *magis audire quam Deum, judicate.*

3 *Vide quæ ſcripſi lib. III. hujus operis pag. 435. ſeqq.*

hinc eſt, ut Patres Synodi (1) primæ Arelatenſis ſancirent, ut qui alio ſe conferre, obeundi magiſtratus cujuſquam cauſſa, deberent, hi primum communicatorias litteras a patriæ Epiſcopo impetrarent, poſtque feceſſerent, curæque Epiſcopi loci, in quo præfecturam obtinerent, ſubjecti eſſent. Epiſcopo præterea impoſitum ab iiſdem Patribus onus fuit, ut caveret, ne quid a magiſtratibus contra diſciplinam ageretur, utque ſi peccaſſent, communione Eccleſiaſtica prohiberi juberet. Tantum ſcilicet aberat, ut magiſtratum Chriſtiani veteres geri a noſtris ſine culpa poſſe negarent, ut potius Præfectos Provinciarum, qui cauſſas, liteſque dirimere, plecterequе nocentes extremo ſupplicio ſolerent, ſacris intereſſe ſinerent, participeſque eſſe divinorum Sacramentorum facile paterentur. Quamobrem egregie eſt ab Innocentio I. Romano Pontifice ad Exſuperium Toloſanum Epiſcopum de Magiſtratibus Chriſtianis, qui tormentis improbos excruciaſſent, in aliquoſque eorum capitalem tuliſſent ſententiam, quid facto eſſet opus (2) rogantem, ſcriptum. „ De his nihil legimus a majoribus definitum. Meminerant „ enim a Deo poteſtates has eſſe conceſſas, & propter vindi„ ctam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei eſſe „ miniſtrum vindicem in hujuſmodi datum. Quemadmodum „ igitur reprehenderent factum, quod auctore Deo vide„ rent eſſe conceſſum? De his ergo ita, ut hactenus ſerva„ tum eſt, ſic habemus, ne aut diſciplinam evertere, aut „ contra auctoritatem Domini venire videantur „. Quin etiam Euſebius Cæſarienſis libro octavo Hiſtoriæ ſummam Imperatorum erga noſtros voluntatem fuiſſe teſtatur, propterea quod Chriſtianos aliquot Provinciis præfeciſſent, quin eos adigendos ad ſacrificandum (3) putaſſent. Id autem

1 *Ann. 314. Tom. 1. Concilior. Hard. edit. pag. 264. canon VII.* „ De præſidibus, qui „ fideles ad præſidatum proſiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, litteras accipiant ec„ cleſiaſticas communicatorias: ita tamen, ut in quibuſcumque locis geſſerint, ab Epiſco„ po ejuſdem loci cura de illis agatur, & cum cœperint contra diſciplinam agere, tum de„ mum a communione excludantur. Similiter & de his, qui Rempublicam agere volunt.

2 *Epiſtola VI. ad Exſuperium Toloſanum cap. III. pag. 791. Collect. Epiſt. Rom. Pontif. edit. Couſtantii tom. 1*

3 *Cap. I. pag. 375. edit. Cantabrig.* „ Argumento eſſe poteſt Imperatorum benevolentiæ „ erga noſtros, quibus regendas etiam Provincias committebant, omni ſacrificandi metu „ eos liberantes, ob ſingularem, quo in ſuſceptam doctrinam affecti erant, benevolentiam.

tem ille numquam dixiſſet, ſi magiſtratu fungi Chriſtiano viro nefas eſſe exiſtimaſſet. Quid ſi in ſecundo de vita Conſtantini libro (1), Imperatorem laudet, quod ut commodis Reipublicæ, Religioniſque conſuleret, Præſides in Provincias miſerit eos, qui ſacris eſſent initiati Chriſtianorum? Jam vero ægre ne majores noſtri tuliſſent legem ab Juliano latam (2) ne quis ad gubernacula Provinciarum accederet, qui Chriſtianum ſe eſſe profiteretur; quaſi cautum a Chriſto fuiſſet, ut qui ſuas partes conſectarentur, numquam in eos gladio animadvertere auderent, qui commeriti eſſent capitale ſupplicium? At id non modo graviter tulerunt, ſed etiam invecti in Apoſtatam ſunt calumnia noſtros de dignitatibus, publiciſque muneribus removentem.

Sed erunt fortaſſe, qui pugnantia loqui Patres contendant, afferantque teſtimonia quorumdam, fas eſſe Chriſtiano magiſtratum obire, negantium. Nam & Synodum Eliberitanam dicent (3), communione eos, qui functi magiſtratu eſſent, prohibuiſſe, & Minucium Felicem (4), Tertullianum (5), Cyprianum (6), Hilarium (7), illumque ipſum Inno-

1 Cap. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible] „ Poſt hæc Imperator [illegible]
„ Ac primum quidem in ſingulas Provincias eos præſides [illegible], qui ſalutari fi-
„ dei dediti eſſent.

2 Vide Socratem lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Cantabrig. qui ſic habet: „ [illegible]
„ [illegible], ſi i[illegible] eos prohibuit, [illegible] militare, [illegible] magiſtratus gerere, [illegible]
„ [illegible] dignitatibus frui permiſit „ [illegible] lib. [illegible] Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible]
Cantabrig. „ [illegible], ne Chriſtiani [illegible] Provinciæ [illegible] Quippe, aiebat,
„ [illegible] ipſorum gladio uti vetat adverſus eos, qui capitale ſupplicium commeriti fuerint.

3 Can. [illegible] Tom. [illegible] Concilior. edit. Mard. pag. [illegible] „ Magiſtratum vero uno anno,
„ quo agit duumviratum, prohibendum placuit, ut ſe ab Eccleſia cohibeat.

4 Minucius Felix in [illegible] Bibl. Pat. tom. [illegible] pag. [illegible] „ [illegible]
„ [illegible], ſi honores [illegible], ſi purpuram [illegible] non [illegible], ſi [illegible]
„ [illegible] ſapiens, [illegible] congregari [illegible], quo ſinguli „ [illegible] ergo Chri-
„ ſtiani honores, ac dignitates. Cur autem? niſi quia Chriſtiano [illegible]

5 Tertull. de Idololatria cap. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible] „ [illegible]
„ [illegible], omnes hujus ſeculi poteſtates, & dignitates non ſolum [illegible], verum & inimicas
„ Dei eſſe, quod per illas adverſus Dei ſervos ſupplicia conſtituta ſunt per illas, & pœnæ [illegible]
„ impios parum ignorantur „ Idem ibid. cap. [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] neque [illegible]
„ [illegible], ut in quoquo honore in [illegible] nomine [illegible], neque ſacrificet,
„ neque ſacrificiis auctoritatem ſuam [illegible], non [illegible], non curet templa
„ non delegat, non [illegible] eorum procuret „ „ [illegible] magiſtratus
[illegible] eſſe [illegible]. Itaque cap. [illegible] Apologetici pag. [illegible] ne [illegible] a Chri-
ſtiano poſt [illegible].

6 Cyprian. epiſt. ad Donatum pag. 3 edit. Oxon.

7 S. Hilarius in Pſ. [illegible] tom. [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. Monach. S. Mauri.

Innocentium (1) Primum, cujus modo meminimus, vel inimicas eſſe religioni poteſtates ejuſmodi, vel maxime periculoſas putare . Neque id quidem mirum cuiquam videri debere, cum Paulus in Epiſtola priore ad Corinthios (2) ſcribat . „ Videte vocationem veſtram fratres , quia non multi ſa„ pientes , ſecundum carnem , non multi potentes , non „ multi nobiles „ . . Et Jacobus Epiſtolæ capite ſecundo (3) dicat . . „ Audite fratres mei dilectiſſimi . Nonne Deus elegit „ pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes Regni, „ quod repromiſit Deus diligentibus ſe ? . . Nonne divites per „ potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia „?

Verumtamen facile hæc omnia, quæ pugnare prima ſpecie videntur , componi poſſunt . Conſiderandum vero etiam, atque etiam eſt, vix aliquos initio fuiſſe in Eccleſia dites, nobileſque viros, atque ejuſmodi , qui philoſophiæ, ſcientiæque *ſecularis* laude florerent. Quo ſane Pauli, & Jacobi, quæ modo deſcripſimus, teſtimonia ſpectant. Quamvis Paulus, cum *non multos* dicat , aliquos ſaltem fuiſſe ſignificet . Jam vero qui magiſtratum obibant , tanto odio in noſtros homines incitati erant, ut eos tollendos funditus eſſe arbitrarentur. Quamobrem eos accuſat Tertullianus cap. XVIII. de Idololatria, ut ex loco ſupra indicato conſtat . Præterea id maxime primorum temporum Chriſtiani quærebant , ut pace , tranquillitateque animi fruerentur , qua quidem facile potiri , ſi magiſtratum obirent , non poterant . Longe quoque a faſtu aberant , tutoque ſe vivere poſſe cognorant , ſi privatam vitam , atque a fori , dignitatumque ſtrepitu diſtantem colerent . Quare Tertullianus de Chriſtiano loquens in eo libro, quem inſcripſit de Pallio (4) : „ Ego, inquit, nihil foro , ni„ hil campo , nihil curiæ debeo . . . Non judico , non mili„ to , non regno Seceſſi de populo , in me unicum nego„ tium mihi eſt , nec aliud nunc curo , quam ne curem „ . Quam autem ille , hanc item ſui temporis Chriſtianis fere omnibus attribuit Cyprianus (5) *vitam placidam, & ſidem ſecuri-*

1 *Epiſt. 11. cap. 2. canon. 10. pag. 750. edit. Conſt. Collect. epiſt. Rom. Pontif.*
2 *1. Cor. cap. 1. v. 26.*
3 *V. 5. ſeqq.*
4 *Cap. 5. pag. 118.*
5 *Epiſt. ad Donatum pag. 4. edit. Oxon.*

caritate. Confirmat hanc noſtram ſentiendi rationem Origenes in octavo contra Celſum libro (1). „ Neque inquit, ea „ cauſſa Chriſtiani magiſtratus recuſant, quod publica mu- „ nia refugiant, ſed quod ſe diviniori, & magis neceſſario „ Eccleſiæ miniſterio ad hominum ſalutem ſervent „. Accedebat uſus indignus homine bene nato, beneque inſtituto; quo fiebat, ut qui peterent, turpiter ſibi ad magiſtratus aſſentatione pararent viam. Quamobrem Tertullianus in libro, quem cum Catholicus adhuc eſſet, inſcripſit de Poenitentia (2) „ Illos, *inquit*, qui ambitus obeunt capeſſen- „ di magiſtratus, neque pudet, neque piget incommodis „ animæ, & corporis; nec incommodis tantum, verum & „ contumeliis omnibus eniti in cauſſa votorum ſuorum. „ Quas non ignobilitates veſtium affectant? „ Ad omnem „ occurſum majoris cujuſque perſonæ decreſcentes . . . Exu- „ les a libertatis, & lætitiæ felicitate, idque totum pro- „ pter unius anni volaticum gaudium „. Quo ſpectat etiam S. Cypriani ad Donatum ſcribentis ſententia (3). „ Quos „ honores, *inquit*, putas eſſe, quos faſces? illum vides, „ qui amictu clariore conſpicuus, fulgere ſibi videtur in „ purpura. Quibus hoc ſordibus emit, ut fulgeat? Quos „ arrogantium faſtus prius pertulit? Quas ſuperbas fores „ matutinus ſalutator obſedit? ... Neque enim coli moribus „ ille meruit, ſed faſcibus „. Hæc autem tam levis, tamque coacta agendi ratio conjungi cum libertate Chriſtianorum, & contemtu caducarum rerum non poterat. Quare ille idem Tertullianus XLVI. capite Apologetici (4) „ Si „ de modeſtia certem, ecce Pythagoras apud Thurios, „ Zenon apud Prienenſes tyrannidem affectant, Chriſtianus „ autem nec ædilitatem „. Quid? ſi arduum, ac perdifficile eſſet magiſtratum, ſine culpa, primis illis temporibus ad quartum uſque Eccleſiæ ſeculum gerere, cum ſæpe in ulle agere Præfecti Provinciarum, atque urbium cogerentur? Itaque S. Hilarius (5) „ Qui volunt Eccleſiæ legibus ſubditi, „ *inquit*,

1 *Num.* LXXV. *pag.* 798. *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri tom.* 1.
2 *Cap.* XI. *pag.* 118.
3 *Ibid. pag.* 3.
4 *Pag.* 391. *edit. Haverkampi an.* 1718.
5 *In Pſ.* I. *num.* 10. *pag.* 19. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri.*

„ *inquit*, fori legibus judicare .... Neceſſe eſt eorum, in qui-
„ bus diverſabuntur, negotiorum quodam peſtilenti conta-
„ gio polluantur .... Et quamvis religioſi propoſiti tenaces
„ ſint, tamen per neceſſitatem ſedis obtentæ, tum ad con-
„ tumeliam, tum ad injuriam, tum ad pœnam, cunctante
„ licet voluntate, coguntur. Idcirco hanc eorum cathe-
„ dram, cathedram peſtilentiæ Propheta cognominat ... Non
diſcrepat Innocentius I. Pontifex Maximus. Nam in Epiſto-
la tertia ſcribit hoc modo (1) „ Quantos ex aliqua militia
„ (comprehendit autem hiſce vocibus omnes magiſtratus)
„ qui cum poteſtatibus obedirent, ſevera neceſſario præ-
„ cepta ſunt executi? Quantos ex curialibus, qui dum
„ parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt? „.
Atque Auguſtinus quidem in Epiſtola ducenteſima viceſima
ad Bonifacium (2) „ Cum amantur bona, *inquit*, perpe-
„ trantur mala ... & cum timentur, quæ ad exiguum tem-
„ pus nocent, ſi tamen nocent, committuntur ea, quæ
„ vere in æternum noceant „. Quamquam negari non po-
teſt, quin ætate Auguſtini aliqui florerent, qui magiſtratum
recte, integreque obirent, ab eoque Præſule ſummis lau-
dibus celebrarentur. Quod ſi timendum temporibus Or-
thodoxorum Imperatorum erat, ne Præfecti civitatibus, pro-
vinciisque graviſſimis ſceleribus implicarentur, quis neget
multo fuiſſe majora pericula ſubeunda iis, qui rempublicam
adminiſtrabant, cum Ethnici imperio potirentur? Atque
ut cetera pretermittam, eſt illud ſane certiſſimum, adigi
eos non modo ad procuranda ſacra plerumque, ſed etiam
ad ſacrificandum conſueſſe (3). Quid? ſi ne illud quidem
ferendum erat, quod aut vi legum, aut inveterata conſue-
tudine fieri ſolebat, ut ludos populo, ſpectaculaque Magi-
ſtratus proponerent, quæ damnata Eccleſiæ auctoritate fuiſ-
ſent? Hinc Innocentius I. Pontifex (4) „ Conſtat, *inquit*,
„ eos publicis functionibus occupatos, in ipſis muniis etiam

1 *Epiſt.* III *cap.* IV. *num.* 7 *pag.* 769 *edit.* *Couſtant.* *Collect.* *epiſt.* *Rom.* *Pont.*
2 *Tom.* II *opp.* *pag.* 813 *edit.* *Pariſ.* *Monach.* *S.* *Mauri.*
3 *Vide* *Tertull.* *lib.* *de* *Idololatria* *cap.* XVII *pag.* 96. *edit.* *modo* *indicata*, & *Concilium* *Eliberitanum* *can.* XL. *pag.* 254. *tom.* I. *Concil.* *edit.* *Hard.*
4 *Epiſt.* II. *cap.* II. *num.* 14. *pag.* 754.

„ voluptates exhibere, quas a diabolo inventas eſſe non dubium eſt, vel ludorum, vel munerum apparatibus aut præeſſe, aut intereſſe „. Et alibi. „ Quantos (1) qui voluptates, & editiones populo celebraverint? „. Coronis item redimitis, quæ idolis conſecratæ eſſent, in publicum interdum magiſtratus procedere neceſſe erat. Id vero in Chriſtiano quis, niſi impius, paſſus eſſet? Nemo enim aliqua dignitate præſtabat, qui (ut eſt memoriæ traditum a Claudio Saturnino, cujus eſt a Tertulliano in libro de Corona Militis facta mentio) non iis coronis abuteretur. „ Ut „ nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum „ ceſpitem, aut palmitem non alicujus capiti invenias con- „ ſecratum „. Hæc cum ita eſſent, quemadmodum eorum vitam, agendique rationem probaſſent Chriſtiani veteres, qui ad Magiſtratus accederent? Ubi ſublata neceſſitas aut ſacrificandi, aut ſuperſtitionem procurandi eſt, quoruſquiſque fuit, qui Magiſtratus malum eſſe quidpiam arbitraretur? Hoc querebantur permulti, eſſe eorum, qui dignitates expeterent, vitam inſtitutionemque plenam periculorum. Itaque curandum Chriſtiano viro etiam, atque etiam eſſe, ut ne cum privatus tuto in civitate verſaretur, ambitu, petitioneque honorum, ac dignitatum, periculum amare videretur, eoque periculo ſibi ipſi inferret interitum ſempiternum. Quamquam ſi ex uſu eſſet reipublicæ, non ſolum non accuſandum, qui Magiſtratum obiret, ſed etiam laudandum dicerent (2).

III.

Eorum, quos tertio, quartoque loco memoravimus, ſententiæ refelluntur.

Tertius eſt eorum error, qui licere quidem noſtris Magiſtratu fungi, principatumque in civitate obtinere; judiciis autem, in quibus de capite cujuſquam agatur, aut præeſſe,

1 *Epiſt.* 111. *cap.* IV. *num.* VII. *pag.* 96. *& cap.* VI. *num.* IX. *pag. ead.*
2 Confer Euſebii, aliorumque veterum Chriſtianorum teſtimonia, quæ ſupra deſcripſimus.

præeſſe, aut intereſſe, ſententiaſque capitales ferre, nullo modo licere arbitrantur. Hos autem cum fuſe copioſeque ſupra refutaverim, nulla eſt cauſſa cur iterum eſſe exagitandos putem. Quamobrem accedo ad eorum refellendam opinionem, quorum quarto loco meminimus, quique Patribus injuriam conflabant, quaſi negarint, fas eſſe Chriſtianis moderari rempublicam. Sed quoniam ſuperioribus numeris demonſtratum eſt, quæ de hoc genere argumenti veterum plerorumque omnium opinio fuerit, multoſque, cum interpretari Tertullianum conentur, tum maxime implicari video, dabo equidem operam, ut quid ille ſenſerit, non opinione mea, ſed veritate plane conſtet. Atque hoc prædico, non eos eſſe nos, qui tantum valere apud Orthodoxos auctoritatem Tertulliani exiſtimemus, ut ſi lapſus errore eſt, ullam putemus invehi in Eccleſiam poſſe partem incommodorum. Nam etſi conſenſionem Patrum facio, ut debeo, plurimi, tamen quod unus, alterque eorum ſenſerit aliquando, non tanti facio, ut ſemper probem. Nam ut conſenſio traditionis, ſic eſt eorum privatæ opinionis argumentum diſſenſio. Homines enim & ipſi fuerunt, quorum eſt hominum tam miſera, tamque infirma conditio, ut ſi non ſæpe, at interdum ſaltem (1) labantur. Quod ſi de ceteris ita eſt judicandum, quorum excellens in omni genere virtus, & do-

(1) S. Augustinus *epist.* [illegible] *ad Fortun.* pag. [illegible] tom. [illegible] *opp. edit. Pariſ. Monachorum S. Mauri.* „ Neque enim quorumlibet diſputationes, velut ſcripturas canonicas habere debemus, ut „ nobis non liceat, ſalva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum „ ſcriptis improbare, atque reſpuere, ſi forte invenerimus, quod aliter ſenſerint, quam „ veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellectum, vel a nobis. Talis ego ſum in „ ſcriptis aliorum, tales volo eſſe intellectores meorum. Et *lib.* [illegible] *contra Fauſtum* *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *opp. edit. ejuſd.* ubi de auctoritate Scripturarum agit, tum de ceteris ſcriptoribus quicumque tandem fuerint. „ In opuſculis poſteriorum, inquit, „ quæ libris innumerabilibus continentur, ſed nullo modo illi canonicæ ſacratiſſimarum literarum excellentiæ comparantur, etiam in quibuſcumque eorum invenitur eadem veritas, „ longe tamen eſt impar auctoritas. Itaque in eis, ſi qua forte propterea diſſonare putantur a vero, quia non ut dicta ſunt, intelliguntur, tamen liberum ibi habet lector, auditorve judicium, quo vel approbet, quod placuerit, improbet, quod offenderit. Et ideo „ cuncta ejuſmodi, niſi vel certa ratione, vel ex illa canonica auctoritate defendantur, ut „ demonſtretur, ſive omnino ita eſſe, ſive fieri potuiſſe, quod vel diſputatum ibi eſt, vel „ narratum, ſi cui diſplicuerit, aut credere noluerit, non reprehenditur. Et *epiſt.* [illegible] *ad Hieronymum pag.* [illegible] *tom.* [illegible] „ Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaque præpolleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia „ mihi vel per auctores canonicos, vel probabili, quod a vero non abhorreat, perſuadere „ potuerunt.

doctrina erat, quanto magis de Tertulliano, qui circumventus deinde a Cataphrygibus, incidit magno damno ſuo in ineptiſſimas, abſurdiſſimaſque ſententias. Verum an hoc etiam errore lapſus ſit, qui fas eſſe Chriſtiano viro magiſtratu potiri negat, hoc illud eſt, quod oſtendi mihi non implicatis quibuſdam, ſed disertis ejus ſcriptoris, apertiſque teſtimoniis plane vellem. Atque illud quoque animadvertendum eſt, Tertullianum, ſi quid minus recte dixit, hoc Chriſtianorum, qui tum florerent, imprimiſque Catholicorum ſi non omnium, at pene omnium ſententiæ fuiſſe (1) contrarium. Noſtri enim, ut fas eſſe Chriſtiano viro Rempublicam adminiſtrare oſtenderent, exemplis utebantur Joſephi, ac Danielis, qui magiſtratu functi in regionibus eſſent, in quibus principatu viri Ethnici, implicatique ſuperſtitione Deorum potiebantur. Quæ res ejus ipſius ſcriptoris, de quo nunc agimus, auctoritate liquet. Quare nihil hominem morarer, ſi cum ceteri nobiſcum ſentiant, ille unus & veteri, & ſatis bene conſtitutæ doctrinæ, ſententiæque adverſaretur. Verumtamen quæ res eo tempore permultæ erroris, ac ſuperſtitionis plenæ peragendæ Magiſtratibus erant (2), in cauſſa fuerunt, cur paullo acrius, duriuſque ita ut conſueverat, de dignitatibus ejuſmodi ſcriberet, quam ferre ratio videretur. Novimus autem ingenium Tertulliani. Ita enim æſtu diſputationis affici ſolebat, ut mediam perraro inſiſteret viam, & in extrema contra ſæpe ſeſe abripi pateretur.

At quæ ſunt poteſtatis propria, ut jus dicere, ut leges (3) ferre, ut nocentem capitis condemnare, geri a Chriſtia-

1 Nam ſic habet cap. XVII. lib. de Idolol. pag. 96. edit. Venetæ an. 1744. „ Hinc proxime diſputatio (inter Chriſtianos) oborta eſt, an ſervus Dei alicujus dignitatis, aut poteſtatis adminiſtrationem capiat, ſi ab omni ſpecie idololatriæ intactum ſe, aut gratia aliqua, aut aſtutia etiam præſtare poſſit, ſecundum quod & Joſeph, & Daniel mundi ab idololatria & dignitatem, & poteſtatem adminiſtraverunt in ornamento Præfecturæ totius Ægypti, ſive Babylonis.

2 Hoc recenſet eodem Tertullianus „ Cedamus itaque ſuccedere alicui poſſe, ut in quoquam honore in ſolo honoris nomine incedat, neque ſacrificet, neque ſacrificiis auctoritatem ſuam accommodet, non hoſtias locet, non curas templorum deleget, non vectigalia eorum procuret, non ſpectacula edat de ſuo, aut de publico, aut edendis præſit, nihil ſolemne pronunciet, vel edicat

3 Ibid. ſeq. „ Jam vero, quæ ſunt poteſtatis neque judicet de capite alicujus, vel pudore „ [illegible]

ſtianis hominibus negat poſſe. Quinetiam exempla Ioſephi, ac Danielis exiſtimat non eſſe ſimilia. Principio enim noua à veteribus diſcrepare ſcripſit. Quamobrem quod Ioſepho, & Danieli, ſeruis licuit, hoc Chriſtiano libero minime licere. Deinde eſſe nos, ait, ſectatores Chriſti oportere. Chriſtum autem ignobilem, pauperem, veſtitu incultum fuiſſe, nullum

[illegible]

lumque in ſuos, propterea quod regnum hic ſe obtinere negaſſet, exercuiſſe jus poteſtatis. Eſſe igitur divitias, veſtitus cultum, jus poteſtatis, cetera denique omnia, quæ cum magiſtratu conjuncta ſunt, fugienda. Ejeraſſe præterea nos omnem ſeculi pompam in baptiſmo. Magiſtratum vero, quid eſſe, niſi ſeculi pompam?

Sed non is ego ſum, qui non videam, quam hæc ſint implicata difficultatibus. Tametſi ubi de Tertulliano agitur, ut dictum paullo ante eſt, non tam verborum illius, quam ingenii, quod fervens, atque ſævum erat, rationem habendam putem Verum non omnino, ſed σχέσει, hoc eſt *comparate* ad conditionem temporum, pugnat Tertullianus, adminiſtrari a quoquam noſtrum non poſſe Rempublicam. Nam cum latæ leges de tollenda Religione vera, deque puniendis Chriſtianis eſſent, qui Civitati præſiderent, ii, ſi adductus in judicium Chriſtianus (1) eſſet, vel lege in eum agere, vel ſe in vitæ diſcrimen conjicere cogebantur. Quorum quidem alterum iniquitatis, ac ſceleris eſſet, alterum in homine præſertim, qui dignitates expetiviſſet, periculi, & difficultatis plenum. Accedebat ambitio, gratia, favor, cupiditas ampliorum, majorumque honorum, ad quos ſibi magiſtratus munire ſolebant viam, quæ omnia in cauſſa ſæpe erant, quo minus ſancte, integreque juſtitia adminiſtraretur. Quod autem Joſephi exemplum inficietur eſſe ſimile, parvi refert. Chriſtum enim Chriſtianis proponit ad imitandum. Itaque & pauperem Chriſtianum, & *veſtitu incultum*, verum eſſe tanti magiſtri diſcipulum agnoſcit. Ceterum ut non divites damnat (2), ita ne magiſtratum quidem. Quam-

1 Vide locum Tertulliani notat. ſup.

2 *Apologet. cap. 1 pag. 2. edit. an. 1748. lib. 1 cap. 1 ad Nationes pag. 40.* Et lib. ad Scapulam cap. 4. pag. 71 ubi „ Nam & Proculum Chriſtianum, Torpa„ cionem cognominabatur, Euhodiæ Procuratorem, qui eum (hoc eſt Severum) per oleum „ aliquando curaverat, requiſivit, & in palatio ſuo habuit uſque ad mortem ejus . . . Sed „ & clariſſimas feminas, & clariſſimos viros Severus ſciens hujus ſectæ eſſe, non modo non „ læſit, verum & teſtimonio exornavit, & populo furenti in nos palam reſtitit. „ Quid facies de tantis millibus hominum, tot viris, ac feminis omnis ſexus, omnis ætatis, omnis dignitatis offerentibus ſe tibi? „ Quid ipſa Carthago paſſura eſt decimanda a te, „ cum propinquos, cum contubernales ſuos illic unuſquiſque cognoverit, cum viderit illic „ fortaſſe & tui ordinis viros, & *matronas*, & *principales quaſque perſonas*, & amicorum tuorum, vel propinquos, vel amicos . . . Laudat igitur viros dignitate, adeoque divitiis

Quamquam ut divitem non duci amore divitiarum, ita magiſtratum ſine ambitu, gloriæque cupiditate obtineri difficile (1) ſane eſſet. Quamobrem quemadmodum Chriſtus facilius eſſe camelum per acus foramen pervadere, quam divitem potiri cælorum regno, ſic Tertullianus ἐμφατικῶς dixit, ſalvum eſſe eum, qui principatum ambitu, gloriæque cupiditate conſequi ſtudeat, non poſſe. Atque magiſtratus quidem dignitatem niſi ambitu, gloriæque inanis ardore, potiri hominem fere neminem conſueſſe. Jam vero qui neque ſuperſtitione, neque ambitu, & gloriæ cupiditate, neque favore, gratiaque permoveretur; ſed ob unam virtutem ad magiſtratum gerendum eligeretur, juſtitiam adminiſtraret, idque faceret, quod æquum, quod juſtum, quod religioni Chriſtianæ conſentaneum videretur, & eſſet, hunc neque damnavit Tertullianus uſquam, neque ratio ulla eſt, cur damnandum (2), ut ſibi conſtaret, putaverit.

Nihilo gravius eſt, quod ex capite viceſimo primo (3) Apologetici opponunt, quaſi Tertullianus, Chriſtianum eſſe Cæſarem poſſe, inficietur. Nam quod ille ſcribit „ Sed „ & Cæſares credidiſſent ſuper Chriſto, ſi aut Cæſares non „ eſſent ſeculo neceſſarii, aut ſi & Chriſtiani potuiſſent eſſe „ Cæſares„. Non eo ſpectat, ut principatum in Republica a Chriſtianis nullo modo, ſed ut eo, qui tunc invaluerat, rerum ſtatu, obtineri non potuiſſe intelligatur (4). Quis enim noſtrorum hominum paſſus eſſet, ut iis vitiis, quibus dediti Cæſares erant, ullus Imperator Chriſtianam religionem

nem

vitiis etiam pollentes, cuique qui [illegible] ordinis Proconſularis, Senatoriique eſſent. Tertullianus, quod Chriſtianiſmum profiterentur. At non laudaſſet, ſi omnem dignitatem, ſi quocunque tandem modo poſſiderentur, divitias omnes reprobaſſet, ut in libro de Idololatria c. xvii. p. 96. ſupra deſcripto, prima ſpecie reprobare videtur.

1 Nam ſi dignitatem non probat, eam ſcilicet non probat, quæ ſuperſtitione, ambitu, inanis gloriæ cupiditate, iiſque modis, quos recenſet Tertullianus *ſup. pag.* 53. *not.* 3 non quæ virtute obtineretur.

2 Neque qui Senatum plenum eſſe Chriſtianorum dixit, is omnem ademit Chriſtianis hominibus dignitatem. Vide *Apolog. cap.* 1. *pag.* 2. *& lib.* 1. *ad Nat. cap.* 1 *pag.* 40.

3 *Pag.* 78. *edit. an.* 1641 *in Appendice.*

4 Confer Cellerium *Hiſt. Generale des Auteurs ſacrés, & Eccleſiaſtiques tom.* II. *p.* 441. *edit. Pariſ. an.* 1730. *Et Apol. moral. SS. Patrum edit. ann.* 1716. *pag.* 93. La Cerdam *comment. in Apologeticum Tertulliani pag.* 134. *edit. an.* 1641. Huc item propendet Johannes Franciſcus Buddeus *Iſagoge ad Theologiam univerſam pag.* 615. *lib. poſter. c.* 15. *edit. ann.* 1727.

nem profiteretur? Sed de Chriſtiano, cui magiſtratum gerere liceat, ſatis dictum eſt (1).

§ II.
De Origine laicæ poteſtatis.

Oritur autem de origine laicæ poteſtatis inter ſcriptores noſtros diſſenſio, aliis divinam, ſeu ex Deo *immediate* profectam eſſe ajentibus (2), aliis contra acriter, vehementerque (3) negantibus. Atque affirmantes quidem his potiſſimum argumentis niti, ac fidere conſueverunt. Principio loca ſacræ Scripturæ ex vetere (4), novoque (5) teſtamento colligunt, quibus ſtatuitur per *ſapientiam divinam* prin-

1 [illegible] Bellarminum lib. III. de Laicis ſive ſecularibus cap. [illegible] edit. ann. 1721. [illegible] *Theologorum* edit. an. 1718. Philippus a Limborch *Theologiæ Chriſtianæ* lib. [illegible] Samuel Puffendorf [illegible] *de jure magiſtratus* [illegible] de jure Chriſtiani magiſtratus [illegible]

2 Petrus de Marca lib. [illegible] *de Concordia Sacerdotii & Imperii* cap. [illegible] edit. Francofurt. an. 1708. [illegible] Petrus Chappinus *de ſacra Politia* lib. [illegible] Johannes Fridericus Hornius *de Civit.* lib. II. cap. [illegible] edit. Francofurt. an. 1671. [illegible]

3 Bellarminus lib. III. cap. [illegible] Cabaſſutius lib. [illegible] Johannes Antonius Bianchi *della Poteſtà e della Politia della Chieſa* lib. [illegible] edit. Rom. ann. 1745. [illegible] Grotius lib. I. cap. [illegible] *de Jure Belli, & Pacis* [illegible] edit. Amſtelod. ann. 1712. [illegible] edit. Lond. an. 1740. [illegible] Johannes [illegible] edit. Amſtelod. an. 1706. Johannes Franciſcus Buddeus *Inſtit. Theolog. Dogmat.* lib. [illegible] edit. Lipſ. an. 1724. aliique [illegible]

4 Proverb. cap. [illegible] ,, Per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt. Per me Principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam ,, Sapient. cap. VI. v. 4. ,, Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. ,, Quoniam data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera ,, veſtra, & cogitationes ſcrutabitur ,, Vide Daniel. cap. [illegible] & cap. [illegible] & Ezechiel. cap. XXVII. v. 3.

5 Vide Epiſt. ad Rom. cap. XIII. v. 1. ſeqq.

principatum obtinere Reges, omnemque illorum datam *eſſe* divinitus *poteſtatem*, cui proinde Chriſtianos parere oporteat. Deſcribunt inde teſtimonia ſanctorum Patrum Irenæi (1) Tertulliani, Chryſoſtomi, Auguſtini, aliorumque multorum, qui inde eſſe Imperatorem dixerunt, unde & homo eſt, antequam Imperator conſtituatur. Tertio loco canones aliquot recenſent, quibus æquari eccleſiaſticæ (2) civilem poteſtatem putant, atque concludunt, ut illius, ſic hujus etiam eſſe agnoſcendum *immediatum* auctorem Deum. Quarto Concilii Pariſienſis, quod anno octingenteſimo viceſimo nono celebratum eſt (3) canonem laudant, quo rem plane confici arbitrantur. Is vero ſic habet. „ Nemo *Regum*
„ a progenitoribus Regnum ſibi adminiſtrari, ſed a Deo
„ veraciter, atque humiliter credere debet dari, qui dicit
„ meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt
„ fortitudo, (4) per me Reges regnant, & legum condito-
„ res juſta decernunt per me principes imperant, & po-
„ tentes juſtitiam decernunt. Quod autem non ab homini-
„ bus, ſed a Deo Regnum terrenum tribuatur (5), Daniel
„ Propheta teſtatur dicens In ſententia vigilum decretum
„ eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio, donec cognoſcant
„ viventes, quod dominetur excelſus in Regno hominum,
„ & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum ho-
„ minem conſtituet ſuper illud. Item idem (6) loquens de
„ Nabuchodonoſor ad Baldaſſar: donec cognoſceret, inquit,
„ quod poteſtatem haberet altiſſimus in regno hominum,

(1) Irenæus lib. v. contra Hæreſes cap. xxiv. num. 3 pag. 321. edit. Venetæ an. 1734. „ *Quæ ſunt poteſtates, a Deo ordinatæ ſunt*. Manifeſtum eſt, quoniam mentitus eſt diabolus „ dicens: *mihi tradita ſunt, & cui volo do ea*. Cujus enim juſſu homines naſcuntur, „ hujus juſſu & Reges conſtituuntur „. Tertullianus lib. *Apolog.* cap. xxx. pag. 27. edit. Venetæ anno 1746. „ Inde Imperator, unde & homo, antequam Imperator; inde poteſtas illi, „ unde & ſpiritus „. Confer Chryſoſtomum *Homil.* xxiii. *in epiſt. ad Rom.* tom. ix. *opp.* pag. 686. edit. *Pariſ. Monachor. S. Mauri*. & Epiphanium *hæreſ.* xl. pag. 294. tom. i. *opp.* edit. *Pariſ.* an. 1622. ubi „ Videſne, inquit, ut hæc mundi poteſtas a Deo ſtabilita ſit, planeque conſtituta? Neque vero id aliunde, quam a Deo [illegible] „. Et Auguſtinum *lib.* v. *de Civit. Dei cap.* xxi. *pag.* 138. *tom.* vii. *opp. edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri*. „ Qui Auguſto, ipſe & Neroni: qui Veſpaſianis, vel patri, vel filio ſuaviſſimis „ Imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſſimo (*Regnum*, ſcilicet, *dedit*) „.

(2) Confer ſuſ. pag. 51. *ſeqq.*

(3) *Concil. Pariſ.* an. 829. *capite* 2. *pag.* 1338. *tom.* iv. *Conciliorum*. *edit. Harduini*

(4) *Prov. cap.* viii. v. 15. *ſeqq.*

(5) *Daniel. cap.* iv. v. 14. (6) *Ibid. cap.* v. v. 21.

„ & quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud. Et per Jeremiam (1): Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, „ hæc diceris ad dominos veſtros: Ego feci terram, & hominem, & jumenta, quæ ſunt ſuper faciem terræ in „ fortitudine mea magna, & in brachio meo extento, & „ dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Hi vero qui a „ progenitoribus ſibi ſuccedere regnum terrenum, & non „ potius a Deo dari putant, illis aptantur, quos Dominus „ per Prophetam (2) improbat dicens: ipſi regnaverunt, „ & non ex me, principes extiterunt, & non cognovi. Ignorare quippe Deum, procul dubio reprobare eſt. Quamobrem quiſquis ceteris mortalibus temporaliter imperat, „ non ab hominibus, ſed a Deo Regnum ſibi commiſſum „ credat. Multi namque munere Divino, multi etiam Dei „ permiſſu regnant. Qui pie, & juſte, & miſericorditer „ regnant, ſine dubio per Deum regnant, qui vero ſecus, „ non ejus munere, ſed permiſſu tantum regnant „. Extremum argumentum petitur ex ſeditione. Si enim humanam eſſe Regnorum inſtitutionem quiſquam mortalibus perſuadeat, timendum vehementer eſſe, ne turbæ, contentiones, deſertioneſque populorum ab Rege ſæpe ac multum exiſtant, maximumque afferant Rebuſpublicis detrimentum.

Qui contra ſentiunt, habere ſe multa in promtu defendunt, quibus ſuam confirment ſententiam. Jam vero quæ ab ajentibus proferri ſolent, refelli perfacile, ac diſſolvi poſſe arbitrantur. Sic autem ſtatuunt: homines primum (3) non

1 *Hierem. cap.* XXVII. *v.* 11.

2 *Oſee cap.* VIII. *v.* 4.

3 Sic cenſent quidam eorum, qui *dubitant* a Deo eſſe Principes conſtitutos, negant. Si extant interdum in ſacris Bibliis textus nonnulli, qui Deo acceptum referre imperium videantur, ea non aliter intelligi debent, quam ſenſu iſto, quo leges, ceteraque inſtituta vel ſublata ab hominibus [illegible] atque [illegible], vel invecta in Rempublicam ſunt, Deo adſcribi ſolent, quaſi ab ipſo vel ſublata ſint, vel introducta in ſocietatem. Quid enim? An aliquando auditum eſt, Principem ullum, demto Moſe, aliiſque perpaucis, datum hominum cœtui cuipiam a Deo fuiſſe, non vero voluntate, & conſenſu civium electum? Eſtque ſane perſpicuum, ſolam rationem a natura hominibus inſitam, quæ certe donum quoddam eſt Dei, in cauſa fuiſſe, cur mortales in unum locum convenirent, leges ponerent, magiſtratus conſtituerent, propterea quod intelligerent, ſine his ſocietatem non modo non conſervari, ſed ne ſtabiliri quidem poſſe. Ac *ſupremi Principes*, *ſubditi*, *domini*, ac *ſervi* notiones inæqualitati eſſe naturæ pugnant. Nam omnes homines æquales, & æque liberos creatos eſſe. Neque tales nos ceteris animantibus deteriores fecit Deus. Immo vero hominibus ce-

non praeceptione ulla Dei, ſed cognitione infirmitatis, debilitatiſque ſuae, veniſſe in aliorum ſocietatem, cumque ſuſtinere privati aut hoſtium impetum, aut vim improborum civium nequirent, poteſtatem, quae totius populi communis eſſet, tranſtuliſſe in unum, pluresve homines, quibus condendi leges, inque publicae pacis, tranquillitatiſque perturbatores animadvertendi jus eſſet. Itaque civilem poteſtatem a Petro fuiſſe humanum (1) inſtitutum, ordinationemque appellatam. Humanam vero ordinationem quemadmodum vocaſſet eam, quam ἀμέσως *immediate* profectam ex Deo eſſe accepiſſet? Quod ſi divinitus *ordinata* eſſe dicuntur in ſcripturis Regna, id non alio ſenſu intelligi, niſi hoc oportere, quod *ſalubre hominibus inſtitutum* Deus, qui res humanas regit, ac moderatur, ut res quaſque ſapienter, re-

H 2 ctque

[illegible]

[illegible]

cteque ſanctitas, providentiæ ſuæ ratione, confirmando probaverit. Alioqui non Regia ſolum, ſed cujuſque magiſtratus poteſtas ex Deo ἀμέσως proficiſceretur (1), propterea quod ſcriptum in ſacris litteris ſit, nulli poteſtati magiſtratuum eſſe reſiſtendum, quum nulla ſit poteſtas niſi ab auctore rerum hujus univerſitatis Deo. Id autem ne Marcam (2) quidem, qui priorem acriter tuetur ſententiam, probaturum. Nihil autem eſſe cauſſæ, cur Regiam poteſtatem divinitus ἀμέσως datam affirmare neceſſe ſit. Nam ut ἀμέσως quidquam ex Deo oriri cenſeatur, horum duorum alterutrum requiri: vel poteſtatem, quæ datur, niſi a Deo, concedi ab alio quopiam non poſſe; vel ſi poſſit, Deum ab ſe, non ab aliis concedi velle. Aliam enim inveniri tertiam rationem, ne in cogitationem quidem cadere. Ac ſacerdotium ſane, cum poteſtatem conſecrandi corporis, & ſanguinis Domini ſecum ferat, inſtitui humana auctoritate nequire. Exſiſtere igitur ſacerdotium ἀμέσως ex Deo. Contra nihil impedire, quin homines liberi, unius ſe imperio ſubdant, eique, adſtricti etiam ſacramento religionis, imperata facere polliceantur. Quare non eſſe, ut Reges inſtituantur, opus *immediata* ordinatione Dei. Non negare autem ſe, tantam eſſe virtutem, atque poteſtatem Dei, ut ſi velit, ſine conſenſione, operaque hominum, præficere his unum aliquem Regem poſſit. Atque fateri ſe, tum inſtitutionem Regis ejuſdem ἀμέσως ex Deo futuram. Hoc vero, etſi quidam de Saule, & Davide perpaucisque aliis dixerunt, de Regibus ceteris qui dicat factum a Deo, fore neminem. Namque immutationes, quæ evenire ſæpe in Regnis ſolent, ſatis clarum, atque perſpicuum hujuſce rei argumentum eſſe. Nullam enim inſtitutionem divinam poſcere, ut a populo, qui multorum auctoritate regi, gubernarique conſuerit, unus eligatur princeps, deinde modo ex una, modo ex altera familia, conſenſione civium deſignetur, qui cum Imperio adminiſtret Rempublicam. His vero rebus conſtitutis, explicari omnia recte ſacrarum ſcripturarum loca poſſe, quæ affir-

1 Nam Paulus cap. 13 ad Rom. v. 1. *ſeqq. de quocumque magiſtratu loquitur*, non de ſolis Regibus, Principibuſque ſupremis.

2 *Antecedens*. [illegible]

affirmantes colligere ſtuderent (1). Neque ad rem teſtimonia Patrum ſpectare. Nam eorum aliquos contra hæreticos ſuorum temporum agere, qui hæretici non a Deo, ſed a malo dæmone, malave quapiam cauſſa principatus extitiſſe (2) arbitrarentur. At hominum ne conſenſione, quam Deus probaverit, an voluntate Dei [illegible] conſtituti Reges, Principeſque Rerumpublicarum ſint, non ſolum non affirmaſſe Patres, ſed ne cogitaſſe quidem. Atque ſic Irenæum, ſtatuere, ut efficiat, diabolum ſemper mentiri conſueſſe (3). Oſtendiſſe nempe, ut memoriæ proditum ab Luca eſt, Chri-

[illegible]

Chriſto hoſtem generis humani regna, moxque dixiſſe: tradita ſibi ea omnia fuiſſe, eademque jam ſe cui voluerit, dare poſſe. Id vero magnum eſſe, impudenſque mendacium. Non enim diabolum auctorem, inſtitutoremque regnorum eſſe, ſed Deum. Quemadmodum autem a Deo imperia conſtituta ſint ἀμέσως ne, an conſenſione hominum, quam Deus ipſe probaverit, id vero Irenæum quærendum non putaſſe. Nihilo eſſe gravius, quod profertur ex Tertulliano (1). Eum quippe adverſus Ethnicos diſputantem, non Diis gentium, qui nulli ſint, ſed uni, vero, conditorique hujus univerſitatis, ac generis humani Deo cultum, honores, preces adhiberi pro Imperatoribus oportere, dicere. Imperatores namque ab eo poteſtatem conſequutos eſſe, qui illis, antequam imperio potirentur, dediſſet vitam. Hunc vero non aliquem eorum eſſe, quos Ethnici venerarentur, ſed noſtrum unicum, atque immortalem Deum. Atque huc ſpectare Auguſtini (2) ſententiam. Ethnicos enim ab eo exagitari, qui ab inanibus diis imperia diſtribui mentiebantur. Johannem autem Chryſoſtomum, non Principes quoſque (3), ſed

1 Tertullianus Apologet. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible] [illegible]

2 Auguſtin. l. c.

3 S. J. Chryſoſtomus homil. [illegible] in epiſt. ad Rom. tom. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible]

ſed principatum divinitus eſſe conſtitutum, interdum ſcribere, auctores vero, an ſecus, numquam. Quamobrem fruſtra fuiſſe laboratum ab iis, qui in hiſce teſtimoniis colligendis operam conſumſiſſent. Neque etiam quemquam eſſe noſtrum, qui principatus a Deo eſſe conſtitutos neget. Quo minus etiam aſſentiuntur iis, qui canones ex Gratiani codice duos proferunt, qui priorem ſententiam non modo non confirment, ſed etiam evertere videntur. Primum autem eſſe canonem deſcriptum ex Epiſtola Gelaſii ad Anaſtaſium Imperatorem, eoque ſic ſtatui: Poteſtates (1), quibus potiſſi-

[illegible]

(1) [illegible]

tiſſimum ſocietas Chriſtianorum regitur, duas eſſe, Pontificum ſcilicet, ac Regum. Hoc tamen eſſe Pontificum onus gravius, quo pro regibus etiam, legibuſque hominum rationem Deo in extremo ſint judicio reddituri. Quare ſciat Imperator non ad Regum Pontificiam, ſed Regiam accommodandam eſſe ad Pontificum voluntatem Neque plus ineſſe in altero canone difficultatis Eſſe hunc quidem non Cypriano, ut Gratianus errans putavit, ſed Nicolao I Pontifici (1) adſcribendum. At nihil inde colligi poſſe, quod efficiat profectum *ἀμέσως* ex Deo principatum eſſe æque, ac Sacerdotium. Nam eum canonem ſic habere. Diſtincta a Chriſto fuiſſe officia Pontificum, & Imperatorum. Imperatores, ut conſequantur ſempiternam vitam Pontificibus indigere; Pontifices vero, ut ordine omnia in civitate gerantur, uti legibus Imperatorum ſolere Tertium eſſe canonem acceptum ab Iſidori ſententiis. In eo autem de re, quam exquirimus, ne veſtigium quidem eſſe. Quod enim dicit Iſidorus (2): Principes obtinere in Eccleſia poteſtatem, ut præ-

altitudo cultu [illegible] hos eſſe parendum. Dein: Quod ſi cæteris Præſulibus Imperatores ipſi, quod ad res ſacras pertinet, ſe ſubdunt, moremque gerunt, æquum eſt, multo magis Romano Pontifici, quem cunctis Sacerdotibus divinitas ſumma voluit præeminere. Hæc vero quemadmodum præſidio ſibi eſſe arbitrentur ii, qui pro dignitate regia quaſi *ἀμέσως* profecta ex Deo ſic pugnant, ne [illegible] modo prorſus intelligo. Quo magis miror Petri Jannoni confidentiam, qui lib. [illegible] cap. ult. pag. [illegible] *Hiſt. Regni Neap. edit. Italica* non modo Epiſtolæ Gelaſii partem, quam deſcripſi, ſed et [illegible] canonem, ut eſt a Gratiano publicatus, ſibi eſſe adjumento poſſe cenſet. Nam ad[illegible] hæc ab Gratiano ſunt: „Talibus igitur inſtitutis, talibuſque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt &c. Sententiam Gelaſii laudat, ſequiturque Hincmarus Epiſcopus Remenſis *Opuſc.* [illegible] num. [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Sirmond.* Vide *Capitular.* lib. v. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Baluzii tom.* i.

1 *Cap.* viii. *quoniam diſt.* x. quod eſt exceptum ex *epiſt.* viii. *Nicolai I. Pontificis ad Michaelem Imperatorem tom.* v. *Concilior. edit. Hard. pag.* [illegible] „Quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferna demergi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum, Imperialibus legibus uterentur, quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus. Et ideo militans Deo minime ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus, ut & modeſtia utriuſque ordinis eſſet, ne extolleretur utroque ſuffultus, & competens qualitatibus actionum ſpecialiter *profeſſio* aptaretur.

2 *Cap.* xx. *Principes Decret. Grat. p.* ii. *cauſa* xxiii. *quæſt.* v. ſumtum ex Iſidori. *Lib.* iii. *Sententiar. hoc eſt de ſummo Bono cap.* li. *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] „Principes ſæculi nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, & per eandem poteſta-
„ tem

præſidio ſint Eccleſiaſticis legibus, ad inſtitutum profecto non pertinet. Nihil ſe morari Synodi Pariſienſis, quam prioris ſententiæ patroni plurimi faciunt, auctoritatem. Namque Synodum ἀμέσως ne, an poſita hominum conſenſione inſtituti principes fuerint, neque affirmaſſe (1), nec rationem ullam habuiſſe, cur eſſe affirmandum exiſtimaret. Quod ſi affirmaſſet; nihilominus concilium ſe, neque tam vetus, neque tam frequens, atque plenum, tanti non pendere, ut tantorum, tamque multorum ſcriptorum, qui contra ſentiunt, rationibus, conſenſionique præferendum putent.

Sequuntur leges Imperatorum. Quibus etſi niti, ac magnopere confidere videantur ii, qui primordia principatus ex Deo ἀμέσως repetenda cenſent, tamen vim alii arbitrantur ineſſe ad eam rem demonſtrandam omnino nullam. Juſtinianum enim Imperatorem ex uno quidem, eodemque principio, nempe Deo, Sacerdotium, atque Imperium profectum (2) dicere; eodem autem modo profectum, non item. Neque vero dona, quæ ſunt, ac dicuntur Dei, ἀμέσως omnia ab ipſo Deo concedi hominibus conſueſſe. At leges ſane civiles, quibus Reipublicæ ſaluti, felicitatique conſulitur, dona Dei appellari poſſe, quis neget? ἀμέσως autem a Deo eſſe latas, qui ſtatuat neminem eſſe non modo Chriſtianorum, ſed ne Philoſophorum quidem. At eumdem ipſum Juſtinianum ſatis explicate, dilucideque indicaſſe, qua tandem ratione exiſtimarit, ortam ex Deo eſſe laicorum Principum poteſtatem. Probaſſe namque eum,

 pu-

„ rum diſciplinam Eccleſiaſticam moneant. Cæterum intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ
„ non eſſent, niſi ut quod non prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas
„ hoc impleat per diſciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum cæleſte Regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem, & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore
„ Principum conterantur, ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ humilitas exercere non
„ prævalet, cervicibus ſuperborum poteſtas principalis imponat, & ut venerationem mereatur, virtutem poteſtatis impertiat.

1 *Loco deſcripto*. Nam quod habet, *non ab hominibus*, ſed a Deo tribui imperium Regi, ſic eſſe intelligendum cenſent, qui poſteriorem tuentur opinionem, ut non a progenitoribus ſignificet, ſed a conſenſu populi, quem Deus probarit, adeoque ab ipſo Deo Regnum principii obtinere.

2 *Novella* VI. *collat.* I. *tit.* VI. *Præfat. pag.* 11. *edit. Lipſienſ.* an. 1735. & in *corp. jur. civ.* „ Maxima quidem in hominibus ſunt dona Dei a ſuperna collata clementia,
„ Sacerdotium, & Imperium: & illud quidem divinis miniſtrans, hoc autem humanis præſidens, ac diligentiam exhibens, ex uno eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam.

publicaſſeque, itaut legum vim obtinerent, reſponſa juriſconſultorum, quibus confirmaretur, conſenſu populi (1) curam Reipublicæ fuiſſe ad Senatum deductam, cumque deinceps ortæ cauſſæ fuiſſent, quæ non hortarentur modo, ſed etiam flagitarent, ut per unum Reipublicæ proſpiceretur, conſtitutum principem, ſancitumque, ut quod decerneret, jus ratumque eſſet. Quamobrem Juſtiniani hanc eſſe ſententiam; non ἀμέσως ex Deo principatum exſiſtere, ſed poſito populi conſenſu, qui in regem omne ſuum imperium, poteſtatemque tranſtulerit.

Neque ſi conſenſu, conventiſque populorum ἀμέσως inſtitutus eſt principatus, ullum eſſe, ne turbæ, ſeditioneſque oriantur, metuendi locum. Nam ſi quæ ſancita ab hominibus ſint, ea eſſe divinitus probata conſtet, neminem tam audacem, tamque improbum, qui eadem impune evertere audeat, futurum. Conſtat autem confirmaſſe, quæ de principatu, populorum conſenſu, inſtituta ſunt, Deum. Qui igitur impune hoc tollere audeat, fore neminem. Nec vero intelligi, cur minus turbarum, ſeditionumque ſibi polliceantur, qui contra pugnant, ſi ex Deo ἀμέσως, quam ſi ex conſenſione populi, imperium proficiſcatur. Eſſe enim permultos, eoſque jam doctos, & in hiſce ſtudiis ſuma cum laude, diſciplinisque (2) verſatos, qui principem, etiamſi Deo ſoli acceptam referre debeat, quam obtinet, poteſtatem; tamen ſi ea tyrannorum more abutatur, non ſolum apud Deum, ſed etiam apud populum reum eſſe culpæ, arbitrentur. Principem enim quocumque tandem modo conſtitutus ſit, non everſorem ſtatus publici, ſed tutorem,

1 Pomponius *Digeſt. lib. 1. tit. 2. cap. 2. L. neceſſarium §. 9. pag. 74. edit. [illegible]* „ Quia difficile plebs convenire cœpit, populus certe multo difficilius in tanta turba „ hominum, neceſſitas ipſa curam Reipublicæ ad Senatum deduxit. §. 11. Noviſſime ſi„ cut ad pauciores juris conſtituendi vias tranſiſſe ipſis rebus dictantibus videbatur: per par„ tes evenit, ut neceſſe eſſet Reipublicæ per unum conſuli. Nam Senatus non perinde om„ nes Provincias probe gerere poterat. Igitur conſtituto principe, datum eſt ei jus, „ ut quod conſtituiſſet, ratum eſſet „. *Et lib. eodem tit. 4.* de Conſtitutionibus Principum *cap. 1. pag. 79.* Ulpianus „ Quod Principi placuit legis habet vigorem, utpote cum „ lege Regia, quæ de Imperio ejus lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium, „ & poteſtatem conferat „. Confer Blancum *tom. 1. lib. 1. §. 11. num. 111. ſeqq. Della Podeſtà indiretta della Chieſa, & tom. 2. lib. 2. cap. 1. §. 1. pag. 1. ſeqq.*

2 Vide Blancum loc. §. 11. num. 1. pag. 1. Ipſum inſequitur Noodtius vir magnæ inter Proteſtantes exiſtimationis *Du Pouvoir de Souverains pag. 218. edit. an. 1714.*

rem, conſervatoremque eſſe oportere. Itaque ſi vi publica abutatur, ſi quæ recte ſunt inſtituta pervertat, ac labefactet, ſi denique non ſalutem, ſed perniciem civitatibus inferat, quidem certe publica, eaque præſtantiore (1) auctoritate (privato enim contra principem quamvis flagitioſum, atque Regni viribus abutentem inſurgere fas non eſſe fatentur) coerceri poſſe, non minus ſi ἀμέσως a Deo, quam ſi populi voluntate conſtitutus eſſet. Injuriam quippe divino numini fieri, ſi dati Reges divinitus putentur eſſe ut quidquid libuerit, faciant, ſive illud ſit ſalutare, ſive impium, ſceleſtum, Reipublicæque pernicioſum. Atque fuiſſe aliquos, tradunt in Galliis, qui ut Regi aſſentarentur hanc ſententiam omnium conſenſu firmandam proponerent, Regibus ἀμέσως eſſe a Deo conceſſam (2) auctoritatem; multoſque fuiſſe, qui proponentibus reſponderent, ſalutem Galliæ ex hiſce opinionibus minime pendere. Quare ſinerent, ut quiſque in ſcholis, quod ſibi probabilius eſſe videretur, defenderet (3). Itaque refutata eorum ſententia, qui Principatum conſtitutum ἀμέσως a Deo fuiſſe pugnant, everti perinde contendunt Petri de Marca Archiepiſcopi Pariſienſis, & quorumdam aliorum opinionem, qui non principatum modo, ſed etiam Reges ſingulos a Deo ἀμέσως conſtitui arbitrantur (4).

1 De hac præſtantiore auctoritate agere paullo poſt opportune [illegible]

2 [illegible] lib. [illegible] *hiſt. Gall.* pag. [illegible] *ſeqq.* [illegible] *hiſt.* [illegible] tom. II. pag. [illegible] Johannes Barbeyracius [illegible] Puffendorf. *de J. N. & G.* [illegible] pag. [illegible] *Lond.* [illegible] Univerſitas [illegible] *della Poteſtà, e Politica della Chieſa* lib. [illegible] *ſeqq.* pag. [illegible] *ſeqq.*

3 [illegible] Quare Ulpianus *Degeſ.* lib. [illegible] *de adquirendo rerum Dominio* [illegible] Puffendorfium *de J. N. & G.* lib. [illegible] cap. [illegible] *ſeqq.* pag. [illegible]

4 *Petrus de Marca loco ſup. citato.*

§. III.

Juſne ullum Chriſtiani veteres in res ſacras Imperantibus attribuerint, nec ne?

VErum inter Scriptores, qui ἀμέσως, vel contra a Deo conſtitutos fuiſſe Principes negant, quæſtio de ſumma poteſtate eſt, jus ne ullum in res ſacras obtineant, deque ea re, quam & gravem eſſe, & difficultatis plenam conſtat, magna diſſenſione certatur. Quorum ſane ſcriptorum proponendæ breviter rationes ſunt, ut quiſque dijudicare per ſe poſſit, utra ſit ſententia ad veritatem propenſior. Principio autem de quibus rebus inter ſe utrique conveniant, diſquirendum eſt, ut ſenſim nobis ad ea, quibus alterutri cogi ad cetera, quæ reſpuunt, concedenda poſſint, muniamus viam. Niſi enim ex conceſſis rebus traduci, arbitror, in alterius ſententiam poſſe neminem.

Ergo *Poteſtatis* nomine utrique *perſonam* quampiam, *coetumve* intelligunt, cui ſit datum Imperium in univerſam Rempublicam. Atque hujuſmodi quidem poteſtatis fatentur genera imprimis eſſe numeranda duo. Nam quæ mixta vocant, ex his coaleſcunt, inque horum aliquod potiſſimum referri poſſe exiſtimantur. Igitur non eſt, cur diſtinctam eorum mentionem fieri oportere putem. Duorum autem illorum, quæ dixi, unum genus eſt, quod *Monarchiam*, alterum, quod *Polyarchiam*, hoc eſt *multorum principatum* vocant. Rurſum dividunt *Polyarchiam* in *Ariſtocratiam, & Democratiam*. Eſt vero *Monarchia* Reſpublica, in qua uni alicui, & ſoli ei quidem præcipua, atque ſuprema imperii cura conceſſa eſt, quem vel Imperatorem, vel Regem, vel Principem appellare ſolemus. Quæ ratio imperii, ut permulti veteres, docti, prudentes, in hiſque rebus magna cum laude verſati Scriptores cenſent, & antiquiſſima, & facillima, & ſi recte adminiſtretur, omnium, quæ dici, excogitarique poſſunt, tutiſſima. Sed *Polyarchia*, *ſeu principatus multorum*, quoniam duo eſſe genera diximus, quorum alte-

alterum *Ariſtocratiam*, alterum *Democratiam* nominant, danda eſt opera, ut cujuſmodi ea ſint, cognoſcatur. Igitur *Ariſtocratiam* eam eſſe Imperii rationem affirmant, qua pars civium minor, ſed genere, cenſu, prudentia, virtute præſtantior, obtinet adminiſtrandæ reipublicæ poteſtatem. Jam vero *Democratiam* eam eſſe civitatem, remque publicam pugnant, in qua omnes quotquot ſunt, & cujuſcumque conditionis, ſtatuſque cives pari jure participes eſſe poteſtatis, & ſummorum honorum ſolent, itaque ſeſe moderantur, atque gubernant, ut cum maneat penes populum vis imperii, atque majeſtas, a paucis a populo, ex populoque electis, quorum ſit plebiſcito numerus conſtitutus, ex arbitrio populi ejuſdem (qui per convocatas conciones, collegia, claſſes, centurias, aut tribus de creandis magiſtratibus definito tempore rempublicam adminiſtraturis, deque aliis rebus ſtatuit) res omnes diligenter geri ſinant. Haſce poteſtates ex fine, propter quem conſtitutæ ſunt, intelligi oportere, cēſent. Eum vero finem civitatis conſervationem eſſe. Quapropter tam late quamque illarum, ubi jam obtinent, patere, quam late patent, quæ ad conſervationem civitatis pertinent. Igitur Imperium eamdem poteſtatem appellari, ſeu etiam majeſtatem, cum ſit maxima in civitate (qua eſt ſocietas, reſque civilis publica) poteſtas. Populum etſi hiſce imperantibus poteſtatem dedit, quod probari, confirmarique a Deo ſolere diximus, tamen ubi eam dedit, eadem ſe abdicaſſe ipſum populum poteſtate, omnemque in Principem tranſtuliſſe, itaut imperanti ſeſe ſubdiderit in rebus omnibus, quæ ad ſalutem, felicemque ſtatum civitatis ſpectarent. Eoſdem proinde Imperantes inviolabiles eſſe oportere. Hoc enim ſalutem requirere Reipublicæ. Cum enim improborum ambitione, ſuperbia, ſcelere, incitatorum hominum inſultibus expoſiti Principes eſſe ſoleant, cumque in optima, ſapientiſſimeque inſtituta gubernandæ civitatis ratione non deſint, qui temere ſtatum imperii immutatum velint, ſecuritati illorum, ut modis omnibus conſulatur, par eſſe. Quam ſane rem non ita eſſe intelligendam putant, ut licere principi arbitrentur, ever-

evertere, proſternereque Rempublicam. Nam ſi princeps imperet tyrannorum more, atque velut hoſtis ſæviat in civitatem, tum ei eſſe ſtrenue reſiſtendum ajunt. Hoc naturam, & finem civilis ſocietatis poſcere, in quam homines coaluerunt, non ut perirent, ſed ut quietam, feliceemque vitam degerent. Cavendum tamen ne temere quis pro tyranno, atque hoſte reipublicæ habeatur *. Quamobrem non rumore vano, neque civium aliquorum ſententia præſentem reipublicæ ſtatum ægre fortaſſe, graviterque ferentium duci multitudinem oportere, ſed manifeſtis, ac patentibus, quæ incurrant in omnium oculos, documentis, de quibus dubitari nullo modo poſſit (1). Quo in genere quæ ſit ſequenda ratio, paullo poſt differemus.

Denique præcipuam poteſtatem eam appellant, quæ ſaltem de rebus, quas agit, quæque cum civiles ſint, ſtatum non evertunt, neque labefactant civitatis, nulli, niſi Deo, reddere rationem debet. Nam etſi cogi eam permulti, ut cauſ-

* [illegible]

cauſſam dicat, negent (1) tamen vi, armiſque reduci ad curandam ſalutem populorum poſſe confitentur, ſiquidem ante, ita ut dictum eſt, more tyrannorum non moderari conata ſit; ſed pervertere, expugnareque rempublicam. Sed cujus tandem ſit de civili poteſtate ſumma, recte ne, atque ſalubriter, an contra imperet, judicare, alio loco explicabitur (2).

Nunc cujuſmodi ſit jus illud, quod circa ſacra regibus quidam attribuunt, videamus. Sacrorum igitur nomen latiſſime patere conſtat. Non enim decreta ſolum, quæ ad fidem, mores, diſciplinamque Eccleſiaſticam, ſed etiam res Eccleſiaſticorum, perſonaſque complectitur. Oritur autem quæſtio de his omnibus inter Chriſtianos, de Chriſtianis agentes Principibus, atque eorum quiſque, ut affectus animo eſt, jus eſſe eiſdem Principibus vel in omnes, vel in aliquas earumdem ipſarum rerum aut negant, aut affirmant. Ac primum quidem omnium hoc univerſi concedunt.

I.

Jus non eſſe Principi contra religionem, & præcepta Dei quidquam decernere.

Quæ quidem ſententia non conſenſione majorum noſtrorum modo, ſed etiam auctoritate Scripturarum, rationeque naturæ confirmari, demonſtrarique plane poteſt. Ac ratio ſane poſtulat, ut qui conſtitutus a Deo rex eſt, Deo imperanti obtemperet, neque, quidquam contra religionem, & præcepta Dei decernere audeat. Jam vero cum Deus jure naturæ caverit, ne quis adimat innocenti vitam, (3) quam-

1 Ita quidem Buddeus ſequutus multorum ſententiam *ibid.* §. IX. *pag.* 581. Id vero et Barclaius quidem negat Imperii adſertor acerrimus *lib.* III. *Adv. Monarch. cap.* VIII. *lib.* VI. *cap.* XXIII. XXIV. Multa de caſibus, quibus reſiſtere populus imperanti poſſe, diſputat Grotius *lib.* I. *de J. B. & P. cap.* IV. §. VII. & *ſeqq. pag.* 134. *ſeqq.* Is tamen extorquere numquam a me potuit, ut omnia quæ ſcribit, probem. Sunt enim quædam ab illo minus recte dicta, quorum nos partem paulo poſt refutabimus.

2 Nempe §. *hujus cap.* III.

3 *Exod. cap.* I. *v.* 17. „ Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt juxta „ præceptum Regis Ægypti, ſed conſervabant mares „ *&* v. 21. „ & quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.

quamvis Ægyptiæ obſtetrices juſſæ a Pharaone Rege fuiſſent, ut infantes Hebræorum mares interficerent, parere nihilominus recuſarunt, propterea quod Deum metuerent. Præterea cum Rex Achabus a Nabotho (1) vineam jure mancipii poſtulaſſet, negavit Nabothus fas ſibi eſſe Regi ſatisfacere. Lege namque Divina in vetere teſtamento ſancitum fuerat, ne prædia cujuſquam extra familiam mancipaventur. Eſt item illud graviſſimum, quod memoriæ traditum ab Luca in Actis ſuit. Petrum enim, & Johannem ad Judæorum Senatum adductos, interrogatoſque quibus artibus, quaque virtute cæco viſum reſtituiſſent, juſſoſque a Pontifice, ceteriſque, qui in conſilio aderant, intellexerantque virtute Jeſu Chriſti id fuiſſe prodigium factum, ne deinceps nomen Servatoris ejuſdem Chriſti prædicare pergerent: ſic demum reſpondiſſe ſcripſit. Si vobis potius, Judices, quam Deo parere oporteat, vos ipſi exiſtimatote. Nobis enim (2), fas non eſſe credimus, quæ non audita ſolum, ſed etiam viſa a nobis ſunt, taciti conſiderare. Quid ſi Apoſtoli ab Synodo reprehenſi, propterea quod contra atque præceptum eis fuerat, Jeſum Meſſiam, quem Judæi expectarent, eſſe, Hieroſolymitis perſuaſiſſent, ſumma libertate reſponderunt, nihil ſe illorum imperia morari, ut qui ſcirent, Deo nos, quam hominibus parere (3) oportere? Veterum autem Chriſtianorum teſtimonia perſequi, longum eſt. Perpauca igitur commemorabo, ex quibus facile quiſque intelliget, quam fuerit omnium de re tanta conſenſio. Neque vero quemquam tam eſſe amentem, tamque impium arbitror, qui Regis Imperium divinis legibus præferendum putet. Sed venio ad rem. Ignatius Martyr (4) Johannis auditor redargutus ab Trajano Imperatore, quod edicta Cæſarum nihili penderet, ſeque, alioſque in diſcrimen vitæ adduceret, habere ſe Chriſtum in corde dixit, nihilque ſe ab hoſte, generis humani

1 *Lib. III. Regum cap. xxi. v. 3.*

2 *Cap. IV. Act.* v. 19. « Petrus vero, & Johannes reſpondentes dixerunt ad eos: Si « juſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate.

3 *Ibid. c. V.* v. 29. « Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli dixerunt; obedire oportet Deo « magis, quam hominibus.

4 *Act. Martyr. S. Ignat. num. II. Apud Ruinartium act. Ss. Mart. ſincer. pag.* [illegible] *edit. Veron.*

mani metuere, quem coli Principes imperarent. Polycarpus autem Ignatii amicus, itemque Johannis diſcipulus, ſic eſt Proconſulem alloquutus „. Edocti ſumus (1) principibus, „ & poteſtatibus a Deo ordinatis honorem, ut decet, qui „ nobis minime noceat, adhibere. *Cæſares* autem indignos „ cenſeo, quibus (*dum auſcultem Deo*) rationem reddam „. Hoc idem actum ab Iuſtino Martyre (2) ferunt. Nam cum eum Iudex hortaretur, ut Imperatori auſcultaret, remque divinam faceret „ nemo, inquit, reprehendi, aut con„ demnari poterit, qui præceptis Servatoris noſtri Jeſu „ Chriſti obtemperet „. Sed quid multis eſt opus? Plena ſunt hujuſmodi reſponſionum, atque ſententiarum non acta ſanctorum (3) Martyrum modo, ſed etiam Patrum opera Iuſtini (4), Irenæi (5), Theophili (6), Athenagoræ (7), Clementis (8), Tertulliani (9), Origenis

1 *Epiſt. Eccleſ. Smyr. de Martyrio ſ. Polycarpi apud Ruinartium pag. 35 edit. Veron. num. x.* [illegible]

2 *Act. Mart. ſ. Juſt. apud Ruinart. num. 1. ejuſd. edit. pag. 49.*

3 Acta SS. Mm. Epipodii, & Alex. num. iv. *pag.* 64. & Symphoriani *num.* ii. *pag.* 69. *SS. Mm. Scillitanor. num.* 1. *pag.* 70. & *ſeqq. edit. Veron. Ruinart.* Mitto cetera.

4 Juſtinus Martyr *Apolog.* 1. num. xvii. *pag.* 54. *edit. an.* 1747. „ Illud etiam ſtudio „ nobis eſt, ut vectigalia, & cenſus iis, quibus hoc munus commiſſum, pendamus, quemad„ modum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tempore accedentes quidam percontati ſunt „ ex illo, an Cæſari vectigalia pendere oporteat? Qui reſponſum hoc ab eo retulere. „ *Dicite*, inquit, *mihi cujus imaginem nummus habet?* Qui ubi dixiſſent *Cæſaris*: *red„ dite igitur*, ait, *quæ Cæſaris ſunt, Cæſari, & quæ Dei, Deo*. Proinde nos ſolum Deum „ adoramus. Vobis autem in rebus aliis læti ſervimus, Reges, ac Principes hominum eſſe „ agnoſcentes &c. *Vide & num.* xxvii. *pag.* 57.

5 *Iren. Lib.* v. *cap.* xxiv. *num.* 1. *pag.* 321. *Tom.* 1. *edit. Venet. an.* 1734.

6 *Lib.* iii. *num.* xiv. *pag.* 428. *edit. op. Juſt. an.* 1747.

7 *Athenag. Legat. pro Chriſt. num.* 1. *pag.* 297. *edit. ejuſd. op. Juſt.*

8 *Lib.* iv. *Strom. pag.* 505. *edit. op. Pariſ. an.* 1641.

9 *Confer Apologet. cap.* ii. *pag.* 7. *edit. an.* 1748. *in Append. & cap.* xxviii. *pag.* 98. „ Ventum eſt ad ſecundum titulum læſæ auguſtioris majeſtatis. Siquidem majore formidine, „ & calidiore timiditate Cæſarem obſervatis, quam ipſum de Olympo Jovem, & merito, „ ſi ſcitis. Quid enim? Ex viventibus quilibet non omni mortuo potior „? *Cap.* xxx. *p.* 101. „ Sentiunt Imperatores eum Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, a quo ſunt „ ſecundi, poſt quem primi... Recogitant quouſque vires imperii ſui valeant, & ita Deum „ intelligunt, adverſus quem valere non poſſunt „. *Cap.* xxxii. *pag.* 105. „ Nos judicium „ Dei ſuſpicimus in Imperatoribus, qui gentibus illos præfecit. Id in eis ſcimus eſſe, quod „ Deus voluit, ideoque & ſalvum volumus, quod Deus voluit, & pro magno juramento ha„ bemus. Ceterum dæmonas, id eſt genios adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus „ exigamus, non dejerare, ut illis honorem divinitatis conferamus „. *Cap.* xxxiv. *p.* 107. „ De-

(1), Minucii Felicis (2), Arnobii (3), Lactantii (4), Euſebii, aliorumque (5) omnium, quæ ſi deſcribere univerſa vellem & otio quidem certe, & patientia lectorum abuterer. Neque vero neceſſe eſt, ut de re certa copioſiorem eſſe habendam diſputationem putem.

II. Ne-

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

II.

Nefas item eſſe Principi immutare, id quod jure divino introductum eſt, ſpectans ad functiones ſacrorum miniſtrorum, ſacramenta, divinæque doctrinæ enunciationem.

Demonſtratum enim modo eſt, quæ Deus ſanxit, immutari, diſſolvique regia poteſtate non poſſe. Sancita hæc vero, quæ memoravi, divinitus (1) ponuntur. Immutari igitur poteſtate regia non poſſunt. Regia autem? Immo vero ne eccleſiaſtica quidem.

III.

In rebus quæ civiles omnino ſint, Eccleſiaſticum hortanti Principi aſſentiri oportere, modo lex civilis cum Eccleſiaſtica non pugnet.

Eccleſiaſticos namque viros cives eſſe conſtat, inque civitate, ut membra reipublicæ agere. Curent igitur neceſſe eſt, ne qua eorum culpa perturbatio oriatur. Orietur autem perturbatio ſi hortanti Principi, ut ea faciant, quæ utilia reipublicæ ſunt, neque cum Eccleſiæ legibus, atque inſtitutis pugnant, negligunt. Itaque aſſentiri Eccleſiaſticos viros Principi hortanti par eſt. Sunt autem permulti, & hi quidem a communione Eccleſiæ Catholicæ ſeparati (2), qui

 cum

„ non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Nec hinc debet minor iraſci
„ ſi major prælatus eſt. Rurſum ſi aliquid ipſam Proconſul jubeat, & aliud jubeat Imperator,
„ numquid dubitatur illo contempto, illi eſſe ſerviendum? Ergo ſi aliud Imperator, & aliud
„ Deus, quid judicatis? Solve tributum, eſto mihi in obſequium. Recte. Sed non in idolio.
„ In idolio prohibet. Quis prohibet? Major poteſtas. Da veniam. Tu carcerem, ille ge-
„ hennam minatur.

1 Hugo Grotius *de Imperio ſummar. Poteſt. circa ſacra cap.* 11. *pag.* 17. *edit. Pariſ.* an. 1648. „ Quod divino imperio, *inquit*, factu erat neceſſarium, id imperio humano il-
„ licitum reddi nequibat. Et hoc ſenſu explicandi ſunt auctores, qui ajunt Evangelium,
„ miniſterium, ſacramenta imperio humano non ſubjacere: nempe ad mutandum id, quod
„ jure divino introductum eſt.

2 Quod enim de ſacris rebus jus eſt, hoc illi Regi, ſeu ſummæ, ut vocant, poteſtati adſcribunt. Docere enim ad Epiſcopos pertinere ajunt, non imperare. Grotius *lib. cit. c.* 1. *num.* 8.

cum miniſtris ſacrorum, non qua cives ſunt ſolum, ſed

etiam

[illegible]

etiam quæ minores, ſubjectas eſſe Principi arbitrarentur, id
juris

juris civili ſupremæ poteſtati circa res, perſonaſque ſacras tribuant (demta tamen adminiſtrandorum ſacramentorum, prædicandique verbi divini facultate, quam eſſe propriam miniſtrorum volunt) quod nos ſolis Præſidibus Eccleſiarum tribui oportere defendimus. Igitur Principi civitatis fas eſſe regulam fidei populo ad credendum proponere; canones, qui ad ceremonias, rituſque pertineant, condere; tempora, quibus peragenda res ſacra ſit, definire; locumque indicare, in quo ſint divina officia celebranda, Epiſcopis ab diœceſi ſua in urbes alias migrandi facultatem dare; concilia cogere; in officio clericos continere; de rebus eorum, de perſonis, de capite ſententiam, ſi juſtum eſſe compererit, ferre; uno verbo omnia perſpicere, quæ ſpectant ad rectores Eccleſiarum. Atque hos dirigere quidem Eccleſiam poſſe ajunt, leges autem condere; nocenteſque miniſtros punire, non poſſe. Id enim munus proprium eſſe ſummarum poteſtatum. Itaque aggrediar a poteſtate Eccleſiaſtica, oſtendamque ſitne ea *ſubordinata*, ut ajunt, civili. Eſt namque hoc totius fere controverſiæ fundamentum.

IV. *Pro-*

ſtate magiſtratuum reformatorum differt. repetita cum *reſp. ad interrogata quædam* [illegible] *ſcripſit.* De quo opere, cæteriſque eodem pertinentibus multa diſputat Chriſtianus Thomaſius *hiſt. contention. inter Imp. & Sacerd. Append.* c. 1. §. xxv. p. 149 *ſeqq.* Johannes Abrahamus Roemeyerus an. 1731 vulgavit *Commentationem Theologicam de poteſtate Eccleſiaſtica, quam totam' auctorum, primi quam canonice ſit, & quibus partibus contineatur, hiſtorice, dogmatice, polemice, & practice inſtituta, & edita in gratiam omnium, qui dogma hoc magnum, & ordinem cognoſcere petunt, & controverſias de eo, quæ hodie denuo agitantur, rectius dijudicare cupiunt &c.* Albertus Riperus an. 1717. publicavit librum inſcriptum *Moyſes, & Aaron, ſive poteſtas, atque officium Principum in ſacris ex ſola ſcriptura canonica recitatis ſtudio demonſtratum.* Eodem anno prodierunt Johannis Georgii Reinhardi *meditationes de jure Principum Germaniæ, cumprimis Saxoniæ circa ſacra ante tempora reformationis exercito.* Johannes Franciſcus Buddeus h. l. c. *pag. eod. ſeqq.* ubi deſcriptos Auctores laudat, & *Inſtit. moral. cap.* [illegible] *ſect.* [illegible] §. [illegible] *pag.* [illegible] eumdem, atque Grotius opus eorum tantum. Non deſcripſi Henricum Koenigen, qui an. 1676. edidit Norimbergæ copioſiſſimum librum *de ſumma Imperatoris Romani Poteſtate circa ſacra.* Sed ceſſo de his agere. Nam omnes, qui in hoc argumenti genere verſati ſunt, diligenter recenſere velle, opus & longum, & planum moleſtum eſſet.

I V.

Proponuntur eorum argumenta, qui poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe ſubjectam cenſent, eorumque reſponſa, qui contra ſentiunt.

Jam vero eorum, qui poteſtatem Eccleſiaſticam *ſubditam*, ſeu *ſubordinatam* eſſe civili pugnant, hæc eſſe præcipua argumenta intelligo. *Summo*, inquiunt, nihil eſt in genere præſertim eodem ſuperius; immo vero omnia ſubſunt. Eſt autem *ſumma* Regis poteſtas Subduntur ergo illi quæcumque tamdem ſint, & cujuſcumque generis poteſtates. Eſt vero in his poteſtatibus Eccleſiaſtica. Subeſt igitur Eccleſiaſtica poteſtas civili. Rurſum ordine diſpoſita a Deo eſſe omnia certum eſt. *Summum* vero quod eſt, rem nullam agnoſcit æqualem ſibi; ſuperiorem autem multo minus, ut eſt ſapienter animadverſum a Tertulliano. At ſi poteſtas Eccleſiaſtica civili æquaretur, non una, ſed duæ ponendæ ſummæ poteſtates eſſent. Quæ res cum *ſummi* natura pugnat. Atque hoc argumenti genere refellerunt Patres Ethnicorum de multitudine Deorum ſententiam. Nam quod *ſummum* eſt, hoc, ajebant, eſſe, niſi unum, non poſſe. Jam vero ut in homine una eſt voluntas, quæ cunctis membris, membrorumque actionibus imperat, ita in civili, quod vocant, *corpore*, quod imperat, unum eſſe oportet. Ars enim imitatur naturam. Ac Reſpublica ſane appellari una ſolet, quod unius ſummæ poteſtatis imperio regatur. Neque fore aliquem, qui repugnet, putant, ſi conſideret, ex imperio ſequi non obligationem modo, ſed etiam coactionem. Etenim duobus, pluribuſve imperantibus in Republica conſtitutis, quorum unus alteri minime ſubdatur, præſcribi poſſent pugnantia. Sed contraria de re eadem ſive obligatio, ſive coactio dari ſine maximo Reipublicæ detrimento qui poterit? Atque hæc omnino eſt cauſſa, quamobrem Deus paternum imperium, quod natura obtinet, eſtque omnium antiquiſſimum, cedere civili voluerit. Quinetiam fuerunt, qui dicerent:

cerent : omnem poteſtatem conſortis eſſe (1) impatientem ; ſuntque illæ Chriſti ſermone tritæ ſententiæ · ſervire dominis (2) duobus poſſe neminem (3) omneque Regnum in ſe diviſum diſſipari tandem , evertique debere .

Alterum eſt argumentum deductum ex ſacris ſcripturis . Nam Paulus , mitto enim cetera ſacrorum ſcriptorum teſtimonia, propterea quod hoc uno maxime adverſarii abutantur, in litteris, quæ ſunt ad Romanos (4) ſcriptæ, omnem animam ſubditam eſſe ſublimioribus poteſtatibus oportere ſcribit . Si omnem animam , cur non etiam eos , qui ſacris, ceremoniiſque religionis præfecti ſunt ? Itaque Patres , qui Apoſtoli ſententiam perſpectam habebant , atque exploratam , ita rem eſſe intelligendam putarunt , ut hac lege non modo Epiſcopos non eſſe ſolutos dicerent , ſed ne Evangeliſtas (5) quidem . Confirmari autem hoc idem poterit ratione rei, in qua , tamquam in materia quadam , poteſtas verſatur . Eſſe namque teſtatur Paulus *Poteſtatem* civilem miniſtram Dei , vindicem ad iram ei , qui malum fecerit (6) . *Mali* vero vocabulum latiſſime patet , ut non ſolum quæ in Rempublicam civilem , ſed etiam quæ in religionem ſint admiſſa peccata ſignificet . Etenim quæ vox definita veluti limitibus quibuſdam non eſt , concludi terminis civilium tantum rerum non debet . Quamobrem idem eſt ſenſus verborum Pauli , atque eorum , quæ ſunt uſurpata in Proverbiis a Salomone . Habet autem Salomon hoc modo (7) *Rex ſolio juſtitiæ inſidens , oculis ſuis ventilat omne malum :* Jam vero excluſis malis , quæ committuntur in religionem , tollatur *τὸ omne* neceſſe eſt , quod ſane concedi nullo modo poteſt . Accedit ratio finis , quæ tam late patet , quam materiæ ratio . Eſt

1 *Ariſt. lib.* XII. *Metaphyſic. cap. ult. pag.* 1404. *edit. an.* 1608. *ex Homero*
Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος.
Non bonum pluralitas principatuum . Unus princeps .

2 *Luc. cap.* XVI. *v.* 13.

3 *Ibid. cap.* XI. *v.* 17.

4 *Epiſt. ad Rom. cap.* XIII. *v.* 1 *ſeqq.*

5 Johan. Chryſoſt. *homil.* XXIII. *in ep. ad Rom. p.* 686 *ſeq. ed. Monach. Mauri*, & S. Bernardus *ep.* XLII. *pag.* 474. *t.* I. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* . " Si omnis , & veſtra . quis " vos excepit ab *Univerſitate* ?

6 *Paul. ibid.*

7 *Proverb. cap.* XX. *v.* 8.

Eſt enim auctor Paulus, eſſe poteſtatem miniſtram Dei εἰς τὸ ἀγαθὸν (1) ad bonum qualecumque tandem ſit; inſtitutoſque Reges eſſe, ut Chriſtiani vitam quietam (2), & tranquillam in omni pietate, atque honeſtate degant. Impetrari hæc autem poteſtatis civilis ope, ſublato Principum circa ſacra jure, non poſſent. Igitur Auguſtinus in quinto de civitate Dei libro (3): felices, ait, Reges futuros, ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maxime dilatandum majeſtati ejus famulam faciant. Similis eſt hujus Honorii, & Theodoſii in litteris ad (4) Marcellinum, ejuſdemque Theodoſii in Epiſtola ad Cyrillum (5) Epiſcopum Alexandrinorum ſententia. Ita fit, ut Iſidorus Poluſiotes (6) eumdem eſſe finem affirmet Sacerdotio, Imperioque propoſitum. Non diſcrepat Thomas Aquinas eo in libro, quem inſcripſit de Regimine Principum: curandum enim ab eo, qui primas in Republica partes obtinet (7) dicit, ut qui ſubditi ejus imperio ſunt, æterna potiantur felicitate. Huic autem muneri ſatisfacere Princeps qui poterit, ademta ſibi ſuprema circa res ſacras poteſtate?

Tertium petitur argumentum ex conſenſione veterum Chriſtianorum. Antiquiſſimus auctor Tertullianus (8), coli Imperatorem a noſtris teſtatur, ut hominem a Deo ſecundum, ſoloque Deo minorem. Aſſentitur huic Optatus Milevitanus in tertio adverſus Parmenianum libro (9). „ Nam ſuper Imperatorem, *inquit*, non eſt, niſi ſolus Deus, qui fecit Imperatorem „. Idem, ut efficeret Eccleſiam non rempublicam quamdam, ſed quaſi collegium civili poteſtati obnoxium eſſe voluit. „ Non eſſe rempublicam in Eccleſia;, „ ſed Eccleſiam in republica „ (10) inquit. Quare Socrates in

1 *Paul. ibid. v. 4.*
2 *Epiſt. 1. ad Timoth. cap. II. v. 2.*
3 *Cap. xxiv. pag. 143 tom. vii. edit. Pariſ. Monachor. s. Mauri.*
4 *Vide loc. infr. cit.*
5 *Loc. infra cit.*
6 *Lib. III. epiſt. cclxix. pag. 356. edit. an. 1638* τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν *ſubditorum ſalutem.*
7 *Lib. I. cap. xvi. ſeqq. pag. 190. ſeqq. edit. an. 1587.*
8 *Tert. lib. ad Scapulam cap. II. pag. 69. edit. an. 1741.*
9 *Pag. 56. edit. an. 1702.*
10 *Ibid. pag. 55.*

quinto (1) Hiſtoriæ libro, curatas ab Imperatoribus res Eccleſiæ ſcribit, ex eo tempore fuiſſe, quo Chriſtianæ religioni nomen dederunt. Nec horum agendi rationem improbandam majores noſtri putarunt. Itaque Auguſtinus Epiſtola ad Vincentium (2) „ ſerviunt, inquit, Reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto Terror temporalium poteſtatum, quando veritatem oppugnat, juſtis fortibus glorioſa probatio eſt; infirmis periculoſa tentatio. Quando autem veritatem prædicat certantibus, & diſcordantibus, cordatis utilis admonitio eſt, & inſenſatis utilis afflictio. Non eſt tamen poteſtas, niſi a Deo.. Sive enim poteſtas veritati favens aliquem corrigat, laudem habet ex illa, qui fuerit emendatus, ſive inimica veritati in aliquem ſæviat, laudem habet ex illa, qui victor fuerit coronatus „. Alio autem loco (3) mirari Donatiſtas, ait, quid eſſet, quod Imperatores in hæreticos Eccleſiæ perturbatores animadverterent: mirari autem eos deſinere, ſi conſiderent, Reges, niſi hoſtes Eccleſiæ puniant, Deo eſſe reddituros de ſuo imperio rationem. Mox ſubdit. „ Intendat caritas veſtra quid dicam, quia pertinet hoc ad Reges ſeculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam habere, unde ſpiritualiter nati ſunt „. Quid? ſi teneri etiam ab Rege Eccleſiam arbitretur? Quamdiu (4), inquit, vos non tenetis Eccleſiam, quam prænunciaverunt piſcatores, Apoſtoli plantaverunt, tamdiu Reges, qui eam tenent, rectiſſime ad ſuam curam judicant pertinere, ne vos adverſus eam rebelletis impune „. Eſt illud item Leonis (5) Magni celebre teſtimonium, quod extat in iis litteris, quas dedit ad Theodoſium Imperatorem. „ Pro integritate fidei, inquit, Chriſtianum Principem convenit eſſe ſollicitum. Rurſum „ quantum (6) rebus humanis conſulere divina Providentia dignetur, ſollicitudo clementiæ veſtræ ſpiritu Dei inci-

1 In Præf. pag. [illegible] edit. Cantabrig.
2 Epiſt. XCIII. olim XLVIII. pag. 238. tom. III. opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri.
3 Tract. XI. in Joh. tom. III. opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag. 382.
4 Lib. II. Cont. epiſt. Gaudent. cap. XXVI. pag. 674. tom. IX. edit. Monach. S. Mauri.
5 Epiſt. 12. pag. [illegible] edit. an. 1741.
6 Epiſt. [illegible] pag. [illegible]

incitatæ demonſtrat, quæ in Catholica Eccleſia nihil impacatum, nihil vult eſſe diverſum, quoniam fides, quæ nonniſi una eſt, in nullo poteſt eſſe ſui diſſimilis „. Et ad Leonem Auguſtum „ (1) Debes Imperator incunctanter advertere Regiam poteſtatem ſibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maxime ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam „. Recentiores autem prætereo, quorum neque ſunt luculentiora, neque tantæ auctoritatis, quanta veteres excelluerunt, teſtimonia.

Quartum ducitur ex Imperatorum Chriſtianorum decretis, atque ſententiis argumentum. Conſtantinus enim Auguſtus, apud Euſebium in tertio de vita ejuſdem Imperatoris libro, id ſe magnopere eniti, ait, ac laborare, ut una, ſanctaque Chriſtianorum erga Deum religio (2) coleretur. Is ipſe cum Antiſtites ſacrorum alloqueretur, eſſe hos quidem Epiſcopos in Eccleſia dixit, ſe vero extra Eccleſiam a Deo (3) Epiſcopum conſtitutum. Atque factum hinc ſane eſt, ut qui imperium in Republica obtinebant, iidem Apoſtoli (4) interdum, inclitique Pontifices (5) appellarentur. Quamobrem rectam ſuis ad credendum fidei regulam proponere, ut actum a Marciano (6) eſt, legeſque de verſione, lectioneque ſacrorum Bibliorum, de inſtitutione, atque officiis Clericorum, de feriis, ordinationibus, bonis Eccleſiarum, Epiſcopiſque ipſis ſcribere (7) conſueverant. Neque reſiſten-

L 2

1 *Epiſt.* LXXV. *pag.* 146.

2 *Lib.* III. *de vita Conſtantini cap.* XVI. *pag.* 169. *edit. Colon. Allob. an.* 1612.

3 *Euſ. lib.* IV. *de vit. Conſtant. cap.* XXIV. *pag.* 207. *ejuſd. edit.* ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ θεοῦ καθεσταμένος ἐπίσκοπος. *Vos quidem eorum, quæ intra Eccleſiam ſunt, ego autem eorum, quæ extra, conſtitutus Epiſcopus.*

4 Grotius de *Jur. Summor. Poteſt. circa ſacra cap.* II. *pag.* 39.

5 Confer *acta Synod. Calcedon. apud Hard. tom.* II. *pag.* 490. quo loco Patres vocant Imperatorem Sacerdotem: τῷ ἱερεῖ, τῷ βασιλεῖ, τὰς ἐκκλησίας σὺ ὤρθωσας, [illegible] *Sacerdoti, Regi, Eccleſias tu erexiſti, victor bellorum, magiſter fidei. Edit. Pariſ. pro Sacerdoti habet Pontifici. In act. Synodi* II. *Nicæn. apud eumdem pag.* 18. *tom.* IV. *collect. Concilior.* „ *Hortamur te, ut ſis Pontifex, & Imperator,* „ *prout ante ſcripſiſti* : [illegible] „. *Ex epiſt. Greg. Papæ* II. *ad Leonem Iſauricum*

6 Vide epiſtolas Valentiniani, & Marciani Auguſtor. *tom.* II *Concilior. edit. Hard. act.* I. *Concil. Chalced. pag.* 46. *ſeqq.*

7 Hæc congerunt Henricus Henniges *de ſumm. Imperator. Rom. poteſtate circa ſacra, cap.* II. §. 22. *pag.* 52. *edit. an.* 1676. & Grotius *de Imperio ſumm. poteſt. circa ſacra cap.* III. §. 11. *pag.* 60. *edit. an.* 1648.

ſtendum putarunt Patres, quo minus hac tanta in rebus ſacris poteſtate Principes potirentur, propterea quod intelligerent, juſſos ab Apoſtolo Paulo omnes Chriſtianos fuiſſe, ne Præſulibus quidem Eccleſiarum exceptis, ut dicto audientes eſſent, nihilque contra atque ipſis eſſet imperatum, facerent. Idque jam Irenæus (1), Tertullianus (2), Origenes (3), Baſilius (4), Johannes Chryſoſtomus (5), Auguſtinus (6), illeque ipſe Gregorius Magnus Pontifex, qui monendum cenſuit Imperatorem, ne quid contra divinam legem ageret, confitentur. Itaque cum de religione Conſtantinus Imperator Epiſtolas ad Ægyptios, aliosque dediſſet, ut quid tenendum, quidque rejiciendum eſſet, oſtenderet, Epiſcopos non ſolum hæreticos, ſed orthodoxos etiam, vitæque ſanctitate illuſtres in exilium pepuliſſet; judices conſtituiſſet (7), qui de Eccleſiaſticis cauſſis cognoſcerent; libellos, quibus accuſationes in ſacrorum Antiſtites inſtitutæ continerentur, recepiſſet; reprehenſus ab Epiſcopis numquam fuit, qui certe non ſiluiſſent, ſi jus ille ſibi, quod Epiſcoporum eſſet proprium, arrogaſſet. Quid? ſi Epiſcopi ad Imperatorem confugere ſolerent, obſecrateque etiam, atque etiam, ut de cauſſis ipſorum, quid ſtatuto eſſet opus, judicaret? Quod cum Athanaſii exemplo (8) conſtet, non eſt cur alia eſſe quærenda arbitremur. Verum ſi quæ in hanc rem geſta ab Imperatoribus Conſtantio, Joviano, Valentiniano, Valente, Gratiano, Valentiniano II., Theodoſio, Arcadio, Honorio, Theodoſio Juniore, Marciano, Valentiniano III., Leone, ceteriſque Imperatoribus, ac Regibus Chriſtianis fuerunt, recenſere numerando vellemus, longa quidem oratione & otio ipſi noſtro, & lectorum patientia abuteremur. Hoc breve dicimus. Tam fuiſſe Patribus penitus inſitam de non reſiſtendo poteſtatibus

1 *Lib.* I. *cap.* xxiv. *pag.* [illegible] *edit. Venet. Maſſuet.*
2 *De Idololat. cap.* xv. *pag.* 94. *edit. Venet. an.* [illegible]
3 Origenes in epiſt. ad Rom. in cap. xiii. pag. [illegible] edit. an. [illegible] tom. II.
4 *In regul. Monaſt. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* II. *edit. Monach. S. Mauri*
5 *Homil.* xxiii. *in ep. ad Rom. pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri.*
6 Vide infra quo loco ejus teſtimonia explicamus
7 De his epiſtolis vide infra
8 Vide Socratem *lib.* II. *c.* xxiii. *pag.* 97. *edit. Cantabr. & Sozom. lib.* III. *cap.* xx. *pag.* 114. *ejuſdem edit.*

bus opinionem, ut his parendum etiam ab Epiſcopis cenſerent eſſe, cum injuſte in eos quidpiam decreviſſent. Quare Athanaſius ad Conſtantium ſcribens (1), qui ipſum Alexandria alio exulatum proficiſci præceperat, non repugnavi, inquit, ut qui plane ſcirem, non modo non eſſe reſiſtendum Imperatori, ſed ne quæſtori quidem civitatis. Traditum autem de Euſebio Epiſcopo Samoſatenſium memoriæ ab Theodorito eſt, quod cum edictum (2) Imperatoris, quo jubebatur abire in Thraciam, accepiſſet, nuncium, qui ſummo mane advenerat, hortatus eſt, ut taceret. Nam ſi plebs, inquit, ſtudio pietatis educata adventus tui cauſſam intellexerit, te in flumen demerget, atque a me tuæ mortis pœna expetetur. Subdit mox Theodoritus. „ Hæc loquutus, & veſpertino precum miniſterio, ut ſolebat, perfunctus, tempore quo ſomnus ſolet obrepere, ſenex ſolus fide unius famuli fretus ex urbe egreditur. Sequitur famulus cervical tantum, & librum ſecum deportans. Cum autem ventum eſt ad ripas fluminis, nam muros urbis præterlabebatur Euphrates, conſcenſa nave, jubet remiges recta trajicere Zeugma. Ubi illuxit dies, is Zeugma appulit. Samoſata querelis, & luctu redundarunt. Nam ejus diſceſſu per famulum illum patefacto, omnes ſe paſtore privatos lamentabantur. Itaque frequentes per flumen navigere, quo eum quærant, cœperunt. Atque ut primum ad eum veniunt, videntque paſtorem ſuum deſideratum, conqueri, gemere, & ingentem vim lacrimarum fundere, quo perſuadeant ei, ut apud ipſos maneat, minimeque oves lupis tradi patiatur. Verum cum perſuadere non poſſent, audiviſſentque eum recitantem præceptum Apoſtoli, qui verbis perſpicuis jubet principibus, & poteſtatibus ſubditum quemque eſſe debere, pars aurum, pars argentum, veſtem alii, alii famulos ei offerunt „. Quæ res plane efficit, ita fuiſſe inſtitutos Patres, qui eruditione, vitæque innocentia ſingulari præſtarent, ut tum etiam morem eſſe gerendum Principi, cum contra jus, faſque omne quidquam imperaret, arbitrarentur.

Quin-

1 *Apolog. ad Conſtantium pag.* 305. *tom.* 1. *edit. Montfaucon.*
2 *Theodoritus lib.* iv. *cap.* xiii. *pag.* 164. *edit. Cantabrig.*

Quintum eſt argumentum ex *vicariatu*, quem vocant, deductum. Nam Principes (ſic enim adſertores poteſtatis civilis circa ſacra ratiocinantur) loco Dei primas in civitate partes tenent. Eſt autem Deo jus in eas res ſummum, quæ pertinent ad religionem. Datum ergo jus illud Principi ſaltem ſic eſt, ut ſervare eamdem religionem, & quæ ſunt de cultu ſacrorum præſcribere, tuerique poſſit. Atque partes alterius tenentis hoc munus eſt proprium, ut domino ſuo honorem, quam poteſt maximum, ab his, quibus præſidet, adhiberi curet. Coli vero ſe velle ſignificavit Deus ea ratione, iiſque modis, qui in ſacris litteris deſcribuntur. Credendum igitur eſt, voluiſſe Deum, ut Principibus, qui divinæ poteſtatis imaginem gerant, jus eſſet, ſubditos a ſuperſtitione liberare, in religionis decretis confirmare, hæreſes, & ſchiſmata tollere, cultum ſub oculos cadentem, hoc eſt ritus, ceremoniaſque, compoſitis ad interiorem pietatem moribus, definire, omnia denique agere, quæ ad ſalutem, felicitatemque ſempiternam ſpectare videantur (1).

Sextum argumentum, quo magis magiſque firmatur quintum, ex Regum Hebræorum exemplis deducitur. Moſes enim, quod partes Dei in Republica Hebræorum teneret, leges, quæ ad cultum divinum pertinerent, ſcripſit. Hoc eodem munere functus deinceps Joſue fuit, ut qui aliqua ſanxerit de religione. Mitto Judices, quorum in ſacris litteris facinora quædam, eaque jam præclara pro cultu Dei veri geſta narrantur. Venio ad Saulem. Is cavit, ne quis Ariolus, neve Magus in Palæſtina, quæ ſuæ ditioni parebat, conſiſtere auderet. Davidem autem quis neget, arcam ex ædibus Ebededomi in Regiam deduxiſſe, conſtituiſſe de Levitis, horum officia diſtribuiſſe, paraſſeque omnia, quæ ad extruendum templum pertinerent? Namque a Salomone redactum in ordinem Abiatharem Pontificem, propterea quod novis rebus ſtuderet, in ejuſque locum ſuffectum Sadocum fuiſſe, certum eſt. Longum eſſet omnia perſequi, quæ de Joſaphato Aſæ filio, de Ezechia, deque aliis Regibus ſcriptores ſacri memoriæ prodiderunt. Satis hoc ſit de Joſia optimo, ſapien-

1 [illegible] *ibid. cap. II. §. 11. pag. 18 ſeq.*

ſapientiſſimoque Rege, qui deleta ſuperſtitione Deorum, ut civibus ſuis ſacra Biblia legerentur, utque omnes patrios ritus, religionemque colerent, juſſit (1).

Septimum eſt argumentum ex Epiſcopatus notione concluſum. Eſt enim Epiſcopi proprium docendi munus, non imperandi (2). Jus autem, qui obtinet, is certe imperandi poteſtate præſtat. Non ergo Epiſcopis jus in res ſacras tribui debet Eſt igitur principi tribuendum. Quid? ſi nuſquam in ſacris litteris Romano Pontifici, Epiſcopiſve in unum etiam congregatis locum, jus ullum, & poteſtas in res ſacras detur? Nam quod Chriſtus apud Johannem in Evangelio (3) Petrum, ut oves paſceret, juſſit, non eſt ejuſmodi, ut imperium indicet. Commode enim explicari de ſolo munere docendi poteſt. Neque cum inſtitutis religionis Chriſtianæ pugnat, ut ſumma ſit Principis civitatis poteſtas in ſacra. Hoc ſcilicet conceſſum a Chriſto miniſtris eſt, uti ſacra rite adminiſtrent, ſuiſque in Evangelica doctrina inſtituendis dent operam. Nihil autem impedit, quo minus hæc a miniſtris fiant, quamquam dirigendæ, gubernandæque Eccleſiæ in principe poteſtas inſit. Quod ſi ſunt, qui componi hoc modo Reipublicæ rationem cum Eccleſiæ ſtatu nequire putent, ne horum magnis eſt in erratis ſententia. Non enim diſcrepans eſſe Eccleſiæ conditio ab reliquarum ſocietatum, & collegiorum ratione poteſt. Diriguntur vero ſocietates, atque collegia principis auctoritate. Dirigi ergo pari jure a Principe debet Eccleſia (4).

Extremum eſt argumentum deductum ex conſenſione ſcriptorum quorumdam Catholicorum, qui Rempublicam *temporalem* perfectam, ſibique ſufficientem eſſe, propriaque auctoritate defendere ſe ab injuria cujuſcumque, ne dempta quidem Eccleſia, ſi *ſpirituali* gladio abutatur, poſſe cenſent. In his Franciſcus Victoria, & Rogerus Widdringtonus (5) a Gro-

1 De his exemplis vide infra in *Reſp. ad hoc Arg.*
2 *Ep.* 1. *Petri cap.* v. *v.* 2. 3.
3 *Cap.* xxi *v.* 15.
4 Ita argumentatur Buddeus *Inſt. Theolog. moral. p.* ii. *cap.* iii. *ſect.* vii. §. xxi, *pag.* 588.
5 *De Imperio ſummar. poteſt. circa ſacr. cap.* 1. *pag.* 25 *ſeq.*

a Grotio, & Hennigeſio (1) Eccleſiaſticæ poteſtatis hoſtibus numerantur.

Contra hos omnes, quorum argumenta deſcripſimus, acriter Orthodoxi certant. Hi enim ſumma conſenſione poteſtatem Eccleſiaſticam civili, quæcumque (2) tandem ſit, ſubjectam eſſe inficiantur. Aſſentitur autem noſtris Marcus Antonius de Dominis (3) Archiepiſcopus olim Spalatenſis, qui ſane vir, etſi Catholicus videri volebat, reipſa tamen hæreticorum partibus ſtudebat, ad quos transfugerat. pluraque portenta opinionum, quæ nunc ad rem minime pertinent, conſectabatur. Ad argumenta vero, quibus adverſarii abutuntur, hoc fere modo reſpondent.

Atque ad primum, quod attinet; facile *ſummi* nihil in eo genere, quo *ſummum* eſt, ſuperius eſſe patiuntur; in aliis vero generibus non item. Sic autem ſtatuunt, ac recte, ſapienterque, mea quidem ſententia. Si *Principes* civitatum eſſe, atque appellari *ſummos* concederemus, id certe ita concederemus, ut eſſe in eo genere, quo ſunt principes, non in quoque alio genere, *ſummos* arbitraremur. Non enim tam amentes, tamque inepti ſumus, ut Imperantem *ſummum* & Architectum, & Philoſophum, & Medicum dicamus eſſe, ut qui non in hiſce generibus princeps ſit, ſed in adminiſtranda, gubernandaque Republica. Quamobrem, quod addunt adverſæ opinionis adſertores, *ſummam* eſſe Regis poteſtatem, nullius momenti eſt. *Summam* enim eſſe, etſi fateremur, cum de rebus civilibus agitur, non ſequeretur, *ſummam* eſſe in ſacris etiam oportere, quorum eſt genus a civili omnino diſcrepans. Atque hoc item animadvertendum eſt, adverſarios quaſi certum ſumere, quod eſt in controverſia poſitum, id quod componi cum dialecticæ regulis nullo modo poteſt. Quærimus enim ſit ne *ſummus* in Eccleſia Imperator, nec ne. At poteſtates ceteræ ſubduntur ſummo impe-

1 *De ſumma Imperatoris Romani Poteſt. circa ſacra cap. II §. [illegible] pag. [illegible] ſeq.*

2 Baronius in Annal. ad annum [illegible] *ſeqq. & alib.* Robertus Bellarminus lib. [illegible] de Rom. Pont. cap. [illegible] *pag.* 358 *ſeq. edit.* an. 1721 tom. I atque innumerabiles alios prætermittam, Johannes Antonius Bianchi *lib.* I *ſeqq.* & 3 *ſeqq. della Poteſtà indiretta, e della Polizia della Chieſa*, Jacobus Benignus Boſſuetius Meldenſis Epiſcopus *Def. Declar. Cler. Gallic. par. lib.* II. *ſect.* II. *cap.* [illegible] *pag.* 174. *ſeqq.* tom. I. *edit.* an. 1745.

3 *Lib.* VI, *cap.* III *pag.* 556. *ſeqq.* tom. II *de Rep. Eccl. edit. Lond. an.* 1620. negat poteſtatem Eccleſiaſticam eſſe civili ſubordinatam.

imperanti; eſtque jam Eccleſiaſtica poteſtas quædam, quapropter ſubdatur ſummo imperanti neceſſe eſt. Sed poteſtates ceteras civiles ſubdi ſummo imperanti, quis negat? A poteſtatibus autem civilibus ad ſacras adverſarii quomodo deſcendunt? Ab uno enim in aliud genus rerum argumentando, concludendoque deſcendere ne iis quidem fas eſt, qui leviter ſint imbuti præceptis dialecticorum.

Quod addunt, ſummo rem nullam æqualem eſſe, non eſt ad rem. Non enim æqualem diceremus eſſe in eodem genere, ſed in diverſo. Quamquam contorqueri hoc argumentum in adverſarios facile poſſe intelligam. Nos quippe Eccleſiaſticam poteſtatem, & ſummam eſſe defendimus, & civili multo præſtantiorem. Quæ res demonſtrabitur quidem a nobis, ſed tempore. Quid ergo? Dabuntne ſubditam eſſe civilem Eccleſiaſticæ poteſtati? Ego vero ſcio eſſe illos ita affectos, ut cum primum concedant, eſſe tamen hoc poſtremum conſequens vehementer negent, quorum judicio vix quidquam in dialecticis eſſe poteſt perverſius. Nihil de Tertulliano dico. Ille enim de *ſummo Deo* in libro contra Hermogenem (1), non de *ſummo* imperante loquitur. Deo autem neque æqualem poteſtate quemquam, neque majorem eſſe non fatemur modo, ſed etiam eum, qui neget, diris devovendum arbitramur. At *ſummis* imperantibus, quos vocant, *ſummi* notio non eodem modo competit, ac Deo. Deus enim cum auctor ſit omnium, admirabili, eminentique quadam ratione omnia continet, *ſummuſque* omnino eſt. Contra, ſi quod eſt *ſummum* in rebus creatis, id, quoniam non per ſe ipſum eſt *ſummum*, ſed *ſummi* eſt in aliquo genere particeps, non impedit, quo minus in alio genere quopiam eſſe item *ſummum* alterum poſſit, vel æquale poteſtate, vel præſtantius & poteſtate, & dignitate. Quo quidem reſponſo cognoſcent, qui contra nos pugnant, quam præclare ex *ſummi* notione Patres concluſerint, præter noſtrum, eſſe alium nequire Deum.

Levius eſt exemplum de voluntate, quæ corporis mem-

(1) [illegible] Summum autem eſſe oportet [illegible] ſummum [illegible] Deo materia (ſecundum Hermogenem) [illegible]

membra regit, ac moderatur, cum ſit diſſimile. Voluntate enim animi membra ejus unius corporis moventur, cujus eſt idem animus volens forma; membra autem aliorum corporum non moventur. Princeps autem qui eſt, Eccleſiam, qua Eccleſia eſt, a nullo eſt conſtitutus rector. Nam Eccleſia, qua Eccleſia eſt, reſpublica jure cenſetur eſſe a civili republica diſcrepans. Civili autem præfectus eſt Princeps; Eccleſiaſticæ vero, quod conſtet, non item. Quo magis convinci poterunt adverſarii, ſi hujuſce argumenti vim, quorſum evadat, conſiderent. Si enim hujuſmodi exemplis utamur, fiet profecto ita, ut quemadmodum religio moderatur, atque in officio continet rationem, ſic præſides ſacrorum moderari, regereque, ne labatur, principem civitatis deberent.

Rempublicam porro unam eſſe concedimus, fatemurque ab uno, pluribuſque regi oportere, qua eſt civilis communitas, modo Eccleſiam, qua reſpublica Eccleſiaſtica eſt, regi item ab uno, hoc eſt a ſummo Pontifice, debeat. Neque ullam eſſe videmus rationem, cur in diverſis generibus, diverſi eſſe rectores, gubernatoreſque non poſſint.

At enim duobus, pluribuſque in republica conſtitutis, quorum unus alteri minime ſubdatur, præſcribi populis poſſent pugnantia. Non negamus, ſi eorum circa rem eamdem verſaretur poteſtas. Sed contra ſeſe res habet. Itaque nobis de Pontificibus novi Teſtamenti, ac Regibus dicere liceret, quod ſcriptum de Regibus, Pontificibuſque veteribus eſt in altero Paralipomenon libro. „ (1) Amarias Sa-„ cerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum perti-„ nent, præſidebit. Porro Zabadias filius Iſmael, qui eſt „ Dux

(1) 2. Paral. c. 19. v. 11. Similis fere, quæ exstat apud Zachariam de Zorobabele, & de [illegible] c. 6. v. 12. & ſeqq. „ Et loqueris ad eum, [illegible] „ & [illegible] Sacerdotis magni, & loqueris ad eum dicens: Hæc ait Dominus exercituum, di-„ cens: Ecce vir Zorobabel oriens nomen ejus, & ſubter eum orietur, & ædificabit templum Do-„ mino. Et ipſe extruet templum Domino, & ipſe portabit gloriam, & ſedebit, & domi-„ nabitur ſuper ſolio ſuo, & erit Sacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos „ duos. „ Atque hiſce [illegible] Eccleſiaſticam poteſtatem non eſſe civilis [illegible] Jacobus Benignus *Boſſuetus defenſ. declarat. Cleri Gallic.* p. [illegible] *lib.* [illegible] *pag.* 374 *tom.* 1. *edit. an.* 1745. Conſule [illegible] *de abuſu lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* 1677. Petrus de Marca *lib.* [illegible] *de concord. ſacerd. & imperii cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Francof. an.* 1708. Charlaſius *de libert. Eccl. Gallic. lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* 619. *ſeqq. edit. an.* 1684.

„ Dux in domo Juda ſuper ea opera erit (1), quæ ad Regis „ officium pertinent„. Componi igitur in civitate queunt poteſtates duæ, quarum altera rebus ſacris, altera civilibus præſit, quin ea incommoda, perturbationeſque ſequantur, quas declinari adverſariis poſſe negant. Quo etiam ſpectant Gelaſii, Nicolai Primi Pontificum, ſcriptorumque veterum, quæ ſupra deſcripſimus, teſtimonia, quibus ſane viris & antiquis, & doctis, & in veteris novique Teſtamenti libris magna cum laude verſatis aſſentiri malumus, quam ſcriptis Grotii, Hennigeſii, atque Buddei (2) hominum, modo ſuis rem gratam facerent, & ratione, & ſacris litteris abutentium.

Non moramur quod addunt de coactione. Præcepta namque diverſi generis neque pugnare, neque ſi aliquam inter ſe conjunctionem, affinitatemque habent, recte diſpoſitis, conſtitutiſque rebus, obligationem, coactionemque inferre repugnantem poſſunt. Cum enim poteſtati Eccleſiaſticæ potiſſimum, tum etiam civili impoſitum onus a Deo ſit, ut ea curent, quæ conducunt ad veram, ſolidam, ſempiternamque ſubditorum (3) felicitatem, ſiquidem agant, ut debent, nihil alterutra ſtatuet, quod eſſe contrarium videatur. Quod ſi diſſenſiones interdum, contentioneſque inter Epiſcopos, Principeſque naſcuntur, non poteſtatum id quidem, quæ recte, ſapienterque introductæ ſunt, ſed hominum eſt male inſtitutorum vitio tribuendum. Ac tollenda omnia ſi putant, quorum vel occaſione, vel abuſu diſſidia, concertationes, bella oriuntur, tollant Patrum opera, ſacras Scripturas, omnem denique religionem neceſſe eſt, quum his hæretici abutantur. Qua re quid umquam dici poteſt abſurdius?

Exemplum autem patriæ poteſtatis, quæ regiæ ceſſerit, non eſt ſimile. Niſi enim ceſſiſſet, tot eſſent in republica Principes, quot patres numerantur familiarum. At Sacrorum Præſide conſtituto, qui rem gerat a civilibus

 diſcre-

1 Vide ſup. pag. [illegible] ſeq. hujuſce libri [illegible]. 2 Locis ſupra indicatis.

3 [illegible] Iſidorus Peluſiota l. [illegible] epiſt. [illegible] pag. [illegible] [illegible]
„ ſacerdotio, & regno rerum adminiſtratio conſtituta eſt. Quamvis enim utriuſque permagna differentia ſit (illud enim velut anima eſt, hoc veluti corpus) ad unum tamen & eumdem finem tendunt, hoc eſt, ad ſubditorum ſalutem.

diſcrepantem, partitio civilis imperii, diviſioque nulla ſequetur. Ex qua re intelligitur, quo ſenſu credendum ſit, poteſtatem aliquam conſortis eſſe impatientem. Eſſe enim conſortis impatientem fatemur, ſi ejuſdem generis utraque poteſtas eſt, ſin autem diverſi, non item. Quare quæ dicta a Chriſto ſunt; duobus dominis neminem ſervire poſſe, omneque regnum in ſe diviſum deſolatum iri, ad inſtitutum non pertinent, cum de dominis intelligenda ſint, qui eamdem ſibi arrogent poteſtatem, deque regno, quod ſit diſciſſum in factiones, quarum una ſubigere ſibi alteram conetur.

Venio ad ſecundum argumentum. Concedo cives quoſque ſubditos eſſe oportere ei, qui primas in republica partes obtineat. Itaque parebunt eidem civiles ferenti leges, modo ne quid jubeat, quod pugnet cum inſtitutis, legibuſque Eccleſiarum. Nam clerici etiam, qua cives ſunt, obſequuntur civili legi, ut pax reipublicæ, tranquillitaſque ſervetur (1). Eo autem dixi: *ne quid imperet Princeps, quod ſit Eccleſiaſticis inſtitutis contrarium*, quod ferendum non ſit, ut ille in alienam irruat poſſeſſionem, faſque ſibi arbitretur, quod

(1) Praeclare Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* xxviii. *pag* 181. *tom.* 1. *opp. edit. an.* 1721. „ Non ſunt exempti Clerici ab obligatione legum civilium, quæ non repugnant ſacris Canonibus, vel officio clericali. Loquimur hic potiſſimum de legibus civilibus politicis, quæ dirigunt actiones humanas in commerciis temporalibus, ut cum Princeps, vel magiſtratus conſtituit pretia rebus venalibus, vel jubet nullos audere arma ferre noctu, vel ſine lumine, vel non aſportare frumentum extra provinciam, & his ſimilia. Nec volumus dicere his legibus teneri Clericos ullo modo coactive, ſed ſolum directive, niſi eædem leges ab Eccleſia approbatæ fuerint. Quod ſi de iiſdem temporalibus rebus diſpoſuiſſet etiam jus Eccleſiaſticum, tunc ſequi deberent Clerici, & tunc legem civilem non directive quidem obſervare tenerentur. Probatur igitur, Clericos ad obſervationem civilium directive teneri in defectum legis Eccleſiaſticæ. Nam Clerici, præterquam quod Clerici ſunt, ſunt etiam cives, & partes quædam Reipublicæ politicæ. Igitur et tales vivere debent civilibus legibus. Non ſunt autem aliæ, ut nunc ponimus, niſi quæ a politico magiſtratu ſancitæ. Igitur illas Clerici ſervare debent, alioqui magna perturbatio, & confuſio in Republica oriretur, ſi Clerici non ſervarent civiles leges in commerciis civilibus, & humanis. Secundo probatur ex confeſſione Pontificum, & Imperatorum. Nicolaus Primus in Epiſtola ad Michaelem prope finem dicit: Deum diſtinxiſſe Pontificiam auctoritatem ab Imperiali, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontifices indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur. Imperator Valentinianus in Epiſtola ad Epiſcopos Aſiæ, quam refert Theodoretus in *lib.* 4. *hiſt. cap.* 8. ſcribit: probos Epiſcopos non ſolum Dei, ſed etiam Regum legibus obtemperare. Denique S. Johannes Chryſoſtomus in *cap.* 13. *ad Rom.* dicit Chriſti Evangelio non tolli politicas leges, & ideo debere etiam Sacerdotes, & Monachos eis parere.

quod nefas eſſe & Apoſtolorum auctoritate, & conſenſione majorum (1) conſtat. Ac quemadmodum Paulus in litteris ad Romanos jubet, ut omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit; quod non ſit poteſtas niſi a Deo; ita aliis in locis Chriſtianos etiam atque etiam monet, ut obediant præpoſitis ſuis, hoc eſt Epiſcopis, eiſque *ſubjaceant*, quum ipſi pervigilent, quaſi Deo reddituri de cujuſque actionibus in extremo judicio rationem. Πείθεσθε, inquit, τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες (2). Subjacere autem, quod a verbo ὑπόκειμαι, & *ſubeſſe, ſeu ſubditum eſſe*, quod ab ὑποτάττομαι oritur, eodem recidunt. Quocirca ut ſubditum eſſe principi in civilibus, ita etiam Epiſcopo in Eccleſiaſticis Paulus præcipit Chriſtiano. Rurſum ut Reges in ſocietate civili, qui rempublicam, ita poſitos eſſe in Eccleſia a Deo Epiſcopos Paulus affirmat, ut eam regant, ac moderentur. „ Attendite, inquit, vobis, & univerſo gregi, in quo vos τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, Spi„ ritus Sanctus poſuit Epiſcopos paſcere Eccleſiam Dei (3) „. Sed de inſtitutione divina Epiſcoporum dicam alio loco opportune, & copioſius. Nam de voce ποιμαίνειν *paſcere*, quod eodem ſenſu, ac regere intelligenda ſit, paullo poſt demonſtrabitur (4). Jam vero ſi conſtituti Epiſcopi a Deo ſunt, ut Eccleſiam regant, eiſque circa ſacra, diſciplinamque Eccleſiæ quidquam præcipientibus Chriſtiani obedire debent, ut eſt auctor Paulus, qui fieri poterit, ut poteſtas civilis jure in ſacram inſurgat, ſibique parendum exiſtimet contra Epiſcoporum de rebus Eccleſiaſticis ſanctiones jubentium? Neque ullum eſſe Chriſtianum Principem tam male in Eccleſiam animatum exiſtimo ut quæ ſancita divinitus fuerunt, ea ſibi putet pervertere licere, coneturque illam ſibi ſubdere poteſtatem, quam Chriſtus gubernandorum Chriſtianorum ipſiuſque adeo Principis, qua eſt Chriſtianus, paſcendi, docendi, regendique

1 De hac re agam paullo poſt, & in *Reſp. ad* 4. *arg. in notationibus*, & *ad* 7.
2 *Epiſt. ad Hebr. cap.* XIII. v. 17. „ Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim vigilant ſuper animas veſtras, ut rationem reddituri.
3 *Act. Apoſt. cap.* XX. v. 28.
4 *In Reſp. ad* VII. *arg.*

dique cauſſa invenit. Cum enim ſcriptum nuſquam ſit ab Apoſtolis poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe obnoxiam oportere, qua confidentia quiſquam ſubdendam Eccleſiaſticam civili eſſe contenderet? Apoſtolus enim, ut omnem animam *ſubjici ſublimiori poteſtati*, nempe omnem civem Principi de republica civili jubenti, in Epiſtola ad Romanos, ſic alio loco omnem Chriſtianum Præpoſitis, ſeu Epiſcopis de rebus ſacris, deque Eccleſiæ adminiſtratione jubentibus, obtemperare, atque obſequi debere ſcripſit; poteſtatem autem Eccleſiaſticam civili poteſtati ſubjici oportere nuſquam ſcripſit. A *concretis* enim ad *abſtracta*, ut vocant, recte ratiocinanti concludendo deſcendere non licet. Quamobrem etſi Eccleſiaſtici, ut membra ſunt Reipublicæ, ac cives, quæ lege civili præſcripta ſunt, faciant, quo degere tranquillam, & quietam vitam (1) poſſint; Principeſque, ut membra ſunt Eccleſiæ, Eccleſiaſticis regulis, legibuſque pareant; tamen poteſtas Eccleſiaſtica, cum ſubjecta civili a Chriſto non fuerit, ſubjici vi, atque auctoritate ſeſe homini numquam patietur. Ad Chryſoſtomum quod ſpectat (2), nego de ſolis Regibus, atque Principibus, non autem de qualibet ſublimiore poteſtate ab eo inſtitui mentionem. Latiſſime namque illius patet ſententia, ut in Eccleſiaſticam etiam cadere poſſe videatur. Omnes enim homines ſubditos eſſe iis, qui præſunt, oportere defendit, quod a nemine revocatur in controverſiam. Sed fac de una civili poteſtate agat, ut paullo poſt agere videtur. Quid? An eſt quiſquam noſtrum, qui recte prudenterque Eccleſiaſticos facere putet, qui Principum ſtatuta aſpernari audeant, quæ Eccleſiaſticis non adverſantur? At nunc de poteſtate quærimus Eccleſiaſtica, non de Eccleſiaſticis, qui ſunt cives, membraque reipublicæ. Poteſtatem vero Eccleſiaſticam Chryſoſtomus civili ſubditam eſſe, neque dixit uſquam, neque

ratio

1 *Epiſt.* 1. *ad Timoth. cap.* 2. *v.* 2.

2 *Chryſoſt.* [illegible] *ep. ad Rom.* [illegible] Oſtendens, inquit, ordinari hæc Sacerdotibus, Monachis, non ſæcularibus ſolum. Quod ipſe in exordio planum facit, ſic dicens [illegible] omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit [illegible] etiam ſi Apoſtolus ſis, etiam ſi Evangeliſta, etiam ſi Propheta, etiam ſi quiſquis es. Hæc enim ſubjectio non ſubvertit pietatem. Et non ſimpliciter dixit, obediat, ſed ſubdita ſit. Et primum [illegible] ſapientia eſt [illegible] quod [illegible] hæc ſint a Deo, cum non ſit poteſtas niſi a Deo. Quid ais? Omnis igitur Princeps a Deo ordinatus eſt? Non hoc dico &c. [illegible] Non tam ad verbum a Græco [illegible]

ratio ferebat, ut diceret. Bernardi locus, quo abutuntur adverſarii, ad rem non pertinet. Diſputat enim ille contra Epiſcopos, qui ſpecie quorumdam privilegiorum ſubducere ſeſe auctoritati Pontificis maximi conarentur. Atque hos merito reprehenſos fuiſſe certum eſt. At de civili auctoritate, poteſtateque Bernardus (1) verbum omnino nullum. Patrum igitur teſtimoniis, quæ jactant adverſarii, nihil agunt.

Sed eſt, inquiunt, *poteſtas civilis miniſtra Dei vindex ad iram ei, qui male fecerit*. Quis negat? At enim *mali* vocabulum latiſſime patet, ut etiam ſignificet, quæ admiſſa mala ſunt adverſus religionem. Aſſentimur nos quidem. Verum non Regis eſt, ſed Præſulum Eccleſiæ de religione cognoſcere. Hoc ſcripturarum auctoritate, hoc Patrum conſenſione, hoc majorum inſtitutis, atque conſuetudine demonſtrari plane ad veritatem (2) poteſt. Quare ſi Antiſtites ſacrorum, quid ſit tenendum, quidque reſpuendum cognoverint, ſignificarintque, quinam ſint rei violatæ religionis, ac Principem, ut in eos animadvertat monuerint, tum Princeps munere ſuo fungetur, vindexque erit Dei, ad iram illi, qui malum perpetrarit in religionem. Quo ſenſu explicanda ſunt, quæ proferunt ex Salomonis Proverbiis.

De fine quod opponunt, inane eſt. Nemo enim eſt noſtrum, qui curandum ab Rege eſſe neget, ut recte, qui ei ſubduntur, agant, itaque ſe gerant, ut bene, beateque in republica vitam degant, atque ubi deceſſerint, æterna felicitate potiantur. Atque is ut a Miniſtris ſacrorum acceperit (non enim ſuo arbitratu præſcribere, quæ ſpectant ad religionem, poteſt) ita faciat neceſſe eſt, ſi ei ſalus eſt populorum curæ. Id vero facile obtinebitur, ſublato in res ſacras Principum, quod adverſarii tantopere commendant, jure. Eſtque hoc ſane pacto explicanda Auguſtini ſententia,

1 *Epiſt.* [illegible] *ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem tom. I. op. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag.* 474. „ Omnis anima, inquit, poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. „ Si omnis, & veſtra. Quis vos excipit ab univerſitate? Si quis tentat excipere, conatur „ decipere „. Vide Biancum *lib.* I. Della eſteriore Polizia della Chieſa *cap.* I. §. [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *edit. an.* 1745 Idem fatetur Marcus Antonius de Dominis hoſtis alioquin Catholicorum *lib.* VI. *de Repub. Eccl. cap.* IV. *pag.* 32. *edit. an.* 1620. *tom.* II.

2 Id vero oſtendetur aliquanto poſt *Reſp. ad* VII. *Arg.*

tia, qui felices, ſcribit, Reges futuros, ſi ſuam ad Dei cultum propagandum adhibeant poteſtatem. Nam ſi ita, ut eſt ab Eccleſiæ Antiſtitibus doctus Princeps, cultum religionis late, longeque diffundere conetur, næ is magnum reportabit diligentiæ, ac laboris fructum.

Miror deinde qua confidentia Honorii, atque Theodoſii Imperatorum ex epiſtola ad Marcellinum ſententiam adverſarii proferant (1). Nam quod illi ſcribunt. „ Inter Imperii curas Catholicæ legis reverentia aut prima ſemper, aut ſola eſt: neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſiliis ordinamus, niſi ut veri Dei cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat; ut etiam Donatiſtas vel terrore, vel monitu olim implere convenerat, qui Africam, hoc eſt Regni noſtri maximam partem & ſecularibus officiis fideliter ſervientem, vano errore, & diſſensione ſuperflua decolorant„: non eo pertinent, ut ſine judicio Epiſcoporum fieri quidpiam ab Imperatoribus in rebus ſacris poſſe ſignificent. Noverant enim Imperatores qui eſſent ſibi limites divinitus conſtituti. Quamobrem Honorius in litteris ad Arcadium, ubi de rebus Conſtantinopoli per ſummam injuriam contra Johannem Chryſoſtomum geſtis agit (2) „ Eſt „ nuper proditum, *inquit*, apud Conſtantinopolim ſacra„ tiſſimo Paſchæ venerabilis die, cum omnes pene in eum„ dem locum vicinarum urbium populos religio, caſtiga„ tiore ſub præſentia principum ritu celebranda collegerat, „ clauſas ſubito Catholicas Eccleſias, truſos in cuſtodiam „ Sacerdotes, ſcilicet, ut eo potiſſimum tempore, quo in„ dulgentia principali triſtia noxiorum clauſtra referan„ tur, præ legis, & pacis miniſtros ſævus carcer include„ ret, omniaque bellicum in modum turbata myſteria, „ nonnullos in ipſis Eccleſiæ Sacrariis interemtos, tantum„ que circa altaria vim ſæviſſe, ut & venerabiles Epiſcopi „ in exilium traderentur, & ſanguis humanus, quod dictu „ nefas eſſe, cæleſtia ſacramenta perfunderet. His repente „ compertis, turbatos eſſe nos fateor. Quis enim in facinore „ tam

1 *Apud Hard. tom. 1. Concil. pag.* 1051.
2 *Apud Coutant. tom. 1. collect. epiſt. Rom. Pontif. pag.* 803.

„ tam cruento Dei omnipotentis non timeret offenſam, „ aut quo pacto extra ſummum Romani orbis, omniumque mortalium putaret eſſe diſcrimen, cum ipſe auctor „ noſtri Imperii, & Reipublicæ, quam nobis credidit gubernator omnipotens Deus, funeſt.s admodum, execrabilibuſque commiſſis crederetur iraſci. Domini ſancti frater, nepoſque Auguſti venerabiles, cum ſi quid DE CAUSSA „ RELIGIONIS INTER ANTISTITES AGERETUR, EPISCOPALE „ OPORTUERIT ESSE JUDICIUM. AD ILLOS ENIM DIVINARUM „ RERUM INTERPRETATIO, AD NOS RELIGIONIS EXPECTAT „ OBSEQUIUM. Sed eſto ſibi de myſticis, & catholicis quæſtionibus amplius aliquid principalis cura præſumſerit, ita „ ne uſque ad exilia ſacerdotum, uſque ad hominum cædes „ debuit indignatio concitata procedere, ut ubi caſtæ preces, ubi vota ſincera, ubi ſacrificia illibata ſolvuntur, „ illic ſe gladius, haud facile etiam in jugulum noxiorum „ diſtringendus exerceret „? Hoc ego teſtimonium, etſi longiuſculum, tamen deſcribendum putavi, ut quemadmodum Reges res ſacras curare debeant, cognoſceretur. Si enim ad Epiſcopos primum id, Honorio teſte, pertinet, quid eſt, quod locis aliis, quæ non repugnent, adverſarii abutantur?

Non diſcrepat Theodoſius in litteris ad Cyrillum. Quod autem, ait curæ ſibi cultum eſſe Dei, verum eſt. Nam decet id quidem Chriſtianum Imperatorem. Sed quo tandem modo? quo ſcilicet idem ipſe narrat. Nam ſcribit in hanc ſententiam (1). „ Et Eccleſias noveris, & Imperium unitum, & „ adhuc amplius præcipientibus nobis uniendum Salvatoris providentia Dei, data tum reverentiæ venia, ut ne occaſionem ſumas, neque dicere poſſis, quod propter ſermones pietatis excluderis. Exerceri (2) etiam eos coram „ ſacro Concilio volumus, & teneri quomodo bene viſum „ fuerit, ſive impetrent A PATRIBUS VENIAM, SIVE NON,

1 Apud Harduin. tom. 1. Concilior. edit. Pariſ. pag. 1342.

2 Γυμνασθῆναι γὰρ τούτους ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου βουλόμεθα, καὶ κρατεῖσθαι, ὡς ἂν κα- [illegible]

„ qui vincantur. Nos igitur conturbari civitates, & Ec-
„ cleſias non patiemur, ſed neque inexaminatos nobis ſer-
„ mones, quorum oportet judices *præſidere undique præſules*
„ *Sacerdotii, & per quos nos tenaciores veræ ſententiæ ſumus,*
„ *& erimus*„. Hanc igitur eſſe conſtat eam, quam ſibi vindicabat Theodoſius in rebus Eccleſiaſticis, poteſtatem. Ea videlicet ſe facturum promiſit, quæ Patres fieri oportere conſtituiſſent, atque ii quidem Patres, qui cum Synodis, ut judices, præſint, tum quid ſit de religione credendum docent, moventque Imperatores, ut ipſis decernentibus aſſentiantur Ex qua re intelligitur qua fide adverſarii in veteribus monumentis deſcribendis, producendiſque verſentur. Neque adjumento, atque præſidio eſſe Grotio, Hennigeſioque poteſt, quod ex litteris Iſidori Peluſiotæ repetunt. Etſi enim ille ad unum, eumdemque finem Sacerdotium (1) atque Imperium referri ſcripſit, tamen eſſe Sacerdotium Imperio ſubditum nuſquam ſcripſit. Quin etiam cum idem magnum eſſe utriuſque poteſtatis diſcrimen defenderet, ita ut (ejus quidem ſententia, quam accepit ab (2) Nazianzeno) Sacerdotium animæ, Imperium corporis locum, parteſque teneret; factum ſic eſt, ut, quoniam corpus ab animo regitur, non modo Sacerdotium præferendum Imperio, verum

1 *Lon. ſup. deſcript. pag.* 91. *not.* 3.

2 Gregorius Nazianzenus, a quo accepiſſe videtur Iſidorus Peluſiota ſententiam, Orat. XVII. pag. 271. edit. an. 1690. „ Quid vero, inquit, principes, & præfecti? Ad vos
„ enim jam noſtra ſe convertit oratio, ne alioqui iniqui omnino fuiſſe videamur, atque
„ his quidem, quæ in cura noſtra ſunt, ſtudere, veſtram autem dignitatem, prætermittere
„ dere (quaſi vel pudere, vel nota Chriſtianam noſtram libertatem [illegible]) aut [illegible]
„ [illegible] conſulere, non autem negligere, quorum curam eo majorem gerere par
„ eſt, quod ea res plus in utramque partem momenti habeat, majorque inde utilitas proveniat,
„ ſi [illegible] proſpere [illegible] [illegible] [illegible] a nobis abſit, non ab
„ oratione noſtra. Quid igitur dicis, aut quid inter nos convenit? An me libere loqui
„ [illegible] [illegible]? *Et Chriſti lex ſubjecit vos meo imperio, & meo tribunali.*
„ *Principatum enim nos quoque gerimus, addo etiam quod & præſtantiorem, & perfectiorem*
„ *principatum: niſi vero æquum eſt ſpiritum carni, & cæleſtia terrenis cedere.*
„ *Sed non dubito, quin hanc dicendi libertatem in optimam partem accepturus ſis utpote*
„ *ſacra mei gregis oves ſacra, magnique paſtoris alumna &c.* ἢ καὶ ὑμᾶς ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑπο-
τίθησιν τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ, καὶ τῷ ἐμῷ βήματι. ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί. Προσθήσω δ' ὅτι καὶ τὴν μείζονα, καὶ τελεωτέραν ἀρχήν. ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ
σαρκί, καὶ τοῖς γηΐνοις τὰ ἐπουράνια, [illegible] Οἶδ' ὅτι [illegible] τῆς
[illegible] [illegible] [illegible], καὶ [illegible] τοῦ [illegible] [illegible] &c. Vides, ut Epiſcopi
principatum & præſtantiorem, & perfectiorem ait, neque reliqua ſecus, non ſubjici ipſi
Principi civitatis, ſed principem ipſum ſubdendum [illegible]?

verum etiam continendum ab Sacerdotibus in officio principatum eſſe argumentando concludere poſſe videretur. Qui autem S Thomam Aquinatem ad Grotii opinionem pertrahere conantur, næ illi turpiſſime labuntur. Non enim Sacerdotium ſubdit Imperio, ſed hoc eſſe Sacerdotibus, Principibuſque enitendum, laborandumque confirmat in eo opere, quod eſt de Regimine (1) Principum, ut populum ita moderentur, atque gubernent, ut & vitam agere tranquillam, & conſequi tandem ſempiternam ſalutem poſſit. Atque is quidem vir incredibili doctrina, & ſanctitate, quid de Sacerdotii, Imperiique poteſtate ſenſerit, in Theologica ſumma tam clare, tamque perſpicue demonſtrat, ut nullus ſuperſit de illius opinione dubitandi locus. Quamobrem ut adverſarii cognoſcant, quam abuti ſoleant teſtimoniis veterum ſcriptorum, illius ego ex Parte Secunda Summæ deſcribam ſententiam. Sic autem habet (2). ,, Dicendum; quod poteſtas ſecularis ſubditur ſpirituali, ſicut corpus animæ; & ideo non eſt uſurpatum judicium, ſi ſpiritualis Prælatus ſe intromittat in temporalibus, quantum ad ea, in quibus ſubditur ei ſecularis poteſtas.

Tertium, quod eſt ductum ex Tertulliano, tam leve eſt, quam ſunt argumenta ſuperiora. Non enim Tertullianus

 aucto-

(1) S. Th. *lib. 1. de Reg. Princip. cap. 14. & ſeqq. pag. 100. ſeq. edit. an. 1581.*

(2) Id. 2. 2. *qu. 60. art. 6. ad 3. arg.* Idem S. Doctor in eodem priore libro *de Reg. Princip. cap. 14. pag. 107.* ,, Quia finem fruitionis divinæ non conſequitur homo per virtutem humanam, ſed virtute divina juxta illud *Apoſt. ad Rom. cap. 6.* *Gratia Dei vita æterna*, perducere ad illum finem non humani erit, ſed divini regiminis. Ad illum igitur Regem hujuſmodi dominium pertinet, qui non eſt ſolum homo, ſed etiam Deus, ſcilicet ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui homines filios Dei faciens in cæleſtem gloriam introducit. Hoc igitur eſt regimen ei traditum, quod non corrumpetur, propter quod non ſolum Sacerdos, ſed Rex in Scripturis ſacris nominatur, dicente Jeremia cap. 23. Regnabit Rex, & ſapiens erit. Unde ab eo regale ſacerdotium derivatur, & quod eſt amplius, omnes Chriſti fideles in quantum ſunt membra ejus, Reges, & Sacerdotes dicuntur. Hujus ergo Regni miniſterium, ut a terrenis eſſent ſpiritualia diſtincta, non terrenis Regibus, ſed Sacerdotibus eſt commiſſum, & præcipue ſummo Sacerdoti ſucceſſori Petri Chriſti Vicario Romano Pontifici, cui omnes Reges populi Chriſtiani oportet eſſe ſubditos, ſicut ipſi Domino Jeſu Chriſto. Sic enim ei, ad quem finis ultimi cura pertinet, ſubdi debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & ejus imperio dirigi... In nova lege eſt Sacerdotium altius, per quod homines traducuntur ad bona cæleſtia, unde in lege Chriſti Reges debent Sacerdotibus eſſe ſubjecti. Propter quod mirabiliter ex divina providentia factum eſt, ut in Romana urbe, quam Deus prævideras Chriſtiani populi principalem ſedem futuram, hic mos paulatim inoleſceret, ut civitatum rectores Sacerdotibus ſubjacerent ,, . Hæc ille. Confer *lib. 3. ejuſd. opuſc. cap. 10. pag. 215.* quo loco rem copioſius perſequitur.

auctoritatem Eccleſiæ cum poteſtate confert Imperatorum. Ethnicos alloquitur homines improbos, qui noſtros calumniarentur, dicerentque contemni ab eis Principes Reipublicæ, propterea quod his ipſis Principibus divinos honores tribuere recuſarent. Itaque facile concedit Cæſarem, qui Deus non ſit, coli quaſi Deum non oportere. Chriſtianos autem, qui talem eſſe Cæſarem, qualis revera eſſet, oſtenderent, hoc eſſe Ethnicis meliores, quo hi anteferendos Imperatori Deos, qui nuſquam erant; illi uno vero, conditorique hujus univerſitatis rerum Deo minorem eſſe Imperatorem arbitrarentur, (1) Diiſque Ethnicorum, & falſis & errore, fraudeque in mundum invectis præſtantiorem, majoremque eſſe defenderent. Atque Tertullianus ſolo Deo minorem appellat Cæſarem non omnino, ſed habita reipublicæ, rerumque civilium ratione. In adminiſtranda enim civitate, regendoque imperio primus eſt Imperator poſt Deum, qui Deus Imperatori gubernandi tribuit poteſtatem. Alioqui ſi loquutus *ſimpliciter*, non *comparate* fuiſſet, Martyribus, Angelis, Chriſto denique ipſi, qua homo eſt, prætuliſſet Imperatorem, quod de homine Chriſtiano (2) ne ſuſpicari quidem poſſumus. Quod ſi ille de Imperatore egit comparate, hoc eſt habita, ut dixi, reipublicæ ratione, non erat neceſſe, ut de Eccleſia diceret, inquireretque utra eſſet major atque excellentior, Eccleſiaſtica ne poteſtas, an civilis, qua præſtabant Imperatores. Rurſum quamquam ille a Chriſtianis & pendenda tributa, & leges, quæ de civilibus erant rebus, obſervandas cenſet, tamen Eccleſiam, qua reſpublica ſpiritalis eſt, reſque Chriſtianorum ſacras numquam ſubjecit Imperatori. Neque enim ab Imperatore, ſed ab Antiſtitibus Eccleſiæ & conſtituendos (3) Presbyteros, & con-

1 „Colimus Imperatorem ſic, quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem a „Deo ſecundum, & quidquid eſt a Deo conſequutum eſt, & ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe „volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo Deo vero minor eſt, ſic & ipſis diis major eſt, „dum & ipſi in poteſtate ſunt ejus. *Lib. ad Scap. c.* 2. *p.* 69.

2 Niſi forte velint hæretici coronam, & regnum cæleſte, quod martyribus paratum eſſe Tertullianus ſcribit *lib. ad Mart. cap.* III. *pag.* 158. *edit. an.* 1748. poſtponi operarum coronæ, & imperio terreno. Quo te quid dici poteſt abſurdius? De Angelis, & Chriſto, quid memorem? ſatis perſpicua ſunt, quamobrem non egent longiore oratione.

3 Confer *lib. de Præſcript. Hæreticor. cap.* XXXII. *pag.* 215. & *lib. de jejuniis c.* XIII. *pag.* 551. De Conciliis dicam alio loco, ex Tertulliani ſententia, opportune.

concilia cogenda, & ſtationes, jejunia, inſtituta, canones præſcribendos, quibus diſciplina magis magiſque confirmaretur, & quæcumque ad vitam Chriſtianam, moreſque pertinent, ſtabilienda putavit, quod ſane numquam putaſſet, ſi poteſtatem Eccleſiaſticam civili ſubjiciendam exiſtimaſſet. Eodemque modo explicandus eſt Optati Milevitani quarti ſeculi ſcriptoris locus (1). Jam vero, quod Optatus adjungit, Eccleſiam in republica eſſe, non eſt quod nos ab ſententia deterrere poſſit. Hoc enim propoſitum Optato erat, ut oſtenderet, Imperatori honorem adhibendum a Chriſtianis eſſe. Nam quum Donatiſtæ invecti in Conſtantem Imperatorem fuiſſent, qui argentum in Africam miſerat, ut opem pauperibus, qui maxime laborabant, ferret; Optatus, qui & ubi orta eſſet Eccleſia, & qua in ſocietate hominum tutius conſiſteret, & quid a Chriſto, Apoſtoliſque de colendis, obſervandiſque principibus reipublicæ ſtatutum eſſet, plane cognoverat, ut hæreticorum temeritatem, audaciamque reprimeret, eis primum arrogans, impudenſque Donati dictum exprobravit, qui fuerat nihil eſſe Impe-

1 *Lib.* [illegible] » Quis negare poteſt eum, cui tota Carthago » principaliter teſtis eſt? Imperatorem Conſtantem. [illegible]

Imperatori cum Eccleſia commune dixit : tum addidit, eos qui tam pauci eſſent, ſeſeque Africæ finibus continerent, ſejunctos eſſe a vera Chriſti Eccleſia, ut qui negligerent, quæ ſtatuta a Chriſto de honorandis Principibus fuiſſent. Reminiſcerentur Chriſtianorum maximum numerum, adeoque maximam Eccleſiæ partem, in Republica, hoc eſt in Imperio Populi Romani tutius, quam in ditionibus barbararum gentium verſari; quamobrem honorem adhibere Imperatori ne recuſarent, qui eamdem rempublicam moderaretur. Hinc autem quemadmodum eſſe conſequens poſſit, quod adverſarii concludunt, ſubditam eſſe civili Eccleſiaſticam poteſtatem nullo modo prorſus intelligo. Non enim id voluit Optatus. Hoc a Chriſtiano omnes, quicumque tandem ſint, poſtulant, atque hoc ille unum concludit, orare nos pro principibus, dareque operam oportere, ut eis honos, qualem Chriſtus præſcripſerat, adhibeatur.

Ecquod vero Scriptor ille Africanus, qui Valentiniani I. ætate vigebat, commemoravit, ex quo Imperatorem, quidquam in rebus Eccleſiaſticis poſſe colligeretur? Si autem nihil ejuſmodi meminit, quid eſt, quod hoc ejus ſive pronunciatum, ſive dictum ab Grotio, ejuſque ſectatoribus opponatur iis, qui civili ſubdi Eccleſiaſticam poteſtatem negant? At Optatus extolli ſupra Imperatorem poſſe, defendit, neminem? Extollerent autem ſeſe ſupra Imperatorem Antiſtites Eccleſiarum, ſi poteſtas Eccleſiæ ſuperior, præſtantiorque civili eſſet. Sed poteſtatem Eccleſiæ multo eſſe civili excellentiorem, quoniam Gregorii Nazianzeni, aliorumque veterum Scriptorum clariſſimis teſtimoniis perfectum eſt, nulla eſt cauſſa, cur eſſe iterum demonſtrandum putem. Neque enim arbitror, Optatum ita fuiſſe affectum, atque inſtitutum, ut, modo Donatiſtas refelleret, quæ firmata conſenſione omnium fuiſſent, pervertere auderet. Namque idem in priore adverſus Parmenianum libro (1), Epiſcopos apices, & principes omnium, qui eſſent in Eccleſia conſtituti, vocat. Erat autem in Eccleſia Imperator. Quare Imperatoris, qua Chriſtiani, Epiſcopi apices,

1 Lib. 1. cap. 11. pag. 10. Ipſi apices, & principes omnium &c.

ces, *principeſque* erant, Optati ſententia. Quid? ſi etiam judices? Eſſe quippe Epiſcopos *judices* (1) *in Eccleſia* ſtatuit. Age vero qui *apices*, *principes*, *judices* omnium Chriſtianorum Epiſcopos appellavit, is ne ſubdendam civili poteſtatem Eccleſiaſticam cenſuiſſet? Quæ igitur fuit ratio, quæ illum impelleret, ut extolli diceret *ſupra Imperatorem* Epiſcopum non poſſe, eumque Deum videri velle, qui ſe Cæſari præferret, qui Cæſar ſecundus a Deo eſſet? Ego vero ſic exiſtimo. Eſſe quidem Imperatorem aliquo ſenſu *ſecundum a Deo* poſſe, quin ſit alio ſenſu ab eodem *ſecundus Deo*. Qui enim civitati præeſt, quique gladium geſtat, neque pendet a quoquam niſi a Deo in ea re, is ſecundus a Deo dici in eo ipſo genere poteſt; in alio autem genere non item. Præeſt autem civitati, ſeu reipublicæ Imperator, gladiumque geſtat, ut in eos, qui nocent ſocietati, animadvertat, timenduſque (2) proinde eſt; neque exſtat, præter Deum, quiſquam, a quo ille, *directe* (3) ſaltem, ut ajunt, pendeat. Dici igitur *a Deo ſecundus* poterat Imperator. Non eſt tamen hinc conſequens, ut alio in genere eſſe alius quiſquam, qui excellat dignitate, & poteſtate præſtantiore; vocarique a Deo ſecundus non poſſit, eoque in genere, quo *ſecundus a Deo* eſt, nullo modo pendeat ab Imperatore. Atque hujuſmodi quidem ſunt, qui poteſtatem obtinent in Eccleſia, appellanturque ab Optato *apices*, *judices*, ac *principes* Chriſtianorum. Quid? ſi ne illud quidem concedendum ſit, eodem in genere, quo *ſecundus a Deo* dicitur Imperator, ullum alium exſiſtere nequire, qui perinde & eſſe, & appellari *ſecundus a Deo* poſſit? An Rex Perſarum ſuo in imperio *ſecundus a Deo* dici non poterat, qui tanta in ditione ſua poteſtate valebat, quanta in Romana republica Imperator? Quid igitur? Regis ne Perſarum poteſtatem, contendent, ſubjectam eſſe poteſtati Imperatoris Populi Ro-

1 *Lib.* VII. *cap.* VII. *pag.* 106. Paullo ante caſtigari Macarium, qui magiſtratum fungebatur, ab Epiſcopis potuiſſe, ac etiam debuiſſe, ſi peccaſſet, ſcripſerat.

2 Vide Optatum *ibid. lib.* III. *cap.* III *pag.* 56 ubi de Donato „ Carthaginis, *inquit*, principatum ſe tenuiſſe crediderat, & cum ſuper Imperatorem non ſit, niſi ſolus „ Deus, qui fecit Imperatorem, dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi „ hominum excesſerat metas, ut prope, ſe Deum, non hominem æſtimaret, non verendo „ eum, qui poſt Deum ab hominibus timebatur. 3 De hac re alias §. *ſeqq.*

Romani? Hoc ſi negant, cur poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe obnoxiam pugnant, propterea quod Imperator *ſecundus a Deo* non ſolum ab Optato, ſed etiam ab Tertullianno vocari conſueviſſet? Nam quæ inſtituta a Deo ſine conſenſu Imperatorum; ſine conſenſu autem Imperatorum? immo vero invitis Imperatoribus eſt, ea certe Imperio ſubdita eſſe non poteſt.

Sed Epiſcopum reprehendit Optatus, qui quoniam Imperatorem contemſerat, arrogare ſibi velle divinum quidpiam videbatur Epiſcopum? Nego enim vero Sacrilegum (1) debebant dicere, impium, ſceleſtum, omnium Epiſcoporum judicio damnatum, dignum denique hominem, qui ob flagitia extremo ſupplicio afficeretur. Nam is erat Donatus, cujus eo in loco ab Optato fit mentio. Sed fac Epiſcopus, qualem adverſarii vellent, fuerit. Epiſcopus ne Regis officium in re civili uſurpet, Imperatorique & recte, & ſapienter adminiſtranti rempublicam maledicat, pro quo certe Imperatore Paulus Apoſtolus ſtatuerit Chriſtianum quemque, quantacumque tandem dignitate præcelleret, orare oportere? Hoc autem illud eſt, quod Optatum permovit (2) ut acriter Donatum reprehendendum arbitraretur, ſubderetque, Eccleſiam eſſe ortam vigereque in Romano Imperio, in quo Imperator quod ad civilem ſtatum pertinet, ſecundus a Deo haberetur, adjuvarique precibus deberet Chriſtianorum, quin tamen poteſtatem Eccleſiaſticam ſubjiciendam civili contenderet.

Redeo ad Optati locum, qui eſt de Eccleſia in Republica conſtituta. Quæro quid nomine intelligant Reipublicæ; Imperium ne Romanum, an regiones orbis terrarum univerſas, quæ in aliorum etiam principum ditionem veniſſent, quaſque Chriſtiani incolerent? Imperium, arbitror, Romanum, dicent. Eſt enim hoc unum, excluſis ceteris, ab Optato commemoratum. At Eccleſiam non ii ſolum Chriſtiani conſtituebant, qui parebant Imperatori Populi Romani, ſed etiam, qui apud Getas, Seras, *Perſas*, ceteraſque gen-

1 *Vide de Donato, & Donatiſtis Optatum Lib. 1 cap. xxv. ſeqq. pag. 24. ſeq. & lib. 111. cap. 111. ſeqq. pag. 53.*

2 *Optati locus ſupra deſcriptus ex cap. 111. lib. 111. pag. 55. ſeq.*

gentes barbaras (1) verſabantur. Scilicet haec ratio eſt, cur Eccleſia ut una, ita quoque catholica vocaretur, & eſſet. Non ergo erat Eccleſia in republica. Reſtat igitur ut is omnino ſit Optati verborum ſenſus, quem nos paullo ante explicavimus.

Atque haec de Patrum ſententiis dicta ſunto. Quamquam mirum videri debet qua confidentia adverſarii ad Patres confugiant, cum ubi ſe horum conſenſione convictos cernunt, nihil ſe eorum dicta morari reſpondeant, quod controverſiae inter Chriſtianos ortae non hominum, ut illi ajunt, qui implicantur magnis erroribus, ſed ſacrorum Bibliorum auctoritate dijudicandae, expediendaeque (2) ſint. Scripturarum

(1) [illegible]

(2) [illegible]

autem quem umquam locum indicare poterunt, ex quo poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe ſubjectam intelligatur? An uſquam lectum in ſacris Litteris eſt, Presbyteros, Epiſcopoſque, quos Apoſtoli in urbibus, atque provinciis populi Romani inſtituere conſuerant, magiſtratus voluntate aut confirmatos, aut de gradu dejectos; ſynodoſque, quas Apoſtoli celebrarunt, coactas, adprobata decreta, Hierarchiam conſtabilitam, gradus varios, variaſque claſſes Chriſtianorum diſtributas, rem denique ullam, quæ ad diſciplinam Eccleſiæ pertineret, ſancitam fuiſſe, non poteſtate dicam, nam eſt id quidem graviſſimum, ſed conſenſu Imperatorum? Nonne hæc omnia ab Apoſtolis, hiſque exactis, ab Epiſcopis, qui in eorum locum ſucceſſiſſent, quin a magiſtratu civili penderent, adminiſtrabantur? At ſi poteſtas Eccleſiaſtica civili ſubdita eſſet, quemadmodum hoc tantum facinus admiſiſſent, qui a Chriſto diſciplinam acceperant, contra rationem, contra inſtitutionem Dei, contra Magiſtri, quem & admirarentur, & maximopere colerent, voluntatem.

Sed dicent fortaſſe, Ethnicos tunc fuiſſe Imperatores; quamobrem non fuiſſe opus, eorum opera in rebus ſacris, auctoritateque uti. Ridiculum! Quaſi vero tunc Imperatoribus plurimum acceſſerit auctoritatis, cum Chriſtianam profiteri cœperunt (r) religionem. Quibus enim ſacrorum Bibliorum monumentis efficient, magiſtratum Chriſtianum plus in Eccleſia, quam Gentilem poſſe? Nam Pauli decreta de omni anima poteſtati ſublimiori obnoxia, de precibus pro Imperatore fundendis, deque parendo principibus, quæ tantopere ab adverſariis jactantur, non minus in Ethnicum, quam in Chriſtianum cadunt Imperatorem. Ea vero ſi Apoſtolos,

„ genere ſolas, hanc nec ad primævam antiquitatem provocari ſe patiebantur; ſed ut hærebant
„ illi Lutherum, ita hi Calvinum, aut Bezam, ut illi Auguſtanam Confeſſionem,
„ ita hi Confeſſionem Belgicam, vel Catecheſin Palatinam, ut illi [illegible], ita hi Re-
„ formatorum in Provinciis ſuis [illegible] confeſſam „. Multa alia diſputat Voſſius in hanc rem, ex quibus intelligitur, quam ſteriles, ſintque etiamnum hæretici in ſe ipſis tuendis, atque aliis oppugnandis leves. Eccleſia autem Romana nunquam judicem controverſiarum fidei Principem eſſe voluit, idque jam ſcilicet non ſcripturarum auctoritate modo freta, ſed etiam exemplo Apoſtolorum, omniumque ætatum veterum Chriſtianorum. Eadem fere exprobrat Romaniſtis [illegible] Gisbertus Voetius *Polit. Eccl. Par.* I. l. 1. p. 115 *ſeq. edit.* an. 1663

r Videſis lector, Jacobum Triglandium *[illegible]* [illegible] *ſeqq.* [illegible] 1664.

ſtolos, eorumque diſcipulos numquam induxerunt, ut poteſtatem Eccleſiaſticam ſubditam civili, juſque in ſacra Imperatoribus Ethnicis ullum eſſe putarent, quid eſt, quod nos moveat, ut ſecus ſentiendum de Chriſtianis Imperatoribus eſſe arbitremur?

Nunc videamus de Socrate. Hujus eſſe, ajunt, inſignem locum in libro quinto Hiſtoriæ. Nam ut (1) primum imperium adepti Chriſtiani ſunt, res Eccleſiaſticas ab Imperatoribus pependiſſe ſcribit. At ii, quo tandem modo pependerint, neque explicavit eodem in loco (2), neque ubi explicavit, tantum eſſe concedendum Imperatori affirmavit, quantum qui Grotianas, Voſſianaſque partes ſequuntur, vellent. Nihil enim ille ab iis, qui Regnum in Republica obtinebant, decretum, nihil permiſſum, nihil, quod ad res ſacras ſpectaret, in Eccleſiam introductum narrat; ſi quid autem aliquando factum eſt, id vero non auctoritate, arbitrioque eorum, ſed poſt conſultationem, ſanctionemque Eccleſiæ, voluntate, conſenſione, rogatu denique Epiſcoporum fuiſſe factum (3) teſtatur. Noſtrum autem nemo eſt, qui cum Eccleſia laboret, egeatque præſidio Principum, fas non eſſe putet opem Imperatoris, Regumve implorare, ab eiſque petere, ut, quoniam poteſtatem obtinent in civitate, vindiceſque Dei ſunt, gladiumque ad malos puniendos geſtant, coerceri improbos, hæreticos Epiſcoporum judicio damnatos plecti, pacem ab omnibus coli, ſervari ſanctiones, diſciplinamque Eccleſiæ, quemadmodum Antiſtites ſacrorum ex uſu eſſe Reipublicæ Chriſtianæ cognoverint; Epiſcopum, qui ad ſynodum religionis cauſa

1 [illegible] ... propterea quod ex quo illi Chriſtiani eſſe cœperunt, ex illis pependerunt res Eccleſiaſticæ, & maxima quæque concilia eorum arbitratu tum indicta ſunt antea, tum hodieque [illegible]. Socrates lib. 5. [illegible] in Proœmio pag. 261. ſeq. [illegible] Hunc autem locum non modo Grotius, & [illegible], quorum ante meminimus, ſed J. G. Voſſius etiam epiſtola ad Hugonem Grotium ſupra citata pag. 447. [illegible] ejuſdem [illegible] Proteſtantium alii laudant.

2 Nam etſi de Conciliis ab Imperatoribus indictis, congregatiſque mentionem facit, tamen quo factum modo fuerit, non explicavit. Qua de re agemus cum ubi de Conciliis erit quæſtio [illegible].

3 [illegible]

ſu vocati ſint, rebus omnibus juvari curent. Immo vero ſumma omnes conſenſione defendimus, laudandum magnopere Regem eſſe, qui talem ſe Eccleſiæ præſtet, qualem ipſa vindicem libertatis, atque defenſorem vellet. Sed ferri adverſariorum in hoc genere inconſtantia, temeritaſque non poteſt, qui poſteaquam acriter invecti in Imperatores, Regeſque ſunt, conjurationeque facta, id demum pluribus in provinciis obtinuerunt, ut ſubditi a principe, qui eos tamdiu rexiſſet, deficerent, aliorumque imperia ſequerentur; ubi novas hæreſes locum habere, in quo ſatis tuto conſiſterent, principeſque nactos ſe fuiſſe viderunt, qui moribus, religioneque ſimiles ipſorum eſſent, horum ſummum jus in res ſacras eſſe vociferari cœperunt (1) noſtroſque inſectari, carpere, lacerare, qui Patres, qui Eccleſiam, qui Apoſtolos imitati, id juris eſſe laicis negandum defenderent. Extant Lutheri (2) Buceri, (3) aliorumque ex eadem ſecta Germanorum libri. Quot in iis leguntur contume-

1 Confer [illegible] lib. [illegible] *Hiſt.* [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] qui Philippi Melanchtonis, [illegible] aliorumque [illegible] *lib.* [illegible] pag. [illegible] & *lib.* [illegible] p. [illegible] & ſeqq.

2 Confer [illegible] lib. [illegible] pag. [illegible] & ſeqq.

3 In [illegible] Lutheri, Melanchtonis, Buceri, [illegible] ad [illegible] ad Imperatorem Carolum [illegible] Imperatorem [illegible] Principis [illegible] Quod [illegible] Confeſſionem [illegible] Cardinalis [illegible] verba [illegible] Germanicæ [illegible] Chriſtiani [illegible] Turcam [illegible] in Germania [illegible] Quare [illegible] Chriſtiani Principes [illegible] de Imperatore [illegible] Sed [illegible] Principes [illegible] ad *Chriſtophorum* [illegible] tom. 11. [illegible] *Theologorum* [illegible] ad Prelatos [illegible] Eccleſiæ membra [illegible] Eccleſiæ [illegible] Principes [illegible] Eccleſiæ [illegible] Chriſto [illegible] Principes [illegible] Eccleſiæ Romanæ [illegible]

melioſiſſime dicta de Imperatore? Scimus (nec enim res tam teſtatæ, tamque manifeſtæ quemquam prætereunt) conjurationes, ſeditioneſque in Germania (1), in Galliis (2), in Belgio (3), Britannia, hæreſeos tuendæ, firmandæque cauſſa, a Proteſtantibus immaniter in eos commotas, quos ſeditioſi illi homines, ſi conſtituiſſent ſibi, ſummum obtinere in Eccleſia imperium dixiſſent. Scilicet quum converſis rebus, mutent, ita ut pueri ſolent, ſententiam; id cogitant, idque enituntur, atque laborant, ut ſubdere civili poteſtatem Eccleſiaſticam, juſque ſummum Principi in res ſacras, ſi cum ipſis conſentiat, tribuere, ſin autem ab iiſdem diſſentiat, adimere videantur. Sed hæc paucis, non quo vim huic ſive obſervationi, ſive animadverſioni ad eos convincendos ineſſe ullam putarem (quid enim cum hominibus agas, qui nihil vident, quærunt, defendunt, niſi quod lubet?) ſed ut omnes quibuſcum nobis luctatio, pugnaque eſſet, cognoſcerent.

At Auguſtinus leges ab Imperatoribus de Chriſto ſcribi fatetur. Quaſi vero, quæ decreta, ſancitaque auctoritate Chriſti fuerunt, ea nos negemus introduci in civitatem, poteſtateque publica retineri, defendi, vindicarique ab Imperatore poſſe. Atque eſt hujus rei ſimile, quod adverſæ cauſſæ patroni adjungunt de pace. Nam ſi Reges, Imperatoreſque hæreticorum, improborumque hominum temeritate perturbari Eccleſiam cernant (quos quidem hæreticos, & improbos homines, ut finem vexandorum bonorum, ſeducendorumque imperitorum faciant, coercendos, puniendoſque eſſe ſacrorum Antiſtites judicaverint) non ſolum eos, ut errare deſinant, hortari, ſed etiam latis legibus conſtringere, ut pareant, repugnanteſque carcere, exilio, ſupplicio denique, modo ſit opus, extremo plectere, excru-

1 Vide Boſſuetium loc. ſup. indic. ex lib. 1. Variat. num. 1. ſeqq.

2 Confer eumdem loc. cit. lib. x. num. xx. ſeqq.

3 Sæculo XVI. medio quum Margarita Philippi II. Regis ſoror Provinciam adminiſtraret, infeſta erant omnia in Belgio armis hæreticorum.

4 Nolo equidem hiſtoricos ſive Catholicos, ſive Proteſtantes recenſere, qui de Anglorum in Regem Carolum I. conjuratione, ac parricidio ſcripſerunt. Conſule tamen [illegible] Rapinum Toyraſium hiſt. Angleterr. lib. XXI. tom. VIII. eaque ex uno intelligetur, quam magni faciant heretici Regiam in rebus ſacris auctoritatem. Idem de Anglorum in Jacobum II. [illegible] Regem ſcelere dici poteſt & vero debet.

excruciareque poſſunt (1). Quo magis adverſariorum ſive ſtuporem, ſive inconſiderantiam miror, qui cum ad religionis cujuſquam cultum defenderent legibus, vi, pœniſque cogi oportere neminem (propterea quod ſibi, ut qui novis rebus ſtuderent, hiſce doctrinis proſpiciendum arbitrarentur) tum ubi de commenticia *ſumma* principum *circa ſacra poteſtate* egerunt, modo aliquid proferrent, quod conducere ad eorum ſententiam confirmandam poſſe videretur, ea Auguſtini, aliorumque Patrum dicta deſcripſerunt, quibus omnis ipſorum evertitur ratio de non cogendis mortalibus ad illam, quam colere nolint, religionem. Auguſtinus enim hoc maxime in epiſtola ad Vincentium (2), inque libris adverſus Gaudentium ſtudet, ut oſtendat injuria Donatiſtas conqueri quod religionis cauſſa ab Imperatoribus vexarentur.

Leonem autem Primum Pontificem Maximum pertrahere ad eorum partes velle, qui poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe ſubjectam putant, hominum eſt rebus claris obducere noctes conantium. Sunt enim Sanctiſſimi viri & multa, & luculentiſſima teſtimonia, quibus efficitur poteſtatem Eccleſiaſticam, Romanis imprimis Pontificibus divinitus datam præſtantiorem, ſuperioremque (3) eſſe civili. Neque

1 *Auguſtinus epiſt.* [illegible] *ad Vincentium cap.* [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible] *ſeqq. tom.* II. *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri.*

2 *Auguſtinus ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] „Non ſolum illi homines, ſed multas civitates [illegible] Donatiſtas, nunc eſſe Catholicas, deteſtari vehementer diabolicam ſeparationem, diligere ardenter unitatem. [illegible] Catholicæ factæ ſunt per leges Imperatorum a Conſtantino, [illegible] uſque ad præſentes Imperatores [illegible] Non ergo exempla [illegible] mihi propoſita ſunt. Nam mea primitus ſententia non erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur civitas mea, quæ cum tota eſſet in parte *Donati*, ad unitatem Catholicam timore legum imperialium converſa eſt, quam nunc videmus ita hujus veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea nunquam fuiſſe credatur. Ita aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur [illegible] jam hæc videbamus &c.

3 *Epiſt.* [illegible] *ad Epiſc. per Vienn. Provinciam conſtitutos pag.* [illegible] *edit.* [illegible] „*Divinæ cultum religionis*, quem in omnes gentes, omnes civitates Dei voluit gratia [illegible]

Neque vero ſentire aliter poterat is, qui in ſcripturis admirabilem in modum eſſet exercitatus, planeque ſciret, quæ de auctoritate Sedis Apoſtolicæ a majoribus monumentis mandata fuerant litterarum. Non movet autem nos, quod ſcribit, pro integritate religionis Chriſtianæ ſollicitum eſſe Chriſtianum Principem oportere; idque magnopere niti, atque curare, ut pax Eccleſiæ, conſenſioque ſervetur, quod regia poteſtas conceſſa non ſolum ad Reipublicæ adminiſtrationem ſit, verum etiam ad Eccleſiæ univerſæ præſidium. Immo vero ita ſumus animis inſtituti, ut Principem, qui hæreſes oriri, damnataſque ab Eccleſia ſerpere, latiuſque manare patiatur, qui pacem Eccleſiæ perturbari æquo animo ferat; rogantibuſque ſacrorum antiſtibus, ut ſubſidio veniat, in auctores diſſidiorum non animadvertat, oſtendatque

" ... Dominus noſter Jeſus Chriſtus ... [illegible]
[illegible]

a S. Leo ibid. " [illegible]
[illegible]

datque indiligentem eſſe in eo genere ſe, ac ſuo munere fungi recuſet, merito eſſe accuſandum, reprehendendumque putemus. Sed non hæc quærimus. De poteſtate Eccleſiaſtica, ſubſit ne civili, tota inter nos adverſarioſque eſt concertatio. Id autem quemadmodum ſit ex Leonis ſententiis conſequens, demonſtrari nobis volumus, non verborum circuitione, quæ ad rem minime pertineant, ſed accurate, preſſe, ſtrictim, more dialecticorum. Id vero efficere Grotius, ejuſque defenſores non poterant.

Venio nunc ad quartum argumentum, quod eſſe conclusum diximus ex rebus geſtis, exemplisque Chriſtianorum Imperatorum. Sed hoc prædico; non eum eſſe me, qui nihil ab eis minus recte fuiſſe actum, contractumve putem. Si quid autem illi arrogarunt ſibi, quod eorum proprium non eſſet, hoc tantum apud nos valere non poterit, ut canonis loco habendum arbitremur. Ac majores quidem noſtri, etſi fieri quædam a Principibus cernerent, quæ probanda non judicarent, parebant tamen interdum, ne majora incommoda, perturbationeſque in Eccleſiam, ſua loquendi, reſiſtendique libertate, inveherentur. Quamquam negari nullo modo poteſt, quin aliqui quandoque reſtiterint, quod tacendo, metuerent, ne ſuo muneri defuiſſe, deſeruiſſeque officium viderentur: Neque eſſe aliquem adeo civili poteſtati faventem cenſeo, ut quæcumque ab Conſtantio Cæſare Conſtantini magni filio tentata, geſta, præſcripta de Eccleſiaſticis rebus ſunt, ea, cum magnam partem ab Ethnicis ipſis reprobata fuerint, tum probari oportere ab Orthodoxis defendat. Principio igitur ab jure vim ſejungendam ſtatuo. Qua re poſita, quid ex rebus jure ab Imperatoribus geſtis ſequatur, quod plane efficiat, poteſtatem Eccleſiaſticam civili eſſe ſubjectam, ne ſuſpicari quidem poſſum.

Nam quod ajunt, Conſtantinum Auguſtum Epiſcopis confirmaſſe, id ſe magnopere laborare, ut una Chriſtianorum erga verum Deum religio coleretur, quamquam eſt verum, vim tamen habet ad Catholicorum ſententiam aut labefactandam, aut debilitandam omnino nullam. Quis enim neget Imperatori Chriſtiano jus, faſque eſſe doctrinam,
quæ

quæ propoſita ſibi ad credendum ab Eccleſia fuerit, pro virili parte defendere?

Neque eſt gravius, quod de eodem ſubdunt Imperatore, qui cum Præſules, ſacerdoteſque alloqueretur, eſſe quidem eos Epiſcopos illorum, quæ intra, ſe vero Epiſcopum eorum, quæ extra Eccleſiam eſſent, dixit. Reſpondere namque principio poſſumus, ita ut reſponſum a Petro de Marca adverſariis eſt, quum de hac Conſtantini oratione in ſecundo libro de Concordia Sacerdotii, & Imperii ageret (1): „ reponi, ſcilicet, poſſe verbis græcis aliam ineſſe ſententiam, „ quæ ad perſonas, non ad res ipſas ſit referenda, ita ut ſignificetur, Epiſcopos eorum curam gerere, qui Eccleſiæ „ adſcripti fidem Chriſtianam profiterentur; ſe vero Gentilium, qui eſſent extra Eccleſiam, ſaluti conſulere, ſacrificiis paganorum vetitis, dominici diei cultu, & feriatione præcepta etiam ipſis Gentilibus, quemadmodum „ ſuperioribus, & ſequentibus capitibus explicuit Euſebius. Deinde quid obſtat, quin is locus intelligi ita poſſit, ut Epiſcopos rerum Eccleſiaſticarum, Imperatorem civilium curam gerere ſignificet: quæ res civiles, quoniam ad inſtitutum Eccleſiæ non pertinent, extra Eccleſiam eſſe dicantur? Atque is idem Euſebius, ubi hæc dicta fuiſſe ab Imperatore ſcripſit, ut quo tandem modo eorum, quæ ad Eccleſiaſticam gubernandi rationem minime ſpectarent, rector, adminiſtratorque Conſtantinus eſſet, oſtenderet, caviſſe illum, teſtatur, ne qui Ethnici rem divinam ſuo more facerent, ne ariolos, aruſpices, vateſque conſulerent, ne ſimulacra erigerent, [illegible] operam darent, neve gladiatorios ludos ederent. In Ethnicos autem, eorumque inſtituta, ceremoniaſque, quoniam illi foris, ut Apoſtolus ſcribit, erant, poteſtas Eccleſiæ extendi non poterat (2). Quid, ſi idem ipſe Imperator ultro confeſſus (3)

eſt,

1 Petrus de Marca lib. II de Concord. Sacerd. & Imperii cap. [illegible] num. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1708.

2 Euſeb. lib. IV cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Cantabrig.

3 Vide Rufinum lib. I. hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1570. Sunt qui hunc Rufini locum falſitatis, atque in dubium revocare conantur. Cujus rei cauſa eſt, quod id affirmet, quod adverſariis minime placeat, ſed illi veterum auctoritatem non ratione, neque contraria opinione veterum Hiſtoricorum, ſed ſua voluntate metiuntur.

eſt, non Epiſcoporum judicem ſe, ſed Epiſcopos ſui eſſe judices oportere? Rurſum is, qui Epiſcopos in ſynodis congregatos tanta auctoritate præſtare affirmavit, ut quæcumque ſtatuerent (1), ea eſſe referenda ad divinam voluntatem arbitraretur, ſive ad doctrinam ſpectarent, sive etiam ad diſciplinam, eorumque poteſtatem, tanti fecit, ut cum ipsi in judicio adeſſent, Chriſtum reſidentem judicare exiſtimaret; iſne, inquam, Imperator eis ſe anteponere, quos Chriſti loco habebat, non dubitaſſet, eorumque poteſtatem ſubdere auſus fuiſſet ſuæ?

At Epiſcopus omnium communis alio loco appellatur (2) ab Euſebio Conſtantinus, laudaturque, propterea quod ſynodos cogi juſſerit, cumque ſacrorum Antiſtitibus in concilio ſederit, deque rebus religionis cognoverit, curaveritque, ut diſſidentes in unam ſententiam convenirent, contendereque deſinerent.

Verum quæ ſit ejus appellationis apud Euſebium in primo de vita Conſtantini libro ſignificatio, plane conſtat. Non enim Epiſcopus dici proprie poteſt is, qui vocatus non fuerit tamquam Aaron ad regendam, adminiſtrandamque Eccleſiam. Nam ſi talem ſe exiſtimaſſet eſſe Conſtantinus conſentiente Euſebio, qualem adverſarii vellent, numquam dixiſſet, ſibi eſſe Epiſcopos divinitus judices datos; non tantam eorum conventibus tribuiſſet auctoritatem, quantam ſibi numquam tribuerat; non Chriſti eos loco de controverſiis religionis, ac diſciplinæ dijudicandis conſidere in ſynodo confirmaſſet. Itaque non alio ſenſu Epiſcopus dici potuit, quam quod, ne perturbatio in Eccleſia noſtrorum cauſſa oriretur, pro-

1 *Lib. III. de vita Conſtantini cap. XX. pag. 1.. edit. Cantabrig.* „ Quidquid in ſanctis „ Epiſcoporum conciliis geritur, id omne ad divinam referendum eſt voluntatem „. Agitur autem ibidem de Paſchate celebrando. Euſebius. Idem Conſtantinus *epiſt. ad Epiſcopos* poſt Concilium Arelatenſe *tom. 1. Concilior. Hard. edit. pag.* 268. „ Dico enim, inquit, ut ſe „ veritas habet, Sacerdotum judicium ita debet haberi, ac ſi ipſe Dominus reſidens ju„ dicet. Quid igitur ſentiunt Detrectatores... Perquirunt ſæcularia, relinquentes cæleſtia.

2 Euſebius *lib. I. de vit. Conſtantini cap. XLIV. pag.* 390. Verum Eccleſiæ Dei præci„ pue curam gerens, cum per diverſas provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe veluti „ communis omnium Epiſcopus a Deo conſtitutus, miniſtrorum Dei concilia congregavit. „ Nec dedignatus adeſſe, & conſidere in medio illorum conventu ſingulorum particeps fuit, „ ea quæ ad pacem Dei pertinent, cunctis procurans. Porro ſedebat in medio tamquam „ unus e multis... Eorum quoſcumque ſanioris ſententiæ acquieſcere, & ad quietem, & „ concordiam propenſos eſſe animadverterat, eos maxime probabat.

proſpiceret, rogatuſque a Patribus, Epiſcopos ut in locum unum concurrerent, quidque facto eſſet opus ſtatuerent, hortaretur, quæque ab ipſis decreta eſſent, rata haberi curaret. Quo in genere non tam Epiſcopum proprie dicere ipſum par erat, quam ſententiæ Epiſcoporum *exequutorem*.

Sed quoniam Conſtantini Auguſti auctoritate, rebuſque geſtis adverſarii abutuntur, fueruntque aliqui tam male in Eccleſiam animati, ut poteſtatem in res ſacras præcipuam Imperatoribus adſcripturi, libros contra Bellarminum de Epiſcopatu Conſtantini Magni publicarint, paullo diligentius demonſtrandum eſt, quam ille Princeps caute, prudenterque agere, cum in hujuſmodi quæſtiones, controverſiaſque vocaretur, ſoleret. Ut autem ordine rem omnem deſcribam, ordiar ab Donatiſtis, quorum prius eſt nomen delatum ad Imperatorem. Nam cum (1) Anulino Proconſuli Provinciæ Africæ oblati libelli fuiſſent, in quibus Cæcilianum Carthaginienſem Epiſcopum ab æmulis vexari, exagitarique ſcriptum eſſet, iique libelli miſſi ad Conſtantinum fuiſſent, ut quid facto eſſet opus decerneret, Imperator, qui optime ſciret, non ad ſe pertinere, ſed ad Præſides, Antiſtiteſque Eccleſiarum hoc genus controverſiarum expedire, litteras ad Melchiadem Romanum Pontificem dedit, quibus ſignificavit, pacem reipublicæ ſibi ſummæ eſſe (2) curæ, quamobrem coacta ſynodo, cauſſam Cæciliani cognoſceret, idque ſtatueret, quod juſtum eſſe videretur. Lege namque Chriſtiana præſcriptum eſſe, adjunxit, nemo ut Eccleſiaſticus, indicta apud Epiſcopos cauſſa, damnari, dejicique de gradu poſſet. Re a Pontifice, Epiſcopiſque in ſynodo præclare geſta, & Cæciliano abſoluto, omniumque ſententia Donatiſtis, ita ut ratio, juſque poſcebat, damnatis, Schiſmatici ad Imperatorem confugerunt, utque de cauſ-

1 *Euſebius lib. x. hiſt. Eccl. cap. v. pag. 484. edit. Cantabrig.*

2 *Conſtant. Imp. epiſt. ad Miltiadem Pontificem apud Euſebium ibid.* „ Quod quidem „ permoleſtum mihi videtur, in illis provinciis, quas divina providentia meæ devotioni „ ſpontanea deditione tradidit, & in quibus maxima eſt populi multitudo, plebem quaſi in „ duas partes diviſam ad deteriora deflectere, & Epiſcopos inter ſe diſſidere. Placuit mihi, ut idem Cæcilianus una cum decem Epiſcopis, qui accuſare ipſum videntur, & cum „ decem aliis, quos ipſe ad ſuam cauſſam neceſſarios eſſe judicaverit, Romam navigaret, ut „ ibi coram vobis, & coram Reticio, Materno, ac Marino Collegis veſtris, quos ea cauſſa „ Romam properare juſſi, poſſit audiri, [illegible] „ [illegible] quemadmodum *ſanctiſſima lege* convenire optime noſtis. Vide Auguſt. ep. cap. v. pag. 299. tomi 2 opp.

cauſſa rurſum cognoſci præciperet (1), poſtularunt. Paucitatem Epiſcoporum, qui convenerant, queruntur, utque jam mentiri conſueverant, clam omnia in ſynodo facta dixerunt. Conſtantinus etſi ægre ferens, tamen quod pacem reſtitui Eccleſiæ reipublicæque poſſe conſideret, ſi eis, quod petebant, concederetur, ut Arelate Epiſcopi congregarentur, deque Africana cauſſa cognoſcerent, imperavit. Donatiſtæ iterum condemnati (2) cum conquieſcere noluiſſent, tertioque jam ad Imperatorem acceſſiſſent, exiguumque numerum (3) Præ-

1 [illegible]

2 [illegible] ... Imperatorem ... Optatum ... Donatiſtas ... [illegible]

3 Vide Cardinalem Norisium ... Donatiſt. ... [illegible]

Præſulum cauſſati eſſent, Conſtantinus, qui plane cum de Eccleſiaſticis rebus ageretur, ſacrorum Antiſtitibus, qui præſertim in unum locum convenerant, decretis parendum, deſiſtendumque a contentione eſſe intelligeret, mirari ſe dixit, quid eſſet, quod qui ſe Chriſtianos eſſe prædicarent, Ethnicorum more ad Imperatorem confugere auderent. Non eſt autem veriſimile, ut is, qui primum in Eccleſia eſſe ſe, poteſtateque in ſacris ſumma potiri exiſtimaret, temeritatis eos, improbitatiſque condemnandos diceret, qui interponendam cenſerent eſſe *appellationem*. Sed cum nullum fieri diſſidiorum finem videret Cæſar, Donatiſtæque continenter premerent, ab eoque dirimi controverſiam non vellent modo, verum etiam obſecrarent, non quod ad ſe jus illud (1) ſpectare arbitraretur, ſed quod aliam ſedandarum turbarum excogitare rationem nequiret, paſſus tandem eſt, ut Donatiſtæ, ac Cæcilianus Mediolanum accederent, modo qui cauſſa cecidiſſent, ii furere, atque (2) altercari deſinerent. Quum innocens Cæcilianus abſolutus eſſet, leniorque in Donatiſtas, quam oportebat, Imperator fuiſſet, propterea quod lenitate futurum ſperaret, ut reſipiſcerent, majorum turbarum cauſſa fuit, quæ diu Provinciam Africam infeſtarunt. Atque de Donatiſtis dicta hæc ſunto, ut quiſque perſpiciat, non eo fuiſſe judicatos ab Conſtantino, quo ſuum id eſſe officium ille putaret, qui faſſus eſſet, quæ in conciliis a Præſulibus ſtatuuntur (3), ea loco præceptorum Chriſti haberi oportere, idque inſtitutum religionis Chriſtianæ poſcere, ut quæ ad Eccleſiaſticos pertinent, ſancte, integreque ab Epiſcopis dijudicentur, ſed quo finem diſſidiis, contentionibuſque imponeret, quibus reſpublica perturbabatur.

Al-

1 Colligitur id quidem ex modo deſcripto Optati Milevitani loco.

2 Confer Noriſium *Hiſt. Pel.* cap. ... *pag.* 1?1 *ſeqq.* Tillemontium *tom.* VI. *Monum. hiſt. Eccl.* art. XXV. p. 57. *ſeqq. edit. Pariſ.* an. 1699. Baron. *ad* an. 314. n. ... Pagium *ad* an. 313. *ſeq.* num. ... *ſeqq.* & Valeſium *Hiſt. Donatiſt. ad Euſeb. H. E. pag.* 775. *ſeqq. edit. Cantabrig.* De Donatiſtis præterea copioſe e Proteſtantibus egerunt Thomas Ittigius *hiſt. Donatiſt.* p. 141. *ſeqq. edit.* an. 1690. & Hermannus Witſius *hiſt. Donatiſt.* c. 11. *ſeqq.* p. 798. *ſeqq. edit.* an. 1712. Mitto ceteros, ne qui longior nolim eſſe, quam par ſit, quamque oporteat.

3 Vide ubi *Concilii Arelatenſis apud Harduinum tom.* I. *Concilior. pag.* 263. & Euſebium *Lib.* III. *de vita Conſtantini cap.* XX. *pag.* 589. *edit. Cantabrig.*

Altera autem orta Conſtantini ætate eſt inter Catholicos, Arianoſque diſſenſio. In eo vero genere cauſſæ, quid umquam ipſe per ſe Imperator fecit? Primum Hoſium (1) Cordubenſem Antiſtitem, cui ob egregiam fidem, integritatemque morum plurimum tribuebat, Alexandriam miſit, ut pacem Ægyptiis reſtitueret. Cum is nihil profeciſſet, conſilio Epiſcoporum ad Præfectos Eccleſiæ ſcripſit, ut Nicæam ad celebrandam ſynodum proficiſcerentur. Id ut commode fieret, Præſidibus Provinciarum, Patres ut rebus omnibus juvarent, (2) præcepit. In ſynodo nihil ab ipſo, ab Epiſcopis omnia de religione (3), de paſchatis feſto die (4), de Metropolibus Eccleſiaſticis, de ſacris, ceremoniiſque ſancita ſunt. Cumque Patres puniri hæreticos, horumque partem in exilium pelli oportere judicaſſent, dicto audiens, nihil eorum prætermiſit, quæ facto opportuna illi eſſe (5) conſtituiſſent. Euſebium deinde Nicomedienſem, nonnulloſque alios Antiſtites, qui juſſi fuerant hæreſeos cauſſa abire exulatum, cum fateri culpam, deteſtarique impietatem intellexiſſet, non ſuo arbitratu, ſed conſenſu, voluntateque Epiſcoporum patriæ reſtituit. Quod ſi Arium reduci Alexandriam imperavit, fecit id quidem, non culpa ſua, ſed conſilio, hortatu, precibus Antiſtitum (6) aliquorum, quos Catholicos eſſe arbitrabatur, cum tamen novis rebus ſtuderent, fidemque Nicænam evertere conarentur. Jam vero quamquam multa perpetrata fuiſſe ab Athanaſio ſcelera audiſſet ab his, quos ob actam pœnitentiam (ſic enim Imperator ſibi perſuaſerat tametſi illi fraude, doloque malo ſynodo Nicænæ aſſenſos ſe fuiſſe ſimularent, ut Orthodoxos potentia (7) Principis perderent) magno in honore habebat; tamen ejus cauſſam ab Epiſcopis aliquot initio

1 Vide Athanaſium *Apolog.* pag. 191. tom. 1. opp. edit. Pariſ. Montfauc. Socratem lib. 1. cap. [illegible] pag. 19. ſeqq. edit. Cantabrig.

2 Euſeb. lib. III. *de vita Conſtant.* cap. [illegible] pag. 170. Socrat. lib. 1. cap. [illegible] pag. 18. ſeqq. Sozomenum lib. 1. cap. [illegible] pag. 30. ſeqq. Theodoritum lib. 1. cap. [illegible] pag. 25. edit. ann. 1612. Rufinum lib. 1. cap. 1. pag. [illegible] edit. an. [illegible]

3 Socratem lib. 1. cap. [illegible] pag. 18. ſeqq.

4 Euſeb. lib. III. *de vita Conſtant.* cap. [illegible] pag. 188. ſeqq. Vide Canones Synodi, Socratem lib. 1. *Hiſt. Eccl.* cap. [illegible] pag. 19. ſeqq.

5 Socratem lib. 1. cap. [illegible] ſeqq. pag. [illegible] ſeqq. edit. [illegible] Cantabrig. [illegible] pag. [illegible]

6 Socratem lib. 1. cap. [illegible] pag. 60.

7 Socrat. lib. 1. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq.

tio dijudicari, tum mutata voluntate ab ſynodo Tyrenſi (1) diſcuti oportere ſtatuit, atque ubi cognovit, non juſtitia ductos Epiſcopos, ſed partium ſtudio permotos virum innocentem ſceleris per ſummam injuriam condemnaſſe, Præſules ipſos ut ad ſe venirent, quæque audierant, referrent (2), juſſit. Quid enim egiſſet optimus, paciſque ſtudioſiſſimus Imperator, cum plena eſſe omnia turbarum, bonoſque in periculum continenter venire cerneret? Ac ſi calumnia Euſebii, ſociorumque hæreticorum (qui propter ſimulationem virtutis, atque μετανοίας, quam nos reſipiſcentiam dicere poſſumus, accepti Conſtantino erant) calumnia, in Gallias miſſus Athanaſius eſt, quaſi frumentum, quod Alexandria comportari in urbem Conſtantinopolim (3) Auguſti juſſu ſolebat, negare vellet, ne id quidem ipſi ſoli, quod tam facile crediderit, ſed calumniatoribus imprimis eſt crimini tribuendum, qui cum eſſent Epiſcopi de hujuſmodi cauſſis ſententiam dicere poſſe videbantur. Ceterum idem ipſe Imperator neque judicem Epiſcoporum (4) ſe, neque auctorem eorum, quæ in conciliis agerentur, dixit. Nam Epiſcopos Chriſti locum tenere, eaque ut a Chriſto decreta haberi debere affirmavit, quæ in ſynodis ſtatui conſueſſent. Concilia autem & rogatus convocavit, & quod unum ſe perſpiceret eſſe, qui vi nolentes venire cogeret, ſubminiſtrareque omnia poſſet, quæ neceſſaria ad inſtituendum iter (5) eſſent. Sed de auctoritate cogendorum conciliorum alias. Nunc de Marciano. Ac Sacerdotem quidem, doctoremque fidei dictum a Patribus eum in ſynodo Chalcedonenſi fuiſſe facile (6) patior. Quid? Si etiam ab Leone Magno (7) Pontifi-

1 *Athanaſ. Apolog.* tom. 1. *pag.* 1[illegible]0. *ſeqq.* edit. *Montfauc.* Socrates l. 1. c. xxvIII. p. 6[illegible].
2 *Athanaſius ibid.* Socrates lib. 1. cap. xxxI. *pag.* 67. *ſeq.*
3 *Athanaſius ibid.* Socrates *ibid.* cap. xxxv. *pag.* 71. *ſeqq.*
4 Vide quæ diximus ſupra [illegible] Euſebio, Rufino [illegible] de ſynodi auctoritate.
5 Euſebius lib. 4. *hiſt.* cap. 1. *pag.* 463 & Socrates lib. 1. *hiſt. Eccl.* capite xxx. *pag.* 19. edit. *ejuſdem* Cantabrig.
6 Vide locum ſupra deſcriptum *pag.* 35. *not.* 5.
7 S. Leo *epiſt.* LVII. *ad Marcianum Auguſtum pag.* 1[illegible]0. & *epiſt.* LXXX. *pag.* 143. *edit.* ann. 1700. Sed idem ipſe Leo *epiſt.* CIV. *pag.* 1[illegible]0 edit. *ejuſdem* ubi de Conſtantinopolitano Epiſcopo agit, quem Imperator magnis honoribus ornari optabat, neque de ea re in ſynodo ſtatueretur, agerat: « Alia, inquit, ratio eſt rerum ſecularium, alia » divinarum, nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit » ulla conſtructio. Propria perdit, qui indebita concupiſcit. Satis ſit, quod prædicto ve- » ſtra

tifice ? Verum quod inde ſibi præſidium Grotius, Symmyſtæque polliceantur, non video. An vere Sacerdotio initiatum dicent? Non arbitror. Nam Sacerdotes preſſe, anguſte, proprieque ii ſolum appellabantur, & erant, quibus Epiſcopus manus impoſuiſſet (1) Marciano autem impoſitas ab Epiſcopo manus, ut rem divinam faceret, fuiſſe, quis credat? Ego vero ſic ſtatuo: conſueviſſe majores noſtros Sacerdotum vocabulo eos item, ſed minus accurate, proprieque ſignificare, qui pie ſancteque viverent, ac vero Chriſtianorum Deo cultum, honores, preces offerrent, quas quidem preces, ſignificationeſque cultus, atque honorum (2) ſacrificia interdum appellaverunt. Eſt præterea Sacerdotum hoc munus proprium, ut pro religione ſingulari quadam fortitudine contra Eccleſiæ hoſtes (3) pugnent. Cum autem talem ſe Marcianus præſtitiſſet, qualem Patres optaverant in eo genere ſacerdotem, ecquid obſtabat, quo minus

" [illegible] "

1 Confer Canonem Apoſtolicum 1. & 11. pag. 10. tom. 1. Concilior. edit. Hard. [illegible] de hac re alias.

2 Multa ejuſmodi exempla recenſet [illegible] in Lexico ad vocem ἱερεὺς, quæ cum ſint nota, prætereo.

3 [illegible] Leo Pontifex Maximus ad Leonem Auguſtum [illegible] 157. [illegible] pag. [illegible] ... Sacerdotalem, & Apoſtolicum tuæ pietatis animum " etiam hoc malum ad juſtitiam ultionis debet accendere, quod Conſtantinopolitanæ Ec- " cleſiæ [illegible], in qua inveniuntur Clerici quidam hæreticorum " [illegible] ſint.

minus Sacerdos, hoc tamen, quo dixi, ſenſu ab Epiſcopis vocaretur? Ex qua re intelligitur, cur aliquando Imperatoribus tributa laus fuerit Pontificum, & Apoſtolorum. Non enim delecti divinitus erant, ut regiones, propagandæ religionis Chriſtianæ cauſſa, peragrarent, neque in ordinem Epiſcoporum cooptati fuerant manuum impoſitione, ut Sacerdotes conſtituerent, orationes de religione, ac diſciplina ad populum haberent, ſynodos convocarent, canones ederent, de cauſſis Eccleſiaſticorum cognoſcerent, eoſque vel innocentes abſolverent, vel ob ſcelus aliquod condemnarent. Hæc enim omnia ad ſe minime ſpectare (1) confitebantur Auguſti, imprimiſque is, de quo nunc agimus, Marcianus. Quid igitur eſt? Dicam aperte, quod ſentio. Ego cum Chriſtianos omnes, tum Imperatores, ac Principes, qui primas inter laicos in Eccleſia partes obtinent, id potiſſimum curare, ſtudere, conari debere, cenſeo, ut quibus ſtudiis, laboribus, opibus poſſunt, religionem ſacris litteris, majorumque traditione contentam, ſibique ab Eccleſia ad credendum, tenendum, defendendum propoſitam, integram, atque inviolatam non ab ſe ſolum, ſed ab aliis etiam (2) ſervari faciant. Ergo cum, ſtatutis rebus ab ſynodis, quæ credendæ, agendæque eſſent, quod Epiſcopi hortatu, minis, cenſuris curabant, id Imperatores Auguſti, interque eos Marcianus (nam de hoc præcipue ſermo eſt) auctoritate, potentiaque ſua perficere conarentur; factum hinc eſt, ut Pontifices interdum, Apoſtolique fuerint appellati. Quam-

1 Confer ſynodum Chalcedonenſem act. VI. pag. 465 ſeq. & ſeq. Concil. tom. II. edit. Hard. Eadem fere tendunt, quæ ſcribit Theodoſius junior Imperator epiſt. ad ſynodum Epheſinam part. 1. pag. 1344. edit. ejuſd. tomo I. „ Et nullo quidem modo, inquit, commune „ quidquam habere oportet (laicum) cum non liceat, ei qui relatus in Epiſcoporum ca„ talogum non eſt, implicare ſeſe negotiis Eccleſiaſticis „. Adeſſent autem Adverſarii, ſi poſſent, ſe poteſtatem nominatim in Epiſcopis oportere.

2 Quare S. Cæleſt. nos epiſt. ad Theodoſium Imperatorem an. 431. ſcripta tom. I Concilior. edit. Hard. pag. 1474. inter act. ſynod. Epheſ. actum II. „ Major vobis fidei cauſa „ debet eſſe, inquit, quam regni, ampliuſque de pace Eccleſiarum clementia veſtra de„ bet eſſe ſollicita, quam pro omnium ſecuritate terrarum; ſubſequuntur enim omnia pro„ ſpera, ſi primitus, quæ Deo ſunt cariora, ſerventur .... Pro veſtri enim Imperii ſolum „ geritur, quidquid pro quiete Eccleſiæ, vel ſanctæ religionis reverentia laboratur „. Auguſtinus pariter lib. III. contra Creſconium cap. 51. pag. 458. edit. Pariſ. Monachorum Maurorum tom. IX. & Leo epiſt. CXXV. al. CXXIX. edit. an. 1700. pag. 145. idem ſtatuunt. Conſule Johannem Antonium Bianchi tom. II. della Poteſtà della Chieſa lib. 12. cap. 17. pag. 400 ſeqq. edit. an. 1746.

obrem mirabile non eſt, ſi eiſdem ipſis magiſtrorum fidei doctorumque fuiſſe conſtet appellationem datam. Etſi namque minime docebant, tamen quæ docti fuerant, eadem a ſubditis teneri, obſervarique curabant. Neque enim is ego ſum, qui Imperatoribus, ceteriſque Principibus tuendæ religionis, defendendæque diſciplinæ Eccleſiæ ab ſynodis, Pontificibuſque ſancitæ poteſtatem detraham (nam expetendum id quidem ab eo, qui gladium geſtat eſſet) ſed qui ſententiam de religione, quaſi judices ſint controverſiarum, ferre, canoneſque ipſos de diſciplina condere ſua auctoritate poſſe, negem. Hoc majores noſtri, hoc Imperatores ipſi, hoc denique concilia, poſtulant, quibus ego aſſentior.

Nam regulam fidei propoſitam ad credendum Chriſtianis ab Imperatore uſquam (1), legeſque de verſione ſacrorum Bibliorum (2), de inſtitutione, ac muneribus Clericorum (3), de Epiſcopis (4), de Feriis, de ſacris Ordinationibus (5) latas fuiſſe, vehementer nego. Non enim illi novum

1 In [illegible] lib. 1. tit. 1. de ſumma Trinitate, & fide catholica lib. 1. pag. 1 ſeqq. [illegible] edit. Pariſ. an. 1649 hoc Gratianus, & Valentinianus, & Theodoſius ſanciunt: „Chriſtianus eſt, qui credit unum eſſe Deum ſub pari majeſtate Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Qui vero diverſum ab his ſentit, hæreticus eſt. Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit Imperii temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam divinum Petrum Apoſtolum Romanis tradidiſſe, religio uſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat, quam Pontifex Damaſus [illegible] ſequi claret. [illegible]

2 [illegible]

3 Cod. [illegible]

4 [illegible] de Epiſcopis, & Clericis, & [illegible]

5 Codex [illegible] de Epiſcopis, & Clericis [illegible] edit. Pariſ. an. [illegible] [illegible] plane

novum quidpiam ſtatuerant, ſed quæ decreta a Conciliis

Q 2 fue-

fuerant, ſervari voluerunt. Quam rem facile quiſque perſpiciet, ſi quæ Baſilicis, Codice Theodoſiano, Novellis, Epiſtolis, Digeſtis, Codiceque Juſtinianeo ad res Eccleſiæ ſpectantia comprehenduntur, cum Collectionibus canonum conferantur. Quod ſi Juſtinianus Imperator, nonnullique alii plus ſibi in hoc genere arrogarunt (1), quam eſſe Cæſari Chriſtiano concedendum Patres, Auguſtique ipſi cognorunt, uſurpatio quidem juris loco legis, ſanctioniſque Chriſtianæ haberi non debet.

Non reſtitiſſe autem Imperatoribus, Regibuſque Patres cum eos hoc moliri, atque agere viderent, ut in jura Eccleſiaſticæ poteſtatis invaderent, falſum eſt. Reſtitit Athanaſius (2), reſtitit Hoſius, reſtitit Lucifer Calaritanus, reſti-

„ ta. Duo nobilis Epiſcopus hoc deferens, nihil communicantibus clariſſimis præſertim „ judicibus. Neque enim convenit talia negotia omnino [illegible] civiles judices, cum oporteat talia Eccleſiaſtica examinari, & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam medelam, ſecundum ſacras, & divinas regulas, quas etiam noſtræ ſequi non dedignantur leges „. Innumera ſunt alia documenta, quæ plane efficiunt, Juſtinianum, cum bona fide ageret, & agnoviſſe Eccleſiæ, imprimiſque Romani Pontificis non ſubjectam principi poteſtatem, & eandem, ut et ipſe alii, neque ipſe ſibi eam arrogaret.

(1) Confer Liberatum Diaconum Breviar. cap. XXIII. [illegible] Imperator facillime [illegible] „ dem, & de talibus cauſis judicium ferre, & [illegible] Baronium ad ann. [illegible] Pagi. & Baronium tom. [illegible] pag. [illegible] ſeq.

(2) Athanaſius *Hiſt. Ar. ad Mon. tom. I. opp. pag. 376. edit. Montfaucon.* „ Si illud judicium „ Epiſcoporum, quid commune cum eo habet Imperator „? [illegible] per longum ſit. Hæc enim verba reſcribunt. Hoſius apud Athanaſium in l. *Arian. ad Monachos num. XLIV. pag. 371. & ſeq.* „ Quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit „ contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno „ crimini obnoxius fias. [illegible] neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu „ thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes Imperator „. Lucifer Calaritanus l. I. *pro Athanaſ. p.* [illegible] *Bibl. PP.* [illegible] „ Proba te (Conſtanti) ſuper nos ſortitum judicium, „ cum probare non poſſis, quem præceptum ſit tibi non ſolum non dominari Epiſcopis, ſed „ etiam eorum obedire ſtatutis, et ſi obedire eorum decreta contempſeris, ſi fueris in ſuperbia comprehenſus, morte mori juſſus ſis. Quomodo denique potes judicare te poſſe de „ Epiſcopis, quibus niſi obedieris, jam quantum apud Deum mortis pœnam feceris meditare?„ Ambroſius *epiſt. XXI. tom. II. opp. pag.* [illegible] *edit. Monachor. S. Mauri.* „ At certe ſi vel „ ſcripturarum ſeriem divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis eſt qui abnuat, in „ cauſa fidei Epiſcopos ſolere de Imperatoribus Chriſtianis, non Imperatores de Epiſcopis „ judicare? *Et epiſt. ead. num.* [illegible] *p. 860.* „ Nec quiſquam contumacem judicare me de„ bet, cum hoc aſſeram, quod Auguſtæ memoriæ pater tuus (Valentinianus) non ſolum „ ſermone reſpondit, ſed etiam legibus ſuis ſanxit, in cauſa fidei, vel Eccleſiaſtici ali„ cujus Ordinis eum judicare debere, qui nec munere impar ſit, nec jure diſſimilis. Hæc „ enim verba reſcripti ſunt, hoc eſt, ſacerdotes de ſacerdotibus voluit judicare „. At Valentinianus quidem primus cum a quibuſdam rogatus eſſet, ut de re quapiam dijudicanda Epiſcopos in locum aliquem cogi juberet, reſpondit, ut eſt apud Sozomenum *lib. VI. hiſt. Eccl. cap. VII. pag.* [illegible] *edit. Cantabrig.* Ἐμοὶ μὲν μετὰ λαοῦ τεταγμένῳ οὐ θέμις τοιαῦτα πο-

reſtitit Ambroſius, uno verbo omnes, cum fas ſibi eſſe loqui, & proficere loquendo ſe poſſe perſpicerent, reſtiterunt. Atque errant vehementer, qui Tertullianum, Irenæum, Origenem, Johannem Chryſoſtomum, Baſilium Grotio eſſe præſidio putant. Poteſtatibus enim illi parendum ſtatuerunt, ſi de civilibus rebus ageretur, ſi vero de adminiſtratione Eccleſiarum, non item. Etenim ne ſando quidem eſt auditum, ab iis, qui tum principatum in republica obtinerent, paſſos illos fuiſſe, ut de religione, deque diſciplina Eccleſiaſtica leges ferrentur, aut ſi latæ fuiſſent, obſervarentur. Ipſi enim Epiſcopi per ſe de jejuniis, de ſacris ordinationibus, de conventibus ſacris, de agapis, de clericorum inſtitutione, de pœnitentibus, de religione quid eſſet credendum, agendumve conſtituebant, quin edicta, minas, cruciatus metuerent. Hoc idem poſteriores Præſules fecerunt. Quod ſi Gregorius (1) Magnus legi a Mauritio ſcriptæ,

[illegible] ... Epiſt. ... ad Leonem Imperatorem ... Concil. pag. ... edit. Venet. ... [illegible]

(1) Gregorius lib. ... epiſt. ... pag. ... edit. Maurin. ... eſt autem epiſtola ... ad Theodorum medicum Mauritii Imperatoris, habetque hoc modo: ... [illegible] ... Quam legem primum, ſicut ii dicunt, qui leges noverunt, Julianum protuliſſe ... [illegible] ... Similia habet ibid. epiſt. ... ad Mauritium pag. ... Ad hoc, inquit, poteſtas ſuper omnes homines dominorum meorum pietati cœlitus data eſt, ut qui bona appetunt, adjuventur ... Ad hæc ergo per me ... reſpondebit Chriſtus dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, nec ſolum hoc, ſed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tibi commiſi, & tu a tuo ſervitio milites meos ſubtrahis? ... Ego quidem juſſioni ſubjectus, eandem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia lex omnipotenti Deo minime concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quæ debui, exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi, minime tacui ... [illegible] ... cum Gregorius ſenſerit, ...

ptis, quæ adverſari commodis Eccleſiæ, utilitatibuſque videretur, obtemperavit, inque Provincias, ut ab aliis etiam probaretur, obſervareturque miſit, non eo paruit, aut miſit, quo id actum jure ab Imperatore putaret eſſe, ſed quo turbas concitare nollet, magnamque in rempublicam civilem, inque Eccleſiam inveheret partem incommodorum. Ceterum Gregorius quæ eſſet poteſtas Eccleſiæ plane norat, neque commiſit unquam, ut ſubditam civili eſſe concedere videretur. Quid? ſi civilem ſubdi Eccleſiaſticæ affirmavit, in eaque ſe habuit Bernardum (1), cujus teſtimoniis adverſarii abuti ſolent, conſentien-

ſentien-

[illegible]

(1) [illegible]

ſentientem ; Neque negarunt Imperatores , quibus quam eſſet magna poteſtas Eccleſiæ perſpectum atque exploratum erat . Itaque extat in Baſilicis Johannis (1) Pontificis Maximi Epiſtola , qua laudat Imperatorem , propterea quod omnes Chriſtianos Cathedræ Apoſtolicæ ſubdi confiteretur.

De Conſtantino Imperatore diſputatum ſatis accurate paullo ante eſt , quare non eſt neceſſe , ut actum agam . Athanaſium vero ad eum confugiſſe , petiiſſeque , ut de illius cauſſa ipſe cognoſceret , tam eſt falſum , ut nihil eſſe magis alienum a veritate poſſe videatur . Petiit enim ille , ut non ab Tyrenſibus judicaretur , quos in ſe innocentem male eſſe animatos perſpiceret , ut autem ab Imperatore judicaretur , aut numquam , aut vim , atque impetum hoſtium propulſaturum ægre petiit . Sciebat ſane res Eccleſiaſticas ab Eccleſiaſticis (2), non ab Laicis tractandas eſſe , planeque intelligebat , judicia de

[illegible]

de gravibus Eccleſiæ rebus inſtitui ab Epiſcopis, Romano Pontifice non probante, nullo modo poſſe. Niſi enim ita ſibi perſuaſiſſet, non fuiſſet Julio aſſenſus, qui Epiſcopos Antiochiæ congregatos reprehendiſſet, quod, ſe neſcio, & concilium,

[illegible]

cilium celebraſſent, & Athanaſium de ſede, deque gradu dejicere non dubitaſſent. (1)

Ad Conſtantium quod attinet, dabo equidem plus illum ſibi ſumſiſſe, quam religio Chriſtiana pateretur. Itaque non ſolum a Lucifero (2), Athanaſio, atque Hoſio Epiſcopis, ſed etiam ab Ammiano Marcellino ſcriptore ethnico redargutus eſt.

Nihil de Joviano dico. Is enim cum ab Athanaſio, aliiſque permultis catholicis Antiſtitibus eum defendi, prædica-

1 [illegible]

2 [illegible]

dicarique religionem (1), quæ Nicænæ, Sardicenſis, aliarumque Synodorum auctoritate propoſita Chriſtianis ad credendum eſſet, juſſoſque eos fuiſſe unius religionis cauſſa exſulare, ſciret (2), litteras ad ipſos, continuo fere atque dictus eſt Imperator, dedit, præcepitque, ut ad Sedes quique ſuas reverterentur. Quod autem Arianos audiendos non putarit, fecit ille quidem ſapienter, utque orthodoxum decebat Imperatorem. Cur enim eis aut geſſiſſet morem, aut judices dandos exiſtimaſſet, quos improbos, ſceleſtos, mendacii, calumniæ, omnium denique flagitiorum reos, tot Epiſcoporum diverſarum gentium, qui non gratia, non vi, non minis Imperatorum adacti, ſed veritatis, juſtitiæque ſtudio permoti, in ſynodos conveniſſent, graviſſimis ſententiis damnatos fuiſſe perſpiceret? Sæpe autem, ac multum animadverſum a nobis eſt, principem decretorum, ſanctionumque Eccleſiaſticarum exſequutorem eſſe, non judicem. Quare implicaſſe Jovianum controverſiis Sacerdotum ſe, ita ut vel ſynodis præſideret, vel leges de rebus ſacris Chriſtianorum, de quibus Epiſcopi minime cognoviſſent, ſcriberet, vel aliud quidquam ageret, ex quo intelligeretur, poteſtatem Eccleſiaſticam ſubjectam ab eo fuiſſe ſuæ, tam eſt falſum, ut

1 Vide *Joviani Epiſtolam ad Athanaſium an. 363 ſcriptam inter opera S. Athanaſii tom. 1. p. 2. pag. 779. edit. Montfaucon.* ubi hæc leguntur: „ Nullum laborem, nullumque per„ſequutorum terrorem exiſtimaſti, periculo, gladiorumque minas ne flocci quidem faciens, „ neque [illegible], *orthodoxæque fidei* [illegible] habueris, [illegible] pro veri„tate... Te revocat majeſtas noſtra, atque ad ſalutis doctrinam reverti jubet. Remigra igi„tur ad ſanctas Eccleſias, & paſce Dei populum &c. Confer etiam petitiones Arianorum & *reſponſa Joviani* apud eumdem Athanaſium *ibid. pag.* 782. *ſeqq. ſcripta anno* 363. Gregorius item Nazianzenus *Oratione* XXI. quæ eſt de *S. Athanaſio pag.* 394. *edit. Colon. an.* 1690. eadem fere habet.

2 Harum autem rerum non ab aliis, ſed etiam ab Athanaſio *factum* Jovianum certiorem factum conſtat. Conſule Athanaſii *ejuſdem epiſtolam ad Jovianum de fide ibid. pag.* 780 *ſeqq.* „ Cum ſis pius, inquit, fidem Catholicæ Eccleſiæ a nobis cupias perdiſcere, gra„ tias [illegible] ob rem domino egimus, nihil nobis melius viſum eſt, quam quod Patres „ Nicææ confeſſi ſunt, commonefaceremus... Nam neceſſario perpendentes domum, quod „ populis afferre imperitos (Arianorum), fidem, quam (Patres) Nicææ confeſſi ſunt, tuæ „ religioni tradere ubique [illegible] . . . Sciat religioſiſſimus Auguſtus hanc ab omni „ ævo eſſe prædicatam, hancque ipſam fidem Patres, qui Nicææ convenerunt, confeſſos fuiſ„ſe, eumque ſuffragiis ſuis comprobare univerſas totius Orbis Eccleſias, nempe Hiſpaniæ, „ Britanniæ, Galliæ, totius Italiæ, Dalmatiæ, Daciæ, Myſiæ, Macedoniæ, Græciæque, & „ Africæ, nec non Sardiniæ, Cypri, Cretæ, Pamphiliæ, Lyciæ, Iſauriæ, Ægypti, „ Lybiæ, Ponti, Cappadociæ, vicinas quoque nobis, nec non Orientales Eccleſias, paucis „ exceptis, qui Arii hæreſim ſequuntur. Quæ enim ſit omnium illarum Eccleſiarum ſententia, & experientia novimus, & earum habemus literas &c.

ut ſine ſumma impudentia, defendi non poſſe videatur.

Quod Voſſius jactat a Valentiniano Seniore latam fuiſſe neſcio quam adverſus Donatiſtas legem (1), nihil nobis negotii exhibet. Non enim negamus Regi in hæreticos, tot Antiſtitum judicio condemnatos, qui præſertim pacem Eccleſiæ, reipublicæque perturbent, animadvertere licere. Atque hoc illud eſt, quod Auguſtinus ſcribit, in litteris ad Donatiſtas, quibus idem Voſſius, ejuſque ſimiles abutuntur. Idem Auguſtinus, ut quam eſſent ea ætate orthodoxi Imperatores ab arroganda ſibi in ſacrorum Antiſtites auctoritate diſtantes demonſtraret, *auſum non fuiſſe Conſtantinum* teſtatur cognoſcere de Epiſcopi cauſſa. Quod ſi tandem cognovit, non quaſi ad ſe res ejuſmodi pertineret, ſed victus importunitate hæreticorum, quod alioqui exiſtimaret (2) reſtitui reipublicæ pacem non poſſe, cognovit. Sed ſatis multa de Conſtantino. Redeo ad Valentinianum. Quam hic magnifice de poteſtate Eccleſiæ ſentiret, non ex Hiſtoricis ſolum, ſed etiam ex Ambroſio plane liquet, quo viro, dum vixit, utebatur per quam-familiariter (3). Extat præterea ejus Imperatoris inſigne dictum apud Socratem de (4) conciliis. Quod cum deſcriptum paullo ante fuerit, nunc omittatur.

De Valente prorſus eadem dici poſſunt, quæ dicta ſupra ſunt de Conſtantio. Nam ſi quod ille molitus in Eccleſiam eſt, ſatis eſſe grave argumentum Voſſius putat, ut jus eſſe aliquod in res ſacras principi ſtatuatur; jam Imperatori, regique concedatur neceſſe eſt, ut bono jure in exilium pellere, ceteros miniſtros ſacrorum incognita cauſſa condemnare, violare denique non ſolum humanas leges, ſed etiam divinas poſſit. Legant, qui contra nos pugnant,

1 Voſſius l. c. pag. [illegible] Auguſtinus *epiſt.* [illegible] *al.* [illegible] num. [illegible] *pag.* [illegible] tom. [illegible] *edit. Monachor.* [illegible] „ Valentinianus, inquit, o *Donatiſtæ*, legite quæ contra vos „ juſſerit

2 Auguſtinus *ibid. pag.* [illegible] num. [illegible] „ Sed quia Conſtantinus non eſt auſus de cauſ„ ſa Epiſcopi judicare, eam diſcutiendam, atque finiendam Epiſcopis delegavit „. Confer quæ ſequuntur. Vide præterea, quæ ſupra pag. 124. *ſeq.* attulimus ex Athanaſio, Hoſio, Lucifero, Ambroſio, & *pag.* 129. not. 1. & 2.

3 Vide *ſupra pag.* 124. not. 1.

4 Confer cum locum paullo ante *pag.* 124. *ſeq.* not. 2. *deſcriptum*.

gnant. Socratem (1), legant Sozomenum (2) Theodoritum (3) ipſos Gregorium Nazianzenum (4), atque Baſilium (5), qui poſtremi duo cum Valente vixerunt, ex iiſque plane intelligent, quam ejus fuerit immite, atque injuſtum in Antiſtites Eccleſiarum imperium.

At Gratianus, Valentinianus, Theodoſius Senior orthodoxi erant, magnaque apud Ambroſium, Patreſque ceteros in celebritate verſabantur. Jam hoc ſæpe dixi, Chriſtianum quemque, ut vires, opeſque ferunt, religionem non colere modo, ſed etiam defendere debere; quamobrem cum maxima ſit Imperatoris in civitate poteſtas, huic omni ſtudio, diligentia, opera enitendum, laborandumque eſſe, ut doctrina, quam ſibi eſſe ab Synodis œcumenicis, Eccleſiaque propoſitam ad credendum noverit, propagetur, obtrectatoreſque ejus, atque inimici Epiſcoporum judicio, ſententiiſque damnati, aut errare deſinant, aut plectantur, ne quam in Eccleſiam inferre perturbationem pergant, neque ſint Chriſtianis ceteris detrimento. Atque id quidem eſſe conſtat, quod Athanaſius (6), quod Auguſtinus (7), quod Leo (8), quod Iſidorus Hiſpalenſis (9), quod alii a principe poſtulant. Nam quod Grotius, Voſſius, Hennigeſius expetunt, ut qui primas in republica partes tenet, is quoque regat Eccleſiam, ne fando quidem umquam eſt auditum. Quamobrem ſi Gratianus,

1 Socrat. lib. [illegible] cap. [illegible] ſeqq pag. [illegible] ſeq. edit. Cantabrig.

2 Sozomenus lib. [illegible] cap. [illegible] ſeqq. pag. [illegible] ſeqq. edit. Cantabrig.

3 Lib. [illegible] hiſt. Eccl. cap. [illegible] ſeqq. pag. [illegible] ſeqq. edit. Cantabrig.

4 Orat. in laudem Baſilii Magni, quæ eſt [illegible] p. [illegible] ſeqq. ed. laudata & p. [illegible] ſeqq.

5 Vide Baſilii Epiſtolas [illegible] pag. [illegible] ſeq. ſcript. an. [illegible] pag. [illegible] ſcriptam eodem anno [illegible] p. [illegible] ſeqq. ſcriptam ad Orientales Epiſcopos an. [illegible]. Mitto ceteras, quod & plures ſint, quam ſine moleſtia numerari poſſint, & alio properem.

6 Vide loca Athanaſii ſupra pag. [illegible] ſeq. not. [illegible]

7 Confer Auguſtini librum II. contra litteras Petiliani [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. Monach. e Congr. S. Mauri. Epiſt. de Correptione Donatiſtarum ad Bonifacium cap. [illegible] & cap. [illegible] pag. [illegible] tom. II. & lib. III. contra Creſconium Grammaticum cap. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible]

8 Epiſt. [illegible] ad Theodoſium pag. [illegible] edit. Venetæ. „ Pro integritate fidei Chriſtianiſſimum principem convenit eſſe ſollicitum. „ Idem epiſt. [illegible] ad Leonem Auguſtum pag. [illegible] „ Cum enim clementiam tuam Dominus tanta ſacramenti ſui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maxime ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam.

9 Iſidorus Hiſpalenſis loco ſupra cit. pag. [illegible] not. [illegible]

nus, Valentinianus alter, Theodoſiuſque leges de tenenda religione, quam Damaſus Petri ſucceſſor, quamque ſynodus Nicæna (1) unam eſſe veram dicerent; de coercendis Donatiſtis (2); de hæreticis non ex Eccleſiis ſolum, ſed etiam ex urbibus pellendis (3), de ſacris ædibus Catholicis Antiſtitibus reſtituendis (4); de conventibus non celebrandis ab iis, qui Nicænam fidem non colerent (5), tulerunt; non ut rectores adminiſtratoreſque Eccleſiæ, ſed ut exſequutores, vindiceſque ſententiarum Eccleſiaſticarum tulerunt.

Ad Arcadium, Honoriumque quod ſpectat, demonſtratum paullo ante eſt (6) quam illi ſibi tribuerint in res Eccleſiaſticas poteſtatem. Itaque non eſt neceſſe, ut lectorem obtundam de eadem re ſæpius. Neque vero de his tantum diſputatum ſupra eſt, ſed etiam de Theodoſio, & Marciano Auguſtis (7) qui ſcilicet parere ſe Epiſcoporum ſynodis, atque opere perficere, quæ juſſiſſent, demonſtraverunt, non præcipere quidquam, ex quo vel conjectura concluderetur, ſummam eſſe auctoritatem in res Eccleſiæ Imperatori. Nam Valentinianum III. cum neſcio quid ſtatuere eſſet auſus, quod componi cum Eccleſiaſticis decretis, ſanctionibuſque nequiret, Epiſcopi, Romanique (8) imprimis Pontifices reprehenderunt. Quod ſi ille dicto audiens non fuit, Marcianus certe, qui ſumma deinde rerum potitus in imperio eſt, cuique ſatis perſpectum erat, quid in Eccleſia Princeps poſſet, eam abrogavit (9) legem, ut libera Epiſcopis in ejuſmodi rebus adminiſtrandis, concedendiſque poteſtas eſſet. Neque enim Epiſcopi, ſi pervicax in ſententia, quæ diſciplinæ adverſaretur, Imperator manebat, committendum putabant, ut ei vehementer reſiſteretur, non quod ne-

1 Vide apud Theodoritum *hiſt. Eccl. lib.* v. *cap.* II. *pag.* 194. *edit. Cantabrig.* Sozomenum *lib.* VII. *cap.* IV. *pag.* 283. *edit. ejuſd. Baſilicon.* & *Codicem tom.* I. *p.* I. *ſeqq. edit.* Parisiensem *an.* 1649 *pag.* 2 *ſeq.*

2 Vide Auguſtinum *epiſt.* CV. *pag* 300. *edit. Monachor. S. Mauri Pariſ. tom.* II.

3 Vide Sulpicium Severum *hiſt. ſacra lib.* II. *num.* XXX. *pag.* 172. *edit. an.* 1574.

4 Sozom. *lib.* VII *cap.* V. *pag.* 283. *edit. Cantabrig.*

5 Sozom. *lib.* VII. *cap.* XII. *pag.* 292. *ſeq.*

6 *Pag.* 96. *ſeq. hujus volum.* 7 *Vide quæ dixi ſupra pag.* 97. *ſeq.*

8 Rem totam ex authenticis monumentis deſcribit Baronius *ad an.* 452 *num.* LII.

9 Vide Baronium *ad an.* 453. *num.* XXV. *ſeqq.*

nequirent contra facere, ſed quod vererentur, ne reſiſtendo, quin adjuvarent, majorem in modum vexari viderent Eccleſiam. Sed vellem equidem, ut quemadmodum adverſarii leges recenſent Imperatorum, ita ſanctorum Patrum, qui tum florebant, pronunciata colligerent, quibus ad veritatem plane oſtenditur, quibus limitibus poteſtas regia continetur. Illi autem Athanaſii, Hoſii, Luciferi, Ambroſii, Auguſtini, Leonis, quæ nos produximus teſtimonia, taciti prætermittunt, contorquentque in eam leges Auguſtorum, quam tuentur opinionem, ut in errorem incautos, nihil mali metuentes illiciant. Nam quo id alio conſilio faciant, ne ſuſpicari quidem poſſum. Sed ſatis multa de Theodoſio, ac Marciano. Hoc breve addam. Cum Marcianus civiles metropoles nova quadam ratione diſtribuiſſet, Epiſcopique reperirentur, qui ut majorem conſequerentur auctoritatem, Eccleſiaſticam civili eſſe diſtributioni aptandam defenderent, Patres, qui in Synodum Chalcedonenſem convenerant, nihil eſſe civili cum Eccleſiaſtica partitione commune voluerunt (1), juſſeruntque, ne conſulto quidem Imperatore, ut qui in nova metropoli civili reſidebant Epiſcopi, iis jus metropoliticum nullum eſſet. Quod ſane nunquam feciſſent, ſi ſummum eſſe Cæſaris in hoc genere imperium cenſuiſſent. Quod opponunt de Leone non eſt ejuſmodi, ut nos deterrere a ſententia poſſit. Nam quod Ægypti (2) Antiſtites eum eſſe obſervandum dixerint ſecundum Deum, ſimile eſt ejus, quod dictum fuiſſe oſtendimus a Tertulliano. Demon-

1 *Vide act. Conc. Chalced.* [illegible] *tom.* [illegible] *Concilior. edit. Harduini Pariſ. pag.* [illegible]

2 *Ægypti Epiſcopi epiſt. ad Leonem Auguſtum, apud Harduinum tom. II. Concilior. pag.* [illegible] « A ſuperna gratia mundo dirigente [illegible], juſto nunc cultu pro communi utilitate cogitare poſt Deum omnibus venerabilis Imperator. Quando ſequens in ipſo « principio vero verbo et ſcripto procedere [illegible] ad ſanctiſſimam metropolitanam Epi« ſcoporum, metropolitanam Eccleſiæ Catholicæ [illegible], & primorum omnium « piiſſimorumque principum [illegible] pro orthodoxa religione firmitas. Itaque & eo, « quo nuper a ſanctæ memoriæ Marciano principe noſtro ſtatutum fuit, omnino decernentes, « nihil aliud eſſe neceſſe, quam [illegible], & ſtabilimentum reipublicæ, [illegible] « [illegible], quæ adverſus Eccleſias Chriſtianas conſurgunt, & blaſphemant Deum, « aut in eum quocunque modo delinquunt. Inſeſta namque Dei manifeſta eſt, & hæretico« rum ubique [illegible] a recta fide [illegible]. Quapropter hanc optime ſcimus vene« rabilis Imperator, [illegible] ſemper [illegible] Chriſti Ec« cleſiarum, eorumque [illegible] patrum [illegible], recte providentiam « [illegible] ad pie omnia [illegible], quod eſt opus piiſſimorum principum « pro recta fide propugnantium.

monſtratum autem quod eſt, nova oratione non eget. De legibus, quas a Marciano latas, confirmaſſe Leonem ferunt, ſic ſtatuimus, non eos eſſe nos, qui cum latas a Marciano ſciamus leges tuendæ religionis cauſſa, quam doctus a Patribus Chalcedone congregatis fuiſſet, eodem conſilio non fuiſſe ab Leone confirmatas putemus.

Mittimus de iis dicere, qui Juſtinianum, Carolum Magnum, Ludovicum Pium, aliosque commemorant, eosque ſummum obtinuiſſe in Eccleſia principatum defendunt. Quibus tam eſt facile ſatisfacere, quam fuit facile iis, qui exemplis abutebantur Cæſarum ſuperiorum. Nolumus enim lectorem diu reſponſis eiſdem obtundere.

Sed Athanaſius cum a Coſtantio Alexandria excedere juſſus eſſet, parendum (1) putavit, ut qui non ſolum crederet, non eſſe reſiſtendum Regi, ſed ne Quæſtori quidem civitatis. Nos autem quorſum hoc argumenti genus evadat, neſcimus. Quid enim? An jus eſſe principi arbitrantur, injuſte quidquam præcipere? Id ſi negant, cur exemplum Athanaſii proferunt? Juſtumne fuiſſe dicent, hunc tam egregium virum cogere, ut Alexandria in Italiam contenderet exſulatum? Non cenſemus. Legibus autem, quas perſpicue eſſe injuſtas conſtet, obligari ne quemquam contendent? Ne id quidem. Quid igitur Athanaſium nominant. Igitur ſic exiſtimamus. Cum majores noſtri præceptum a Paulo fuiſſe ſcirent, ut nemo, quiſquis tandem eſſet, principi reipublicæ quidquam de re civili jubenti repugnaret; factum hinc eſt, ut ſi juſſi fuiſſent e provincia, quæ in ejus ipſius principis ditionem veniſſet, diſcedere, obtemperandum arbitrarentur, ut ipſi, cæterique omnes, qui crediti eorum curæ eſſent, vitam agerent tranquilliorem. Verumtamen non ſequitur, Eccleſiaſticam poteſtatem poſtponendam civili eſſe, ullumque regis eſſe in res Eccleſiarum imperium. Norat id ſcilicet Athanaſius, quamobrem ut principi reſiſtendum eſſe negabat, ita jus illi in res ſacras eſſe, pugnabat omnino nullum. Cujus teſtimonia cum ſupra deſcri-

(1) *Confer quæ ſcribit Athanaſius Apologia ad Conſtantium Imperatorem tom. 1. num. 31. pag. 307. edit. Montfauconi Pariſ.*

ſcripta ſint, non eſt neceſſe, ut iterum deſcribantur. Atque eadem ſane ratione expediri poſſunt, quæ ab Theodorito de Samoſatenſi Euſebio monumentis mandata ſunt literarum.

Eſt quintum *argumentum*, quod urgent de *Vicariatu*, leviſſimum. Nam principes loco Dei primas in civitate partes tenere aſſentimur, in Eccleſia autem, non aſſentimur. In hac enim primus eſt in ordine laicorum, in orordine contra miniſtrorum, non item. Sed eſt, ajunt, Deo jus in eas res ſummum, quæ ſpectant ad religionem. Quis negat? Datum ergo, concludunt, jus idem Principi ſaltem ſic eſt, ut quæ ſunt de cultu ſacrorum, præſcribere, ſancireque poſſit. Nihil dicimus nobis videri minus. Eſt enim hoc *jus* proprium Eccleſiaſticorum. Id vero & oſtenſum teſtimoniis Patrum alibi eſt, & oſtendetur auctoritate ſacrorum Bibliorum paullo poſt diligenter. Quod addunt, eum, qui alterius partes gerat, hoc eniti præcipue debere, ut Domino ſuo honos quam maximus adhibeatur ab his, quibus præſidet, verum eſt; modo iis cautionibus fiat, quas poſtulat Chriſtiana religio. Eſt autem inſtitutum quoddam, ſcitumque religionis Chriſtianæ, ut qui ſacris præſunt, hoc eſt Epiſcopi, Præſideſque Eccleſiarum, ii, quid creditu, factuve neceſſe ſit, explicent, ſtatuantque, cæteri & credant, & pareant, & quibus modis poſſunt, decreta, ſanctioneſque ſacras defendant, ac tueantur. Quare cum Princeps viribus plus reliquis valeat in civitate, plus item reliquis propaget, vindicet, confirmet jubendo, tueatur oportet non religionem modo, ſed etiam canones, atque præſcripta Eccleſiarum. At ſcripturis, ſubdunt, religionis decreta continentur. Quid hoc ſit rei, ne conjectura quidem aſſequi poſſumus. An non eſt opus decretis, inſtitutiſque aliorum, quibus rex aſſenſionem adjungat, quæque ſervari ab ceteris curet, neque contemni ab hoſtibus Chriſtianorum? Cur ergo reprehenſores noſtri & ſynodos celebrant, & confeſſiones edunt, quibus ſuas explicent de religione ſententias? Danda eſt, inquiunt, opera, ne in ſenſum aut pravum, aut falſum ſcripturarum loca contorqueantur. Itaque conſen-

ſione

ſione multorum oſtendendum eſt, quo tandem modo eadem explicare oporteat. Non ergo omnia, quæ ſacris Bibliis continentur, tam ſunt perſpicua, quam ipſi dictitant. Niſi enim ita ſe res haberet, nulla de religionis decretis oriretur inter Chriſtianos contentio. Eſt igitur opus eorum in hoc genere ſtudio, diligentia, conſenſione, qui cum ſacris præſint, tum proponere cuique debent, non modo quid Chriſtiano credendum ſit, ſed etiam quid ſit agendum. Nos hoc breve addimus, non omnia, quæ creditu, factuque neceſſaria ſint explicate ſacris codicibus comprehendi. Quamobrem confugiendum item eſſe ad traditiones Eccleſiarum. Id cum a Majoribus noſtris (1) acceperimus, quidvis perpeti eſſe ſatius arbitramur, quam ferre, ut quiſquam nos ipſos de hac tam vera, tamque penitus animis noſtris inſita perſuaſione dejiciat. Traditiones autem, verumque ſcripturarum ſenſum proponi ab Eccleſia oportere contendimus, ne ſi data cuique facultas ſit, ut quo velit modo, de religionis decretis dijudicet, in factiones, ita ut hæretici conſuerunt, Chriſtiani homines diſcindantur. Una enim veritas cum ſit, conſenſione quidem conſiſtet, diſſenſione autem nullo modo. Nam diſſentientium opiniones ita ſunt comparatæ, ut quoniam tam variæ, tamque inter ſe repugnantes ſunt, alterum profecto fieri poſſit, ut earum nulla, alterum fieri non poſſit, ut plus una vera ſit. Neque vero de dogmatibus ſolum cogitent neceſſe eſt, qui Eccleſiæ præſident, verum etiam de rebus, quas agere quemque debere intelligunt, ut ſanctitas in cœtu Chriſtianorum, animorum conjunctio, tranquillitaſque ſervetur. Hoc Apoſtoli (2), quique eis ſucceſſerunt, Patres fecerunt. Etenim utriuſque generis rerum curandarum onus, ſibi eſſe impoſitum plane noverant.

 Qua-

1 Hoc enim modo ſemper mala [illegible] oppugnatione. Conf. Irenæum [illegible] *contra hæreſes* [illegible] *edit.* [illegible] Tertullianum *de præſcript.* [illegible] *& ſeqq.* *pag.* 204. *ſeqq.* *ed.* [illegible] 1746. [illegible]

2 Conf. Acta Apoſtolorum c. xv. v. 6. & *ſeqq.* Hinc tot ſynodi ab Epiſcopis celebratæ tribus primis Eccleſiæ ſeculis, ut adminiſtraretur recte Chriſtiana reſpublica, quarum Tertullianus *lib. de jejun. c.* 13. & *ſqq. p.* 551. *ſq.* & Euſebius *l.* v. *ſq. H. E. c.* xxiii. & *ſqq. p.* 241. *ſq. ed. Cantabr.* aliique memoriæ tradiderunt. Hinc tot canones facti ſunt, quos vocant Apoſtolorum quoſque permulti, imprimiſque Beveregius in *Vindiciis Canonum* oſtendit editos fuiſſe temporibus Ethnicorum Imperatorum.

Quare ſynodos congregabant, in iiſque de controverſiis dijudicabant, ſtatuebantque quid ſentiendum, agendumve eſſet. Quæ præſcribebant, ea ſane præcepta appellabantur, & erant (1). Sed principem civitatis, etſi obſervarent, deque civili republica præcipientem audirent, tamen in ſacris, inque adminiſtratione Eccleſiæ conſulendum non putabant, propterea quod in hiſce rebus virum, qui in civitate imperium obtineret, ſubjici præſidi ſacrorum, moremque gerere debere intelligebant, ſi quis umquam ejuſmodi futurus Chriſtianus eſſet. Hoc pacto cum a diſcipulis Chriſti Servatoris, eorumque auditoribus, Epiſcopiſque univerſis, qui poſt uſque ad Conſtantinum ſaltem vixerunt, adminiſtrata Chriſtiana reſpublica fuerit, cur immutaſſet deinceps regiminis rationem? Neque enim ulla eſt cauſſa, cur Imperatoribus Chriſtianis factis, ademtam ſacrorum Antiſtitibus, tranſlatamque fuiſſe omnem in Auguſtos putemus regendæ Eccleſiæ poteſtatem. Quodſi egeat Eccleſia præſidio Imperatoris, is quia gladium geſtat, eſtque Dei adverſus eos, qui malum perpetrant, vindex; civilem ejuſmodi, quæ Dei eſt vicaria, auctoritatem adhibeat omnem neceſſe eſt, ut impetus hoſtium reprimat, improbos puniat, ſanctam, quam a patribus acceperit, teneri imperet religionem, quæque ſancita ſint, ut verus, dictoque audiens Eccleſiæ filius, non modo exſequatur ipſe, ſed etiam qua valet virtute, opera, diligentia, poteſtate ab aliis obſervari curet. Hoc principis munus eſt proprium, non autem illud, quod adverſarii jactant, quodque Apoſtolorum, majorumque noſtrorum ſententia, proprium eſſe conſtat Epiſcoporum, ejuſque imprimis, qui cum Romanæ præſit, tum univerſam Eccleſiam quam latiſſime patet, regit, ac moderatur. Itaque veniamus ad ſextum argumentum. Satis enim conſtare arbitror, quibus modis ſubditos a ſuperſtitione liberare, confirmare in decretis religionis, ſchiſmata, hæreſeſque delere, ritus ceremoniaſque Chriſtianas tueri, ac defendere princeps poſſit.

Sextum

1 *Act. Apoſt.* cap. xv. v. 41. Perambulabat Syriam, & Ciliciam confirmans Eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum. Sed de his ac aliis. Novi enim eſſe aliquos, qui opponunt, hæc in Græcis codicibus non extare.

Sextum etſi perplures, non omnes tamen eadem ratione argumentum refellerunt. Atque fuiſſe quidem ſcriptores intelligo, qui rebus ſacris Hebræorum Reges præfuiſſe inficiarentur. Nam in vetere Teſtamento diviſa fuiſſe officia animadverterant, ac Regem ſane civilem rempublicam, Pontificem vero rem ſacram geſſiſſe pugnabant, quin alterutri in jura, poteſtatemque alterius invadere liceret. Utebantur autem iis potiſſimum teſtimoniis, quibus ſupra demonſtratum eſt, duas eſſe in hominum ſocietate poteſtates poſſe, quarum ſit una ab altera diſcrepans, itaque comparata, ut ab eadem minime pendeat. Moſis vero, & Joſue exempla nihil ad rem pertinere cenſebant, propterea quod non virtute regiæ poteſtatis, ſed afflatu, inſtinctuque Dei incitati leges tulerunt, quæ ſpectarent ad cultum, ceremoniaſque religionis. Nam judices nihil ſtatuiſſe de ritibus, adminiſtrationeque ſacrorum ajebant. Quod ſi Saul Ariolos, Magoſque pellendos ex regno Iſraelis edixit, feciſſe eum, quod Reges etiam Chriſtianos poſſe perſpicuum eſt. Davidem autem, quæ de ſtationibus Levitarum, aliiſque rebus conſtituit, quæ in ſacris numerantur, non ſuo arbitratu, neve Regia poteſtate, ſed inſtinctu divino conſtituiſſe. Abiatharem quoque ab Salomone juſſum, ut in agrum ſecederet ſuum, fungique deinceps Pontificatu deſineret, nutu, voluntateque Dei fuiſſe. Ab regibus autem, qui Salomoni ſucceſſerunt, multa fuiſſe acta injuſte. Joſaphatum, ſi miſit, qui cultum Dei in civitatibus Judææ docerent, laudandum certe fuiſſe, ut qui fecerit, quod optimum decebat Regem. Atque idem eſſe de Joſia pio imprimis Rege ſtatuendum.

Alii vero & hi quoque eruditione præſtantes (1) eorum rationem non probant, qui auctoritatem dignitatum civilis, atque Eccleſiaſticæ inſtitutis Judaicis metiuntur. Nam Judæorum Reges interdum ſeſe rebus Eccleſiaſticis (2) immiſcebant, id quod Principibus Chriſtus in ſua republica negavit.

1 *Vide Petrum de Marca lib. II. de concord. Sacerdot. & Imperii cap.* [illegible] *num.* [illegible] *ſeqq. & num.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq. edit. an. 1708.*
2 *Confer lib. III. Regum cap. 12. v. 26. ſeq.*

vit, cum Cæſari, quæ Cæſaris; Deo autem, quæ Dei ſunt, reddi oportere præceperit. Quamobrem non ſolum ipſe cum ſuos moderaretur, nihil in eo genere Præſidi Imperatorique concedendum putavit, ſed ne Apoſtoli quidem, iique Patres, qui acceperunt ab Apoſtolis diſciplinam. Atque haud ſcio, an ejuſmodi principe, quem adverſarii vellent in Eccleſia conſtituto, ſervari inter Chriſtianos, ſtabilirique illa poſſit, quam Jeſus Servator tantopere nobis commendavit, conſenſio. Chriſtus enim non unius regni finibus contineri religionem, ut anguſtiis Judææ olim verus Dei cultus continebatur, ſed propagari, dilatarique per orbem terrarum univerſum præcepit. Quod ſi Rex quique in Provinciis, quæ in ejus imperium, ditionemque venerant, tanta circa res ſacras auctoritate potiretur, cum eadem ſemper eſſe de rebus iiſdem mortalium omnium ſententia minime ſoleat, ex decretorum, legumque de rebus ſacris diverſitate, magna in Eccleſia perturbatio oriretur, & ſumma confuſio. Eſtque proinde recte animadverſum (1) a Thorndicio ſcriptore Britanno, poſtquam quid Eccleſiaſticæ poteſtatis nomine (2) intelligeret, indicavit; quidquid controverſiæ, cauſſæve, quod vel ad religionem, vel ad Eccleſiæ unitatem ſpectet, naſcatur, hoc totum eſſe ab Eccleſiaſtico ordine dirimendum, ſi ſalvam Dei legem velimus eſſe. Cum enim inſtitutam Eccleſiam fuiſſe conſtet, antequam ulla civilis poteſtas religionem Chriſtianam, quam profiteretur, & coleret, defendendam ſuſciperet (3), quæ ratio, quis pudor

(1) *In Originibus Eccleſiaſticis, ſive de jure, & Poteſtate Eccleſiæ Chriſtianæ* [illegible] *Londini an.* 1674. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

(2) Thorndicius ait: „ Eccleſiaſticam poteſtatem quid intelligam, [illegible]

(3) Hinc Thorndicius jus defendendæ Eccleſiæ Principibus Chriſtianis conceſſum ait, [illegible] *Ibid. pag.* [illegible] „ Quidquid ad fidem pertinet [illegible]

pudor feret, ut Principi civitatis Chriſtianiſmi jure plus auctoritatis, poteſtatiſque, quam eis accedat, a quibus, conſtituta jam Eccleſia, acceperit Chriſtianiſmum? Sint Dei voluntate inſtituti Reges, habeant auctorem Deum; ex cruce tamen Chriſti, ex Spiritus Sancti dono, exque Apoſtolorum legatione eos eſſe profectos, quis credat? Ad hujus enim ſeculi pacem tuendam introductæ poteſtates fuerunt, ut regna, reſque publicæ quas moderantur, ſint velut hoſpitia quædam, domiciliaque Eccleſiarum. Jam vero cum fuerit, futuraque ſemper ſit una Eccleſia, legibus iiſdem, quibus unio conſiſtit, vigetque, utatur ubique in re divina, rebuſque ſacris neceſſe eſt. At multa regna, reſque publicæ multæ ſunt, eſſeque novis diviſionibus, multo etiam plures poſſunt; quæ niſi unionem ſervent, pacemque cum Eccleſia Catholica colant, erunt ſine dubio in ſchiſmaticis numerandæ. Verum quid religio, quid Eccleſiarum conjunctio poſtulet, non poteſt eſſe unius regni, reipublibliceve judicium, cum latius pateant Chriſtianiſmi fines. Ei ergo ordini tribuendum id juris eſt, *quem (ab eadem origine ducta auctoritas Eccleſiæ uni omnium regnorum, & rerum publicarum) Eccleſia præponit*. Quod ſi recte conſtitutum eſt, eum, qui Deo militet, implicare ſe rebus *ſecularibus* non oportere; multo magis credendum eſt, Principibus ad Chriſtianam religionem adductis, nihil fuiſſe ordini Eccleſiaſticorum poteſtatis, qua ante valeret, ademtum. Fac rempublicam eſſe quam Eccleſiam tempore antiquiorem, quod inſtitutum Imperium Romanum fuerit, priuſquam in eo oriretur, augereturque Eccleſia Chriſtianorum, hujus certe Eccleſiæ, quæ diffuſa ubique gentium eſt, unitatem, communionemque, a veteris populi legibus, & ſynagogæ unitate repetere non licet, cum numquam promiſſum ſynagogæ, promiſſum autem Eccleſiæ ſit, fore, ut ipſi gentes inſererentur. Rurſum cum Eccleſia ſtudio, opera, labore Apoſtolorum, quamvis in Imperio Romano, tamquam in hoſpitio

„ tum, eo ipſo ſacroſanctum eſſe neceſſe eſt, nec niſi per ſacrilegium violari poſſe. Itaque
„ ſupervenìens poteſtas publica, nihil aliud quam Eccleſiam tuetur, quoties vel fidem,
„ vel quod ad fidem (*hoc eſt religionem, & ſacra*) pertinet, quoquo modo, legitimo
„ Eccleſiæ jure deſtitutum, in vim, & effectum vindicat, appoſitis, ſi ubi opus eſt, pœnis.

ſpretæ quodam, primum conſtituta ſit, tamen invitis Imperatoribus populi Romani, Regibuſque gentium barbararum, creverit, hoſque tandem prece, doctrina, oratione, ac patientia vicerit, ſibique ut parerent, ſeque ut defenderent volentes adduxerit, antiquior ſit omnino Eccleſiæ ratio neceſſe eſt, fateamurque oportet ea etiamnum in res ſacras jura Eccleſiaſticis concedenda eſſe, quibus ante reges ad religionem Chriſtianam adductos potiebantur. Hæc ille, quamquam non utatur iiſdem verbis. Paullo autem poſt (1): qui regibus, inquit, jus in res ſacras ſupremum adſcribunt, nituntur exemplis Regum, qui Pontifices aliquot Hebræorum in ordinem redegerunt. Sed hi vehementer errant, ut qui diſcrimen quod eſt inter ſynagogam, & Eccleſiam non animadvertant. Nam ſynagoga non omnium gentium populos complectebatur. Contra Eccleſia ex omnium fere nationum hominibus coaleſcit; quamobrem *non poſſunt poteſtates Chriſtianæ, niſi Eccleſia Catholica duce, atque auctore, de his agere, quæ totius Eccleſiæ intereſſe videri poſſunt. Vocatis enim ad Eccleſiam gentibus, non iiſdem poteſtatibus ſubditis, non amplius plebs totius Eccleſiæ unius cujuſcumque ſummæ poteſtatis imperio ſubeſt. Non agit autem ſumma poteſtas ultra ſuos fines, ultra quos abſit ut non ſit prolata Eccleſia.*

Ac Thorndicius quidem hactenus. Age vero, Chriſtus, qui Apoſtolis, ut regiones quaſque orbis terrarum peragrarent, juſſerat Evangelium promulgatum, quoſque eſſent laborum fructus reportaturi proſpexerat, atque iis, qui ipſi ſe dedidiſſent, ubicumque tandem degerent, pacem, concordiamque tantopere commendaverat, caveratque, ne qua in re, quæ ad religionem pertineat, diſſiderent; jus ne circa res ſacras ſummum in Principes tranſtuliſſet, ex qua re, quoniam non eadem eſt principum omnium de religione, deque diſciplina ſententia, perſpicuum eſſet, incredibilem rerum in Eccleſia, quam unam eſſe ubique gentium voluit, perturbationem, confuſionemque futuram? Id cum ne veri quidem ſimile videatur, tum falſum omnino eſſe non exemplis Apoſtolorum modo, de quibus alio loco & dicemus, ſi uſus fuerit, & ſæpe diximus; ſed etiam majo-

1 *Ibid. pag. 61. ſeqq.*

majorum decretis, inſtitutiſque plane conſtat. Cumque a primo Chriſtianiſmi ortu unus ſemper in Eccleſia fuerit, qui primas obtineret partes, quemque ceteræ Eccleſiæ, ut centrum unitatis ſuſpicerent, cuique conjunctæ ſocietate communionis eſſent, conſtitutum eum divinitus fuiſſe credendum eſt, ut quæ vel ab ipſo, vel ab ſynodis, quas idem probaſſet, decreta de religione, de ſacris, de ceremoniis, de adminiſtratione, diſtributioneque Eccleſiarum eſſent, velut ex fonte in cœtus Chriſtianorum manarent, ſummaque omnium eſſet de rebus iiſdem conſenſio. Sed de Romano Pontifice ſucceſſore Apoſtoli Petri, quem voluntate Chriſti & magiſtrum omnium Eccleſiarum, & unitatis centrum eſſe veteres tradiderunt, quibus nos de rebus, inſtitutiſque Chriſtianorum ſcribentibus plurimum credimus, agemus alias opportune. Interea illud nos aſſequutos arbitramur eſſe, ut ſi *ſumma* erat Principum Hebræorum in res ſacras, inque Levitas, Sacerdotes, ipſoſque Pontifices poteſtas (de qua ſane poteſtate dicere, quoniam non id agitur hoc tempore, prætermitto, etſi ea neque tam conſtans, quam adverſarii noſtri putarent, neque tam magna, quam vellent, erat) non ſit conſequens ullo in rebus ſacris imperio potiri Chriſtianum Regem, cum ſit Eccleſiæ novi Teſtamenti ab inſtitutis reipublicæ Judæorum longe diſcrepans ratio.

Venio ad ſeptimum argumentum. Quæro, quibus argumentis victi, negent adverſarii Epiſcopis fuiſſe regendæ Eccleſiæ poteſtatem datam? Nam quod aliqui opponunt, præceptum a Chriſto fuiſſe (1), ne qui noſtrum ita ſe gererent in Eccleſia, ut dominari viderentur, caveant, ne ſi aliorſum atque ſit dictum accipiatur, eo tandem evadat, ut efficiat, vel arcendos ab Eccleſia eſſe illos qui aliquid imperent, vel nullos Reges eſſe umquam Chriſtianos poſſe. Non enim ad Epiſcopos ſolum Petrus, ſed etiam ad omnes, qui veram religionem colebant, ſcripſit. Itaque fuerunt, qui ut demonſtrarent, magiſtratum obire Chriſtiano viro minime licere, hoc Evangelii loco abuterentur. Fuit hæc tamen Chriſti Servatoris ſententia; non eſſe adimendam aut Anti-

ſtitibus

1 Lucæ cap. xxii. v. 25.

ſtitibus ſacrorum regendæ Eccleſiæ, aut Chriſtiano viro adminiſtrandæ reipublicæ poteſtatem; ſed hoc inter Chriſti discipulum quemlibet, imprimiſque Apoſtolum, & Ethnicos Principes intereſſe; Apoſtolum autem (immo vero Chriſtianum quemque non faſtu, non ſuperbia, ſed animo ab hiſce vitiis vacuo, ac libero verſari in Eccleſia, atque in civitate, aliiſque ſervire potius, quam dominari debere: Principem Ethnicum etſi talis eſſe, quales eſſe volumus Chriſtianos, debeat; ſuperbe nihilominus imperare civibus conſueſſe. Nam vos, inquit, me magiſtrum, & dominum appellatis, ac recte quidem; ſum enim. Si igitur ego is & magiſter, & dominus lavi pedes veſtros, multo ſane magis debebitis vos ita eſſe animis comparati, ut alter alteri lavetis pedes, hoc eſt obſequio, opera, diligentia, labore ſatisfaciatis? Non ergo regendæ (monendo, præcipiendo, redarguendo, puniendo eos, qui male agerent) Eccleſiæ Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus detraxit poteſtatem; cum eos fuerit hortatus, ut ex ſe ipſo exemplum ſumerent, qui ſe & magiſtrum, & dominum jure vocari affirmarit; ſed ut ne ſuperbe imperarent, juſſit.

Neque eſt gravius, quod alii ex priore Petri (1) Epiſtola concludunt. Nam ſi cavit ille ne vim cuiquam presbyteri inferrent, neve turpis lucri cauſſa gregem paſcerent, neve in cleris dominarentur, ſed aliis exemplo eſſent; cavit quidem, quod mores Phariſæorum merito averſaretur, a quibus abhorrere virum quemque Chriſtianum par eſt. Ac Phariſæi ſublato (2) ſupercilio ceteros deſpiciebant, inque ſynagogis regio, ut apud Ethnicos erat, ſpiritu, verſari videbantur. Ita fit, ut majores noſtri, non omnem regendi poteſtatem in Eccleſiaſticos, laicoſque, qua ſunt Chriſtiani, ſed illam, quæ conjuncta eſſet cum (3) ſuperbia, & cupiditate

(1) Cap. v. v. 3. *ſeqq.*

(2) Confer Interpretes in hunc Petri locum, ut Lorinum, ut Calmetum, ut Harduinum, ut ipſum Grotium hominem aliquin de numero Proteſtantium, nobiſque in hoc etiam controverſiæ genere inimicum. Adeundus item Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* 1. *pag.* 113. *edit. Venetæ an.* 1721. *tom.* 2.

(3) Subdit enim Petrus v. 5. ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, *quia Deus ſuperbis reſiſtit.* De elatione igitur animi agit.

tate (1) pecuniæ. Præfectis Eccleſiæ a Petro fuiſſe ademtam arbitrarentur. Quo in genere præclara ſunt Baſilii (2) Magni, S. Auguſtini (3), & ſynodorum Hiſpanicarum (4), atque Gallicarum (5), ut reliqua prætermittam, loca.

Neque vero tollere poterat, quam iis fuiſſe a Chriſto datam certo ſciret. Atque adminiſtrandæ quidem, regendæque Eccleſiæ auctoritatem, quis neget fuiſſe divinitus conceſſam iis, quibus Chriſtus, ut quæcumque in (6) terris ligaſſent, ſolviſſentque, ligata eſſent, atque ſoluta in cælis, utque gregem paſcerent (7) poteſtatem fecit? De doctrina autem, deque adminiſtratione ſacramentorum ſolum, non vero de jure ferendarum legum, coercendorumque eorum,

1 Vide ep. [illegible] ibid. [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 Concilium Toletanum [illegible]

5 Concilium Pariſienſe [illegible]

6 Matth. Evang. cap. XVI. v. 19. & cap. XVIII. v. 18.

7 Joh. cap. XXI. v. 15. [illegible] Act. cap. XX. verſ. 28.

qui peccarent, intelligi hinc oportere, neminem arbitror, qui credat, futurum, ſi conſideret, & lata praecepta ab Apoſtolis fuiſſe (1), & ſcriptas ad Eccleſias litteras, quibus in eos, qui lapſi eſſent, neque reſipiſcerent, graviter animadvertere ſe poſſe (2) ſignificarent. Quid enim vultis, inquit Paulus in iis litteris, quae ſunt ad Corinthios datae, in virga ut veniam (3) ad vos? Jam vero qui jure praecipiunt, puniuntque

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

puniuntque (neque enim Apoſtolos injuria aut præcepiſſe quidquam, aut puniſſe quemquam cenſendum eſt) ii ne regendæ, gubernandæque Eccleſiæ poteſtate vacent? Nam quæ ſit regendi poteſtas, niſi hæc ſit, ne ſuſpicari quidem poſſum.

At negat Petrus, cogendum eſſe Chriſtianum, ut recte agat. Quaſi vero quiſquam ſit noſtrum, qui quod hortatu, amicitia, benignitate obtineri poſſit, ingratiis, atque vi potius obtinendum putet. Hoc enim Petro erat propoſitum, ut moneret Præfectos Eccleſiis, ne ſuperbe imperarent, neve vi extorquere a Chriſtianis conarentur, quod liberalitate, ac beneficio impetrare poſſent. Quod ſi nihil his modis proficerent, cautum numquam a Petro eſt, ne qui ſua ſponte recte facere nollent, inducerentur ad moderate, beneque vivendum metu. Non enim Paulum reprehendiſſet, qui obſtinatos, ac pervicaces, obſecratione quidem, modo reſipiſcant, ſin minus, redargutione, ac pœna ab improbitate ad virtutem innocentiamque morum revocandos exiſtimavit. Quid? Si Ananiæ (1), uxoriſque Saphyræ caſu demonſtratum ab eodem Petro eſt, quibus pœnis Apoſtoli, ut alios a peccandi licentia abſterrerent, veritatis inimicos, cum poſſent, plecterent? Age vero, qui communione ſacrorum reos ſcelerum prohibebant (2) eoſque, qui meriti tam gravem pœnam fuiſſent,

„ *Spiritus ſalvus ſit in die Domini*. Quid ergo agebat Apoſtolus, niſi ut per interitum „ carnis ſaluti ſpiritali conſuleret, ut ſive aliqua pœna, vel morte corporali, ſicut Ananias „ (*Act*. v. v. v.) & uxor ejus ante pedes Apoſtoli Petri ceciderunt, ſive per pœnitentiam, „ quoniam ſatanæ traditus erat, interficeret in ſe [illegible] carnis concupiſcentiam? . . „ Non tamen fraternam ab eo ſeparat caritatem, quam de fraterna congregatione præcipit „ ſeparari. Hoc enim ſpeciatim ad Theſſalonicenſes (*Epiſt*. II *cap*. III. v. 14.) dicit. *Si* „ *quis autem non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & non commiſcea-* „ *mini cum illo, ut erubeſcat; & non ut inimicum eum exiſtimetis, ſed corripite, ut fra-* „ *trem* ... (*Et ep. ad Cor*. II. c. XIII. v. 2.) *Prædixi, & prædico præſens ſecundo, & nunc* „ *abſens, his qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quia, ſi venero, iterum non* „ *parcam*.

1 Vide notationem ſuperiorem.

2 Dionyſius Petavius vir eruditiſſimus lib. III. *de Eccleſiaſt. Hierarch. cap.* XI. p. 847. *Tom.* III. *Theologicor. Dogm. edit. Pariſ. num.* VII. De excommunicatione, deque Apoſtoli loco Ep. I. *ad Cor. cap.* V. agens: „ In hac, *inquit*, judiciaria poteſtas eluxit, & pœna ... „ das, quæ, Eccleſiaſticorum præſidum auctoritate, delicta coercentur, nimirum excommu„ nicatio, & ſegregatio a communione fidelium. Ac plerique præter hanc, aliam ejuſdem

in eo-

tradebant in dæmonum poteſtatem, exque finibus Eccleſiæ (1) exterminabant, ab iiſque, etſi deteſtati flagitium, quod perpetrarant, fuiſſent, graviſſimas pœnas repetebant, ipſiſque aditum in ædes ſacras intercludendum jubebant, quoad Deo (2), hominibuſque ſatisfeciſſent, hi ne poteſtate gubernandi Chriſtiani cœtus, jureque in res ſacras præcipuo caruerunt? Si autem Apoſtolis, ſucceſſoribuſque eorum (3) Epiſcopis hoc tantum jus, atque hanc tantam poteſtatem adverſarii negant, oſtendant cui nam tandem primis Eccleſiæ ſeculis tribus competeret. Imperatori fortaſſe dicent: Sed ad Imperatorem Apoſtoli, ut de rebus ſacris dijudicaret, numquam confugerant (4)? Quid? ſi ne Epiſcopi quidem, qui deinceps

[illegible]

1 [illegible] Evang. Matth. [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

deinceps rebus egregie, ſtrenueque geſtis Chriſtianum nomen

[illegible]

rum illuſtraverunt? An hi, qui cœtus congregabant, qui ſtatio-

ſtationes definiebant, qui canones de ritibus, de cæremoniis, de jejuniis, de univerſis denique ſacris rebus publicare (1) conſueverant, qui definiebant, quas pœnas lapſi luere deberent, quæque ſtatuebant, opere, cum uſus eſſet, perficiebant, jus illud, eamque in res ſacras poteſtatem detrahendam, in aliosque transferendam defendent, quibus id juris neque dicto, neque facto majores noſtri umquam indicarunt eſſe concedendam? Manet igitur, non Principi civitatis, ſed Antiſtitibus Eccleſiarum jus præcipuum in res ſacras competere; magniſque in erratis Buddei (2) eſſe, multorumque Proteſtantium hujuſce ætatis ſententiam, qui docendi munus Præſidibus ſacrorum conceſſum; jus autem in res ſacras, regendæque Eccleſiæ poteſtatem (contra Scripturarum Novi Teſtamenti auctoritatem, contra majorum traditionem, contra Patrum, qui vel Conſtantino Imperatore, vel poſt ea tempora (3) claruerunt, luculentiſſima teſtimonia) negatam cenſent. Atque de jure quidem, ac poteſtate in ſacra, qua Epiſcopi præſtant, alias & diligenter, & copioſius. Nunc ſatis hæc ſunto ad delendam invidiam.

Eſt autem, quod adjungunt; jus nullum in res ſacras a Sriptoribus Librorum Novi Teſtamenti Romano Pontifici, Epi-

[illegible] ; ſed quæ ad ſacra ſpectabant, adminiſtrarunt, & gubernarunt, ut qui plane intelligerent, jus in ea omne ſuum eſſe proprium, non Imperatorum, poteſtatiſque civilis. Quid ſi cum adhuc Imperatores [illegible] ſuperſtitioni Deorum erant, [illegible] Patres [illegible] ad hos ipſos confugerunt, ut hæreticos, qui parere concilio nollent, parere cogerent? De qua re [illegible] Euſebii locus de Aureliano Cæſare in hiſtoria lib. VII. cap. XXX. pag. 614. edit. [illegible] „ Cum Paulus (Samoſatenſis), inquit, a recta fide ſimul, & Epiſcopatu excidiſ-„ ſet, Domnus, ut dictum eſt, adminiſtrationem Antiochenæ Eccleſiæ ſuſcepit. Sed cum „ Paulus e domo Eccleſiæ nullatenus excedere vellet, interpellatus Imperator Aurelianus, „ [illegible] hoc negotium dijudicavit, iis Domum tradi præcipiens, quibus Italici Chri-„ ſtiani religionis Antiſtites, & Romanus Epiſcopus ſcriberent. Hunc modo vir ſupra me-„ moratus cum ſumma dedecore per ſæcularem poteſtatem ab Eccleſia ejectus eſt „. [illegible] Epiſcopis ne [illegible] de rebus Chriſtianorum ſacris concedant, quod Imperatores Ethnici ipſis conceſſum voluerunt.

1 Id jam univerſis hoc opere comprobavi: Imprimiſque ea hujus libri parte, quæ eſt de diſciplina Eccleſiæ, & lib. de Pœnitentia. Lectores [illegible] tom. III. della Poteſtà della Chieſa pag. [illegible] tom. IV. pag. [illegible] ſeq. & tom. V. p. II. pag. 433. & [illegible] l. III. Hierarchia Eccleſiaſtica cap. [illegible] pag. 874.

2 Sic hoc argumentum Johannis Franciſci Buddei Inſtit. Theol. moral. P. III. [illegible] §. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. edit. an. 1727.

3 Vide ſupra teſtimonia Athanaſii, Luciferi, Hoſii, Ambroſii pag. [illegible] not. [illegible] hujus libri.

Epiſcopiſque in unum convocatis locum tributum fuiſſe; ne gravius dicam, ridiculum. Viro enim Petro quemadmodum eſſet in ſacris Litteris ſucceſſorum auctoritatis facta mentio? Verumtamen qua poteſtate in res ſacras Romani Pontifices, Epiſcopique congregati in Synodis inſtructi eſſe deberent, cum multis aliis in locis, tum in actis Apoſtolorum demonſtratum eſt, ubi concilium Hieroſolymitanum (1) in quo primas Petrus partes obtinuit, quodque de non comedendis ſuffocato, & ſanguine leges tulit, deſcribitur. Exque iiſdem Actis intelligitur, quorſum verba Chriſti de paſcendis ovibus pertinerent. Nam ſi Chriſtus de ſola doctrina, diſtributioneque Sacramentorum, non de regendo cum poteſtate populo Chriſtiano loquutus eſſet, numquam Apoſtoli commiſiſſent, ut uſurpare, quam non obtinuiſſent, auctoritatem viderentur. Atque eſt etiam inde conſequens, non noſtram, quæ ſacris Litteris conſtat, ſed adverſariorum, qui Principi adſcribant, quod eſt proprium Epiſcoporum, magno eſſe in errore ſententiam. Quid autem illud ſit de collegio, fateor, non eſſe me aſſequutum. Ac velim equidem collegii, ſocietatiſque notionem explicent, ut intelligam, cur hæc una in Eccleſiam cadere poſſit; reipublicæ vero notio non poſſit. Collegium (2) enim ordinem eſſe aliquorum in civitate facile patior, tam late autem patere, ut omnes multorum regnorum ordines, omnes ſocietates, ipſos magiſtratus complectatur, prorſus non patior. Nam ſi tam late patens ſocietas hominum collegium dici poteſt, cur non item erit collegium eodem ſenſu reſpublica? Sed ut grammaticos mittam; tædet enim me hiſce in nugis verſari, quæ nihil ad rem illuſtrandam afferunt adjumenti; hoc breve dico: appellent Proteſtantes, quo tandem ipſis nomine placet, Eccleſiam; erit tamen certiſſimum, id quod auctoritate ſacrorum Bibliorum, Apoſtolorum exemplis, teſtimoniiſque majorum oſtenſum eſt, non Principibus ullum, niſi defenſionis, ſed Antiſtitibus Eccleſiæ circa ſacra jus omne

com-

1 Confer ſupra pag. 106. notam 1.
2 Conſule Petavium lib. III. de Eccl. Hierarch. cap. XV. pag. 107. ſeq.

competere, atque eam, quæ contraria eſt, novam eſſe, adeoque reprobandam opinionem.

Sed dicet quiſpiam: Juſtinus martyr (1) eſſe dignum Imperatore ſcribit, de rebus religionis cognoſcere. Ego vero dignum eſſe fateor, modo ne Rex ſit judex, atque diremtor controverſiarum religionis. Nempe id unum Juſtinus poſtulat. Cum enim Ethnici, quin eſſe Chriſtianos audiendos putarent, grave de ipſis ſupplicium ſumere ſolerent, orabant noſtri etiam atque etiam Reges, ut ſi fieri eorum voluntate poſſet, cognoſcerent, utra eſſet cauſſa æquior; propterea quod confiderent, fore, ut perſpecta veritate, hoſtibus aut finem vexandorum noſtrorum hominum, aut modum faciendum imperarent. Quod ſi Rex in religionem inquiſiviſſet, ſtatuiſſetque nihilominus Chriſtianos ſpoliari, cruciari, interfici debere, perſtitiſſent tamen in ſententia noſtri, quod non eſſe Regis proprium arbitrarentur, decreta religionis mortalibus ad credendum proponere. Quæ cum ſatis perſpicua ſint, numquam mihi, eſſe aliquos poſſe, qui nobis hunc locum Juſtini objicerent, perſuaſiſſem; niſi hoc idem in Voſſii (2) ad Hugonem Grotium epiſtola legiſſem.

Extremum argumentum, bona venia me audient adverſarii, ineptum eſt. Duorum enim, triumve, ſi modo ulli fuerunt, qui lapſi in hoc genere ſint, Catholicorum opinione pervertere, labefactareque omnium ſumma conſenſione firmatam ſententiam velle, hominum eſt, ob anteceptam opinio-

(1) Juſtinus *Apologia* II. num. IV *pag.* 94. *edit. Venet. opp. an.* 1747. „ Atque ut vera a me dici pateat, paratus ſum, ſi diſputationes illæ (contra Creſcentem Cynicum) ad vos perlatæ non ſunt, eaſdem vobis interrogationes iterum proponere. Regium ſane hoc et maximum opus fuerit. Sed ne quis nobis dicat: Omnes igitur, morte vobis ipſis illata, jam nunc abite ad Deum, nec nobis negotia faceſſite, dicam qua de cauſa id non faciamus „. Hæc ergo diſputabat Juſtinus, ut Imperatores excitaret, ut vexandorum Chriſtianorum finem fieri juberent. Confer *Apolog.* I. num. [illegible] *pag.* 45. & num. [illegible] *pag.* 55. ubi: „ Nos ſolum Deum adoramus, in aliis, vobis lætantes inſervimus, Reges, ac principes eſſe agnoſcentes, & ſimul precantes, ut cum regia poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini. Quod ſi nos precantes, atque omnia in lucem proferentes, non curaveritis, nihil nos quidem capiemus detrimenti, quippe cum credamus, vel potius perſuaſum habeamus, pro actionum meritis unumquemque pœnas per æternum ignem daturum „.

(2) *Præſtant. & eruditor. viror. epiſt. Eccleſ. & Theolog. edit. Amſtelod. an.* 1704. *epiſt.* CCXXVI. *pag.* 447.

nem, & otio, & litteris abutentium. Mirabile autem videri cuiquam poteſt, tanta confidentia ab Hennigeſio (1)) qui Grotium (2) deſcripſit, Franciſcum Victoriam nominari, quaſi erroris patrocinium, defenſionemque ſuſceperit. Is enim in diſputatione, quam inſcripſit de Poteſtate Eccleſiæ, Summum Pontificem, ſi ratio ſacrorum, finiſque conſideretur, ampliſſimam, eamque jam *temporalem*, in omnes Principes, Reges, atque Imperatores poteſtatem obtinere, dicit, neque dicit ſolum, ſed etiam argumentis (3) confirmat. Statuit deinde, Pontificem Maximum tanta auctoritate valere, ut ſi intelligat a populo Chriſtiano dictum unum aliquem regem eſſe, qui cum animo ſit alieno ab orthodoxa religione, tum ſubditos in errorem inducere conetur; monere debeat omnes, qui in ejus Principis poteſtatem venerunt, ut eum, quamquam eſt verus Princeps, dignitate privent; ſin recuſent, ipſe per ſe, jure quidem ſuo, illum de gradu dejicere regem poſſe. Poſt uti Pontifi-

1 *De Summo Imp. Rom. circa ſacr. poteſt. cap. 12. pag. 25*

2 *Grot. tract. de jur. ſumm. pot. circa ſacra cap. 1. pag. 12 edit. an. 1648.*

3 *De Poteſt. Eccl. ſect. 2. num. 11 pag. 50 a tergo edit. an. 1565* „ In ordine ad finem ſpiritualem Papa habet ampliſſimam poteſtatem temporalem ſuper omnes principes, & Reges, & Imperatores [illegible] [illegible]

[illegible]

tificem, ſubdit, hac eadem poteſtate in omnes, quaecumque tandem dignitate excellant, poſſe, ſi eorum id culpa exigat, ne grave Chriſtiana reſpublica capiat detrimentum. Quod ſi temporalem rempublicam perfectam, & integram in eo genere ſcribit eſſe, ſic tamen eſſe integram ſcribit, ut aliquo modo ſubditam eſſe ſpiritali defendat; quare ſi quid agat temporalis, quod vergat in damnum rerum ſpiritualium, hoc totum ita revocari, emendarique poſſe, ut etiam, qui peccavit, rex puniatur, ac ſi opus eſſe conſtet, deturbetur de principatu (1). Rogerium Widdringtonum verbo Catholicum, re autem vera hæreticum hominem nihil (2) moror. Quamobrem quid potiſſimum mirer, imperitiam ne, an audaciam Hennigeſii, neſcio. Cum enim reſponſum ab aliis Widdringtono fuerit & graviter, & diligenter, id ſi Hennigeſius ingnoravit, imperitiæ; ſi novit, impudentiæ arguatur neceſſe eſt, ut qui res egregie a viris doctiſſimis confutatas proponat, quaſi novæ ſint, magnamque vim obtineant ad Catholicum hominem & implicandum, & convincendum.

Atque horum eſt ſimile, quod ex Joh. Pariſienſi O.P. (3) profert. Nam explicatum dilucide eſt ab Adolpho Schulckenio, in eo libro, qui Apologia pro Roberto Cardinali Bellarmino inſcribitur. Etſi enim Johannes fas eſſe regi affirmat impetum ejus, injuriamque vi tandem repellere, qui poteſtate ſpiritali abuteretur, numquam tamen Eccleſiaſticam poteſtatem ſubdendam eſſe civili putavit. Immo vero in eo ipſo (4) libro, quem Hennigeſius ſibi eſſe præſidio arbitratur,

1 *Sect. VII. pag. 48. num. VIII.*

2 Adolphus Schulckenius *l. c. cap. 11 pag. 2 edit. Colon. an. 1613.* „ Quod ad nomen, „ titulumque auctoris, *inquit*, indignitat ſe Rogerum Widdringtonum Catholicum Anglum, „ quod quam ſincere, ac recte faciat, paullo accuratius diſpiciendum videtur. Rogerium „ Widdringtonum intelligo eſſe juvenem Catholicum, & nobilem; at hunc auctorem multa „ ſunt, quæ hæreſeos accuſant, & omnino reum peragunt, ut mox videbimus. Quare non „ levis multorum eſt ſuſpicio, auctorem hujus libri eſſe, non Rogerum Widdringtonum, „ ſed aliquem alium impoſtorem, qui hæreticus cum ſit, velit ſub nomine Catholici latere, „ ut viros Catholicos facilius circumveniat. Et hoc non mirum, quia ipſe Satanas transfi„ gurat ſe in Angelum lucis &c.

3 *De Poteſt. Reg. & Pap. cap. XXI. pag. 158. tom. II. M. Gold. edit. an. 1626.*

4 *Ibid. cap. VII. pag. 110.* „ Papa quia eſt ſupremum caput non ſolum Clericorum, ſed „ etiam omnium fidelium, ut fideles ſunt, tamquam generalis informator fidei, & morum „

„ in

ter, poteſtatem civilem Pariſienſis contendit Eccleſiaſticæ quodammodo eſſe ſubjectam (1).

V.

Jus in res ſacras non competit laicæ, quæcumque tandem ſit, poteſtati.

Jus enim in res ſacras ejus eſt proprium, cui eſſe a Chriſto tributam, auctoritate majorum, exemplíſque Apoſtolorum, poteſtatem in ſacra conſtat. Demonſtratum autem ejuſmodi argumentis eſt, Eccleſiaſticis eſſe eamdem ipſam poteſtatem datam. Eſt ergo eorum magno in errore ſententia, qui *ſummum jus in res quaſque ſacras* conceſſum eſſe *ſummo Imperanti* docent. Quod ſi & vera dicerent, eſſet poteſtas Eccle-

[illegible]

(1) [illegible]

Eccleſiaſtica ſubjecta civili , cum id juris Principi tribuendum exiſtiment, *ſubordinationis* , ut ajunt , cauſſa . *Subordinatam* autem non eſſe Eccleſiaſticam civili oſtenſum eſt ſupra ſatis , ut arbitror , accurate . Non ergo jus *ſummum* in ſacra concedendum eſt ei , qui principatu potitur in civitate .

V I.

Quemadmodum ſcriptores permulti ex iis , quæ diſputata ſunt , concludant. Eccleſiaſticos legibus principum non teneri, quæ cum ſacris canonibus pugnent; niſi canones ſint ob utilitatem præſentem Chriſtianæ Reipublicæ auctoritate Sacrorum Præſulum revocati .

Sunt autem Theologi , & ii quidem multi , ac nobiles (1) , qui hiſce conſtitutis , conſequens eſſe defendant , homines , qui ſeſe Eccleſiæ conſecraverint , non teneri legibus Principum laicorum , quæ cum canonibus ſacris pugnent . Sic autem diſputant . Ei , qui poteſtatem in ſocietate obtineat , ineſt jus condendarum legum. Obtinent vero ſacrorum Antiſtites in Eccleſia poteſtatem . Ineſt igitur ſacrorumAntiſtitibus poteſtas ferendarum legum Atque eam quidem poteſtatem conſtat civili eſſe præſtantiorem . Quæ autem poteſtas ſublimior eſt , inque præſtantioribus , ſublimioribuſque rebus verſatur , ea ſi leges ferat , plus ab ſuis obedientiæ exigat neceſſe eſt , quam poſtulet poteſtas non tanta ſublimitate, excellentiaque præſtans , cujus leges repugnent legibus ab excellentiore poteſtate ſcriptis . Utriſque autem teneri Eccleſiaſticus non poteſt , ut quæ componi inter ſe nequeant . Tenebitur ergo legibus a præſtantiore latis , cui ſe obſtrinxit , contrariiſque civilibus non tenebitur . Quod ſi revocatæ Eccleſiaſticæ leges , aut majoris commodi Eccleſiæ , aut vitandarum perturbationum cauſſa ſint , tum Eccleſiaſticus , ut civis , legi Principis non repugnanti ſacris parebit . Atque hæc quidem illi pluribus . De jure autem

1 Multa in hanc ſententiam diſputant Franciſcus Victoria Ord. Præd. *relect.* 1. *de Poteſt. Eccl. quæſt.* [illegible] *num* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq. edit. an.* [illegible] Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* [illegible] *& ſeq. pag.* [illegible] *ſeqq. tom.* [illegible] *opp. edit. Venetæ an.* [illegible] aliique .

autem in *perſonas* ſacras, deque auctoritate convocandorum Conciliorum agemus aliis locis opportune, & copioſius.

§. IV.

Jus ne ullum in temporalia Regum obtinere Pontifices Maximos majores noſtri putarint, nec ne?

CUm jus in res ſacras *ſummum* nemini aut Regum, aut imperatorum datum eſſe oſtenderim paragrapho ſuperiore, poſtulat inſtituti ratio, ut ad ſacrorum Antiſtites veniam, inveſtigemque, jus ne ullum in *temporalia* Principum laicorum Pontifici Maximo, cui *plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis* omnium quidem Orthodoxorum ſententia conceſſa eſt, ineſſe Majores noſtri putaverint. Igitur eorum omnium, qui Pontificem Maximum caput eſſe Chriſtianæ reipublicæ confitentur, gaudentque Catholicæ Eccleſiæ communione, magna in hoc genere diſſenſio (1) eſt, quorum ſi propoſitæ fuerint accurate, diligenterque opiniones, ſpero, quæ vera ſit, eos, qui legerint, rationeſque, quibus quæque maxime nitatur, expenderint, perfacile cognituros.

I.

Proponitur Gallorum, qui negant, ſententia.

Fuerunt autem olim (2), ſuntque etiamnum (3) permulti in Galliis, qui Reges, ac Principes in iis, quæ ad tem-

1 Nunc enim non agimus adverſus Proteſtantes.

2 Rogerus Widdringtonus *loc. cit.* hujus ſententiæ patronos fuiſſe Johannem Pariſienſem Ordinis Prædicatorum, Jacobum Almainum, & Johannem Majorem cenſet; verum de his agemus paullo poſt. Interea confer Adolphum Schulckenium *Pro Illuſtr. D. D. Roberto Bellarmino S. R. E. Cardinali adverſus librum falſo inſcriptum Apologia &c. cap.* 121. *pag.* 59 *ſeqq. edit. an.* 1613

3 Dici vix poteſt, quot Galli hiſce poſtremis temporibus de hoc genere argumenti, quantaque contentione animorum ſcripſerint. Atque omnes quidem horum recenſendo enumerare difficile eſt. Itaque præcipuos indicabimus. Ludovicus Elias Dupinius *de Antiqua Eccleſ. diſcipl. diſſert.* vii. *pag.* 455 *ſeqq. edit. an.* 1686. Natalis Alexander O. P. *hiſt. Eccl. ſec.* xi. *diſſert.* v. *tom* xvi. *pag.* 474. *edit. Venetæ an.* 1734. Jacobus Benignus Boſſuetius Epiſcopus Meldenſis *declarat.* Conventus Cleri Gallicani *an.* 1682. *defenſ. p.* 1. *lib.* 1. *ſeqq. edit. an.* 1745. *p.* 89. *ſeqq.* Maimburgus *Traité Hiſt. de l' Etabl. & Prér. de l' Egliſ. de Rome edit. an.* 1685. *cap.* i. *p.* 303 *ſeqq.* Mitto ceteros, ne ſim longior, quam oportet.

temporalia, quæ vocant, pertinent, nulli Eccleſiaſticæ poteſtati divina inſtitutione ſubjectos eſſe, auctoritateque, quam Chriſtus Eccleſiæ dedit *ligandi*, atque *ſolvendi*, quæ quidem auctoritas *clavium* appellatur, *directe*, vel *indirecte* dejici de principatu, vel (ſubditis fide, quam dederint, juriſque jurandi religione ſolutis) in periculum amittendi regni venire non poſſe, defenderent (1). Cumque eſſe quamplurimos viderent, qui vehementer reſtiterant, conventus (2) ſacerdum non ſolum Doctorum virorum in Academia (3), ſed etiam totius Cleri (4) habendos cenſuerunt, quibus ſuam ſententiam conſtabilirent, quam Eccleſiæ, Imperioque utilem, & ſcripturæ, majorumque traditionibus conſentaneam, ſanctorumque virorum exemplis firmatam eſſe arbitrabantur (5).

Sic autem diſputant. Certum eſt, ſupremam civilem poteſ-

1 Vide Cleri Gallicani declarat. propoſ. 1. apud Boſſuetum ibid. poſt præfat. pag. [illegible]

2 In ſolemni comitiorum Ordinum Regni conventu habito ann. 1615 [illegible] pag. [illegible] & ſeqq. & Boſſuetum ibid. [illegible] [illegible]

3 Vide ſententiam Pariſienſis [illegible] [illegible]

4 Celebratus eſt Conventus Gallici Cleri an. 1682. [illegible]

5 Confer Boſſuetum ibid.

poteſtatem jam inde ab initio fuiſſe legitimam, idque Scripturarum auctoritate, & conſenſione veterum Chriſtianorum (1) conſtare. Atque eam quidem ſive ex Deo ἀμέσως, ſive ex populorum conſenſu, quem Deus probet, extiterit, ex Deo tamen eſſe profectam contendunt, iiſque argumentis efficiunt, quæ ſupra deſcripta ſunt, cum de eo quæſtionis genere ageremus. Addunt regiam nulli alteri eſſe poteſtati divina voluntate, inſtitutioneque ſubjectam, ſummamque in hac re eſſe omnium Ethnicarum gentium (2) conſenſionem. Exempla enim Druidum, atque Aruſpicum, quæ objici ab adverſariis ſolent (quoniam Druides, atque Aruſpices imbuti ſuperſtitione Deorum erant, ſacerdotioque vero carebant) nihil morantur. Quod ſi ſubjecta nulli poteſtas ſuprema civilis eſt, conſiſtere eam ſeipſa poſſe, concludunt; eoque magis in ſententia confirmantur, quo ſine vera religione, veroque ſacerdotio noverint diu regna pleraque, eaque jam perfecta, atque abſoluta obtinuiſſe. Negant deinde fuiſſe quidquam inſtitutione legalis ſacerdotii de regia, hoc eſt de ſuprema civili poteſtate dereptum, idque Deuteronomii (3), Regumque (4) libris, quorum eſt auctoritas divina, comprobare ſe poſſe putant. Nam quæ contra produci ex Deuteronomio (5), libriſque Regum conſue-

1 *Boſſuet in ibid. p. 1. l. 1. ſect.* 12. *pag.* 125. *ſeqq.*

2 *Boſſuet ibid. cap.* 17. *pag.* 129.

3 *Deuteronom. cap.* XVII. *v.* 14. „ Cum ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus „ tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris: Conſtituam ſuper „ me Regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes &c. „ . Indicavit igitur Deus fore, ut Hebræi Regem ſibi præficerent. At ubi Sacerdotum, Pontificiſque Maximi meminit, nunquam ſignificavit cuiſe his deſtituendi de gradu Regis poteſtatem. Hæc Boſſuetius *ibid. cap.* VI *pag.* 133.

4 1. *Reg. cap.* VIII. *v.* 19. „ Conſtitue nobis Regem, *inquiunt Hebræi alloquentes* „ *Samuelem*, ut judicet nos ſicut cetera habent nationes „ . *Et v.* 20 *ſeq.* „ Rex erit ſu- „ per nos, & erimus nos quoque ſicut omnes gentes, & judicabit nos Rex noſter, & egredie- „ tur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis „ . Supremum ergo, ſubdit Boſſuetius, principem poſtulabant, qui a nulla alia poteſtate, ut mos erat gentium ceterarum, penderet. *Ibid. pag.* 134.

5 Bellarminus *lib.* V. *de Romano Pontifice cap.* VII *pag.* 4.90. *tom.* I. *nova edit. Venet. an.* 1721. hoc utitur argumento. *Deuteron. cap.* XVII. *verſ.* 14. *& ſeq.* hæc habentur. „ Cum ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam „ & dixeris, conſtituam ſuper me Regem, non poteris alterius gentis hominem Regem „ facere, qui non ſit frater tuus „ . Eſt autem, ſubdit, eadem ratio, qui *infidelem* eligit, & qui electum non deturbat de gradu Regem. Deturbandi ergo ſunt ejuſmodi Reges de digni-

conſueverunt, quoniam vel inſtinctu ſingulari Divini Numinis geſta (1) ſunt, vel ad rem minime pertinere cenſent (2), non æque curant. Quinetiam Synedrium Senatorum ſeptuaginta, quod aliqui apud Judæos inſtitutum a Moſe fuiſſe dixerunt, ut de Regum, de Prophetarum, legiſque cauſſis cognoſceret, ferretque ſententiam; non hac tanta valuiſſe auctoritate pugnant; cum proditum nuſquam a ſacris Scriptoribus memoriæ ſit, redactos in ordinem ejus magiſtratus potentia reges fuiſſe, conſtetque ſeptuaginta Senatores fuiſſe a Moſe primum delectos, non ut reges in officio continerent, ſed ut Moſi eidem, qui in litibus civium dirimendis maxime laboraret, adjumento eſſe (3) poſſent. Ac ſi Herodem Senatus, ut cauſſam diceret, juſſit, factum id fuiſſe affirmant, quod is eo tempore non Rex Judæorum, ſed Galilææ Procurator (4) eſſet. Itaque nihil eos agere decernunt, qui fas Pontifici Hebræorum fuiſſe in Reges animadvertere cenſuerunt, propterea quod is ſynedrium moderaretur. Accedunt ad novum Teſtamentum, negantque inſtitutione novi Sacerdotii quidquam fuiſſe immutatum in regnandi jure, aut ullam poteſtatem ſacrorum Præſidibus datam, qua Regem mulctare imperio (5) valerent. Argumentantur autem hoc modo. Si quibus umquam, Pontificibus quidem certe veteris Teſtamenti tributa hujuſmodi in Reges poteſtas fuiſſet, quorum erat terreno imperio, terreniſque promiſſis nixa religio. Tributa autem numquam hæc tanta poteſtas eſt Pontificibus Judæorum. Multo minus igitur Chriſtianis. Quid? ſi Chriſtus, cum Apoſtolos ad propagan-

gatur [illegible] populo, non Pontifici præcipiatur. Deinde plus efficit hoc genere argumenti, quam Bellarminus velit. Expellendos enim probat Reges, qui etſi ſint infideles, tamen neminem a cultu religionis veræ abducere conantur. Quod ſane Bellarmino haud placet. Boſſuetius ibid. cap. VIII. pag. 130 ſeq.

1 Num exemplo Jeroboami, & Jehu, non eſſe ad rem defendit Boſſuetus, cum non ordinaria, ſed extraordinaria quadam ratione evenerint. Itaque Baronium magnum, qui his exemplis utebatur, refellit cap. IX. pag. 138. Addit [illegible] Regibus, idque ante perſequitur pag. 138 ſeqq.

2 Boſſuet. ibid. cap. VIII. pag. 137. ſeqq.

3 Boſſuetus ibid. cap. VII. pag. 125 ſeq.

4 Ibid. Quid? ſi [illegible] Pontifice fuiſſe reditum Synedrium negent, [illegible] Joſephi ſilentio? ibid. pag. 133. ſeq.

5 Boſſuetus ibid. cap. XIII. pag. 140. ſeqq.

pagandam religionem mitteret, duorum eis generum poteſtatem dedit, quarum altera *ordinaria*, hoc eſt de *prædicando regno cælorum*, altera extraordinaria, nempe *de curandis infirmis* (1) erat? *Ordinaria* vero (nam de *extraordinaria* nihil attinet dicere) quemadmodum ſequetur, a Pontificibus dejici de gradu, exturbarique ex Imperio regem poſſe? Prædicent quidem Evangelium (2) miniſtri ſacrorum, conſecrent myſteria, hoc eſt ſacramenta religionis, negent communionem Eccleſiaſticam iis, qui in flagitia inciderunt (eſt enim hoc munus eorum proprium, quibus impoſitum prædicandæ Doctrinæ Evangelicæ onus fuit); adimendi tamen cuiquam regni auctoritate vacabunt, cum hujus auctoritatis non ſit alicubi in ſacris Bibliis facta mentio. Latiſſime quidem paſcendi gregis Chriſtiani poteſtas patet, ſed iis finibus contineatur neceſſe eſt, quibus & ſe continuit Chriſtus, & contineri Apoſtolos, eorumque ſucceſſores voluit. Nam *ſpiritalia* adminiſtrari ab his oportere ſæpe dixit, temporalia nuſquam. Quamobrem reddenda eſſe Cæſari, quæ (3) Cæſaris erant; Deo autem, quæ Dei, præcepit, ne quis novis rebus ſtudere, perturbareque auderet Rempublicam. Age vero, cum Chriſtus proſpiceret fore, ut diſcipuli, ejuſque ſectatores permulti in judicium religionis cauſſa adducerentur, tum vexarentur, poſtremoque interficerentur, ecquid eis, præter patientiam (4), commendavit? Promiſit ille quidem, laturum eis opem ſe, facturumque, ut ſapienter interrogantibus ſatisfacerent, ſuppliciaque æquo animo ſuſtinerent. Addidit facultatem in aliam civitatem proficiſcendi, ſi in una quapiam quæſiti ad necem fuiſſent, ſin autem comprehenſi eſſent, hortatus eſt, ut patienter cruciatus ferrent, quod hiſce ſibi pararent ad Regnum Cælorum conſequendum viam. Sed ut eis vi regiæ obluctari, reſiſtereque liceret, non conceſſit. Si enim conceſſiſſet, non commiſiſſent Apoſtoli, ut hujuſce rei memoria intercideret. At hi cum omnes homines poteſtati ſublimiori ſubditos

1 *Lucæ cap.* IX. *v.* 1. *ſeqq. Evang. Confer Bellarminum ibid. pag.* [illegible] *ſeqq.*
2 *Bellarminus ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*
3 *Matth. cap.* [illegible] *v.* [illegible] *Bellarminus ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible]
4 *Bellarminus ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

ditos eſſe oportere ſanxerunt, fas eſſe aliquando Antiſtiti ſacrorum in regem ſententiam dicere, eumque deturbare de throno dicendum non putarunt. An exceptionem nullam ei tam late patenti præcepto de (1) auſcultando Principi adjunxiſſent, ſi regem, qui aut eccleſiam perturbet, aut religionem evertere conetur, etſi ante Chriſto nomen dediſſet, multari regno a Pontificibus Maximis judicaſſent poſſe? Neque eſt ullius momenti, quod quidam opponunt, diſtinguenda eſſe tempora infirmæ, atque adoleſcentis Eccleſiæ, quaſi principio, cum viribus minime polleret, nefas eſſet; nunc autem, quum adoleverit, viribuſque aucta ſit, reſiſtere Principibus Eccleſiæ liceat. Quid enim? An obediendum regi fuit *propter conſcientiam* (2), cum opibus minime valeret Eccleſia, obſiſtendum autem, quin habeatur *conſcientiæ* ratio, quod ea opibus creverit? Hæc tot ſeculis inaudita, ac poſtremis demum nata temporibus, cujuſcumque viri nomine in lucem efferantur, ſi ferri utcumque poſſunt, coli certe, probarique nullo modo poſſunt. Sed quid multis eſt opus? Annon Chriſtus regnum ſuum non eſſe *de hoc mundo* (3) dixit? His autem verbis nonne indicavit, nihil umquam Principibus ab Apoſtolis, eorumque deinceps ſucceſſoribus eſſe metuendum? Quum enim ex ipſo Pilatus quæreret, rex ne eſſet, noviſque proinde rebus contra Imperatorem ſtuderet, ut ex ejus animo omnem, quæ nata de ſe erat, evelleret ſuſpicionem, nihil ſe regii aut expetere, aut habere, nihilque ſuis legibus præſcripſiſſe reſpondit, unde quidquam in Principes incommodi proficiſci poſſe videretur. Multa autem, eaque jam graviſſima incommoda redundaſſent in Principes civitatum, atque Regnorum, ſi auctis Chriſtianorum opibus, jus eſſe ſuis voluiſſet, reges de dignitate, graduque deturbare, qui moliri, aut agere aliquid auderent in religio-

1 Boſſuetius *ibid. cap.* XVI. *pag.* 150. Id vero, quod eſt de patientia, confirmat ſententia Auguſtini q. XVII. in *Matthæum*, *Tom.* III. *app. part* II. *pag* 177. & *Enarrat. in Pſ.* CXLIII. *num.* 10. *Tom.* IV. *pag.* 144. *edit Pariſ Monachor. S. Mauri*. Quod vero honor ſit Cæſari adhibendus, cum ſuis etiam rebus reſiſti, auctoritate Tertulliani *Scorpiaces cap.* XIV. *pag.* 499. *edit. le Prieur*, oſtendi facile poſſe arbitratur: gravius præterea nihil affert.

2 *Epiſt. ad Rom. cap.* XIII. *v.* 5. Vide Boſſuetium *ibid. cap.* XVII. *pag.* 151.

3 Lucæ *cap.* XVII. *Evang. v.* 21. Boſſuetius *ibid. cap.* XVIII. *pag.* 152. *ſeq.*

gionem. Itaque majores noſtri ſummam ſemper in Chriſto Servatore animi demiſſionem ſunt (1) admirati, qui cum divina virtute præſtaret, tum ſubjici regibus, eiſque, quamquam ſceleſtis, impiiſque parere minime recuſaret. Nam, quæ nonnulli animadverterunt, numquam a Chriſto fuiſſe dictum, *Regnum meum non eſt hic*, *ſed regnum meum non eſt hinc*, inania ſunt, neque digna videri, quæ refellantur. Atque hinc ſane factum eſſe ajunt, cum regnum terrenum obtinere Chriſtus, auctoritatemque in Principes ullam exercere noluiſſet, conſtitutum ſe judicem (2) negaret fuiſſe, qui de litibus, controverſiiſque civilibus ſententiam diceret. Pontificem enim fuiſſe Chriſtum Apoſtolus in litteris ad Hebræos tradidit (3), poteſtatem vero in Reges ſibi aſſumſiſſe, nullo modo. Quod ſi eam ille minime voluit, quid eſt, quod ſibi Antiſtites ſacrorum expetendam eſſe arbitrentur? Nam, quod ajunt, auxiliis, præſidiiſque iis munitam eſſe Eccleſiam oportere, quibus ſalutem ſuorum curare poſſit; ac niſi poteſtate dejiciendi de throno reges, qui detrimentum Chriſtianæ Reipublicæ afferre non dubitent, iiſdem ipſam præſidiis, auxiliiſque carere; componi cum Evangelii, Apoſtolorumque decretis (4) nequit. Ferenda enim æquo eſſe animo, quæcumque eveniant adverſa, a Chriſto, ejuſque diſcipulis præſcriptum eſt; non autem quidquam in Regum Majeſtatem eſſe tentandum. Quamobrem veteres Pontifices de exturbandis e Regno Principibus, qui religioni Orthodoxæ interitum minarentur, ne congitarunt quidem. Neque vero, quoniam Chriſtus prohibendum eſſe ſacrorum communione (5) hominem, qui Eccleſiæ auſcultare detrectet, dixit, concludendum continuo eſt, jure ſuo, quo in temporalibus gaudet, privatum eſſe eum (6), cui ſacris ſit interdictum. Reddenda enim eſſe conſtat Cæſari, quæ Cæſaris propria ſunt; Deo vero, quæ ſunt Dei.

Patrum

1 *Auguſt. tract.* 51. *in Johann. num.* 10. *tom.* III. *par.* II. *opp. pag.* 655. *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri.* Confer *Boſſuet. ibid. pag.* 151. *ſeq.*

2 Luc. *Evang. cap.* XII. v. 13. *ſeq.* Conſule *Boſſuetium ibid. cap.* XX. *pag.* 153.

3 *Cap.* V. v. 5. *ſeqq.* Adeundus *Boſſuetius ibid. cap.* XX *pag.* 151. *ſeqq.*

4 Conſule *Boſſuetium ibid. cap.* XXI. *pag.* 156.

5 Vide Matth. *cap.* XVIII. v. 17. *ſeq.* & *Boſſuetium cap.* XXII *pag.* 158. *ſeqq.*

6 *Boſſuet. ibid. pag. ead. ſeqq.*

Patrum deinde conſenſionem opponunt, atque hoc modo diſputant. Juliano Imperatori, qui ſane diris devotus a noſtris fuerat, propterea quod ejurata religione Chriſtiana ad Ethnicos per ſummam impietatem defeciſſet, verumque Dei cultum delere conaretur, Chriſtiani quarti ſeculi paruerunt. Id autem rebus geſtis Valentiniani (1) ſenioris, auctoritateque Patrum (2), qui ea ætate florebant, ſatis eſt, ut Boſſuetius exiſtimat (3), demonſtratum. Immo vero judicis loco habitum eum fuiſſe a noſtris, qui virum neſcio quem Chriſtianum, qui aram (4) dejecerat, ſacrificiumque Ethnicorum turbarat, capitis condemnavit, memoriæ traditum ab Ambroſio eſt, cui plurimum de rebus noſtris agenti credimus. Quid? ſi Baſilius Præſidem (5) Lybiæ, Syneſius Ptolemaidenſis Epiſcopus (6) Andronicum Præfectum communione Eccleſiaſtica prohibuerunt, quin privare potuerint eos, qua erant præditi, dignitate? Hoc idem de Valente, de Conſtantio, de Leone Iſaurico, aliiſque dicendum eſt, quos, tametſi communione ſacrorum prohibitos noverant, numquam Patres pelli Epiſcoporum auctoritate ex Imperio poſſe cenſuerunt. Quinetiam fuerunt nono ſeculo Antiſtites, qui juſſi a Pontifice, ne ſalutare, neve alloqui Regem (7) adulterum, privatumque communione ſacrorum auderent, reſponderunt, nihil umquam ſimile fuiſſe Epiſcopis a Sede Apoſtolica imperatum. Multo eſt gravius putare, ob incommoda in Eccleſiam illata Impe-

1 Theodoretus lib. III. *hiſt. Eccl. cap.* XVI. *pag.* 136. *edit. Cantabrig.* de Valentiniano agens, qui poſt Auguſtus fuit ... Cum Imperator, inquit, ad palatii cuſtodiam conſtitutos „ tribunos regeret, *Julianum* in templum genii publici intrantem præcedebat. At aſperſam „ chlamydi luſtralis aquæ guttam conſpicatus, æditum pugno percuſſit, inquinatum ſe di„ cens, non autem purgatum ... Qua re geſta, cum dejectus de dignitate ab Juliano fuiſſet, numeratur in Confeſſoribus Valentinianus fuit, quod eum in re, officioque neceſſe in Principe præſto fuiſſet, in ſacrilegio tamen ab ejus ſocietate abhorreret. Principi ergo communione ſacrorum prohibito, parere, atque officia, honoremque adhibere ſubditum neceſſe eſt.

2 Confer Gregorium Nazianzenum *epiſt.* XVIII. *pag.* 779. *edit. an.* 1690.

3 Boſſuetius *ibid. cap.* XXIV. *pag.* 165.

4 Ambroſ. *epiſt.* XL. *ad Theod. Aug. num.* XVII. *tom.* II. *pag.* 951. *edit. Monachor. S. Mauri*

5 *Baſil. epiſt.* LXI. *al.* XLVII. *pag.* 155. *tom.* III. *opp. edit. Monachor. S. Mauri Pariſ.*

6 Syneſius *epiſt.* LVIII. *pag.* 201. *ſeqq. edit. Pariſ. an.* 1640.

7 Hincmarus Remenſis *opuſc.* LV. *tom.* II. *opp. pag.* 693. *edit. Sirmondi.*

Imperatorem, aut Regem de throno dejiciendum. Ac vi quidem *excommunicationis* non ſequitur, ut qui ſubditi ſunt, ii verſari cum hero, atque adeo cum rege, cumque alloqui non poſſint. Atque id ſane Gregorii VII. (1) Gregorii IX. (2) Romanorum Pontificum. S. Thomæ Aquinatis (3), aliorumque auctoritate plane conſtat. Redeo ad veteres Patres. Itaque certum eſt, eos, qui primis tribus ſeculis viguerunt, ſemper monuiſſe noſtros, ut Imperatoribus, qui de republica quidquam decernebant, obſequerentur, patienterque omnia, quæ contra religionem ſtatuebant (4) ferrent. Erat autem maximus numerus eo tempore Chriſtianorum, ut eſt auctor (5) Tertullianus; quamobrem viribus pollebant, quibus, ſi poteſtas ipſis facta a Chriſto fuiſſet, reſiſtere inque periculum amittendi Imperii Auguſtos conjicere valerent. Quod ſi in Ethnicos, qui numquam Chriſtianis ſacris initiati fuiſſent, nihil poteſtatis noſtri Antiſtites obtinebant, obtinuiſſent profecto in Julianum, ſi vera eſt Baronii, Bellarmini, Perronii, Victoriæ, aliorumque plurimorum ſententia. Neque deerant vires, opeſque Eccleſiæ, quibus id perficere, ſi auctoritatem a Chriſto conſecuta eſt, (6) potuiſſet. Verum nullus fuit ea ætate Chriſtianus, qui fas eſſe Præſidibus Eccleſiarum aut Sacramento religionis, quo ſe Principi obligarant, milites ſolvere, inque Imperatorem arma ſumere, huncque de regno deturbare (7) ſcriberet.

1 Synodus Romana Gregorio Septimo præſide an. 1078. celebrata. *Tom. vi. p. i. Concilior. edit. Pariſ. Harduini pag.* 1580. ſic ſtatuit. „ Quoniam multos „ pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportune temperamus. Anathematis namque vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos, & ſervientes, & omnes alios, qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & illos, qui ignoranter excommunicatis communicant, ſeu illos, qui communicant cum eis, qui communicant excommunicatis &c.

2 Vide ejus *epiſt.* [illegible] *tom.* [illegible] *Concilior. edit. Pariſ. Labbei pag.* [illegible] & Boſſuetium *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

3 *Supplem. quæſt.* [illegible] *art.* [illegible] *Confer Boſſuetium ibid. pag.* [illegible] *ſeq. cap.* [illegible]

4 *Boſſuetius ibid. p.* [illegible] *lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

5 Tertull. *Apolog. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Rigaltii. Adeundus Boſſuetius ibid. pag.* [illegible] *ſeq.*

6 Confer Gregorium Nazianzenum *orat.* [illegible] *in Jul. pag.* [illegible] *Adeundus rurſum Boſſuetius ibid. pag.* [illegible] *cap.* [illegible]

7 Imo vero ferendum patienter ejus imperium indicarunt. *Vide Auguſt. in Pſ.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *Conſulendus Boſſuetius cap.* [illegible] *pag.* [illegible]

heret. Immo omnes ferendum eſſe Apoſtatam, quod Deus Principi parendum, honoremque adhibendum eſſe ſanxiſſet, tradiderunt. Hoc ipſum ſtatuerunt de Conſtantio (1), de Valente (2), de ceteris denique Imperatoribus, qui deinceps ad XI. uſque ſeculum principatum in republica Populi Romani obtinuiſſent, quique aut in hæreſim lapſi eſſent, aut aliquid juſſiſſent, quod pugnare cum religione, diſciplinave Eccleſiæ (3) videbatur. Exempla enim, quæ contra

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

contra proferri ab adverſæ ſententiæ defenſoribus conſueverunt (1), nullius ponderis eſſe Boſſuetius, Natalis Alexander, & Dupinius exiſtimant, quod privati numquam a Pontificibus ii reges, Imperatoreſque fuerint, quos tanta diligentia numerarunt. Quis deinde ſibi perſuadeat, Majores noſtros, ſi hac tanta auctoritate præſtare Eccleſiam putaſſent, tam ſegnes, tamque indiligentes fuiſſe, ut nullum canonem (2), nullam ſententiam, dictum denique nullum veteris cujuſpiam Chriſtiani producendum, commemorandum ve judicarent, ex quo vel conjectura cognoſceretur dejiciendorum de gradu Principum fuiſſe divinitus Eccleſiæ poteſtatem datam? Qui enim res minoris momenti diligentiſſime deſcripſerunt, ii ne tam gravem, tamque inſignem ſilentio præteriiſſent? Non ſcripturæ igitur, non traditionis, non exemplorum veterum auctoritate, ſed ſuo arbitratu, primus omnium Gregorius VII Pontifex Maximus Henricum Imperatorem regno privavit. Nam Alexander II. (3) Pon-

[illegible] Gregorium [illegible], [illegible] Boſſuetius ibid. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] Gregorium VII [illegible] Boſſuetius [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] Cardinalis Perronius, [illegible] Boſſuetius [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. Confer quæ de Childerico Regum Merovingicorum poſtremo Rege ſcribit [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] cap. [illegible] ſeq. pag. [illegible] ſeqq. [illegible] Boſſuetius, cum Carolo Magno [illegible] Imperium [illegible], Romano Pontifice, ſcribit. Cap. [illegible] p. [illegible] ſeqq. Neque vero de Carolo [illegible] regnum [illegible]. Cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq.

(2) Confer Boſſuetium ibid. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq.

(2) Vide Boſſuetium [illegible] lib. [illegible] ſect. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible]

(3) Boſſuetius ibid. lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] „ Petrus Damiani, inquit, [illegible]
„ ſub Alexandro II [illegible] Gregorii VII [illegible]
„ [illegible] Diſceptatio Synodalis [illegible]
„ [illegible] An Alexander II [illegible]
„ [illegible] Imperator [illegible] Petrus Damiani [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] Apoſtolicæ [illegible]
„ [illegible] Romanum [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ ſub-

Pontifex Henricum IV. Romanorum Imperatorem, qui Simoniacis ſeſe conjunxerat, Romam accedere juſſit, ut Eccleſiæ ſatisfaceret. Non enim eſt auſus eum imperio, regnove multare, quod ea res nova omnino eſſet, novumque quod eſt, haberi nequeat in numero Eccleſiaſticarum traditionum.

Deſcendunt porro ad ſynodos, negantque omnia, quæ eorum decretis, ſanctionibuſque continentur (1), ad *Fidem* Catholicam pertinere. Atque ſic agunt: Qui Romanum Pontificem falli in dirimendis definiendiſque controverſiis Religionis non poſſe arbitrantur, iidem non eſſe loco decretorum *fidei* habenda aliqua putant, quæ ab his monumentis mandantur litterarum. Idque jam Melchiorem (2) Canum, Bellarminum (3), & Raynaldum (4) defendere, Boſſuetius (5) animadvertit, exemplaque recenſet, quibus ſuam confirmet opinionem. Quamobrem etſi ab Gregorio VII. dejectus de Regno Henricus, deturbatuſque Romanæ ſynodi conſulto fuit, tamen conſequens eſſe, ab eodem eſt Boſſuetio (6) negatum, teneri id ab orthodoxis debere, quaſi decretum ſit Chriſtianæ religionis, cum ſit plane novum. Accedit Boſſuetii ipſius, aliorumque argumentum, quod eſt concluſum ex perverſa, falſoque intellecta majorum de vitandis iis, qui Eccleſiæ communione prohibentur, ſententia (7). Quod ut efficiant, confugiunt ad Gebhardi Antiſtitis Juvavienſis, aliorumque auctoritatem, qui eſſe Hen-

„ *ſublimes iſtæ duæ perſonæ tanta ſibi met unitate junguntur, ut quodam mutuæ caritatis glutino, & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege, ſalvo ſcilicet ſuo privilegio Papæ, quod nemo præter eum uſurpare permittitur. Cæterum cum ipſi delinquentes, cum cauſa dictaverit, forenſi lege corrigat, & Rex cum ſuis Epiſcopis ſuper animarum ſtatu, prolata ſacrorum canonum auctoritate decernat; ille tamquam parens paterno ſemper jure præmineat, iſte velut unicus, ac ſingularis filius in amoris illius amplexibus requieſcat . . . Hic ambo poteſtates inter ſe, ut duo apices comparantur.*

1 Conſule Boſſuetium p. 2. *lib.* III. *pag.* 265 *ſeqq.* qui laudat Melchiorem Canum de *locis Theologicis edit. Lovan.* an. 1564. *lib.* V. *pag.* 140. Bellarminum *de Romano Pontifice lib.* IV *cap.* XII & XIV.

2 Vide locum modo indicatum.

3 Confer locum ſupra adn.

4 *Tom.* XV. *Annal. ad an.* MCCCXXXV. *num.* 31.

5 *Lib.* III *cap.* 1. *pag.* 270. *ſeqq.*

6 *Ibid. cap.* II. *pag.* 272. *ſeqq.* & *cap.* III. *pag.* 274.

7 Boſſuetium *ibid. cap.* IV *pag.* 275.

ſe Henrico ſacris interdictum ſcripſit; quin ejuſdem dejecti de gradu Imperatoris fecerit (1) mentionem. Quin etiam multos deinceps fuiſſe, ſubdunt, qui vehementer a Gregorio (2) diſcreparent. Itaque deſignatos ab Henrico Epiſcopos ab orthodoxis Eccleſiis (3) ſuſceptos; Leodienſes conciliata inter ipſos, & Eccleſiam Romanam pace, non revocaſſe, quam contra decretum animo (4) conceperant, opinionem, nihil denique de hac re in legitima ſynodo definitum fuiſſe, cenſent (5). Accedunt mox ad Philippum Francorum regem. Prohibitum communione Eccleſiæ (6) fatentur, deturbatum de gradu negant. Tum minus modeſte, quam agi ipſi ſecum vellent, per *ſummam inſcitiam* obiici ſibi ab adverſariis, contendunt (7) Ivonis Carnotenſis locum. Veniunt deinde ad Henricum V. cui ſeculo XII. Paſchale II. & Gelaſio II. Pontificibus, in Synodis, quamquam eſt ſacris interdictum, tamen nihil de ejus majeſtate detractum fuiſſe, ajunt (8). Nam ſi quid actum, judicatumque contra eſt, hoc totum ab iis judicatum fuiſſe, qui ſuſpicerent exemplum (9) Gregorii. At Bernardum quidem Clarevallenſem, Ivonem Carnotenſem,

1 Boſſ. ibid. Gebh. ep. ad Herm. ex lib. *inſcripto* vet. *Monum. Schiſm. edit. Ingolſt.* an. 1612. *pag.* [illegible] „ Hoc perſonas contemni, eo quod in praeſenti verſatur negotio, hoc „ ſolum teneamus, quod Eccleſia Catholica ſemper tenuit, quod ab initio tempore Chriſtiani- „ tatis ad [illegible] hac tempora ſtabile, & inconcuſſum perſtitit, ſcilicet quod excommu- „ nicatis non eſt communicandum. Hanc namque diſſenſionem cauſa eſt, & ſchiſmatum, quod „ illi ab excommunicatis non abſtinent, & non abſtinendum docent; nos vero & abſtinemus, „ & abſtinendum perſuademus, praecipue ab illis, qui a prima, & praecipua Sede excom- „ municantur.

2 Laudat Boſſuetius *ibid. cap.* 11. *pag.* 280. exemplum Brunonis Archiepiſcopi Trevirenſis.

3 [illegible] Othonem enim Bambergenſem Epiſcopum dictum a depoſito Imperatore, & ſanctum [illegible] Abbatem, Henricum V. appellaſſe Imperatorem; & deſignationes ab Imperatore depoſito factas probatas [illegible] fuiſſe, ſcribit Boſſuetius *ibid. cap.* 11. *pag.* [illegible] *ſeqq.*

4 Boſſ. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.*

5 Confer Boſſuetium *ibid. cap.* 11. *pag.* [illegible] *ſeqq.*

6 Idem *ibid. cap.* 11. *pag.* [illegible]

7 Boſſuet. *ibid. cap.* 11. *pag.* [illegible] *ſeqq.* Eſt autem Ivonis locus hujuſmodi *epiſt.* ad *Urb. II.* „ Venerunt ſiquidem ad nos in proximo nuncii ex parte Regis Francorum . . . qui conſi- „ [illegible] „ [illegible] ſe Imperaturos Regi a Sede Apoſtolica promiſerant; hac ratione ex parte noſtri, „ Regem cum regno ab obedientia [illegible], niſi coronam [illegible], niſi Regem „ ab anathemate abſolveretis „. Ad hæc Boſſuetius, videmus, inquit, [illegible] anathe- mate [illegible] pro Rege [illegible], ne [illegible] hæc verba [illegible]: *Niſi coronam* [illegible].

8 Boſſ. *cap.* 11. *pag.* [illegible] *ſeqq.*

9 Boſſ. *cap.* 11. *pag.* [illegible]

ſem, Anſelmum Cantuarienſem de auctoritate Eccleſiæ expellendi e regno Imperatores, ceteroſque principes, qui eſſent inimici Eccleſiarum, nihil unquam (1) ſcripſiſſe, quod non feciſſent, ſi tanta poteſtate præſtare Pontifices Maximos putaviſſent. Quod ſi Hugonem a S. Victore (2) Romani opponunt, videriut, jure ne, an injuria ſibi eſſe præſidio hominem arbitrentur, qui utriuſque poteſtatis fines eſſe divinitus conſtitutos pugnat, negatque in regnos Eccleſiaſticæ poteſtati invadere (3) licere. Sequitur de Friderico I. diſceptatio. Ejus varia fuiſſe, adverſarii, cum Romanis diſſidia (4) confitentur. Dejectum, addunt, ex regno fuiſſe ab Alexandro III. Pontifice; eodemque tempore habitum ab ipſo Alexandro (5), ut Imperatorem. Henricum deinceps ſextum, a Cæleſtino III. (6), & Philippum Auguſtum Francorum (7) Regem ab Innocentio III. ejectos a communione Eccleſiæ fuiſſe, facile concedunt, depoſitos vero, non item. Othonem IV. Imperatorem, cum privatus regno ab Innocentio eodem III. (8) fuiſſet, magnam in Eccleſiam intuliſſe, confirmant, perturbationem rerum. Nam Johannis Regis Anglorum, cui *ſine Terra* cognomen fuit, exturbati auctoritate Innocentii ex Imperio, poſteaque throno reſtituti, exemplum veteri in odium (9), contemptumque Apoſtolicæ Sedis

Y 2

1 Boſſuet. *ibid. cap.* XXXI. *ſeqq. pag.* 298. *ſeqq.*

2 Hugo Victorinus S. Bernardi æqualis *tom.* III. *opp. pag.* 607. *lib.* II. *de Sacram. par.* II. *cap.* IV. „ Illa poteſtas, inquit, dicitur ſæcularis, iſta ſpiritualis nominatur. In utraque „ poteſtate diverſi ſunt gradus, & ordines poteſtatum, ſub uno tamen utrinque capite di- „ ſtributi, & velut ab uno principio deducti, & ad unum relati. Terrena poteſtas caput ha- „ bet Regem, ſpiritualis poteſtas ſummum Pontificem. Ad poteſtatem Regis pertinent, quæ „ terrena ſunt, & ad terrenam vitam facta omnia: ad poteſtatem ſummi Pontificis pertinent, „ quæ ſunt ſpiritualia, & vitæ ſpirituali attributa univerſa. Quanto autem vita ſpiritualis „ dignior eſt, quam terrena, & ſpiritus, quam corpus, tanto ſpiritualis poteſtas terrenam, „ ſive ſæcularem poteſtatem honore, ac dignitate præcedit. Nam ſpiritualis poteſtas ter- „ renam poteſtatem & inſtituere habet, ut ſit, & judicare, ſi bona non fuerit. Ipſa vero a „ Deo primum inſtituta eſt, & cum deviat, a ſolo Deo judicari poteſt, ſicut eſt ſcriptum: „ *Spiritualis homo dijudicat omnia, & ipſe a nemine judicatur* „. Confer Boſſuetium *cap.* XXXI. *pag.* 300. *ſeqq.*

3 Hugo *ibid. cap.* VII. *pag.* 608. „ Spiritualis poteſtas non ideo præſidet, ut terrenæ in „ ſuo jure præjudicium faciat, ſicut ipſa terrena poteſtas, quod ſpirituali debetur, nun- „ quam ſine culpa uſurpat.

4 Boſſuetius *cap.* XXXII. *pag.* 302. *ſeqq.*

5 *Ibid. cap.* XIX. *pag.* 308. *ſeq.*

6 *Ibid. cap.* XX. *pag.* 309. *ſeq.* 7 *Ibid. pag.* 310.

8 *Ibid. Depoſitionem praeterea ab excommunicatione ſeparatam Boſſuetus ſentit.*

9 *Ibid. cap.* XXI. *pag.* 310. *ſeqq.*

Sedis conſueſſe. Decretum Innocentii ejuſdem, cujus eſt initium: *Novit*, extatque in *Collectione* Decretorum Gregorii IX. P. M. titulo: *De judiciis*, ad rem minime (1) pertinere. Fridericum II. a Pontificibus fuiſſe Imperio multatum (2) ſed a S. Ludovico Rege, Galliſque ceteris obſervatum ut Imperatorem. Actis Bonifacii octavi adverſus Philippum tertium Gallorum Regem fuiſſe abrogatum a Clemente quinto (3) tumque jam Regem, omneſque regni ordines defendiſſe *regni in temporalibus a Papa independentiam*. Johan. XXII. ſucceſſorumque res geſtas adverſus Ludovicum Bavarum Imperatorem quæſtioni, quæ orta inter Gallos, noſtroſque eſt, nihil afferre lucis (4) poſſe. Traditum deinceps Navarræ regnum Hiſpanis, & Johannam Albertinam, comminatione graviſſimæ pœnæ Romam a Pio IV. P. M. accitam; ſed id reprobatum fuiſſe (5) conſilium. Nihili quoque habita fuiſſe decreta Sixti V. & Gregorii XIV. quæ ad *temporalia* ſpectarint, lataque ſunt in Henricum Navarrorum Regem (6). Clementem VIII. Pontificem Maximum, cum Henricum excommunicatione ſolviſſet (7), nullam feciſſe commemorationem reſtituti regni. Quod Romani ex Concilio Lateranenſi III. celebrato, cum Pontificatum Alexander III. obtinebat, ſcribunt; augere, non tollere poteſtatem Regum (8). Conſenſum enim, & conſtitutiones principum in cauſſa fuiſſe, quamobrem res ejuſmodi in ſynodo conſtituerentur, quæ ad *temporalia* pertinent. Hoc idem eſſe (9) de ſynodo Lateranenſi IV. temporibus Innocentii III. congregata, dicendum. Si quid autem geſtum in ſynodis eiſdem, ſancitumque minus recte eſt, hoc totum actum, ſancitumque, non *ſacro approbante*, *ſed ſacro præſente concilio* (10) fuiſſe. Conſtanſienſia, & Baſileenſia decreta explica-

1 *Ibid. cap.* xxI. *pag.* 311. *ſeq.*
2 *Idem Boſſuetius p.* I. *lib.* IV. *cap.* VI. *ſeqq. pag.* 330. *ſeqq.*
3 P. I. *lib.* III. *cap.* XXIII. *pag.* 328. *ſeqq.*
4 *Cap.* XXVII. *pag.* 305 *ſeq.*
5 *Cap.* XXVI. *pag.* 314. *ſeq.*
6 *Cap.* XXXII. *pag.* 326. *ſeq.*
7 *Ibid. pag.* 327 *ſeq.*
8 *Ibid. lib.* IV. *cap.* I. *pag.* 329. *ſeqq.*
9 *Ibid. cap.* II. *pag.* 331. *ſeqq.*
10 *Ibid. cap.* VIII. *pag.* 340. *ſeq.*

plicari facile poſſe, quin ullum Gallis exhibere (1) negotium videantur. Id ipſum eſſe de ſynodorum Lateranenſis, ac Tridentinæ decretis (2) ſtatuendum. Gallos Bellarmino, Sanctarello, Malagolæ, aliiſque ſcriptoribus, qui de poteſtate indirecta Pontificis ſcripſerant, reſtitiſſe, quin eorum fuerit ab Apoſtolica Sede notata ſententia. Atque hæc quidem nos ſummatim complexi ſumus, ordinem fere ſemper rerum ſequuti, qui in poſtrema editione operis Jacobi Benigni Boſſuetii Meldenſis Epiſcopi exhibetur, propterea quod plus ceteris Gallis ſcriptoribus ei tribuendum arbitraremur & auctoritatis, & dignitatis. Veniam nunc ad aliorum ſententias, eaſque accurate, ut potero, deſcribam.

I I.

Exponitur Joh. Pariſienſis ſententia.

Ac miror equidem quid fuerit, quod Viddringtonus (3), aliique nonnulli acerrimi defenſores ſententiæ ſuperiore numero deſcriptæ Johannem Pariſienſem eam coluiſſe opinionem contenderent, quæ prima cleri Gallicani propoſitione continetur. Is enim etſi minus tribuendum Pontificibus eſſe putavit, quam & poſtulet ratio, & nos velimus, tamen, ut demonſtratum ſupra eſt (4), poſſe a Pontifice fieri quidquam in populo cenſet, quo Princeps de throno ab ipſo populo deturbetur, modo Princeps idem ſeſe Eccleſiaſtico crimine implicaverit. Atque eſt etiam hujuſce rei teſtis Almainus (5) celebris fere imprimis, & magnæ apud Gallos exiſtimationis ſcriptor.

III.

1 *Ibid. cap. x. pag. 346. ſeqq.*

2 *Ibid. cap. xi. pag. 350. ſeq.* Vide, quæ *cap. xii. pag. 351. ſeqq.* de diſſidio Veneto tempore Pauli V. Boſſuetius ſcribit.

3 *Diſſert. v. in hiſt. ſec. xiv. & xv pag. 481. edit. Lucenſis an. 1745.*

4 *Pag. 155. hujuſce voluminis not. 4.*

5 Almainus *ad III. allegat. apud Schwick. pag. 63. ſeq.* „ Dicit Johannes de Pariſiis breviter, quod propter nullum crimen ſpirituale, ſive civile ſpectat ad Papam Imperatorem deponere, niſi de per accidens. Unde notandum, quod ad illum ſpectat juridice aliquem deponere ab aliqua poteſtate, qui ſententia lata de depoſitione, eſt depoſitus, hoc eſt, qua ſententia lata nihil habet amplius poteſtatis. Hoc ſuppoſito dicit, qualicumque crimine irretiatur Imperator, non poteſt Papa ferre ſententiam, qua lata, ipſe Imperator

„ ſit

III.

Fuerunt aliqui ita animis comparati, ut reges vicarios, in temporalibus etiam, Pontificis eſſe decernant, quorum eſt falſa ſententia.

Sed cum reperiantur interdum homines, qui medium inſiſtere viam nolint; quemadmodum fuerunt, ſuntque etiam num permulti, qui ne impium quidem Regem, qui ante quam aut in ſuperſtitionem quampiam, aut in hæreſim incidiſſet, orthodoxam ſequutus religionem, ſeſeque Eccleſiæ filium profeſſus eſſet, dejici de Regno auctoritate ipſius Eccleſiæ poſſe (1) defenderent, ita inventi aliquando ſunt, qui Romanum Pontificem jure divino Regem Regum, totiuſque orbis dominum eſſe, omniaque Regna, atque imperia in ejus ditionem veniſſe, gladioſque, ſic enim appellari ſolent, *temporalis ſpiritualiſque poteſtatis* (quamquem vicaria manu priorem ab Regibus tenendum) tamen Pontificis ejuſdem eſſe proprios (2), arbitrarentur. Inventos autem, etſi negatum a Duboiſio eſt (3), nihilominus a Bellarmino (4) concedi-

[illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

(4) [illegible]

ceditur, homine & peritiſſimo harum rerum, & in controverſiis Eccleſiaſticis expendendis, dirimendiſque graviſſimo. At qui ſic ſtatuerunt, oppugnati a doctiſſimis viris ſunt, quorum paucis argumenta complectar. Nam ſi Pontifex orbis terrarum, orbis quidem certe vel univerſi, vel Chriſtiani, vel aliquarum ſaltem Provinciarum Dominus, ac princeps eſſet. Non eſt autem Pontifex ullius rerum earumdem Dominus inſtitutione Chriſti. Atque ad Ethnicos quod attinet, ii ſane in *ovibus*(1), quas Jeſus Servator Petro paſcendas credidit, non numerantur. Deinque qui judicare unum aliquem nequit, is princeps, dominuſque hujus eſſe non poteſt. Vacat autem Pontifex poteſtate Ethnicos judicandi, qui ad Chriſtiana ſacra numquam acceſſerint, ut eſt a Paulo (2) traditum in priore, quam ad Corinthios ſcripſit Epiſtola. Jam vero Ethnici Reges jure in ſua ditione ſupremum obtinent principatum. Nam poteſtas regia non religione Chriſtiana, non gratia nititur, ſed ratione, quam probat, confirmatque Deus. Qui vero ſupremum principatum jure obtinent, ii ſunt Domini ſuorum regnorum. Quod ſi Domini regnorum ſunt, neque judicari a Pontifice maximo poſſunt, ſequitur, Pontificem ſupremum Dominum eorum, regnorumque omnium, quæ in eorumdem poteſtatem, ditionemque venerunt, non eſſe. At qui non eſt Dominus regnorum, in quibus Ethnici imperium obtinent, is appellari totius orbis Dominus non poteſt.

Sed dicet quiſpiam vicariam poteſtatem, principatumque

quem numerat inter auctores, qui *directum temporale* dominium defendunt, Auguſtinum Triumphum *ſumm. de Poteſt. Eccl. q. 23 art. 1. ſeq. p. 136. edit. an. 1584.* Alvarum Pelagium *l. 1. de planctu Eccl. c. 13* [illegible] *edit. an. 1560. pag. 3.* Hoſtienſem *in cap. quod ſuper his. tit. de voto, & voti redemptione in 3. decr. p. 129. T. 3. edit.* [illegible] *an. 1581.* Panormitanum *in cap. novit. tit. de judiciis,* Silveſtrum *in ſumm. de pecc. verbo Papa § 2. p. 223. a tergo edit. an. 1619.* Hoſtienſis ... Quinetiam Hoſtienſis ulterius progreditur. Docet enim per Chriſti „ adventum omne dominium principum infidelium tranſlatum eſſe ad Eccleſiam, & reſidere „ in ſummo Pontifice, ut Vicario ſummi, & veri Regis Chriſti, & ideo poſſe Pontificem „ Regna infidelium jure ſuo donare quibus voluerit fidelium „. His adjungi poterit Carolus a Marchionibus de Sarreto *Conſult. Theol. Jurid. IV pag. 45.* quem nominat Boſſuetius loco modo indicato, quemque confutavit Antonius Arnaldus *Scrit. tom. III. pag. 408. ſeq. edit. an. 1727.*

1 *Joh. Evang. cap. ult. v. 15. ſeq.*

2 Paulus 1 *ad Cor. cap. V. v. 12.* „ Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt? Nonne de „ iis, qui intus ſunt, vos judicatis?

tumque obtinere in ſua ditione Ethnicos Reges, adeoque illis eſſe parendum. Ridiculum! Quaſi vero Pontifex ejuſmodi homines loco ſui, non orthodoxos imperio potiri velit. Ac ſi poſſet ille quidem, atque liceret, non committeret, ut ſua voluntate Chriſtianæ religionis inimici in magnis regionibus imperarent, noſtroſque aut ſervitute premerent, aut ex Regni finibus exterminare conarentur.

At eſt, inquiunt, Pontifex ſacrorum in univerſo terrarum orbe ſupremus Princeps, quin reipſa ubique gentium ſuo munere fungi poſſit. Quare etſi principatum in ampliſſimis regionibus ab Ethnicis teneri ferat, non eſt tamen conſequens, ſupremum ei non fuiſſe divinitus datum totius orbis imperium. Itaque patitur, ut inimici ſacrorum Chriſtianorum in aliquot regionibus ſumma potiantur rerum, non quo nobis, aut ſibi licere non arbitretur eos dignitate, imperioque privare, ſed quo vires deeſſe cernat, quibus aſſequi, quod velit, poſſit. Veruntamen qui ſic diſputant, non animadvertunt, Pontificem in iis, quæ ad res ſacras pertinent, Chriſtianis quibuſque imperare; non omnibus ubique terrarum hominibus, quorum ſunt plerique hoſtes infenſiſſimi Chriſtianorum. Quod ſi gentes, nationeſque univerſæ Chriſtianam religionem amplecterentur, præeſſet quidem Pontifex terrarum orbi univerſo, ſed *ſpirituali juriſdictione*, ut diximus. Quamquam eſt a Chriſto ſucceſſoribus Beati Petri poteſtas data mittendi in Ethnicorum ditionem viros, qui mortales in ſumma rerum divinarum ignoratione verſatos inſtituant doctrina, & moribus Chriſtianorum.

Intelligo autem eſſe aliquos, qui Alexandrum VI (1) Pontificem Maximum regna Ethnicorum, quæ recens inventa eſſent, regibus Hiſpanis, Luſitaniſque diſtribuiſſe defenderent. Quibus equidem verbis Bellarmini (2) ſatiſfacere malo, quam meis. Itaque is vir tantus, tamque excellens doctrina, eruditione, dignitate, integritateque morum in quinto de Romano Pontifice libro: „ Non diviſit, inquit,

1 Vide Bellarmin. *ibid. cap.* 31. *pag.* 414.

2 Bellarminus *lib.* 5. *eodem cap.* 31. *pag.* 414. Confer Franciſci Victoriæ viri clariſſimi *relectiones de Indis p.* 151. *ſeqq. edit. an.* 1565. *Nihil autem eſt cauſæ, cur plures de hac re diſſerentes recenſeam.*

inquit, Alexander in eum finem, ut reges illi proficiſcerentur ad debellandos Reges infideles novi orbis, & eorum regna occupanda, ſed ſolum, ut eo adducerent fidei Chriſtianæ prædicatores, & protegerent, ac defenderent cum ipſos prædicatores, tum Chriſtianos ab eis converſos, & ſimul ut impediret contentiones, & bella Principum Chriſtianorum, qui in illis novis regionibus negotiari volebant,, .

Sequitur alterum, quod ſumtum paullo ante eſt: Pontificem non eſſe Dominum univerſi Chriſtiani orbis. Nam ſi divinitus conſtitutus Dominus Chriſtiani orbis fuiſſet, conſtaret id quidem vel ſcripturarum auctoritate, vel traditione Apoſtolorum. Ex ſcripturis autem datas Apoſtolis claves regni cælorum intelligimus; claves autem regni terrarum, non item. Nihil de Apoſtolorum traditione dico, cujus nulla fit ab adverſariis mentio. Rurſum ademtum nemini Ethnico a Chriſto Regnum fuiſſe, certum eſt. Quod ſi Pontifex in orbe Chriſtiano ſupremum obtineret principatum, qui Reges noſtris ſacris initiantur, iidem reges eſſe deſinerent. Quamobrem amitterent & gradum, & poteſtatem, qua, cum eſſent Ethnici, potiebantur. Itaque deſtruxiſſet Chriſtus, quæ recte ſe haberent, non perfeciſſet; id quod dici, ſine impietatis nota, nullo modo poteſt. Neque vero eſſe quemquam arbitror tam ineptum, qui cum diligenter conſideret, profuiſſe regibus Chriſtianis, gratiæ religioniſque beneficio ſervatorem Chriſtum, non obfuiſſe; tum ubi facti Chriſtiani ſunt, dereptam illis, qua ante gauderent, poteſtatem fuiſſe, putet. Eſtque illud ſapienter a Sedulio (1) ſcriptum, quod publice quotannis canere ſolet Eccleſia, non eripi ab eo mortale, qui regnum cæleſte Chriſtiano polliceatur. Accedit etiam quod recte eſt de Epiſcopis animadverſum a Bellarmino (2). Si enim Pontifex

 ſupre-

1 Sedulius Bibl. PP. p. 472. ed. an. 1677. Ita canebat Eccleſia latina univerſa fere, ante correctionem Breviarii curatam ab Urbano VIII. P. M. Nunc aliquot *Regularium* ordines eadem verba retinent, canuntque in *Feſt. Epiphaniæ Domini*:

„ Hoſtis Herodes impie
„ Chriſtum venire quid times?
„ Non eripit mortalia,
„ Qui regna dat cæleſtia.

2 *Bellarmin. ibid.* c. 13. *pag.* 414 *ſeqq.* vide *Villarium ibid. pag. eod. ſeqq.*

ſupremus eſſet Dominus Chriſtiani orbis, Epiſcopi quoque in civitate, in qua præfecti Eccleſiæ ſunt, dominium obtinerent. Qua re quid dici poteſt abſurdius? Sed plura perſequi non eſt opus, cum ſatis perſpicua ſint in hoc genere Pontificum (1) teſtimonia, qui certe ſibi non detraxiſſent, quam ſe divinitus accepiſſe auctoritatem ſcirent.

Reſtat tertium, quod erat de *temporali*, ut vocamus, *dominio* in aliquot ſaltem Provinciis jure divino Pontifici maximo tributo. Id autem iiſdem argumentis oſtendi, efficique poteſt, quibus demonſtravimus, quod erat propoſitum hujuſce quæſtionis parte ſuperiore. Deinde Chriſtus, dum in terris vixit, neque Provinciæ cujuſquam, neque oppidi *dominium* temporale voluit. Pontifex autem maximus Servatoris in Eccleſia partes vicaria poteſtate tenet. Caret igitur eo *Dominio*, quod ſibi ſumere Chriſtus noluit. Jam vero Chriſtus tametſi ut Deus, Deique filius Dominus eſt totius univerſitatis rerum, potuitque, ut homo, regnum, ſupremumque dominatum *temporalem* in univerſo orbe *exercere*, ſi voluiſſet, tamen tollere hominum imperia renuit. Quæ res cum auctoritate ſacrorum Bibliorum (2), conſenſioneque Patrum (3) ad veritatem plane conſtet, longiore certe oratione non eget.

Atenim Chriſtus, inquiunt, in Evangelio Matthæi datam (4) ſibi omnem fuiſſe, ait, in cælo terraque poteſtatem. Quapropter Nicolaus II. Pontifex in ea, quæ eſt ad (5) Mo-

1 Conſule *Epiſt.* xxxiv. S. Leonis P. M. *pag.* 123. *edit. Venet. an.* 1741. ad *Martianum Imperatorem*, quæ ſic habet: „per ipſum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui „ regni veſtri eſt auctor, & rector &c. Vide præterea Gelaſii verba, quæ ſupra deſcripſi *pag.* 63. hujuſce voluminis *not.* 1. Gregorii Magn. *Epiſt.* ad Mauritium, quam ſupra *pag.* 125. *not.* 1 *hujus vol.* indicavi, Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem ſcribentis dictum *ſupra p.* 64. *not.* 2. propoſitum. Confer quæ ex Alexandri III. Innocentiique III. Epiſtolis decerpſit Bellarminus *Lib.* v. *De Rom. Pontif. cap.* 11. *pag.* 434. *ſq.*

2 Nam Chriſtum ſcripturæ pauperem exhibent, non Regem, qui poteſtatem obtineret regiam, divitiiſque abundaret. Confer Evangelia, in quibus paſſim ejus inopia, tenuitas, qua laborabat, prædicatur.

3 Adiſis Bellarminum *ibid. cap.* 17. *pag.* 435.

4 *Evang. Matth.* c. xxviii. v. 18.

5 Nicolaus Pontifex Max. hujus nominis II. non I. ut quidam ſcribunt Epiſt. ad Mediolanenſes, quæ refertur *Diſt.* xxii. *cap.* 1. *omnes*, non 2. ut, ut errore Typographi apud Bellarminum *ibid. pag.* 437. „ Beato (Petro) æternæ vitæ clavigero (Chriſtus) terreni „ ſimul, & cœleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud „ verbum, per quod denique omnia condita ſunt elementa.

Mediolanenſes Epiſtola Chriſtum Beato Petro vitæ æternæ clavigero cæleſtis ſimul, & terreſtris Imperii jura commiſiſſe ſcribit Sed negant noſtri poteſtatem, de qua Chriſtus agit, *temporalem* eſſe, cujuſmodi eſt poteſtas terrenorum Regum. Quare ſubdunt, vel ut Hieronymo placuit, ſpiritualem indicari a Chriſto poteſtatem, vel ſummam quamdam, ut viſum Theophilacto eſt, in res omnes creatas, non *temporalem*, ſed *divinæ* ſimillimam, quæ communis eſſe homini nequeat, poteſtatem, Nicolai Pontificis teſtimonium facillimum explicatu eſt. Nam is datum quidem Petro jus Imperii non cæleſtis modo, ſed etiam terreni ſcribit, non quo Petrum Regem fuiſſe Regum divinitus conſtitutum, arbitraretur, ſed quo ligata, ſolutaque in cælis quæ ab Apoſtolo fuiſſent, eadem ligata, ſolutaque in terris Chriſti voluntate eſſe ſciret. Habita enim eſt verborum Chriſti, quæ Evangelio Matthæi capite ſextodecimo continentur, a Nicolao Pontifice ratio.

Atenim duo gladii a Chriſto conceſſi Petro fuerunt, ut eſt auctor Lucas in (1) Evangelio. Nemo certe negat. Verum alter gladius non poteſtatem terrenam indicat, ut recte eſt animadverſum a Bellarmino, ſed quam res in anguſto futura brevi eſſet, oſtendit, ut vendenda eſſe tunica, comparandique, ad vim repellendam, gladii viderentur. Quamquam ne id quidem religio Chriſtiana ferret, ut gladio Apoſtoli vim repellerent.

Sed inſtant, urgentque jus dirimendi civiles controverſias ad Pontificem pertinere, idque jam eſſe Eccleſiæ cautionibus conſtitutum. Deſcribunt autem ad eam rem demonſtrandam adverſarii canones omnino duos, quorum alter incipit *quicumque* (2) *litem*, alter *quæcumque* (3) *contentiones*. Verumtamen prior eſt canon deſcriptus ex Theodoſii Imperatoris ſtatutis, qui non neceſſitate, ſed, voluntate, ſingularique in Eccleſiam, qua erat, pietate id eſſe honoris

1 *Cap.* xxii. *v.* 38.

2 *Cauſſa* xi. *q.* 1. *cap.* xxv. *Quicumque litem*. Extat etiam *in Codice Theodoſiano l.* xvi. *tit. de Epiſcopali judicio*, *lege* 1. *pag.* 311. *tom.* vi. *edit. an.* 1665. In Concilio Valentino iii. *ſub Lothario an.* 855. *tom.* v. *Concilior. edit. Hard. pag.* 93.

3 Vide Bellarminum *ibid. pag.* 417.

noris Epiſcopis concedendum putavit. Ex qua etiam re intelligitur, quam magno in errore verſentur, qui quod commune omnium Epiſcoporum eſſe Imperator dixit, hoc totum in unum Pontificem translatum cenſent. Quid? ſi Interpretes (1) abrogatum eumdem eſſe canonem ſtatuant? Alter eſt canon non Eccleſiarum, neque Pontificum, ſed neſcio cujus hominis privati voluntate ſcriptus, cujus nulla eſt in hoc genere auctoritas. Quod autem aliqui exiſtimant, mortuo Imperatore jus eſſe Pontifici regere, adminiſtrareque Imperium, idque confirmari Innocentii Tertii (2), & Clementis Quinti (3) ſententia, ii ſi conſiderent, uſu id contigiſſe, non divino jure, ut poteſtas dijudicandarum quarumdam civilium rerum, quas ſolus dirimere Imperator poſſet, eaque *directa* Pontifici competat, non plus tribuent Apoſtolicæ Sedi, quam ratio ferat, & ipſa poſtulet.

Scio eſſe aliquos, qui ſanctum Thomam ab adverſariis ſtare contendant, deſcribantque nonnulla ex libris de Regimine Principum, exque commentariis in libros Sententiarum ad eam rem demonſtrandam loca. Sed S. Thomam non de *directa*, quam vocamus, ſed de *indirecta* (4), poteſtate loqui,

1 *Gloſſa in cap. quorumque latere ſupra indicatum.*
2 *Cap. licet Tit. de foro competenti.*
3 *In Clementinis cap. paſtoralis de ſententia & re judic.*
4 S. Thomae locum ex 3. *de Regimine Principum libro cap.* 10. & 19. *pag.* 114. & 310. *edit. Opuſcul. an.* 1587. proferunt, colliguntque inde Pontificem jure divino obtinere non in ſacris modo, ſed etiam in res quaſque civiles ſupremam poteſtatem. Ego vero cum priorem, alterumque librorum, veteres ſcriptores ſequutus, a Thoma perſcriptum eſſe contendam, tertium tamen, quartumque non ei tanto, tamque excellenti in hoc *præſertim* genere controverſiarum viro, ſed aut Ptolomæo Lucenſi, aut alteri cuiquam eſſe tribuendum puto. Id quod cum ab aliis animadverſum ante fuerit, tum eſt accurate demonſtratum ab Jacobo Echardo tom. 1. *ſcriptor. ord. Præd. pag.* 336. *ſeq. edit. Pariſ. an.* 1719. Alter autem locus extat in 4. *ſententiar. lib. diſt.* [illegible] q. 3. *art.* [illegible] quo quidem in loco affirmare videtur S. Pontifici Maximo aperte, ut [illegible] At [illegible] nobiſcum præclare convenit. Nam eſt recte, ſapienterque animadverſum a Bellarmino l. 5. *de Romano Pont. cap.* 5. *pag.* 417. Pontificem Romanum propter eſſe *ſpiritualem*, hujuſque ratione ſua illi interdum eſſe decernere de *temporalibus* Chriſtianorum rebus. Ergo Sanctus Thomas in *priore operis de Regimine Principum libro cap.* 14. *pag.* 245. „Hujus ergo „regni (*ſpiritualis*) miniſterium, *inquit*, ut a terrenis eſſent ſpiritualia diſtincta, non „terrenis Regibus, ſed Sacerdotibus eſt commiſſum, & præcipue ſummo Sacerdoti Succeſſori „Petri Chriſti Vicario Romano Pontifici, cui omnes Reges populi Chriſtiani oportet eſſe ſub„ditos, ſicut ipſi Domino Jeſu Chriſto. Sic enim ad quem finis ultimi cura pertinet, ſubdi „debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & ejus imperio dirigi „. Modo in hanc ſententiam copioſius diſputat Bellarminus loco ſupra indicato, quem conſule. Conſule etiam S. Th. 2. 2. q. 1. art. 1. *in corpore* & q. 10. art. 10. ad 3. &c.

qui, perſpicua res eſt. Itaque non eſt opus, ut multis ejus ſententiam explicandam putem (1).

IV

Quæ ſit, quibuſque rationum momentis confirmetur maximæ partis Catholicorum ſententia.

Poſtrema eſt, quam Catholici maximo numero tuentur, ſententia, nitique, & ſacrorum Bibliorum auctoritate, & traditione majorum pugnant. Atque eſt ea principio breviter, dilucideque explicanda nobis. Itaque ſic ſtatuunt, imperio ne princeps religionis violatæ cauſſa exciderit, ſolutique ſubditi juris jurandi religione ſint, qua ſuam illi obligaſſent fidem, declarare Pontificem poſſe, deturbare autem quemquam de principatu non (2) poſſe. Nam Regem

1 Scriptores, qui directam Pontifici in res temporales poteſtatem negant, ſunt prope innumerabiles. [illegible] Hugo a S. Victore [illegible] lib. [illegible] Parte [illegible] De Sacramentis pag [illegible] Alexander Alenſis Tertia Parte Summæ Q. [illegible] pag [illegible] lib. de Eccl. Monarch. [illegible] [illegible] Bellarminus [illegible] quos [illegible] Alexander [illegible] Romano Pontifici adverſus [illegible] pag. [illegible] [illegible] quæ ſequuntur.

2 Vide Bellarminum lib. [illegible] de Romano Pontifice cap. [illegible] pag. [illegible] [illegible] Bellarminus lib. [illegible] de Roman. Pont. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] de Monarchia Divina, Eccleſiaſtica, & ſeculari Chriſtiana [illegible] ſeqq. [illegible] Cardinalem Perronum [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] de Republica Eccleſiaſtica cap. [illegible] ſeqq.

gem, qui jurans promiſerit, ſeſe orthodoxum perpetuo futurum, daturumque operam, ne quid capiat detrimenti religio, quique deinceps ad Ethnicos, hæreticoſve defecerit, Eccleſiæque damnum attulerit; principatu, quo potiebatur, privari, obſtrictumque ſibi aut pactis, aut jurejurando habere neminem. Sed hujus ſive privationis, ob violatam religionem, regni, ſive *ſolutionis* ab jurejurando, quod affirmatio religioſa eſt, ſubditorum, ſynodum (1) Oecumenicam, Petrive ſucceſſorem, qui primas in Eccleſia partes obtinet, eſſe judicem, privatorum autem, minoreque auctoritate præditorum Antiſtitum, omnino nullum. Jam vero quidquid hoc juris eſt, *poteſtatem indirectam in Regum temporalia* fuiſſe a Theologis appellatum; propterea quod in rebus ſacris verſetur, neque ipſum per ſeſe in temporalia, quæ vocant; ſed unius religionis cauſſa, ferri poſſit. Quod ſi fuerunt, qui Pontifices & ſolvere juriſjurandi religione ſubditos, & Regem impietatis reum multare principatu poſſe defenderent, hos

ſeqq. edit. an. 1619. & locis ſupra indicatis, Nicolaum Sanderum *de Monarch. Eccleſ. lib.* II. *cap.* [illegible] *pag.* 77 *ſeqq. edit. an.* 157[illegible]. [illegible] Thomam Bozium *de Romano Pontifice ſupremo in temporalibus* [illegible] *lib.* [illegible] *ſeqq. cap.* [illegible] *pag.* 100 [illegible] *de Romano Pontifice* [illegible] Cœleſtinum Sfondratum S. R. E. Cardinalem [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible] *ſeqq. edit. an.* 168[illegible] utque ceteros prætermittam, qui [illegible] [illegible] Joannem Antonium Bianchum Ord. Minor. [illegible] opere Italice inſcripto: *Della Poteſta, e della Policia della Chieſa tom.* [illegible] *lib.* [illegible] *ſeqq. cap.* [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible] *ſeqq. edit. Romanæ an.* 174[illegible] [illegible] quos nominavi locis ſupra indicatis Bellarminum, & Bozium. Quorum Cardinalis Bellarminus *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] Auguſtinum Triumphum, & Alvarum Pelagium, quos Romanum Pontificem [illegible] ſupremum eſſe totius mundi Dominum, [illegible] [illegible]

2 De hoc re vide, quæ infra diſputamus.

(1), hos verbis diſſidere re convenire, cum *poteſtatem declarandi* ſine imperio privatus Princeps, dici quoque *poteſtatem deponendi* commode poſſe arbitrarentur. Fuiſſe aliquos ita inſtitutos, qui plus Pontificibus Maximis concedendum cenſerent, quam ratio poſceret, & Pontifices ipſi vellent (2). Hos quidem ſe homines nihil morari. Argumenta denique, quibus confidat, nitaturque ſententia, quæ communis eſt maximæ partis orthodoxorum, hæc eſſe.

Chriſtum, cum Eccleſiam conſtituiſſet, feciſſe Petro regendarum, gubernandarumque ovium (3) poteſtatem. Ovium autem numero habendos Reges, qui Chriſtianam religionem profiterentur. Regum igitur Chriſtianorum paſcendorum, hoc eſt regendorum poteſtatem commiſſam Petro fuiſſe, exque Petro in Pontifices Maximos, quod Galli fatentur (4), manaſſe. Paſcendarum autem ovium cura, inquiunt, quid tandem eſt, niſi Chriſtianorum ita inſtituendorum, atque gubernandorum ratio, ut ſempiterna ſalute, felicitateque potiantur? Eam vero quemadmodum conſequentur, ſi præſidiis careat paſtor, quibus aut reducere ad ovile Chriſti errantem ovem, aut impedire, ne ceteri perdantur, poſſit? Impedire autem qui poterit, ſi regem impune videat in Eccleſiam furere, ſubditoſque ſibi jure jurando adſtrictos, a cultu religionis veræ ad ſuperſtitionem abducere conari? Coercere igitur Paſtor poterit ſibi in re ſacra obnoxium, ut qui vel ſit, vel fuerit aliquando Chriſtianus, furentem regem; atque iis quidem modis coercere, quos eſſe proprios gubernatorum Eccleſiæ, imprimiſque (5) Pontificis Maximi, auctoritate ſacrorum Bibliorum demonſtratum eſt. Itaque ei ſacris interdicere, jus erit. Quid? ei ne ſolum?

1 Hac dicendi ratione uſi [illegible] ſcriptores, qui auctoritatis Romanorum Pontificum defenſionem ſuſceperunt, ut Barclaius, [illegible], [illegible] &c. Erant fortaſſe, qui ſententiam modo explicatam a Joh. Pariſienſis opinione minime diſſidere putarent. Sed hi ſi conſiderent, ab Johanne poteſtatem cum populo [illegible], *ſecundum quid* autem, ut [illegible] loc. *ſupra cit.* ſcribit, Pontifici tribui; a noſtris autem Pontifici præcipue adſcribi; diſcrepare eum a noſtris fortaſſe quidem intelligent.

2 Vide ſcriptores, quorum meminimus numero *ſuperiore pag.* 174. *ſeq. not.* 1. *ſeqq.*

3 *Joh. cap. ult. v.* 15. Confer Petavium *lib.* III. *de Hierarchia Eccl. cap.* 16. *ſeqq. pag.* 155. *ſeqq. tom.* III. *Theologicor. Dogm. edit. Pariſ.*

4 Id vero ne adverſarii quidem negant. [illegible] Boſſuetius *par.* I. *lib.* 2. *ſect.* 1. *c.* 11. *p.* 95.

5 *Vide ſupra pag.* 120. *ſeqq. hujus lib. not.* 1. *ſeqq.*

lum? Immo vero, ſi intereſſe ad ſalutem Eccleſiæ cenſeat, communione ſacrorum prohibere, diriſque devovere (5) ſubditos, qui eum vel alloqui audeant, vel re quacumque juvandum putent. Chriſtianum autem, cui hæc paſtor imperet, comminatione præſertim tum gravis pœnæ, quis neget dicto audientem eſſe oportere? Nam qui oves Chriſti ſummi Paſtoris & cives, & regem (1) eſſe non negant, ii ſane quod Eccleſia ſuis ovibus, ſequuta exemplum Apoſtolorum (2) jubet, ſervandum ab ovibus eſſe confitebuntur. Facient igitur Chriſtiani ſubditi Catholico olim regi, quod faciendum Eccleſia ſanxerit. Age vero qui nefas ſibi eſſe, aut adire, aut alloqui, aut re quapiam juvare regem, cui ſacris ſit interdictum, cenſent, ei ne parebunt, quem nec alloquantur, nec adeant, nec re quapiam juvare poſſint? Cujuſmodi præterea rex ille erit, qui jus imperandi ſubditis nullum habeat? Quid enim præcipiat, ubi obtemperare fas ſibi eſſe cives negent? Exciderit igitur oportet imperio. Rurſum de jure jurando, cum ſacra religioſaque affirmatio ſit, judicare non ad regem, ſed ad ſacrorum Præſidem ſpectat. Summam enim circa res ſacras poteſtatem cadere in Principem laicum non poſſe, Scripturarum auctoritate, traditioneque majorum (3) conſtat. Dijudicabit ergo ſacrorum Præſes, teneantur ne ſubditi jurisjurandi religione, qua ſe imperata facturos promiſerint, an eadem ſolvendi religione ſint? Fac ſolutos eſſe Pontifex ſtatuat. Aget enim, ut diximus, jure ſuo. Quid? regem ne illum quiſquam Orthodoxus appellari, & eſſe dicet, cui nemo parere debeat in regno pleno Orthodoxorum? Non equidem arbitror. Amiſerit igitur imperium neceſſe eſt, quem, violatæ religionis cauſſa, Pontifex multatum imperio eſſe declaravit, cujuſque cives cenſuerint, jurejurando minime teneri, quo datam eidem Principi confirmarunt fidem.

Ne-

1 *Vide ſupra pag. 162 hujus lib. not. 1. ſeqq.*

2 Confer Boſſuetium p. 1. lib. 1. cap. III. pag. 95.

3 Conſule Johannis ep. III. v. 10. Petavium lib. III. *de Hierarch. Eccl. cap.* 10. *ſeqq. pag.* 711. *ſeqq.* t. III. *Theologic. dogm. edit. Pariſ.* Jodocum Coccium l. VII. *Theſaur. Cathol. artic.* XV. *pag.* 905. *edit. an.* 1619. Martinum Becanum *de Republ. Eccl. cap.* 15. [illegible] v. num. 42. *pag.* 285. *edit. an.* 1619.

Neque fore aliquem exiſtimant, qui repugnet, ſi cogitet non tam eſſe tenax, tamque arctum vinculum, quo ſubditi conjunguntur regi, ut etiam ſi pernicies (1) reipublicæ, ſempiternique interitus & præſens, & evidens periculum ſequatur, nulla tamen poteſtate laxari, abrumpique poſſit. Nam ſi Chriſtiani principis eſt, ſubditos ita in officio continere, ut pace in ſocietate, tranquillitateque frui, tum ubi recte ab Eccleſia inſtituti ſint, conſequi vitam ſempiternam, in qua vera ſalus, felicitaſque conſiſtit, cum animi ex corporibus migrarint, queant: quid eſt, quod præſides ſacrorum, quibus dirigendorum hominum ad beate feliciterque perpetuo vivendum, commiſſa præcipua cura eſt (ſi deflectere alio regem intueantur) cum fini ipſis propoſito finem eſſe regis ſubordinatum (2), ut ajunt, ſciant, eumdem coercere regem, ac reſiſtentem, indignum eſſe, qui rempublicam adminiſtret, declarare, ſolutoſque jurisjurandi religione ſubditos dicere non poſſint?

Atque hæc quidem e ſcripturis concludunt. Veniunt mox ad veteris Eccleſiæ diſciplinam, ex qua effici, demonſtrarique poſſe arbitrantur, ineſſe ſacrorum Antiſtitibus, in Oecumenica ſynodo congregatis, imprimiſque Roma-

Tom. IV. A 4 no

1 *Vide ſupra pag. 70. notas hujus lib.*

2 S. Thomas *opuſc.* 20. *de regim. Princip. lib.* 1. *cap.* 14. *pag.* 299. *edit. an.* 1587. Quia enim finem fruitionis divinæ non conſequitur homo per virtutem humanam, ſed virtute divina, juxta illud *Apoſt. Rom.* 6. *Gratia Dei vita æterna*; perducere ad illum finem non humani erit, ſed divini regiminis. Ad illum igitur Regem hujuſmodi regimen pertinet, qui non eſt ſolum homo, ſed etiam Deus, ſcilicet Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui homines filios Dei faciens in cœleſtem gloriam introduxit. Hoc igitur eſt regimen ei traditum, quod non corrumpetur, propter quod non ſolum Sacerdos, ſed Rex in Scripturis ſacris nominatur, dicente *Hierem. cap.* 23. *regnabit Rex & ſapiens erit*; unde ab eo regale ſacerdotium derivatur, & quod eſt amplius omnes Chriſti fideles, in quantum ſunt membra ejus, Reges, & Sacerdotes dicuntur. Hujus ergo regni miniſterium, ut a terrenis eſſent ſpiritualia diſtincta, non terrenis Regibus, ſed Sacerdotibus eſt commiſſum, & præcipue ſummo Sacerdoti ſucceſſori Petri Chriſti Vicario Romano Pontifici, cui omnes Reges populi Chriſtiani oportet eſſe ſubditos, ſicut ipſi Domino Jeſu Chriſto. Sic enim ei ad quem finis ultimi cura pertinet, ſubdi debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & ejus imperio dirigi. Quia igitur Sacerdotium Gentilium, & totus divinorum cultus erat propter temporalia bona conquirenda, quæ omnia ordinantur ad multitudinis bonum commune, cujus regi cura incumbit, convenienter Sacerdotes Gentilium Regibus ſubdebantur. Sed & quia in veteri lege promittebantur bona terrena non a dæmonibus, ſed a Deo vero religioſo populo exhibenda, inde & in lege veteri Sacerdotes Regibus leguntur fuiſſe ſubjecti. Sed in nova lege eſt ſacerdotium altius, per quod homines traducuntur ad bona cœleſtia, unde in lege Chriſti Reges debent Sacerdotibus eſſe ſubjecti.

no Pontifici, pœnis Eccleſiaſticis impoſitis, dejiciendorum, eo quo diximus modo, de regno Principum poteſtatem. Nam initio, inquiunt, Chriſtiani eos, qui magiſtratum obtinerent, communione Eccleſiaſtica prohibendos exiſtimarunt (1); poſt ubi periculum peccandi in Eccleſiam aut nullum, aut minus erat, ſi noſtri adminiſtrarent rempublicam, ſtatutum ab ſynodis eſt, ut eorum, qui magiſtratum obirent, Epiſcopus curam gereret, ac ſi contra diſciplinam quidpiam agere auderent, eiſdem ſacris (2) interdiceret. Ex qua re intelligitur, Chriſtianum neque præfectura potiri, neque magiſtratus munere ullo fungi, ſine auctoritate Eccleſiæ potuiſſe. Quinetiam ſatis inde conſtat, ex quo tempore primas in civitate obtinere noſtri, principeſque Chriſtiani eſſe cœperunt, ſubjectos fuiſſe illos quidem diſciplinæ, auctoritatique Eccleſiaſticæ, iis præſertim in rebus, quæ ad eorum ſalutem, inſtitutionemque morum pertinerent. Jam vero quocumque gradu, dignitateque Chriſtiani præſtarent, ſi lapſi in grave, patenſque ſcelus fuiſſent, publicæ pœnitentiæ addicebantur, quæ ſane, ut diſciplina, quæ multis ſeculis obtinuerat, poſtulabat, reum non togata modo, ſed etiam paludata (3) militia, hoc eſt magiſtratu, armiſque, rem gerendi poteſtate privabat. Ita factum eſt, ut qui juſſi canonum vi, auctoritateque erant, ut cingulum militare deponerent, iidem abdicare ſe magiſtratu, militiaque (ſi ſtipendiis publicis viverent, ut armis rempublicam tueri poſſent) vacare juberentur (4). Quare ſi qui poſt actam pœni-

1 Ita ſcilicet interpretantur ſynod. Illiberitanæ, quam anno [illegible] celebratam [illegible] can. [illegible] apud Harduinum tom. I Concilior. edit. Pariſ. pag. [illegible] „ Magiſtratum uno anno, quo agit duumviratum prohibendum placuit, ut ſe ab Eccleſia cohibeat „.

2 Synodus Arelat. [illegible] an. 314. celebrata can. VII. ibid. pag. [illegible]

3 Johannes Morinus de diſcipl. Eccl. in adminiſtr. Sacramenti Pœnit. lib. V. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. „ Militia autem duplex eſt, togata, & paludata: „ & hac [illegible], & [illegible] munera publica „. Vide [illegible] tom. [illegible] lib. [illegible] della Poteſtà [illegible] della Chieſa pag. [illegible]

4 [illegible] epiſtola cap. [illegible] pag. [illegible] Tom. I [illegible] Roman. Pontif. edit. Coutantii „ De his vero non [illegible] „ [illegible] Apoſtolicam [illegible] conſulendum, qui [illegible] „ [illegible] & cingulum, & [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Leo epiſtola [illegible] ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem cap. [illegible] pag. [illegible] „ Contrarium eſt omnino Eccleſiaſticis regulis poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam „ [illegible]

pœnitentiam irrepere rurſum ad dignitates , & publica munera conati eſſent , perpetuo a ſacris , myſteriiſque noſtris arcerentur , neque Euchariſtiæ participes , niſi extremo tempore vitæ, eſſent . Quæ ſane res tam conſtans , tamque firma ad extremum fere ſeptimum Eccleſiæ ſeculum fuit , ut Vambam piiſſimum Gothorum in Hiſpania Regem , qui adverſæ valetudinis cauſſa , de publica pœnitentia ſuſcipienda cogitarat , non ante ſacrorum Antiſtites paſſi fuerint , ut tonderetur , habitumque pœnitentium ſumeret , quam regnum filio conceſſiſſet (1) . Atque hoc inter laicos, clericoſque intererat . Laicis , acta pœnitentia, non licebat , clericis contra fungi rurſum , quod ante obibant , munere (2) licebat . Neque minus ſevera diſciplinæ ratio fuit , quæ ab VIII ad IX uſque ſeculum invaluit , adverſus eos , qui ſe atrocibus flagitiis implicaſſent . Ea namque non ſolum militiam paludatam , atque togatam , ut diximus , ſed etiam quodcumque negotium,miniſteriumque civile reo adimebat , cavebatque, ne quid ille in foro (3) , curiaque ageret . Hi autem fundamenti loco poſitis , ſic argumenti concludunt (4) ſententiam . Incidi Eccleſiæ imponendæ pœniten-

A a 2 tia

„ ſecularem , cum Apoſtolus dicat , nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus . „ Unde non eſt liber a laqueis diaboli , qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare „ . Concilium Aurelianenſe [illegible] celebratum an. [illegible] cap. [illegible] tom. [illegible] Concilior. edit. Hard. [illegible] pag. [illegible] „ Si quis pœnitentia [illegible] ad ſecularem habitum , militiamque reverti [illegible] , [illegible] uſque ad exitum , excommunicatione plectatur „ . Confer , quæ Hard. indicat [illegible] Concilio pag. 410.

1 Concilium Toletanum [illegible] celebratum cap. [illegible] pag. [illegible] tom. III. Concil. edit. Harduini Pari. [illegible] de Pœnitentia [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. & cap. [illegible] „ [illegible] Eccleſiaſticis , [illegible] „ [illegible] Hiſpaniæ [illegible] „ [illegible] „ pœnitentiæ habitu [illegible] „ . Confer [illegible] pag. [illegible]

2 Concilium Toletanum [illegible] celebratum an. [illegible] tom. [illegible] edit. Concilior. Hard. cap. [illegible] pag. [illegible] „ Pœnitentes [illegible] a peccatis [illegible] „ [illegible] debent , non ab iis , quæ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] .

3 Concilium Wormatienſe celebratum an. 868 cap. [illegible] tom. [illegible] edit. Hard. pag. [illegible] „ Qui [illegible] „ [illegible] ad veſperam , exceptis feſtis diebus , neque [illegible] „ [illegible] nullo vehiculo [illegible] , ſed propriis pe- „ dibus proficiſcatur &c. „ Confer , quæ [illegible] pag. [illegible] pag. [illegible] ſeqq.

4 [illegible] pag. [illegible] ſeqq.

tiæ publicæ Chriſtianis, quacumque tandem dignitate excellant, quique publice peccarint, & pœnarum ſtatuendarum, quibus plectantur, poteſtas; qua quidem poteſtate effectum eſt, ut jam inde ab antiquiſſimis uſque temporibus, qui Chriſtiani aut præfectura, aut principatu illuſtres eſſent, ſi lapſi graviſſimo ſcelere publice fuiſſent, ſuis officiis, muneribuſque privarentur. Niſi enim hæc tanta poteſtas tributa Eccleſiæ fuiſſet, non cenſuiſſet poſſe in laïcos ſe ita animadvertere, ut inflicta Eccleſiaſtica pœna, *indirecte* eis poteſtatem, qua valerent, *temporalem* eriperet. Neminem autem eſſe ſcriptorem orthodoxum, addunt, qui aut Principes Chriſtianos ſubditos eſſe foro, ut dicimus, *pœnitentiali* Eccleſiæ, aut a quarto ad XI. ſeculum recte rem ab Eccleſia geſtam neget.

Quod ſi quiſquam inſtitutam ob privatos tantum de publica pœnitentia diſciplinam, non autem propter Principes ſtatuat, is etiam, atque etiam conſideret, Eccleſiæ privati ſalutem non eſſe ſalute Principum cariorem. Neque vero, quæ *excommunicatione*, graviſſima ſcilicet pœna, adverſus principes utendum aliquando, ac jure ſane, quod ne adverſarii quidem inficiantur, putavit, eadem inſtituere propter principes etiam diſciplinam de pœnitentia renuiſſet (1).

At voluntate dicet quiſpiam, ſe pœnitentiæ ſubdebant, qui implicati aliquo ſcelere fuiſſent, non neceſſitate. Quaſi vero Eccleſia judicio non ageret, accuſatoſque, ſi juſta defenſio nulla fuiſſet, non eſſe pœnis *ſpiritualibus* ad *pœnitentiam* ſubeundam cogendos exiſtimaret. Verum quidem eſt eam miſericordia uti erga homines conſueſſe, qui ſponte ſe offerrent, peccatumque confeſſi, paratos eſſe ſe dicerent perpeti, quod ex uſu eſſe Eccleſia judicaſſet (2).

Exemplum deinde illuſtre ex Hiſtoria Gallorum de Ludovico Pio Imperatore producunt noſtri: atque anno, inquiunt, DCCCXXXIII. Ebbonis Remenſis Archiepiſcopi opera celebratum (3) eſt Compendienſe Concilium, exturbavit-

1 Blancus *ibid.*
2 Blancus *ibid.*
3 Ann. 833. Compendienſe Concilium celebratum eſt. In ejus actis, ubi narratum eſt, quid

bavitque, quamquam per ſummam injuriam, cum injuſta & accuſatio, & pœna eſſet, de principatu Imperatorem. Scimus Boſſuetium (1) id maxime conari, ut quod hinc concludi argumentum ſolet, repellat. Itaque livore, atque odio, non veritate coactam eam ſynodum, falſo accuſatum Principem, iniquum judicium fuiſſe defendit. Noſtri vera hæc eſſe omnia fatentur, ſed nullius ad argumentum refellendum momenti cenſent. Nam ejus ætatis monumenta, quæ & illuſtria profecto, & multa ſunt, etſi injuria accuſatum, judicatum, damnatum fuiſſe Ludovicum ſignificant, tamen injuſtam fuiſſe damnationem futuram, ſi veræ criminationes fuiſſent, quaſi id ſibi juris, poteſtatiſque Epiſcopi arrogaſſent, quod illis non eſſet tributum a Chriſto, nuſquam ſignificant (2). Hoc tamen illud eſt, quod

[illegible] Ludovicum a populo [illegible] eſſet, & quæ Epiſcopi [illegible] ab ſe [illegible] Imperium eſſet, cap. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] edit. Pariſ. Hard. [illegible] Poſt hanc vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

1 Boſſuetius par. 2. lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] defenſ. declar. Cleri Gallic. edit. an. 17[illegible].

2 [illegible] ſcriptores [illegible] Imperio Ludovicum [illegible] Eccleſiæ [illegible] [illegible] [illegible] Ludovici Pii [illegible] tom. [illegible] Rer. Gall. edit. an. 17[illegible]. Annales [illegible] ad an. [illegible] pag. [illegible] ibid. [illegible] ad an. [illegible] ibid. pag. [illegible] [illegible] ad an. [illegible] ibid. pag. [illegible] [illegible] ad an. [illegible] ibid. pag. [illegible] Walafrid. Strab. [illegible] ad an. [illegible] ibid. pag. [illegible] [illegible] venerabilis Walæ Abb. Corbeienſis ad an. [illegible] ibid. Theganus lib. de Geſtis Ludov. Pii Imper. num. [illegible] ad an. [illegible] pag. [illegible] Rerum Gallic. & Francicar. ſcriptor. tom. [illegible] edit. Pariſ. an. 17[illegible]. „ Lotharius [illegible] [illegible] ad Compendium palatium, & ibi [illegible] cum Epiſcopis, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Epiſcopi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lib. [illegible] pag. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appar-

quod nunc in quæſtionem revocatur. Quid? ſi interdum indicent, dejici de principatu merito potuiſſe a ſacrorum Antiſtitibus (1) Imperatorem, ſi reus tot ſcelerum fuiſſet, ſervatumque eſſet judicium ita, ut Eccleſiæ leges poſcerent? Non eſt autem credibile tam fuiſſe poteſtatis regiæ inimicum Lotharium (2), ut, quamvis incredibili odio in patrem, ſummaque imperandi cupiditate duceretur, eam, modo oppreſſum innocentem cerneret, Epiſcopis ſubdendam arbitraretur. Age vero ſi Epiſcopi Galliarum ea ætate opinionem, quam nunc permulti in Gallia tuentur, coluiſſent, hoccine nomine accuſaſſent Ebbonem, ceteroſque Epiſcopos, qui adverſus Ludovicum ſententiam dicturi Compendium venerant, quod ſine (3) conſenſu Romani Pontificis rem adeo

[illegible] tutte gli atti, e gli ſcrittori di quel tempo, [illegible] come fatta ſenza cauſa, e ſenza ordine di giudizio, [illegible] [illegible] Nam ſcribit Thegamus Chorepiſcopus Trevirenſis [illegible] de Ebbone loquens hoc modo: „ Ille [illegible]

„ [illegible] *Non eſt poteſtas niſi a Deo?* Tu vero Deum non timuiſti, nec Regem honoraſti „ [illegible] de Ebbone [illegible], cum de conſilio Epiſcoporum, [illegible] Romani Pontificis [illegible].

1 Vide *epiſtolam ſynodicam Concilii Trecaſſini ad Nicolaum Papam I.* tom. v. *Concil. Harduinianæ edit.* pag. 612.

2 Compendienſes Patres Lotharii voluntate congregati [illegible] *ſupra indic.* pag. [illegible]

„ [illegible]

3 Concilium Trecaſſinum an. 867 celebratum in ſynodica epiſtola ſupra indicata tom. v. *Conciliorum edit. Hard.* pag. 612. „ *Poſtea Deo judice permittente*, [illegible] Ludovici Pii Auguſti filio [illegible]

„ [illegible] quidquid in contra IMPERATOREM [illegible], nec canonica, nec juſte factum fuiſſe;

adeo gravem conſtituiſſent? Quid enim erat opus Romano Pontifice, ſi Eccleſia ratione publicæ pœnitentiæ, careret deturbandorum de imperio Regum poteſtate? Poſſe igitur Eccleſiam publicæ pœnitentiæ ratione, conſentiente Pontifice, in nocentem Regem animadvertere putabant.

Non latet noſtros quid ad hæc reſponderit Boſſuetius (1). Sed inſtant, eumque nihil agere, oſtendi ab ſe poſſe contendunt. Quod enim hujuſmodi exemplum ad rem minime pertinere, ſcribit, inane eſſe affirmant. Etſi enim, quod maxime urget Boſſuetius, in Attiniacenſi Concilio pœnitentiæ ſubjectus, non tamen dejectus Ludovicus de regno fuit; quod ea *pœnitentia privata*, & voluntate ab eo ſuſcepta, non publica (2), judicioque Eccleſiæ illi impoſita fuiſſet. Contra: quæ in Compendienſi Concilio & publica fuit, & ſolemni Eccleſiæ judicio decreta, ita ut ſanctiones, canoneſque Eccleſiæ flagitabant. Neque enim *pœnitentia publica* aut in conciliata cum fratribus pace, aut in diſtributione, largitioneque eleemoſynarum, aut in diligentia, qua quis ſe aliorum precibus commendat, aut in cura ſuſcepta corrigendi, quæ antehac ſua, aliorumque culpa eveniſſent, conſiſtit; id quod factum in Attiniacenſi concilio eſt (3); ſed in iis etiam ſubeundis pœnis, quæ ſtatutæ decretis majorum fuiſſent. Induendi enim veſtibus pœnitentium erant, qui ſeveritatem diſciplinæ ſervare volebant, tondendi, ut ſupra demonſtratum

1 Boſſuetius *ibid. pag.* 490. Synodus Attiniacenſis an. 822 celebrata, *tom.* IV. *Concil. edit. Hard.* Pariſ. ex *Anonym. in vit. Ludovici Pii*: „ Ludovicum Imperatorem ſacerdotum uſus conſilio, de omnibus, quæ publice perperam geſta, publicam pœnitentiam egiſſe. Poſt hæc cuncta quæ in regno ſuo corrigenda invenire potuit, corrigere, atque emendare curavit „. Domnus Imperator conventum generalem coire juſſit in loco, cujus vocabulum eſt Attiniacum, in quo convocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritalibuſque viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos invitos attondere fecerat, deinde omnibus, quibus aliquid [illegible] videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe confeſſus, & imitatus Theodoſii Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel a ſe, vel a patre ſuo geſtum reperiri alicubi potuit, ETIAM ELEEMOSYNARUM LARGISSIMARUM EROGATIONE, TUM ETIAM SERVORUM CHRISTI ORATIONUM INSTANTIA, NEC NON PROPRIA SATISFACTIONE, ita Deum placare curavit... Confer quæ ex Agobardo ibidem referuntur ab Harduino, & Annales Lauriſhamenſes *ad ann.* 822. *tom.* V. *Rer. Gallic. ſcript. edit. ſupra memorata.*

2 *Alexander Natalis ibid. pag.* 489.

3 *Vide notam ſuperiorem.*

tum eſt, exuendi armis, impoſitioneque manuum (1) accepta, omnibus honoribus, muneribuſque civilibus privandi, quibus antea uti conſueſſent.

Atqui dejectus jam fuerat de imperio, dignitateque Ludovicus antequam Patres Compendium acceſſiſſent, idque jam non aliorum ſcriptorum, qui ea ætate vixerunt (2) modo; ſed etiam Compendienſis ejuſdem conventus teſtimonio plane conſtat. In actis enim unus eſt Lotharius Imperator appellatus, Ludovicus contra nullo modo.

Fuit tamen, qui animadverteret, non deſiiſſe Ludovicum Imperatorem appellari, & eſſe, propterea quod Lotharius ornari ſoleret hoc tanto nomine. Nam anno 818. (3) collega eſt dictus a Ludovico Patre Lotharius, ut eſt a Gallis eorum temporum hiſtoricis monumentis mandatum litterarum. Ergo cum diu ante & Cæſaris, & Auguſti appellationem, dignitatemque conſequutus Lotharius fuiſſet, quam Compendienſe Concilium celebraretur, cumque in eam ſynodum, ut reus Ludovicus veniſſet, nemo ſane mirabitur, miſſo Ludovico, factam ab Epiſcopis fuiſſe unius Imperatoris Lotharii mentionem. Sed hæc noſtri obiter. Non enim eſſe hujuſmodi reſponſione opus cenſent, quum illuſtre in actis Compendienſibus monumentum extet, ex quo intelligatur, fuiſſe Ludovicum in eo ipſo conventu vocatum (4) Im-

1 De ritu impoſitionis manuum confer S. Cyprianum *epiſt. xv. al. xi. pag. 34. edit. Oxon. epiſt. xvi. al. x. pag. 37. & epiſt. xvii. al. xii. pag. 39.* Concilium Agathenſe celebratum an. 506. tom. II. *Conciliorum edit. Hard. pag. 999. ſeq. can. xv.* „ Pœnitentes „ tempore, quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput a ſa- „ cerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut „ veſtimenta non mutaverint, abjiciantur, & niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Confer Morinum *ibid. p. 177 ſeqq. & obſervationes Albaſpinæi in Optatum obſ. v. pag. 167. edit. opp. Optati an. 1679*

2 Id enim Lothario tribuit Nithardus Caroli Magni Nepos *hiſt. lib. 1. p. 360. ad an. 833. Tom. vi. Rer. Gallic. ſcriptor.* Confer Theganum *de geſt. Lud. Pii ad an. 833 ibid. pag. 81.* Aſtronomum *vit. Ludov. Pii edit. an. 833. ibid. pag. 114.* ubi „ Poſt hæc, inquit, „ ſum populo ſacramentis obſtricto, imperium inter ſe fratres tertia ſuſtinet partitione . . . „ Gregorius Papa tali ordine cum maximo mœrore Romam regreditur „. Poſt hæc de Compendienſi Concilio agit. Annales Bertiniani *ad an. 833 ibid. pag. 195.* Multa ceterum ne [illegible]

3 Confer Bignium *ibid. pag. 469. ſeq.* & Annales Laureshamenſes *ad an. 817 & præf. in tom. vi. ſcript. Rer. Gallicar. edit. ejuſdem pag. xxxv.*

4 *Loc. ſup. cit. in collect. Concilior. Hard. & tom. 6. Rer. Gallic. ſcriptor. pag. 244* „ Impe-

Imperatorem . Neque negotium exhibere cuiquam locus Agobardi poteſt , qui convocatam ſynodum Compendienſem fuiſſe ſcribit contra Ludovicum , qui olim Romanorum Imperator (1) fuiſſet . Quum enim poſt ſynodum ſcripſerit , appellare noluit Imperatorem , quem a ſynodo privatum imperio fuiſſe arbitrabatur .

Sed anno primo Imperii Lotharii Auguſti (2) congregatum concilium fuiſſe liquet . Ante igitur Lotharius imperio minime potiebatur . Non equidem negarem , niſi perſpicue palam eſſet , hunc multo ante ab Ludovico , ut ſupra demonſtratum eſt , fuiſſe collegam , Auguſtumque vocatum . Quid ergo eſt ? Lotharius pulſo patre , novam epocham imperii inſtituendam putavit , quæ initium ab eo tempore , quo ſolus imperare cœpiſſet , ſumeret .

Verumtamen urget vehementer noſtros Boſſuetius (3) , atque non anno ſolum primo , ſed etiam quarto menſe Imperii Lotharii Compendium Epiſcopos veniſſe , deque Ludovico ſententiam tuliſſe defendit , fretus luculentiſſimo , ut cenſet , Agobardi (4) Lugdunenſis Antiſtitis teſtimonio . Quamobrem ſi novam epocham imperii Lotharius induxit , ejuſque epochæ menſe quarto congregatam fuiſſe Compendienſem ſynodum conſtat , magno ſane argumento erit , Ludovicum deturbatum de imperio fuiſſe plus menſibus tribus ante , quam ſynodus Compendienſis haberetur . Atque hoc illud eſt , quod aliquot ejus ætatis hiſtorici confirmant , qui optimatum , Lothariique imprimis ſcelere , dejectum imperio tantum , tamque pium principem fuiſſe , ne commemoratis quidem Epiſcopis , tradiderunt .

„ Inter cætera etiam commemoratum eſt a nobis , & omnibus ad memoriam reductum , qua„ liter Deus regnum illud per adminiſtrationem bonæ memoriæ Karoli præſtantiſſimi Impera„ toris , & prædeceſſorum ſuorum laboribus , pacificum , & unitum , atque nobiliter dilatatum „ fuerit , Dominoque Ludovico Imperatori a Deo ad regendum ſub magna pace commiſſum , „ Domino quoque protegente , ſub eadem pace , quamdiu idem princeps Deo ſtuduit , & pater„ nis exemplis uſus , ac bonorum hominum conſiliis acquieſcere curavit , conſervatum man„ ſerit &c.

1 Agobardus *Chartula porrecta* Lothario Imperat. *apud Harduin. ibid. & tom.* 6. *Rer. Gallic. ſcriptor. pag.* 247. „ Et ut varias decem per ignaviam domini Hludowici venerandi „ quondam Imperatoris .

2 Confer *Act.* Compend. Concilii *ibid.* & Agobardi libellum *ibidem pag.* 248.

3 *Ibidem* .

4 *Ibidem*

Atqui adminiſtratione imperii multatum a filio fuiſſe Ludovicum, poteſtate vero, ac jure reipublicæ recuperandæ ab Epiſcopis, reſpondent noſtri. Namque Lotharium cum ſcelus, quod eſſet ab ſe perpetratum ſecum cogitaret, metueretque, ne mutarentur militum, virorumque principum voluntates, neu ipſe qui dignitate ſpoliatus, inque monaſterium ſancti Bernardi detruſus erat, imperio reſtitueretur; ut populo perſuaderet, non improbitate cujuſquam, neque injuria, neque opera eorum, qui auctoritate carerent, ſed conſilio, jure, Eccleſiæque demum poteſtate privatum imperio eſſe Patrem, ſynodum convocaſſe, eique in mandatis dediſſe, ut jure ageret, atque illa, quam a Chriſto conſequuta eſſet, facultate (1) uteretur. Intellexiſſe namque Principem, quæ eſſet Gallorum ea ætate de poteſtate Epiſcoporum ſententiam, itaque rem omnem geſſiſſe, ut populo ſatisfaceret. Sed quoniam nihil erat cauſſæ, quamobrem privandum imperio arbitrarentur, commentos Antiſtites ſacrorum fuiſſe neſcio quæ flagitia, quaſi perpetrata eſſent (2) ab Imperatore, dignumque proinde eſſe ſtatuiſſe, qui pœnitentiæ ſubjiceretur, ſpemque omnem redeundi ad *militiam ſecularem* abjiceret. Ex qua re factum eſt, ut judicium Epiſcoporum Compendienſium *exauctoratio Ludovici Pii* appellaretur. Quinetiam Tricaſſini Epiſcopi conqueſti apud Nicolaum Primum fuerunt, quod, inſciente Romano Pontifice, Compendienſes Patres, Ebbone duce, auſi fuiſſent Ludovicum multare imperandi (3) jure. Quod ipſum cognoſci poterit ex diplomate Ludovici, quod poſt recuperatam dignitatem (4) ut eſt apud Chifletium, XXII. Imperii anno dedit. Quare ubi militum, populique voluntate potitus rurſum imperio Ludovicus eſt, non ante inſignibus, quæ propria ejus dignitatis eſſent, uti voluiſſe, quam coronam, armaque ab Epiſcopis accepiſſet (5).

Atenim

1 Confer Baronium *ibid. pag.* 471. 2 Vide *acta ſynodi Tricaſſina loc. cit.*
3 Vid. [illegible] Synod. *ſupra deſcriptum pag.* 190. *not.* 3.
4 Inter cetera Eccleſiaſtica [illegible] diſciplinæ ſummopere ventilatum eſt, quod annis „ primitus idem religioſiſſ[illegible] Imperator malevolorum, deinque adverſantium [illegible] „ [illegible] paterno, hæreditarioque regno, & honore, & regio nomine fue„ rit. *Chiflet. hiſt. Trenorch. p.* 202. 5 *Annales Bertiniani ad ann.* 833. *tom. ſcriptor. Rer. Gallic. edit. ejuſd. pag.* 195. & Baronius *loc. cit. pag.* 472.

Atenim, dicet quiſpiam, ſi violatæ religionis cauſſa tantum dejici Reges de gradu, ac dignitate poſſunt, alia vero ratione non poſſunt, qua tandem fronte noſtri hujuſmodi exemplis abutuntur, quæ ad Reges pertinent, quorum ſane culpa nihil ceperat detrimenti religio?

Ad hæc Poteſtatis Eccleſiaſticæ defenſores primum reſpondent, non omnium, qui *pro indirecta* Romani Pontificis auctoritate in regum temporalia pugnant, eamdem eſſe de criminibus opinionem, quorum cauſſa excidere imperio princeps poſſit. Eſſe enim permultos, qui ob ingentia ſcelera, quæ admiſſa ab Rege ſint, ex quibus magnum in morum diſciplinam redundet damnum, fieri hoc item poſſe arbitrentur. Religionem enim Chriſtianam non doctrina modo, ſed etiam inſtitutione recta morum conſiſtere. Corrupta autem diſciplina, inſtitutioneque morum, periculum eſſe, ne grave item religio detrimentum capiat. Deinde nihil ſe de cauſſa quærere. Hoc ſibi ſatis eſſe videri, nono ſeculo ſententiam obtinuiſſe communi Gallorum conſenſione firmatam, ineſſe Eccleſiæ poteſtatem dejiciendorum, ſi juſta ſit cauſſa, de imperio Regum. Quod ſi alias ob rationes fieri hoc poſſe exiſtimatum eſt, multo magis ob violatam a Principe orthodoxam religionem (1).

Inſtant nihilominus, qui contra ſentiunt, rogantque, quid cauſſæ fuerit, cur hac non ſit uſa adverſus ſceleſtiſſimos Reges Eccleſia poteſtate? Sed noſtri, non quid fecerit, aut quid debuerit Eccleſia, ſed quid potuerit, diſquirendum eſſe cenſent. Multas eſſe cauſſas potuiſſe, quare ejuſmodi auctoritate in Conſtantium, Valentem, Leonem Iſauricum non utendum putaverit. Cur enim uteretur, cum nihil ſe utilitatis conſequi poſſe judicaret? Neque vero animadvertere in eos par eſſe, quorum improbitatem Pontifex proſpiciat, ratione pœnæ, perniciſiorem Eccleſiæ futuram.

Accedunt mox noſtri ad argumenta ſuorum adverſariorum. Atque Regum quidem auctoritatem, etſi non ἀμέσως

 ex

1 Vide Bianum ibid. pag. 173. & 79.

ex Deo profectam (1), tamen jure inſtitutam, divinituſque probatam, ſcriptores Gallos, & illuſtres (2) imprimis, & veteres auctores ſequuti, docent. Deinde apud Ethnicos principes non fuiſſe ſacerdotibus ubique gentium ſubjectos, quamquam alicubi eſſe obnoxii conſueſſent, facile patiuntur, quod ex ſuperſtitioſis hominibus non eſſe nobis exemplum ſumendum ſciant. Rurſum de Druidibus ſi quid dicunt, non eo dicunt, quo illos divino ſacerdotio excelluiſſe putent, nihil enim illis videtur minus, ſed quo rem omnino nullam ab ſe defendi oſtendant, quæ nulli umquam nationi in mentem (3) venerit. Conſiſtere præterea ſeipſa civilem poteſtatem poſſe non negant, tam vero commode, beneque conſiſtere, quam conſiſtit poſita præſtantiore auctoritate, quæ moderatur, & parat, quæ ad ſempiternam ſalutem conferunt, tolliſque contraria, poſſe negant. Jam vero de vetere teſtamento non eſſe, cur tantopere ſit con-

(1) Vide quæ ſupra pagina [illegible] Theodoſianus lib. [illegible] pag. [illegible] [illegible]

(2) Jacobus Almainus [illegible] Gallus [illegible] de auctoritate Eccleſiæ, & Conciliis [illegible] [illegible] pag. [illegible] „Communicata [illegible] Principi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a Deo [illegible] [illegible] Dionyſius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(3) Thomas Campanella [illegible] de regimine Principum lib. [illegible] [illegible] „Quis enim [illegible] in Gallia Chriſtiana ſacerdotum [illegible] religio, [illegible] apud Gallos [illegible] quam Druides [illegible] [illegible] Gallis [illegible] Julius Cæſar in libro, quem de bello Gallico ſcripſit.

contendendum exiſtiment. Eſſe enim permultos, eoſque jam maximi nominis, vetuſtateque illuſtres viros concedunt, qui nihil ſibi ex Moſis, Regumque libris præſidii ad ſuam ſententiam conſtabiliendam (1) pollicerentur. Itaque mittunt etiam, quæ diſputari de auctoritate ſynedrii ſolent. Non tamen ferre poſſunt, quod adverſarii concludunt, argumentum. Contrarium enim inde concluſum a Thoma in libris de regimine (2) principum eſt, qui altus, educatuſque à Pariſienſi Academia fuit. Negat enim verum eſſe, quod Boſſuetius ſumit, Pontificibus veteris Teſtamenti tribui eam in Reges auctoritatem potius debuiſſe, propterea quod Judæorum eſſet terreno imperio terrenisque promiſſis nixa religio. Immo vero eamdem ob cauſſam mirum nemini videderi debere Thomas contendit, ſi Pontifices Judæorum Regibus obnoxii eſſent, Pontifices autem Maximi, qui in Eccleſia primas obtinent, ſubditi cuiquam mortalium eſſe non debeant, quod finis muneris, quo fungitur, ſuperior ſit, ac præſtantior fine Regis.

Deſcendunt ad loca novi Teſtamenti, quibus (3) Boſſuetius ſuam confirmare conatur opinionem, graviterque imprimis queruntur, quod noſtrorum ille defendat cum ſacris litteris pugnare ſententiam. Non enim ferendum putant, ut quam tot egregii viri, in quibus eſt Theologorum facile Princeps Thomas Aquinas, tam gravibus argumentis conſtabiliverunt, eadem ſcilicet adeo acerbe notetur ab adverſariis propoſitio. Ac ſi magnum quidpiam Boſſuetius, Dupinuſque afferrent, quod a veteribus non fuiſſe obſervatum animadverſumque conſtaret, tolerabile id quidem ſibi, noſtri ajunt, fuiſſe futurum, ſed cum ea opponant, quæ ſæpe jactata, ſæpe item a majoribus noſtris explicata ſunt, atque ita ſane explicata, ut vel ad rem minime ſpectare, vel non eſſe doctrinæ noſtrorum contraria demonſtrarentur, moleſtum

1 S. Thomas *ibid.*

2 S. Thomas *ibid.* „ Sed & quia in veteri lege promittebantur bona terrena non a dæmo-
„ nibus, ſed a Deo vero religioſo populo exhibenda, inde & in lege veteri ſacerdotes Regi-
„ bus leguntur fuiſſe ſubjecti. Sed in nova lege eſt ſacerdotium altius, per quod homines
„ traducuntur ad bona cœleſtia, unde in lege Chriſti Reges debent ſacerdotibus eſſe
„ ſubjecti.

3 Vide ſupra eadem loca relata a Boſſuetio *pag.* 102. *ſeqq.* *not.* 5. *ſeqq.* *hujus libri.*

ſtum ſibi eſſe, exagitari ſe ab his contumelia, qui ſi quid a noſtris dictum in ſe paullo liberius viderent eſſe, conflatam ſibi eſſe injuriam quererentur.

Aſſequi præterea ſe poſſe inficiantur noſtri, quid illud ſit, quod Boſſuetius de *ordinaria*, *extraordinariaque* (1) poteſtate a Chriſto Apoſtolis data diſputat. Atque *extraordinariam* quidem, quæ eſt de curandis virtute divina morbis, ad rem minime pertinere, facile concedunt; *ordinariam* vero limitibus *prædicandæ* ſolum *religionis* contineri, id vero dici, præſertim a Catholico viro, ſine nota erroris poſſe, negant. At poteſtatem paſcendi gregis, quam Chriſtus Apoſtolis dedit, latiſſime patere Boſſuetius confitetur. Recte id quidem Cur ergo *ordinariæ* poteſtatis meminit, quam ponere in ſolo *prædicandi Evangelii* jure videtur? Sed hæc raptim. Nunc quæ ſequantur diſpiciamus. Latiſſime igitur, Boſſuetio teſte, auctoritas paſcendi patet, modo iis finibus contenta ſit, quibus ſeſe continuit Servator Chriſtus. Id ultro etiam concedunt noſtri. Subdit Boſſuetius: reddenda eſſe Cæſari, præcepiſſe Jeſum, quæ Cæſaris eſſent, ne qui *ſpiritalia* adminiſtrarent, immiſcere ſe rebus civilibus, perturbareque auderent rempublicam. Noſtri certe fuiſſe hæc a Chriſto imperata ſciunt; tamen quod Boſſuetius vellet, id vero conſequens eſſe vehementer (2) negant. Itaque principio Cæſari danda confirmant, quæ ſunt Cæſaris, quamdiu Cæſar eſt: ubi autem Cæſar eſſe deſierit, tum a Chriſto nuſquam fuiſſe decretum, ut ei, quod ſuum eſſe ceſſaſſet, redderetur. Hoc vero nunc revocari in quæſtionem, poſſit ne is, qui ſummam in Eccleſia rerum obtinet, declarare, exciderit ne princeps, cauſſa violatæ religionis, e regno, an non exciderit? Eis autem, qui affirmant poſſe, quid eſt in eodem loco Evangelii, quod repugnet? Deinde ſic agunt: neminem eſſe Chriſtianorum tam amentem, tamque impium, qui contra Chriſti Servatoris decretum,

1 Confer locum modo indicatum hujuſce libri *pag.* 161.

2 Vide Bianchium *della Poteſtà indiretta della Chieſa libro* II. §. 11. *pag.* 427. *ſeqq.* tom. I. *edit. Rom.* an. 1745. & Charlaſium *de libertatibus Eccleſ. Gallicanæ libro* IV. *cap.* IV. *pag.* 265. *edit. Leod.* an. 1684. Eadem fere habent ſcriptores, quorum paullo ante meminimus, cum de hoc loco Evangelii diſputant.

tum, quæ ſunt Cæſaris reddenda non eſſe Cæſari arbitretur. At ſi Cæſar non ſolum *quæ Dei ſunt, Deo non reddat*, ſed ſuos etiam a vera religione abducere ad ſuperſtitionem conetur cives, quidni poterit is, qui partes Dei in terris vicaria poteſtate gerit (niſi majora incommoda immigrare inde in Eccleſiam, remque publicam poſſe vereatur) declarare, eum, qui poteſtate abuteretur, & neque hortatu, neque minis, neque pœna maleficio deſiſtere velit, tyrannidemque exercere pergat, imperio excidiſſe, ſolutoſque proinde cives jusjurandi religione eſſe, quo ſuam ei, cum imperium eſt aſſequutus, obſtrinxiſſent fidem?

Quod Chriſtus Apoſtolos patienter, ut cruciatus ferrent, hortatus fuerit, monueritque, ut ſi quæſiti ad necem ab hoſtibus in una quapiam civitate eſſent, in aliam proficiſcerentur, deturbandos autem de imperio Reges eſſe numquam docuerit; ad inſtitutum minime pertinere cenſent. Noſtros enim, Eccleſiam in principes Ethnicos, cujuſmodi erant hi, qui Apoſtolorum temporibus vivebant, nihil potuiſſe, cognoſcere. Hoc rogare eum ne Regem, qui jurejurando confirmarit ſe non modo Chriſtianum, ſed etiam Chriſtianæ religionis defenſorem futurum, qui, ſi fidem falleret, pœnis iis, quibus plecti a ſacrorum Præſidibus improbi ſolerent, ſeſe ſubdiderit, quique in iis regionibus ſummam imperii teneat, quas magnam partem Chriſtiani & incolunt, & moderentur; eum ne Regem, inquam, ſi erret, ſi ceteros ad impietatem pertrahere ſtudeat, ita punire ſummus Antiſtes Eccleſiarum queat, ut declaret, Regem eſſe hominem deſiiſſe, adeoque jurisjurandi religione, quo ſe illi obligarant, cives eſſe ſolutos? Id cum in locis Bibliorum novi Teſtamenti, quæ Boſſuetius, aliique proferunt, non negetur, quid eſt, quod eſſe quiſquam rejiciendum putet, quaſi ſit auctoritati Evangeliorum contrarium?

Recte quidem Apoſtolos in ſuis Epiſtolis parendum eſſe principi imperaſſe. Hoc item noſtros & profiteri, & agere. Exceptionem autem eos nullam addidiſſe perſpicuam, ex qua intelligeretur, fas eſſe præſidibus ſacrorum de throno Regem Chriſtianum, qui inimicus eſſe cœperit veræ, ſanctæque

ctæque religionis, dejicere,id facile perinde concedere, nam ſi addidiſſent, nulla, arbitror, foret inter nos Boſſuetiumque diſſenſio Dicta autem quædam a diſcipulis Chriſti fuiſſe, ex quibus conſequens eſſe videretur,quod noſtri volunt, id vero quoniam oſtenſum paullo ante eſt (1), nova oratione non eget. Nam æquo animo ferendos cruciatus, ſi quibus, pro tuenda religione, vexentur, lacerenturque Chriſtiani, ſi nulla pateat, qua evadere periculum poſſint, via, & dictum a Tertulliano, atque Auguſtino eſt, & probatur vehementer noſtris. Quod ſi Eccleſiæ ſe princeps ſubdiderit, promiſeritque, ita ut fit, cum myſteriis initiaretur, ſibi religionem orthodoxam curæ perpetuo futuram, deindeque fidem ſefellerit, inque bonos ſævire, ut eoſdem a pio divini numinis cultu ad ſuperſtitionem deducat, cœperit, ſpeſque jam ſit deturbato de imperio Rege, civibuſque jurejurando ſolutis,eum vel meliora conſilia ſuſcepturum, vel finem injuriarum facturum, vel poteſtate ipſi ſæviendi, armiſque ademtis, minus malorum in Eccleſiam illaturum, Primatem ſacrorum divinitus conſtitutum animadvertere in eum hoc pœnæ genere jure poſſe, neque negatum ab antiquis eſſe noſtri putant, neque cauſſam eſſe ullam, quare negandum videatur. Atque hoc eſſe, quod aliqui noſtrum ſcripſerunt de Eccleſia, quæ opibus aucta fuiſſet. Nam ubi florere hujus res cœperunt,PrincipeſqueChriſtianis ſacris initiati ſunt, Eccleſiæque ipſi ſeſe Chriſtiani ceteri ſubjecerunt; Pontificem, qui præſit Eccleſiæ, quique eoſdem Principes videat ſibi ſubeſſe, in eoſdem (ſi ſecus ſe atque ſtatuerint, promiſerint, juraverint, gerant) jure, ut in reliquos Chriſtianos, agere, iiſque privare rebus, quibus ad perniciem Eccleſiæ abutantur, poſſe; cum initio adverſus Imperatores, qui numquam fidem Chriſto Servatori dediſſent, hac tanta poteſtate uti nequiviſſet. Itaque Pontifices, qui primis temporibus ſummam rerum Eccleſiaſticarum obtinebant, paſſos ultro, quæ in ſe, ſuoſque ab Imperatoribus ſtatuerentur, poſteriores non item. Quo in genere Symmachi Papæ

1 *Pag.* 183.

pæ in Epiſtola ad (1) Anaſtaſium illuſtrem, ac celebrem locum eſſe. Eodemque ſenſu explicari, quæ de parendo principibus Apoſtoli *propter conſcientiam* ſcripſerint, oportere. Neque noſtris adverſari, quod Chriſtus in Evangelio Johannis dixit, regnum ſuum *non eſſe de hoc mundo*. Non enim *temporale* Pontifici Maximo ab ſe ſtatui, ſed *ſpirituale* conceſſum regnum. Ex qua re intelligi, eum, qui primas in Eccleſia partes teneat, in Regem, qui Chriſtianus non fuerit, exercere poteſtatem, qua uti in Chriſtianos poteſt, nequire. Nihil enim ſibi poteſtatis in eos, qui foris ſunt, tributum Pontifex & novit, & confitetur. Admirari Patres virtutem Chriſti, qui cum Dei filius ſit, utque Deus univerſitatem rerum & condiderit, & moderetur, tamen ſibi fieri paſſus eſſet tam inſignem injuriam. Hoc vero ad rem noſtram minime pertinere. Non æque curare ſe, quemadmodum a quibuſdam explicatus locus fuerit Evangelii, qui ſic habet. *regnum meum non eſt hinc*. Satis ſibi eſſe ſi de *regno temporali*, quod Chriſtus in terris recuſavit, intelligatur. *Temporale* autem Regnum numquam ſibi Pontifices vindicaſſe. Quod addit Boſſuetius, negaſſe Chriſtum, conſtitutum ſe judicem, qui civiles controverſias inter fratres, neſcio quos, ortas dirimeret, fuiſſe, id contra eos fortaſſe pro[illegible] poſſe, qui Pontifici jus *directum in temporalia Regum Chriſtianorum* tribuerent, contra noſtros autem, qui *ſpirituale* tantum ei tribuendum defendant, ex quo ſequatur dominio excidere hominem, quem dominio excidiſſe Pontifex declaravit, non poſſe. Hæc qua tandem ratione cum ſacris ſcripturis pugnent, ita ut, quemadmodum Boſſuetius ſcribit, componi cum ipſis nequeant, demonſtrari ſibi, non opinione Gallorum, ſed ad veritatem plane velle. Neque enim, quod ex Evangelio rurſum idem ipſe repetit Boſſuetius, ferenda ſemper patienter, quæcumque eveniant adverſa, eo pertinet, quo Galli ſibi perſuaſerunt. Eſſe nam-

1 *Symm. Papæ epiſt. ad Anaſtaſ. Imperat. apud Baron. ad ann.* DIII. num. 18. „ Fortaſſis dicturus es, ſcriptum eſſe omni poteſtati nos ſubditos eſſe debere. Nos quidem poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus, donec contra Deum ſuas erigunt voluntates. Ceterum ſi omnis poteſtas a Deo eſt, magis ergo, quæ rebus eſt præſtituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferimus Deo in te. Ceterum ſi tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis.

que patientiam virtutem propriam Chriſtianorum ; ſed eos, ſi videant in republica, quam orthodoxi conſtituant, in qua cives, milites, ſenatus, ordines denique omnes ſint orthodoxi, unum aliquem principatum tenere, qui cum ſpoponderit ſeſe operam ſervandæ religioni in civitatibus daturum, tum promiſſis non ſteterit, conatuſque ſit ſubditos a pietate erga Deum ad hæreſim quampiam, ſuperſtitionemque traducere, eos,inquam,ſi hæc videant, confidantque fore (ſacrorum Præſide deturbatum ex principatu eum fuiſſe declarante) idem ut maleficio abſtineat, vel cum poteſtate ſæviendi vacet, minus poſthac damni inferat in ſocietatem ; communis ſalutis, hujuſque jam ſempiternæ cauſſa, reſiſtere poſſe Regi, eique parere recuſare, quin contra Evangelium quidquam peccent. Hoc enim eos facere, non ut ulciſcantur injuriam, ſed ut ſalvam cernant eſſe rempublicam, quam ille oppreſſam, perditamque vellet. Ut autem excidere poſſit imperio is, cui ſit interdictum ſacris, quoniam oſtenſum paullo ante eſt, nunc prætermittatur.

Conſenſione vero Patrum, qua tantopere gloriantur, nihil agere Gallos poſſe. Atque ad Julianum quod attinet, multas eſſe cauſſas, rationeſque potuiſſe, quare Eccleſia auctoritate, qua inſtructa divinitus erat, utendum non putarit. Metuendum ſane fuiſſe, ne majore odio incitatus, acrius ille in Chriſtianum nomen ſæviret. Armis noſtros, quibus Imperatori obſiſterent, caruiſſe. Præfectos Provinciis, qui Chriſtianam religionem colerent, ab Apoſtata ſublatos, eorumque loco ſuffectos eos, qui dediti ſuperſtitioni Deorum eſſent. Duces, legatos, tribunos militum, pulſis pene omnibus iis, quos Chriſto eſſe devotos conſtabat, maximo tunc numero Ethnicos fuiſſe. His tot præſidiis, quibus Julianus ſeptus, confirmatuſque in imperio erat, ſi quid agi contra ſe cognoſſet, longe majorem intuliſſet in Eccleſiam partem incommodorum. Itaque ad preces, quod ſcriptum ab Nazianzeno eſt, fuiſſe confugiendum.

Secundum hæc, breve fuiſſe Juliani Imperium. Acceſſiſſe præterea quædam, quæ noſtros hortarentur, quo minus eum

eum de throno deturbandum exiſtimarent: imprimis quod Epiſcopos Conſtantii edictis exulatum abire juſſos, patriæ reſtituiſſet, tum quod Eunuchos, qui familiaritate ejuſdem Imperatoris abuſi (1), Arianis auxilio fuerant, magnumque

C c 2 quo

[illegible]

que orthodoxæ Eccleſiæ damnum attulerant, necaſſet; poſtremo quod nullam legem adverſus Chriſtianos propoſuiſſet, neminemque cogendum, ut religionem, quam profiteretur, deſereret, ſecum ſtatuiſſet. Quod ſi Chriſtiani nominis cauſſa extremo quoſdam ſupplicio affecit, negavit tamen eos ab ſe punitos, propterea quod Chriſto cultum adhiberent, fuiſſe; ſed quod (calumnia enim ſuam improbitatem tegendam arbitrabatur) ſe flagitiis implicaviſſent. Maximam autem partem eorum Martyrum, qui eo tempore ſempiternam ſunt gloriam conſequuti, neſcio Juliano, ab iis, qui præfecti Provinciis erant, vel ob perturbata ſacrificia Ethnicorum, vel ob everſa Deorum ſigna fuiſſe capitis condemnatam. Non omnes uno tempore militia Chriſtianos privatos, ſed ſenſim ab eodem fuiſſe, quin capitalem in quemquam eorum ſententiam tuliſſet. Eo tam brevi intervallo, ob res, quæ poſcere extrema remedia minime viderentur, Eccleſiam de pellendo ex Imperio Apoſtata non cogitaſſe.

Quæ de judicibus, Præfectiſque addit Boſſuetius, quos negat a Patribus fuiſſe dignitate privatos, tametſi Eccleſiam exagitarent, nihil ad inſtitutum ſpectare. Neque enim continuo id eſſe faciundum, quod poteſt Eccleſia. Experiundum ante fuiſſe, num Imperatoris, ſupremive Principis civitatis conſenſu, voluntate, juſſu mederi Epiſcopi tot incommodis, maliſque poſſent. Privatis præterea Epiſcopis, cujuſmodi Ambroſius, Baſilius, Syneſius fuerant, quorum Boſſuetius meminit, jus non eſſe quemquam de gradu, dignitateque dejicere. Alias item rationes eſſe potuiſſe, quæ ab hujuſmodi conſiliis capiundis Eccleſiam deterrerent. Hoc poſtremum de Conſtantio (1) Valente, Leone Iſaurico hæreti-

dum autem hoc dixiſſet, ſi nefas cenſuiſſet eſſe Eccleſiæ in Apoſtatam animadvertere? Ceterù, quæ de non propoſitis edictis contra Chriſtianos, de non interfectis, ut ſimulabat, religionis cauſſa, noſtris, deque occiſis injuſſu ejus a Præfectis Provinciarum pleriſque martyribus, dixi, egregie perſequitur Blancus *lib.* 1. *della Poteſtà indiretta della Chieſa* §. 12. *pag.* 540. *ſeqq.*

1 De Conſtantio Imperatore multa diſſerit Blancus *ibid. pag.* 534. *ſeqq.* Imprimis animadvertit, ſententia ejus temporis Orthodoxorum, fas fuiſſe Eccleſiæ Ariani Imperatoris ditioni ſeſe ſubducere, ad Conſtantem orthodoxum confugere, cumque eo verſari, qui ſe hæ-

geſtis Imperatoribus eſſe decendum. Noſtros enim, non quid fecerit, neque cur ſic fecerit, ſed quid, auctoritate ſibi divinitus conceſſa, Eccleſia potuerit, quærere. Hincmarum, qui juſſus a Pontifice, ne Regem adulterum, prohibitumque communione ſacrorum alloqueretur, neve ſalutaret, numquam ſimile quidpiam ab Sede Apoſtolica præceptum dixerit, aut ſuo more, ut qui inimicus Pontificiæ dignitatis eſſet (1), feciſſe, aut quæ canones præſcribunt, quæque geſta in Ludovicum Pium, dictaque ab ſynodo Tricaſſina fuerant, ignoraſſe. Nul-

[illegible]

1 De Hincmaro [illegible] de quo ſupra diximus.

Nullius quoque ponderis eſſe, quod Boſſuetius adjungit, interdicto ſacrorum ſubditos non prohiberi, quo minus cum Rege verſentur, agantque de commodis reipublicæ. Nam ſi cuiquam interdictum ſacris, religionis violatæ cauſſa, ita ſit, ut nemo eum alloqui, nemo Chriſtianorum adire, nemo re quapiam juvare, qua imperium exerceat, poſſit, parere tunc Eccleſiæ omnes, qui ejus ſe eſſe filios profitentur, debere. Si enim hæc in ſceleſtum quemque Chriſtianum decernere ſacrorum Præſidi ſupremo licet, cur non item in Regem Chriſtianum, non minus obnoxium auctoritati Eccleſiæ, quam ſint ceteri, qui Servatori ſe Chriſto devoverunt? Gregorium ſeptimum (1), Gregorium nonum, Thomam Aquinatem, aliosque, qui vel facultatem ſervis, domeſticiſque, ex quibus nihil periculi, malique manare in ſocietatem Chriſtianorum poſſe videretur, feciſſent, vel factam a Pontificibus dixiſſent, hoc maxime adverſari ſententiæ Gallorum, quo & potuiſſe id vetari ſervis ipſis ſignificarent, & vetari reipſa affirmarint iis, quorum conſilio, auctoritate, armis, redundare aliquam in Eccleſiam calamitatem poſſe metuerent. Quamobrem mirari noſtros, quid ſit, quod eorum teſtimoniis uti Boſſuetius voluerit, quos maximæ parti Theologorum præſidio in hoc potiſſimum genere eſſe (2) conſtaret. Exempla, teſtimoniaque Majorum, qui ante quartum ſeculum Eccleſiæ floruiſſent, parendumque Imperatoribus præcepiſſent, & ſi quid contra nos decernerent, ferendum æquo animo juſſiſſent, quamquam Eccleſiæ vires, quibus obluctari poſſet, ineſſe cognoſcerent, nihil ad evertendam ſententiam, quam noſtri tuerentur, virium

1 Ex loco enim ſupra p. 166. not. 1. Greg. VII. adducto intelligitur, poſſe Eccleſiam igni atque aqua per [illegible] interdicere, impedireque quo minus cum vel ipſi ſervi, familiareſque adeant, & alloquantur, ſi id expedire putaverit. Quod vero permiſit Eccleſia ſervis, id fuiſſe indulgentia permiſſum, non lege Chriſti. Hoc idem dici debet de Gregorii IX. decreto, quod Boſſuet. ut profert p. 1. lib. 1. ſect. 1. cap. [illegible] pag. [illegible] 2. Thomæ ſententia quid poſtulet, viſum paullo ante eſt, pag. 199 notis. Quod [illegible] dicit: Quod participans excommunicato non ſemper peccat [illegible] quando in crimine illi participat, vel in divinis, vel in contemptum E[illegible] Boſſuetus non poteſt, cum ex conceſſione Eccleſiæ ſequatur, [illegible] gradu excommunicationis et ob violatam religionem principem [illegible] depoſitionis formula excommunicationis continentur, cum Th. [illegible]

2 De Gregoriis VII. & IX. qui Principes aliquot [illegible] imperio declararunt, dicam paullo poſt.

virium habere . Quid enim Eccleſia judicaſſet de Imperatoribus, qui & in republica majorem partem ethnica , ethnico Senatu , ethnicis urbium, provinciarumque Præfectis , principatu potirentur , & numquam ſacris , myſteriiſque noſtris initiati eſſent ? Nos enim de Regibus , principibuſque agere , qui aliquando fuiſſent Chriſtiani , poſtque Eccleſiæ bellum intuliſſent . Quare parvi ad inſtitutum intereſſe magnæ ne tribus prioribus ſeculis , an exiguæ copiæ , opeſque Chriſtianorum eſſent . Boſſuetium autem , qui his ſive argumentis , ſive exemplis , ſive teſtimoniis utatur , onerare quidem noſtros monumentorum copia poſſe , implicare autem nullo modo poſſe . Itaque nihil ab eodem agi contra Baronii , Bellarmini , Victoriæ , Perroniique ſententiam , quam ab ſe labefactatam , atque exploſam putat . Nam quod ad Imperatores Chriſtianos redeat , quos etſi infeſtos , atque inimicos ſibi Eccleſia cognoſſet eſſe , tamen ferendos exiſtimavit , id quum ſolutum argumentum paullo ante ſit, nova oratione non egere . Gravius fortaſſe videri quod Boſſuetius ſubdit ; neminem ſcilicet perſuadere ſibi poſſe , majores noſtros , si hac tanta auctoritate præſtare Eccleſiam cenſuiſſent , tam ſegnes , tamque indiligentes fuiſſe , ut nullum canonem , nullam ſententiam , dictum denique nullum adhibuerint, commemorandumque duxerint,ex quo vel conjectura cognoſceretur , dejiciendorum de gradu Principum fuiſſe Pontificibus maximis poteſtatem datam . Verum si conſiderentur , quæ ſupra diſputata ſunt , fateri quemque debere , eſſe aliqua , quæ efficiant , eamdem poteſtatem eſſe Eccleſiæ divinitus attributam . Nam etsi Apoſtoli , Patreſque tempore Ethnicorum Imperatorum nihil explicate memoriæ tradiderunt , quod veram eſſe noſtrorum ſententiam demonſtraret , tamen quum de facultate prohibendi communione Eccleſiaſtica , interdicendique ſacris, cavendique , ne quis aut alloqui , aut verſari cum excommunicato audeat Chriſtianorum , cumque Patres interdum id fecerint , ſatis eos grave argumentum ſuppeditaſſe , ex quo efficeretur, ejuſmodi poteſtate præditam eſſe , inſtructamque Eccleſiam.

Quod Boſſuetius urget : ad XI. uſque ſeculum neminem aut

aut Regum, aut Imperatorum, qui vel in hæreſim lapſus eſſet, vel quidquam juſſiſſet, quod pugnare cum religione Catholica videretur, fuiſſe dejectum de principatu auctoritate Eccleſiæ; quamobrem exempla, quæ produci a noſtris ſolent, nullius eſſe momenti, quæque in Henricum Cæſarem a Gregorio Septimo geſta ſunt, nova, inaudita, ac proinde reprobanda eſſe; injuria objici, urgerique noſtri defendunt. Nam etſi contra Theodoricum Oſtrogothum, contra Hunericum Wandalum, contra Odoacrem Herulum Arianos Reges, contra Zenonem auctorem Henotici, contra Anaſtaſium, contra Mauritium, contra Heraclium Auguſtos nihil ejuſmodi tentatum dicant, propterea quod Pontifices timerent, ne major in Eccleſia perturbatio oriretur, & ſumma confuſio, tamen factum adverſus Leonem Iſauricum Imperatorem, cum rem ſecundum exitum habituram Gregorius ſecundus conſideret, arbitrantur. Quamquam vero non ii ſint, qui univerſo imperio Leonem auctoritate Eccleſiæ privatum putent, nihilo ſecius, parte ipſius imperii diminutum ab Gregorio fuiſſe contendunt, idque tam teſtimoniis multorum, graviſſimorumque (1) ejus tem-

(1) Scriptores Græci, qui [illegible] Gregorio [illegible] Theophanes [illegible] ad an. [illegible] Hoc anno, cœpit [illegible] Imperator Leo de [illegible] Gregorius Papa Romanus [illegible] Leonem [illegible] quidquam [illegible] Imperator [illegible] Italiæ [illegible] Romæ [illegible] Apoſtolorum Coryphæi [illegible] Gregorius [illegible] Romam [illegible] Eccleſiaſtica [illegible] Iſauric. tom. [illegible] Annal. [illegible] Gregorius, qui tum Romæ [illegible] Imperatore [illegible] Cedrenus [illegible] Annal. pag. [illegible] Petri Apoſtolorum Coryphæi [illegible] Gregorius [illegible] Anaſtaſius in vita Gregorii II pag. [illegible] Pontificem [illegible] Annal. pag. [illegible] Byzant. [illegible] Imperator Leo [illegible] quod [illegible]

temporis, inſequentiſque ſcriptorum, quam conjecturis confirmant. Jam vero, qui parte Imperii multare quemquam auctoritate ſibi divinitus data poteſt, eum item privare principem poſſe univerſo, quo potitur, imperio.

Non morari ſe, quæ Boſſuetius idem (1), Natalis Alexander (2), & Dupinius (3) opponunt, non potuiſſe nempe Gregorium id jure agere, quod ſibi eſſet negatum a Chriſto. Neque enim id ab ſe in quæſtionem vocari, potuerit ne Gregorius II. an non potuerit; ſed utrum exemplum ullum ante Gregorium VII. extet, quod multatos Eccleſiæ poteſtate regno aliquando fuiſſe Imperatores oſtendat. Quamobrem adverſarios ſibi minime conſtare. Quum enim quæritur, potuerit ne Gregorius jure in Henricum agere, negant potuiſſe, quod exemplum afferri ad eam poteſtatem demonſtrandam poſſit nullum; ubi vero exempla afferuntur, hæc vera eſſe inficiantur, quia, Pontifices eam ſibi arrogare nequiviſſe auctoritatem, qua carerent, putant. Quæ circuitio ſi quid efficeret, id ſane efficeret, ne Gregorium quidem ſeptimum in Henricum animadvertiſſe, ut qui, auctore Boſſuetio, vacaret poteſtate animadvertendi in Imperatorem. Qua re quid dici poteſt abſurdius? Noſtri hoc ſe in præſentia eſſe contentos, ajunt, ab Gregorio II. factum fuiſſe, quod exemplo eſſe Gregorio VII. ad reprimendum Henricum poſſet.

Subdunt, paullo propius ad propoſitum noſtrum accedere, quod Boſſuetius, ceterique opinionis ejuſdem propugnatores ex Gregorii ſecundi litteris repetunt: non

„ cum did [illegible] Gregorius Papa, tributa Romanæ Urbis prohibuit, & Italiæ . . . Sanctus Gregorius ſanctiſſimus Præſul Romanus, quemadmodum prædixi . . . Leonem per Epiſtolas „ tanquam impie agentem redarguens, & Romam cum tota Italia ab illius imperio recedere faciens „. Eadem fere ſcribunt Sigebertus, Otho Friſingenſis, Gotfridus Viterbienſis, Martinus Polonus, Albertus Abbas Stadenſis, Vincentius Belvacenſis, S. Antoninus, aliique, quos laudat Biancus [illegible] *della Poteſtà indiretta della Chieſa* [illegible] *p.* [illegible] *ſeqq.*

(1) Boſſuetius *part.* 1 *lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *ſeqq. pag.* 211 *ſeqq.*

(2) Natalis Alexander *ſæc.* VIII. *diſſert.* [illegible] *pag.* 171. *tom.* [illegible] *edit. Pariſ. an.* 1699.

(3) Dupinius *tract. de antiqua Eccl. diſcipl. diſſ.* VII. *pag.* 500 *ſeqq. edit. an.* 1686. Contra pugnat ſcilicet Joſephus Auguſtinus Orſius vir eruditiſſimus, & beneficio Benedicti XIV. P. M. S. Palatii Apoſtolici Magiſter in ea diſputatione, quam Italico ſermone edidit ſcripſitque *del dominio temporale della Chieſa* [illegible] *pag.* 1 *ſeq. edit. an.* 1742. quam quidem Diſputationem perſcripſit, ut illuſtriſſimo viro Joſepho Thomaſio Epiſcopo [illegible] morem gereret, recitaretque in Academia Thomaſiana Romæ an. 174[illegible].

habere Pontificem introſpiciendi in palatia, deferendique dignitates regias poteſtatem. Sic enim argumentari Boſſuetium: ſi Gregorius regni parte privaſſet Leonem, facta Gregorii cum dictis pugnaſſent. At non ignorare Boſſuetium, eſſe noſtrum omnino neminem, qui Pontifici jus directum in *temporalia*, quæ vocant, Regum concedendum putet, Gregorii autem non de *ſpiritali jure*, ſed de *temporali*, quo Pontifex caret, intelligi oportere ſententiam. Quare non fuiſſe ab eo ſibi, ſucceſſoribuſque ademtam animadvertendi poteſtatem in Reges, qui religionem orthodoxam evertere conarentur, eoſque aut diminuendi parte regni, aut declarandi indignos, adeoque privatos imperio, ſed negatum, ſummo ſacrorum præſidi jus Reges conſtituendi, eoſque quaſi ſupremus mundi dominus ſit, pellendi ex regno competere (1). Nihil igitur proficere Boſſuetium hoc Gregorii II. loco.

At Paulus Diaconus (2), & Anaſtaſius Bibliothecarius (3), inquiunt adverſarii, hujuſce ſive *privationis*, ſive depoſitionis non meminerunt. Immo vero, cum a Venetis, Longobardis, aliiſque ægerrime latam Leonis Iſaurici improbitatem fuiſſe, deque novo Imperatore conſtituendo cogitatum, ſcribant, tum addunt, curatum ab Gregorio fuiſſe, ne quid ſimile ageretur. Quaſi vero Romani negent, rem initio, ita ut Anaſtaſius, Pauluſque teſtantur, fuiſſe

geſtam

1 „ Non ſunt Imperatorum dogmata, ſed Pontificum, quoniam Christi ſenſum nos ha-
„ bemus. Alia eſt Eccleſiaſticarum Conſtitutionum inſtitutio, & alius ſenſus ſæcularium in
„ adminiſtrationibus [illegible]
„ ſpiritualibus [illegible] habere non potes. [illegible]
„ [illegible] Imperatorum, & Pontificum [illegible]
„ [illegible] purpuram, & diadema capitis, trabeam
„ [illegible] ab hominibus turpis, deformis, & abje-
„ ctus habereris, quem in ſtatum Eccleſias redegiſti: quod enim ipſe non hab[illegible] Eccle-
„ ſiaſm ornatu privaſti, deformemque reddidiſti. Nam quemadmodum Pontifex introſpi-
„ ciendi palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi, ſic neque Impera-
„ tor in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in clero peragendi „ . Greg. II [illegible] ad
Leon. Iſauric. apud Baron. ad an. 726 num. 7.

2 Paulus Diaconus *De geſt. Longob.* [illegible]
„ Omnes Ravennæ exercitus, vel Venetiarum talibus juſſibus uno animo reſtiterunt, & niſi
„ eos prohibuiſſet Pontifex, Imperatorem ſuper ſe conſtituere fuiſſent aggreſſi.

3 Anaſtaſius in vita Greg. II. [illegible] „ Cognita Im-
„ peratoris nequitia omnis Italia conſilium iniit, ut ſibi eligerent Imperatorem, & Con-
„ ſtantinopolim ducerent; ſed compeſcuit tale conſilium Pontifex, ſperans converſionem
„ Principis . . . ſed ne deſiſterent ab amore, vel fide Romani Imperii admonebat.

geſtum, quod ſpes eſſet fore, ut Iſauricus reſipiſceret (1). Verum quid poſt evenerit, id ſane eſt, quod noſtri quærunt, quodque implicari circuitione verborum a Boſſuetio, Natali Alexandro, atque Dupinio nullo modo poſſe arbitrantur. Ubi enim Gregorius animadvertit, fruſtra omnem ab ſe ſuſceptum laborem eſſe, tunc quod impediendum putarat, ipſe per ſe faciendum exiſtimavit, ne quod religio Catholica in occidente detrimentum caperet. Quod ſi hujus rei prætermiſſa a Paulo, Anaſtaſioque memoria eſt, prætermiſſa quidem certe ab ceteris non fuit, qui & æquales fere temporum illorum, & non minore auctoritate eſſent. Horum autem teſtimoniis, quæ tam ſunt perſpicua, detrahere auctoritatem hac una ratione velle, quod Paulus, Anaſtaſiuſque tacuerint, hominum eſſe videri defendunt noſtri, qui antecepta opinione ducantur, non amore, atque ſtudio veritatis.

Ac ſi ſeries temporum, rerumque ea ætate geſtarum ordo conſideretur, intelligi profecto nihil perturbate, nihil temere, nihil denique ſcriptum inepte a Theophane, ceteriſque fuiſſe, qui hæc de Gregorio prodiderunt. Anno Imperii decimo Leonem Iſauricum de tollendis ſacris imaginibus legem tuliſſe, litteraſque ad Gregorium dediſſe, quibus ſignificabat, ſi rem gratam ſibi facere, imperialique gratia gaudere vellet, iconas ex Eccleſiis auferri præciperet. His acceptis litteris eodem anno Gregorium duabus epiſtolis reſpondiſſe, quibus adverſariis obarmatur, quibuſque hortatus hominem eſt, ut ſibi caveret, deque rebus ſacris agere deſineret; ſin minus faceret, ſibi eſſe communione Eccleſiæ interdicendum. Leonem iratum, Ducibus Romanis, Exarchoque Ravennæ in mandatis dediſſe, ut Gregorium inſidiis interfici curarent. His intellectis rebus Romanos, Longobardoſque defenſionem Pontificis ſuſcepiſſe, deque conſtituendo Imperatore in occidentis regionibus cogitaſſe (2). Idque vel exitu anni DCCXXVI, vel initio anni DCCXXVII, eveniſſe. Reſtitiſſe Venetis, Romaniſque Gregorium. Sed cum triennium fruſtra expectaſſet, augerique continenter Impera-

(1) *Vide hoc ad ſin. horum annis de Gregorio.* [illegible]

(2) [illegible] *lib. 12. della* [illegible] *pag. 187. ſeqq.*

peratoris impietatem cognoſſet, anno 730. ſynodum Epiſcoporum convocaviſſe, & damnata hæreſi Iconomachorum, interdictoque ſacris Leone (1), ne quis Italus ei pareret, neu tributa penderet, imperaſſe. Hæc cum diſtincte ab Theophane deſcripta ſint, tum a Paulo Diacono, Anaſtaſioque Bibliothecario implicate, confuſeque comprehenſa litteris fuiſſe, ut vix ulla ab his temporum ratio haberetur, quum iis, quæ ante contigerant, rebus, eas quæ deinceps ſunt geſtæ, conjunxerint, quaſi poſt contigiſſent. Ex qua re factum eſſe, ut Antonius (2), & Franciſcus Pagii viri alioqui doctiſſimi a Baronio, qui duas Epiſtolas Gregorii in annum 726 rejecerat, diſſentirent, conjecturaſque afferrent, quibus in annum 730 referendas eſſe oſtenderent. Ac priorem quidem Pagiorum conjecturam eſſe, quod Gregorius Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum pulſum e throno Eccleſiæ indicet, quæ res an. 730. evenit. Alteram quod meminerit mulierum illarum, quas Leo interfici juſſit, propterea quod virum ab Imperatore miſſum, ut imaginem Salvatoris, quæ Antiphonete dicebatur, everteret, necaſſent, quæ res item evenit an. 730. Sed his rebus nihil adverſarios agere, noſtri putant: imprimis, quod Leo (3) an. 726. ad Gregorium indictione x, ut ne Pagius quidem junior negat, de delendis ſacris imaginibus ſcripſerit, quodque Gregogorius reſcribens, in priore epiſtola, quas hactenus receperat ab Imperatore numerarit (4), orſus ab iis, quæ datæ fuerant indictione XIV quæ an 716. reſpondet, atque ad eas uſque deſcendens, quæ indict. IX. ſcriptæ erant, quæ nona indictio an. 726. abſoluta eſt. Addit Pontifex. Decem annos recte admini-

1 Baronius ibid.

2 Antonius Pagius Crit. Baron. ad an. 726. num. [illegible] & Franciſcus Pagius Breviar. Rom. Pontif. in vita Gregorii II. pag. 516. ſeq. [illegible] anno 730.

3 Pag. [illegible] in vita Gregorii II. ibid. pag. [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Leonem Auguſtum ad Gregorium Papam ſcripſiſſe, ut ſi Imperialem [illegible] „ habere vellet, [illegible] imagines deponeret, & [illegible] Gregorium II. ad Imperato- „ rem [illegible], teſtantur Paulus Diaconus, Anaſtaſius, & Theophanes.

4 Gregorius II. epiſt. 1. apud Baronium ad an. 726. num. [illegible] „ Litteras veſtræ a Deo „ [illegible] majeſtatis, [illegible] per [illegible] accepi- „ mus [illegible] indictione XIV. [illegible] XIV. XV. & I. & II. & III. & IV. & V. & „ VI. & VII. & VIII. & IX. [illegible] epiſtolas [illegible] Eccleſiæ [illegible], „ [illegible], & [illegible] Principis Apoſtolorum Petri [illegible] „ veſtros ho-

adminiſtratum (1) ab Leone imperium, quin uſquam de ſacris imaginibus delendis, evertendiſque legem ullam ſcriberet, tunc vero mutaſſe ſententiam ipſum · *Nunc autem*, inquit, *ais dicis idolorum locum implere*. Scripſiſſe igitur Gregorium priorem Epiſtolam decimo imperii Leonis anno, qui 726. æræ Chriſtianorum annus fuit Præterea nullam eſſe iis in litteris Gregorii de negotio Exarcho, ducibuſque ab Leone dato, ut ipſum Pontificem interficerent, deque Venetis, Romaniſque minantibus bellum, electioneque novi Imperatoris commemoratio, quæ ſane prætermiſſa minime fuiſſet, ſi an 730 ſcriptæ fuiſſent. Falſum autem eſſe, ajunt noſtri, quod Pagii de Germano, cum Gregorius ſcriberet, e ſede Patriarchali dejecto animadvertunt. Neque enim quidquam aliud Pontificem queri, quam quod Leo auſcultare Germano recuſaſſet Sed hinc non eſſe conſequens, pulſum continuo fuiſſe Germanum. Immo vero ſi pulſus fuiſſet, id quidem Gregorium numquam fuiſſe prætermiſſum. Quid ? ſi ſubdat, ſpoliata ab Imperatore fuiſſe templa, quin Germani in Conſtantinopolitana ſede agenti habendam (2) rationem putaſſet, viro & ſeni, & perito Eccleſiaſticarum rerum ? An hæc ille ſcribere an 730. potuiſſet, cum pulſus Germanus e ſede eſſet ? Quod ad alteram conjecturam attinet, errare item Pagios vehementer. Non enim ſe Stephano Monacho, qui ſeculo poſt Gregorium ſcripſit, quam Gregorio ipſi aſſentiri malle. Gregorium autem, qui an. 726 litteras dederit, hiſtoriam mulierum juſſu Leonis interfectarum, niſi eodem anno contigiſſet, deſcribere nequiviſſe. Quinetiam ita rem narrare Gregorium, ut ſignificet interfectas mulieres fuiſſe, antequam Ravenna (3) capta a Longobardis eſſet.

Captam

1 „ Decem annis Dei benignitate recte ambulaſti, neque ſacrarum Imaginum mentio„ nem feciſti, nunc autem ais dicis idolorum locum implere, atque illos, qui eas venerantur, idololatras eſſe dicis. Greg. ibid.

2 „ In Eccleſias Dei [illegible], quas ſancti Patres [illegible], [illegible] „ [illegible], atque denudaſti, CUMQUE TALEM HABERES PONTIFICEM, [illegible] „ GERMANUM, [illegible], ET COMMUNICARE [illegible] Decebat [illegible] Patre„ ac doctore, [illegible] rerum cum Eccleſiaſticarum, cum civilium „ experientia pollentis conſilium [illegible]. Greg. ep. 1 ibid.

3 „ Cum vero didicerunt [illegible] „ [illegible], qui appellantur [illegible] „ [illegible] Romanis, ac Francis, ac Wandalis, ac Gothis, & „ [illegible]

Captam autem Ravennam fuiſſe non an. 725. neque poſt annum 726. Non anno 725. ut Bachinus in adnotationibus ad Agnelli Pontifices Ravennatenſes (1) ſcripſit propterea quod nondum Leo de abolendis imaginibus ſacris quidquam ſtatuiſſet, cum tamen expugnatam a Liutprando Ravennam conſtet fuiſſe, ut injuriam ab Imperatore Eccleſiæ factam ulciſceretur (2). Nec anno 727. quod, dum capta Ravenna ab Longobardis eſt, Paulus Patricius Exarchus eſſet, quem anno (3) 725. Leo in Italiam miſerat, quique poſt, recupe-

" [illegible] ... *Epiſt.* 1. *Greg. II. ibid.*

1 [illegible] *Pontif. Ravennatum Agnelli* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *ſcriptor.* [illegible] *Muratorii.*

2 Vide [illegible] Gregorii II. *ſupra pag.* [illegible]

3 [illegible] in vita *Gregorii II.* [illegible] *Pontif.* [illegible]

" [illegible]

cuperata Venetorum auxiliis urbe. quum id eniteretur, ut edicta Imperatoris de ſacris Iconibus ſervarentur, ſeditione populi Ravennatis comprehenſus, atque interfectus (1) fuit. Id vero contigiſſe anno 727. quo Pauli loco Eunuchum (2) Eutychium impium, ſceleratumque virum Ravennam Imperator miſit, eique in mandatis dedit, ut quæ cœpta a Paulo eſſent, perficeret. Quare anno 726. Ravennam ab Longobardis expugnatam fuiſſe. Atque ſic porro diſputant. Anaſtaſius (3), ubi ordine Ravennæ caſum, ac reſtitutionem, mortem Pauli, & adventum Eutychii in Italiam deſcripſit, occupatum dolis Sutrium ab Longobardis indictione XI, quæ in annum 728. incidit, & Indictione XII quæ deſiit an. 729. cometen in cælo viſum, narravit. Ex qua re cognoſcitur, diu ante annum 728. auctore Anaſtaſio, Ravennam in Longobardorum ditionem veniſſe; cumque reſtituta Venetorum ope an. 727. fuerit Imperatori, an. 726. a Liutprando fuiſſe expugnatam. Non eſſe igitur audiendum Stephanum Monachum in aliud tempus Martyrium fortiſſimarum mulierum referentem, quæ Salvatoris imaginem Antiphonetem appellatam, defenderant, cum Gregorius, qui ea ætate & pontificatum Romanæ Eccleſiæ obtinebat, & litteras ad Imperatorem dabat, prodiderit, hoc, aliiſque flagitiis Leonis, permotos

[illegible]

2 Vide Muratorium ibid. pag. 191.

3 Confer locum Anaſtaſii ſupra deſcriptum, & Muratorium ibid. pag. 133. ſeq. Sed hæc [illegible] ad an. 728.

4 Idem ibid. pag. 130.

motos Longobardos fuiſſe, ut provincias Populi Romani vaſtarent, Ravennamque in poteſtatem redigerent; quod annò 726. eveniſſe demonſtratum eſt, qui annus decimus imperii Leonis fuit.

Labuntur præterea, qui Pagios errantes conſectati, deſerendos exiſtimant, dum edicta de tollendis imaginibus propoſita anno 726. fuiſſe ſcribunt. Nam edicta publicata fuiſſe ante expugnatam ab Longobardis Ravennam conſtat. Ravennam autem anno 726. captam diximus. Sequitur ergo edicta fuiſſe propoſita ante ſeptingenteſimum vigeſimum ac ſeptimum æræ Chriſtianorum annum. Quamobrem qui anno 730. & lata, & vulgata cenſent, ne hi vehementer errant (1).

Eſt vero, ne gravius dicamus, ridiculum, quod Natalis Alexander, Boſſuetiuſque (2) animadvertunt, ſcriptoribus Græcis, quales (3) Theophanes, Cedrenus, iique, quo-

1 Vide Blancum lib. 11. *della Poteſtà indiretta* §. [illegible] *pag.* 394.

2 *Boſſuetius ibid.* lib. 1. *cap.* XVII. *pag.* [illegible]

3 [illegible] Græcorum ſcriptorum [illegible] At præter Græcos nullum eſſe, qui hoc tradiderit [illegible] Sed Anaſtaſius, qui dicitur [illegible] in vita Pontificum [illegible] *ad an.* [illegible] ,, Gregorius egregius præſul Romanus, quemadmodum prædixi [illegible] ,, [illegible] ,, [illegible] ,, [illegible] ,, [illegible] ,, Heſperiis ab obedientia Leonis, & imperii ſub ipſo conſtituti [illegible] At hæc dicens [illegible] a Græcis accepit. [illegible] Sed veniamus ad Græcos. Theophanes *pag.* 341. *Chronographiæ edit. Pariſ.* Græce an. 1655 ,, In ,, veteri Roma vir [illegible] Apoſtolicus Petri Apoſtolorum Coryphæi [illegible] ,, [illegible] Gregorius, qui Romam atque Italiam, ,, [illegible] a Leonis obedientia [illegible] & ab ejus imperio [illegible] *ſubtraxit*. Sic vertit Goarius [illegible] Anaſtaſius vertit [illegible] Boſſuetius *pag.* 224 *cap.* [illegible] Theophani [illegible] Id vero Anaſtaſius [illegible] Ac venire quidem non poterat [illegible] ab Theophane [illegible] Confer Blancum *ibid. pag.* 390. Cedrenus in Leon. *Iſaur. p.* [illegible] *edit. Pariſ.* an. 1647 [illegible] *In veteri autem Roma Gregorius Apoſtolicus vir, & Petri Coryphæi* [illegible] Glycas *Annal. P.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Pariſ.* an. 1660 [illegible] ,, Gregorium Papa Romæ ſcripſit ad Leonem ,, Ro-

quorum eſt paullo ante ſacta mentio, non eſſe adjungendam fidem, propterea quod inimici Eccleſiæ Romanæ cum eſſent, id omni ope enitebantur, ac contendebant, ut ei quam poſſent, graviſſimam invidiam crearent. Nam ſi incitati odio, malevolentiaque Cedrenus, Zonaras, & Glycas fuiſſent, non laudaſſent Gregorium, ſed reprehendiſſent, quaſi arrogaſſet ſibi, quod Pontifici concedendum non videretur. Dici autem vix poteſt, quam illi optimum Pontificem eo imprimis commendent nomine. Sed ſac Cedrenus, Zonaras, Glycas incitati odio in Eccleſiam Romanam fuerint, ut qui ſchiſma Græcorum ſequerentur, Theophanemne quiſquam male fuiſſe, ob ſchiſma, in Latinos animatum dicet? quod Schiſma tempore primum Photii, qui potitus diu poſt Theophanis mortem Patriarchatu eſt, conflatum fuiſſe liquet. Quo in genere graviſſimus ſane eſt Boſſuetii viri alioqui doctiſſimi error, qui, Michaele Balbo Imperatore, Theophanem Chronographiam ſcripſiſſe putat. Leone enim Armeno Imperatore mortuus eſt confeſſor Theophanes. Itaque ante annum imperii Michaelis Balbi primum, qui ſummam regni obtinuit anno 820. Quo magis miror quid fuerit, quod idem ipſe Boſſuetius Nicolai Pontificis litteris uteretur, quo Græcos inimico ea ætate in Latinos animo fuiſſe demonſtraret (1). Nicolaus enim I. litteras ad Gallos dedit, quas adverſarius laudat, an. 867. viceſima tertia octobris die, nam ei anno Indictio I. reſpondet (2). Theophanes autem ante annum 820. deceſſerat. Quemadmodum ergo ex litteris Nicolai I. ad Gallos datis effici poterit, Theophanem male fuiſſe in noſtros homines, imprimiſque in Pontificem Gregorium animatum? Quid? ſi Michaelem Balbum Imperatorem unum atque eumdem hominem ac Michaelem Theodoræ Filium Auguſtum fuiſſe Boſſuetius affirmare videatur, ad quem poſtremum Michae-

„ Regem de imaginibus, ſed [illegible] „ Romæ, atque in Italia [illegible] „ [illegible] „ Quid autem in horum verbis eſt, quod [illegible]. Utrumque Gregorium in Pontificem [illegible] An laudes in conviciis adverſarii numerabimus?

1 Hæc omnia ſimul ſcribit Boſſuetius [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] Theophanem minus æquum fuiſſe Latinis.

2 Tomo VIII. Concilior. edit. Labbei Pariſ. an. 1672. pag. 468. [illegible] Kal. nov. Ind. 1.

lem aliquot ſunt ab Nicolao ſcriptæ epiſtolæ ? At hoc errore gravior eſſe vix ullus poterit in Hiſtoria . Sed quid multis eſt opus ? Malo certe in Latinos animo, quod ſæpe dixi , litteris quidquam mandatum ab Theophane optimo , ſanctiſſimoque viro numquam concedam . Nam is non ſolum non vituperavit , neque reprehendit ob multatum occidentis imperio Leonem , ſed etiam laudavit Gregorium .

At Theophanes , inquit , accepit ab his , qui commotum fuiſſe Leonem in Gregorium jactabant , propterea quod , ut malevolorum opera in vulgus fama manaverat , tributa Imperatori pendi vetuiſſet . Atque hoc ſenſu intelligi Anaſtaſii in Gregorii vita ſententiam oportere (1) ſtatuit . Qua in re Muratorium video eſſe Boſſuetio conſentientem (2) . Verum hæc non arbitrio ſtatuenda Boſſuetii , Muratoriique ſunt , ſed veteribus monumentis . Nullum autem monumentum vetus producitur , quod præſidio eſſe adverſariis videatur . Namque Anaſtaſii locus , non calumnia dicta hæc adverſus Gregorium , ſed Imperatorem illi ob hanc etiam cauſſam fuiſſe inimicum, indicat , quod caviſſet , ne tributa Itali Hæretico penderent (3) . Quam ſane rem , cum in Hiſtoria veram eſſe confirmet , non eſt cur eſſe in controverſiam revocandam arbitremur . Jam vero quis credat Theophanem , qui fraudes , calumniaſque Leonis accurate conquiſiviſſet , ſcripſiſſetque , in tam gravem errorem incidiſſe , ut Gregorio tribueret , laudique duceret , quæ per ſummam injuriam ſparſa in vulgus ab improbis fuiſſent (4) ? Ac re quidem ipſa demonſtrari poterit , factum id ab Gregorio fuiſſe , quod Boſſuetius factum nollet . Etenim jam uſque ab eo tempore Imperatores Græci hanc imperii partem amiſerunt. Quis vero in cauſſa fuit, cur Itali jugum excuterent Græcorum Imperatorum , niſi is , quem Hiſto-

1 Boſſuetius *lib.* c I. *cap.* xvi i *pag.* 222.
2 Muratorius *ibid.*
3 Anaſtaſius *ibid.* Paulus Exarchus Imperatoris juſſione eundem Pontificem conabatur in„ terficere, eo quod cenſum in provincia ponere præpediebat „. Hoc idem fere ſcribit in hiſtoria , ex qua locum ſupra deſcripſimus *pag.* 116 *not.* 3 verumque eſſe confirmat . At accepit ab Theophane , quod in hiſtoria Anaſtaſius dixit . Parvi refert unde acceperit . Certe numquam probaſſet , ſi jactatum ab inimicis , non verum fuiſſe putaſſet .
4 Vide Bianchum *ibid. pag.* 404.

Hiſtorici ejus rei fuiſſe auctorem memoriæ tradiderunt (1)? Dicet fortaſſe: Romanos a Longobardis vexatos, atque oppreſſos, quum deſerti ab Imperatore eſſent, neque Conſtantinopoli auxilia, quibus ſe tuerentur, ſperarent, confugiſſe opportune ad Carolum Martellum in Galliam (2) auxilium poſtulatum. Id vero, noſtri fieri ſine auctoritate Romani Pontificis potuiſſe negant, qui juris jurandi religione, qua ſe obligarant Imperatori, Romanos ſolveret, poteſtatemque implorandi patrocinium Gallorum, ſeſeque in fidem eorum permittendi, daret. Neque enim dici a quoquam orthodoxorum ſine ſumma injuria poſſe putant, defeciſſe (id quod nefas eſſet) ab Imperatore Romanos, ejuſque facinoris Pontificem non hortatorem fuiſſe modo, ſed etiam adjutorem. Ita fieri, ut, cum adverſarii neutrum velint, vel ejus ætatis Hiſtoricorum fidem, diligentiamque deſiderent, vel conjecturis tam levibus uti ſoleant, ut implicari magnopere videantur. Futuros autem aliquos, qui fas eſſe populo cenſeant, de rebus ſacris ſententiam ferre, contraque regem, quem reum eſſe violatæ religionis arbitretur, ad arma concurrere, quin eſſe illius auctoritate, conſenſioneque opus exiſtimet, quem eſſe judicem controverſiarum religionis plane conſtet, inducere ſe animum, ut credant, non poſſe Nam eſſe & populum ſibi quod ad ſe minime pertineat, ſumturum, & periculum futurum, ne crebræ, pernicioſæque ſeditiones oriantur, quæ non perturbent modo, ſed etiam labefactent rempublicam. Quum igitur exploratum, certumque ſit, populum Romanum, magnamque partem incolas Italiæ (propterea quod Leonem, deincepſque Conſtan-

1 Confer Blancum *ibid.*

2 Monachi Benedictini in indice chronologico *tom. III. ſcript. rer. Gallic. & Franc. edit. an.* 1741. *ad an.* 741. *pag.* xc. „ Gregorius Romanus Pontifex, inquiunt, ad Carolum „ claves ſepulcri cum vinculis S. Petri, & magnis muneribus miſit, ut confœderatum pro„ mitteret, ſi Eccleſiam Romanam a Longobardorum crudelitate liberaret, & ab eorum par„ tibus recederet. Carolus ſummi Pontificis legatos honorifice ſuſcepit, ad eumque cum „ multis muneribus Sigebertum Abbatem S. Dionyſii, & Grimonem Abbatem Corbejenſem „ miſit „. Confer *Chronicon S. Dionyſii lib.* v. *pag.* 310. *tomi ejuſd. Chronicon breve ex Bibliotheca Thuana ad an.* 741. *ibid. pag.* 560. *Annales Francorum Ludovici de Fous ibid. pag.* 705. Epiſtolas Gregorii III. ad Carolum apud Sirmondum *tom.* 1. *Concilior. Galliæ pag* 525. *&* 527. *& tom.* iv. *ſcript. rer. Gallicarum, & Francicar. pag.* 92. *ſeq. edit. Monach. S. Mauri an.* 1741. ſcriptoreſque, quos laudat Blancus *ibid. pag.* 401.

ſtantinum Copronymum in hæreſim incidiſſe, bellumque ſacris imaginibus intuliſſe, viderent) imperata facere recuſaſſe (1), ſeque Pontifici tradidiſſe in poteſtatem, atque ab Gallis Regibus auxilia poſtulaſſe, qui pulſis deinde Longobardis Romanum principatum, Exarchatum, Provinciam Æmiliam, urbeſque aliquot, quæ ante Græcorum Imperio ſubjectæ fuerant, reſtituerunt, aut hæc omnia in defectionibus, latrociniiſque numeranda eſſe, putandum, aut jus eſſe populo principem religionis reum deſerere, aut denique cives religione juris jurandi, auctoritate Pontificis, ſolutos, nova imperia quæſiſſe. Cum primum, alterumque nolint, tertium ſaltem concedere adverſarios oportere. Atque oſtendiſſe quidem Gregorium II. Pontificem Maximum, quæ ſibi in hoc genere data divinitus poteſtas eſſet, cum initio iratos, ægreque impietatem Imperatoris ferentes Romanos, Venetoſque repreſſerit, coegeritque, ne, quod cogitarant, novum Imperatorem deligerent, ut qui ſperaret, Leonem errandi, ſæviendique finem facturum, at ubi nihil ab ſe agi animadvertit, facultatem eis agendi dederit, quod eſſe opportunum, frugiferumque Italiæ judicaſſent (2).

Atqui decretum nullum Gregorii Scriptores Latini, Græcive commemorant, ex quo intelligi poſſit, auctoritate Pontificis, fuiſſe Leonem parte imperii diminutum. Quinetiam ne ſuſpicari quidem ſe poſſe, adverſarii ſcribunt, cur violatæ religionis cauſſa Italiæ principatu Iconoclaſta Imperator exciderit, Siciliæ autem, ceterarumque regionum non item.

Noſtri, eſſe pleraque ab Hiſtoricis commemorata, reſpondent, quæ auctoritate Regum, Pontificumque ſancita, atque perfecta fuerunt, quin decretorum, quibus ſancita (3), perfectaque ſint, facta uſquam fuerit ab iiſdem ſcriptoribus mentio. Neminem autem eſſe, qui ea in dubium revocanda putet. Nam quod acta perierint Conciliorum

1 *Adeundus Orſius tratt. della Origine del Dominio, e della Sovranità de' Romani Pontefici ſopra gli ſtati loro temporalmente ſoggetti cap. 1. ſeqq. pag. 1. ſeqq. edit. an.* 1742 qui rem veteribus documentis egregie confirmat.

2 Vide Anaſtaſii locum, quem ſupra deſcripſimus, & Theophanis, Cedreni, Glycæ, atque Zonaræ, quæ item paullo ante dedimus, teſtimonia.

3 *Anaſtaſ. ibid. pag.* 69. & de Gregorio III. *ibid. pag.* 72.

[illegible]

rum Romanorum, quæ Gregorio II. & Gregorio III. Pontificibus adverſus Iconoclaſtas habita ſunt; concilia eadem convocata non fuiſſe, quis eſt, qui defendat novorum hiſtoricorum? Cum autem nemo ſit, nihil profecto eſſe cur quiſquam ſtatuto Gregorii Romanos libertatem recuperaſſe, veniſſeque in Pontificum poteſtatem, neget. Multa eſſe generis ejuſdem (1) quæ a noſtris ſcriptoribus animadverſa cum ſint, non eſt neceſſe, ut huc eſſe transferenda putem. Quod parte Imperii diminutus, non univerſo privatus regno Leo Iſauricus fuerit, mirabile adverſariis quidem videri poſſe, iis autem, qui antecœptis, præjudicatiſque opinionibus minime ducantur, non poſſe. Nec enim principem dejiciendum a Pontifice de dignitate, & gradu eſſe, ſi idem proſpiciat Pontifex ſuam ſive declarationem, ſive conſtitutionem, aut ſecundum exitum non habituram, aut ob potentiam tyranni, perniciosam Eccleſiæ, reipublicæque futuram. Quid namque commodi, ſi nihil profecerit, Pontifex capiet? Exercitus autem in Oriente & fortes, & copioſos fuiſſe, ex quibus (ſi quid eſſet actum, quod Leoni minime placeret) vehementer eſſet noſtris Catholicis metuendum. Siciliam, Italiæque partem, quam Græci moderabantur, ſine majore incommodo, ac periculo & religionis, & civitatum deripi de Auguſti Iconoclaſtæ imperio nequiviſſe. Accipiendum igitur fuiſſe, quod retineri tuto poſſe videretur. Cetera in aliud tempus differenda, cum ſpes ſeſe rei bene gerendæ oſtentaviſſet. Id vero factum (2) deinceps fuiſſe, cum Exarchatus, urbeſque aliquot, auxiliis Francorum, redactæ fuerint in Pontificum poteſtatem.

Sed habere ſe Boſſuetius & illuſtre, & ſatis grave monumentum cenſet, ex quo poſt Gregorium II. ſubjectos Imperatori Græcorum Romanos fuiſſe demonſtrari, atque effici plane poſſit. Reperiri namque Epiſtolam Gregorii III. Pontificis Maximi, dicit, inque extrema epiſtola annorum (3) Leo-

1 Blancus ibid. pag. 406. ſeqq.
2 Blancus ibid. pag. 407. ſeqq.
3 Apud Labbeum tom. VIII. *Concilior. pag.* 306. *edit. Venetæ* ... Kalendis Martii Imperante Domino piiſſimo Conſtantino a Deo coronato Imperatore an. 24. poſt ejus conſulatum an. 18. Sed & Leone majore Imperatore ejus filio an. 17. *Indict.* [illegible]

Leonis, quaſi ſummam imperii teneret, fit mentio. Non enim fieri potuiſſe exiſtimat, ut Romanis in libertatem adductis, notæ temporum repeterentur ex annis Principum, qui nihil obtinerent in majore parte Italiæ poteſtatis. Itaque Baronium (1) exagitat, quaſi oſcitans hallucinatus ſit, quod ad hæc animum advertere neglexiſſet.

Rem noſtri contra eſſe, ac Boſſuetius (2) cenſeat, arbitrantur. Ex notis enim temporum, quæ litteris Pontificum ſubjici conſuerant, concludi nullo modo poſſe, dominatione ulla, imperiove potitum fuiſſe Gregorii I. tempore Leonem Romæ. Gregorii namque ſecundi, tum Zachariæ, deinde Stephani ſecundi, ac tertii ætate poteſtatis in Italia Græcos Imperatores multo habuiſſe minus. Id non Anaſtaſii auctoritate modo conſtare, ſed etiam conſenſione (3) Hiſtoricorum. At Epiſtolis eorumdem Pontificum nota ſubjici temporis ex annis petita eorum, qui tenebant Orientis (4) imperium. Quamobrem non Baronium, qui nihil vis hujuſmodi notis ineſſe cognovit, ſed Boſſuetium, qui plus ipſis, quam oportebat, tribuerit, eſſe reprehendendum. Notariorum id quidem, ſi modo ſit ullum, peccatum fuiſſe, qui quod uſu invaluerat, ut anni publicis monumentis adſcriberentur Imperatorum, immutandum non putarint. Ergo ut ante fieri conſueverat, cum Imperatores & rebus geſtis, & pietate illuſtres rempublicam moderarentur, ita factum temporibus Gregorii III., Zachariæ, Stephanique tertii fuiſſe, ut Leonis, & Conſtantini Copro-

1 Baron. *ad an. 739. num. 4.*

2 Boſſuetius *ibid. lib. 1. cap. xxiii. pag. 213.*

3 Paulus I. *epiſt. XII. ad Pipinum pag. 412. edit. Concil. Labbei Veneta* „ Significans „ nobis, quod nefandi Græci inimici ſanctæ Dei Eccleſiæ & orthodoxæ fidei expugnatores „ Deo ſibi contrario ſuper nos, & Ravennatium partes irruere cupiunt, atque monitionem „ facere &c. quia et pleniſſime ſatisfacta eſt veſtra excellentia non ob aliud ipſi nefandiſſimi „ nos perſequuntur Græci, niſi propter ſanctam, & orthodoxam fidem, ac venerandorum „ Patrum piam traditionem, quam cupiunt deſtruere, atque conculcare „. Sed ſcriptorum cum Italorum, tum Gallorum teſtimonia collegerunt Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus, cujus immortalis memoria ob inſignem doctrinam, & eruditionem ſemper erit, *lib. 1. del Dominio temporale della Chieſa ſopra il ducato di Parma &c. §. 7. pag. 6. ſeqq. edit. an. 1720.* Orſius *ibid.* & Blancus *ibid. pag. 412. ſeqq.*

4 „ Datum nonis Februarii Imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino a Deo co„ ronato magno Imperatore an. 40. poſt Conſulatum ejus an. 20. ſed & Leone Imperato„ re ejus filio an. 7. *Ind.* 11. *apud Labbeum ibid. pag.* 445. Vide Blancum *ibid.* 413.

pronymi anni in diplomatibus notarentur, idemque etſi tot epiſcoporum conſenſu in ſynodis Romanis a Pontifice propter hæreſim damnati, nihilominus *piiſſimi* appellarentur. Piiſſimos autem fuiſſe a Pontificibus hæreticos vocatos, non vero imprudentia, imperitiaque Notariorum, qui credat, futurum omnino neminem. Atque nos ſcilicet tam fuiſſe Leonem, & Conſtantinum, Gregorio II Pontifice, Principes Romanorum fateri, quam fuiſſe eoſdem *pios* Boſſuetius arbitratur.

Negant deinde noſtri Conſtantinum Copronymum nulla fuiſſe diminutum Imperii parte. Exarchatum enim eodem Imperatore redactum in Romanorum Pontificum poteſtatem fuiſſe, idque veteribus monumentis conſtare (s).

Ve-

(s) Eo quidem tempore, quo Gregorius III. Pontificatum obtinebat, Romanos [illegible] constat. Continuator enim Fredegarii inter opp. Greg. Turon. edit. Ruinarti [illegible] hæc habet ad an. 741. „Eo tempore bis a Roma sede Sancti Petri Apostoli beatus Papa Gregorius claves venerandi sepulcri cum vinculis S. Petri, & muneribus magnis & infinitis [illegible] „ [illegible] „. Annales Metenses ad an. 741 pag. [illegible] tom. [illegible] hist. Franc. scriptor. edit. Duchesnii an. 1641 [illegible] Epistolam quoque decreto Romanorum principum [illegible] Gregorius miserat, quod [illegible] populus Romanus [illegible] „ [illegible] „. [illegible] *Annal. Francor.* an. 741 [illegible] Constantinum a Fredegarii [illegible] *ad eumdem locum pag. ead.* [illegible] *Annal.* [illegible] anno 741. [illegible] Cardinalis Deusdedit [illegible] in Bibliotheca Vaticana, *lib.* 1. *cap.* [illegible] Gregorius III Epistola data ad omnes Episcopos in Tuscia Longobardorum [illegible] Apostolicæ Sedis [illegible] in Urbem, [illegible] ann. 1700 [illegible] Zacharias Pontifex [illegible] Romanorum [illegible] *Anastasium in Vit. Zachar.* pag. [illegible] edit. ejusd. [illegible] Stephani III [illegible] Longobardorum [illegible] Aistulphus [illegible] Ecclesiæ, Ducatumque Romanum [illegible] Stephanus ad Pipinum Regem Gallorum [illegible] Ecclesiæ Romanæ [illegible] *in vit. Steph. III. pag.* [illegible] *seqq. edit. ejusd.* Pipinus [illegible] Aistulpho [illegible] Regni Longobardorum [illegible] Ecclesiæ [illegible] *Muratorium* [illegible] „ [illegible] Aistulpho [illegible] sub jure Apostolicæ Sedis redegit. Sed cum promissis Aistulphus

stet-

Veniunt mox ad Childericum Gallorum Regem. Hunc Zachariæ Pontificis auctoritate a ſubditis dejectum de principatu fuiſſe, ejuſque loco Pipinum Caroli magni patrem fuiſſe appellatum Regem pugnant (1). Uſum commode hoc exemplo Gregorium VII fuiſſe cum de exturbando ex regno Henrico cogitaſſet. Rem enim ab Gallis ſcriptoribus litterarum mandatam (2) monumentis, revocari in controverſiam non poſſe. Johannis Launoii, qui ſeculo ſupe-

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

ſuperiore adjuncta hæc Eginhardi Hiſtoriæ fuiſſe contenderet, nullius momenti rationes (1) eſſe. Itaque fuiſſe illi ab Charlaſio in libro, quem de Gallicanis libertatibus (2) edidit, cumulatiſſime ſatisfactum. Ab utroque tamen fuiſſe peccatum, quod Annales Laureshamenſes, quos ſane & veteres, & magnæ auctoritatis eſſe cenſent, Eginhardo tribuendos putarint. Quod autem Launojus exiſtimat, Eginhardum, in Caroli Magni vita, cum Annalium Laureshamenſium auctore pugnare, cum ille Stephani Pontificis (3), hic Zachariæ auctoritate tradiderit fuiſſe Childericum regno privatum, leve eſſe. Pipinum bis conſecratum, unctumque fuiſſe Gallorum Regem, ut eſt ſapienter animadverſum a Pagio, primum Zacharia, tum Stephano III. (4) Pontificibus. Itaque nihil eſſe inter Eginhardum, & Hiſtoriæ Laureshamenſis Scriptorem pugnæ. Alterum enim quod Stephanus perfecit, alterum quod cœpit Zacharias, memoriæ tradidiſſe. Etenim ſive anno 752 ſive, ut alii putant, anno 751. (5), quorum quidem poſtremorum ad ſimilitudinem veritatis propius accedere videtur ſententia, Zacharias inungendum Gallorum Regem Pipinum ſanxit, obiiſſe certe eumdem Pontificem quinta, ac decima martii die anno 752. Stephanumque, qui decimo die poſt Pontificatum obtinuit, inſequenti ann 753. in Galliam profectum, julio menſe anni 754. in Sandionyſiano Cœnobio unxiſſe rurſum, conſecraſſeque Pipinum, ratumque habuiſſe, quod Zacharias de Childerico ſtatuerat. His præſidio eſſe Anonymum Scripto-

1 Parte VII. epiſt. XL. tom. V. opp. pag. 458 ſeq. edit. an. 1731.

2 Antonius Charlaſius lib. III. cap. 2. pag. 390 ſeqq. tom. I. edit. an. 1720.

3 Eginhardus in vita Caroli Magni tom. V. ſcript. rer. Franc. & Gallicar. edit. Monachor. S. Mauri pag. 89. „ Gens Merovingorum, de qua Franci Reges ſibi creare ſoliti „ erant, uſque in Childericum Regem, qui juſſu Stephani Romani Pontificis depoſitus, „ ac detonſus, atque in Monaſterium truſus eſt, duraſſe putatur. Pipinus autem per au- „ ctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus „. Confer Annales Metenſes ad an. 754. pag. 338. tom. V. edit. ejuſd. Rer. Gallic. ſcript. Anaſtaſius in vita Stephani III. pag. 84. edit. ejuſd. „ Ordinavit, etc. ſecundum morem majorum unctione ſacra „ Pipinum piiſſimum principem Francis in Regem, & Patricium Romanorum, & filios ejus „ duos felici ſucceſſione Karlom., & Carlomannum eodem coronavit honore &c.

4 Vide Pagium ibid. pag. 306. & Franciſcum Baldinum virum doctiſſimum in not. ad vit. Steph. III. ab Anaſtaſio perſcriptam tom. IV. opp. de vit. Pontif. Anaſtaſ. edit. Rom. an. 1735. pag. 139.

5 Confer Baldinum ibid.

rum & diligentem, & æqualem temporum illorum, qui utriuſque unctionis, conſecrationiſque mentionem fecit, ut nullus eſſe poſthac videatur de ea (1) re dubitandi locus. Quare Natalem Alexandrum (2) qui Eginhardum accuſet, quaſi novum quidpiam & excogitarit, & monumentis mandarit hiſtoriarum, magno in errore verſari, convincique facile ejus ætatis, qua geſta res fuit, monumentis poſſe. Repelli præterea Natalem teſtimonio Nibelungi (3), qui appendicem ad Hiſtoriam juſſu Childebrandi Avunculi Pipini Regis editam ſcripſit. Accedere autem ad hæc Anonymi (4), cujus eſt paullo ante facta mentio, conſenſionem. Non ergo fabulas ab Eginhardo fuiſſe litterarum mandatas monumentis, qui ſcriptorum ejus ætatis fidem ſequutus, Childericum auctoritate Sedis Apoſtolicæ regno privatum, & Pipinum Regem fuiſſe a Francis ſalutatum confirmarit. Contrarium, qui vitia-

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

vitiatum (1) eſſe Nibelungi locum arbitratur, eorum more agere, qui cum vetera monumenta ſibi adverſari cernant, non codicibus manuſcriptis, non aliis documentis, quorum ſit illuſtris vetuſtas, non denique ulla ratione freti, ſed uno ſuo arbitratu corrupta, atque adeo reprobanda, cenſent.

 Jam

„ rem ſublimaverat in regno „. Altera appendix ex Ademari Chronico, quae extat apud Labbeum tom. 1. Bibl. Mſ. pag. 155. & apud Monachos Bened. S. Mauri tom. II. ſcript. Rer. Gall. & Franc. p. 570 ſeqq. ad an. 751. „ Dicentes Franci, quia non habebant prudentem „ Regem, [illegible] „ Francorum, ex parte eorum miſit Romam Burchardum Wirtzburgenſem Epiſcopum, & „ Fulradum Capellanum ſuum ad Papam Zachariam, qui ex parte Francorum interrogaverunt de Regibus in Francia, qui propter ſuam ignaviam illis temporibus non habebant regalem poteſtatem, [illegible] Et Zacharias Papa cum conſilio nobilium Romanorum MANDAVIT FRANCIS, UT MELIUS ESSET VOCARI REGEM ILLUM, QUI HABERET PRUDENTIAM, ET POTESTATEM, QUAM ILLUM, QUI SINE REGALI POTESTATE, SOLO NOMINE REX ERAT, ET UT NON CONTURBARETUR ORDO REGALIS, JUSSIT PER AUCTORITATEM APOSTOLICAM PIPINUM FIERI REGEM, QUI ERAT DE SANGUINE REGALI FRANCORUM. Tunc Pipinus Pius filius Karoli Martelli [illegible] Bonifacii Archiepiſcopi, & elevatus eſt in regnum in Sueſſona civitate. Childericus vero, qui falſo Rex vocabatur [illegible] & in Monaſterium miſſus „. Annales Tiliani ibid. ad an. 750. tom. II Rer. Franc. & Gallic. ſcript. edit. Monach. S. Mauri pag. 641. „ Zacharias Papa per Fulradum mandavit, ut Pipinus ad Regem levaretur „. [illegible] an. 751. Annales alii Francorum veteres, quorum meminit Lambecius, quod in Vindobonenſi Bibliotheca ſervantur, apud Mon. S. Mauri tom. eodem Rer. Gall. ſcript. p. 640. ad an. 750. [illegible] „ Romam ad Zachariam Papam, ut interrogarent de Regibus Francorum, qui ex ſtirpe regia erant, [illegible] Rex appellaretur [illegible]. Annales Metenſes ad ann. 751 [illegible] „ ſibi eleginat [illegible]. Chronicon [illegible] Regum Francorum tom. eod. ſcriptor. Rer. Franc. & Gall. Monach. S. Mauri pag. [illegible] Magni Regum Francorum [illegible] Bonifacio Archiepiſcopo Rex factus eſt, Childericus [illegible] Annales Francorum [illegible] ad an. 752 pag. [illegible] Fragment. hiſt. [illegible] ad an. 751. Auctor veteris libelli de Majoribus domus [illegible] apud Ducheſnium tom. II pag. [illegible] & tom. II. Rer. Franc. ſcript. edit. Monach. S. Mauri pag. [illegible] Aliique. Quid vero ſi: auctoritate Pontificis quemquam Regem [illegible] qui conſilium a Pontifice petiiſſe Gallos ſcribunt, [illegible] auctoritate Pontificis factum negant.

(1) Cointius Annal. Franc. tom. 5. ad an. 752. n. [illegible] pag. 380. Conjectura Cointii eſt, quod Anaſtaſius in vita Zachariae hujus rei haud quaquam meminerit. [illegible] Quaſi vero non meminerit in hiſtoria. Sed de hoc re alias.

Jam vero ann. 752. vel potius 751. dictum Pipinum Francorum fuiſſe regem, Actis Conciliorum, quæ celebrata in Gallia (1), cum is obtineret principatum, demonſtrari, atque effici plane poſſe. Creatum ergo fuiſſe, unctumque Pontificis juſſu a Bonifacio Moguntino Pipinum Regem, cum ſummum Pontificatum Zacharias adminiſtraret; rurſumque an. 754. (2) una cum filiis a Stephano III. fuiſſe unctum, & conſecratum. Quare ſcriptores Gallos, qui annos ipſos quindecim imperaſſe Pipinum affirmant, exordium epochæ ab ſe conſtitutæ ab unctione ſecunda ſumere, Acta vero Synodorum, hiſtoricoſque ceteros, qui plus annorum numeraverunt, ab eo tempore computandi feciſſe initium, quo Zachariæ auctoritate dictus Rex Francorum, unctuſque Pipinus fuit. Quod ſi in Annalibus Loiſellianis (3) anno 749. miſſos a Francis legatos Romam ad Pontificem fuiſſe legimus, annoque 750. unctum conſenſione, poteſtateque Zachariæ Pipinum regem, diverſitatem quidem notarum temporis nihil obſtare, quo minus vera res ſit, quam tot ſcriptores, tanta & vetuſtate, & diligentia memoriæ prodiderunt. Diverſitatem enim, diſcrepantiamque notarum temporis nihili ab criticis pendi conſueſſe, modo ſit de re geſta, contractaque ſumma omnium Auctorum, monumentorumque conſenſio. Quo reſponſi genere cum adverſarii de itinere S. Petri (4) Romam diſputantes utantur, nullam eſſe cauſſam videri, quamobrem in hac controverſia reprobandum putent. Ac fieri ſane potuiſſe, ut Loiſellianus ſcriptor, quod ſtatutum anno 750 fuit, hoc item anno eodem perfectum arbitraretur. Quamquam fuiſſe aliquos, qui indicatum ab eo tempus non geſtæ, ſed compoſitæ, decretæque rei cenſerent.

Quod ſi qui ſunt ita inſtituti, ut concludi ex Epiſtolis Zachariæ negent poſſe, factum ejus ætate Pipinum fuiſ-
ſe

1 Concilium Vernenſe Pipini Regis auctoritate celebratum eſt ſub die v. Idus Julias anno Christi 755. & Pipini Regis anno 4. Baldinus *ibid. pag.* 224. Confer Harduini *Concilior. edit. tom.* III. *pag.* 1994.

2 Conſule Baldinum *ibid. pag.* 225.

3 Vide Biancum *ibid. lib.* 1. c. 21. §. *pag.* 310.

4 Vide Natalem *Alex.* tom. 3. *ſec.* 1. *diſſert.* 13. *pag.* 149. edit. an. 1699.

ſe regem, quod non is modo, ſed etiam Carolus Martellus Pipini pater appellatus ab eodem Pontifice fuerit regis nomine, cum tamen hac tanta careret dignitate, hos, literas Zachariæ omnes ſi legerint, non modo errare ſe, ubi de Carolo Martello diſputant, cognituros, ſed etiam intellecturos Pipinum ipſum, antequam dictus rex eſſet Francorum, Majorem domus fuiſſe appellatum (1)

Nam eos, qui ſilentio Anaſtaſii Bibliothecarii abutuntur, nihil omnino proficere. Non enim, quæ prætermiſſa ab ipſo ſunt, numeranda continuo in falſis eſſe. Verum ſe hoc argumenti genus minime morari. Per ſe namque, ut adverſarii ad Anaſtaſium confugiant, licere. Hunc enim, quod in Pontificum vitis tacitus prætermiſit, commemoraſſe perſpicue in hiſtoria (2).

At Eginhardus, quæ Carolus Magnus puer geſſerat, ignoravit. Quid ad rem? Fac nutricem (3) non conſuluerit, ut ex ea, quid Carolus infans geſſiſſet, cognoſceret, an dubitandum de maximis rebus eſt, quas a majoribus acceptas poſterorum memoriæ commendavit? His ſe tam levibus conjecturis moveri noſtri non patiuntur. Inania enim eſſe ajunt, ut illa de ſubmiſſa regum barba, quæ Natalis Alexander falſo fuiſſe ab Eginhardo ſcripta defendit, ut fidem homini eſſe in ceteris negandam evinceret. Jam vero etſi vera ſcri-

1 Baldinus *ibid.* „ Primum falſum eſt, Zachariam vocaſſe Regem Francorum Carolum „ Martellum in alia ea epiſtola ad Bonifacium data. Quinimmo aperte eum Pipinum „ pro majore domus, quo titulo eum compellat in epiſtola [illegible] „ [illegible] Pipino majori domus; quemquam in epiſtola [illegible] „ Carolomannum, & Pipinum principes Francorum, [illegible] Caroli „ Martelli majoris domus, quem Gregorius tertius [illegible] in epiſt. [illegible] „ ad eum data.

2 Anaſtaſius *ibid. pag.* [illegible] *edit. Fabroti* [illegible]

3 Vide Baldinum *ibid. pag.* [illegible].

ſcripſit Egiohardus (1), tamen, ſi erraſſet, maneret ejus firma, ut quæ auctoritate majorum nitatur, de pulſo Childerico, unctoque, poteſtate Zachariæ, Pipino rege ſententia.

Paullo eſſe graviora, quæ opponuntur a Boſſuetio (2). Hunc autem ſic ſtatuere. Ab an. 641. ad 749. cum Majorum Domus, hoc eſt Præfectorum Palatio opes auctæ, amplificatæque fuiſſent, minus apud Francos valuiſſe auctoritatem Regum. Cumque Clodovei ſecundi filii regnarent, Præfectis eiſdem fuiſſe ducendorum exercituum, adminiſtrandique regni poteſtatem datam. Eligendi, conſtituendique hujuſce magiſtratus, non Regi, ſed optimatibus Imperii jus fuiſſe. Anſegiſum Pipini Eriſtelli, qui avus Pipini Regis fuit, patrem & Præfectum Palatio fuiſſe, & Auſtraſiæ Principem, ejuſque Principatus anno circiter 687. hæredes filios dixiſſe. Pipinum Eriſtellum victis Neuſtriis, hos redegiſſe in poteſtatem, tantamque potentiam fuiſſe conſequutum, ut Francos ſuis legibus parere cogeret. Ergo dictum fuiſſe anno circiter 691. Principem Francorum, hæredeſque filios & Principatus Auſtraſiæ, & dignitatis *Majorum domus* in Neuſtria feciſſe. Carolum Martellum, mortuo Pipino Eriſtello patre, hac tam inſigni, & magna poteſtate fretum ad an. 741. regnum Francorum rexiſſe, ita ut Merovingi nomine, ille revera Rex eſſet. Poſt divi ſum Principatum inter Pipinum, & Carolomannum fratres fuiſſe. Cum Carolomannus ann. 747. monaſticam vitam profeſſus eſſet ſummam Imperii Pipinum obtinuiſſe. Hoc res Galliarum ſtatu an. 749. fuiſſe. Itaque optimates Francorum, qui nomen Regis ei, qui nihil Regium ageret, concedi non ferrent, de Pipino, qui reipſa eſſet, appellando Rege cogitaviſſe, legatoſque ad Apoſtolicam Sedem miſiſſe, qui Pontificem conſulerent. Zachariam (nam erat is eo tempore Pontifex) reſpondiſſe, dici eum fas eſſe Regem, qui ſummam obtineret in Republica poteſtatem. His reſponſis acceptis,

1 Baluz. *ibid.* & Blancus *ibid. pag.* 131. *Confer Mabillonium lib.* v. *de Diplom. Tab.* xxx1. *pag.* 384. *edit. an.* 1709.

2 *Lib.* II. *cap.* xxxII. *pag.* 244. *ſeq.*

ceptis, Gallos in Pipinum tranſtuliſſe regnum, non petiiſſe, ut id ſua auctoritate Pontifex faceret. Hujuſce rei ſcriptores veteres teſtes eſſe. Itaque eos, qui Gregorio VII. aſſentiantur, affirmentque ſolutos auctoritate Sedis Apoſtolicæ jurisjurandi religione Gallos fuiſſe, qua ſuam Childerico fidem obſtrinxerant, ut hunc de regno deturbare, Pipinumque Regem dicere valerent, cum antiquum hiſtoricum, quem auctorem ſequantur, nullum habeant, inanibus quidem conjecturis uti ad implicandam rem poſſe, aſſenſionem vero a doctis hominibus extorquere, non poſſe.

Noſtri mirari ſe dicunt, quid cauſſæ fuerit, quod cum Scriptores rerum Gallicarum & graves, & ſingulari eruditione præſtantes, poſt inſtitutam, auctamque majorem in modum Præfectorum Palatio dignitatem, Merovingos (1) nomine ſolum, non reipſa Reges fuiſſe negent, tum unum Boſſuetium nullo teſte, nulloque vetere monumento ductum, quam ut quidquam nobis concederet, omnia pervertere, ſuiſque civibus adverſari, atque reſiſtere maluiſſe. Jam vero ſe, qui antiqua monumenta conſideraſſent, reſque ab Rege Theodorico Childerici Patre, & Carolo Martello geſtas animo collegiſſent, ita denique ſecum conſtituiſſe; ubi opes *Majorum domus* creverunt, neque tam fuiſſe imminutam potentiam Regum, ut Boſſuetio viſum eſt, neque adeo viguiſſe, nihil ut de ipſa dereptum eſſe videretur. Hujus rei cauſſam non optimatum populi Francorum conſenſum, ſed ætatem Theodorici Regis fuiſſe, qui cum ſeptennis, mortuo Patre, creditus fidei Caroli Martelli eſſet, vixque ad viceſimum tertium annum produxiſſet vitam, impedire non potuit, quin Præfectus Palatio majores ſibi ſpiritus ſumeret, amplificaretque dignitatem, & fortunas ſuas (2). Confirmatam deinceps a Pipino, ac magis, magiſque auctam fuiſſe *Majorum domus* potentiam, non ſolum infantia (3), ſed etiam ſtupore, ac tardi-

1 Confer Cointium *tom.* v. *ad an.* 751. n. VIII. Natalem Alexandrum *tom.* v. *diſ.* II. *in ſec.* VIII. *pag.* 738. *ſeq. edit. an.* 1699. & Blancum *ibid. tom.* III. *pag.* 315. *ſeq.*

2 Vide Blancum *ibid.*

3 Quæ de Anſegiſo tradit Boſſuetius colligi videntur poſſe ex *lib.* VI. *Pauli Diaconi de rebus geſtis Longob. c.* XX. *pag.* 421. *tom.* II. *Rer. Gallic. ſcriptor. edit. Monach.* S. *Mauri.* & ex *Chronico Virdunenſi tom.* III. *ejuſd. collect. ſcript. Rer. Gall. & Franc. pag.* 361. Sed mil-

tarditate ingenii Childerici Regis. Nam ſi Principum Regni contentione ſummam imperii jure hæreditario Caroli Martelli filii conſequuti eſſent, opus conſulto Pontificis numquam fuiſſe futurum. An ii, qui Auſtraſiæ Principes, neſciis Pontificibus, Carolingos dixiſſent, atque in hos ipſos ſummam poteſtatem, imperiumque in Neuſtriam tranſtuliſſent, quin regum habendam eſſe rationem exiſtimaſſent; ubi actum de nomine eſt, veriti, ne quid minus ſancte, pieque agerent, ad Pontificem legationem, petitum conſilium, miſiſſent? Rurſum incredibile videri, qui tandem *in regni ſolio ſublimatum* Pipinum, *elevatum in ſolio regni*, *ac regni honore ſublimatum* dicere hiſtorici antiqui Gallorum potuerint, ſi nihil ille, præter nomen, conſequutus eſſet. Ac ne in cogitationem quidem cadere, ſi jus Galliæ tantum optimatibus inerat, ut valerent ineptum Principem de imperio, ac dignitate dejicere, appellareque, quem vellent, Regem, potuiſſe Stephanum tertium (1), non repugnantibus Francis, diris devovere eos, qui in poſterum tempus paſſi fuiſſent unum aliquem regno potiri, qui ortus e Pipini ſtirpe non eſſet. Itaque Pipini, cum Præfectus Palatio eſſet, potentiam, non hæreditario jure partam, ſed imbecillitate regum, atque uſu fuiſſe; quodque erat in Childerico *ἀδυναμίας*, ſeu *impotentia*, hoc totum non ex poteſtate, qua vacaret, quæque jure in alium quempiam translata eſſet, ſed ex imbecilla ætate, tarditateque ingenii adoleſcentis eſſe profectum. Quare a Francis non de inani nomine fuiſſe, ſed de imperio ab una in aliam ſtirpem transferendo cogitatum; opuſque proinde non conſilio ſolum, ſed etiam auctoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe, quæ juris jurandi religione ſubditos ſolveret, ut eligere Regem poſſent, quem proſpicerent reipublicæ utilem futurum (1).

De

multa deinceps eruditiſſimum virum peccare, ubi de Pipino, ejuſque Majoribus diſſerit, intelligi facile poterit ex Chronico, quod iidem Monachi Benedictini *Scriptorum Gallorum* teſtimoniis compilarunt, & tom. II. præfixerunt pag. xxxiii. ad an. 751 *ſeqq.* Quod vero de infantia, & tarditate Childerici dixi, hoc ante memoriæ proditum ab auctore *Geſtor. Reg. Franc. ad an.* 751. *pag.* 576. *ſeq.* eſt, cujus teſtimonium ſupra deſcripſi pag. 203. hujuſce vol. in notis.

1 Confer locum Anonymi Mabilloniani ſupra deſcriptum *pag.* 116 not. 1. & teſtimonia ſcriptorum, quæ produxi not. 9. *pag.* 226 *ſeqq.* Confer præterea Chronicon Fontanellenſe Tom. II. *Script. Rer. Gall. edit. Monach. S. Mauri pag.* 662. *ad an.* 750. *Adonis Chronicon de Francis ad an.* [illegible]. *Libellum de Majoribus domus ad an.* 751 *p.* 700. *ibid.* [illegible]

De conſilio, quod Boſſuetius addit, neſcire ſe noſtri reſpondent, quorſum evadat. Ridiculum enim eſſe deliberare, conſiliumque de re perfecta a Pontifice petere. Gallos autem, ſi imperium ſuapte auctoritate, ac neſcio Zacharia, in Pipinum tranſtulerant, quid habuiſſe reliqui, de quo conſulendum eſſe Petri ſucceſſorem arbitrarentur? Regium ne nomen? At ſublata poteſtate, de inani appellatione quærere, idem eſſe atque irridere Eccleſiæ univerſæ Primatem velle. Sed uſu poteſtatis Childericus carebat. Id vero permitti poſſe. De jure autem nos agere, non de uſu. Nam quod Pipinus, quæ ad Regem pertinerent, faceret, parvi referre. Non enim in controverſiam revocari, an faceret; ſed an jus in regnum haberet ullum. Jus vero obtinuiſſe, oſtendi auctoritate veterum non poſſe. Itaque huc rem omnem recidere, jus ne obtinuerit Pontificis auctoritate, an conſenſu tantummodo optimatum regni (1). Veteres Rerum Francicarum, Gallicarumque Scriptores, nihil ab optimatibus actum fuiſſe ſine imperio auctoritateque Pontificis (2) ſcribere. His ergo eſſe auſcultandum, non Hiſtoricis, Scriptoribuſque novis Gallorum, qui implicare antiquorum teſtimonia conentur. Quod ſi conſenſu, electioneque optimatum factum item Pipinum Regem fuiſſe veteres prodiderunt, id a noſtris minime negari, qui facile intelligant, modo data a Pontifice facultas ſit, optimatibus licere, quem utilem reipublicæ fore putent, ſalutare Regem.

Qui vero plus hoc exempli genere effici cenſent, quam noſtri velint, næ illos vehementer errare. Non enim conſtitui Reges a Pontifice oportere, noſtri, ſed declarari Principatu ne quiſquam exciderit, contendunt. Uti autem hoc exemplo ſe, ut auctoritate Sedis Apoſtolicæ declaratum fuiſſe demonſtrent, Childericum expertem regni eſſe, & quod ita Pontifex legatis reſponderit, & quod (3) poteſtatem ſubditis fecerit dejiciendi Merovingum de regno, ap-

1 Vide ſupra Anonymi Mabillonian. locum *pag.* 226. *not.* 1. *hujus volum.*
2 Vide Blancum *ibid. pag.* 219. *ſeq.*
3 Confer notat. 4 *pag.* 226 *ſeq. hujus vol.*

pellandique illum, quem unum expeterent, Pipinum Regem. Atque hoc pacto rem eſſe intelligendam, evinci Stephani (1) III. facto poſſe, qui Gallis, ne quem Regem, qui ortus e Pipini ſtirpe non eſſet, dicerent, præcepit; eoſque, qui contra quidquam tentare auſi deinceps eſſent, prohibendos Eccleſiæ communione ſanxit. Quamobrem injuria Gregorium ſeptimum a Natali (2) Alexandro, Boſſuetioque (3) reprehendi, quaſi exemplo ſit uſus Zachariæ, quod ad rem minime ſpectare videretur. Cur enim prætermiſiſſet Pontifex, quod confirmatum auctoritate Gallorum, aptumque ad rem ſtatuendam, ut eſt demonſtratum, eſſet?

Nihil præterea eorum ſe conqueſtiones morari, qui Pontifici non cauſſa violatæ religionis, ſed tarditatis ratione principes dejicienti tribui hoc exemplo dicerent, quod cadere in Eccleſiaſticum virum nullo modo poſſit. Principio enim non eſſe id Gregorio VII qui ſcripſit, quod a Gallis hiſtoricis litterarum monumentis mandatum erat, ſed iis, a quibus accepit, ſi modo quidquam hoc in genere peccarunt, vitio, criminique vertendum. Deinde optimatibus regni, qui, ne graviſſimum reſpublica detrimentum capiat, ad Eccleſiam confugiant, ſolvique ſe religione jurisjurandi, qua ſe Regi obſtrinxerunt, flagitent, poſſe Romanum Pontificem ſatisfacere. Ac ſi Boſſuetius, quod eſt de ſolutis juris jurandi religione Gallis, neget, quod a veterum nemine fuerit memoriæ commendatum, convinci eum Theophanis (4), Anaſtaſiique (5) teſtimoniis poſſe. Denique Gallos cum noſtris re convenire, verbis diſſidere. Nos enim id juris Pontificibus concedere, ut eorum ſit proprium

1 Vide *ſupra not.* 4. *ſeqq. pag.* 225. *ſeqq. hujus vol.*

2 Natalis Alexander *ibid.*

3 *Boſſuetius p.* 1. *lib.* 11. *cap.* xxxiii. *ſeq. pag.* 245. *ſeqq.*

4 *Chronograph. pag.* 337. *edit. cit.*

5 Vide locum ſupra deſcriptum *pag.* 219. *not.* 1. Accedit Othonis Friſingenſis, quem Boſſuetius magnopere laudat, hiſtoricumque candidiſſimum vocat, *P.* ii. *lib.* iii. *cap.* xiii. *pag.* 285. locus e *lib.* v. *hiſt. cap.* xxii. *pag.* 102. *edit. an.* 1569. „ Anno ab Incarnatione „ Domini 752. reverſis a Roma nunciis auctoritate Zachariæ Papæ Pipinus a beato Boni„ facio Arch episcopo, aliisque regni principibus in Sueſſion. civitate in regnum eligitur. „ *Et cap.* xxiii. „ anno Domini 754. Pipinus a Stephano Papa tertio a fidelitatis ſacramento „ quod Hilderico promiſerat, cum aliis Regni Francorum proceribus, abſolvitur, ac deton„ ſo Hilderico, & in Monaſterium detruſo, poſtmodum in Regem ungitur.

prium declarare, exciderit ne Rex principatu, an potiatur; ac ſi excidit, ſolutine ſint juris jurandi religione, qui ei ſuam obligarant fidem, an contra non ſint ſoluti. Boſſuetium autem ſic habere: „ Summa eſt: ut in re gravi, & ambigua quæſitum a Pontifice, an liceret Regem appellare, qui Regia poteſtate eſſet? Reſponſum id licere. Reſponſum ea auctoritate editum, qua nulla ſit major, pro juſta, ac legitima deciſione habitum, ex eaque auctoritate jam ab ipſa gente regnum Childerico abrogatum, atque in Pipinum translatum eſſe: quandoquidem non id factum, ut Pontifex regnum adimeret, aut daret; ſed ut declararet adimendum, vel dandum ab iis, quibus id juris competere judicaſſet (1) „.

Sed fac, inquit, Boſſuetius, vera ſint, quæ Romani Theologi ex monumentis hiſtoriarum concludunt, tamen ad rem minime ſpectabunt. Voluntate enim Gallorum factum eſt, ut Childericus, qui ineptus ad rem publicam gerendam eſſet, de throno dejiceretur, ejuſque loco Rex appellaretur Pipinus, quamquam ſoluti fuerint a Pontifice (2) juris jurandi religione. Noſtri voluntate optimatum factum neque negant, neque eſſe rationem ullam, qua negari poſſit, fatentur. Non enim tam ſunt imperiti rerum, ut recuſantibus ſubditis, principem a Pontifice deponi, ſolvique cives juris jurandi religione par eſſe putent. Namque non jure modo, ſed etiam prudenter rem geri oportere arbitrantur. Quid enim commodi ſibi Eccleſia, reſque Regni publica paret, ſi de Rege aut deturbando de principatu, aut creando ſententia, quin eam cives probent, feratur? Confuſionem autem, perturbationemque humanæ ſocietatis, quæ exinde ſine dubio ſequeretur, neque Pontificem, neque alium quemquam velle (3).

At ex Zachariæ exemplo, cujuſcumque tandem modi fuerit, licere Pontifici de throno Regem dejicere, qui jus,

 pote-

1 Boſſuet. pag. 1. lib. II. cap. XXXIV. pag. 149.
2 Idem ibid. cap. XXXIV. pag. 149.
3 Conf. Blancum ibid. lib. II. §. XVII. num. 1. ſegg.

poteſtatemque in cives obtineat, intelligi non poteſt. Quid? an jure vacaſſe Childericum Adverſarii cenſent? Id vero quibus argumentis efficient? Nonne cives, cum eum parentibus, avis, atavisque Regibus ortum ſcirent, Regem poſt patris interitum appellarunt, eidemque juris jurandi religione ſuam obſtrinxerunt fidem? Pleno igitur jure in ſubditos poteſtate Childericus potiebatur, ſi adverſariis ipſis auſcultare par eſt. Noſtri fas eſſe Pontifici imperium legitimo Regi adimere negant. Hoc ajunt: Principem, ſi quidquam tentet mali, quod grave ſit, in religionem, principatu excidere, idque ſuo jure Pontificem declarare poſſe. Ubi autem declaratum a Præſide ſummo ſacrorum id eſt, tum exturbari e regia Principem a populo jure poſſe, qui populus ſit, ajente Pontifice, ſolutus Sacramento religionis. Rurſum ſi ob magnas, graveſque cauſſas oſtendatur, Regem eſſe reipublicæ pernicioſum, tum populo confugienti ad Pontificem, ut religione jurisjurandi ſolvatur, ſi poſtulata impetrarit, dejicere de principatu pernicioſum hominem licere, ejuſque loco alium ſalutare Regem. Id Synodi Lugdunenſis (1) primæ auctoritate conſtare, quam Boſsuetius nulla circuitione verborum implicare poſſit.

Sed hominem, inquit Boſsuetius (2), ob tarditatem ingenii, improbitatemve morum Reipublicæ pernicioſum pri-

1 Concilium Lugdunenſe I. apud Labbeum tom. XIV. edit. Conciliorum Veneta pag. 51 ſeq. ,, Cum Jeſu Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in perſona B. Petri ſit dictum, quodcumque ligaveris ſuper terram &c. memoratum Principem, qui ſe Imperio, & ,, regnis, omnique honore, ac dignitate reddidit tam indignum, quique propter ſuas iniquitates a Deo, ne regnet, vel imperet, eſt abjectus, ſuis ligatum peccatis, & abjectum, ,, omnique honore, & dignitate privatum a Domino oſtendimus, & denunciamus, ac nihilominus ſententiando privamus ,,. Habita hæc ſynodus an. 1245 fuit. Nicolaus de Curbio Ord. Minor. in vita *Innocentii IV P. M.* apud *Muratorium* tom. III. *ſcriptor. Rer. Ital.* pag. 592 num. XIX. edit. an. 1723 ,, ſententiam, inquit, depoſitionis ſupradicti Friderici ,, protulit ſummus Pontifex in majori Eccleſia Lugdunenſi in pleno Concilio an. 1245. XV. ,, Kal. Aug. Pontificatus ſui anno tertio, quæ fuit ab univerſis Eccleſiarum Prælatis in eodem ,, Concilio reſidentibus approbata, ſicut liquere poteſt omnibus tam præſentibus, quam futuris per ſubſcriptiones ipſorum, & eorumdem ſigilla pendentia in eadem ,,. Confer Odoricum Raynaldum ad an. 1245 num. XXXIII. Veterem, ejus namque ævi, ſcriptorem Anonymum apud Lamium in *Deliciis eruditor.* edit. an. 1737. pag. 136. Et annotationes ejuſdem Lamii ad Chronicon Imperatorum *Leonis Urbevet. Ord. Præd.* pag. 132. edit. *delic. erudit.* an. 1737. Sed de hoc re alias.

2 *Parte II. lib. VI. cap. XXXV. pag. 219. tom. 2. edit. Luxemburgenſis an. 1730.*

privare principatu populo licet ; propterea quod proſtrata republica , conſiſtere civilis ſocietas nequeat , cujus cauſſa principatus introducti , confirmatique ſunt , violatorem autem , everſoremque religionis non licet , cum ſublatis ſacris , integra maneat hominum , incolumiſque ſocietas . Itaque de re tam gravi (cum Galli Principes , liceret ne ſibi , addubitarent) conſultum merito Præſidem ſacrorum fuiſse , dicit , acceptiſque reſponſis , judicatum ab optimatibus eſse , Childericum de regno deturbandum : quod factum numquam fuiſset , ſi Childericum reum violatæ , everſæque religionis eſse conſtitiſset .

Nihil minus ſibi videri reſpondent noſtri . Sic autem principio ſtatuunt : Boſsuetium , qui generatim de religione loquatur , qua ſublata , conſiſtere ſalvam ſocietatem hominum poſſe exiſtimet , non tam accurate , diligenterque diſputare , quam deceat virum & ſapientem , & invictum , qualis ipſe adverſus hæreticos fuit , decretorum Orthodoxæ Eccleſiæ defenſorem . Namque eſſe omnium hominum , qui recte ratione utantur ſua , conſenſione firmatum , ſine ulla religione non modo non conſervari , ſed ne inſtitui quidem poſſe rempublicam (1) . Igitur quod dictum ab eo generatim eſt , conſtringi coarctarique oportere , ut in unam Chriſtianorum cadat religionem , cum tantum , tamque illuſtrem , & doctum virum in tam abſurdam ſententiam incidiſſe , ne ſuſpicari quidem poſſimus . Fateri autem

1 Multa non de hac re diſputabimus in eo opere , quod inſcripſimus de morali doctrina Sanctorum Patrum , quodque nos editurum confidimus aliquando , ſed tempore . Intellige etiam præter illos , qui [illegible] contra Petrum Baelium : *Continuat. des Penſ. Divers. Oper.* §. [illegible] *pag.* 365 *ſeq.* & *reſponſ. aux queſtions d'un Provincial.* tom. IV. cap. XVII. *pag.* 210 *ſeqq.* diſputarunt , publicatum hoc anno [illegible] ſingularem de hoc argumento librum fuiſſe Venetiis a Raymundo [illegible] erudito viro , & amico meo . Atque in libris quidem de morali doctrina SS. PP. lib. 1. cap. 1. num. VI. inter cetera animadvertimus , quod eſt in Juſtini Martyris *Apolog.* 1. num. [illegible] *pag.* 49. edit. an. 1742 & [illegible] lib. *Euſebius de Præparat. Evang. cap.* V. *pag.* [illegible] *edit. Pariſ.* an. 1628. [illegible] ... Niſi „ [illegible] cogitationem [illegible] abſolvere , verendum eſt , ne qui ſolam legem , „ vimque civilem metuunt , clam ſe , aut ab locis habitatis [illegible] , ad [illegible] „ que tibi cum eo familiaris [illegible] , ad quem bene , [illegible] , [illegible] „ tibi eſſe [illegible] in ſocietatem . Dum autem quiſque ſibi metuit , [illegible] , ut [illegible] „ re in confundi hominum turba velle , ut ne in illius quidem cogitationem cadat , eſſe [illegible] „ tum ſe poſſe republica plena periculorum . Quod ſi nemo non eſt inſanus , ut ſe in manifeſtum diſcrimen [illegible] , non ſolum non conſervari genus illud ſocietatis , ſed ne conſtitui quidem poteſt .

tem ſe ſine Chriſtiana religione conſiſtere poſſe, conſequi tamen tot commoda, totque utilitates non poſſe rempublicam. Nam qui ſocietatem hominum perfectam a Chriſto fuiſſe neget, hunc indignum eſſe, qui Chriſtiani vocetur nomine. In perfectam autem ſocietatem (ſublatis legibus, quarum ratione perfecta eſt) maximam invehi partem (1) incommodorum. Quamobrem reum labefactatæ publicæ tranquillitatis, utilitatiſque eſſe, qui oppugnata religione Chriſtiana, ſuperſtitionem inducere conetur. Quod ſi fas optimatibus Galliæ, integrumque fuit de Childerico pellendo, quod inutilis reipublicæ eſſet, creandoque Pipino Rege, deliberare; multo magis integrum ob religionem violatam fuiſſet. Jam vero ſi conſulto, voluntate, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, tonſus Childericus, quod ineptus eſſet, compulſuſque in Monaſterium jure fuit, uti eſt memoriæ a Gallis Scriptoribus commendatum, cur non item jure fuiſſet, ſi religionem Orthodoxam tollere ſtatuiſſet? Quare, quo tandem cumque ſeſe verterit, Boſſuetium hoc ingratiis conceſſurum, exemplum Childerici ad propoſitum noſtrum, inſtitutumque maxime pertinere. Accedere ad hæc vulgatum illud, tritumque ſæpe, ac multum majorum ſermone, principes conſtitutos in rebus publicis Chriſtianis eſſe, non ſolum ut cives moderentur, ſed etiam ut defendant (2) Eccleſiam. Quapropter hos, ſi dejici de regno, auctore Boſſuetio, poſſunt, quod inutiles civibus ſint, poſſe quoque dejici, quod eam evertere audeant, quam tueri debent, religionem. Interea cavendum iis eſſe, qui Boſſuetio aſſentiuntur, ne ſi tantum civibus, quantum ille concedit, tribuendum putent, infeſti Regibus, pernicioſique civitatibus ipſi eſſe videantur. Nam populum,

1 Confer Orſium *della Origine del Dominio, e della Sovranità de' Romani Pontefici ſopra gli Stati loro temporalmente ſoggetti cap. v. pag. 18. ſeqq.* quo loco egregie tum itidem nitus etiam rationibus iis, quibus Grotius lib. 1. de Jure belli, & pacis libro ſtatuit, fas eſſe populo uni alterum bello perſequi, quem eſſe cognovit reum violatæ religionis.

2 Confer quæ dixi ſupra *pag. 130. & ſeqq. hujus vol.* Id vero ipſi etiam cognorant Reges Ludovicus, & Lotharius *epiſt. ad Eugenium apud Baron. ad an.* 825. *num.* 47. „ Veracitter nos debitumque cognoſcimus, ut his, quibus regimen Eccleſiarum, & ovium dominicarum cura commiſſa eſt, in omnibus cauſis ad divinum cultum pertinentibus opem, & auxilium pro qualitate virium noſtrarum, & intellectus noſtri capacitate feramus. Adamandus Blancus *lib.* 11. §. XXII. *pag.* 422. *ſeqq. num.* v.

lum, qui nullius auctoritate regatur, contineaturque in officio, quidvis aggredi licenter ſolere, multoque magis, ſi ſuo idipſum ſibi eſse arbitretur. Vidiſse id quidem Boſſuetium. Itaque ut vim argumenti eluderet, ſic tandem cogitaſse: Childerici exemplum nullius eſſe ad ſententiam Romanorum confirmandam momenti. Sive enim auctoritate Pontificis, ſive optimatum conſenſu deturbatus de principatu Childericus eſt, hoc ſe tamen tenere, deturbatum eum vel errore (1) fuiſſe Gallorum, vel manifeſta injuria. At potuiſſe illum, ſi ita ſentiebat, uno verbo rem ab initio expedire, quin tot inanibus dictis veterum teſtimonia implicare ſtuderet, qui, auctoritate Zachariæ, juſte fuiſſe Childericum e throno pulſum tradiderant. Verum non tam facile, quam putavit, id eſſe Boſſuetio concedendum. Neque enim uno ejus dicto gentem univerſam omnes ordines Galliarum, omnes Scriptores, Epiſcopos, Pontificeſque omnes eſſe reprehendendos, niſi argumentis plane efficiat, quod ſcribit. Argumenta vero neque produci a Boſſuetio ulla, neque excogitari, niſi ex conjecturis inanibus concluſa, poſſe. Injuriam veteribus a Boſſuetio fieri, qui ſane, quaſi ſolus ſaperet, ſolus jus, faſque pernoſceret, ſoluſque quod verum eſt cerneret, confidenter affirmat, quod nemini umquam in mentem venit. Ac de Childerico quidem hactenus (2).

De

1 Boſſuetius *ibid.* [illegible] Reges Francorum [illegible] ſibi [illegible], ac gloriæ, quod a Romanis Pontificibus Imperialem [illegible] dignitatem conſequerentur. Id vero in Epiſtola *Apolog. Ludovici II. ad Baſilium Imperatorem* Græcorum [illegible], quam refert Blancus *lib.* 1. [illegible] *p.* [illegible] & quæ habet hoc modo: „ A Romanis hoc nomen, & dignitatem aſſecuti ſumus, apud quos primo [illegible] tantæ culmen ſublimitatis, & appellationis effulſit, quorum gentem, & Urbem divinitus gubernandam, & matrem omnium Eccleſiarum Dei defendendam, atque ſublimandam ſuſcepimus [illegible] Francorum principes primo Reges, deinde Imperatores dicti ſunt ii dumtaxat, qui a Romano Pontifice ad hoc oleo ſancto perfuſi ſunt „. Confer Blancum *ibid. pag. eand. ſeqq.*

2 Urbet Boſſuetius teſtimoniis Almoini, Johannis Pariſienſis, & Anonymi [illegible], qui librum de Poteſtate Papæ edidit, ut non Zachariæ poteſtate, ſed populi conſenſu fuiſſe Childericum regno privatum demonſtret, tom. 1. p. [illegible] *lib.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Luxemburg.* Sed Almoinus, & Johannes Pariſienſis quid ſenſerint, [illegible] *p.* 17[illegible] [illegible] Quod vero Almoinus [illegible] non *fuiſſe* [illegible] *tempore* [illegible] *ad Papam*, ridiculum eſt, [illegible], quod [illegible]. Conſul. Blancum *ibid. pag.* 4[illegible] *ſeqq.* De Childerico [illegible] Sedis Apoſtolicæ de Imperio dejecto, conſulendi Chriſtianus L. c. Blancus l. c. Anonymus Auctor operis inſcripti Cathedra *Apoſtolica* [illegible] *Auctoritas &c.* Bibliotheca [illegible] *pag.* 4[illegible] *ſeqq.*

Colo-

De Lothario juniore, quem Eccleſiæ communione privatum conſtat, quemque de regno deturbatum fuiſſe Boſſuetius (1) negat, nihil attinet dicere. Quid? ſi ne de Carolo quidem, cui *Calvi* (2) cognomen eſt attributum? Non enim omnes, qui prohibiti communione Eccleſiaſtica fuerunt, ſemper una Regno fuiſſe privatos, defendunt noſtri. Quare nihil adverſarii agunt, quum exempla etiam Roberti Regis Francorum, aliorumque nonnullorum Principum congerunt, quibus etſi eſſet ſacris interdictum, Regnum tamen ademptum non fuiſſe (3) cenſent. Satis enim noſtris eſt, ſi aliquibus, iiſdemque perſpicuis, illuſtribuſque monumentis efficiatur, Eccleſiam interdum auctoritate, qua valet, uſam fuiſſe, ita ut aliquos Principes, qui tam gravi pœna digni & viderentur, & eſſent, de gradu dejecerit. Ac ſæpe quidem animadverſum ſupra eſt, neque expedire ſemper, neque cauſſas ſemper tam graves dari, quamobrem Regibus adimatur imperium. Itaque quod privati interdum Reges Eccleſiaſtica communione, non autem Regno fuerint, exhibere noſtris negotium nullum poteſt (4).

Stephani V. Pontificis Maximi locum non eo ſpectare; affirmant noſtri, (5) ut ſucceſſori Petri poteſtatem declarandi, impium Imperatorem, Regemve, qui Eccleſiæ bellum intulerit, Imperio, Regnove excidiſſe, ſubditoſque juris jurandi religione ſolvendi, tollat. Hoc unum ſtatuere, rerum civilium, laicarumque adminiſtrationem Imperatori, Pontifici ſacrarum eſſe, quæ ſane multo eſt præſtantior, poteſta-

Cæleſtinus Sfondratus *Gall. vindic. diſſ.* II. *tom.* VI. *Bibl. Roccaberti pag.* 744. *ſeqq.* Eugenius Lombardus *de Pot. Papæ* §. XV *pag.* 117. *tom.* XI. *Biblioth. Roccab.* Roccabertus idem *de Pont. Romani Poteſt. lib.* III. *cap.* II. *diſſ.* I. *tom.* III *pag.* 32. Natalis Alex. *ſec.* VIII *diſſertatione* II. Launoi Epiſtolam IX. ſextæ partis, Maimburgi Tractatum *de Eccl. Rom. cap.* XXIV. & Dupinii Diſſertationem VII. *de antiq. Eccl. diſcipl.* refellit. Mitto Baronium, Bellarminum, Sanderum, Perronium, alioſque innumerabiles, qui verſati in hoc genere argumenti ſunt, quod longior eſſe nolim.

1 Vide ſupra *pag.* 167 *not.* 3.

2 *Ibid.*

3 *Ibid.*

4 De his vide *Bianchum lib.* III. §. VIII. *ſeq. pag.* 321. *ſeq.*

5 Steph. V. *Epiſt.* I *ad Baſilium Imperatorem tom.* XI. *Conciliorum edit. Pariſ. Labbei pag.* 366. „ Licet ipſius Chriſtiani Imperatoris ſimilitudinem geras in terris, ac [illegible]

[illegible]

teſtatem datam . Id vero afferre ullum detrimentum indi-
rectæ , quam dicimus , dejiciendorum de throno Regum
auctoritati non poteſt . Quamobrem aut luculentius quid-
piam a Boſſuetio (1) producendum fuiſſe , cujuſmodi certe
nullum extat , aut hunc Stephani locum prætermittendum .
Noviſſe autem Stephanum , quæ in Childericum Zacharias,
Stephanuſque Tertius Pontifices Maximi & decreviſſent , &
perfeciſſent . Quare inducere in animum nequiviſſe , ut in-
directam deturbandorum de throno Regum negandam eſſe
Pontificibus auctoritatem arbitraretur .

De Petro Damiano (2) ſic noſtri cenſent : Probatam ei
fuiſſe illorum ſententiam , qui bella negarent Eccleſiaſticis

Tom IV. H h viris ,

„ non mundanorum , & civilium tantum curam gerere debes , quod etiam precamur , ut
„ ad meliora semper proficere valeas . Quæ igitur pie a Deo largitum eſt nobis terrenis rebus
„ præeſſe , ita etiam tuo per Principem Petrum ſpiritualibus rebus Deus præfecit . Accipe ,
„ quæſo te , benigna fronte , quæ ſequuntur . Donum eſt tibi amare , ut tyrannorum im-
„ pietatem , & feritatem gladio potentiæ concidas , ut juſtitiam miniſtres [illegible] ,
„ ut leges condas , ut terra marique militares copias diſponas . Hæc eſt præcipua tuæ po-
„ tentiæ , & principatus tui . Gregis cura vero nobis commiſſa eſt , tamen [illegible] ,
„ quoniam [illegible] , quæ in terris ſunt „ . Conſule quæ egregie de hac re diſpu-
tat eruditiſſimus vir Johannes Antonius Bianchi lib. [illegible] pag. [illegible] ſq. tom. [illegible]
[illegible] edit. an. 174[illegible]

1 Vide ſupra ibid.

2 Petrus Damianus tom. [illegible] lib. [illegible] Epiſtola [illegible] ad [illegible] pag. [illegible] „ Inter re-
„ gnum & ſacerdotium propria cujuſque diſtinguuntur officia , ut Rex armis utatur ſecula-
„ ribus , & [illegible] accingatur gladio ſpirituali , qui eſt verbum Dei . De ſeculi enim Principe
„ Paulus dicit : Non ſine cauſa gladium portat , Dei enim miniſter eſt , vindex in iram
„ ei , qui male agit . Quid Rex , qui ſacerdotale uſurpat officium , leges perlegere ,
„ & ſi ſacerdos arma corripit , quod utrique [illegible] eſt , quod meretur „ ? Non probat
deinde , quod geſtum ab Leone IX. Pontifice fuit , qui bellicis ſe rebus implicavit , quæ-
rit „ [illegible] , [illegible] vel [illegible] , vel litteris docuiſſe Gregorius (Magnum
„ [illegible] , [illegible] Longobardorum [illegible] eſt [illegible] ? &c. „ Vide
tom. [illegible] Conciliorum edit. Pariſ. Labbei pag. [illegible] Alterum Petri Damiani locum vide ſu-
pra pag. [illegible] [illegible] Hoc vero poſtremo [illegible] Lab-
bei [illegible] , qui [illegible] pag. [illegible] Baronium carpit , quod
[illegible] , [illegible] ſcripſit „ Hæreſique Petrus Damianus , cui [illegible]
„ [illegible] adverſantur , quibus [illegible] omnes , qui ab [illegible] Ro-
„ mana Cathedra Petri [illegible] aſſerunt , nec niſi ſpiritualem commi-
„ [illegible] „ . Atque in erroribus quidem [illegible] Inſtitutionum [illegible] pag.
edit. an. [illegible] de jure Summi Pontif. circa ſacra [illegible] edit. a [illegible]
[illegible] De [illegible] circa ſacra poteſt. [illegible] edit. an. [illegible]
[illegible] innumerabilium [illegible] , [illegible] , qui Eccleſiaſticis
viris , [illegible] Romanos Pontifices [illegible] , [illegible] , quocumque tan-
dem [illegible] , [illegible] , atque defendere . At [illegible] eſt confi-
teri , [illegible] . Nam neque ullus eſt [illegible] , qui impediat , neque [illegible]
[illegible] ſententiam quisquam poteſt . Quid ſi [illegible] alia quidem ulla [illegible]
[illegible] ? [illegible] , [illegible] , quæ [illegible] in [illegible] Eccle-
ſiaſ-

viris, Pontificibuſque Romanis ſuſcipere licere. Id autem ad rem inſtitutumque noſtrum non pertinere. Jam locum alterum ejuſdem Scriptoris, qui eſt de privilegiis Imperatorum, & in quo ſtatuit Alexandri II. electionem ratam haberi oportere, propterea quod puer Imperator eſſet, neque pueri auctoritate quidquam de rebus Eccleſiæ decerni fas videretur; nihil ad rem illuſtrandam conferre. Non enim a nobis, quid Principes expeterent, quidque ſibi conceſſum Eccleſiæ arbitrio affirmarent, inquiri; ſed quid Jure divino, poteſtatiſque ſpiritualis virtute agere Pontifices in Imperatores, regeſque impios poſſint. Id cum negatum a Petro Damiano nuſquam ſit, extentque exempla Pontificum ſuperiorum, quæ plane efficiant, negari ab eo jure nequiviſſe; ex ejuſdem locis nihil ſibi polliceri præſidii adverſarios poſſe. Quod ſi ad annum uſque 1076. ita ſe Gregorius VII. geſſit, ut de exturbando ex principatu Imperatore, Regeve ullo ne cogitarit quidem, non hinc eſſe conſequens injuria quidquam geſtum poſt in Henricum ab eodem Pontifice fuiſſe, pertraxiſſeque, ut pecudes, tot Epiſcopos, qui in Synodo aderant, in eam & novam, & inanem ſententiam. Sed de Synodo alias. Nunc de iis, quæ diſputata a Boſſuetio (1) fuiſſe ſupra vidimus, deque translato ab Græcis ad Francos Imperio. Errare enim hominem, cenſent noſtri, translatum ab Græcis ad Francos imperium fuiſſe putantem. Non enim ademtum Græcis, quod obtinebant, permulti noſtrorum defendunt, ſed reſtitutum, quod aliquamdiu ante interciderat, Caroloque Magno tributum ab Leone III. Pontifice Occidentis imperium. Nihili autem ab ſe pendi, quæ adverſarii de imperio auctoritate Populi Romani ad Francos translato ſcribunt. Habere namque in promptu noſtros (2) luculen-

Ezechias Rex, idemque Sacerdos laudaretur. Ceterum nos regnum terrenum Pontifici [illegible] negamus, sed principatum, quem obtinet, [illegible] populorum. Rursum non suo gladio, sed militum præsidio [illegible] religionem, & regna, in quibus orthodoxa religio viget, ejusdem religionis causa, Pontificem posse, [illegible] Bellarminus lib. v. de Romano Pontifice cap. 12. pag. [illegible] edit. Venet. an. 1721. [illegible] pag. 153 sqq. sed etiam S. Bernardus lib. IV. de Consideratione cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Parif. Monach. S. Mauri, aliique defendunt. [illegible] Leo IX. reprehendendus certe a Petro Damiano non erat. (1) Ibid.

2 [illegible] ademtum Occidentale Imperium Irene, neque Con-

luculentiſſima Scriptorum veterum teſtimonia, quibus demonſtrari, efficique plane poſſit, reſtitutum non populi, ſed Pontificis auctoritate Occidentale, ut dictum eſt, imperium fuiſſe, Francisque datum, quos pios, optimeque de Eccleſia Romana meritos fuiſſe conſtaret. Atque cavendum quidem Boſſuetio, ſuiſque patronis eſſe, ne ſi uni, alterique populo, quem princeps deſeruiſſe videatur, ſui eſſe putent, ab eo, cui jure jurando ſuam obligarit fidem, deficere, alterique ſe tradere, magnam in rempublicam invehant perturbationem rerum. Hac enim opinione conſtituta, vix ullum,

 qui

[illegible]

qui tuto in Provinciis imperium obtineat, Principem (1) futurum. Addunt præterea noſtri, non eſſe antiquis canonibus opus, ubi tot extant auctoritatis Pontifici divinitus datæ vetera & exempla, & monumenta. Non enim canonum vi, ſed divina inſtitutione hoc poteſtatis genus in Romanam Eccleſiam permanaſſe. Multa quoque fuiſſe in cauſſa, quare exempla primorum Eccleſiæ ſeculorum nulla habeamus. Hæc (2) cum indicata ſupra ſint, deſcribi rurſum non oportere. Itaque Gregorium VII. Pontificem Maximum, cum de gradu Henricum Imperatorem dejecit, non ſuo arbitratu quidquam, ſed ratione, auctoritate, more, inſtitutoque majorum feciſſe (3).

De Synodis Oecumenicis, ſi quid conſtituant communi voluntate, & conſenſione, idque jam ex ſcripturis, majorumque traditione proficiſci affirment, Chriſtianiſque ad credendum proponant, id quidem noſtri ad fidem pertinere cenſent (4). Sed de fide nolo equidem multis agere. Non enim cum iis contentio nobis, altercatioque eſt, quos communione Eccleſiæ Catholicæ prohibitos eſſe putem. Neque vero umquam eorum ſcribendi, diſputandique rationem probaverim, qui hæreſeos aliquem damnare audent, quem Eccleſia ſciens, quid ipſe teneat, non ſolum minime damnarit, ſed etiam in ſuis numerari membris ſinat. Hoc dico:

1 Conſule, quæ ſcribit Blancus ibid. §. 1. ſeqq. n. 1. ſeqq. pag. 107. ſeqq.

2 Vide ſupra pag. 100. ſeqq. hujus vol. n. 1. ſeqq.

3 Confer quæ ex Boſſuetio ſupra diximus pag. 188.

4 Conſule Melchiorem Canum lib. v. cap. iii. pag. 155. ſeqq. edit. an. 1714. ubi eadem ſtatuit, quæ nos de Synodis diximus. Jam vero idem ipſe Canus in iis locis, quibus utitur Boſſuetius, ut lib. v. cap. v. pag. 157. ſeq. non eſſe continuo putandum ad fidem ſpectare Pontificis de re quacumque judicium, dicit. Atque hoc ſane nemo eſt noſtrum, qui neget. Quare id etiam Bellarminus fatetur lib. iv. cap. xiv. de Romano Pontif. pag. 933. tom. 1. opp. edit. Venetæ an. 1721. a quo non diſſentit Raynaldus ad an. 1324. n. [illegible]. Nam quæ aut ſcholæ non decretæ, aut etiam datam, ut privati Doctores edicunt Pontifices Maximi, ad fidem profeſſo non pertinent. Sed quæ vel ipſi decernunt, ut manant ex ſcriptura, & traditione majorum, propoſitiſque decretis tenendum affirmant, quis eſt noſtrum, qui pro certo habendum, credendumque neget? Sola arbitrari Gallos aſſenſionem Eccleſiarum Pontificis ſanctioni, ut certam auctoritatem obtineat, accedere oportere. At ne id quidem Boſſuetio præſidio eſſe poteſt, quum non ſolum aliarum gentium Epiſcoporum in hoc genere, ſed etiam Gallorum in ſynodis adjuncta fuerit Pontificis [illegible] conſenſio. Fac autem Gallos diſſentire, quod ſecus eſt, an horum auctoritas æquari poteſt auctoritati reliquarum Eccleſiarum Catholicarum? Non equidem cenſeo ita eſſe Gallos comparatos puto, ut ſuas vel anteferri, vel æquari multitudini tantæ poſſit, quæ præſertim Pontificem caput tamquam Eccleſiæ, atque Doctorem ſequitur, paret.

dico : ſi conciliorum Oecumenicorum decretis ſtatutum quidpiam eſt, quibus dijudicandi de controverſiis liquet eſſe a Chriſto facultatem datam, hoc totum concedi non ab Italis modo, ſed ab Gallis etiam oportere. Una enim omnium Orthodoxorum in hoc genere eſſe debet, eademque ſententia. Jam vero ab Synodis non (1) nationalibus modo, ſed etiam (2) oecumenicis fuiſſe aliquando ſtatutum, jus Pontifici Romano eſſe declarare: excidiſſe imperio Regem, qui

1 „ Anno ab Incarnatione Domini 1080. Pontificatus vero Domini Gregorii VII. Papae anno VII. Indictione III. celebravit ipſe Dominus Papa Synodum Romae, ubi interfuerunt Archiepiſcopi, Epiſcopi diverſarum Urbium, nec non & Abbates, ac diverſorum ordinum Clericorum, & Laicorum innumerabilis multitudo, in qua [illegible] *Synod. Rom.* [illegible] *apud Harduinum tom.* [illegible] *Concilior. part.* [illegible] *pag.* [illegible] *Can.* [illegible] *ejuſd. Synodi pag.* [illegible] *Pag.* [illegible] *Pag.* [illegible] [illegible] Regis Romanorum [illegible] Pontificem [illegible] „ [illegible] Regi Rodolpho [illegible] Deo, & Sancto Petro, & [illegible] „ [illegible] „ Confer [illegible] Gregorio Pontifice an. 1074. *apud Harduinum tom.* [illegible] *Conciliorum pag.* [illegible] & [illegible] Synodi Lateranenſis ſub Alex. III. an. 1180. celebratae apud eumdem Harduinum *Tom. eod. par.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

2 Synodus Generalis Lateranenſis III. ſub Alexandro III. P. M. an. 1179. *cap.* [illegible] *quod eſt de Haereticis. ibid. pag.* [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ Synodus Lateranenſis IV. ſub Innoc. III. P. M. an. 1215. [illegible] *pag.* [illegible] *De* [illegible] *Eccl. Gallic.* [illegible] Cardinali [illegible] *univerſaliſſima* [illegible] Pontificem, & Patriarchas Conſtantinopolitanum, & Hieroſolymitanum, & Legatos Alexandrini, atque Antiocheni, [illegible] Archiepiſcopos, & [illegible] Epiſcopos, [illegible] Imperatoris, Regum [illegible] Imperatoris Orientis, & Occidentis, Rex [illegible] Rex Galliae, Rex Angliae, Rex Aragoniae [illegible] Lateranenſe IV. *cap.* [illegible] *edit.* [illegible] *Concilior. Pariſ. Harduin. pag.* [illegible] *ſeq.* „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible]

qui Eccleſiæ, religionive bellum intulerit, animadverſum a noſtris Scriptoribus eſt, quorum ſane a Boſſuetio, ceteriſque, qui contra pugnant, argumentum numquam eſt, non

[illegible]

non dicam ratione everſum, ſed ne debilitatum quidem. Nam quod ajunt adverſæ cauſſæ patroni, dejectos de gradu, ac dignitate interdum Principes *non ſacro approbante*, (1) *ſed ſacro præſente Concilio* fuiſſe, inane eſt. Etenim præſente concilio quidquam contra Scripturæ, Patrumque auctoritatem, quin aliqui ſaltem Epiſcopi repugnarent, ſancitum a Pontificibus fuiſſe, tam eſt abſurdum, ut, niſi dictum a Boſſuetio eſſet, veniſſe in cogitationem cujuſquam, ne ſuſpicari quidem poſſem. Tantum ſcilicet præjudicata opinio valuit, ut quæ quis alio in genere non uſurpaſſet, ea quamlibet levia, atque a communi ſenſu aliena, cum rationes non habeat, quibus ſe tueatur, uſurpanda tamen in cauſſa, quam defendit, putet. Ac falſum præterea eſt, eam agendi Pontificum rationem Patres, qui in Synodo aderant, non probaſſe, aut ſibi temperaſſe, quo minus decreto ſubſcriberent. Nam ſubſcripſiſſe omnes, qui ad Synodum Lugdunenſem, Innocentio IV. Pontifice, adverſum Fridericum Secundum Imperatorem celebratam, acceſſerant, demonſtratum (2) ſupra teſtimoniis illuſtrium auctorum eſt, quos

[illegible] Denique Concilium Tridentinum *ſeſſ.* xxv. *De Reformat.* [illegible]

(1) [illegible]

(2) *Pag.* [illegible]

quos æquales fuiſſe temporum illorum conſtat. Scilicet *formula* quædam, quæ ea ætate adhiberi ſoleret, erat, ut ſcriberetur. *Sacro præſente Concilio*, quin inde conjectura quiſquam aſſequi ſe poſſe confideret, non conſenſione Epiſcoporum, ſed unius Pontificis voluntate rem fuiſſe in Synodo conſtitutam. Neque vero prætermittendum ſilentio eſt, quod maxime conferre ad noſtrorum ſententiam confirmandam videtur. In Gallia enim, ejus regionis Epiſcopis non præſentibus modo, ſed etiam annuentibus, inſpectantibuſque Proceribus Regni, auctoritate Pontificis ſeculo Eccleſiæ tertio, ac decimo Fridericus Imperator Regno privatus enunciatus eſt, quin ullus reperiretur, qui injuria (1) quidquam in tantum Principem factum diceret. Quo igitur pacto immutari ejuſdem Regni hominum ratio potuit, ut quod tum ratum, propterea quod conſentaneum ſacris Scripturis, majorumque traditioni videretur, idem nunc irritum eſſe putent, quaſi componi cum novi Teſtamenti Scripturis, ſententiiſque Patrum non poſſit? Quod adjungit Boſſuetius (2), intellectam fuiſſe ab iis neque recte, neque ut veritas poſtulabat, qui ad Concilia concurrerunt, majorum noſtrorum de *excommunicatis vitandis* ſententiam, quemadmodum injurium eſſe tot ſeculorum, totque regionum Epiſcopis, Synodiſque Oecumenicis nequeat, nullo modo prorſus intelligo. Ita enim fiet, ut quod ab Synodis Oecumenicis de Primatu Romani Pontificis, deque docendi auctoritate ſtatutum eſt, ſi cuiquam hominum non placeret, rejiceretur impune, quaſi profectum eſſet ex male intellecta Scripturarum, veterumque Patrum ſententia. Quid autem de his duobus decretis

1 Qui Synodo adfuerint, traditum in Actis eſt *pag.* 998 *tom.* VII. *edit. Pariſ. Conciliorum Hard.* Quod vero Sacro approbante Concilio Innocentius Fridericum de regno detruſum fuiſſe declaraverit, conſtat ex iiſdem Actis *pag.* 380. ſi enim Synodus non adprobaſſet, quæ gerebantur a Pontifice, cur Judex Thaddæus ad aliam Synodum appellaſſet? Nam ſic ibidem habetur: „ Tunc ſurrexit Judex Thaddæus, percipiens, quod jam ſecuris „ erat poſita ad radicem pro malorum privilegiorum authenticatione. Et ſi contra dictum „ Imperatorem vellet procedere, appellaret ad futurum ſummum Pontificem, & CONCI- „ LIUM GENERALE. Ad quæ Dominus Papa reſpondit humiliter, & benigne, quod ILLUD „ ERAT CONCILIUM GENERALE, QUIA TAM PRINCIPES SÆCULARES, QUAM CLERICI AD „ ILLUD VENERANT INVITATI, ſed omnes, qui in juriſdictione Imperatoris fuerant, ad „ illud non accedere non permiſit, propter quod appellationem non admittebat eamdem.

2 Vide ſupra *pag.* 169. *hujus vol.*

cretis Religionis Orthodoxæ dico? Nullum certe erit, quod hac libertate dicendi, everti decretum Religionis, tollique funditus non poſſit. Nos quæ ſtatuta ab Oecumenicis Conciliis fuerunt de poteſtate Papæ, deque ceteris rebus, quæ ad religionem, moreſque pertinent, maximam vim obtinere confitemur, quin quærendum putemus eſſe, ulla ne ratione, cum de iis definiendis Patres deliberarent, uſi ſint, quæ non omnino certa, *efficaxque* eſſet. Non enim audebit quiſquam Orthodoxorum ſine hæreſeos manifeſtæ nota, negare Spiritum Sanctum a Patre, Filioque procedere, quod contra Græcos producta ab iis, qui pro Latinis diſputabant, aliquando fuerit Sancti Thomæ ratio, non omnibus quidem Catholicis probata, cum ei Scotiſtæ repugnent, quæ ratio, *ex diſtinctione Filii a Spiritu, concludit Spiritum Sanctum ipſum ex filio eodem procedere* (1) Quodſi aliqui Epiſcopi (2) fuerunt, qui a Greg VII. poſt latam adverſus Henricum in Synodo, con-

1 *Conlat* acta Synodi Florentinæ *ſeſſ.* [illegible] *tom.* [illegible] *Concilior. edit.* *Hard.* *pag.* [illegible] *ſeq.*

2 [illegible] Gebhardi [illegible] [illegible] Gregorio [illegible] Eccleſiaſticis legibus [illegible] Eccleſiæ [illegible] Henricum [illegible] Gregorium [illegible] Eccleſiæ [illegible] Wormatiæ [illegible] Gregorium de ſede [illegible] Pontificem [illegible] Gebhardi verba [illegible] *Epiſt.* „ [illegible] Wormatiæ [illegible] Guibertum [illegible] „ [illegible] Gregorium, in Petri Cathedram [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Principi [illegible] Apoſtolico [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Apoſtolica [illegible] „ [illegible] *ad Walt*ramum [illegible] *apud* [illegible] *Chron.ad* [illegible] *edit.* *Lugd.* [illegible] „ [illegible] Apoſtolica ſede [illegible] (Henricum) [illegible] Catholici [illegible] De Waltramo Magdeburgenſi [illegible] Chronico ad an. [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.* *edit.* [illegible] Archiepiſcopo Trevirenſi [illegible] Trevirenſis Hiſtoriæ apud [illegible] *Spicil.* *pag.* [illegible] *ſeq.* *edit.* [illegible] „ [illegible]

ſenſione Patrum, ſententiam diſſiderent, id vero non efficit, Synodi decretis eſſe adimendam fidem. Nulla enim res umquam definita ab Conciliis eſt, quæ oppugnatores acres, vehementeſque aliquos Epiſcopos non experiretur, ut qui rebus novis ſtuderent. Sed horum, qui aut in ſchiſmaticis, aut in hæreticis numerati ſunt, non tanti haberi exiſtimationem, auctoritatemque conſueviſſe, ut quidquam de veritate, fideque decreti deſperetur. Nihil dico de Philippo Francorum (1) Rege. Non enim eſt otium. Hoc ſatis arbitror futurum: eum, ſi communione Eccleſiæ prohibitus fuit, de regno autem dejectus, non item; quidquam aut præſidii, aut damni afferre alterutri parti nullo modo poſſe, cum Galli aliis premantur argumentis, nobiſque ſint in promtu, quibus nos tueamur exempla permulta, quin diu in hoc illuſtrando conterendam eſſe operam arbitremur. Neque vero cauſſa ulla erat, quamobrem Boſſuetius *inſcitiæ* eos argueret, qui uterentur ad poteſtatem Romani Pontificis demonſtrandam

[illegible]

(1) De Philippo I. [illegible] *ſeqq.* vide Boſſuetium [illegible] *Declarat. Cler. Gallic. Defenſ.* [illegible] *pag.* [illegible] & [illegible]

dam Ivonis Carnutenſis loco . Nam qui confitetur, Gregorii epiſtolam ad Erimannum (1) ab Ivone fuiſſe collectioni canonum inſertam (qua quidem epiſtola Gregorius ipſe quibus rebus permotus Henricum imperio excidiſſe declararit, ſignificat) is fateatur neceſſe eſt , illam & probatam Ivoni fuiſſe , & aliis ut probarent , propoſitam . Sunt autem in ejuſdem ſcriptoris operibus nonnulla , quæ plane efficiant, quid ille de Poteſtate Romanorum Pontificum in hoc genere exiſtimarit .

Atque eſſe quidem noſtri ridiculum , ajunt , quod adverſarii de altero Henrico animadvertunt . Nam Boſſuetius (2), eos qui ſuſpicerent exemplum Gregorii VII. tentaſſe neſcio quid ſimile adverſus hunc etiam Imperatorem, ſcribit. Quaſi vero qui Pontifices quidquam de Eccleſia vel agunt , vel ſtatuunt , habere non debeant ſuperiorum Pontificum rationem . Neque vero Gregorius ipſis ſolum , ſed perplures alii Romani Præſules , quorum eſt ſupra facta commemoratio , præiverunt .

S. Bernardum , etſi nihil affirmaſſet, ex quo fas eſſe Pontifici regem de dignitate dejicere , dejectumque declarare , colligeretur ; tamen novorum Gallorum partibus minime ſtudiſſe noſtri defendunt . Sunt autem ab eo quædam litterarum mandata monumentis , quæ ſane indicent , fuiſſe ipſum ad noſtram ſententiam propenſiorem (3) . Nam de Ivone ,

 quo-

1 Confer Ivon. *lib.* v. *Decreti* c.ccc.xxxv. 151. *p.* 190. *edit.* an. 1647. Idem Ivo *Epiſt.* cvi. *edit.* Pariſ. an. 1647. *pag.* 50. Celſitudinem (*ſcribit autem ad Henricum Anglorum* „ *Regem*) veſtram obſecrando monemus „ quatenus in regno vobis commiſſo , verbum Dei „ currere permittatis , & regnum terrenum cœleſti regno , quod Eccleſiæ commiſſum eſt , „ ſubditum eſſe debere ſemper cogitetis . Sicut enim ſenſus animalis ſubditus debet eſſe „ Eccleſiaſtico regimini &c. „ Adeundus Biancus *ibid.* *lib.* v. §. x i. n. v. *p.* 312. *& ſeqq.* ubi multa de Ivonis ſententia egregie diſputat .

2 Vide ſupra *pag.* 170 *hujus* tom. Sed de Henrico V. confer eruditiſſimum Biancum , qui accurate , quæ dicta ab aliis erant , collegit , illuſtravitque *lib.* v. §. x. *ſeqq.* *pag.* 267 *ſeqq.*

3 *Epiſt.* cxxv i i *tom.* i. *opp.* *pag.* 1 1 8 oſtendit ab ſe non fuiſſe appellatum Rogerium Regem , quamdiu Schiſma ſequutus eſt , ſed Ducem Apuliæ „ Habet Ducem Apuliæ (Anacletus Antipapa) ſed ſolum ex principibus , ipſumque uſurpatæ coronæ mercede ridicula „ comparatum „ . *Epiſt. ad Piſanos* cxxx *pag.* 140. eos quidem laudat , quod Pontifici obedirent , Rogerium autem Siciliæ *tyrannum* vocat . Eos igitur , quos Pontifex in regum numero non haberet , ne Bernardus quidem habendos cenſuit . Sed de Bernardo Biancus & diligenter , & copioſius *Ibid.* §. x i i. n. v. *pag.* 315. *ſeqq.*

quoniam dictum paullo ante eſt, non eſſe iterum diſputandum cenſent. Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum, qui Henricum quartum Imperio multatum, non eſſe legitimum Imperatorem putaverit, Romanis quidem, non Gallis, qui contra nunc ſtatuant (1), conſenſiſſe. Hugonem Victorinum negaſſe Pontifici in ditiones Principum invadendi poteſtatem; puniendi autem eos, declarandique indignos eſſe, qui imperio potiantur, ſi Eccleſiam, religionemque evertere ſtudeant, non negaſſe (2).

Non minus eſſe inane, quod Boſſuetius opponit de Friderico primo Imperatore. Denunciatum enim auctoritate Pontificis fuiſſe indignum imperio, qui (3) neget, neſcio cur non idem lucere in meridie Solem negare non poſſit. At appellatus, cum dejectus eſſet de imperio, ab Alexandro III. Imperator fuit. Repugnant vehementer noſtri. Ab ſuis Germanis appellatum Imperatorem ajunt, ab ceteris autem gentibus negant (4).

Henricum autem ſextum, & Philippum Auguſtum Francorum Regem, ſi prohibiti Eccleſiæ communione fuerunt, quin eſſent privati regno, parvi referre. Non enim omnes, neque quamcumque ob cauſſam *excommunicatos* reges continuo eſſe multandos imperio.

Quodſi Otho IV. & Johannes Rex Angliæ, cui *ſine terra* cognomen fuit, cum Innocentii III. P M. auctoritate deturbati de principatu fuerunt, maximam intulerunt in Eccleſiam, remque publicam partem incommodorum, id nec poteſtati Romanorum Pontificum, neque Innocentio, qui

1 „ Anſelmus Epiſt. ad Valramum „ Anſelmus ſervus Eccleſiæ Cantuarienſis Valramo „ Naumburgenſi Epiſcopo. Scienti breviter loquor. Si certus eſſem, prudentiam veſtram „ non favere ſucceſſori Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ contra ſucceſſorem „ & Vicarium Petri Apoſtoli, libentiſſime vos, ut amiciſſimum, & reverendum Epiſcopum „ ſalutarem „. Apud Dodechinum in Append. ad Marian. Scot. ad An. 1094. edit. an 1530. pag. 451 Vide Blancum ibid. §. XI. num 11. pag. 507 ſeq.

2 Vide ſupra locum Hugonis Victorini pag. 171 not. 3 indeque intelliges, quam noſtris faveat.

3 Acta Vatic. ex Card. de Aragon. Tom. III. rer. Italic. ſcriptor. pag. 451 epiſt. Alexand. III ad Epiſc. Salisb. & ſuffrag. tom. XIII edit. Concilior. Venetæ Labbei pag. 229. & Johann. Sariſberien. epiſt. CCX. ad Guilielmum Britanum Bibl. Vet. PP. edit. Lugdun. tom. XXIII. pag. 492 Vide Blancum ibid. §. XIV pag 550 ſeqq.

4 Confer Sariſberienſem l. c. & epiſt. CCXXXIII. ibid. pag. 505. Adi-ſis Blancum ibid. pag. 550. ſeqq.

qui ſancte, cauteque ſe geſſit, ſed improbitati eorumdem Principum fuiſſe vitio tribuendum (1).

Decretum Innocentii III. cujus eſt initium *novit*: ad rem maxime pertinere, quidquid contra adverſarii ſtatuant. Quod ſi non pertineret, tamen eſſe in Epiſtolis ejuſdem Pontificis perplura, quod ne Boſſuetius quidem negaverit, quæ rem ipſam demonſtrent plane ad veritatem (2).

S. Ludovicum Francorum (3) Regem ſcripſiſſe ad Fridericum II. eumque appellaſſe Imperatorem, etſi imperio, auctoritate Gregorii, multatus eſſet, vel errorem Petri a Vineis, qui Epiſtolam vitiarit, eſſe, vel ſi verum eſt, noluiſſe Regem de nomine contendere, qui ſubditus Imperatori non eſſet. Ceterum non modo non caviſſe, ſed etiam conſenſiſſe Ludovicum, ut Epiſcopis regni annuentibus, in Fridericum ab Innocentio IV. Pontifice ſententia in Lugdunenſi Concilio diceretur Quemadmodum enim Galli Antiſtites, invito Rege, ſimile quidpiam feciſſent?

Acta Bonifacii (4) adverſus Philippum Francorum Regem a ſucceſſoribus non fuiſſe abrogata, quaſi inania, nulliuſque momenti eſſent. Immo vero, cum a cenſuris Regem Benedictus XI. Pontifex abſolverit (5), quamquam id

1 De his Blancus *lib.* VI. §. 1 *ſeqq. pag.* 178 Multa item nos diſſerimus in *adnotat.* in *Epiſtolas Innoc. III.* nondum vulgatas, quas publicabimus tamen, ſed tempore.

2 Conſule Blancum *ibid. lib.* I. §. 11 *pag.* 91. *ſeqq.*

3 Epiſt. S. Ludovici, ut eſt apud Petrum de Vineis *lib.* I. c. [illegible] *&* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *Lib.* VI. *Della Poteſtà indiretta della Chieſa* §. 17. *pag.* 446. Addit non omnino fuiſſe Gregorii IX. ſententia *dejectum* de dignitate Imperatoria, ſed tantum *ſuſpenſum*, ut ajunt, quoad Eccleſiæ ſatisfeciſſet *Ib. p.* 447. Quare ut alios permultos, qui ſubditi Friderico eſſent, ita Regem, qui nulla obtemperandi Imperatori lege teneretur, nomen ei tribuiſſe, dum ad ipſum ſcriberet, Imperatoris. Nam ab Gregorio imperium ſuiſſe ademptum, neque ei opem ferret. Quare „ in eum, inquit, & „ omnes alios, qui in premiſſis, vel alias contra Romanam Eccleſiam ſibi præſtiterint con„ ſilium, auxilium, vel favorem, excommunicationis, & anathematis ſententiam duxi„ mus promulgandam „. At auxilium Friderico, *ſerventer* nullum Ludovicum Regem præſtitiſſe

4 De Bonifacii VIII. decretis, contentioneque cum Philippo Gallorum Rege adeundi Raynaldus *ad an.* 1303 *ſeqq.* num. 1 *ſeqq.* Spondanus *an.* 1301. *ſeq. n.* 2 *ſeqq.* & Blancus *ibid.* §. 7. *ſeqq. pag.* 411. *ſeqq. & lib.* I. *cap.* 2. *pag.* 9. *ſeqq.*

5 Benedictus XI P. M. an. 1304. abſolvit a cenſuris Philippum. Scribit autem in *epiſt.* ad Philippum hoc modo „ In hac parabolam illam implevimus, ſecundum quam habens cen„ tum oves, relictis nonaginta novem in deſerto, vadit ad illam, quam deviaſſe putabat, „ donec inveniat eam, & inventam imponit ſuper humeros ſuos gaudens —. Numquid con-

[illegible]

Id non erat petitum ab Rege, ſatis indicavit, eum obediviſſe, quæ geſta, ſtatutaque a Bonifacio fuiſſent. Tum autem omnes Regni Gallorum ordines (1) defendiſſe *Regis a Papa*

[illegible]

a Papa independentiam, falſum eſſe. Permultos enim Scripto-
res

[illegible]

res Gallos ejus, inſequentiſque ætatis numerari, qui contrariam ſententiam defenderunt. Atque hos profecto numquam id fuiſſe facturos, ſi omnium ordinum in Galliis diſcrepantem eſſe cognoſcent opinionem.

Controverſiam inter Johannem XXII. ſucceſſoreſque Pontifices, & Ludovicum Bavarum Imperatorem plurimum conferre ad hoc quæſtionis genus illuſtrandum (1) poſſe Boſſuetium, qui neget, circuitione verborum rem imprimis perſpicuam implicare, atque involvere ſtuduiſſe (2).

Pium IV Pontificem Maximum (3), qui comminatione privationis regni Johannam Albertinam Reginam Navarrorum hæreticorum partibus ſtudentem Romam acciverit, rogatu Caroli IX. qui Principis feminæ, ſibique ſanguinis affinitate conjunctæ defenſionem ſuſceperat, ſententiam revocaſſe, non tamen negaſſe jus ſibi eſſe id facere, ſi ex uſu Eccleſiæ eſſe putaſſet. Quinetiam Carolum, qui rogavit, ut decretum revocaretur, ſatis indicaſſe, habendam ejus decreti fuiſſe rationem.

Falſum præterea eſſe, quod de Sixto V. Boſſuetius affirmat. Privatum enim Henricum Navarrorum Regem principatu ab eodem fuiſſe, ſolutoſque ſubditos (4) juris jurandi

1 Etſi prima ſpecie ad rem non pertinere hoc controverſiæ genus videatur, tamen eſt quiddam e noſtra ſententia conſequens. Quare prætermittendum a nobis non erat, [illegible] contra exiſtimat Boſſuetius. Conſule Biancum lib. 11. §. [illegible] pag. [illegible] *ſeqq.*

2 Vide ſupra pag. [illegible]73.

3 Confer Spondanum *ad ann.* 1563. n. 8. Catharinum Avilam ſcriptorem ejus ætatis diligentiſſimum, qui libro III. *delle guerre Civili di Francia pag.* 151. *edit. an.* 1733. qui Carolum ægre commutionem Pii tuliſſe ſcribit, propterea quod vereretur, ne regnum, quod Johanna obtineret, in alterius veniret poteſtatem, cum [illegible] regnum, proprium eſſe deberet Francorum Regem. „A queſto Monitorio avea apertamente dichiarato di opporſi „il Re di Francia, allegando, che per appartenere a ſe il diritto dominio, e la ſuperio„rità degli ſtati di Giovanna, non poteſſe il Pontefice per qualſivoglia mancamento di lei, „ſemplice feudataria, concederli ad altre perſone, ma doveſſero immediatamente deca„dere, e devolverſi a lui, come a proprio, e legittimo Signore„. Non ergo negavit Carolus jus Pontifici eſſe, deturbare Johannam de Regno, ſed hoc unum quæſivit, ut ne ipſum in alium quempiam transferretur, qui legitimus Dominus, propriuſque regni non eſſet. Confer, quæ perſequitur Biancus *ibid. pag.* 388. *ſeqq.*

4 Miratur Biancus quamobrem prætermiſſa a Boſſuetio fuerit *Bulla Pii V.* Sanctiſſimi Pontificis adverſus Eliſabetham Anglorum Reginam commemoratio, quam quidem Bullam, ut traditum a Spondano eſt *ad ann.* 1570. n. 8. *ſeq.* non ſolum reges Chriſtiani non reprobarunt, ſed etiam eo cum aliqui [illegible]. *Bianc. ibid. pag.* 390. *& ſeqq.* Atque ea quidem Conſtantia, quam refert Raynaldus *Tomo Poſt. ad ann.* 1596. num. 19. ſec

randi religione. Paſſum præterea fuiſſe, ut hæc in ſuo Regno declaratio Pontificis publicaretur, Gallorum Regem. Non ergo nihili habitam fuiſſe, ut adverſarii cenſuerunt.

Nam Clementem VIII. Pontificem non ſolum decreta Sixti, atque Gregorii, de prohibendo Henrico Rege communione Eccleſiæ, ſed etiam quæ ſcripta de regno, quo Rex idem exciderat, fuiſſent, revocaſſe. Quamobrem (1) Boſſuetii, qui adverſæ opinionis patrocinium ſuſceperit, magnis in erratis eſſe ſententiam.

Quod Malagolæ, Bellarmino, aliiſque Scriptoribus, qui Pontificis partes tuerentur, Galli reſtiterint, quin horum ab Apoſtolica Sede fuerit confixa opinio, parvi referre. Neque enim noſtros: anathemate ne ſint plectendi Galli, ſed utra ſit vera de Pontificis auctoritate Gallorum ne, an ceterorum Orthodoxorum ſententia, quærere, habereque & exempla, & decreta permulta in promptu, quibus ſeſe expedire ab argumentis adverſariorum poſſint.

se habet. „ Illius itaque auctoritate suffulti, qui nos in hoc supremo justitiæ Throno, licet tanto oneri impares, voluit collocare, de Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, prædictam Elisabeth hæreticam, & hæreticorum fautricem, eique adhærentes in prædictis, anathematis sententiam incurrisse, esseque a Christi corporis unitate præcisos. Quinetiam ipsam prætenso regni prædicti jure, nec non omni, & quocumque dominio, dignitate privilegioque privatam, & item proceres, subditos, & populos prædicti regni, ac ceteros omnes, qui illi quomodocumque juraverunt, a juramento hujusmodi, ac omni prorsus dominii, fidelitatis, & obsequii debito perpetuo absolutos, prout nos illos præsentium auctoritate absolvimus, & privamus eandem Elisabetham prætenso jure regni, aliisque omnibus supradictis &c. De Sixti V. & Gregorii XIII. sententia negat Biancus male quemquam Catholicorum sensisse lib. [illegible] pag. 391. seqq. ubique [illegible] Avila testimonium [illegible] seq. adde an. 1755. [illegible] seqq. [illegible] Consule Spondanum ad an. 1593. n. [illegible] & ad an. 1589. n. [illegible] ubi decretum Sorbonæ describit, quo declaratur, solutos esse auctoritate Pontificis Gallos jurisjurandi religione, qua Henrico III. Regi fidem obstrinxerant. Confer etiam Epistolam Civium Parisiensium ad Sixtum V. P. M. apud Auctorem Anonymum libri De Justa Henrici III. abdicatione lib. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1591. Ad Clementem VIII. quod attinet, ut cetera prætermittam, quæ Biancus clarissimus vir egregie disputat lib. eodem [illegible] pag. [illegible] seqq., negari nequit, quin ex Actis publicis Spondanus hæc ad an. 1595. n. [illegible] retulerit. „ Tum per Assessorem Sanctæ Inquisitionis Decretum Pontificis lectum est, quo stricte declarata absolutione ejusdem [illegible] Galli (Archiepiscopi Bituricensis) ipsum tamen Regem ab omnibus censuris, & sententiis, quomodocumque ab eo incursis, & in eum latis absolvendum esse decrevit, abjuratis primo per ejus procuratores omnibus hæresibus.

1 Vide supra pag. 172. [illegible]

V.

Reſiſtere ne Pontifici Maximo principes Laici aliquando poſſint?

Erat id quidem proponendum hoc loco quæſtionis genus, ne plus tribuiſſe Romanis Pontificibus videremur, quam Sedis Apoſtolicæ defenſores acerrimi poſtulaſſent. Ergo ut Imperatoribus, Regibuſve Pontificem, ita Imperatores, Regeſque reſiſtere Pontifici interdum poſſe, Scriptores celebres imprimis, ſingularique eruditione præditi cenſuerunt *(1)*. Rem autem omnem hoc modo explicant. Pontificem cui plenitudo ſacerdotalis ineſt, ſi (quod Deus avertat) legibus, quæ cum juſtitia pugnent, aut violenter in aliorum poſſeſſiones irruere, aut evertere Eccleſiam conetur, moneri primum etiam, atque etiam oportere, ut deſiſtat; repugnantem vi, armiſque coerceri, reprimique poſſe. Id vero fieri caute debere, ſi nempe locum obtineat jure naturæ præcepta defenſio, ſitque perſpicuum, a Pontifice Maximo violari divinam, atque naturalem legem. Jam vero qui ſacerdotio his rationibus permotus reſiſteret, eum nullam habiturum in Pontificem poteſtatem. Neque enim ei, qui ſubeſt, imperare Principi licet. Quamobrem hoc inter laicum Principem, ſummumque Sacerdotem intereſſe. Principem laicum Chriſtianum, cum ſubditus Eccleſiæ ſit, in iis rebus, quæ pertinent ad religionem, ſi ſua contra religionem eamdem abutatur poteſtate, ab ſacerdotio puniri, Eccleſiæ ſententia, & privatione auctoritatis, qua abuti audet, poſſe: Pontificem vero Maximum, qui ſacerdotalem obtinet poteſtatem, cum ſe ſuperiorem habeat nullum, judicio ſubjici alicujus non poſſe. Itaque ſi ei reſiſtatur, fieri id quidem defenſionis naturalis jure oportere, ſecus non oportere. Quo etiam tempore laicis quidquam audere, incon-

1 *Vide Card. Turrecrem.* l. 2. *De Eccl.* c. [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq. edit. an.* 1560. *Bellarminum De Auctor. Concilior. lib.* 2. *cap. ult. pag.* 75 *tom.* 2. *opp. edit. an.* 1721. *Sfondratum Regal. Sacerd. lib.* [illegible] §. [illegible] *n.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit.* 1684. *Biancum tom.* 1. *della Pot. lib.* 1. §. v. *pag.* 41 *ſeq.*

conſultis ſacerdotibus, nefas eſſe. Id vero quandonam concedi laicis debeat, difficile dijudicatu videri.

§. V.

De Eccleſiaſtica poteſtate.

AC de laica quidem poteſtate, ut orta ſit, utque finibus quibuſdam contineatur, ſatis eſt, ut exiſtimo Paragraphis ſuperioribus diſputatum. Sequitur, ut explicem, quemadmodum inſtituta Eccleſiaſtica fuerit, quibus data, quibuſque fundamentis, præſidiiſque nixa, atque munita ſit, utque in ordines, claſſeſque varias diſtributa in univerſum terrarum orbem manaverit.

I.

Neceſſe ne fuerit viros inſtitui, qui poteſtatem in Eccleſia obtinerent?

Eſſe autem in Eccleſia viros, qui poteſtatem ejus paſcendæ, gubernandæque obtineant, quoniam oſtenſum alio loco (1) eſt, nihil eſt cauſſæ, cur eſſe rurſum oſtendendum putem. Jam vero ut in quacumque hominum ſocietate, quo pax tranquillitaſque ſervetur, neceſſe fuit magiſtratus (2) condere, qui eam regant, ac moderentur, ita ne quæ turbæ, diſſenſioneſque aut de doctrina, aut de rebus ceteris orirentur, quæ conferunt ad animorum concordiam, unitatemque colendam, Eccleſiamque in factiones diſcinderent, conſtituendi omnino fuerunt, qui rem Chriſtianorum publicam adminiſtrarent, quibuſque poteſtas & docendi, & bonos confirmandi, & in improbos animadvertendi (3) eſſet Ac ſi vivis Apoſtolis hæreſes natæ, totque ſeditioſorum hominum ſcelere concitatæ propter doctrinam, di-

 ſci-

1 *Pag. 143. hujuſce Voluminis, & ſeqq.*

2 Vide *lib. 1. Reg. cap.* VIII. v. 5. *& ſeqq.* Sed de re certa non eſt opus, ut multa diſſeram.

3 Confer quæ ſupra diſputata ſunt, *pag. 143. ſeqq. hujus vol.*

ſciplinamque turbæ magno & periculo, & damno populi Chriſtiani fuerunt, quot in Actis Apoſtolorum (1) ab Luca, in Epiſtolis a Paulo (2), inque Apocalypſi (3) ab Johanne Apoſtolo numerantur, negari certe non poterit, ſi rectores nulli inſtituti eſſent, conſiſtere, ſine manifeſto miraculo, nullo modo potuiſſe Eccleſiam. Itaque Majores noſtri & recte, & ſapientes Presbyteros Epiſcopoſque fuiſſe populo (4) Chriſtiano

1 Cap. [illegible]

2 Ad Corinth. [illegible] *ſeqq.* Ad Theſſalonicenſes [illegible] *& ſeqq.* ad Timoth. [illegible] *& ſeqq.* ad Timoth. [illegible] *ſeqq.* [illegible] ad Tit. [illegible]

3 Cap. [illegible] *ſeqq.* [illegible] *& ſeqq.* [illegible] *& ſeqq.* [illegible] De hæreticis, qui Apoſtolorum [illegible] Eccleſiam perturbarunt, [illegible] Catechetes [illegible] Catechumenos [illegible] Theologorum [illegible]

4 Vide *Acta Apoſt.* cap. [illegible] *ſeqq.* [illegible] Ephesios [illegible] Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores [illegible] Corporis Chriſti [illegible] Clemens Romanus [illegible] *ad Corinth.* [illegible] Epiſcopos [illegible]

ſtiano datos dixerunt, qui doctrina, hortatu, & ſi opus eſſe arbitrarentur, redargutione, ac poena homines ſuæ curæ, fideique creditos in officio continerent, itaque inſtituerent, ut conſequi ſempiternam ſalutem, felicitemque poſſent.

I I.

Poteſtatem Præſulum Eccleſiæ eu Deo in eoſdem Præſides permanaſſe oſtenditur.

Eſt vero poteſtas eorum, qui rem Eccleſiæ publicam adminiſtrant, duplex. Altera *Ordinis*, altera *Juriſdictionis* vocamus. Atque Ordinis quidem poteſtatem dicimus, quæ intima eſt, ut recte animadvertit Petavius (1), ordinationiſque vi obtinetur, cujuſmodi eſt character, ordinandique facultas, quæ in unum Epiſcopum cadit. Poteſtatem vero *juriſdictionis*, quæ ex *ordinatione* item manat, non aliam eſſe, quam jus adminiſtrandi, ac regendi, ſive paſcendi populi Chriſtiani. Ut autem plures ſunt in Eccleſia Ordines, ita ſunt etiam Ordinis poteſtates plures. Sed ſunt illæ ſane ita diſtributæ, ut quæ ſuperioris Ordinis propria poteſtas eſt, ea in inferiorem cadere omnino non poſſit. Intelligo autem fuiſſe aliquos, qui, cum novis rebus ſtuderent, ac ut veterem unamque veram doctrinam averſarentur, adeoque in hæreticis numerari, quam cum Eccleſia Catholica ſentire mallent, poteſtatem non Presbyteris, Epiſcopiſque, ſed Eccleſiæ fuiſſe conceſſam, ab eaque in ſacrorum Præſides translatam (2) arbi-

1 *Lib. III. de Hierarch. Eccleſ. cap. VIII. n. V. pag. 768. edit. Pariſ. Theol. dogm.*

2 Johannes Franciſcus Buddeus *lib. V. Inſtit. Theolog. cap. IV.* §. IV. *pag.* 1244. *edit. ejuſd.* ſuorum Lutheranorum ſententiam explicans: „ Ut, *inquit*, Deus ipſe miniſterium hocce inſtituit, ita etiam illud certis hominibus confert, ſeu eos vocat, quod olim quidem aliquando immediate fecit, hodie mediate facit per Eccleſiam, cui hanc facultatem conceſſit. Quod de quavis Eccleſia particulari, quantumvis per injuſtam excommunicationem ab aliarum Eccleſiarum conſortio ſeparata, eſt intelligendum „. Et paullo poſt „ Immediate olim plurimi Prophetæ in veteri Teſtamento, & Apoſtoli in novo vocati ſunt. At hodie mediate Deus vocat per Eccleſiam, quæ ab eo hanc poteſtatem accepit. Eſt enim ſponſa Chriſti, cui claves regni Cælorum commiſit „. *Matth.* XVI. ver. 19. & XVIII. v. 17. Idque exemplum primitivæ Eccleſiæ oſtendit, in qua tam Diaconos, tam Presbyteros ab ipſa Eccleſia electos, & conſtitutos fuiſſe ex *Act.* VI. v. 5 itemque *cap.* XIV. v. 23. conſtat. Huc pertinet, quod Apoſtoli docuerint, quinam vocandi eſſent, ſeu

arbitrarentur. Quinetiam fuerunt interdum e noſtris impotenti ingenio homines, qui cum novis inventis magnam ſe conſequi & exiſtimationem, & gratiam putarent poſſe, ita ſunt de Pontifice Maximo, deque Epiſcopis loquuti, ut in hunc tam gravem, tamque perniciosum errorem incidiſſe viderentur (1). Itaque exagitati a doctiſſimis, eruditiſſimiſque viris ſunt, qui veritatis ſumma cum laude ſua, & utilitate populi Chriſtiani patrocinium (2) ſuſceperunt. Sed age quid de re tanta Majores noſtri docuerint, inveſtigemus.

Jam primum omnium ſatis conſtat, Petro potiſſimum, (3) tum Apoſtolis ceteris fuiſſe a Chriſto Servatore gubernandam

„ ſive quibuſcumque viribus debuerint eſſe inſtructi, qui Epiſcoporum, ſive Presbyterorum „ in Eccleſia locum poſſent tenere. 1. Tim. c. 3. Ad Tit. c. 1. v. 5. Quae cum ita ſint, manifeſtum „ ſatis, [illegible] eſt, qui hodie adhuc Eccleſiae Doctores immediate a Deo vo„ candos cenſent „. Eadem ſere Juſtus Salmaſius. De qua re vide Dionyſium Petavium lib. III de Eccl. Hierarch. cap. [illegible] pag. [illegible] tom. III Theol. Dogm. edit. Pariſ.

1 In eumdem errorem incidiſſe videtur Edmundus Richerius Libello de Eccleſiaſt. & Politica Poteſtate edit. ann. 1611. Quamobrem Petavius ibid. num. [illegible] „ Romanus, „ inquit, [illegible] doctrina [illegible] [illegible] Chriſtum „ fundando Eccleſiam, primo, immediate, atque eſſentialiter clavis, ſive poteſtatem „ totius dediſſe Eccleſiae, quam Petro, [illegible] Ec„ cleſiae, ut per eam miniſterialiter exercerentur. Quandoquidem tota juriſdictio Ec„ cleſiaſtica primario, proprie, ac eſſentialiter Eccleſiae convenit, Romano autem Ponti„ fici, atque aliis Epiſcopis miniſterialiter, & quaſi [illegible] tantum, ſicut facul„ tas videndi oculo. [illegible] „ [illegible] „ ad aliquam partem [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ hominem vadiat.

2 Dionyſius Petavius capp. [illegible] & [illegible]. Idem ibid. cap. [illegible] pag. [illegible] „ Re„ verendis, inquit, mihi (Salmaſius) illius [illegible], quem „ [illegible] (Pariſiis [illegible]), & Academiae [illegible] „ [illegible]. Cujus [illegible] „ [illegible]. Sed „ quam ab Edmundo Richerio [illegible] de Eccleſiaſtica Poteſt. „ & Politica Poteſtate. [illegible] „ [illegible] qui de Romano Pontifice, „ & Epiſcoporum [illegible], quam [illegible] „ [illegible] Eccleſiae, ac Catholicae integritas fidei, ac [illegible] „. Re„ [illegible] Richerii errorem [illegible], ut ſolet Petavius. Eadem [illegible] Andreas Duvallius eſt Elench. libell. de Eccleſ. & Polit. Poteſt. pro ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam auctoritate edit. an. 1612.

3 Matth. cap. XVI. verſ. 17. „ Beatus es Simon Bar Jona, quia caro, & ſanguis non re„ velavit tibi, ſed Pater meus, qui in Caelis eſt; & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & „ ſuper hanc Petram aedificabo Eccleſiam meam, & portae inferi non praevalebunt adverſus „ eam; ET TIBI DABO CLAVES REGNI CAELORUM, & quodcumque ligaveris ſuper terram, „ erit

nandæ Eccleſiæ auctoritatem datam. Ac Petro quidem impoſitum id fuit nomen, ut indicaretur, in eo tamquam in *petra* fundatam (1) eſſe Eccleſiam. Quid? ſi ipſi, Apoſtoliſque ceteris traditæ *claves regni Cælorum* fuerunt, ut quæcumque ligaſſent, ſolviſsentque in terris, eadem ligata, ſolutaque in cælis (2) intelligerentur? At ſi res ita ſeſe, ut adverſarii exiſtimant, habuiſset, non Petro, ſociiſque Apoſtolatus, ſed omnibus membris Chriſtianæ Reipublicæ conceſsa hæc tam inſignis a Chriſto poteſtas fuiſset. Jam vero parabola de ſervo, quem *Dominus conſtituit ſuper familiam ſuam* (3), quid tandem efficit, quam a Domino, non ab Eccleſia eſse conſtitutos rectores, præfectoſque cœtuum Chriſtianorum? Ac ſi omnibus, qui conſtituunt Chriſtianam civitatem, hoc eſt Eccleſiam, adeoque communitati data poteſtas clavium, inſtituendorumque miniſtrorum fuiſset, haud ſane intelligo, qui dici a Paulo quiverit, unum corpus (4) Eccleſiam eſse, in quo membra eſsent divinitus diſtributa, quorum alia præeſsent, diſtinctiſque muneribus fungerentur, alia ſubeſsent, omnia tamen junctim ad ſalutem, integritatemque corporis pertinerent. Atque ipſum quidem Dominum officia diſtribuiſſe, idem eſt auctor Paulus, & aliquos quidem

„ erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in Cælis „. Non ergo communitati Eccleſiæ data hæc poteſtas a Chriſto fuit, ut cenſet [illegible], qui hæc ſcripturæ loco [illegible], ſed Petro, quem caput Eccleſiæ conſtituit, ceteriſque deinceps Apoſtolis, ut mox videbimus, adeoque præſulibus Eccleſiarum, quos eſſe ſucceſſores Apoſtolorum conſtat.

1 Confer notat. ſuperior.

2 *Johann. cap. xx. verſ.* 21. „ Venit Jeſus, & ſtetit in medio *Diſcipulorum* .... & dicit eis pax vobis .... Dixit ergo eis iterum: pax vobis, ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt „. Auctoritatem igitur eis dedit, quos miſit. Miſit autem Apoſtolos. Non ergo toti Eccleſiæ dedit, quam tamen non miſerit. Hæc ſane auctoritas Apoſtolorum in eorum ſucceſſores manavit. Succeſſores autem Apoſtolorum Epiſcopos eſſe, ne hæretici quidem negant, eaque jam a Majoribus litterarum traditum monumentis.

3 Matth. *cap. xxiv. v. 45. ſeqq.*

4 *Epiſt. 1. ad Cor. cap. xii. verſ.* 20. „ Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non poteſt autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus non eſtis mihi neceſſarii .... Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes .... Numquid omnes Apoſtoli? Numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes doctores? &c.

dem Apoſtolos conſtituiſſe (1), alios Prophetas, alios Paſtores, & Doctores, qui ceteros docerent, ac moderarentur. Apoſtolos autem, atque Prophetas conſtitutos a Deo fuiſſe, quis neget? Cumque eadem ſit de Paſtoribus, Doctoribuſque ratio, quos certe Epiſcopos, Preſbyteroſque fuiſſe liquet, conſequens plane eſt, divinam item eſſe Presbyterorum, Epiſcoporumque inſtitutionem. Nam gratia Dei (2) miniſtri Eccleſiæ dantur. Gratiæ autem quis eſſe auctor, niſi Deus, poteſt? Age vero, cum Paulus ad ſe Antiſtites Aſiaticarum Urbium acciviſſet (3) Miletum, hortatuſque eſſet, ut coetibus Chriſtianorum proſpicerent, in quibus poſiti a Spiritu Sancto, ut eoſdem regerent, fuiſſent, partes ne ullas Eccleſiæ in iis conſtituendis fuiſſe ſignificavit? Quid? ſi ſcribens ad Titum (4), eum ſe Cretæ reliquiſſe teſtetur, ut Presbyteros civitatibus daret, quin ullam Eccleſiarum, quæ in urbibus iiſdem vigebant, mentionem fecerit? Non ergo auctoritatem Eccleſiis ineſſe ad conſtituendos Antiſtites putavit. Atque mirabile cuiquam videri poterit, qui factum ſit, ut Proteſtantes, qui Majorum traditiones aut parvi, aut nihili penderent, nullamque ab ſe rem concedi, ponique dicerent, quæ non confirmaretur auctoritate ſacrorum Bibliorum; ubi de Miniſtrorum Eccleſiæ novi Teſtamenti inſtitutione agebatur, eam ex Eccleſiæ poteſtate poſt Chriſti in Cælum aſcenſum, proficiſci putarent, quamquam

1 *Ad Epheſ. cap. IV. verſ. 11.* „ Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam „ autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad con„ ſummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.

2 *I. ad Timoth. cap. IV. verſ. 14.* „ Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ da„ ta eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii „. *Vide epiſt. II. cap. I. verſ. 6.*

3 *Actor. Apoſtolor. cap. XX. 17. 28.* „ A Mileto Paulus ſcribens Epheſum vocavit Majo„ res natu Eccleſiæ. Qui cum veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit . . . . Attendite „ vobis, & univerſo gregi in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam „ Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

4 *Epiſt. ad Titum cap. I. verſ. 5.* „ Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ de„ ſunt, corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi „. *Idem Paulus epiſt. II. ad Corinth. cap. X. verſ. 8.* „ Nam & ſi aliquid amplius gloriatus „ fuero de poteſtate noſtra, QUAM DEDIT NOBIS DOMINUS IN ÆDIFICATIONEM, ET NON „ IN DESTRUCTIONEM &c.

quam hujuſce opinionis in ſacris litteris ne veſtigium quidem inveniri poſſit, multaque contra reperire liceat, quæ, ut demonſtratum eſt, eamdem ipſam opinionem evertere videantur.

Sed Patres, qui proxime attigerunt ætatem Apoſtolorum, quique poſt oratione, ſcriptiſque Eccleſiam & defenderunt, & amplificarunt, Apoſtolorum doctrinam ſequuti tradiderunt, non Eccleſias, hoc eſt cœtus Chriſtianorum, ſed Apoſtolos, qui a Chriſto accepiſsent auctoritatem, iis impoſuiſse manus, quos aptos rei bene gerendæ cognoſsent fore. *Impoſitione autem manuum* gratiam Dei, & *gratia Dei* Epiſcopatum, Presbyteratumque dari. *Gratiam* vero Dei quis neget ex Deo in hominum animos permanare? Igitur Clemens Romanus (1), Ignatius (2), Irenæus (3), ceterique (4) Patres, quorum paullo poſt teſtimonia deſcribam, cum de Epiſcopis jure divino preſbyterorum Ordini ſuperioribus diſſeram, quod eſt in Præ-

1 De hoc re agemus in eo libro, qui de *Sacramento Ordinis* inſcribetur, longius non eſt opus, ut hoc etiam loco agendum putem.

2 Vide ſupra *Clem. Rom. loc. pag.* .. *hujus vol. not.* ..

3 Confer ſupra Ignatii teſtimonia *pag.* .. *hujus vol. not.* ..

4 S. Irenæus *lib.* III. *contra Hæreſes cap.* III. n. . *pag.* ... *edit. Venetæ an.* 1734. Traditionem itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam in omni Eccleſia adeſt reſpicere omnibus, qui vera velint audire; & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos &c. . . Sed quoniam valde longum eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, a glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & conſtitutæ Eccleſiæ eam, quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquomodo vel per ſibi placentia, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam, propter potiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur, & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt . . . Succedit autem ei Anacletus &c. — Et . . Polycarpus autem, non ſolum ab Apoſtolis edoctus, & converſatus cum multis ex eis, qui Dominum noſtrum viderunt, ſed etiam ab Apoſtolis in Aſia, in ea, quæ eſt Smyrnis, Eccleſia conſtitutus Epiſcopus . . Et *lib.* IV. *cap.* XXVI. *pag.* ... . Quapropter eis, qui in Eccleſia ſunt, obaudire oportet, his qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, ſicut oſtendimus, qui cum Epiſcopatus ſucceſſione Chariſma veritatis certum, ſecundum placitum Patris acceperunt. Reliquos vero, qui abſiſtunt a principali ſucceſſione, & quocumque loco colligunt, ſuſpectos habere, vel quaſi hæreticos, & malæ ſententiæ, vel quaſi ſcindentes, & elatos, & ſibi placentes . . Et *lib.* V. *cap.* XX. *pag.* 317 . . Omnes enim (*hæretici*) valde poſteriores ſunt, quam Epiſcopi, quibus Apoſtoli tradiderunt Eccleſias &c.

ſidibus ſacrorum auctoritatis, hoc non ab Eccleſia in eos translatum, ſed a Deo præſidibus iiſdem conceſſum exiſtimarunt. Ex qua re intelligitur, non eamdem eſſe conſtituendorum miniſtrorum Eccleſiæ, regumque dicendorum rationem. Reges enim a populo, cujus conſenſionem, voluntatemque confirmet Deus, conſtitui; Sacerdotes autem, paſtoreſque Eccleſiarum per alios paſtores, a Deo.

Ac miror eorum tarditatem, atque imperitiam, qui cum in Evangelio Matthæi (1) legerint, eum qui fratrem fruſtra monuerit, juſſum a Chriſto fuiſſe, ut ad Eccleſiam referret, quæ reum emendaret, ac renuentem parere, ab ſe, ut Ethnicum, atque publicanum rejiceret; cenſuerunt, Eccleſiæ nomine, non eos, qui primas in cœtibus obtinerent partes, remque ſacram Chriſtianorum adminiſtrarent, ſed totam communitatem intelligi oportere. Quemadmodum enim univerſum cœtum Eccleſia eo in loco ſignificabit, ſi puniendi reos, a Chriſto, non communitati, ſed Apoſtolis, ſucceſſoribuſque, ut ſupra demonſtravimus, liqueat fuiſſe auctoritatem datam? Quamobrem labitur Buddeus, qui hunc ſibi locum adjumento eſſe ad ſuam opinionem conſtituendam putavit poſſe. Sed exemplo Eccleſiæ Apoſtolicæ, inquit Buddeus (2), plane intelligitur, Epiſcopos, Diaconoſque ab Eccleſia eligi, atque inſtitui conſueſſe, provocatque ad caput VI. (3) & XIV. (4) Actorum Apoſtolicorum.

Verum in ſexto capite electionis, ordinationiſque Diaconorum fit mentio, quos electos quidem ab Eccleſia fuiſſe

1 *Matth. cap.* XVIII. *v.* 15. *& ſeqq.* „ Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & „ corripe eum inter te, & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si au„ tem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium „ teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam „ non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus. Amen dico vobis, quæcumque alli„ gaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, „ erunt ſoluta & in cœlo „. Vides ut Eccleſiæ nomine Apoſtolos intelligat, quibus ſolvendi, ligandique poteſtatem fecit? Confer Joh. Chryſoſtomum in hunc locum Matth. *Homil.* LX. *al.* LXI. *pag.* 600. *ſq. ed. Monach. S. Mauri.*

2 *Ibid.*

3 *Verſ.* 3 *& ſeqq.*

4 *Verſ.* 22. „ Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias Presbyteros, & oraſſent „ cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

fuiſſe conſtat, inſtitutos autem, rituque impoſitionis manuum conſecratos, non item. Apoſtoli enim, quibus poteſtas hujus ritus perficiundi data fuerat, manus electis diaconibus, ad ipſoſque adductis impoſuerunt. Capite vero XIV. non ab Eccleſia, ſed a Paulo, & Barnaba civitatibus, in quibus Chriſtiani florerent, datos fuiſſe presbyteros Lucas ſcribit. Pergit Buddeus, ac docuiſſe Apoſtolum (1) animadvertit, quinam dicendi ab Eccleſiis Præſides ſacrorum Chriſtianorum eſſent, quibuſque virtutibus excellere deberent. His conſtitutis, perſpicuum eſſe, ſubdit, magnis in erratis eorum eſſe opinionem, qui Doctores Eccleſiarum, id eſt Epiſcopos, atque Presbyteros *ἀμέσως* a Deo vocari, atque conſtitui arbitrentur.

Ego vero quemadmodum hoc ſit ex Pauli præceptis conſequens, nullo modo prorſus intelligo. Nam ex virtutibus, quas gratia Dei ſibi Chriſtianus parat, vocationem ſequi aſſentior, conſtitui vero proinde *ἀμέσως* ab cœtu Chriſtianorum Epiſcopos, id vero eſt, quod ut ſit ex antecedentibus conſequens, demonſtrari mihi, ſin minus veritate, at opinione ſaltem volo. Sed vereor, ne ſit difficile. Quid autem difficile dico, quod fieri omnino non poteſt?

At enim dicet quiſpiam, ſi Apoſtoli, ſucceſſoreſque eorum Epiſcopos, Presbyteroſque (2) conſtituebant; *ἀμέσως*

1 1. *Ad Timoth.* III. v. 2. *& ſeqq. ad Tit. cap.* I. v. 7. *& ſeqq.*

2 Ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis conſtitui Epiſcopos, Presbyteroſque, non a cœtu Chriſtianorum, tradit etiam Marcus Antonius de Dominis *lib.* 3. *de Republica Eccl. cap.* 1. n. 11. *pag.* 134. *& ſeqq. edit. an.* 1617. *tom.* 1. Sic autem inducit Chriſtum Apoſtolis loquentem: „Quemadmodum ego Patris conceſſione, & mandato elegi vos libere, ita vos etiam conceſſione, & mandato meo eligere debetis Epiſcopos alios, qui vobis ſuccedant, & illi alios, atque ita deinceps, uſque ad conſummationem ſeculi. Quæ commiſſio, & tenor [illegible] cum mandato jam dictæ propagationis per electionem, ſicut non eſt data a Chriſto, niſi ſolis Apoſtolis, quibus ſolis dixit, ſe eos mittere, ita ut ipſe fuerat a Patre miſſus, pari ratione Apoſtoli etiam mandatum idem non extendebant ad alios, neque poterant extendere, niſi ad illos ſolos, quos ſive ſocios, ſive ſucceſſores aſſumebant. Quis ergo dicat, plebem, ac reliquum vulgus habere poteſtatem eorum creandi munus, & officium paſtorale ei, in quem populus ipſe fidelium confert ei? Verum quidem eſt, plebem in electionibus Epiſcoporum [illegible] partes habuiſſe. Sed ſi Chriſti inſtitutionem ſequi volumus, excludamus neceſſe eſt plebem jure [illegible] ab hac Epiſcoporum, ſeu Presbyterorum creatione: ita nimirum, ut præter conſenſum quemdam, ſive approbationem perſonæ eligendæ, ſive ipſius etiam electionem, in traditione poteſtatis Eccle-

„ Ec-

ἀμέσως ex Apoſtolis profecta fuerit neceſſe eſt auctoritas miniſtrorum Eccleſiæ, origine autem, *mediateque*, ut ajunt, a Deo.

Qui autem ſic diſputant, non animadvertunt, in conſtituendis, conſecrandiſque Epiſcopis, atque presbyteris eſſe genera rerum conſideranda omnino duo. Alterum enim genus eſt earum, quæ propriæ Apoſtolorum, imprimiſque Petri, & ſucceſſorum ſunt, alterum earum, quæ ſunt acceptæ referendæ Deo. Atque eligendi, dandi certis quibuſdam, deſtinatiſque Eccleſiis Epiſcopos, Presbyteroſque, eiſque manus imponendi poteſtatem Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, imprimiſque Romano Pontifici, a quo Epiſcopi (1) omnes pendere debent, ut qui centrum unitatis Eccleſiæ, paſtor, magiſter, caput viſibile, & Primas omnium Eccleſiarum ſit, quemadmodum alio loco demonſtrabimus, conceſſam eſſe defendimus. Sed gratiæ, characteriſque, qui animæ imprimitur, quique efficit, ut qui eſt presbyter ordinatus, conſecrare Corpus, & Sanguinem Chriſti, & a peccatis eos, qui pœnitentiam egerint, ſolvere; qui vero Epiſcopus ordinare diaconos, atque presbyteros, jureque regere, quam eſt ſortitus, Eccleſiam, adminiſtrareque poſſit; gratiæ inquam, characteriſque ratio ἀμέσως conceditur, animæque imprimitur a Deo per ordinis Sacramentum. Quarum rerum a nobis, etſi demonſtrari plane poſſint, tamen differetur opportune in eum librum, qui erit de Sacramento Ordinis, diſputatio.

His

fidelem ipſe nullam unquam habeat partem, cui nempe non eſt dictum, ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. Et ſunt Barnabas, Silas, Epaphroditus, Timotheus, Titus, & tam multi primi Epiſcopi ab Apoſtolis, ſive omnibus ſimul, ſive ab aliquo ipſorum & commiſſionem, & poteſtatem acceperunt Epiſcopalem; populus vero in eorum vocatione nihil operæ ſuæ collocavit. Similiter ſi extra Sacram Scripturam Eccleſiaſticos conſulamus ſcriptores, Clemens a Petro, ſine populo, factus eſt primus Epiſcopus Romanus (*Tertull. de Præſcriptionibus cap.* xxxii, *pag.* 215. *edit. ann.* 1746.) Jacobus Juſtus, ſi non a Chriſto, certe ab Apoſtolis ſolis, ut jam vidimus, factus eſt Epiſcopus primus Hieroſolymorum. Ita de Evodio, Polycarpo, Marco, & innumeris aliis ab Apoſtolis ſolis, ſive viris Apoſtolicis conſtitutos Epiſcopos Eccleſiaſtica ſcripta teſtantur. Atque idem Eccleſiis jam ſatis numeroſis, & populo fideli plenis præficiebantur. Hanc tamen Epiſcoporum deputationem ab Apoſtolis primum, & deinde a ſucceſſoribus ipſorum, perpetuis temporibus in Eccleſia per conſecrationem, & ceremonias externas præſertim per manuum impoſitionem fieri ſolitam, facile eſt oſtendere.

1 De hac re agemus paullo poſt diligentius.

His ipſis ſacrarum litterarum (1) monumentis refelli Cathari (2), Waldenſes (3), Huſſitæ, atque Wicleſiani (4) poſſunt, qui ſolius Dei munus eſſe paſtores eligere ſtatuebant, quod prædeſtinatos ſolum Epiſcopos eſſe poſſe arbitrarentur. Quinetiam Catharorum erat opinio, eos, qui Epiſcopi ob vitæ ſanctitatem, innocentiamque eſſent, ſi implicati aliquo ſcelere fuiſſent, Epiſcopos continuo vocari, & eſſe deſiiſſe. Cum enim in Epiſtola ad (5) Timotheum priore legiſſent, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe oportere, nullam eſſe cauſſam putarunt, quare aliquem peccati cujuſcumque reum Antiſtitem Eccleſiæ habendum judicarent. At hominum aliquas eſſe in deligendis, impoſitioneque manuum conſtituendis miniſtris partes (modo qui hiſce ceremoniis, ritibuſque utuntur, initiati ante hoc eodem Epiſcopatus myſterio fuerint) auctoritate Apoſtolorum, majorumque noſtrorum demonſtratum mox eſt; quibus ſane negare auctoritatem, & fidem non licet.

1 [illegible] Martinus Lutherus *libro de Poteſtate Papæ pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] „ Hunc ritum, docebat, per multas Epiſtolas Cyprianus commemorat, ſemper ſuffragium populi, & judicium propinquorum Epiſcoporum [illegible] allegans, & hunc ex Deo ordinationem eſſe cum [illegible] pronunciat „. Nec referre eſt neceſſe [illegible] hodie [illegible] populo [illegible] „. Similia habet in eo libro, quem *de conſtituendis Miniſtris ad Bohemos ſcripſit pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible]. Non diſcrepat Matthias Illyricus *Demonſtr. de Electione Epiſcoporum pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible]. Idem cum Collegis Centuriatoribus Magdeburgenſis Centuria [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] „ Habet, inquit, Eccleſia in qualibet loco, „ hoc eſt totus coetus, [illegible] Laicorum, tum Clericorum conjunctim poteſtatem eligendi, vocandi, & ordinandi miniſtros [illegible] „. Conſulatis Jac. Heerbrand. in [illegible] *adverſus* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] & Martinus Kemnitius in *Examine Concilii Tridentini Seſſ. de Ordinis Sacram. pag.* [illegible] *ſeqq. edit. an.* [illegible] Jo. Calvinus [illegible] *Inſtitut. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] Gisbertus Voetius *Polit. Eccleſiaſticæ P.* [illegible] *lib.* [illegible] *Tract.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *& ſeq.* [illegible] electionem, ſeu Ordinationem Eccleſiaſticam, quæ fit in Eccleſia ab Eccleſia, cujus futurus eſt miniſter „. Aliique ſive Lutherani, ſive Calviniani, ſive Remonſtrantes, ſive cæteri, qui ab Eccleſiæ Romanæ auctoritate, traditioneque defecerunt.

2 De errore hoc Catharorum confer Monetam Cremonenſem Ord. Præd. [illegible] Scriptorem diligentiſſimum *lib.* [illegible] *adverſus Catharos, & Waldenſes* [illegible] *edit.* [illegible] *an.* [illegible] diſcrepat Raynerius Sachonus O. P. qui cum [illegible] Catholicus eſſet, noſtroque Ordini ſe addixiſſet, [illegible] *ſumma contra Catharos* [illegible] apud Martenium *tom.* [illegible] *Theſaur. Anecdot. pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible]

3 De Waldenſibus confer Sachonum *ibid. pag.* [illegible]

4 Adversus Thomas Waldenſis *lib.* [illegible] *Doctr.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq. edit. an.* [illegible] Vide Concilii Conſtantienſis *Act.* [illegible] *Seſſ.* [illegible] *pag.* [illegible] *Concilior. edit. Hard.* [illegible] *pag.* [illegible]

5 *Epiſt. 1. ad Timoth. cap.* [illegible]

licet. Quod ſi reprehenſibiles, qui vocantur in ſacris litteris, iidem Epiſcopi eſſe deſinant, exciderit plane Pontificatu Cephas (1) neceſſe eſt, quem fuiſſe reprehenſibilem, adeoque ab ſe redargutum, Paulus in litteris, quæ ſunt ad Galatas datæ, ſcribit. Jam vero Judamne Epiſcopum (2) fuiſſe quiſquam Catharorum neget, quod tam ſcelestum facinus & molitus eſſet, & perfeciſſet? Angelum autem Epheſi (3), cujus eſt ab Johanne in Apocalypſi facta mentio, quis tam eſt ineptus, ut de gradu Epiſcopatus dejectum exiſtimet, quia minus recte ſe geſſerat? Atque de Catharorum errore, quem ne Proteſtantes quidem hujuſce temporis tuentur, ſatis dictum eſto (4).

CAPUT III.

De forma, & ratione gubernandæ Eccleſiæ.

CUM poteſtate regendi, gubernandique miniſtros Eccleſiæ præſtare demonſtratum ſit (5) capite ſuperiore, regendi autem gubernandique poteſtas, quin aliqua ſit forma, ratioque regiminis, ne intelligi quidem poſſit (6), concedendum

1 *Epiſt. ad Galatas cap.* 2. *v.* 11. „ Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem „ ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat &c.

2 *Act.* 1. *v.* 16. 17. „ Viri fratres, *inquit Petrus*, oportet impleri ſcripturam, quam „ prædixit Spiritus Sanctus, per os David, de Juda, qui fuit Dux eorum, qui comprehen„ derunt Jeſum, qui connumeratus erat in Nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterii hujus „. Subdit porro Petrus uſus pſalmi verſiculo „ Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit, qui „ inhabitet in ea, & Epiſcopatum ejus accipiat alter „. Vide, quæ ſequuntur.

3 *Apoc.* 2. *v.* 4. Angelum Epheſinum, hoc eſt Epiſcopum reda̅rgutum a Chriſto dicit Johannes, *quod caritatem primam reliquerit*. Itaque v. 5 ſic inducit Chriſtum loquentem. „ Memor eſto unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, „ venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris „. Multa in hanc rem egregie diſputat Moneta *ibid. pag.* 314.

4 Adeundi Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* 12. *ſeqq. pag.* 1445. *ſeqq. tom.* 2. *par.* 1. *Controverſ. edit. Ingolſtadienſis an.* 1587. quibus in locis non Lutheranorum, & Calviniſtarum modo, ſed etiam Huſſi, & Wicleſi errores oppugnat. Petavius *lib.* 2. *de Hierarch. Eccleſ. cap.* 2. & *ſeqq.* Nicolaus Sanderus *de Viſibili Monarchia Eccleſiæ lib.* 2. *cap.* 2. *per totum pag.* 30. *ſeqq. edit. Lovanien. an.* 1571. Mitto Victoriam, Stapleton, Gretſerum, Becanum, aliosque Catholicos, qui in ſuis operibus hoc argumenti genus explicatunt. Non diſcrepant in eadem re a noſtris Epiſcopales Angli, imprimiſque Henricus Hammondus *Diſſert. de Jur. Epiſc. &c. in Præmonit. ad Lectorem* §. 1. *ſeqq. edit. Londin. Ann.* 1651.

5 *Pag.* 93 *ſeqq. hujuſce libri*, *& pag.* 244. *ſeqq.*

6 *Pag.* 261 *ſeqq.*

dendum profecto eſt, aliquam eſſe oportere adminiſtrandæ Eccleſiæ rationem.

§. I.

Ullam ne certam formam communitatis, hoc eſt Eccleſiæ Chriſtus præſcripſerit?

JAM vero quum inſtitutione divina Epiſcopos, presbyteroſque Eccleſiis datos oſtenderim (1), confidamque fore, ut hoc idem ſequentibus capitibus ad veritatem (2) plane demonſtrem; Epiſcoporum autem, ac Presbyterorum inſtitutio, perſpicuum ſit regiminis, gubernandæque civitatis Eccleſiaſticæ rationis ſignum, fit quidem ita, ut certam quamdam formam communitatis, ſive Eccleſiæ adminiſtrandæ fuiſſe divinitus præſcriptam credam. Cumque præſcripta quæ ſunt in novo Teſtamento divinitus, eſſe a Chriſto Servatore Deo, atque homine profecta conſtet, fateamur neceſſe eſt, fuiſſe a Chriſto aliquam rationem adminiſtrandæ Chriſtianæ reipublicæ conſtitutam.

Qui contra ſentiunt (3), ſunt autem hi (ſi Epiſcopales Anglos prætereas, quorum plerique veterem, orthodoxamque de hoc quæſtionis genere ſententiam defendunt) de numero Proteſtantium, cenſent illi quidem hoc modo. Ordinem, ajunt, Doctorum Chriſtus inſtituit, omniaque, ut decet, diſponi, ac perfici præcepit; de forma autem civitatis, quæ ſub oculos caderet, de ratione divini cultus, de ritibus, inſtitutiſque, vel ornatus, vel alius rei cauſſa, religioni Chriſtianæ adjungendis, nihil ipſe per ſe certi, ac definiti, niſi forte perpauca exceperis, ſanxit. Quare habitam ab eo hominum, temporum, locorum, varietatiſque rerum rationem putant, datumque ſuis negotium fuiſſe, ut id in poſterum tempus agerent, quod proſpexiſ-

1 *Ibid.*

2 Ubi de Epiſcopis jure divino Presbyteris ſuperioribus agam.

3 Ita quidem cenſuit, ſuos imitatus, Moshemius *Inſtit. Hiſt. Eccleſ. Majorum ſec. 1. ſeſt. 1. par. II. cap. II. §. 1. pag. 141. ſeqq. edit. an. 1739.* Sed de iis, qui Presbyteratum, atque Epiſcopatum juris eſſe divini negant, diſſeram in ea diſputatione, quæ erit de Epiſcopis jure divino ſuperioribus Presbyteris.

ſpexiſſent, Chriſtianæ civitati utile, frugiferumque futurum. Igitur temere, imprudenterque agi ab his, qui cum aliquos a ſuis opinionibus, quæ ſunt de Eccleſiaſticæ reipublicæ forma, recedere videant, eos vehementer accuſent, quaſi rem a Chriſto conſtitutam calumniando pervertere conentur. Atque hoc imprimis cautum a Servatore Chriſto fuiſſe, ne quis, præfectorum inſtar, dominari in Eccleſia auderet (1). Ipſum enim ſibi vindicaſſe, ademiſſeque ceteris condendarum legum, ac judicandorum, puniendorumque improborum hominum poteſtatem. Quamobrem etſi nihil obſtet, quo minus quiſquam alteri in cœtu Chriſtianorum dignitate, munere, jure aut præcellat, aut cedat, nulli tamen eſſe imperandi, in eoſque, qui dicto eſſe audientes recuſent, animadvertendi a Chriſto auctoritatem datam. Denique ipſum Servatorem Chriſtum, omnia, quæ graviora videri poſſent, pertinerentque ad felicem, qui in oculos incurrat, reipublicæ Chriſtianæ ſtatum, non Præfectorum, Præſidumque Eccleſiæ decreto, ſed conſenſione, ſanctioneque univerſi gregis probari, confirmari (2) atque conſtitui, juſſiſſe. Hujuſce opinionis, ſilentium Apoſtolorum ſatis grave argumentum eſſe. Etenim ne in cogitationem quidem cadere, ut quæ Chriſti præcepto introducta in Eccleſiam fuerunt, eadem ab Apoſtolis, ſacriſque Scriptoribus ſilentio prætermitterentur.

Ego vero quod ad primam attinet, de forma Eccleſiaſticæ reipublicæ nihil a Chriſto certi definitum fuiſſe, vehementer nego. Etſi enim quidquam in Evangeliis, quod huc pertineat, minime legam, cum tamen Apoſtoli, majoreſque noſtri a Spiritu (3) Sancto, Chriſtique ſententia Epiſcopos fuiſſe inſtitutos (4) ſcribant, qui Eccleſias moderarentur, eoſque plecterent, qui dicto audientes eſſe noluiſſent, fas non eſſe cuiquam Chriſtianorum arbitror de eorum fide dubitare, ſecuſque rem habuiſſe dicere, atque

(1) 1. *Petri cap. v. verſ.* [illegible]
(2) [illegible] hic [illegible] locum ex *cap.* xviii. v. 17. *Evang. Matth.*
(3) Vide ſupra *pag.* [illegible] *ſeq.*
(4) Vide Ignatii locum e genuina Epiſtola ad Epheſios n. [illegible] ſupra deſcriptum *pag.* [illegible] hujus vol. ex adnotationibus. Sed de hac re alias.

atque ipſi tradiderint. Adverſariis autem, qui nullo vetere teſtimonio, nullis ſcripturarum Sacrorum momentis agunt, quis eſt tam ineptus, qui eſſe credendum putet?

Nam quod ſecundo loco animadvertunt, habitam a Chriſto temporum, locorum, atque hominum rationem, permiſſumque proinde Apoſtolis, ut multa deinceps diſponerent, decernerent, diſtribuerent, fuiſſe, quemadmodum ipſis viſum opportunum eſſet, nemo eſt noſtrorum hominum, qui repugnet. Verumtamen oſtendendum ab adverſariis erat, ſi quidem ſibi adjungi cupiebant fidem, in his rebus numerandum eſſe ordinem Præfectorum Eccleſiæ. Id vero cum efficere nullo modo poſſint, fateantur neceſſe eſt, manere firmam orthodoxorum de inſtituta a Chriſto ratione reipublicæ Chriſtianæ gubernandæ ſententiam.

Quod erat tertium de lege Chriſti, ne quis dominari audeat in Eccleſia, quoniam, ut ſit intelligendum, demonſtratum paullo ante (1) eſt, nova quidem oratione non eget. Errant autem graviter, qui datam Præſidibus Eccleſiarum legum condendarum, puniendorumque improborum hominum poteſtatem, negant. Eſt vero eorum ſupra multis argumentis exploſa ſententia (2).

Nihil quod quarto loco ſubdunt, de conſenſione plebis in decernendis rebus, quæ ad decus, amplitudinem, commoda, ſalutemque Chriſtianæ reipublicæ ſpectant, moror, cum paullo (3) ante accurate ſit, ut arbitror, refutatum.

Extremum quod opponunt de Apoſtolorum ſilentio, leve eſt. Tam enim ſunt Pauli in Epiſtolis (4), Johannis in (5) Apocalypſi, Lucæque (6) in Actis Apoſtolicis perſpicua loca, ut iiſdem nulla arte offundi tenebræ poſſe videantur.

1 *Pag.* 144. *ſeq. hujus vol.*
2 *Pag.* 244. *ſeqq hujus vol.*
3 *Pag.* 251. *ſeqq.*
4 Vide loca Pauli *pag.* 264. *ſeqq. notat.* 7. *ſeqq.*
5 Cap. I. v. 1 *ſeqq* & Irenæum locis ſupra *pag.* 265. *hujus vol. deſcriptis*.
6 Confer ſupra *pag.* 264. *hujus vol. not.* 3.

§. II.

Cujuſmodi ea ſit Chriſtianæ reipublicæ, quam Chriſtus inſtituit, ratio, & forma.

QUoniam igitur certam quamdam Chriſtianæ civitatis rationem a Chriſto fuiſſe inſtitutam diximus, reſtat, ut cujuſmodi eam eſſe oporteat, videamus. Atque hoc imprimis obſervandum eſt: cum Epiſcopi Presbyteris, Preſbyteri vero miniſtris ceteris jure ſint divino, ut alio loco (1) dicam, ſuperiores; diſtributionem, ac ſeriem quamdam poteſtatum, munerumque Eccleſiaſticorum eſſe a Chriſto invectam in Chriſtianorum ſocietatem, quarum poteſtatum, quorumque munerum ratio gradibus quibuſdam excellentior exiſtimaretur, & eſſet.

§. III.

Liceat ne hanc rationem Chriſtianæ reipublicæ Hierarchiam Eccleſiaſticam dicere?

SUnt autem homines, & fuerunt, iique jam de numero Proteſtantium (2), qui rationem Chriſtianæ reipublicæ ἱεραρχίας dici aut omnino, aut proprie negarent poſſe. Atque

1 In diſputatione de *Epiſcopis jure divino ſuperioribus Presbyteris*.

2 Johannes Paulus Hebenſtreitius *Diſſert. de Forma Regiminis in Eccleſia edit. Jenenſi an.* 1703 Non videtur ab hoc errore diſcrepare M. Adamus Tribbechovius *Diſſ. de Ord. Superior. Poteſtat. Veter. & Florentis Eccleſiæ edit. Kilonii*. Atque hi quidem Remonſtrantium, aliosque Lutheranos, Calvinianosque ſequuntur, qui Hierarchiæ & rem, & nomen reprobaverunt. Johannes Franciſcus Buddeus *lib.* v. *Inſtitut. Theologicar. cap.* iv. §. 1. *pag.* 1242. „ Cum in Concilio Tridentino, *inquit*, *anathematis fulmen in eos vibraretur*, qui dixiſſent, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtet ex Epiſcopis, & Presbyteris, & Miniſtris, recte a Germanis, teſte Petro Suavi *Hiſt. Conc. Trident. lib.* vii. *pag.* 723 *edit. an.* 1619.) reſponſum eſt: vocem hanc (*Hierarchia*) & ſignificationem a ſacris literis, & conſuetudine primitivæ Eccleſiæ non modo alienam eſſe, verum etiam contrariam, vocemque inventam eſſe a quodam fortaſſis non ſatis antiquo (Dionyſium, quem vocant Areopagitam, haud dubie innuunt) ſed de quo haud plane conſtet, quis, aut quando fuerit; ſcriptore ceteroqui hyperbolico, quem nec in illius vocabuli uſu, nec in aliis ab ipſo excogitatis quiſquam antiquorum imitetur. Quod ſi aliam dicendi, ita pergunt, & modum operandi Chriſti Servatoris noſtri, & Sanctorum Apoſtolorum, & antiquæ Eccleſiæ ſequi voluiſſent, non Hierarchiam, verum Hierodiaconiam quamdam, aut Hierodulium dicendam fuiſſe „.

Atque ii quidem, qui hoc vocabulum reprobarent, tollique vellent, eorum imprimis eſſe animadverterunt, quod introductum a Pſeudo-Areopagita fuerit, quem vixiſſe quinto Eccleſiæ ſeculo arbitrantur. Eſſe deinde *ἱεραρχίαν* ſacrorum Principatum contendunt, cumque principatus ſine imperio conſiſtere non poſſit, exterminandam eam ex Eccleſia vocem putant, quod cautum a Chriſto ſit (1), ne quis aut quærere, aut optare in republica Chriſtianorum circa ſacra imperium auderet. Itaque *ἱερουργίαν* hoc eſt *miniſterium ſacrum* dicendum ordinem doctorum, præpoſitorumque Eccleſiæ ſtatuunt, *ἱεραρχίαν* vero, ſive *Sacrorum Principatum*, nullo modo. Qui autem mitius proprie (2) Hierarchiam dici exiſtimant, etſi iiſdem fere rationum momentis ducantur, tamen moderate in noſtros, qui uti hac voce ſolent, agendum arbitrantur.

Nos qui Sacrorum Bibliorum, majorumque teſtimoniis, rerum ſacrarum, gubernandæque Chriſtianæ Eccleſiæ Apoſtolis (3) oſtendimus fuiſſe divinitus poteſtatem datam, nihil eſſe ducimus, quod impediat, quin ordinum Eccleſiaſticorum [illegible] appellare liceat Hierarchiæ vocabulo. Cumque ſanctos Patres (4), viroſque ſingulari & doctrina, & exiſtimatione virtutis (5) uſos conſtet fuiſ-

 ſe

1 *Matth. cap.* xx. *vers.* [illegible]

2 [illegible] *In Apparatu ad Theolog. Patrum lib.* I. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.*

3 *Vide ſupra pag.* 145. *ſeqq.*

4 [illegible] apud eundem [illegible] poſſunt, quem conſule.

5 Adeundus Hugo [illegible] lib. [illegible] *Admat. in Dionyſ. opus de Cæleſti Hierarchia* [illegible]

ſe hoc nomine, vocaſſeque interdum Hierarchas (1) eos, qui primas in Eccleſiis obtinerent partes, magis magiſque in ſententia confirmamur, aſſentimurque Tridentinis Patribus, qui homines negantes Hierarchiam Eccleſiaſticam dari, quæ conſtet ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris, anathematis pœna condemnaverunt (2).

Quid ſi Epiſcopi olim Principes (3) fuerunt Eccleſiæ appellati? Jam vero ſi principes dicti ſunt, cur non item Hierarchæ dici potuerant, cum principatum obtinerent ratione ſacrorum?

Dionyſius Areopagita, etſi non eſt (4) quarto ſeculo

opp. edit. an. 1698. pag. 501. ſeq. S. Thomas 1. P. q. 108. art. 1. & [illegible] quod eſt contra Impugnantes Religionem pag. 144. edit. an. 1587. ubi „ Non debemus, inquit, Eccleſiaſticam Hierarchiam [illegible] ad [illegible], quæ ſicut ſupradictum eſt, in Eccleſiaſt. [illegible] Hierarchia ille, qui eſt inferioris ordinis, poteſt ſuperioris officium exercere, etiam in ſuo ordine manens „. Sed plura perſequi non eſt neceſſe. Conſule Hallier [illegible] pag. 13. ſeqq.

1 Johannis Chryſoſtomi eſſe homiliam de Johanne Theologo putat Hallerius. Negant Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri, nec ſpuriam [illegible] ea verba [illegible] tamen habet noſter, tom. [illegible] opp. S. Johan. Chryſoſt. pag. 518. edit. Pariſ. an. 1609. „ Qui [illegible] ſucceſſoribus ſuis [illegible] tradiderunt, [illegible] poteſtatem autem, quam acceperunt ab eo, qui poteſtatem habet omnem in cœlo, & in terra . . . Illi igitur [illegible], ἡ ἀρχὴ potestate, & principatu, & ſede [illegible], ut nunc dictum eſt, [illegible], οἱ ἱεράρχαι ſacrorum Principes &c.

2 Seſſ. [illegible] can. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] Concilior. edit. Labbei Venetæ an. 1733. „ Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, & Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.

3 Euſebius Cæſarienſis lib. [illegible] Hiſtoriæ cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Cantabrig. „ Maximinus [illegible] adverſus familiam Alexandri, in qua pleriſque erant Chriſtiani, perſecutionem excitans, ἄρχοντας [illegible] Principes ſolum (hoc eſt Epiſcopos) utpote Evangelicæ prædicationis auctores, interfici juſſit „. Idem lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] [illegible] Principibus [illegible] principibus [illegible] „. Et cap. [illegible] pag. [illegible] [illegible] ἄρχοντες [illegible] „ Tum vero quamplurimi Principes graviſſima ſupplicia [illegible] perpeſſi, [illegible] „. Et de Martyribus Palæſtinæ cap. [illegible] ibid. pag. [illegible] [illegible] ἄρχοντας. „ Poſt hunc in eadem Urbe quamplurimi Eccleſiarum illius Provinciæ Principes &c. Optatus Milevitanus lib. [illegible] de Schiſmate Donatiſtarum n. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1702. [illegible], & Principes, & aliqui Epiſcopi &c. Johannes Chryſoſtomus Homil. [illegible] ad Populum Antiochenum pag. [illegible] tom. [illegible] opp. edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri an. 1718. De Epiſcopo agens „ Doctor noſter pro tota civitate, inquit, ſi cum tanta Eccleſia ſupplicans [illegible], ſi [illegible] Imperatorem deflectere poterit. Si enim peccata in Deum admiſſa ſolvendi poteſtatem accepit, multo magis in hominem patrata delere poterit. Ἄρχων [illegible] Princeps eſt & ipſe &c. Sed de hoc vocabulo alias.

4 Conſule Michaelis Lequienii Ord. Præd. Diſſertationem Damaſcenicam [illegible] [illegible] ſeqq. tom. [illegible] opp. S. Joh. Damaſc. edit. Pariſ. pag. [illegible] ſeqq. Lequienium [illegible] [illegible] Dionyſiana opera tribuentem refellit Bernardus Robertus Ord. Præd. ſingulari Diſſert. quam Operibus S. Thomæ Venetæ edit. an. 1747. præfixit.

lo, multorum etiam orthodoxorum opinione, vetuſtior, neque ſolus fuit, qui Hierarchæ vocabulum uſurparet, neque primus. Eſſe enim aliqui cenſent ab Nazianzeno, & Joh. Chryſoſtomo indicatum (1). Quod ſi Nazianzeno etiam antiquiores Patres *Principum* nomine Epiſcopos appellarunt, non equidem video, quamobrem de Hierarchia eſſe adverſarii tantopere contendendum putent; cum præſertim res ipſa & majorum noſtrorum, & ſacrorum Bibliorum (etſi nominis ab iiſdem non fiat mentio) auctoritate demonſtrari poſſit. Neque vero ulla eſt cauſſa, quare voces non tam vetuſtate tritæ, quam Lutherani vellent, ſi aptæ ad rem ſignificandam ſint, uſurpandæ non videantur (2).

Quod adverſæ cauſſæ patroni addunt, cautum a Chriſto, ne quis in Eccleſia imperet, fuiſſe, quum explicatum paullo ante ſit, non (3) eſt opus, ut rurſum eſſe arbitrer explicandum. Extremum eſt, ut moneam, non adeo nos acriter de voce pugnaturos fuiſſe, ſi de re, quæ voce ſignificatur (4), inter nos eſſet, adverſarioſque conſenſio. Sed quoniam rem ipſam negant, veniendum ad hanc ipſam eſt, oſtendendumque utris ſit in hoc genere adhibenda fides, nobis ne affirmantibus, an illis contra vehementer pugnantibus?

§. IV.

1 *Homil. Joh. Chryſoſt. tributa*, ex qua *pag. ſuperior. not.* 1. locum deſcripſimus. Gregorius Nazianzenus XIX. *Orat. de funere Patris p.* 314. *edit. an.* 1690. ἀρχιερέας nominat, hoc eſt *Principes Sacerdotum*, Epiſcopos.

2 Ad locum Petri Suavis, quo Buddeus abutitur, reſpondet Cardinalis Pallavicinus *lib.* XXI *hiſt. Conc. Trid. cap.* XIII *num.* XIV. *ſeqq. pag.* 580. *tom.* III. *edit. Antuerp. an.* 1670. „Quando, *inquit*, collibitum eſt Suavi tam frivola objecta producere, ipſum „reprehendere mihi non licet, quaſi ea non adſcripſerit decenti perſonæ, ſcenæque „condecenti. Quænam aptior perſona, quam Petrus Paulus Vergerius, homo litteris vix „aſperſus, ſeu potius pulverulentus, ſed totus temeritate incenſus, ſicut patet ex illius li„bris, cuivis honeſto lectori ſtomachum moventibus? Et plane vulgus illius Vallis apta „erat ſcena hujuſmodi ſcommatis, non idoneis, ut imprimerentur in auditoribus alterius „temperaturæ. quare ſolerter legens Suavis in Epiſtolis Vicecomitis per eos dies ſcriptis, „Vergerium in Valle Tellina concionari contra Concilium iis, quæ ab eo dicebantur, non „expreſſis, tribuit illi argumenta veriſimilia in hujuſmodi concionatore.

3 Vide ſupra *pag.* 143. *ſeqq.*

4 Adeundus S. Athanaſius *lib. de Synodis num.* XLI. *tom.* I. *par.* II. *opp. pag.* 755. *edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri.*

§. IV.

Quid ſit, quam poteſtatem, quoſque ordines ſignificet Hierarchia Eccleſiaſtica?

EST igitur Hierarchiæ notio duplex (1). Aut enim per ſe ipſa conſideranda eſt, aut propter res, in quibus tamquam in materia quadam verſatur. Ac priore quidem modo definiri Hierarchia poteſt gubernandorum ſacrorum poteſtas, & functio. Hujus autem eſt finis, ut eſt a doctis viris animadverſum, Dei ſimilitudo, ad quam imitatione poteſtatis, & efficientiæ Hierarcha *ſcientia*, *poteſtate* & *actione* perducitur. Rurſus eodem priore ſenſu, vel quemcumque gradum, & ſacrorum præfecturam Hierarchia (2) ſignifi-

1 Dionyſius Petavius lib. II. *de Angelis cap. I. num. I. pag.* [illegible] *tom. I. Theologicor. Dogm. edit. Pariſ.* ἱεραρχίαν hoc loco [illegible] a quibuſdam *ſacrum Principatum* dici affirmat. Quod verum, ut [illegible] argumentando [illegible]. Nam ſi [illegible] *Principatum* [illegible], quod [illegible] in republica, aut [illegible] ἱεραρχία *ſacrum Principatum* ſignificabit, [illegible] Chriſtianæ in Eccleſia [illegible], ſacrorum [illegible]? Confer [illegible] Thomaſſinum [illegible] Colloniam lib. [illegible] *de Eccl. Hierarch. cap.* [illegible] & Hallierum lib. [illegible] *de Eccleſiaſtica Hierarch. pag.* [illegible] [illegible] ἀρχῶν [illegible] ἱεραρχίαν, [illegible] τῶν ἱερῶν ἀρχὴ [illegible]. Atque hac poſteriore [illegible] in Scholiis ad Dionyſii *cæleſtem Hierarch. pag.* [illegible] *edit. an. 1633* [illegible] Dionyſii tom. [illegible] Conſule Petavium *ibid.* Sed quod diximus de priore Hierarchiæ ratione eſt, confirmat ibidem Maximus antiquus *Scholiaſtes*, in *Cæleſt. Dionyſ. Hierarch. ibid. pag.* [illegible] „ Quandoquidem, inquit, Hierarchiæ nomen inſcribunt huic operi, ſolet appel„ lare Dionyſius Hierarcham Epiſcopum. Sciendum eſt igitur, Hierarchiam quidem eſſe „ principatum, ac velut curam ordinandorum ſacrorum. Hierarcham vero, qui ſingula „ gradu, eaque curet, ac moderetur &c. „ Adeundi Petavius *ibid.* & Hallierus *cap.* [illegible] *lib.* [illegible] *pag.* [illegible] *& ſeqq.* Quod de imitatione Dei dictum eſt, hoc ſane ponitur a Dionyſio in [illegible] *cap. de Cæleſti Hierarch. inter pag.* [illegible] [illegible] ἱεραρχία, inquit, [illegible] „ Eſt quidem, „ [illegible] meo, Hierarchia ordo ſacer, ſcientia, & actio, quæ ad divinitatis ſimilitudi„ nem, quoad ejus fieri poteſt, & quadam proportione illuſtrationum, quæ divinitus datæ „ ſunt, ad Dei imitationem traducitur. „ Adeundi Hallierus *ibid.* & Petav. *ibid.*

2 Petavius *ibid. num. IV. pag.* [illegible] qui rem confirmat Dionyſii *cap. I. de Eccl. Hierarch.* auctoritate. Habet autem Dionyſius *ibid. pag.* [illegible] hoc modo „ Eſt quidem omnis „ Hierarchia, ſecundum venerandam noſtram traditionem, ratio, & integra rerum ſubjecta„ rum ſacrarum, ac generaliſſima comprehenſio hujus, vel illius Hierarchiæ ſacrorum. „ Noſtra igitur Hierarchia nomen dicitur, & eſt omnium, quæ in ipſa ſunt, ſacra complexio, „ per quod [illegible] divinus Hierarcha, omnium, quæ ad ſe pertinent, ſacratiſſimorum „ particeps, ut qui ab Hierarchia nomen adeptus ſit. Ut enim qui Hierarchiam dicit, ſi-

„ mul

ſignificat, cujuſmodi in Eccleſia Catholica varii ſunt principatus, curationeſque ſacrorum, ut in Epiſcopo, preſbytero, & miniſtris diverſæ ſunt poteſtates, & varia obeundarum functionum jura, & hoc quidem modo non Epiſcopos ſolum, ſed miniſtros etiam, quantulacumque tandem poteſtate præſtent, Hierarchas appellare licet; aut ſupremam (1) tantummodo *juriſdictionem*, quam dicimus, ſummumque magiſtratum complectitur, eumque Epiſcoporum indicat, imprimiſque Pontificis maximi dignitatem.

Ratione vero rerum earum, in quibus, tamquam in materia Hierarchiam verſari dictum eſt, non Antiſtites ſolum, & adminiſtros Eccleſiarum Hierarchia ſignificat, ſed eos etiam, qui ſubjecti ſunt, ab iiſdemque præſidibus, miniſtriſque ſacrorum illuminantur, initiantur, & perficiuntur. In his Dionyſius gradus eſſe numerandos cenſet omnino tres, ut catechumenos, ut myſteriis initiatos, ut Monachos, quos perfectiſſimum profiteri gradum ſcribit (2).

Epi-

„ [illegible] dicit, [illegible] qui Hierarcham dicit, a Deo [illegible], „ ac divinum virum ſignificat, omnis ſacræ [illegible] intelligentem, in quo liquido, ac „ perſpicue Hierarchia omnis, quæ ad eum pertinet, perficitur, & cognoſcitur„. Adnotat Petavius *ibid. pag.* 110 quo loco a. Maximum a mente Dionyſii recedentem corrigit

1 Dionyſius Petavius *ibid. pag.* 110. „ Neque Hierarchiam, *inquit*, qualem ille loco „ deſcribit, [illegible] Dionyſius per ſingulos diviſam eſſe gradus, ac totidem eſſe Hierar- „ chias, quot ordines ſacrorum miniſtrorum, alios ut alia ſit Hierarchia Presbyterorum, „ alia Diaconorum; ſed unam eandemque [illegible], penes quem principatus eſt omnium „ ordinum, & ſanctitatum, [illegible] ſacrorum [illegible] gubernandorum, [illegible] „ [illegible] vero qua eſt illa, quam Epiſcopi dignitas. Ergo Epiſcopatus eſt Hierarchia „ illa, [illegible] Hierarchia, quam Dionyſius loco illo contemplatur [illegible]„. Atque hoc ſenſu intelligenda ſunt, quæ Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum [illegible] libro cap. [illegible] tom. 1 *Apoſtolicor. Patrum edit.* Cotelier *Amſtelod. an.* 17[illegible] *pag.* [illegible] [illegible] [illegible] *Epiſcopos quidem* [illegible], *quæ ad principatum ſacerdotum pertinent; Presbyteris vero, quæ ad ſacerdotium; diaconis vero, quæ ad miniſterium utriuſque*. Hoc ille, quem [illegible] Critici [illegible] [illegible] ſeculum [illegible] cenſent. Itaque Dionyſius, qui [illegible] Hierarchiam Eccleſiaſticam cum cœleſti confert, quemadmodum c. [illegible] p. 1[illegible] Seraphinorum ordinem [illegible] vocavit, [illegible] hoc ipſo nomine non obſcure indicat appellari poſſe ordinem Epiſcoporum. Adeundus Hallerius l. 1. de Eccl. Hierarch. ſect. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible]

2 Dionyſius *cap.* v. *Eccleſ. Hierarch. pag.* 1[illegible] *editionis ejuſdem* in tria divisi *Hierarchiam* [illegible] *ſacra*, [illegible] [illegible], *ut ſacrorum Præſides* [illegible], *ut* [illegible] *Cap.* vi. *pag.* [illegible] de [illegible], tres ordines [illegible] initiatorum, hos

Epiſcopis autem ordinandi Presbyteros, miniſtroſque; & adminiſtrandæ, gubernandæque Eccleſiæ divinitus eſſe facultatem datam, ita ut offerendi, & ſolvendi a peccatis, ligandique ſit eis cum presbyteris poteſtas communis, diaconiſque munera eſſe divina auctoritate tributa, quibus in Eccleſia circa res ſacras fungi ſolent, nemo eſt orthodoxorum, qui dubitet. Atque ex iis, quæ diſputata hactenus ſunt, intelligi plane potuit, quæ ſit, & quam poteſtatem, quoſque Ordines Hierarchia ſignificet. Nunc recte ne ponantur hæc ipſa a Catholicis, diſquirendum eſt.

§. V.

Datam divinitus eſſe Eccleſiæ adminiſtris poteſtatem gubernandorum ſacrorum, oſtenditur.

ITaque quum religio non modo conſiſtere, ſed etiam cogitari ſine rebus ſacris non poſſit, neceſſe eſt, ut inſtituta religione (divina auctoritate, qua præſtabat) a Chriſto, ſacra item fuerint inſtituta. Sacra autem eſſe ulla, quin ſint, qui ab Auctore religionis Chriſtianæ Deo atque homine Chriſto eorumdem adminiſtrandorum poteſtatem obtinuerint, ſuſpicari qui poſſumus? Concedendum eſt igitur, eſſe in Eccleſia viros, in quos a Chriſto ſacrorum (1) adminiſtrandorum poteſtas manaverit. Hos vero quis neget Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque eſſe, quorum eſt a Patribus, & ab Apoſtolis, quaſi hac tanta auctoritate præſtarent (2) facta commemoratio? Quamobrem dabunt, opinor adverſarii, niſi cum ſacris litteris, Patrumque monumentis pugnare velint, manaſſe a Deo in miniſtros, præſideſque Eccleſiarum gu-

hoc eſt *Catechumenos*, *pœnitentes*, atque *energumenos*; tum *populum* participem myſteriorum, poſtremo *Monachos*, qui perfectiſſimum ſtatum profitentur. Atque in Cæleſti quidem Hierarchia c. 3 § 2. p. 43. Ratio erat *Hierarchia Ordinum poſtulare, ut alii purgentur, alii purgent, alii illuminentur doctrinæ luce, alii illuſtrent, alii perficiantur, alii perficiant*. Quapropter s. Thomas 1 *part.* qu. cviii. art 1. *in corp.* „ Ex eo quod „ Hierarchia, *inquit*, ſit ſacer Principatus, in nomine autem principatus duo intelligun„ tur, ſcilicet ipſe Princeps, & multitudo ordinata ſub principe „. Vide Hallierum *ibid.* *ſect.* 11. *cap.* 11. *pag.* 25 *ſeqq.*

1 Vide ſupra *pag.* 260. *hujus vol.*

2 Confer quæ dixi ſupra *pag. hujus vol.* 145. *ſeqq.* & *pag.* 127. *ſeqq. not.* 1. *ſeqq.*

gubernandorum, adminiſtrandorumque ſacrorum poteſtatem. Quid? ſi jus, poteſtatemque in res ſacras præter miniſtros, Antiſtiteſque Eccleſiæ, laicorum nemo obtineat, quantacumque digitate civili (1) præſtet? Id igitur juris ſi iis eſt viris conceſſum, quos Eccleſiaſticos dicimus, divinitus quidem certe conceſſum fuiſſe, credendum eſt, cum divinitus datum aliquibus demonſtraverim: & ſi in his principes eſſent numerandi civilium rerumpublicarum, reperiretur nemo, qui iis adimendum, quod conſequuti divina auctoritate eſſent, oſtenderet. Conſtat igitur datam ſolis adminiſtris Eccleſiarum eſſe, ut cujuſque ordo poſtulat, gubernandorum ſacrorum poteſtatem.

§. VI.

Nulla eſt cauſſa, quare de fine, & inſtrumentis, atque præſidiis Hierarchiæ quiſquam dubitet.

Finem quidem Hierarchiæ eſſe Dei ſimilitudinem diximus, ad quam imitatione poteſtatis, & efficientia Hierarcha perducitur. De qua re qui dubitat, haud ſcio, cur non idem, ſit ne ſol, an nullus ſit, dubitare poſſit. Nam ſi Chriſtus, ita nos perfectos (2) eſſe oportere, dixit, ut eſt perfectus cæleſtis Pater, quid obſtat, quo minus poteſtate, quam ſunt Præſides Eccleſiæ divinitus conſequuti, efficentiaque ad ſimilitudinem Dei, quoad ejus fieri poteſt, accedere (3) conentur?

Conferre autem ad eam rem acquirendam, quis neget (4), ſcientiam, & actionem poſſe, quas Dionyſius velut inſtrumenta,

1 *Ibid. pag.* 21. *& ſeqq.*
2 Matth. *cap.* 5. *v.* 48. *Evang.*
3 De poteſtate agam paulo poſt diſtincte, & diligenter. Interea confer Hallerium *l.* 1. *ſect.* 1. *cap.* 1. *ſeqq. pag.* 2. *& ſeqq.*
4 Apposite Hugo Victorinus *lib.* 1v. *Adnotat. in Dionyſium pag.* 503 *tom.* 1. *opp. edit. an.* 1648. „Tria, inquit, in definitione Hierarchiæ principalia ponit (Dionyſius) quæ
„ perſpicuunt ipſam Hierarchiæ definitionem. Sunt autem hæc: ordo, ſcientia, & actio.
„ Horum trium ſi defuerit unum aliquod, non conſtat Hierarchia. Primum eſt ordo divinus,
„ quia non eſt poteſtas, ſi ordinata non eſt a Deo; propter hoc, ait, ordo divinus; omnis
„ enim poteſtas a Deo eſt, & quæ a Deo ſunt, omnia bona, & ordinata; propterea qui po-
„ teſtati

ta, & præſidia ad eamdem ſimilitudinem conſequendam eſſe ſcribit? An cognitionem tollendam divinarum rerum, aut nullius eam eſſe ad id, quod volumus, obtinendum momenti arbitrantur? Jam vero ex poteſtate actionem ſequi, quam ſcientia regat, revocari in dubium nullo modo poteſt. Ac ſi poteſtate quiſquam ſacrorum gubernandorum præſtat, is adminiſtrando ſacra, purgabit (1), illuminabit, perficiet denique, ſi volet, ut ſibi divinitus eſſe datum cognoverit.

§. VII.

In Epiſcopo, Presbytero, & Diacono diverſa ſunt poteſtates, ac jura obeundarum ſacrarum functionum. Epiſcopus jure divino ſuperior Presbyteris, ceteriſque eſt in Eccleſia.

HOc nunc generatim ſtatuo, quod ſacrorum Bibliorum, & majorum auctoritate plane conſtat. Epiſcoporum (2) enim munus eſt proprium ordinandi presbyteros, ac diaconos, confirmandi, regendi; presbyterorum autem conſecrandi, atque offerendi, quod tamen eſt illis cum Epiſcopis, ut qui ampliore poteſtate excellant, commune; miniſtrorum denique Epiſcopis, atque Presbyteris rem divinam agentibus, inſerviendi. Sed de his rebus agam alio loco & opportune, & copioſius. Atque Epiſcopum ſuperiorem jure divino Presbyteris, multoque magis miniſtris eſſe, adeoque ſummum ſacrorum in Eccleſia magiſtratum obtinere, cum indicatum ab Apoſtolis ſit, tum multis poſt demonſtrabitur (3).

§. VIII.

„ teſtati reſiſtit a Deo ordinatæ, Deo reſiſtit; propter hoc ergo Hierarchia eſt ordo divinus,
„ ideſt poteſtas a Deo ordinata, & ſecundum Deum diſpoſita: a Deo quippe eſt per ordina-
„ tionem, & ſecundum Deum per imitationem; propterea ordo divinus, quia a Deo eſt, ut
„ ſit, & ſecundum Deum eſt, ut qualis, & quantus ſit. Deinde quia omnis poteſtas, quæ a Deo
„ ordinata eſt, ad aliquid perficiendum, atque complendum ordinata eſt. Sequitur in de-
„ finitione poſt ordinem ſcientia, & actio. Scientia quidem, qua quid faciendum ſit, in-
„ telligant; actio vero, qua quod intellexerint agendum perficiant. In ordine officium,
„ in ſcientia diſcretio, in actione miniſterium &c.

2 Quid ſit illuminare, perficere &c. ex conſequentibus Capp. & Libris, ubi de Baptiſmo, Confirmatione, aliiſque ſacris agemus, intelliges.

3 Teſtimonia ſacrorum Bibliorum afferam, quibus locis agam de muneribus Epiſcoporum, Presbyterorum, & Miniſtrorum. [Lib.] Cap. [illegible]

§. VIII.

Diverſos eſſe gradus hominum in Eccleſia, alios, qui purgandi, illuminandi, & perficiendi poteſtatem habeant; alios, qui purgentur, illuminentur, & perficiantur, conſtat.

QUod ſi ſunt in Eccleſia, qui a ſuperſtione, & ſordibus peccatorum purgent, qui docendo illuminent, qui initiatos perficiant, negari nullo modo poterit, quin etiam ſint, qui purgentur, illuminentur, perficiantur. Sunt autem, ut ſupra demonſtratum eſt (1), prioris ordinis homines in Eccleſia, ſunt igitur & ſecundi. Quapropter cum partes omnes, munera, actiones, quas Hierarchiæ nomine indicavimus, conſiſtant, quid eſt, quod tantopere de voce adverſarii contendendum putent?

CAPUT IV.

De Ordinibus Hierarchicis, imprimiſque de ordine Epiſcoporum.

QUoniam vero ordines eſſe aliquot in Eccleſia, quibus eſt illuminandi, perficidiendique poteſtas divina inſtitutione data, eoſque jam eſſe Epiſcoporum, Presbyterorum, & Miniſtrorum oſtendimus, poſtulare omnino ratio videtur, ut cujuſmodi ii ſint ordines, quanta auctoritate, qui in ipſis ſunt conſtituti, excellant, quibuſque muneribus fungi debeant, videamus. Ordiar autem ab Epiſcopis, quorum eſſe animadvertimus præcipuam dignitatem. Atque ut ordine agam, diſſeram initio de variis appellationibus, quibus a majoribus noſtris vocari conſueverunt, tum de præſtantia eorum, & dignitate; poſt de muneribus, ut ſunt Presbyteris ſuperiores; deinde de honoribus, qui eiſdem adhibebantur; poſtremo de

 præro-

1 §. ſuperiore, ſed ex inſtituto demonſtrabitur, ubi de Epiſcoporum, Presbyterorum & Miniſtrorum officiis agemus.

prærogativis, quibus fit, ut alii aliis *juriſdictione* præcellant.

§. I.

De nominibus, variiſque honorum titulis, quibus olim Epiſcopi ornabantur.

I.

Omnes Epiſcopi, ut eſt aliquibus viſum, interdum appellati Apoſtoli.

FUerunt autem Scriptores olim Christiani, & hi quidem magni, ac nobiles, qui *Epiſcopos*, antequam hoc nomine vocarentur, fuiſſe *Apoſtolos* appellatos putarent. Nam *Epiſcopos* primis Chriſtianæ religionis temporibus eos dici conſueſſe cenſent, quos nunc indicamus vocabulo Presbyterorum (1). Poſt ubi Apoſtolorum iis tributa eſt appellatio, quibus jure (2) tribuenda erat, diſtinctum fuiſſe, proprium-

1 Theodoretus Commentar. in 1. epiſt. ad Timoth. cap. III. tom. III. opp. pag. 471. edit. Pariſ. [illegible] inquit, [illegible] „ Eoſdem olim vocabant Presbyteros, & Epiſcopos; „ eos autem, qui nunc Epiſcopi vocantur, tunc Apoſtolos nominabant. Procedente vero „ tempore, Apoſtolatus nomen vere Apoſtolis reliquerunt; Epiſcopatus autem appellationem „ iis, qui olim Apoſtoli, impoſuerant. Idem in epiſt. ad Philipp. cap. I. v. 1. p. 325. tom. eodem. [illegible] Epiſcopos autem vocat Presbyteros. Et in cap. II. ejuſd. epiſt. ad Philip. v. 25. pag. 333. [illegible] „ Apoſtolum autem ipſum vocat [illegible] (hoc eſt Epaphroditum Philippenſium) ut cui „ eſſet illorum cura concredita. Ut clarum ſit, ſub eo fuiſſe illos, qui in principio [illegible] dicti ſunt Epiſcopi, Presbyterorum ſcilicet in ordine conſtituti „. Rurſum in epiſt. 1 ad Timoth. cap. III. pag. 474. „ Ita, inquit, [illegible] Philippenſium Apoſtolus Epaphroditus: veſtrum enim, inquit, Apoſtolum, & adjutorem neceſſitatis meæ. [illegible] „ Ita Cretenſium „ Titus, & Aſianorum Timotheus Apoſtoli „. Auctor etiam Commentariorum in Epiſtolas Pauli, quem Ambroſiaſtrum vocant, in 1. ad Gal. I. tom. II. opp. S. Ambr. edit. Pariſienſis Monach. S. Mauri pag. 210. „ Apoſtolum, inquit, ſe Paulus non ab hominibus electum, & miſſum ad prædicandum teſtatur, ſicut erant quidam, qui electi ab Apoſtolis „ mittebantur ad Eccleſias roborandas „. Confer Amalarium lib. II. de Divin. Officiis cap. XIII. pag. 974. tom. XIV. Biblioth. PP. edit. Lugdun.

2 Cujuſmodi vere hi Apoſtoli ſint, deſcribit Petavius in præfat. de Hierarchia Eccleſ. lib. cap. [illegible] pag. 681. tom. III. Theologicor. Dogm. edit. Pariſ. „ Duos, inquit, „ veri, ac primarii Apoſtoli notas afferemus. Prima eſt, ut ſive hominum miniſterio, ſive „ immediate ab ipſo Deo conſtituti, & ordinati, munus acceperint Evangelii ubique terrarum

priumque eorum eſſe vocabulum *Epiſcopi* cœpiſſe, qui primas in Eccleſiis obtinerent, inferiorisque ordinis ſacerdotibus unum hæſiſſe nomen *Presbyterorum*. Sed hi, cum ſuam ſententiam confirmare nullo vetere monumento poſſent, ita ut fit, ubi quidpiam ſine ratione dicitur, ut in ea ſacrorum Bibliorum loca inciderunt, in quibus ſuperioris ordinis ſacerdotes Epiſcopi nominantur, obliti rerum, quas aliis in locis ſuorum operum conſtituerant, pugnantia (1) ſcripſerunt, Epiſcopoſque ætate etiam Apoſtolorum eos, qui Eccleſiæ præeſſent fuiſſe dictos ſcripſerunt (2).

Sunt autem qui putent, fuiſſe olim doctrina atque pietate illuſtres viros, qui interdum ut *Epiſcopatum* dicere *Apoſtolatum*, ſic *Epiſcopos* ornare *Apoſtolorum* nomine ſolerent (3).

II. *Epi-*

„ rerum propagandi, quod apud Johannem Damium demonſtrat . . . . . Altera conditio „ eſt, ut plenam, ut perfectiſſimam ubique terrarum poteſtatem habeat [illegible] ligandi, atque „ ſolvendi; Eccleſias inſtituendi, Epiſcopos, & clericos ordinandi &c. „ Confer quæ ſequuntur.

1 Confer Petavium *lib. I. de Hierarch. Eccleſ. cap. 1. ſeqq.* & 2. *ſeqq. pag.* 71. *& ſeqq. edit. ejuſdem tom.* [illegible]

2 [illegible] Theodoretus & Ambroſiaſter [illegible] non alia [illegible], [illegible] [illegible] ut veteres alii nullum olim fuiſſe [illegible] ordines eorum, quos nunc Epiſcopos appellamus, & presbyterorum [illegible] [illegible] Petavius *lib. I. de Hierarch. Eccl.* [illegible] Binghamus [illegible] Petavio *lib. II. Orig. & Antiq. Eccleſ.* [illegible]

3 [illegible] Non [illegible] unde, [illegible] „ [illegible] ſupra memorava „ [illegible] quod Epiſcopus [illegible] apud antiquos Apoſtolatus vocaretur, „ & Epiſcopi Apoſtoli. [illegible] Apoſtolatum „. [illegible] Apoſtolos appellantem, [illegible] *Carthaginenſem Epiſc. apud Harduinum* [illegible] & Apoſtolica dignitate [illegible] placidum [illegible] „ [illegible] Propterea vel *Apoſtolatus* [illegible] &c. „ Id vero [illegible] Romano [illegible] Pontifici [illegible]. Vide epiſtolam Tarraconenſium Epiſcoporum [illegible] ſcriptam apud eumdem tom. [illegible] *Concilior. pag.* 778. ubi „ [illegible] „ [illegible] & Apoſtolatus [illegible] temporibus, quod S. Petri Cathedra obtinet, Catholica nobis [illegible], & novella [illegible] „ [illegible] Apoſtolatum [illegible] conſervet [illegible] „. Confer quæ ſcribit Johann. VIII. apud eumdem tom. [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.* & *pag.* [illegible] Sed [illegible] Gaſparem Barthium *Adverſarior. lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible]

I I.

Epiſcopi appellati ſucceſſores, & filii Apoſtolorum.

Vocati preterea Epiſcopi fuerunt ſucceſſores (1) Apoſtolorum, propterea quod Apoſtoli non ſolum Epiſcopi fuiſſent, ſed etiam Epiſcopos & delegiſſent, & conſtituiſſent, qui ſui loco deinceps Eccleſias moderarentur. Atque hi quidem ut *ſucceſſores*, ita quandoque *filii* (2) ſunt appellati *Apoſtolorum*.

I I I.

Sedis Apoſtolicæ nomine Romana præcipue ſedes, tum ea, quas fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutas conſtabat, poſtremo quæque interdum cujuſlibet Epiſcopi ſedes vocata.

Jam vero quemadmodum Epiſcopi dicti ſucceſſores Apoſtolorum ſunt, ita eorum ſedes majores noſtri interdum Apoſtolicas appellaverunt. Sed quoniam Romanam Eccleſiam a Petro Apoſtolorum Principe fuiſſe inſtitutam, atque a Paulo item Apoſtolo, & doctore gentium amplificatam, conſtabat, eratque omnium Chriſtianorum, qui orthodoxi vocabantur, & erant, ſumma de illius primatu conſenſio, factum hinc eſt, ut hæc una imprimis, quam Petri ſucceſſor ob-

1 S. Cyprianus epiſt. LXVI al. LXIX. ad Florentium pag. 167. edit. Oxon. „ Qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt „. Et epiſt. XLV pag. 88. „ Laborare debemus, „ ut unitatem a Domino, & per Apoſtolos nobis ſucceſſoribus traditam obtinere poſſimus „. Firmilianus apud eumdem Cypr. epiſt. LXXV. pag. 225 „ Hoſtes unius Catholicæ „ Eccleſiæ, in qua nos ſumus, qui Apoſtolis ſucceſſimus „. Concilium Carthaginienſe tempore S. Cypriani pag. 242. ejus opp. edit. Oxon. „ Manifeſta eſt ſententia D. N. J. C. Apoſtolos mittentis, & ipſis ſolis poteſtatem a Patre ſibi datam permittentis, quibus nos „ ſucceſſimus &c. „. Eadem fere habet Euſebius in 1. lib. Hiſt. cap. 1. pag. 91. edit. Cantab. & multo antiquior Euſebio Irenæus loco ſupra deſcripto pag. 285 n. 4. hujus vol.

2 S. Auguſtinus in Pſalm. 44. verſ. 17. pag. 397. ſeq. tom. IV operum edit. Monachor. S. Mauri „ Hodie Epiſcopi, qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? Ipſa Eccleſia „ patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus Patrum . . „ Hæc eſt Catholica Eccleſia: filii ejus conſtituti ſunt principes .... filii ejus conſtituti ſunt „ pro patribus &c.

obtineret. *Sedes Apoſtolica* (1) a majoribus noſtris ſingulari quadam ratione vocaretur, adque in noſtram ætatem vocabulum permanaret. Quamobrem Binghami (2) magno eſt in errore ſententia, qui cum veterum communem, ac pervulgatam loquendi de ſede Romana rationem aut diſſimulaſſet, aut non animadvertiſſet, *peculiare* illi genus hoc appella-

(1) S. Cyprianus *epiſt.* [illegible]

(2) [illegible]

pellationis fuiſſe negavit, propterea quod Scriptores aliquot quinti, ſequentiumque ſeculorum inveniſſet, qui perraro quidem, ac ſenſu, meo quidem judicio, latiore, cujuslibet Epiſcopi cathedram *Sedem* Apoſtolicam vocaverunt. Non enim *peculiaris* cuipiam eſſe deſinit appellatio, ſi ei perſæpe; ceteris raro, ac latiore ſignificatione tribuatur. Alioqui *peculiare* eſſe duodecim viris, quos Chriſtus delegerat, Apoſtoloſque appellarat, deſiiſſet *Apoſtolorum* vocabulum, propterea quod in ſacris litteris novi Teſtamenti aliquos fuiſſe interdum nominatos Apoſtolos (1) legamus, qui unum obirent munus *Epiſcoporum*. Ac *ſenſu* quidem *latiore* cujuslibet Epiſcopi cathedram *Sedem* fuiſſe *Apoſtolicam* interdum appellatam dixi, quod neque *Epiſcopo* cuique primatum in univerſam Eccleſiam competere, neque cujuſque ſedem *ἀμέσως* ab Apoſtolis ſtabilitam, ſcirem, ſed quod hoc uno nomine eo ornatam titulo intelligerem, quo *Epiſcopi* quique ſucceſſores dici Apoſtolorum conſueviſſent.

Etſi igitur hæc Romanæ ſedis peculiaris appellatio erat, tamen Majores noſtri, quoniam Eccleſiarum quarumdam ab Apoſtolis fuiſſe jacta fundamenta certis monumentis cognoverant (2), has etiam *Apoſtolicas Sedes*, quam ceteras, crebrius vocaverunt.

Ac

1 Epaphroditum Philippenſium Epiſcopum a Paulo dici Apoſtolum vocatum conſtat. Sic veteres Timotheum Apoſtolum appellarunt, quem Euſebius *Epiſcopum lib.* III. *Hiſt. Eccl. cap.* IV. *p.* 91. *edit. Cantabr.* vocat. Adeundus Caſpar Barthius *Adverſarior. lib.* 41. *cap.* 8 *pag.* 1901.

2 Tertullianus *lib. de Præſcript. Hæret. cap.* 20. *pag.* 208 *edit. an.* 1748. „ In orbem „ profecti (*Apoſtoli*) eamdem doctrinam ejuſdem fidei nationibus promulgaverunt, & proinde Eccleſias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, & „ ſemina doctrinæ ceteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, ut Eccle- „ ſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles APOSTOLICARUM ECCLESIA- „ RUM „. Et *pag.* 209. „ Si hæc ita ſunt, conſtat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis „ ECCLESIIS APOSTOLICIS matricibus, & originalibus fidei conſpiret, veritati deputan- „ dam „ . „ Communicamus cum Eccleſiis Apoſtolicis, quod nulli doctrina diverſa „ „ Latuit aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram, [illegible] „ & alligandi in cœlis, & in terris poteſtatem „ ? Et cap. [illegible] pag. [illegible] „ Age jam qui „ voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ, [illegible] Eccleſias Apoſtolicas, „ apud quas ipſæ adhuc CATHEDRÆ APOSTOLORUM ſuis [illegible] præſident, apud quas ipſæ „ authenticæ litteræ eorum recitantur ſonantes vocem [illegible] Italiæ adjaces, ha- „ bes Romam, unde nobis quoque auctoritas præſto eſt [illegible] Eccleſia [illegible] „ doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt „. [illegible] Auguſtin [illegible] dentur, quæ oſtenſa Burghemus. Ille enim *epiſt.* 42. *al.* 43 *ad Fratres Madaurenſes pag.* [illegible] *Tom.* II *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* „ Chriſtiana ſocietas, inquit, per ſedes Apo- „ ſtolorum, & ſucceſſiones Epiſcoporum certa per orbem propagatione diffunditur „.

Ac facile patiar *Sedem Apoſtolicam* fuiſſe dictam a (1) Paulino Nolano Tagaſtenſem Cathedram, quam Alypius; & Tricaſſinam ab Sidonio, quam Lupus occupabat, ſedem.

I V.

Epiſcopi vocati viri Apoſtolici, iique præſertim, qui proxime Apoſtolis ſucceſſerunt.

Extant præterea monumenta & vetera, & magnæ auctoritatis, ex quibus intelligitur, *Epiſcopos* quandoque fuiſſe viros *Apoſtolicos* (2) appellatos. Quamquam eſt id ſæpius Antiſtitibus, qui proxime attigerunt ætatem Apoſtolorum, tributum nomen.

Tom. IV. Oo V. *Ap-*

1 *Epiſt.* III. *al.* XLV. *ad Alypium pag.* 10. *edit. Veron. an.* 1736. „ Gratulamur ita„ que, & gloriamur in Domino . . . . in cujus te civibus principalem cum principibus „ populi ſui Sede *Apoſtolica* merito collocavit „. Miror autem quid ſit, quod omnibus ſedibus Epiſcopalibus cum quarto ſeculo appellationem fuiſſe communem ſcribat *Adnotator* [illegible] Operum [illegible] *pag.* 10. Non quod [illegible] . . . . [illegible] poſſit. Si enim tum ſæpe Sedes Apoſtolicæ dictæ ceteræ fuiſſent, quam dicta Romana eſt, tum quidem certe Adnotatori aſſentiremur. Paulini autem, & Sidonii locus quemadmodum communem efficere eam, quam ſcribit, conſuetudinem potuerunt? Neque vero aliis in locis Paulini, quos idem *Adnotator* indicat, reperire ſuiſſe quidpiam licet. Non in epiſtola ad Florentium, non in tribus, quæ ſunt ad Auguſtinum ſcriptæ, non in duabus ad Victricium, non in quinque ad Delphinum, ut mirum ſit, eum, qui illuſtrare Paulini opera conatus eſt, aſtruentem eſſe hallucinatum. Quid de monumentis ceteris dicemus, quæ diſſimile non memorat? An Athanaſius *Hiſt. Arian. ad Monachos*, quis ex ſeculo ſingulari [illegible] Apoſtolicum thronum vocaretur, non indicat? Namque [illegible] *pag.* 364. *tom.* I. *opp.* P. I. *edit. Monach. S. Mauri* habet hoc modo . „ Neque „ Liberio Romano Epiſcopo ab ipſo initio pepercere . . . . nihil veriti, quod [illegible] „ ipſum *Apoſtolicus thronus* ſit „. Quamquam non is ſum, qui alioqui extare exempla præter illud Paulini, negem. Vide Cangium *Gloſſ. Med. & Infim. Latin. ad v. Apoſt. Sedes*, & *Apoſtol. tom.* I. *Nov. edit.* Sidonius Apollinaris *lib.* VI. *epiſt.* I. *pag.* 995. *tom.* I. *edit. Pariſ. Opp. Sirmondi* „ . . In Apoſtolica Sede novem jam decennis quinquennium „.

2 Tertullianus *de Præſcriptionibus Hæreticor. cap.* XXXII. *pag.* 213 *edit. an.* 1708. „ Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita „ per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, „ VEL APOSTOLICIS VIRIS, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem, „ & ANTECESSOREM. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt. Sicut „ Smyrnæorum Eccleſia POLYCARPUM ab Johanne conlocatum refert. Sicut Romanorum „ CLEMENTEM a Petro ordinatum itidem. Perinde utique & ceteræ exhibent, quos AB „ APOSTOLIS IN EPISCOPATUM CONSTITUTOS APOSTOLICI SEMINIS TRADUCES HABEANT „. Vide ut Epiſcopi ordinati ab Apoſtolis Apoſtolici viri appellentur ab Tertulliano? Conſer S. Aug. lib. III. *de Doctr. Chriſt. cap.* XXXIII. *pag.* 13. [illegible] *par.* I. *edit. Pariſ. Mon. S. Mauri*. Adeundus Cangius *Gloſſar. M. & Inf. Lat. ad v. Apoſtolica ſedes*. S. Hilarius *Fragm. Hiſtor.* [illegible] *pag.* 1380. *edit. Pariſ. Monachorum S. Mauri*, ubi Epiſcopus quoque *Apo-*

V.

Appellari quoque Eccleſiarum antiſtites Hierarchas, hoc eſt ſacri, vel ſacrorum Principes conſueverunt.

Accedit Hierarcharum (1) vocabulum, quod item fuiſſe Epiſcopis olim tributum conſtat. Atque is Scriptor, qui Dionyſium ſeſe Areopagitam dixit, quique non eſt ſeculo quinto recentior, eam ſæpe uſurpat appellationem. Sequuti deinceps permulti ſunt, qui ejuſdem exemplum imitati, *Hierarchas* ſacrorum antiſtites vocaverunt (2).

VI. Ex

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

V I.

Et Principes, ſine adjuncto, & Principes populi, & Principes Eccleſiæ. Quare Epiſcopatus etiam dictus Principatus, & Principatus Eccleſiæ fuit.

Ac mirum ſane videri nemini poterit, *Hierarchas* dici ab Dionyſio Eccleſiarum Præſules conſueſſe, cum certum ſit diu ante ab Græcis ἄρχοντας (1), ab Latinis autem ipſos fuiſſe *Principes* (2) appellatos, propterea quod principatum in adminiſtratione ſacrorum tenerent. Quæ res cum paullo ante demonſtrata ſit, tum multis aliis, iiſdemque illuſtribus monumentis demonſtrari ad veritatem plane poteſt.

Neque vero *Principes* tantum, ſed etiam *Principes* (3) *populi*, quod rem Chriſtianorum ſacram gererent, fuerunt Epiſcopi appellati.

Quumque primas quiſque antiſtes in ſua Eccleſia obtineret partes, factum hinc eſt, ut omnes Epiſcopi *Eccleſiarum* (4) *Principes* audirent.

 Hæc

1 Confer quæ ſupra *pag.* 276. *not.* 3. deſcripſi ex Euſebio, & *pag.* 278. *ibid.* ex Chryſoſtomo, & *pag. eadem* ex Optato. Gregorius Nazianzenus *orat.* XVII *pag.* 271 *edit. an.* 1690. ἄρχομεν, loquit., καὶ αὐτοὶ: *Principatum & nos obtinemus*. Hinc Epiſcopi ἄρχοντες dicti. Rurſum Chryſoſtomus *lib.* III. *de Sacerdotio cap.* XIV. *pag.* 390. *tom.* I. *Opp. edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri* „ εἴωθε γὰρ ὡς τὸ πολὺ, τὸ τῶν ἀρχομένων πλῆθος, [illegible] τῶν ἀρχόντων τρόπους [illegible] „. Solet enim ſubditorum turba Principum ſibi mores ceu archetypum, „ & quamdam imaginem ſpectare, ſeque ad illorum formam effingere „. Loquitur autem de Principibus Eccleſiarum. Conſule Origenis locum mox deſcribendum.

2 Vide ſupra *pag.* 276. *not.* 3. Optati teſtimonium, & Hieronymi locum mox deſcribendum.

3 Hieronymus *Comment. in cap.* III. *Iſaiæ verſ.* 14. *pag.* 50. *tom.* III. *Opp. edit. Monach. S. Mauri Pariſ.* „ Intelligant autem, & Principes hoc fuiſſe tunc in veteri populo, „ quod nunc eſt [illegible] presbyteros, & Epiſcopos.

4 Origenes *lib.* III. *contra Celſum num.* XXX *pag.* 466. *tom.* I. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* „ Si Ἄρχοντα Ἐκκλησίας *Principem Eccleſiæ* cum ſingularum Urbium Præſidibus „ comparaveris, intelliges inter Senatores, & *Principes Eccleſiæ Dei* ἄρχοντας ἐκκλησίας „ Θεοῦ, etiam eos, qui a ceteris ſuperantur . . . in progreſſione ad virtutes præcellere „. Hieronymus in *Pſal.* LXV. *pag.* 241 *tom.* II. *Opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* „ Conſtituit Chriſtus Sanctos ſuos ſuper omnes populos. In nomine enim Dei dilatatum eſt Evangelium in omnibus finibus mundi: in quibus [illegible] Eccleſiæ, [illegible], conſtituti ſunt.

Hæc cum ita ſeſe haberent, tum dignitas Epiſcoporum *& principatus* eſt a majoribus, *& principatus Eccleſiæ* (1) appellata.

VII.

Rurſum Epiſcopi dicti προεστῶτες *Præfecti*, προστάται *Præpoſiti* πρόεδροι *Præſidentes*, ἔφοροι *Inſpectores*, *&* ἡγούμενοι *Duces*.

Cumque Epiſcopi primas in Eccleſia partes teneant, ceteriſque præſtent dignitate, factum hinc eſt, ut jam uſque ab antiquiſſimis Chriſtianiſmi temporibus προεστῶτες (2) appellarentur. Cujus quidem rei illuſtria extant apud Juſtinum Martyrem, Euſebium, alioſque rerum noſtrarum Scriptores exempla. Qui autem ab illis, cum Græce ſcriberent, προεστῶτες vocati ſunt, iidem ab Latinis (3) *Præfecti* dici poterant Eccleſiarum.

Προεστὼς (4) vero, qui dictus ab Origene, nonnul-

1 Origenes *homil.* xi. *in Hieremiam* num. iii. tom. iii. opp. edit. *Pariſ. Monach. S. Mauri* pag. [illegible] „ Qui vero omnium maxime obtinet ἀρχὴν [illegible] „ *principatum ipſum Eccleſiaſticorum*, [illegible] S. Johannes Chryſoſtomus lib. iii. *de Sacerdotio* num. [illegible] pag. [illegible] tom. i. opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri. „ [illegible] ubi [illegible] τῶν [illegible] ἀρχῶν *Eccleſiaſticorum Principatuum* electiones [illegible] &c.

2 S. Juſtinus Martyr *Apolog.* I. num. LXV. pag. [illegible] edit. Venetæ opp. an. 1747. [illegible] „ [illegible] προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος [illegible] *Deinde ei qui præeſt fratribus, offertur panis &c.* Qui enim [illegible] qui fratribus præeſt, niſi Epiſcopus [illegible] Confer Petavium *lib.* [illegible] *de Eccleſiaſtica Hierarchia* c. [illegible] tom. iii. *Theologicor. dogm.* edit. *Pariſ.* pag. [illegible] Accedit Euſebius, Nam *lib.* vi. *Hiſt.* cap. iii. *pag.* [illegible] edit. *Cantabrig.* de Origene agens „ Cum vero plures quotidie diſcipulos [illegible] „ [illegible] videret, propterea quod Catechumenorum inſtitutio ipſi ſoli mandata fuerat „ ὑπὸ Δημητρίου τοῦ τῆς ἐκκλησίας προεστῶτος a Demetrio Eccleſiæ Præſule. „ Et c. viii. *pag.* [illegible] Itaque Demetrius [illegible] τῶν [illegible] προεστὼς [illegible] *præſi-* „ *dens* „ [illegible] & cap. [illegible] *pag.* [illegible] [illegible] προεστῶτος [illegible] Eccleſiarum *præſidens* eſt, & lib. viii. cap. [illegible] pag. [illegible] τοὺς τοῦ λόγου προεστῶτας *verbi præſides*, & *lib.* viii. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] τῆς κατὰ Νικομήδειαν ἐκκλησίας [illegible] προεστὼς [illegible] Eccleſiæ, quæ Nicomediæ eſt tunc *præſidens* Anthimus. Confer Gregorium Nyſſenum tom. iii. opp. pag. [illegible] edit. an. [illegible]

3 Vide interpretationem Gelenii *lib.* VIII. *Orig. contra Celſum pag.* [illegible] tom. [illegible] opp. Orig. an. [illegible]

4 Origenes lib. VIII. *contra Celſum* num. [illegible] *pag.* [illegible] tom. i. edit. *Monach. S. Mauri* „ Quod ſi qui in Eccleſia præſunt, [illegible] *quæ ſecundum* „ *Deum eſt, patriæ*, [illegible] προεστάναι [illegible] „ [illegible] *duces autem*, *Eccleſiæ* et qui dicuntur προεστῶτες [illegible] „ *qui & præſunt, ſecundum ea, quæ ſunt ordinata a Deo &c.* „ Adiſis Petavium lib. III. *de Hierarch. Eccl.* cap. [illegible] § [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible]

nulliſque aliis Græcis interdum eſt, is quoque fuit a noſtris *Præpoſitus* appellatus. Nam *Præpoſitorum* (1) non Patres modo, quum de Epiſcopis agerent, verum etiam qui ſacra Biblia novi (2) Teſtamenti Latina fecerant, meminerunt.

Προέδρους (3) item Euſebius in Hiſtoria, in eoque libro, quem inſcripſit de *Martyribus Palæſtinæ* commemoravit, quos quidem *Præſidentes* (4) Eccleſiarum nonnumquam ab Latinis fuiſſe appellatos conſtat.

Venio

1 Tertullianus in libro de Fuga in Perſecutione cap. xi. pag. [illegible] edit. opp. Pariſ. an. 1675 „ [illegible] S. Cyprianus epiſt. [illegible] pag. [illegible] edit. Amſtelod. an. 1700 „ [illegible] ... ut Præpoſiti cum clero convenientes, præſente [illegible] plebe, diſponere omnia conſilii communis religione poſſimus „. Et epiſt. [illegible] pag. [illegible] „ Meminiſſe autem diaconi debent, quoniam Apoſtolos, id eſt Epiſcopos, & Præpoſitos Dominus elegit [illegible] „. Et epiſt. [illegible] pag. [illegible] „ Quod & vobis eſſet circa Præpoſiti [illegible] (Fabiani Papæ) memoriam glorioſam „. Et epiſt. [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] „ Vide etiam Cangium tom. [illegible] Lex. Mediæ & Infimæ Latinitatis ad v. Præpoſitus pag. [illegible] edit. Pariſ. Concilium Carthaginienſe [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] Præpoſiti [illegible] „ tom. [illegible] Concil. edit. Pariſ. Hard. [illegible] Conſule Cangium ibid. ad v. Præpoſitus.

2 Epiſt. ad Hebræos cap. xiii. v. 7. „ Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis loquuti ſunt verbum Dei „. Verſ. 17. „ Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis „. V. 24. „ Salutate præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos „.

3 Euſebius Cæſarienſis lib. VIII. Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Cantab. „ [illegible] „ Et pag. [illegible] „ [illegible] προέδρους Præſides [illegible] „ Et lib. de Martyribus Palæſtinæ cap. [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] προέδρους Eccleſiæ præſides [illegible] „.

4 Tertullianus lib. de Corona Militis cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Veneta an. 1701 „ [illegible] „ Et lib. de Jejuniis cap. [illegible] pag. [illegible] „ Duplex apud te Præſidentibus honor [illegible] „ Apolog. cap. [illegible] pag. [illegible] „ Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti „. Et lib. [illegible] ad Uxorem cap. [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] „.

Venio nunc ad *Ephororum* vocabulum. Ἐφόρους (1) autem Græci vocant, quos Latinis licet *Inſpectores* (2) dicere. Atque eſt hæc quidem appellatio Epiſcopis tributa a Philoſtorgio in primo, ac tertio libro Hiſtoriæ. Jam vero ut ab *Epiſcopo* vox eſt nata *Epiſcopatus*, ſic ἀπὸ τῦ ἐφόρυ *ab inſpectore* Philoſtorgius ἐφορείας *inſpectionem* ducendam putavit.

Ἡγούμενοι (3) autem apud Græcos iidem ſunt atque ii, qui apud noſtros *Duces* (4) appellantur. Neque ab Eccleſiaſticis ſolum Scriptoribus; ſed etiam ab Apoſtolo Paulo Epiſcopos video fuiſſe vocatos Duces Chriſtianorum.

VIII.

Et Antiſtites, & Principes Sacerdotum, & ſummi Sacerdotes, Pontifices, &, ut aliqui putant, Pontifices Maximi.

Atque eodem ſane recidit Antiſtitum (5) appellatio, quæ apud Latinos erat in uſu. Nam Tertullianus, quique ſunt deinceps ſequuti Scriptores rerum Chriſtianarum permulti, quod *antiſtare* Epiſcopum ceteris viderent, hunc ipſum Antiſtitem vocaverunt.

Rurſum

1 Philoſtorgius Hiſtoriæ *lib. III. cap. IV. pag. 37. edit. an. 1643.* „ At legatione ſuſcepta ἔφορον Ephori quoque dignitatem ab homodoxis accepiſſe „ & *cap. XV. pag. 48.* „ Paulinum quidem primum audiviſſe, qui ex ἐφορείας *Epheſus* Tyri ad Antiochenam translatus eſt „. Adeundus, ſi licet, Svicerus *Theſ. Eccleſ. tom. I. ad v.* ἔφορος.

2 Vide Petavium *lib. III. de Eccleſ. Hierarch. pag. 344. ſeq. cap. VIII. edit. Pariſ. tom. III. Theologicor. dogm.* Significationem nominis Epiſcopi huc recidere ſcribit etiam Svicerus *ibid. ad v.* ἐπίσκοπος; ſed ſuo more multa contra veritatem turbat

3 Apoſtolus in litteris ad Hebræos *cap. XIII. v. 7.* Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν. *Ducum veſtrorum v. 17.* Obedite τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν. *Ducibus veſtris v. 24.* „ ſalutate „ omnes ἡγουμένους ὑμῶν *duces veſtros* „.

4 Jam non dubito, quin id ſignificet vox Hegumenorum. Translata autem poſt ea vox fuit, ut Præfectos Monaſteriorum ſignificaret, de qua re multa diſputat Svicerus ad v. ἡγούμενος.

5 Tertullianus *lib. de Corona Militis cap. III. pag. 102. edit. Veneta an. 1742.* „ Aquam adituri ibidem, ſed & aliquanto prius in Eccleſia ſub *Antiſtitis* manu conteſtamur „. Antiſtare autem Tertullianus pro præſtare accepit ſæpe, *lib. de Reſurrectione carnis cap. XXXV. pag. 340.* „ Sed non multis paſſeribus antiſtamus „. Idem alibi repetit. Sed omnia ejus dicta perſequi longum eſſet. Pontius Diaconus ſic ordinar in Cypriani Epiſcopi ſui vitam, *pag. I. app. edit. Oxon.* „ Cyprianus Religioſus Antiſtes &c. Multa ejuſmodi reperire apud Cangium exempla expreſſa ex Latinorum PP. operibus, ad *v. Antiſtes*, licet.

Rurſum qui ἀρχιερεὺς (1) Græcis, idem eſt Latinis *Sacerdotum Princeps*. Jam vero fuerunt aliqui Græcorum, qui ἀρχιερέα Epiſcopum quemque appellandum putarent; etſi crebrius Principum Sacerdotum (2) ab Latinis uſurparetur vocabulum.

Summi (3) item *Sacerdotes* Epiſcopi apud noſtros ſæpe audierunt, quod primas inter Sacerdotes obtinerent partes, eoſque moderarentur. Quod quidem appellationis genus non minus eſt vetus, quam eſſe conſtat vocabula ſuperiora.

Fuiſſe autem Antiſtites quoſdam memoria majorum intelligo, qui ſe Sacerdotes (4), quin adderent τὸ *Summi*, vocarent, quod hæc vox non modo Presbyteros, ſed etiam Præſules ſignificare commode poſſe videretur.

Quin-

1 Nova quidem hæc vox eſt, [illegible] Scriptoribus Græcis [illegible] Apoſtolorum. Vide Ignatii ad Philadelphenos Epiſtolam tom. II. *Apoſtolic. PP.* edit. an. [illegible] pag. [illegible] Καλοὶ [illegible] ἱερεῖς, κρεῖσσον δὲ ὁ ἀρχιερεύς. Boni & Sacerdotes, ſed præſtantior [illegible] Princeps Sacerdotum.

2 Ambroſiaſter, qui Donati ævo ſcripſiſſe videtur Comment. *in epiſt. ad Epheſ. c.* IV. *app. t. Ambroſii tom.* II *pag.* [illegible] *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri*: In Epiſcopo omnes ordines ſunt, quia primus Sacerdos eſt, hoc eſt *princeps* eſt Sacerdotum. Conſule S. Hieronymum *epiſt.* [illegible] *ad Afrikan pag.* [illegible] *tom* [illegible] *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri.*

3 Tertullianus *lib. de Baptiſmo cap.* XVII. *pag.* [illegible] *edit. Venetæ an.* [illegible]: Dandi quidem (baptiſmi) habet jus *ſummus Sacerdos*, qui eſt Epiſcopus. Hieronymus in dialogo, qui inſcribitur *contra Luciferianos tom* IV. *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri. p.* [illegible]: Eccleſiæ ſalus in *ſummi Sacerdotis dignitate pendet*. [illegible] *Auctor quæſtionum veteris, & novi Teſt.* [illegible] *apud S. Auguſtinum tom.* III *par.* I *in Append. pag.* [illegible] *edit. Pariſ. Monachorum S. Mauri*: Quid eſt Epiſcopus, niſi primus presbyter, hoc eſt *ſummus Sacerdos*?

4 S. Cyprianus, & Collegæ *epiſt.* [illegible] *ad* [illegible] *Presbyterum* [illegible] *pag.* [illegible] *edit.* [illegible]: Propter quod plebs obſequens præceptis Dominicis, & Deum metuens, a peccatore præpoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad ſacrilegi Sacerdotis ſacrificia miſcere; quando ipſa maxime habeat poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi, quod & ipſum videmus de divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur. [illegible] de Epiſcopis Martiali, & Baſilide, qui lapſi fuerant, [illegible] Tertullianum *lib. de Monogamia cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] [illegible] *de Vit.* & *Paſſ. S. Cypr. pag.* [illegible] *ſeqq. edit. opp.* [illegible] *ad v. Sacerdos*, *Gloſſar.* [illegible] *Lat.* [illegible] *Cod. Canonum Eccleſiæ Africanæ tom.* [illegible] *Cod. Can. Eccl. edit.* [illegible] *pag.* [illegible] Epiſcopi Alexandrinus, & [illegible] appellantur [illegible] Sacerdotes. [illegible] *Cod. Afric.* [illegible] Epiſcopi [illegible] Sacerdotum [illegible] *ibid. pag.* [illegible]: Duos Epiſcopos [illegible] Sacerdotum [illegible] Sacerdotum autem dicit Epiſcopum. [illegible] Eccleſiarum Sacerdotes [illegible] Eccleſiæ appellarunt. [illegible] in [illegible] Epiſtolarum Innocentii III. [illegible] Epiſtola [illegible] Epiſcopi Pariſienſis, [illegible] hæc leguntur. [illegible] *Eccleſiæ Pariſienſis Sacerdos*. In quam Epiſtolam quaſdam nos [illegible], quæ brevi, ut ſperamus, publicabuntur.

Quinetiam *Pontifices* (1) ſæpe ſunt Epiſcopi a majoribus appellati. Cum enim apud Ethnicos, eos, qui Sacerdotibus præſtarent, Pontifices vocari ſcirent, nihil eſſe cauſſæ putabant, cur ſacrorum item Chriſtianorum Præſules non vocarentur hoc nomine.

Neque vero *Pontifices* ſolum, ſed etiam (2) *Summos*, & *Maximos* (3) *Pontifices* fuiſſe Epiſcopos omnes vocatos (4) Binghamus cenſet. Ac de *Summi* quidem appellatione, cum aliquot recenſeantur ab ipſo monumenta, quæ rem efficere videantur, non admodum laborant noſtri. De *Maximo* pugnaciter aliqui negant (5) cadere, præterquam in Romanum Pontificem, in alium quempiam potuiſſe. Ac Tertulliani

1 Vide Cangium *ad v. Pontifex*. Pontius Diaconus in *Vita & Paſſ. S. Cypriani* pag. [illegible] „ [illegible] Dei Pontifex ille, qui [illegible] „ ſemper [illegible], horum omnium opibus [illegible] „.

2 Concilium Agathenſe an. [illegible] celebratum [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] *Concilior. edit. Hard.* „ Si Metropolitanus Epiſcopus ad Comprovinciales Epiſtolas direxerit, in qui- „ bus eos aut ad ordinationem ſummi Pontificis, aut ad ſynodum [illegible] „ Nemo non videt agere hic Patres de Epiſcopo. Sidonius Apollinaris lib. [illegible] *epiſt.* [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] opp. *Sirmondi edit. Pariſ.* „ Nam de Pontificis [illegible] „ hic laboramus. Et lib. [illegible] *epiſt.* [illegible] pag. [illegible] *ſeq.* „ [illegible] „ Conſtantius [illegible] Eccleſiæ [illegible] „ utriuſque profeſſionis ordinibus [illegible] ſacerdotes [illegible].

3 Tertullianus lib. *de Pudicitia cap.* 1 pag. [illegible] *edit. opp. Venetæ an.* 17[illegible] „ Audio „ etiam eſſe propoſitum, & quidem peremptorium. *Pontifex* ſcilicet *Maximus*, quod eſt „ *Epiſcopus Epiſcoporum* edicit, Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.

4 Binghamus *lib.* II. *Orig. & Antiquit. Eccleſiaſt. cap.* II. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] *edit. opp. Halæ an.* 17[illegible] Id vero accepit ab [illegible] lib. [illegible] Vide [illegible] tom. [illegible] *Rom. Pontif.* pag. [illegible] *ſeq.* Quem hic appellet Tertullianus *Pontificem Maximum* non explicat [illegible].

5 Baron. *ad an.* [illegible] Non admodum diſcrepat [illegible] Queſnellus *Diſſ.* [illegible] *de Vita, & Geſtis S. Leonis cap.* [illegible] qui [illegible] Tertulliani verba cadere in Zephyrinum cenſet. Aſſentitur Baronio [illegible] *in Annal. ad an.* [illegible] Nam hoc libro Romanum Epiſcopum [illegible] Tertullianus, [illegible] „ [illegible] *Apoſtolica* (Apoſtolorum autem accidentem Eccleſiam [illegible] appellatam „ Tertulliano Romanam) [illegible] exempla. [illegible] Quod [illegible] „ [illegible] „ Sed habes, inquit, poteſtatem Eccleſiæ [illegible] „ quæro, unde hoc jus Eccleſiæ uſurpes. Si quia dixerit Petro Dominus, ſuper hanc Pe- „ tram ædificabo Eccleſiam meam, tibi dedi claves regni cœleſtis, vel quæcumque al- „ ligaveris, vel ſolveris in terra, erunt alligata, vel ſoluta in cœlis, [illegible] „ [illegible] ſolvendi, & alligandi poteſtatem, id eſt ad omnem Eccleſiam Petri propin- „ quam, qualis es evertens, atque commutans [illegible] Domini intentionem perſonali- „ ter hoc Petro conferentem: ſuper te, inquit, ædificabo Eccleſiam meam... Hæc quemadmodum non ſine [illegible] Pontifici paſſim, quam alteri cuipiam Epiſcoporum, non æque dum intelligo.

ſiani (1) quidem locus, quo Binghamus, aliique utuntur, nihil opis, præſidiique adferre eorum ſententiæ poteſt, cum de *Romano Epiſcopo*, non de quovis alio Presbyter ille Carthaginienſis agat. Sed fac dubium ſit. Re dubia, quæ in controverſiam revocatur, ſtatuere, omnium Epiſcoporum commune hoc fuiſſe genus appellationis, velle, hominis eſſe videtur contra dialecticæ regulas, ut ſua commenta confirmare valeat, diſputantis. Redeo ad *Summi* (2) vocabulum. Fateor illud interdum fuiſſe Epiſcopo cuique, & multo magis Metropolitanis tributum.

IX.

Epiſcopus quiſque appellatus olim Papa, & Pater.

De *Papa* voce nemini dubium eſt, quin ea olim cuique Epiſcopo attribueretur. Nam & in Africa Epiſcopos *Papas* (3) fuiſſe vocatos, & in Ægypto, & in Græcia, & in

Aſia,

1 Vide orationem ſuperiorem.

2 Zoſimus Pontifex ei. *ad Epiſcopos Galliæ epiſt. 1. ſcripta an.* 417. *pag.* 937. *tom.* 1. *Collect. epiſt. Roman. Pontificum.* „ Quiſquis vero poſthac contra Apoſtolicæ Sedis ſtatu„ ta, & præcepta Majorum, omiſſo Metropolitano Epiſcopo, in provinciis ſupradictis „ quemquam ordinare præſumſerit, vel is, qui ordinatus ſe illicite fuerit, uterque Sacer„ dotio ſe carere cognoſcat. Quomodo enim poſſidet Summi *Pontificis* obtinetur, qui„ que erant Pontificis, ſervare contemnit.? Hac communia eſſe omnium Epiſcoporum conſtat. Idem Zoſimus *epiſt.* 12. *pag.* 971. *an.* 418. „ Eulalio ſuffraganeis diſpendiſſe per „ eos gradus, datis prope a fidei documentis presbyterii Sacerdotum poterit promere„ ri. De quo loco, ſi eo illum exactior ad hunc morem alia produxerit, etiamſi pon„ tificatum ſervare debebit... Nempe ut quemquam Epiſcopum *Summum Pontificem*, ita dignitatem *Summum Pontificatum* vocat. Sed ſi Summi Pontifices Epiſcopi dicti ſunt, cur non præcipue Metropolitæ appellari eodem nomine potuerunt?

3 Tertull. jam lib. *de Pudicitia cap.* XIII. *pag.* 564. *edit. Venetæ an.* 1744. „ Et tu „ quidem Pœnitentem mœch. ad exorandam fraternitatem in Eccleſiam inducens conci„ liciatum, & concineratum cum dedecore, & horrore compoſitum proſternis in medium „ ante viduas, ante presbyteros, omnium lacinias invadentem, omnium veſtigia lambentem, omnium „ genua detinentem, inque eum hominis exitum, quantis potes, miſericordiæ illecebris, „ bonus paſtor, & BENEDICTUS PAPA concionaris „. Hæc Montaniſta Tertullianus de Epiſcopis Catholicis. *Acta SS. MM. Perpetuæ, & Felicitatis* ſic habent *de Epiſcopo Carthaginenſi num.* XIII. *pag.* 85. *edit. Ruinart. Veron.* „ Et exivimus ante fores Optatum Epi„ ſcopum ad dexteram, & Aſpaſium Presbyterum doctorem ad ſiniſtram ſeparatos, & triſtes, & miſerunt ſe ad pedes nobis, & dixerunt nobis, componite inter nos, quia exi„ iſtis, & ſic nos reliquiſtis, & diximus illis. Non tu es PAPA noſter, & tu Presbyter &c. Clerus Roman. *epiſt. ad Cyprian.* quæ inter Cyprianicas XXX eſt *pag.* 50. *edit. Oxon.* ſcribit hoc modo: „ Cypriano Papæ Presbyteri, & Diaconi Romæ conſiſtentes ſalutem „. Et *epiſt.* XXXI.

Aſia, & in Hiſpania, atque in Galliis tam eſt manifeſtum, ut negari nullo modo poſſe videatur. Quamobrem lapſos fuiſſe arbitror eos, qui, præter Romanum Pontificem, Cyrillum (1) Alexandrinorum Epiſcopum primum omnium numerarent, cui hæſerit *Papæ* vocabulum, propterea quod Legatus Pontificis Maximi in Synodo Epheſina eſſet. Eſt item Arabum quorumdam Scriptorum magno in errore ſententia, qui ut Romanam Eccleſiam deprimere aliquanto poſſent, nomen hoc ortum principio in Ægypto (2), indeque translatum in Italiam, Pontificique Maximo adſcriptum fuiſſe cenſuerunt. Atque fuerunt, qui hujuſce vocis etymon ex eo eſſe repetendum putarent, quod *Patrem*, *Papam* veteres appellare ſolerent, Epiſcopique, ut mox videbimus, ab Eccleſiis patres (3) appellarentur. Sed progreſſu temporum, quod proprium, aut peculiare Epiſcoporum

epiſt. xxxi *pag.* 41. „ Cypriano *Papæ* Moyſes, & Maximus Presbyteri, & Nicoſtratus, & „ Rufinus diaconus &c „ *epiſt.* xxxvi *pag.* 49 „ Cypriano *Papæ* presbyteri, & diaconi „ Romæ conſiſtentes ſalutem „ *epiſt.* viii *pag.* 15 „ Didicimus ſeceſſiſſe benedictum *Papam* Cyprianum „. Et rurſum *epiſt.* xxx *pag.* 40 „ beatiſſimo, ac glorioſiſſimo Papæ „. Hieronymus *epiſt. ad Auguſtinum* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* iv *opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* „ Beatiſſimo *Papæ* Auguſtino „. Atque hæc de Aſia. Nunc de *Ægyptiis*, qui alteram Africæ partem incolunt. *Euſeb. lib.* vii *cap.* [illegible] *pag.* 327 *edit. Cantabr.* „ Hanc „ ego regulam, (inquit Dionyſius Alexandrinus) a beatiſſimo [illegible] *Papa* noſtro Heracla „ accepi „. Theodoretus *lib.* i *Hiſt. cap.* v *pag.* [illegible] *edit. Cantabr.* & Epiphanius *Hæreſ.* [illegible], quæ eſt *Arianor.* num. i *pag.* 727 *tom.* i *edit. Pariſ. Petavius*. „ Arius, quem „ Alexander [illegible] *Papa* &c „. Hieronymus *epiſt.* [illegible] *ad Pammachium pag.* 308. [illegible] *opp. edit. Martianæi* „ Habes *Papam* Epiphanium (*Cyprium*) ... Recepto *Papa* „ Athanaſio (*Alexandrino*) & Paulino (*Antiocheno*). De Galliis Epiſcopis Sidonius Apollinaris *lib.* vi *epiſt.* i *tom.* i *opp. Sirm. edit. Pariſ. pag.* [illegible] „ Domino *Papæ* Lupo „ & *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *Papæ* Pragmatio „ & *epiſt.* [illegible] *Papæ* Leontio „. De Hiſpanis vide Prudentium *Hymno* [illegible] apud Ruinart. *Act. ſanct. MM. ſincera pag.* [illegible] qui ſcribens ad Valer. Cæſarauguſtanum, inquit.

„ [illegible] *Papa*

Sed nolo equidem omnia de hac voce veterum teſtimonia numerare, quibus cum horum magna copia ſit, lectori moleſtiam crearem.

1 Errat igitur [illegible] *lib.* vi *epiſt.* [illegible], qui Cyrillum primum ſuiſſe poſt Rom. Pontificem Papam appellatum, ſcribit. Ruinartius in not. ad *Act.* [illegible] *MM.* p. [illegible] *edit. Veron.* „ Nomen *Papæ* diu omnibus Epiſcopis commune, quod Greg. VII. ſoli Romano „ Pontifici aſſeruerit „.

2 Apud Pearſonium *Vindic. Ignat. par.* 1 *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *Apoſtolicor.* PP. *edit. Amſtel. ann.* 1724. [illegible] Renaudotius *Hiſt. Patriarch. Alexandrinorum pag.* [illegible] *ſeqq. edit. Pariſ. an.* 1713. Abrahamum Ecchellenſis [illegible] in opere *de* [illegible] *Papæ pag.* [illegible] *Bibl. Pontif. Roccabert.* [illegible] Joſephus Simonius Aſſemanus *Bibl. Orient.* tom. [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Rom. an.* 1719. Johannes [illegible] *diſſertationem de* [illegible] *vocis Papæ*.

3 Confer hac de re [illegible] *Gloſſ. Med. & Infim. Latinit.* ad vocabulum *Papa*.

porum erat, in clericos (1) inferioris ordinis tranſlatum eſt, adeo ut (2) πρωτοπαπᾶς diceretur, qui etſi non erat Epiſcopus, inter presbyteros tamen primas obtineret partes, ceteri autem Clerici, imprimiſque Presbyteri παπᾶι; poſt vero corruptione quadam linguæ, ut nunc etiam uſu venit, παπάδες (3) appellarentur.

Patres item fuiſſe dictos Epiſcopos (4) certum eſt. Hujus autem rei plurima extant in ſcriptis Patrum, canonibusque ſacrorum Conciliorum loca, quæ ſane recenſeri omnia, propter copiam, multiplicitatemque, non poſſunt.

X.

Et Pater Patrum.

Sunt item, qui Epiſcopos quandoque fuiſſe vocatos *patrum patres* (5) exiſtiment. Quam equidem rem etſi ab aliquibus revocari in controverſiam certo ſcio, tamen non video, cur concedi a noſtris non poſſit. Quinetiam fuerunt

Pp 2 Epiſco-

1 Diverſo autem modo Græci efferunt vocem, cum Pontificem, & Sacerdotem nominant Papam. Nam Pontificis nomen hoc modo efferunt, ὁ πάπας, Sacerdotis, vel Diaconi &c. παπᾶς. Ita quidem nos facere ſolemus. Sic etiam animadvertit Goarius in Euchologio. Et πρωτοπαπᾶν quidem dicendum primum Sacerdotem, qui non ſit Epiſcopus, non πρωτοπάπαν, ut eſt ſcriptum apud Balſamonem in *can.* LIX. *pag.* 50. *tom.* I *Pandect. Canon.* Beveregii. Vide Cangium *Gloſſ. Mediæ, & Infim. Græcitatis ad verb.* παπᾶς, & πρωτοπαπᾶς.

2 Vide *notat. ſuperior.*

3 Vide not. 1. *hujus pag.* Johannes Mabillonius in *Act. SS. MM. Mammarii, & alior. MM. Africanor. Analect. edit. Pariſ. an.* 1723. *pag.* 181. *Papæ*, ſeu *Papatis* nomen Presbyteris quoque fuiſſe tributum oſtendit. Hoc nomine Græce ὁ παπᾶς appellatur Antoninus Presbyter in *Actis SS. Juliani, & Baſiliſſæ in vetuſtiſſimo Lectionario Luxovienſi*. Vide Ruinartium *ibid. in Act. S. Theodoti pag.* 304. In iiſdem Theodoti Actis, *ibid. Fronto Presbyter* vocatur *Papa*.

4 Hieronymus *ep.* 52. *al.* LXII. *ad Theoph. p.* 1394. IV. *op. edit. Pariſ. Monachis Monet*, „ Epiſcopi contenti ſint honore ſuo: *Patres* ſe ſciant eſſe, non *Dominos* „. Et *epiſt.* 34. *al.* II. *ad Nepot. pag.* 259. „ Quanto magis tu & Avunculus, & Epiſcopus hoc eſt & in carne, & in ſpiritu *Pater* „. Patrem ſacrorum appellat Tertullianus *Apologet. cap.* VIII. *pag.* 9. *edit. Venetæ an.* 1744. & *lib.* I. *ad Nationes cap.* VII. *pag.* 45. Hinc illud de *Patrum ſtantia*, quod veteres ſæpe adhibebant, quodque ſignificabat ſtatum Epiſcoporum. Negari tamen non poteſt, quin Præpoſiti Monaſteriis *Patres* item quandoque appellarentur.

5 Minus hoc fuit in uſu. Interdum Paulo tributum eſt. Auctor *quæſtion. ad Orthod. inter opera Juſtini Martyr. q.* CXX. *pag.* 489. ὁ μακάριος ἀπόστολος ὁ τῶν πατέρων πατήρ. *Beatus Apoſtolus Patrum Pater*. S. Johannem Chryſoſtomum eodem nomine appellavit Theodoſius, ut ſcribit Nicephorus *l.* XIV. *c.* XLIII. *p.* 517. *ed.* 1630. Ceteris Epiſcopis quoque adſcripſit Balſamon *Interrog. Marci apud Leuncl. t.* I. *lib.* V. *pag.* 362. *edit. an.* 1596.

Epiſcopi quidam ſingulari virtute præditi, qui etſi primas, Apoſtolicaſque Sedes non occupabant, quoniam tamen rem bene geſſerant, Catholicæque Eccleſiæ magnas attulerant utilitates, Patres fuerunt appellati Epiſcoporum. In his Oſius Epiſcopus Cordubenſis fuit, quem Athanaſius *πατέρα τῶν ἐπισκόπων* (1) vocat in Hiſtoria Arianorum ad Monachos. Cur autem Epiſcopi Patres dici ſolerent Patrum, ea fuiſſe cauſſa videtur, quod Presbyteros, Epiſcopoſque conſecrarent, quibus eſt a Majoribus impoſitum nomen (2) Patrum. Atque Presbyteros fuiſſe interdum vocatos (3) Patres tam eſt explicatum, ut qui neget, haud equidem intelligam, cur non idem, lucere in meridie Solem, negare poſſit.

X I.

Et Judices. Epiſcopatus Dignitas Sacerdotium interdum a Majoribus appellabatur.

Judices (4) quoque Eccleſiarum vocati interdum Epiſcopi fuerunt, propterea quod de rebus, quæ ad Eccleſiæ adminiſtrationem, pacem, utilitatemque ſpectant, ſententiam, ut judices, ferrent. Atque hujus quidem appellationis ſingulare apud Optatum Milevitanum in libris adverſus Parmenianum Donatiſtam exemplum extat.

Jam vero ut Epiſcopi *Sacerdotes*, ſed primi ordinis, appellabantur, quod paullo ante animadverſum eſt, ita *dignitas* eorum a Patribus dicta ſæpe *Sacerdotium* (5) fuit. Quam-

1 *Tom. 1. opp. pag. 375. edit. Montfauconi Pariſ. num. 46.*

2 *S. Epiph. Hæreſi LXXV. quæ eſt Aerianorum num. IV. pag. 908. edit. Pariſ. Petavii tom. I opp.* ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ πατέρων γεννητικὴ τάξις, πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. „ Qui quidem eſt ordo ad gignendos Patres, Patres enim gignit Eccleſiæ.

3 πάπας enim idem eſt atque Pater, ut paullo ante vidimus. Acta S. Martyris Theodoti, hæc Frontoni Presbytero dicta a Theodoto martyre fuerunt. „ Noſtrum eſt ſollicitudinem „ agere, ſeu potius Dei reliquias ſibi ſubminiſtrare: tuum vero præparare diligenter „ ædem ſacram. Quapropter obſecro PATER, ne cuncteris in opere &c. „

4 Confer Optatum *lib. III. pag. 45. ſeq. edit. ejuſd.*

5 Confer Euſebium *lib. X. Hiſt. Eccl. cap. IV. pag. 465. ſeqq. edit. Cantabrig.* & e novis *Pearſonium Vindiciar. par. II. cap. XIII. pag. 414. tom. II. par. II. Apoſtolicor. PP. edit. Amſtelod. an. 1724.* De Sacerdotii voce vide Ruffinum *lib. II. hiſt. cap. 21. pag. 241. edit. Pariſ. an. 1580.* & S. Cyprianum *epiſt. LXV. pag. 105. edit. Oxon.*

Quamobrem Euſebius in Hiſtoria, & Rufinus interpres eam plerumque dicendi rationem adhibuerunt.

X I I.

Epiſcopi appellati Reverendiſſimi, Sanctiſſimi, Beatiſſimi; & cum ad eos ſcriberetur, tituli eiſdem Sanctitatis, & Beatitudinis, & Venerabilitatis, tributi ſunt.

Invaluerat præterea apud majores noſtros conſuetudo *Reverendiſſimos* (1) appellandi eos, qui *Epiſcopatu* potiti eſſent. Cujus quidem appellationis in Synodis præſertim exempla reperiuntur permulta.

Nonnumquam etiam *Sanctiſſimi* (2), & *Beatiſſimi* (3) ſunt vocati, quod ex Synodis quibuſdam liquet. Itaque & *Beatitudinis* (4) eiſdem, & *Sanctitatis* (5) tituli tributi ſunt, fueruntque etiam e Pontificibus Maximis, qui cum ad Epiſcopos ſcriberent, hac ipſos compellandi ratione uterentur (6).

Venerabilitatis (7) quoque vocabulum uſurpatum quandoque fuit, cum honorare Epiſcopos noſtri vellent, quod cum multis aliis exemplis, tum maxime Nicolai I. Pontificis

1 Concilium Toletanum XI. *an. 681. tom. III. Concilior. edit. Hard. pag.* 1716. „ *Reverendiſſimi* Patres, *& honorabiles* miniſteriorum cæleſtium Sacerdotes „. Mitto loca cetera, ne ſim longus

2 Conſtantinus Imperator *epiſt. ad Epiſcopos contra Donatiſtas tom. I. Concilior. edit. Hard. pag.* 268. „ Certo jam neque dici, neque enumerari poſſunt ea, quæ cæleſtis ſua in „ me famulum ſuum benevolentia conceſſit, SANCTISSIMI Antiſtites Chriſti Salvatoris „. In collat. Carthaginienſ. *an.* 411. vir *ſanctiſſimus* Petilianus dicitur *tom. eod. I. pag.* 1071. Plena ſunt hujuſmodi appellationum Acta *Concilior. Epheſ. & Chalcedonenſis*.

3 Bonif. Carthaginienſis *epiſt. ad Miſſoram tom. II. Concilior. edit. Hard. pag.* 1072. Beatiſſimo, & honorabili ſancto fratri, & conſacerdoti ſeni Miſſori Bonifacius. Et *pag.* 1073. „ Domino, & Beatiſſimo, & venerabili Sancto fratri, & conſacerdoti Bonifacio Miſſor „ ſenex primæ Sedis Numidiæ &c.

4 Vide Epiſtolam Nicolai Papæ I. ad Hincmarum Remenſem *tom. V. Concilior. edit. Hard. pag.* 640. Eamdem appellationem adhibet Ludovicus Pius Imperator ſcribens ad Archiepiſcopum Burdigalenſem *tom. IV. Concilior. edit. ejuſd. pag.* 1276. *& ad Senonenſem pag.* 1278.

5 Confer *epiſt. Nicolai I. P. M. ad Hincmarum Remenſem tom. V. Conciliorum edit. Hard. pag.* 248. 249. In Synodo Carthaginienſi III. *an.* 390. *can.* III. *pag.* 951. *tom. I. Concilior. ejuſd. edit.* „ Numidius Maxulitano dixit: ſi jubet SANCTITAS veſtra &c.

6 Vide Nicolai I. locum mox indicatum.

7 Idem Nicolaus I. *epiſt. ad Hincm. tom. eod. Concilior. pag.* 641.

ficis Maximi teſtimonio ad Hincmarum Remenſem ſcribentis conſtat.

X I I I.

Dicti quoque Epiſcopi Honorabiles, & θεοφιλέστατοι Deo amabiliſſimi, & εὐλαβέστατοι devotiſſimi, & θεοσεβέστατοι Religioſiſſimi, & εὐσεβέστατοι piiſſimi fuerunt.

Honorabiles (1) autem dicti Epiſcopi in Synodis fuerunt, ut etiam Θεοφιλέστατοι (2) quod Deo *amabiliſſimos*, & εὐλαβέστατοι, quod *devotiſſimos* (3), & Θεοσεβέστατοι (4), quod *religioſiſſimos*, & εὐσεβέστατοι (5) quod *piiſſimos* ſignificat. Ex qua re factum eſt, ut Græci, Latinique, cum Epiſcopos alloquerentur, eorum devotionem (6), pietatemque (7) nominarent.

XIV.

1 Vide ſupra not. 1. pag. 301.

2 Synodus Epheſina act. 1. pag. 1353. tom. 1. Concilior. edit. Hard. θεοφιλεστάτων, καὶ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων. *Deo Amabiliſſimorum*, & *Sanctiſſimorum Epiſcoporum &c.*

3 *Ibid. pag.* 1356. εὐλαβεστάτου Νεστορίου .... ἐπισκόπου. *Devotiſſimi Neſtorii Epiſcopi*. Sexcenta hujuſmodi reperire in Actis Synodorum licet.

4 ὁ εὐσεβέστατος, καὶ θεοσεβέστατος Κύριλλος. *Piiſſimus & Religioſiſſimus Cyrillus*. *Syn.* Epheſ. *ibid. pag.* 1356.

5 Vid. *not. ſup.* Concilium Epheſinum *Act.* 1. p. 1355. t. 1. *Conc. edit. Harduini* ὁ εὐσεβέστατος ..... τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κύριλλος. *Piiſſimus Alexandriæ Epiſcopus Cyrillus*. *Ibid. pag.* 1360. διὰ τῶν εὐσεβεστάτων ..... ἐπισκόπων *per piiſſimos Epiſcopos*. Sed innumerabilia prope ſunt veterum Synodorum loca, in quibus is honoris titulus Epiſcopis tribuitur, quæ omnia deſcribere longum, ac inutile opus eſſet.

6 Vide Acta Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Mena *an.* 536. *pag.* 1256. *tom.* 2. τὴν σὴν παραινοῦντες εὐλάβειαν *tuam monentes devotionem*.

7 S. Baſilius *epiſt.* cxc. *ad Amphilochium Epiſcopum Iconii pag.* 283. *tom.* III. *opp. edit. an.* 1730 *Monach. S. Mauri* ὡς ἐκέλευσε ἡ εὐσέβειά σου. *Ut præcepit pietas tua*. Non me latet adhibita a Patribus alia generis ejuſdem epitheta fuiſſe, ſed quoniam aut eodem, quo hæc pertinent, recidunt, aut minus in uſu, rariſſimaque fuerunt, prætermittenda putavi.

XIV.

Et minus proprie interdum Patriarchæ.

Patriarchas item fuiſſe aliquando dictos Epiſcopos, qui primas ſedes minime occuparent, ab iis, qui orationes rhetorum more habebant, certum eſt: quamquam non eo ſenſu, quo vox Patriarchæ quinto primum ſeculo adhiberi cœpit, iiſque tributa, qui metropolibus quibuſdam præſiderent. Itaque Gregorius (1) Nazianzenus in ea oratione, quam de Gregorio Nazianzeno patre ſcripſit, eum *Patriarcham* appellat, etſi Nazianzi Eccleſiam obtineret, quæ Metropolitæ Cæſareæ Cappadociæ parebat. Eadem voce utitur Nazianzenus Theologus aliis in locis, ejuſque exemplum eſt alter Gregorius Baſilii frater, quem Nyſſenum (2) dicimus, imitatus. Animadverſum autem a Petro de Marca (3) eſt, ab Gothis ſuos Epiſcopos fuiſſe appellatos nomine Patriarcharum.

1 Gregorius Nazianzenus orat. xix. pag. 311. [illegible] Orat. xxvi. pag. 315 [illegible] *Patriarcharum* [illegible] Orat. xxx. pag. 675. [illegible] Loquitur autem de Patre ſuo. Venerandus hic Abram *Patriarcha* [illegible] Carm. de Epiſcopis tom. II. pag. 108 edit. ejuſd. an. 1690. Epiſcopus loquens „ Valete, inquit, [illegible] *Patriarchatus* & ſortes inter vos diſtribuite „.

2 Gregorius Nyſſenus orat. de Funere Meletii tom. III. pag. 589. edit. Pariſ. [illegible] Videte hos Patriarchas. Omnes hi filii ſunt noſtri Jacob.

3 *Petrus de Marca diſſert. de Primatibus pag. 21 poſt libros de Concord. Sacerd. & Imperii edit. Francofurd.* an. 1708. num. 22. „ Dictus eſt Patriarcha (Aquilejenſis) eo quod Reges Gothorum Italici Regni Epiſcopos Patriarcharum nomine ornarent, quemadmodum teſtatur *Epiſtola* Athalarici Regis ad Johannem Papam apud Caſſiodorum lib. 12. *Epiſtolarum* „. At obſcurior, mea quidem ſententia, *epiſt. ad Johannem Papam p. 198. edit. Rothomag. Garetii an. 1679.* eſt, quam ut inde colligi poſſit, *Patriarcharum* nomine omnes Epiſcopos fuiſſe ab Gothis appellatos. Præcipuos Epiſcopos ſe ſic a Barbaris illis vocatos Patriarchas, oſtendit Bernardus Rubeus Ord. Præd. vir doctiſſimus *Mon. Eccl. Aquilejenſis cap. xx. pag. 140 ſeq. edit. Argentor. an.* 1740. Extant apud Collectores Inſcriptionum epigrammata quædam, ex quibus honorum tituli, qui ad 9 uſque ſeculum Epiſcopis tribuebantur, intelligi poſſunt. Muratori *Theſaur. Inſcript. tom. IV. pag.* 1831. refert duas, in quarum altera *Pontifex*, in altera *Papa* Archiepiſcopus Ravennas appellatur. *Pag.* 1888. Anſelberti Epiſcopi Vercellenſis inſcriptionem ſepulcralem deſcribit, in

qua

X V.

Et Vicarii Chriſti.

Eſt autem auctor Ignatius (1) Martyr in genuinis Epiſtolis, Epiſcopos vices, locumque Chriſti in terris obtinere. Non diſcrepat ab Ignatio Cyprianus Carthaginienſis (2) Epiſcopus, qui ad Cornelium Pontificem Maximum ſcribens, Antiſtitem Eccleſiæ Sacerdotem vocat, qui vere Chriſti vice munere fungatur. Hoc idem (3) Baſilio placuit, & Auctori quæſtionum in vetus, & novum Teſtamentum, quæ nomine olim Auguſtini circumferebantur. Atque is auctor (4) diſertis verbis Epiſcopos quoſque *vicarios* Chriſti appellat. Verumtamen quamquam dici id quidem utrumque poſſit, ſi Epiſcopi, ut ſunt quique, Presbyteris ſuperiores conſiderentur, quos Presbyteros, quaſi locum teneant Apoſtolorum, honorari oportere a plebe Ignatius ſtatuit; tamen negari nequit, quin proprie Romano Pontifici hoc genus appellationis ſit tribuendum, qui caput eſt *viſibilis* univerſæ Eccleſiæ, neque ſolum Epiſcopis, ſed etiam Metropolitis, & Patriarchis omnibus jure præeſt (5).

XVI.

quæ in Antiſtes, qui vixit circa circiter 734. Sacerdos dicitur. Pag. 1888. refert inſcriptiones duas S. Honorati Epiſcopi Vercellenſis, qui cum S. Ambroſio Epiſcopo Mediolanenſi vixit, in quibus idem vir ſanctus *Antiſtes* vocatur. Multa ejuſmodi monumenta reperire licet in Hiſtoriis Eccleſiarum, quas ſuo loco adducturi ſumus.

1 *Epiſt. ad Trallianos num.* II *pag.* 22 *tom.* II *Apoſtolicor. PP. edit. an.* 1724.

2 *Epiſt.* LV. *pag.* 135 *edit. Oxon. Et epiſt.* LXIX. *al.* LXVI. *pag.* 129. „ Neque enim „ aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei „ non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice „ Chriſti cogitatur „. Sed de hoc loco alias. Oſtendam enim, cum tempus monuerit, in unum ac Pontificem Maximum cadere, ut in omnes Epiſcopos etiam.

3 S. Baſilius *Conſtit. Monach. cap.* XXII *pag.* 571. *tom.* II. *edit. Monach. S. Mauri Pariſ.* „ Nihil aliud Antiſtes, inquit, quam [illegible] *Salvatoris perſonam ſuſtinens.* Ambroſiaſter *Comment. in* I. *epiſt. ad Corinth. cap.* XI. v. 10. *tom.* II. *opp. S. Ambroſii edit. Monach. S. Mauri pag.* 148. *in Append.* „ Epiſcopus perſonam habet „ Chriſti „ ... *Vicarius Domini* eſt „. Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum *lib.* II. *cap.* XXVI *pag.* 241. *Tom.* I *Apoſtolicor. PP. edit. ann.* 1724. „ Ille vobis poſt Deum [illegible] ſit *terrenus Deus*, cui honorem debetis præſtare „.

4 Auctor *quæſt. in Vet. & Nov. Teſt. Qu.* CXXVII *tom.* III. *opp. S. Aug. in Append. pag.* 101. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri* „ Antiſtitem Dei perſonam Chriſti eſſe [illegible] „ ... ejus enim *vicarius* eſt „.

5 De hac re agam, ubi de *Titulis honorum Pontificis Maximi* diſſeram.

X V I.

Et Angeli Eccleſiæ .

Sunt autem Scriptores (1) iique jam & veteres, & doctrinæ laude illuſtres, qui in Epiſtola ad Corinthios (2) prima *Angelorum* nomine fuiſſe Epiſcopos indicatos putent. Ac Johannem profecto (3) Angelos appellaſſe Epiſcopos ſeptem Aſiæ Eccleſiarum in Apocalypſi, tam eſt manifeſtum, ut ne a Proteſtantibus (4) quidem, quos ſingulari eruditionis laude claruiſſe ferunt, revocari potuerit in controverſiam. Itaque Socrates (5) Serapionem Thmuitarum Epiſcopum *Angelum*, Johannis exemplum imitatus, vocavit. Henricus Hammondus (6) homo de ſecta Epiſcopalium, incidiſſe, ſcribit, in Codicem MS. Saxonicum ſe, ex quo *Epiſcopos* ab Saxonibus Anglis *Bydels* hoc, eſt *Dei Nuntios*, & miniſtros fuiſſe appellatos cognovit. Atque hæc de nominibus, titulisque honorum, quibus Epiſcopi gauderent, dicta ſunto. Sed de Epiſcopis an *Angelorum* nomine vocarentur, erit poſt inſtituendus ſermo, ubi de eorum auctoritate diſſeremus.

1 Ambroſiaſter *ibid.* „ Angelos *Epiſcopos* dicit, ſicut docetur in Apocalypſi Johannis „. Auguſtinus *epiſt.* 43. *al.* clxii. *pag.* 99. *tom.* II. *opp. edit. Monachor. S. Mauri* „ Divina voce laudatur ſub Angeli nomine præpoſitus Eccleſiæ „.

2 S. Paulus I. *ad Cor. cap.* xi. v. 10.

3 S. Johann. *Apocalypſ. cap.* I. v. 20 *ſeqq.* S. Epiphanius *Hæreſ.* xxv. quæ eſt Nicolaitar. *num.* III. *pag.* 77. *edit. Pariſ. Petav.* „ Quin Johannes, ad unam Eccleſiarum ex Chriſti Domini perſona ſcribens, ſive ad Epiſcopum, qui eis Præpoſitus fuerat, tum Angeli Sancti viventis, qui in altare erat, ita loquitur &c. Origenes *Homil.* xiv. *in Numeros tom.* II. *opp. edit. Venetiis ann.* 1743. *pag.* 241. „ Opus eſt Angelis, qui præſint operibus Sanctis, qui æternæ lucis intellectum, & occultorum Dei agnitionem, ac rerum divinarum ſcientiam doceant „.

4 Ut cæteros mittam, Chriſtophorus Cellarius in *Diſſert.* quam *de* VII. *Eccl. Aſiæ* ſcripſit, vulgavitque. Vide quæ dixi *tom.* II *pag.* 254. *hujus operis*

5 Socrates *lib.* iv. *Hiſt. cap.* xxiii. *pag.* 241. *edit. Cantabrig.* „ Thmuitarum Eccleſiæ Angelus Serapion.

6 Hammondus *adnot. in Apocalypſ.* I. v. 20 *pag.* 443. *Comment. in Nov. Teſt. edit. Clerici an.* 1698. „ Angeli hic ſunt, ſine dubio, rectores ſeptem illarum Eccleſiarum „. De hac item re agit Binghamus *lib.* II. *cap.* II. §. 21. *pag.* 80. *& ſeq. tom.* I. *Orig. ſive Antiquit. Eccleſiaſticar.*

XVII.

Paſtores item ſunt Epiſcopi appellati, & Præſules. Quid ſignificet Epiſcopi nomen, & quamobrem hoc potiſſimum hæſerit Antiſtitibus Eccleſiarum.

Paſtorum quoque appellatio jam uſque ab antiquiſſimis temporibus tributa Epiſcopis (1) fuit. Ac ii quidem, quos Paulus datos a Spiritu Sancto Eccleſiæ *Paſtores*, ſcribit, iidem atque Epiſcopi fuerunt. Itaque ex Apoſtolorum ætate vox *Paſtorum* in poſteriora ſecula (2) manavit, ita ut non ſolum a majoribus noſtris in Hiſtoriis, librîſque Eccleſiaſticis, ſed etiam in monumentis Inſcriptionum (3), quæ

1 Vide *ſupra pag.* 16?. *not.* 1. Confer Theodoritum in hunc locum Pauli. *Summus autem Paſtor* eſt Chriſtus. Itaque S. Petrus *epiſt.* 1. *cap.* V. v. 1. *ſeqq.* de Præpoſitis Eccleſiæ agens „ Seniores ergo, *inquit*, qui in vobis ſunt, obſecro conſenior, & teſtis Chriſti paſ„ ſionum, qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt gloriæ communicator: Paſcite, qui in „ vobis eſt gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, neque „ turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gre„ gis ex animo. Et cum apparuerit princeps paſtorum percipietis immarceſcibilem glo„ riæ coronam „.

2 Tertullianus *lib. de Corona Militis cap.* 1. *pag.* 101. *edit. Venetæ an.* 1744. de Epiſcopis Catholicis loquens, quos Montaniſta ſuo more carpit: *Novi & Paſtores eorum*, „ inquit, *in pace leones, in prælio cervos* „. S. Cyprianus *epiſt.* VIII. *pag.* 17. *edit. Oxon.* „ Nolumus ergo, fratres dilectiſſimi, vos mercenarios inveniri, ſed bonos *paſtores* &c. Utque ceteros prætermittam, Euſebius *lib.* VII. *Hiſt. Eccl. cap.* 11. *pag.* 323. *edit. Cantabrigienſis* „ Primus omnium Cyprianus Parœciæ, quæ Carthagine eſt ποιμήν, *Pa*„ *ſtor &c.*

3 In Honorati Epiſcopi Vercellenſis Epitaphio, quod deſcripſit Ughellius *tom.* IV. *Italia ſacra*, exque eo accepit Muratorius, inſeruitque *tom.* IV. *Theſaur. Inſcript. p.* 1896. ſic legitur.

PONTIFICIS SANCTI CINERES TENET HONORATI
ARCA HOMINIS VILIS QVÆ MANET INGENIO
HVNC SANCTVM DOCVIT NVTRIVIT PASTOR ALVMNVS
EGREGIVS MARTYR PRÆSVL ET EVSEBIVS
EXILII POENAS ET CARCERES ISTE SVBIVIT
DISCIPVLVS CARVS ET SOCIVS PARITER
AMBO FIDE DIGNI MERITIS ET NOMINE FRATRES
CVM CHRISTO JVNCTI PREMIA SVMMA TENENT.

Cujus hoc monumentum ætatis ſit neſcio. Recens certe adeo non eſt, ut V. ſeculo non ſit vetuſtius. Honoratum S. Ambroſii Mediolanenſis amicum fuiſſe, ſupra diximus.

quæ ſepulcris, altiſque locis imponi ſolerent, memoriæ cauſſa, qui Eccleſiis Præfecti eſſent, *Paſtores* appellarentur.

Jam vero cum præſint iidem, ut modo diximus, in Eccleſia, mirabile non eſt, ſi *Præſules* (1) etiam ſint a Patribus plerumque vocati, quorum ad nos opera pervenerunt. Nam ſi ἡγούμενοι (2), hoc eſt *Duces*, & *Principes* dicti ſunt, nulla erat ratio, cur non item Præſules vocarentur.

Deſcendo nunc ad nomen, notionemque Epiſcoporum. Ac negari profecto non poteſt, quin apud Græcos variæ ſignificationes hujuſce vocis, interque ſe diſcrepantes eſſent ante ætatem Apoſtolorum. Fuerunt enim, qui (3) τὸν κατάσκοπον, ſeu *exploratorem*, alii qui *defenſorem*, alii qui certum quemdam apud Athenienſes magiſtratum *Epiſcopum* appellarent. Sed Apoſtolorum longe diverſa ratio fuit. Nam eos Epiſcoporum indicabant nomine, quos ſolemni ordinatione Eccleſiæ cuipiam præpoſuiſſent. Atque horum ſcilicet munus eſſe ſpiritus Sancti inſtinctu, Chriſtique voluntate inſtitu-

1 Præſulum nomen in uſu apud majores noſtros fuit. Itaque communia ſunt hujuſce generis monumenta, neque propterea neceſſe eſt, ut a nobis recenſeantur. Hoc alterum afferam Honorati Vercellenſis Epiſcopi monumentum, quod a Montfauconio accepit Muratorius, ibidemque retulit.

TERTIVS HANC VRBIS SEDEM TENVIT HONORATVS
ANTISTES CVJVS SPIRITVS ASTRA TENET
EVSEBIVS PRÆSVL PRIMVS QVI MARTYR ALVMNVS
CÆLORVM POSTQVAM REGNA BEATA PETIT
HIC PATER ECCLESIAM DOCVIT, HANC DOGMATE CERTO
SERMONES COMPLENS ACTIBVS IPSE SVO
TERRIS AC CÆLO CONSPICVVS VBIQVE MAGISTRO
EVSEBIO CONSORS HIC HONORATVS ADEST.

2 Vide ſupra *p. 294. not.* 1. *& p. ead. not.* 4. *hujus vol.* Origenes *Comment. in Matth. pag.* 420. *tom.* 1. *opp. edit. Huetii an.* 1668. „ ὁ δὲ ἡγούμενος, τοῦτ' ἔστιν εἶναι δοκῶν τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπίσκοπος „ Dux vero, *ſive Princeps*, ſic enim eum „ appellare cenſuimus, qui in Eccleſiis Epiſcopus vocatur

3 Ego vero pluribus ad hanc rem demonſtrandam opus non eſſe cenſeo. Euſtathius in *Iliad.* K. ait ἐπίσκοπον dictum interdum κατάσκοπον *exploratorem*. *Iliad.* Ω. v. 729. ut dicatur defenſor, dicitur ἐπίσκοπος Trojæ. De *Epiſcopo* Magiſtratu Athenienſium confer Suidam ad hanc vocem, Paſſardum de republ. Athenienſium *cap.* xxxv. Multa in hanc rem animadverterunt, qui Epiſtolas Ignatii Martyris illuſtrarunt. Eos lector conſulat, ſi libet.

ſtitutum veteres dixerunt, ut doctrina erudiant eos, qui crediti eorum fidei ſunt, ut pro iiſdem offerant, ut ipſos regant, moderentur, inducantque ad colendam virtutem, & pietatem. Quod ſi quemquam hominum Chriſtianorum, qui in eadem Eccleſia verſetur, minus recte agere animadvertant, hunc orent, obſecrent, obteſtentur, ut pertinacia deſiſtat; renuentem parere, corripiant, ac ſi opus eſt, iis pœnis afficiant, quibus uti Eccleſia & ſolet, & poteſt; tandemque, ſi nihil ſe proficere intelligant, exterminandum ex Eccleſiæ finibus curent, ne aliquorum culpa, grex omnis Eccleſiæ detrimentum capiat (1).

Si quis autem ex me quærat, quamobrem, miſſis ceteris vocabulis, quibus Epiſcopos appellatos olim fuiſſe dictum eſt, hæc una imprimis in Eccleſia obtinuerit, ita ut vix aliquando reliquæ uſurpentur; is ſic habeat. Chriſtianos, cum in ſacris novi Teſtamenti litteris legerent, Epiſcopos ſæpe vocari eos, qui præfecti Eccleſiis fuiſſent, deſcribique virtutes, quibus ornati deberent eſſe, aptum id vocabulum cenſuiſſe, quod unum omnium maxime adhiberetur. Ergo Ignatius, Polycarpus, aliique diſcipuli Apoſtolorum, Magiſtros imitati, Antiſtites Eccleſiarum Epiſcopos nominarunt. Hoc idem Polycarpi auditores fecerunt, quique ſe iis, qui ab Apoſtolis doctrinam acceperant, tradiderunt in diſciplinam, quorum ſtudia æmulati, qui deinceps vixerunt, Patres idem appellationis genus in noſtra uſque tempora derivarunt.

XVIII.

(1) Oſtenſum id quidem ſupra multis locis eſt, oſtendeturque poſt diligenter.

X V I I I.

Epiſcopi cum alios Epiſcopos alloquerentur , ad eoſve ſcriberent , Coepiſcopos , Collegas , fratres , comminiſtros , conſacerdotes vocabant .

Epiſcopi autem , quum collegas alloquerentur, ad eoſve epiſtolas darent , vel de Epiſcopis ipſis ad alium quemquam ſcriberent , *coepiſcopos* (1) eoſdem vocabant .

Cumque Eccleſiam ut rempublicam quamdam ſapienter a Chriſto fundatam , inſtitutamque contemplarentur , in qua Epiſcopi veluti Senatorum tenerent locum , eoſdem Epiſcopos *collegas* dicere conſueſcebant (2) .

Præceptum autem a Chriſto fuerat , ut omnes Chriſtiani mutuo ſeſe diligerent , ſi ejus diſcipuli videri , & eſſe vellent . Itaque qui dignitate præcellebant , ii ſeſe mutuo appellabant *fratres* , addito perſæpe epitheto (3) *dilectiſſimi*, cum ceteros , qui in inferiore gradu collocati eſſent , *filios* nominarent . Quamquam negari non poteſt , invaluiſſe aliquando eam conſuetudinem , ut Presbyteri (4) ab Epiſcopis *fratres* appellarentur .

Jam vero ita Epiſcopi in Eccleſiis principatum obtinent , ut quemadmodum dictum a Chriſto eſt , cum primi ſint , eſſe labore , ſtudio , amore , diligentia , exemplo , rebuſque geſtis miniſtri videantur inferiorum . Itaque miniſtri cum ſint , collegas ſæpe *comminiſtros* (5) dicere ſolebant.

Sed

1 Vide epiſtolam xvii. *Cœleſtini Papæ ad Sanctam Synodum apud Epheſum conſtitutam apud Couſtantium tom. 1. Collect. Epiſt. Rom. Pontif. pag.* 1158. num. 4 ubi „ Sci- „ mus quo itinere Sanctus , & *Coepiſcopus* noſter Maximianus , quibus gradatim ſtipendiis „ ad faſtigium Sacerdotale pervenit „. Similia reperire etiam in antiquioribus licet , quæ libens prætereo , ne ſim longus . Vide S. Cypr. *epiſt.* LV. *pag.* 101 *edit. Oxon.*

2 S. Cyprianus *epiſt.* LV. *ad Antonianum pag.* 103. *edit. Oxon.* „ Perſonam Cornelii *Collegæ* noſtri „ .

3 Plenæ ſunt hujuſmodi dictionum Epiſtolæ Ss. Cornelii , Cypriani , aliorumque veterum Epiſcoporum , & Pontificum Maximorum . Quamobrem non eſt neceſſe , ut hæc eſſe eorum dicta transferenda putem , cum trita omnium ſermone eſſe, certo ſciam .

4 Vide tom. 1. *Concilior. edit. Har. pag.* 1011

5 *S. Hilar. Fragm. 2. Operis Hiſt. pag.* 1284. *edit. op. Pariſ. Monachor. e. Maur. Synod. Epheſ.*

Sed quoniam *Sacerdotes*, eoſque jam primi ordinis, Epiſcopos eſſe, & vocari olim conſueviſſe demonſtratum ſupra eſt, mirum profecto videri non debet, ſi cum ad alios, qui eadem præditi dignitate eſſent, litteras darent, conſacerdotes (1) eos nominandos arbitrarentur.

Animadvertendum vero eſt, aliquas earum appellationum, quas hactenus deſcripſimus, non ita fuiſſe proprias Epiſcoporum, ut in eos, qui in inferiore quopiam ordine conſtituti erant, cadere nullo modo poſſent. Nam Presbyteros *Sacerdotes* eſſe, quis unquam fuit veterum, qui negaret? Horum enim temporum hæreticos, qui (cum ab Eccleſia Catholica defecerint) negent, quoniam cum omni vetuſtate pugnant, nihil moror. *Miniſtros* præterea (2), & Presbyteros, & Diaconos,

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

conos, & ceteros, qui inferioribus ordinibus initiati eſſent, fuiſſe olim appellatos, & etiamnum appellari conſtat. Jam vero in primum alicujus Baſilicæ Presbyterum, inque eos, qui monaſteriis præfecti eſſent, nemini dubium eſt, quin cadere *Præpoſitorum*, & *Patrum*, & *Hegumenorum*, & *Præſulum*, & *Paſtorum* appellationes poſſent. Sed de vocabulis hactenus.

§. II.

De Dignitate, & præſtantia Epiſcoporum.

DEſcriptis nominibus, honorumque titulis, quibus appellari, ornarique Epiſcopi conſueverunt, accedam, ita ut mecum conſtitueram, ad eam diſputationis partem, quæ eſt de præſtantia eorum, ac dignitate, oſtendamque quo jure inſtituti ſint, cujuſque auctoritate præfecti fuerint gradui, ac muneribus Presbyterorum. Sed antequam ad rem ipſam veniam, ne quid a me implicate dictum eſſe videatur, hoc principio animadverti volo; ſi Epiſcoporum gradum quandoque *ordinem* appellavero, non eo me conſilio appellaturum, quo illorum ſententiam aut rejiciam, aut non probem, qui Presbyterorum, Epiſcoporumque *ordinem* unum, eumdemque eſſe, Epiſcopoſque a Presbyteris ſola poteſtate, ac juriſdictione diſcrepare putant (1). Quam-

1 Petrus Lombardus *Magiſter ſententiarum* appellatus *lib. IV. Sententiarum diſt. XXIV. pag. 419. tom. 2. opp. S. Thomæ edit. an. 1660.* numeratis ordinibus ſeptem „ Sunt & alia „ quædam, *inquit*, non ordinum, ſed dignitatum, vel officiorum nomina. Dignitatis ſi„ mul, & officii nomen eſt Epiſcopus „. Albertus Magnus O. P. S. Thomæ Magiſter in eum„ dem *lib. Sententiar. t. XVI. opp. edit. an. 1651. pag. 136.* „ Cum nullus, *inquit*, poſſit eſſe „ actus excellentior, quam conficere corpus Chriſti, nullus poteſt eſſe ordo poſt Sacerdo„ tium, ſed juriſdictionum officia ſunt, quæ enumerat, diſtincta ſuper corpus myſticum, „ cui intendunt taliter officiari; & quoniam conſequuntur, accipiunt gratiam non ad „ ordinem, ſed ad executionem juriſdictionis in Eccleſia, ſi ſint digni, & per hoc patet „ ſolutio objectorum. Quia cum dicitur, quod ordo eſt promotio poteſtatis, non intelli„ gitur de poteſtate juriſdictionis, ſed potius operandi circa Sacramentum Euchariſtiæ „. *S. Thom. in IV. ſententiar. d. XXIV. quæſt. I. Art. 2. ad 2. q. pag. 445. tom. eodem* „ Ordo „ poteſt accipi dupliciter. Uno modo ſecundum quod eſt Sacramentum, & ſic ordinatur „ omnis ordo ad Euchariſtiæ Sacramentum. Unde cum Epiſcopus non habeat poteſtatem „ ſuperiorem ſacerdote, quantum ad hoc, non erit Epiſcopatus ordo. Alio modo conſide„ rari poteſt ordo ſecundum quod eſt officium quoddam reſpectu actionum quarumdam ſa„ cratum,

Quamquam intelligo fuiſſe aliquos (1), eoſque jam e numero Catholicorum, qui tametſi ſeptem eſſe ordines in Synodi Tridentinæ decretis legiſſent, quorum ſit ordinum poſtremus *Presbyteratus*, ſive *Sacerdotium*, tamen *Ordines* eſſe duos, *Presbyteratum*, & *Epiſcopatum*, Conciliique (2) ſententiam explicari commode poſſe arbitrarentur. Ego enim cum inter orthodoxos Theologos ortam eſſe videam hujuſmodi concertationem, eamque componi perfacile poſſe putem, tum, quod ad meum inſtitutum minime interſit, ſatis me lectori facturum exiſtimavi, ſi eamdem paucis explicaſſem, libroſque indicaſſem, ex quibus, quid ſtatuto ſit opus, cognoſceretur. Non aſſentior autem iis, qui *ordinis a poteſtate*, & *juriſdictione* diſtinguendi rationem non ſolum non probant, ſed etiam cum veterum dictis pugnare contendunt (3), idque jam Hieronymi auctoritate efficere conantur. Nam quod Patribus ignotam exiſtimant fuiſſe, falſum eſt. Etſi enim vocabula fortaſſe eadem alio ſenſu Patres uſurpabant,

[illegible] Alphonſum Toletum [illegible] Gabrielem Vaſquez [illegible]

(1) [illegible] Thomaſſinum [illegible]

(2) Concilium Tridentinum [illegible] Thomaſſinus [illegible]

(3) Binghamus lib. 2. Orig. & Antiquit. Eccleſiaſt. cap. 1. [illegible]

pabant, rem tamen (1) ſatis explorate cognitam habebant. De re autem, non de verbis quærendum imprimis eſt, quamvis verba ſi conferant ad rem clarius & proponendam, & explicandam, uſurpanda ſint, ne confuſio, perturbatioque ulla in expendendis, decidendiſque controverſiis oriatur. Neque is ego ſum, qui Hieronymum (2), negem, uſum ad gradus Presbyterorum, Epiſcoporumve ſignificandos *Ordinum* fuiſſe vocabulo. Sed quod ille ſenſu hoc uſurpavit, haud intelligo, cur alio a Theologis adhiberi nequire videatur.

I.

A Chriſto ne, an ab Apoſtolis inſtitutus fuerit in Eccleſia gradus Epiſcoporum?

Sunt autem permulti, iique jam e ſectis Proteſtantium, & fuerunt, qui ab Apoſtolis fuiſſe in Eccleſiam introductum

1 Quis enim eſt Patrum, qui in conſecrando corpore, & ſanguine Domini parem non eſſe auctoritatem Epiſcoporum, & Presbyterorum putet? Atque hoc pacto s. Thomas negat, diverſos eſſe ordines Presbyterorum, & Epiſcoporum. Ceterum facile concedit ordinem item alio ſenſu vocari Epiſcopatum poſſe. Confer locum, quem paulo ante deſcripſi.

2 Binghamus hæc Hieronymi loca addit: *ibid.* „ *lib.* I. *contra Jovinianum* (*t.* 4. *P.* 2. *opp. edit. Martianæi pag.* 180) „ In veteri teſtamento, & in novo alium ordinem Pontifices tenent, alium Sacerdotes, alium Levitæ „. *Epiſt. ad Ruſticum* (*ibid. pag.* 775.) „ Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur „. Et ad Fabiolam (*p.* 590. *P.* I.) „ Ipſos ſecundi ordinis intelligimus præceptores, Luca Evangeliſta teſtante, duodecim fuiſſe Apoſtolos, & ſeptuaginta diſcipulos minoris gradus „. *Et epiſt.* ... *al.* XXVII. *ad Euſtochium pag.* 682 ... „ Aderant Hieroſolymorum, & aliarum Urbium Epiſcopi, & Sacerdotum inferioris gradus, & Levitarum innumerabilis multitudo „. *Et epiſt.* ad Heliodorum (*ibid. pag.* 10.) „ Non minorem in tertio gradu adhibete diligentiam &c. „ *Et Comment. in Mich. cap.* VII. *pag.* 1549. *tom.* III. „ Non dico, quod hujuſmodi gradibus in Eccleſia non debeat eſſe ſubjectio „. Rurſum *lib.* I. *contra Jovinianum* (*pag.* 176. *tom.* IV.) „ Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, non ſunt meritorum nomina, ſed officiorum ..... Si Diaconus ſanctior Epiſcopo ſuo fuerit, non ex eo, quod inferior gradus eſt, apud Chriſtum deterior eſt „. Sed hæc tam ſunt perſpicua, ut a nemine noſtrum negentur. Sunt enim tam ſimilia religionis Catholicæ decretis, ut nihil ſupra. Neque video, quid inde exſculpere contra noſtros Binghamus poſſit. Addere poterat Optati I. *adverſus Parmenianum libro locum pag.* 39. *edit.* an. 1702 „ Quid commemorem laicos, qui tunc in Eccleſia nulla fuerant dignitate ſuffulti? Quid miniſtros plurimos? Quid Diaconos in tertio? Quid Presbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos? Ipſi apices, & Principes omnium Epiſcopi &c. „ *Et legem Valentiniani, & Theodoſii Auguſtorum*, in qua agitur de ſecundis Sacerdotibus, & quam laudat Habertus *ibid. pag.* 166. Dionyſii quoque ſententiam *ex cap.* V. *Eccl. Hierarch. pag.* 361. *edit. an.* 1634. ubi „ Alterum nactus, *inquit*, Sacerdotum ordo ſub divinorum Pontificum Ordine „. Sed alio propero.

Epiſcoporum gradum conſerent. Sed ne horum quidem una in hoc genere fuit, eademque ſententia. Qui enim majorum auctoritatem conſectari ſe dicerent, inſtitutum quidem ab Apoſtolis Epiſcopatum, ſed virtute (1) auctoritateque, quam ipſis Chriſtus Servator largitus erat, exiſtimarunt. Quamobrem quod inſtitutum Chriſti auctoritate eſt, mutari hominum legibus non poſſe. Alii cum acceptam ab Apoſtolis facultatem divinitus putent fuiſſe, ſtatuendi, quæ ex uſu Eccleſiæ eſſe cognoſſent, animadverſumque, ſi Epiſcoporum gradus introduceretur, populo Chriſtiano utile futurum, in eam accedunt opinionem, ut ab Apoſtolis ipſis inſtitutos Epiſcopos fuiſſe, eoſque, ſi progreſſu temporum utiles eſſe deſinant, tolli poſſe (2) arbitrentur. Sed qui Puritanorum, (3), Lutheranorumque partibus ſtudent,

(1) In hac quidem ſententia verſantur plerique omnes Angli, [illegible] ... Apoſtolicorum Patrum [illegible] ... Hammondus Diſſert. [illegible] ... Henricus Dodwellus Diſſert. Cyprianic. [illegible] ... Thomas Brownus de Pot. Eccleſ. [illegible] ... Guilielmus Caveus Diſſert. de [illegible] ... Jacobus Uſſerius in Opuſculo de Origine Epiſcoporum, & Metropolitanorum [illegible] ... Joſephus Binghamus Orig. & Antiqu. Eccleſ. [illegible] ... Divina Ordinatione [illegible].

(2) [illegible] Lutheranorum [illegible] ... an. 1719. [illegible]

(3) S. Epiphanius hæreſ. [illegible] ... edit. Pariſ. Petavii. [illegible] ... Presbyterum Epiſcopum [illegible] ... Epiſcopum [illegible] ... Presbyteri [illegible] ... Auguſtinus lib. de Hæreſibus ad Quodvultdeum cap. [illegible] ... edit. Pariſ. Monach. [illegible] ... quit,

dunt, in magnam partem ita ſunt animis comparati, ut Epiſcopos nominari quidem ab Apoſtolis fateantur, ſuperiores autem Presbyteris fuiſſe primo Eccleſiæ ſeculo, negant. Quare quum nos animo informaverimus de Epiſcopatu

[illegible]

notionem, ab notione, quæ Apoſtolorum temporibus obtinuerat, diſcrepare cenſent. Nos Catholici (1) omnes, Epiſcopos, quales hoc etiam tempore ſunt, auctoritate, poteſtate, dignitate Presbyteris præſtantiores; Chriſti inſtitutione fuiſſe in Eccleſiam introductos dicimus, idque laboramus, atque enitimur, ut noſtram eſſe ſententiam Apoſtolicis decretis, Patrumque traditioni conſentaneam demonſtremus.

CHRISTI
inſtitutione Epiſcoporum gradum fuiſſe in Eccleſiam invectum oſtenditur.

Cum Chriſtus Servator a Patre in mundum, ut genus humanum ſanguine ſuo redimeret, miſſus, inſtructuſque remittendorum peccatorum poteſtate; magiſter, & Dominus, & Pontifex, & Apoſtolus (2), & magnus ovium paſtor

rum Epiſcopi &c. . In eadem fere loca hærent Proteſtantes ceteri, demtis Epiſcopalibus Angliæ, ut David Blondellus lib. de Epiſc. & Presbyter. edit. an. 1646. Claudius Salmaſius in *Apparatu ad libros de Primatu Papæ* edit. an. 1645. & in *diſſert. de Epiſcopis, & Presbyteris* edit. Lugdun. Batav. an. 1641. nomine Walonis *Meſſalini*, Chriſtianus Drejerus in *controverſ. cum Pontificiis diſſertat.* [illegible] edit. an. 1688 Ludovicus Cappellus in *Theſibus Theologicis de Epiſcoporum, & Presbyterorum diſcrimine* Jacobus Baſnagius *Hiſt. de l'Egliſe*. Samuel Maresius *exam. de Epiſcopatu Origine contra Johann. Prideaux*, edit. Groningæ an. 1657 David Clarckſonus Anglus, *tractat. de l. de statu Primitivo Epiſcopatus, & de Liturgiis ex Angl. in Gallice* edit. Roterod. an. 1716. Johannes Franciſcus Buddeus *Diſſert. Hiſtoric. Theolog. de Orig. & Poteſt. Epiſcopor.* edit. Jenæ an. 1705. & 1715. *pag.* 185 *ſeqq.* M. Adamus Tribbechovius *de ord. ſuperior. Poteſt. Eccleſiarum veter. & ſervitii Eccleſiæ* edit. Kilonæ, innumerique alii, quos nunc recenſere non vacat. Confer Stephanum Baluzium in *Hecatombas* ad Lupum Ferrarienſem *pag.* 424. *ſeqq.* edit. an. 1664.

1 Inter Catholicos, qui a Chriſto inſtitutum fuiſſe Epiſcoporum [illegible] traditione, auctoritateque Sacrorum Bibliorum defendunt, oſtenduntque Apoſtolos fuiſſe Epiſcopos, qui ſibi ſucceſſores reliquerint, adeoque Epiſcoporum eſſe dignitatem, divina inſtitutione, presbyterorum gradu ſuperiorem, numerari eorum poſſunt Robertus Bellarm. l. 1. *de Cler.* c. [illegible] *& ſeq. pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *opp.* edit. Venetæ an. 1721 Dionyſius Petavius in *diſſert. Eccleſiaſticis* edit. an. 1745. & in libris *de Hierarchia Eccleſiaſtica* tom. IV. *Theologicor. Dogmat. pag.* 1. *ſeqq.* edit. ejuſd. Johannes Morinus *par.* III *operis de Sacris Ordinationibus exerc.* III. *cap.* I. *pag.* 41. edit. *Pariſ.* an. 1655. Ludovicus Thomaſſinus *de Vet. & Nova Eccleſ. Diſciplina par.* I *lib.* I. *cap.* LII. *pag.* 185 *ſeqq.* edit. *Lugdun.* an. 1706. Natalis Alexander *Hiſt. Eccleſ. ſec.* I. *diſſert.* XLIV. *pag.* 167. *ſeq.* edit. *Lucenſis* an. 1734. Duguetius *Conferences Eccleſiaſtiques diſſ.* III. *pag.* 59 edit. *Coloniæ* an. 1742. Habertus *de Sacr. Ord.* P. II. *ſect.* I *cap.* I. *pag.* 243. *ſeqq.* edit. an. 1690. aliique ſexcenti, quos difficile eſt recenſere.

2 De Chriſto a Patre in mundum miſſo confer *Johan. Evang. cap.* XX. v. 21. De ejuſdem poteſtate remittendi peccata: *Matth. cap.* IX. v. 6. De auctoritate in cœlo, & in terra: Matth.

ſtor, & Epiſcopus (1) animarum noſtrarum appellaretur, & eſſet, quamdiu in terris mortalem hanc vitam egit, ipſe per ſe rexit, adminiſtravitque Eccleſiam, miniſterioque eſt uſus diſcipulorum. Nam eorum, qui ſeſe illi tradiderant in diſciplinam, ſeptuaginta delegit, hoſque (2), ut *prodromos*, nunciosve in eas regiones, quo erat ipſe profecturus, miſit, auxitque expellendorum dæmonum, curandorumque morborum auctoritate, hiſque, ut ad ipſum, quam fieri cito poſſet, redirent juſſit. Duodecim præterea majore poteſtate inſtruxit, & Apoſtolos (3) nominavit, & quemadmo-

[illegible]

admodum ipſe a Patre, ita eos, ut divinæ doctrinæ mortales inſtituerent, Eccleſias quas fundaſſent, moderarentur, (1) peccata iis, qui lapſi fuiſſent dimitterent, atque in rebus ſacris adminiſtrandis primas obtinerent (2) partes, in orbem univerſum miſit. Atque hanc quidem tantam poteſtatem Apoſtolis qui neget, futurum arbitror eorum neminem, qui ſe Chriſtianum eſſe glorietur. Jam vero, exa-

ctam

[illegible]

ctis Apoſtolis, ſublatam eam funditus fuiſſe, quis credat? Chriſtus enim, qui Eccleſiam perpetuo duraturam noverat, nunquam commiſiſſet, ut, quæ neceſſaria ad hanc regendam poteſtas eſſet, periret. Manarit igitur neceſſe eſt in eos, quos auditores Apoſtolorum, & qui deinceps floruerunt ſcriptores dixerunt, eſſe principes (1) Eccleſiarum, Magiſtros, Patres, Præſides, Epiſcopos ſucceſſoreſque Apoſtolorum, Chriſti voluntate conſtitutos. Epiſcopos autem eos nominamus, qui primas in Eccleſia partes tenent, moderanturque gregem, quem eſſe eorum fidei, curæque commiſſum videmus. Erant autem hujuſmodi Apoſtoli, ac divina quidem, hoc eſt Chriſti inſtitutione, ut ne adverſarii quidem (2) negant. Erant igitur Epiſcopi Apoſtoli. Quamquam Apoſtolorum eſſet amplior, latiuſque patens (3) poteſtas, quam ſit auctoritas *Simplicium* Epiſcoporum. Epiſcopatus ergo divina voluntate inſtitutus, neque

1 Vide quæ ſcripſi ſupra *pag.* [illegible] *ſeqq.* & *pag.* [illegible]

2 Claudius Salmaſius [illegible] *de Epiſcopis, & Presbyteris* ſcripſit *cap.* 1. *pag.* [illegible] *edit. an.* [illegible] [illegible]

3 Dionyſius Petavius *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] [illegible] *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* [illegible] *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ.* [illegible] *Eritis mihi teſtes in Hieruſalem & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* [illegible]

neque ab Apoſtolis humana poteſtate, ſed a Chriſto in Eccleſiam introductus eſt.

Quamobrem cum Apoſtolus Mileti eſſet, indeque in Palæſtinam contendere cogitaret, Epiſcopos, qui Epheſi, proximiſque in urbibus erant, ad ſe vocavit, atque attendite, inquit, vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus Epiſcopos (1) poſuit, ut Eccleſiam Dei regatis. Neque enim poſitos a Spiritu Sancto dixiſſet, ſi humana poteſtate invectum in Eccleſiam noſſet fuiſſe Epiſcopatum. Angelos præterea, quorum fit in Apocalypſi mentio, quis neget ita deſcribi a Chriſto, quaſi ſua fuerint inſtitutione Eccleſiis Aſiæ rectores dati (2)?

Itaque

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

Itaque majores noſtri, quibus hæc erant ſatis explorate percepta, & cognita, Epiſcoporum ordinem Jeſu

[illegible]

Chriſti ſententia, divinaque voluntate introductum fuiſſe dixerunt. In his autem numerare Clementem (1) Romanum, Polycarpum, Ignatiumque Apoſtolorum auditores, tum Juſtinum martyrem, quem paullo poſt floruiſſe conſtat, inde Irenæum Polycarpi diſcipulum (2), & antiquiorem licet.

Neque

Neque vero Irenæus ſolum, & Juſtinus, ſed etiam Dionyſius Corinthiorum (1) Epiſcopus, Hegeſippus (2), Polycrates Epheſius (3), aliique ſecundi ſeculi Scriptores ita eſſe Epiſcopos diſtinguendos a Presbyteris ſtatuerunt, ut ejus diſtinctionis originem neque recentem, neque humanam eſſe affirmarint. Sed horum ego teſtimonia deſcribam, cum de Epiſcoporum ſupra Presbyteros, jam uſque ex Apoſtolorum temporibus, auctoritate copioſe agam. Accedit Tertulliani, qui extremo ſeculo ſecundo, atque ineunte tertio in Africa vixit, conſenſio. Is enim non ſolum Epiſcopum Presbytero antecellere (4), auctoritateque præſtare, in eo libro, qui de Baptiſmo inſcribitur, ſtatuit, ſed etiam Antiſtitum eſſe proprium affirmavit, leges de Eccleſiis recte adminiſtrandis (5) ſcribere, accuſavitque hæreticos (6) ſui temporis, propterea quod humanæ eorum ordi-

teſtis Irenæus, Epiſcopos jam uſque ab ætate Apoſtolorum a presbyteris ſuiſſe diſtinctos. *Lib.* [illegible]

1 *Hieron.* [illegible]

2 *Ibid.* 3 *Ibid.*

4 Confer lib. de *Monogamia* cap. [illegible] & lib. *de Fuga in Perſecutione* cap. [illegible]

5 *Lib. de Jejuniis* cap. [illegible]

6 *Lib. de Præſcriptionibus Hæret.* cap. [illegible]

nationes eſſent, paterenturque, ut qui hodie Epiſcopus eſſet, idem cras Epiſcopus eſſe deſineret. Quid? Si Epiſcopos ſucceſſiſſe Apoſtolis teſtetur, hoſque Præſulum Eccleſiarum anteceſſores (1) vocet? Epiſcopos igitur fuiſſe Apoſtolos putavit. Non enim anteceſſores dixiſſet *Epiſcoporum*, quos Epiſcopos non fuiſſe exiſtimaſſet. Quis autem tam eſt abſurdo ingenio, ut humano jure Apoſtolis fuiſſe cenſeat, auctore Tertulliano, Epiſcoporum poteſtatem datam? Nam quidquid fuerunt, id illi quidem fuerunt beneficio Chriſti. Quare ſi Apoſtoli, Tertulliano teſte, Epiſcopi fuerunt voluntate, inſtitutioneque Chriſti, fuerit item, ejuſdem Scriptoris ſententia, auctoritate Chriſti inſtitutus Epiſcopatus neceſſe eſt. Non ergo eſt humana, Tertulliano prædicatore, ac teſte, inſtitutio Epiſcopatus.

Sunt etiam præclara in hoc genere Clementis Alexandrini teſtimonia (2), qui æqualis fere temporum illorum fuit.

„ *Suarum ſuorum*. Evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem, & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum ab Johanne conlocatum refert, ſicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum itidem. Perinde utique, & ceteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. . . *Et cap.* XLI *pag.* 237. Non omittam ipſius etiam converſationis hæreticæ deſcriptionem, quam futilis, quam terrena, quam humana ſit, ſine gravitate, ſine auctoritate, ſine diſciplina, ut fidei ſuæ congruens. Inprimis quis Catechumenus, quis fidelis incertum eſt. Pariter adeunt, pariter orant, etiam Ethnici ſi ſupervenerint, *ſanctum* canibus, & porcis margaritas, licet non veras, jactabunt. . . Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconſtantes. Nunc neophytos conlocant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc Apoſtatas noſtros, ut gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam facilius proficitur, quam in caſtris rebellium, ubi ipſum eſſe illic, promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius, hodie Diaconus, qui cras lector, hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis Sacerdotalia munera injungunt &c. „

1 Vide not. *ſuper*. Item Tertullianus *lib.* IV. *adverſus Marcionem cap.* V *pag.* 415. „ In ſumma ſi conſtat, id verius, quod prius, id prius, quod & ab initio, quod ab Apoſtolis, pariter utique conſtabit, id eſſe ab Apoſtolis traditum, quod apud Eccleſias Apoſtolorum fuerit ſacroſanctum. Videamus quod lac a Paulo Corinthii hauſerint, ad quam regulam Galatæ ſint recorrecti; quid legant Philippenſes, Theſſalonicenſes, Epheſii; quid etiam Romani de proximo ſonent, quibus Evangelium & Petrus, & Paulus ſanguine quoque ſuo ſignatum reliquerunt. Habemus & Johannis alumnas Eccleſias. Nam etſi Apocalypſim ejus Marcion reſpuit, ordo tamen Epiſcoporum ad originem recenſus, in Johannem ſtabit auctorem. „

2 Clemens Alexandrinus *lib.* VI. *Stromatum pag.* 667. *edit. an.* 1641. „ Licet igitur etiam nunc in Dominicis mandatis exercitum, quique ex cognitione ſecundum Evangelium vixerunt, electis Apoſtolorum numero adſcribere. Hic revera Eccleſiæ Presbyter eſt, „ ve-

ſuit. Apoſtolorum enim numero adſcribit eos, qui Presbyteri ſunt conſtituti, nomineque Presbyteri indicat non ſecundi modo, ſed etiam primi ordinis Sacerdotes. Aſſentitur porro Origenes (1) in iis libris, quos edidit contra Celſum Epiſco-

[illegible]

Epicureum. Nam Epiſcoporum originem repetit jam inde ab ætate Apoſtolorum. Quinetiam in commentariis, quos in libros novi Teſtamenti ſcripſit, duos eſſe in quaque Eccleſia Epiſcopos, quorum alter ſub aſpectum cadat, alter non cadat, inque Epiſcopos clavium, quam Chriſtus Apoſtolis dederat, arguendorumque ſceleratorum virorum, ac ſatanæ, ſi opus eſt, tradendorum poteſtatem manaſſe defendit. Quæ res plane efficit, ſucceſſiſſe Epiſcopos in Apoſtolorum locum, Apoſtoloſque ipſos valuiſſe poteſtate *Epiſcopali*, tametſi ea, qua nunc Epiſcopi gaudent, & majore, & ampliore. Eodem fere ſpectant Cleri (1) Romani litteræ, quas ad Cyprianum Epiſcopum Carthaginienſem medio fere ſeculo tertio dedit. Non diſcrepat Cornelius (2) Pontifex in Epiſtolis

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

ſtolis duabus, quarum alteram ſeculo eodem ad Cyprianum ſcripſit, alteram ad Fabium Epiſcopum Antiochenorum. Unum enim in Eccleſia quaque Catholica Epiſcopum eſſe oportere teſtatur. At ſi inſtitutione humana Epiſcopi ſuperiores Presbyteris eſſent, non tanta fuiſſet neceſſitas, ut unus Eccleſiam Epiſcopus moderaretur. Cyprianus autem Epiſcopus (1) Carthaginenſis, & Martyr nonne Epiſcopos Romanos Petri eſſe ſucceſſores, Epiſcopatumque non hominum voluntate, ſed divino nutu, inſtitutoque invectum in Eccleſiam fuiſſe affirmavit? Accedit Firmilianus Epi-

[illegible]

(1) [illegible]

(1) Epiſcopus Cæſareenſis in Cappadocia, & æqualis temporum illorum. Nam in litteris, quas ad Cyprianum de tingendis rurſum hæreticis, qui ad Catholicam Eccleſiam veniſſent, dedit, *ordinatione vicaria* Apoſtolis Epiſcopos ſucceſſiſſe confirmat.

Jam de Patribus, qui quarto, ſequentibuſque ſeculis floruerunt, ut de Julio, de Liberio, ceteriſque Romanis Pontificibus, de Athanaſio (2) deque Cyrillo Alexandrinis, de Epiphanio Salaminio, de Hilario Pictavienſi, de Ambroſio

[illegible]

broſio Mediolanenſi, de Auguſtino Hipponenſi, uno verbo de omnibus Epiſcopis; nemini dubium eſſe poteſt, quin divina ſententia fuiſſe Præſules Eccleſiæ inſtitutos, ſucceſſiſſeque Apoſtolis arbitrarentur. Nam qui Hieronymi, Ambroſiaſtri, & longe recentioris Eutychii Alexandrini teſtimoniis abutuntur, ii quidem magno in errore verſantur. Longe enim diſcrepans eorum ſcriptorum, imprimiſque Hieronymi ſententia fuit, quam ut contorqueri in alium ſenſum a Puritanorum, Lutheranorumque factione poſſit. Ac miror (1) equidem ita eſſe aliquos animis comparatos, ut quoniam aut Calvini, aut Lutheri partibus ſtuderent, nihil actum a Petavio, a Natali Alexandro, ab aliiſque Scriptoribus Orthodoxis, nihil ab Hammondo, Hallo (2), Pridæo, Pearſonio, Beveregio, ceteriſque Epiſcopalibus Anglis

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

adverſus Salmaſium, & Blondellum perfectum jactent; cum Orthodoxorum, Epiſcopaliumque Anglorum in hoc genere libri tanta vi orationis, tantaque gravitate, ac veritate perſcripti ſint, ut nihil ſupra, ad decretum religionis Catholicæ demonſtrandum, deſiderari poſſe videatur. Atque de his quidem, ne quis ſine ratione quidquam a nobis probatum putet, agemus mox diligenter, oſtendemusque, ſolutis argumentis adverſariorum, injuria fuiſſe Hieronymum, ceteroſque a Blondello in erroris ſuſpicionem vocatos.

Redeo ad Actorum Apoſtolicorum locum, quem paullo ante deſcripſi. Nam a Spiritu Sancto Epiſcopos conſtitutos, *ibidem*, Paulus confirmat. Jam vero qui conſtituti a Spiritu [1] Sancto, ut regant Eccleſiam Dei, fuerunt, hi profecto divina voluntate, divinoque decreto conſtituti fuerint, neceſſe eſt. Neque enim intelligo, quibus aliis uti vocibus Apoſtolus potuiſſet ut Epiſcopatum juris eſſe divini ſignificaret. Nam quæ ipſe, ſociique ſanxerant, eorum non Chriſtum, neque Spiritum Sanctum, ſed Apoſtolos fuiſſe auctores Paulus ajebat, ne qua in diſtinguendis præceptis oriretur confuſio. Quamobrem cum de virginibus præcipit, *Dico*, [2] inquit, *Dico autem non nuptis &c.* Contra, ubi præceptum divinum indicat, *Præcipio non ego*, ait, *ſed Dominus*.

Rurſus Epiſcopatus, quem in adminiſtrandis Eccleſiæ rebus, regendiſque non laicis modo, ac diaconis, ſed etiam presbyteris conſiſtere dictum eſt, divino jure eſt inſtitutus, ſi gratiam *conferat*. *Confert* autem *gratiam* [3]. Eſt igitur divino jure inſtitutus Epiſcopatus. Hortatur enim Paulus Timotheum, ut ne gratiam negligat, quam eſſet impoſitione manuum Presbyterii conſequutus. Eam vero conſequutus *gratiam* Timotheus fuerat, cum ei impoſitæ manus ad *Epiſcopatum* ſuſcipiendum eſſent.

Eſt autem poſtremo loco animadvertendum, rerum

earum,

1 Confer *Acta Apoſt.* cap. xx. v. 17. *ſeqq.* & Irenæum lib. III. contra *Hæreſes* c. XIIII. pag. 201. edit. [illegible].

2 *Epiſt.* I. *ad Corinth.* cap. VII. v. 8 *ſeqq.*

3 I. *ad Timoth.* cap. IV. v. 14. „ *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt* „ *tibi per Prophetiam* CUM IMPOSITIONE MANUUM PRESBYTERII „. *Et cap.* V. *verſ.* 22. „ *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.*

earum, quarum initium in Eccleſia poſt Apoſtolos nullum invenire licet, eſſe ab Apoſtolis, Chriſtoque ipſo primordia repetenda. Epiſcopatus autem poſt ætatem Apoſtolorum initium reperire non (1) licet. Sunt igitur primordia Epiſcopatus ab Apoſtolis, Chriſtoque ipſo repetenda, a quo auctoritatem Apoſtoli acceperunt. Atque hæc ſatis de Epiſcoporum inſtitutione dicta ſunt. Age nunc videamus, quibus momentis rationum argumenta, queis maxime Puritani confidunt, eludi, refellique poſſint.

Refelluntur Salmaſii, Buddei, & Walchii argumenta.

Claudius Salmaſius vir de Puritanorum ſecta in iis libris, quos de *Fœnore Trapezitico* (2), deque *Epiſcopis*, & *Presbyteris* (3) publicavit, etſi pugnantia interdum loquutus eſt (4), tamen ſic ſtatuit: nullos fuiſſe ætate Apoſtolorum

T t 2 Epi-

1 Vide locum Clementis Romani diſcipuli Apoſtolorum ſupra deſcriptum pag. [illegible]

2 *Pag. 401. ſeqq. edit. an. 1640*

3 *Per tot. fere*

4 Nam in *diſſert. de Presb. & Episc. pag.* 205. ita ſcribit: „ Antiquior [illegible] *Pag.* 207. [illegible] [illegible] *pag.* 273. [illegible]

Epiſcopos, qui dignitate, auctoritateque Presbyteris (1) antecellerent. Nam [illegible] quidem Presbyterorum genera fuiſſe, putavit, omnino duo, quorum alteri docendi, alteri curandi, miniſtrandique impoſitum onus (2) eſſet; illudque jam

[illegible]

jam *Presbyterorum*, hoc *Epiſcoporum*, quamquam par utriuſ-que poteſtas erat, appellaretur. Exactis Apoſtolis, invaluiſſe paullatim *Epiſcoporum* a *Presbyteris* ita, ut nunc uſuvenit, diſtinguendorum morem, illiſque progreſſu temporum attributam, ademtamque *Presbyteris* fuiſſe conſtituendorum *miniſtrorum*, adminiſtrandæque (1) Eccleſiæ facultatem. Quamobrem diſtinctionem Presbyterorum ab Epiſcopis fuiſ-ſe humano jure introductam in rempublicam populi Chri-ſtiani defendit, eoque rem diſputando deduxit, ut ordinem eſſe nullum divina lege inſtitutum contenderet (2).

Georgius Walchius cum Lutheranos conſectaretur, in eo libro, quem inſcripſit *Antiquitatum Eccleſiaſticarum* (3) *compendium*, Eccleſiam Chriſtianam nullum initio, niſi *docentium* ordinem habuiſſe, dixit, qui ordo non Presbyterorum modo, ſed etiam *Epiſcoporum* vocaretur. Mox ne quid minus caſtigate ſcripſiſſe videretur, ita quam latius patere cognorat, ſententiam anguſtioribus veluti finibus coarctavit, ut hæc adjungeret: „ Quemadmodum vero Collegium „ Presbyterorum in ſingulis Eccleſiis non poterat ea indole „ non eſſe, ut alter alterum auctoritate apud plebem ſupe- „ raret, ut ii, qui noviter inter Presbyteros recipiebantur, „ cederent illis, qui diutius ea dignitate gaviſi erant; ut „ denique ob negotiorum varietatem, & multitudinem, „ quæ ad Presbyterium ſpectabant, uni vel alteri Presby- „ tero partes certæ demandarentur, faciliime fieri potuit, „ ut

1 *Differt. de Epiſc. & Presby. pag. 198.* „ Cum Epiſcopus, & Presbyter idem eſſet, or- „ dinatio ad utrumque pertinebat, quia non alius a Presbytero Epiſcopus. Epiſcopus or- „ dinabat Presbyterum, & Presbyter Epiſcopum, quia idem ordo, idem gradus utriuſque „ [illegible] erat. Ubi diſtingui ordines, & gradus cœpti ſunt, atque Epiſcopus [illegible] „ Presbytero, tum ordinatio non [illegible] eſſe communis „. Eadem fere docet *pag.* [illegible] *ſeq.* [illegible] in Eccleſia [illegible], ut Presbyteri ordina- rent, ſcribit *pag.* [illegible] „ [illegible] tempore in Eccleſia [illegible] morem [illegible], inquit, etiam „ poſt introductam utriuſque Ordinis Presbyteralis, & Epiſcopalis diſtinctionem, ut quem- „ admodum Epiſcopi ordinabant Presbyteros, ita Presbyteri quoque ordinarent tam Pres- „ byteros, quam Diaconos, & ceteros minorum ordinum clericos. Id cum [illegible] „ Concilii decretum [illegible], ne in poſterum [illegible] ordinatio Presbyterorum, & „ reliquorum Clericorum a Presbyteris fieret, [illegible] ejuſdem [illegible] eſſe.

2 Vide locum, quem ſupra *pag.* [illegible] notat [illegible] & Petavium [illegible] *Hierarch. Eccl. cap.* [illegible] *Theologor. Dogm. edit. Pariſ.* At idem [illegible] *pag.* [illegible] & [illegible] [illegible] *Ordinationem* [illegible] *eſſe*, [illegible]. Ita omnia [illegible].

3 *Lib. 1. cap.* [illegible] *pag. 91. ſeqq. edit. Lipſienſ. an. 1733.*

„ ut penes præcipuæ quemdam auctoritatis Presbyterum„ ſumma cura, & quaſi directio ceterorum ſtaret, quem „ κατ᾽ ἐξοχὴν *Epiſcopum*, ceu inſpectorem ceterorum Pres„ byterorum (1) vocabant. Ex quo vero ejuſmodi prærogati„ va adeo omnibus ſeſe non probabat, ut potius alii omni „ conatu id agerent, uti ſervaretur æqualitas (2) inter Preſ„ byteros; alii e diverſo Epiſcopalem (3) eminentiam, ceu „ proficuum Eccleſiæ inſtitutum, defenderent; mirum non „ eſt, ſi ſtatim poſt Apoſtolorum ætatem Scriptores de „ Epiſcopatu tam varie ſentientes deprehendamus „. Atque hæc ille mutuatum ſeſe a Buddeo fuiſſe (4) fatetur. Horum autem argumenta, ut ipſi dictitant partim Scripturæ auctoritate, partim majorum traditione nituntur.

Eſt vero primum eorum argumentum (5) hujuſmodi. Paulus, inquiunt, cum Mileti ageret, litteras ad Presbyteros Epheſios (6) miſit, quibus eos, ut ad ſe venirent, adhortabatur. Sed quos capite viceſimo *Actorum*, verſu decimo ſeptimo *Presbyteros*, eoſdem paullo poſt Lucas *Epiſcopos* appellavit. Non ergo Epiſcopi a Presbyteris diſcrepabant ætate Apoſtolorum. Quid? ſi omnibus Presbyteris, Epiſcopiſque, quorum fit loco modo indicato ab Luca mentio, idem munus tribuerit Paulus, *paſcenda* nimirum Eccleſiæ (7)? Erat ergo unus ordo Epiſcoporum, & Presbyterorum.

Sed varias eſſe intelligo in hoc explicando *Actorum Apoſtolicorum* loco Interpretum, neque vero magnopere inter ſe diſſidentes, ſententias, ut conciliari, componique non poſſint. Sunt enim Scriptores, & hi quidem docti, (8) ac vetere,

1 Ex ut cum Salmaſio pugnantia loquatur. Nam Apoſtolorum ætate unum Inſpectorem ceterorum Presbyterorum fuiſſe fatetur, cum tamen paullo ante ſtatuerit, parem Presbyterorum omnium fuiſſe auctoritatem, ac dignitatem.

2 Id vero quibus memoratis rationum, teſtimoniiſque ſacrorum Bibliorum, ac Patrum poſſit efficere, cum ne obſcurum quidem alicui habeat in promtu, nullo modo prorſus intelligo.

3 Erat igitur ætate Apoſtolorum rudimentis Epiſcopalis [illegible] *ſtatim poſt ætatem Apoſtolorum* Scriptores diſſentientes, cum de Epiſcopatu agerent, fuiſſe concedit.

4 *Diſſert. de Origine, & Poteſtate Epiſcopor. contra Henricum Dodwellum* §. 114. *ſeq. pag.* 198 *ſeqq. edit. ejuſd. Jenenſis an.* 1713.

5 Buddeus *ibid.* §. 117. *pag.* 220. & Walchius *ibid. pag.* 98.

6 *Act. cap.* xx. v. 17 & 18.

7 *Ibid.* v. 28.

8 Nam ſi Apoſtoli ſeſe Presbyteros appellabant, quorum certe longe erat præſtantior dig-

teret, qui Epiſcopos fuiſſe interdum etiam Presbyteros vocatos exiſtiment, idque jam majorum auctoritate demonſtrent, quamvis Epiſcopos, quos nunc dicimus, tunc etiam, cum Apoſtoli florerent, dignitate, auctoritateque ſuperiores *ſimplicibus* Presbyteris fuiſſe arbitrentur. Itaque accitos Miletum fuiſſe a Paulo non eum modo, qui Epheſinæ, ſed etiam ceteros Epiſcopos, qui in finitimis civitatibus Eccleſiis præſidebant, cenſent (1). Atque Irenæus (2) quidem auctor ſane vetus, ac nobilis, qui a Polycarpo Johannis diſcipulo accepiſſe diſciplinam fertur, non Epheſo modo, ſed ex proximis etiam urbibus accitos Miletum a Paulo fuiſſe Epiſcopos, atque hoc modo explicandum eſſe Lucæ in Actis Apoſtolicis locum, ſcribit. Eſt autem auctor Hieronymus (3) plures in Aſia floruiſſe Epiſcopos ætate Apoſtolorum. Quos in re doctiſſimos, vetuſtiſſimoſque ſcriptores (4) ſequitur duces, quibus ſane, quod a viris Apoſtolicis, quos noverunt, rem acceperint, ubi de Eccleſiaſticis rebus agunt, plurimum eſſe credendum arbitramur. Jam vero eſſe in Actis Apoſtolicis quædam video, quæ plane efficiant, & Epheſo, & e fi-

dignitate, & auctoritate, [illegible] Presbyterum appellare? Nam Petrus [illegible] Presbyteros, qui in vobis ſunt, [illegible] [illegible]

(1) Vide [illegible] ſupra deſcriptum pag. [illegible]

(2) Irenæus loc. cit.

(3) Catalog. Scriptor. Eccleſiaſtic. cap. [illegible] pag. [illegible] Opp. edit. Martian.

(4) [illegible] Ignatium Martyrem in Epiſtola ad Epheſios, ad Smyrnæos, ad Philadelphienſes, ad Trallianos, ad Magneſianos, ad Polycarpum. [illegible] Irenæum [illegible] Polycarpo ab Apoſtolis Epiſcopo [illegible] Sed de Epiſcopis ab Apoſtolis [illegible] Polycratis ad Victorem [illegible] apud Euſeb. lib. [illegible] Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit.

& e finitimis civitatibus accerſitos Miletum Epiſcopos fuiſſe. Sic enim Paulus cum ſenioribus, quos ad ſe evocarat, agit, ut Luca teſte, ſatis explicate ſignificet, triennio (1) ſe diu noctuque apud eos laboraſſe monendo, ut rei operam darent, ſuæque, aliorumque ſaluti proſpicerent. Epheſi autem triennium Paulum conſtitiſſe quis credat? Immo vero peragratam eo temporis intervallo Aſiam ab eo fuiſſe, cognoſci ex Apoſtolorum Actis poteſt, quorum auctoritate Salmaſius, Blondellus, Buddeus, Walchius, aliique hujuſce temporis Proteſtantes e ſectis Lutheranorum, Calvinianorumque abutuntur Quare Demetrius (2) argentarius, qui iniquo animo ferebat, a Paulo promulgari doctrinam Chriſti, conqueri apud vulgus Epheſiorum cœpit, quod Apoſtoli hortatu non cives modo ſui, ſed ceteri etiam Aſiani ad ſacra Chriſtianorum adducerentur, contemta ſuperſtitione Dianæ Idem Apoſtolus, congregatos Mileti Epiſcopos cum alloqueretur: nemo, inquit, (3) veſtrum ignorat, qua continentia, temperantiaque verſatus apud vos fuerim, quibuſque laboribus perſunctus ſim jam uſque ab eo tempore, quo in Aſiam veni: nunc autem proſpicio eorum, qui adſunt, *& per quos tranſivi prædicans regnum Dei*, nullum poſthac, qui me videat, futurum. Quinam vero fuerunt hi, per quos ubi *ingreſſus in Aſiam eſt, tranſiens prædicarat*? An Epheſii ſolum? At Epheſi conſtiterat, non *tranſiens* de religione Chriſti diſputarat. Quamobrem præcipuas ſaltem Urbes Aſiæ indicarit his verbis neceſſe eſt, in quibus Eccleſiæ conſtitutæ eſſent, quibus Epiſcopi, qui Miletum rogatu, accerſituque Pauli convenerant, præficerentur. Hoc ſi verum eſt reſponſum, eſt autem mea quidem ſententia (quoniam Scripturarum

1 *Cap. xx. Act. v. 31.* ,, Propter quod vigilate memoria retinentes, quoniam per ,, triennium nocte, & die non ceſſavi cum lacrimis monens unumquemque veſtrum ,,

2 *Cap. xix. Act. v. 26.* ,, Et videtis, *inquit Demetrius*, & auditis, quia non ſolum ,, Epheſi, ſed pene totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam dicens quo- ,, niam non ſunt dii, qui manibus fiunt.

3 *Act. cap. xx. v. 18 ſeqq.* ,, Vos ſcitis a prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, ,, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim .... quomodo nihil ſubtraxerim utilium, ,, quo minus annunciarem vobis, & docerem vos publice, & per domos ,, . *Verſ.* 25. ,, Et nunc ecce ſcio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſi- ,, vi prædicans regnum Dei &c. ,,

pturarum auctoritate, vetuſtiſſimorumque Doctorum conſenſione firmatur) veriſſimum; nihil negotii erit, quod Buddeus, Walchiuſque ſubdunt, refellere. Ajo enim, omnibus idem onus Presbyteris, quos Paulus ad concilium convocarat, fuiſſe impoſitum, propterea quod omnes Epiſcopi eſſent, curamque gerere deberent Eccleſiarum.

Eſt præterea non inepta, neque abſurda (1) eorum opinio, qui & Epiſcopos, & Presbyteros, quorum fidei, veluti Parœcis quibuſdam, credita ſingularium quarumdam Eccleſiarum cura, adminiſtratióque erat, quique Epiſcopis parebant, Miletum ad Paulum acceſſiſſe; quamquam eſt, ut dixi, quam Irenæus tuetur, ſententia longe ad veritatem propenſior. Epiſcopos enim hortatus Apoſtolus eſt, ut quia divino inſtinctu, ac voluntate præfecti Eccleſiis fuerant, caverent, ne quid eorum culpa Chriſtiani Aſiæ detrimenti caperent.

Nam Theodoreti (2) opinionem, quæ ferret, eos olim fuiſſe Apoſtolos vocatos, quos nunc Epiſcopos dicimus, presbyteris autem hæſiſſe appellationem Epiſcoporum, quoniam refutata ſupra, atque exploſa eſt, nihil moror.

Sed inquirendo equidem comperi, fuiſſe olim ſcriptores, qui exiſtimarent, in quibuſdam Eccleſiis eos, qui presbyteri creati ab Apoſtolis eſſent, quoniam digni erant Epiſcopatu, fuiſſe etiam Epiſcopos (3) conſecratos, fortaſſe, ut, ſi

1 Confer Natalem Alexandrum *diſſert. de Epiſcopor. ſupra Presbyt. eminentia p. 56. Triadis Diſſertation. edit. Pariſ. an. 1678.*

2 Vide quæ dixi ſupra *pag.* 184. *not.* 1. *hujus vol.* & Petavium *lib.* 1. *Diſſertat. Eccleſiaſt. cap.* 1. *pag.* 243 *tom.* 7. *Theologic. Dogm. edit. an.* 1745. Et *lib.* 11. *cap.* 1. *ſeqq. de Hierarch. Eccl. pag.* 41 *tom. eod.*

3 Dionyſius Petavius *lib.* 1 *diſſert. Eccleſ. cap.* 11. *pag.* 107. *edit. ejuſd.* „ Primis il„ lis Eccleſiæ temporibus, atque, quæ, quod ad formam, & diſciplinam attinet, quædam „ illius infantia dici queunt, exiſtimo presbyteros vel omnes, vel eorum pleroſque ſic or„ dinatos eſſe, ut Epiſcopi pariter, ac presbyteri gradum obtinerent. Id eo fieri ſolitum „ eſſe, veriſimile eſt, quod, cum religio Chriſtiana profeſſionem in dies faceret, perque „ civitates, & populos propagaretur, increbreſcente multitudine opus fuit, paratam eſſe „ copiam Epiſcoporum, qui ad urbes, & Provincias Chriſtiano partas nomini cum pote„ ſtate mitterentur, ut ea, quæ ab ſolis Epiſcopis adminiſtrabantur, præſtare poſſent. Cu„ juſmodi ſunt clericorum ordinatio per manuum impoſitionem, confirmationis ſacramen„ tum, & alia quædam, quæ ſimplices presbyteri non attingebant. Hac de cauſa viden„ tur plures in eadem Eccleſia (velut Epheſina) Epiſcopi fuiſſe, qui Apoſtolis tanquam „ majo-

in alias urbes, ſi data opportunitas fuiſſet, migrarent, Eccleſias conſtituerent, eaſque moderarentur. Atque hi quidem ſecundo, tertioque ſeculo *Epiſcopi* (1) *nationum* appellabantur. Nihil autem obſtabat, quo minus horum aliqui Epheſi præcipua Aſiæ Urbe degerent, unaque cum ejus civitatis Epiſcopo, cujus adjutores erant in gubernanda, adminiſtrandaque Eccleſia, Miletum contenderent.

Si quis autem, cur Epheſum Paulus ſolum, non autem ad alias Aſiæ Urbes ſcripſerit, roget, huic ego paucis, & cumulate, ut arbitror, ſatisfaciam. Erat enim Metropolis Epheſus Aſiæ. Quare ab Johanne, qui præcipuas Provinciæ Urbes in Apocalypſi commemorat, priore nominatur (2) loco. Ac celebre Antonini edictum, cujus eſt ab Ju-

„ [illegible] Conſule quæ idem Petavius diſputat lib. 1. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeq. Hierarch. Eccl. tomo eodem.

1 Vide Photium cod. [illegible] pag. [illegible] Rothomag. edit. an. 1653. Quapropter Gulielmus Caveus hiſt. litt. tom. 1 pag. [illegible] edit. [illegible] Caius, vel Gaius Romanæ Eccleſiæ presbyter, & Gentium Epiſcopus ordinatus, [illegible]

2 Cap. 1. v. [illegible]

ab Juſtino [1] , & Euſebio [2] facta mentio , vulgatum Epheſi in *communi Aſia* ἐν τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας fuit, in curia nempe proconſulari , quæ Epheſi erat , ut eſt idem auctor Euſebius [3] in hiſtoria. Igitur vetus deſcriptionis Martyrii ſancti Timothei [4] Auctor ſanctum Johannem Epheſi conſtitiſſe confirmat , ut Eccleſias Aſiæ facilius moderaretur . Quinetiam Johannes Chryſoſtomus [5] Timotheum Epheſi agentem rem Aſianorum Chriſtianorum publicam geſſiſſe teſtatur . Cum ergo ita ſe res haberet , noverat profecto Paulus , ſi litteras ad Epheſium Antiſtitem dediſſet , ex eo ceteros Epiſcopos , quid facto eſſet opus , fuiſſe perfacile cognituros .

Alterum eſt argumentum Buddei [6] , Walchiique ex Epiſtola priore ad Corinthios concluſum . Nam Hierarchiam , inquiunt , deſcribens Paulus (quemadmodum divinitus conſtituta erat) priore loco Apoſtolos , tum Prophetas, inde doctores , poſt patratores prodigiorum , ac miniſtros demum commemorat . Atque de Apoſtolis nihil eſſe, cur quiſquam quærendum arbitretur , putant . Eorum enim ordinem , mortuis iis , qui miſſi a Chriſto ad promulgandum Evangelium fuerant , ſublatum cenſent . Tertio autem loco nominari doctores , non quo his aliquod fuerit in ceteros Chriſtianos tributum imperium , ſed quo eorum ſit munus munere ceterorum præſtantius . Jam vero Prophetas prætereundos , ſubdunt , quod horum fuerit ordo

extra-

1 *Apolog.* I. n. LXX. *pag.* 87. *edit. Venet.* an. 1747. Hinc Valeſius „ Ita , inquit, „ Cicero *commune Miljaium* , & *commune Siciliæ* ſcribit in Verrinis dixit . Porro cum „ κοινὸν Ἀσίας dicitur , ſubaudiendum eſt συνέδριον *ſynedrium* . Habebant enim Aſiani „ commune Concilium totius gentis, quo ſinguli civitates legatos , ſeu ſynedros mittebant, „ ut docet Ariſtides in IV. *Orat. Sacrar.* „ Euſeb. *lib.* IV. *hiſt. cap.* XIII. *pag.* 135 *edit. Taurin.*

2 *Lib* IV. *hiſt. cap.* XIII *ſeq. pag* 135 *edit. Taurin.*

3 Euſeb. *ibid. pag.* 136 προετέθη ἐν Ἐφέσῳ ἐν τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας . *Propoſita Epheſi in communi Aſiæ* , hoc eſt in loco, ubi legati Aſiæ congregabantur

4 Apud Photium in *Biblioth. Codice* CCLIV. *pag.* 1401 *edit.* an 1653.

5 *Homil.* XV *in* I. *epiſt. ad Timoth. t.* XI *op. edit Pariſ. Monach. S. Mauri.* p. 637.

6 Buddeus *Diſſert. Hiſt. Theolog. de Orig. & Poteſt. Epiſcop.* §. 2. & *ſeq. pag.* 202. & *ſeqq.* Salmaſius *de Fœnore Trapezitico pag* 409. Sed is paullo aliter rem explicat . Nam *Doctorum* nomine eorum ordinem ſignificatum putat , qui presbyteri dicerentur ; *adjutatorum* autem , *curationum* , *gubernationumque* appellationibus alterum ordinem presbyterorum , qui Epiſcopi vocabantur , quamquam uterque horum unum ordinem revera conſtitueret auctoritate , atque dignitate parem .

extraordinarius, ut fuit ordo *Apoſtolorum*. Nam fundata, & confirmata Eccleſia, nihil horum deinceps labore, præſidioque fuiſſe opus defendunt. Atque doctores, qui appellantur loco mox indicato a Paulo, vocatos aliis in locis a ſcriptoribus ſacris fuiſſe *paſtores*, *Presbyteros*, & *Epiſcopos* arbitrantur, quorum eſſet proprium docendi munus. Eorum deinde, qui prodigia edere conſueverant, *extraordinariam* quoque fuiſſe poteſtatem. Quocirca inſtituta, confirmataque Eccleſia, cum neceſſaria Chriſtianis eorum opera non eſſet, fuiſſe quoque facultatem patrandorum prodigiorum ſublatam. Doctrinam autem, qua fides ſtabilitur, potiorem prodigiis eſſe, adeoque ante eos, qui miracula ederent, numeratos ab Apoſtolo fuiſſe doctores, cenſent. Sequi deinde, ajunt, curatores, adminiſtratoreſque rerum, quæ ad corporum, non ad animorum curationem pertinerent. Huc enim ſpectant eorum quidem opinione, *κυβερνήσεις*, hoc eſt *gubernationes*, quas Apoſtolus nominat. Hunc vero ordinem proprium fuiſſe, exiſtimant, diaconorum. Sed res ipſa paucis comprehendenda eſt, ut quorſum evadat, intelligatur. Sic autem concludi breviter poterit hujus, qualecumque tandem ſit, argumenti ſententia. Ii ordines conſtituti divinitus ſunt, quorum in litteris ad Corinthios Paulus meminit; meminit autem Paulus doctorum, qui iidem atque Presbyteri erant, Epiſcoporum autem, quaſi diſtincti a Presbyteris eſſent, non meminit; non ſunt igitur Epiſcopi a Presbyteris jure divino diſtincti, adeoque ne gradu quidem, dignitate, poteſtateque presbyteris ſuperiores.

Sed tota hæc Buddei, Salmaſiique diſputatio nugatoria eſt, plenaque, meo quidem judicio, ineptarum, falſarumque ſententiarum. Principio enim nego, Paulum in eo, quo maxime abutuntur, Epiſtolæ ad Corinthios (1) loco, de Hierarchia Eccleſiaſtica agere, ordineſque deſcribere, qui partim ſublati, propagata, confirmataque religione,

1 *Epiſt. 1. ad Cor. cap.* XII. v. 28. „ Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia pri„ mum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias „ curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſer„ monum.

gione, ſint, partim traducti in ſequentem ætatem. Nam dona quædam (1) Apoſtolus numerat (2), quæ Spiritus Sanctus, ut vellet, mortalibus largiretur, ordinaria autem munera, quæ miniſtris Eccleſiæ committi ſolerent, non item. Atque *διδασκαλία doctrina*, *ἀντίληψις opitulatio*, & *κυβέρνησις gubernatio*, cujus ſit a Paulo mentio, eorum propria erat, qui inſtinctu, afflatuque ſpiritus aut divina decreta explicabant, aut iis, qui laborarent, opem ferebant, aut præditi erant in adminiſtrandis, componendiſque aliorum rebus ſingulari prudentia. Quo ſane dono cum Stephanus, Nicanor, Philippus, quatuorque alii illuſtres eſſent, cooptati ſunt ab Apoſtolis in ordinem diaconorum. Non enim quia diaconi erant, his erant inſtructi virtutibus; ſed contra, quia virtute tanta præſtabant, digni fuerunt, qui diſtribuendis, adminiſtrandiſque (3) rebus præficerentur. Quid? Si in *doctoribus διδασκάλοις*, quos ibidem Paulus deſcribit, numerandi (4) Stephanus, & Philippus (5) ſint, qui pleni *Spiritu Sancto* de rebus divinis admirabilem in modum loquebantur, hoſteſque religionis ita convincebant, ut hi cum nihil, quod opponerent, haberent; vel noſtris aſſentirentur, vel odio, atque ira inflammati de ſanctis viris ſupplicium ſumendum ſtatuerent? Stephanum autem, ac Philippum quotus quiſque veterum Chriſtianorum fuit, qui Presbyteros, Epiſcopoſve fuiſſe putaret? Atque eos

1 Conſule Petavium *Diſſert. Eccleſiaſticar. lib.* 1. *cap.* v. §. 3. a *pag.* 176. *edit. Antwerp.* an. 1700.

2 Paullo enim ante dixerat v. 4. *& ſeqq.* „ Diviſiones vero gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus, & diviſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem. Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ; alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum; alteri fides in eodem ſpiritu; alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu; alii operatio virtutum, alii Prophetia; alii diſcretio ſpirituum; alii genera linguarum; alii interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus, atque idem ſpiritus dividens ſingulis, prout vult.

3 *Act. Apoſt. cap.* vi. v. 2. Sic habet Lucas „ Convocantes autem duodecim (Apoſtoli) multitudinem diſcipulorum dixerunt, non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis: conſiderate ergo, viri fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus —— & elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum &c.

4 *Act. Apoſt. cap.* vi. v. 8. *& ſeqq.*

5 *Ibid. cap.* viii. v. 5. *ſeqq.*

eos quidem Diaconos & dici, & fuiſſe revera ſemper legi; Presbyteros, numquam: propterea quod *διδάσκαλοι* ex eorum numero non eſſent, qui docendi populi jus, ac poteſtatem ordinis cauſſa obtinent, ſed *extra ordinem* inſtinctu quodam, ac dono ſuperiore. Caveant autem Proteſtantes, ne hac diſputandi ratione, feminas in Hierarchiam Eccleſiaſticam inducere velle videantur. Nam ſi Prophetæ olim partem conſtituebant Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, quod Buddeus cenſet, eaque facultate Philippi filiæ (1) primo Chriſtianæ religionis ſeculo claruerunt; conſequens plane eſſet, locum eas ad quem occupaſſe in conſeſſu, ordinibuſque Eccleſiaſticorum. Qua re nihil arbitror excogitari, dicique poſſe obtuſius. His explicatis, facile quiſque intelliget, quam ſint inania, quæ Buddeus addit de diſtinctione Epiſcoporum, & Presbyterorum, quorum certe hoc loco a Paulo prætermiſſa eſt mentio.

Quod Salmaſius ſcribit, *doctores* Presbyterorum, *& curatores, gubernatoreſque* Epiſcoporum vocabulis appellatos, ſed utroſque pari dignitate, auctoritateque præditos fuiſſe, non minus leve eſt, quam erat illud Buddei de *Epiſcopis, & Presbyteris doctorum* nomine a Paulo indicatis. Etenim nihilo magis Epiſcopi, & Presbyteri iis Pauli verbis continentur, quam contineantur gradus Diaconorum, & laicorum. Eſtque illud etiam atque etiam animadvertendum, ſi huic Salmaſianæ argumentationi quidquam vis, ponderiſque ineſſet, magnam, præter Epiſcopos, & Presbyteros, in Eccleſia ordinum copiam futuram. Cum enim curationes, gubernationes, aliaque ejuſmodi dona Apoſtolus numeret, quæ a Spiritu Sancto, ut vellet, Chriſtianis hominibus diſtribuerentur, ſi ea plura erant, muneraque diverſorum graduum indicabant, indicarint quoque neceſſe eſt plures gradus, ordineſque plures Epiſcoporum. Quod ſane, quoniam cum ſacris Bibliis, omnique antiquitate pugnat, concedi a nemine ſano poterit. Ter-

1 *Bud. cap. iii.* [illegible] Hic (Philippus) erat, qui cum filiis Virginibus Prophetantes [illegible] Polycrates Epheſius *epiſt. ad Victorem Papam apud Euſebium lib. v. hiſt. cap. xxiv. p.* [illegible] *edit. Taurin.* „ Philippus [illegible] qui mortuus eſt Hierapoli, & duæ ejus filiæ, quæ virgines „ conſenuerunt, alia quoque ejuſdem filia, quæ [illegible] *Spiritu* „ *Sancto repleta* vixit, & Epheſi requieſcit.

Tertium eſt argumentum ſecundi omnino ſimile. Eſt enim concluſum ex Epiſtola Pauli ad Epheſios, in cujus quidem Epiſtolæ quarto Capite (1) legitur, fuiſſe Eccleſiæ Apoſtolos, Prophetas, Evangeliſtas, Paſtores, atque Doctores a Chriſto datos. *Miniſtrorum* namque, quos *docentes* vocat, gradus a Paulo deſcribi, Buddeus (2) contendit, ac priore ſane loco *eorum, qui extra ordinem* erant, deinde *ordinariorum*. Ac iis, qui *extra ordinem* erant, Evangeliſtas adjungi, qui prætermiſſi in litteris ad Corinthios fuerant, propterea quod ad Apoſtolicum proxime accedat Evangeliſtarum munus, & comprehendi utrique poſſint eodem nomine. Evangeliſtas enim comites quoſdam fuiſſe Apoſtolorum, quos idcirco ſibi Apoſtoli adjunxiſſent, ut magno labore levari aliquanto poſſent. In his Evangeliſtis fuiſſe Timotheum, Philippum, Titum, Soſthenem, Silvanum, Tychicum, Eraſtum, & Epaphram. Jam vero *paſtorum* vocabulo *Epiſc pos*, ſeu *Presbyteros* indicari, quorum eſſe *ordinarium* munus paſcendi rationem conſtat. Eodemque recidere *Doctorum* appellationem, etſi ſunt, qui *Doctores* a paſtoribus diſtinguendos putent. Nam eſſe horum inanem, commenticiamque ſententiam. Huc enim ſpectare, quod Paulinus Nolanus (3) ad Auguſtinum ſcribit: diverſis nominibus unum fuiſſe ab Apoſtolo doctrinæ officium demonſtratum.

Verumtamen, ut mittam, quod ante de Apoſtolis, Prophetis, doctoribuſque oſtenſum eſt, quibus eſſe dixi munera *extra* ordinem Spiritus Sancti beneficio data; ſac paſtorum nomine Epiſcopi intelligantur, non enim repugno (4), quid? an conſequens erit, hos ipſos Epiſcopos presbyteris æquari oportere? Nihil mihi, aio, videri minus. Principio enim quibus monumentis Buddeus *doctores*, hoc eſt *presbyteros*, cum *paſtoribus*, ſeu Epiſcopis pari gradu collocare eſt auſus, quod Apoſtolus numquam fecit?

1 *Verſ.* 11. & ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores &c.
2 *Ibid.* §. XIII. *pag.* 107 *ſq.*
3 *Epiſt.* l. *al.* XLIII. n. 12. *pag.* 391 *edit. op. Veron. an.* 1736
4 Neque vero aliud eſt cauſæ, cur repugnem. Confer Petavium *lib.* III. *Hierarch. Eccleſ. cap.* XIV. §. 11. *pag.* 115. *edit. Antwerp. tom.* IV. *Theolog. Dogm.*

cit (1)? Deinde ſi in litteris ad Corinthios nomine *Apoſtolorum* complexus Paulus *Apoſtolos*, & *Evangeliſtas* (2) fuit, auctore Buddeo, etſi gradu, dignitate, poteſtate *Apoſtolis* inferiores *Evangeliſtæ* eſſent, cur non item nominibus iiſdem paſtorum, & doctorum indicare potuit ordines duos *Epiſcoporum*, & *Presbyterorum*, quorum primus ordo divino jure excellentior, præſtantior, ſuperiorque eſſet poſteriore? Id autem qui neget eſſe conſequens, næ is decreta religionis metiri videbitur ſuo arbitratu, non ratione. Atque, ut ſupra demonſtratum eſt, non traditione majorum modo, ſed etiam auctoritate (3) Scripturarum efficitur, *presbyteris* Epiſcopos antecellere. Quamobrem ſi de *Presbyteris, Epiſcopiſque* intelligi locus hic Epiſtolæ ad Epheſios deberet, non alio ſenſu, quam noſtro, explicari profecto poſſet. Aſſentior autem Paulino. Patiar enim Doctores, atque Paſtores eoſdem omnino eſſe; modo hiſce nominibus Præpoſiti Eccleſiæ, hoc eſt Epiſcopi (4) ſignificentur. Id vero eſt, quod Paulinus ſuſpicatur, quodque Auguſtinus (5) vehementer probat. Itaque quoquo ſeſe verterit Buddeus, exitum numquam reperiet.

Quartum argumentum quale tandem ſit, videamus. Negant adverſarii (6) diſtingui Epiſcopos a Presbyteris oportere, quo-

1 Non Buddeus *Doctores, & Paſtores*, quos iiſdem nominat Paulus, idem ſignificare putat, eumdemque eſſe ordinem Presbyterorum, & Epiſcoporum, qui iis duobus vocibus exprimuntur. *Ibid. pag.* 308. At ſi *Paſtores, & Doctores* unos Epiſcopos non ſignificant, nullis monumentis oſtendere Buddeus poteſt, duobus illis vocibus *Epiſcopos*, & *Presbyteros* indicari, quaſi unum *ordinem* conſtituant. Aut enim Epiſcopos Paulus ſignificare voluit, ut viſum eſt Paulino, cujus locum mox deſcribam; aut ſi Presbyteros, & Epiſcopos, horum ordines, numquam efficient, conjunctos a Paulo fuiſſe, ut unum ordinem conflarent, in quo dignitas, auctoritaſque par eſſet omnium.

2 Buddeus *ibid.*

3 *Vide ſupra pag.* 311 *ſeq.*

4 Paulinus *ibid.* „ Inter paſtores ſpecialiter, & Doctores quid interſit, diſcernere vo„ lo, quia communiter acceptum utrumque nomen adſcribi ſolet.

5 S. Auguſtinus *epiſt.* CXXIX. *al.* CIX. *ad Paulinum pag.* 398. *tom.* II. *edit. Monachor. S. Mauri.* „ Paſtores autem & Doctores, quos maxime, ut diſcernerem, voluiſti, eoſdem „ puto eſſe, ſicut & tibi viſum eſt, ut non alios paſtores, alios doctores intelligamus, ſed „ ideo cum prædixiſſet paſtores, ſubjunxiſſe doctores, ut intelligerent paſtores ad officium „ ſuum pertinere doctrinam.

6 Ita quidem Salmaſius, ſeu ut falſo ſe nominat, Walo Meſſalinus *Diſſert. de Epiſc. & Presbyt. cap.* 1. *pag.* 1. *edit. an.* 1641. „ Idem Paulus, inquit, in Epiſtola ad Philippen„ ſes, [illegible], *& Diaconis*. Ergo nullo inter eos medio interpoſito Epiſcopos in„ telligis, qui & presbyteri dicebantur.

quorum eſſe unum ordinem a Paulo, aliiſque Apoſtolis in ſacris novi Teſtamenti libris conſtitui arbitrantur. Aut enim Epiſcopos, & Diaconos, miſſa mentione (1) presbyterorum, in Epiſtolis Pauli memorari, quod numquam factum eſſet, ſi jure divino Epiſcopi Presbyteris antecellerent, aut Presbyteros (2) nominari, qui Eccleſias moderarentur, quæ ſane res indicaret, functos Presbyteros munere fuiſſe Epiſcoporum, atque ab Epiſcopis minime diſcrepaſſe, aut denique eoſdem modo (3) Epiſcopos, modo Presbyteros dici, quaſi idem eſſet utrorumque gradus, animadvertunt, hiſque rationum momentis perſtrictos abiſſe, victoſque fuiſſe Theologos noſtros putant.

Quamquam autem eſt id ſæpe argumentum non a Patribus modo, ſed etiam a novis Theologis refutatum (4), qui

Tom. IV. X x

(1) *Epiſt. ad Philipp. cap.* 1. *v.* 1. Paulus & Timotheus ſervi Jeſu Chriſti omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu [illegible] Philippis cum Epiſcopis & Diaconis. [illegible]

(2) [illegible] *ibid. pag.* [illegible] Petrus, inquit, in prima epiſtola cap. 5. de Presbyteris [illegible]

(3) Walchius *ibid. pag.* [illegible] Presbyter, & Epiſcopus [illegible] *Act.* 20. [illegible] *ad Titum cap.* 1. [illegible] Epiſcopos appellavit.

(4) A Petavio *diſſert. Eccl. lib.* 1. *cap.* [illegible] *Natalis Alexandro diſſert. de Epiſcop. ſupra Presbyt. eminentia* [illegible] *diſſert.* [illegible] *pag.* 206. *ſeqq.* aliiſque [illegible]

qui libros adverſus hæreticos ediderunt, quoniam tamen rurſum ab adverſariis opponitur, eſt item a nobis, ita ut ratio poſtulat, diligentiſſime refellendum. Ac priore quidem loco, ſi Epiſcopos ſolum, Diaconoſque Philippis eo tempore fuiſſe, quo ad Philippenſes Chriſtianos Paulus ſcribebat, dicamus; nulla eſſet cauſſa, quare me quiſquam aut erraſſe, aut a majorum ſententia receſſiſſe judicaret. Nam Epiphanius (1), qui quarto ſeculo magna & doctrinæ, & virtutis laude floruit, cum Aerium primo Epiſtolæ ad Philippenſes capite abutentem argueret, hunc ipſum prodromum Puritanorum imperitum veterum hiſtoriarum fuiſſe dixit, ut qui conſtitutis alicubi Epiſcopis ſcribi ætate Apoſtolorum ad Epiſcopos, & Diaconos conſueſſe neſciret. Illud quoque accedit, quod cum Apoſtolus eas litteras ad Philippenſes daret, Epaphroditus (2) eorum Epiſcopus Romæ ageret; quamobrem veriſimile eſt, datum fuiſſe Epiſcopis, qui proximarum civitatum Eccleſias (3) moderabantur, negotium, ut quamdiu ille abeſſet, Philippenſium curam ſuſciperent; ſcriptaſque eas litteras tum fuiſſe, cum illi Philippis, ut ſuo muneri ſatisfacerent, verſaren-

1 *Hæreſ. LXXV. n. V. pag. 906. edit. Pariſ. Petav.* „ Sed nimirum, *inquit*, veritatis „ ille ſeriem ignorans, nec in reconditiore hiſtoria verſatus non intelligit, Apoſtolum „ cum recens adhuc eſſet Chriſtiani dogmatis propagatio, pro re nata ſcripſiſſe. Nam ubi „ jam Epiſcopi conſtituti fuerant, ad Epiſcopos, & Diaconos ſcribebat „. Atque Epiphanius quidem in locis, ubi qui preſbyteratu digni haberentur, minime inveniebantur, Epiſcopum tantum, Diaconoſque ab Apoſtolis fuiſſe poſitos ſcribit. „ Neque enim, *inquit*, „ ſtatim omnia ab Apoſtolis ordinari poterant: & quidem Preſbyteris imprimis, & diaconis opus erat, a quibus videlicet utraque Eccleſiaſtica negotia adminiſtrari poſſunt. „ Quare ubi nondum Epiſcopatu dignus aliquis occurrerat, nullus ei loco præpoſitus eſt „ Epiſcopus. At ubi ſi neceſſitas poſtulabat, [illegible] qui Epiſcopatu digni erant, copia deerat, ibi Epiſcopi conſtituti. Sed cum haud magna multitudo foret, reperiri nulli poterant, qui preſbyteri crearentur, unde ſolo Epiſcopo contenti fuerunt. Sine diacono vero Epiſcopus eſſe non poteſt. Quare in id Apoſtolus incubuit, ut miniſterii gratia Epiſcopo Diaconi ſuppeterent. Itaque cum nondum Eccleſia ſuis omnibus functionibus expleta eſſet, per illud tempus [illegible]. Neque vero ulla res eſt, quæ ab initio ſuis omnibus numeris abſoluta fuerit; ſed procedente demum tempore, ſuis opportunitatibus omnibus ad perfectionem acceſſio contigit „. Fac igitur, quod Epiphanius cenſet, Epiſcopi, Diaconique in Philippenſi Macedoniæ provinciæ fuerint, non ad hos tamen Paulus ſcripſit, ut mox videbimus. Preſbyterorum profecto [illegible] mentio ab Apoſtolo, cum litteras ad Philippenſes daret, non poterat.

2 *Cap. IV. epiſt. ad Philipp. v. 18.* „ Accepi autem omnia, & abundo: repletus ſum „ acceptis ab Epaphrodito ea, quæ a vobis miſeratis odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam placentem Deo &c.

3 *Vide Dugetum ibid. pag. 36.*

ſarentur. Erat enim apud Majores noſtros (1) in uſu, ut cum alicujus Eccleſiæ Epiſcopus, aut obeundi martyrii, aut alterius cujuſquam rei cauſſa, alio migrare cogeretur, Antiſtitibus, qui Chriſtianis in finitimis civitatibus præfecti eſſent, partes ejuſdem Eccleſiæ adminiſtrandæ, tuendæque committerentur. Eoque magis in ſententia confirmor, quo videam Epaphroditum (2) diutius Philippis abfuiſſe, quam ut una inferiorum miniſtrorum cura regi tam longo tempore tanta Chriſtianorum multitudo poſſet. Sunt autem Theologi, & ii quidem eruditionis exiſtimatione illuſtres, qui Epiſcopos in litteris ad Philippenſes nominari eos cenſeant, qui Macedoniæ Eccleſiis (3) præſiderent, inque ditionem veniſſent Philippenſium Metropolitarum. Nam Apoſtolos cum litteris ad Metropoleos alicujus Chriſtianos mitterent, ad omnes Provinciæ Chriſtianos ſcribere ſolitos fuiſſe putant. Id enim cum diſcipuli fecerint Apoſtolorum (4) cur quiſquam factum item ab Apoſtolis fuiſſe neget? Neque vero a diſcipulis Apoſtolorum, ut dixi, ſolum, ſed etiam a Paulo perfectum id ipſum fuiſſe conſtat, cum præſertim ad

1 Vide S. Ignatii Epiſtolam ad Polycarpum num. [illegible] pag. [illegible] edit. PP. Apoſtolicor. Amſtelod. an. 1724. & epiſt. ad Philadelphienſes n. [illegible] pag. [illegible]

2 [illegible]

3 Conſule Binghamum [illegible] pag. [illegible] & Hammondum [illegible]

4 S. Polycarpus epiſt. [illegible] ad Philippenſes [illegible] Vide [illegible] Apoſtolicor. PP. pag. [illegible] edit. an. 1724. [illegible] epiſtola Clementis ad Eccleſiam Corinthiorum [illegible]. Confer collect. epiſt. Rom. Pontif. edit. Couſtant. Pariſ. tom. I. pag. [illegible]

Corinthios (1), & Coloſſenſes, adeoque cum ad reliquos Chriſtianos, qui in aliis provinciis degebant, ſcriberet. Quod autem Apoſtolus Epiſcopos, Diaconoſque appellet, nulla facta mentione Presbyterorum, id vero expedire nihil negotii eſt. Aut enim vera fuit opinio Epiphanii (2), quæ interdum in Eccleſiis aliquot Epiſcopos, Diaconoſque tantum, Presbyteros autem nullos fuiſſe ferret, propterea quod dignum Apoſtoli, qui hoc tanto munere fungeretur, reperiſſent neminem, aut concedendum eſt, quod Petavius (3) animadvertit, noſque non inviti credimus, eos in una Eccleſia, qui Presbyteri ſub Epiſcopo urbis alicujus eſſent conſtituti, fuiſſe etiam Epiſcopos ordinatos, ut cum opportunitas data rei bene gerendæ eſſet, proficiſci in alias civitates, Eccleſias fundare, populoque Chriſtiano præſidere poſſent. Horum duorum alterutrum ſi Puritani, Lutheranique conceſſerint, concedant una neceſſe eſt, ſcribi a Paulo ad Macedonas Epiſcopos, & Diaconos potuiſſe, quin ad Presbyteros, qui iiſdem in Eccleſiis non eſſent, ſcriberetur.

Eſt vero altera pars argumenti leviſſima. Quis enim neſciat, Epiſcopos ſingulares, hoc eſt eos, qui primas in quaque Eccleſia obtinebant partes, erantque ſine dubio Pre-

1 Confer epiſt. 2. *Pauli ad Corinth. cap.* 1. v. 1. ubi hæc habentur: „ Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui ſunt in univerſa Achaja." Neque vero aliquem video poſſe, qui id nobis [illegible] in controverſiam. Nam cum Paulus ad Romanos ſcriberet, [illegible] Macedonum [illegible]. *Cap.* [illegible] & *cap.* [illegible] ſic habet: „ Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem miniſtrare Sanctis. Probaverunt enim Macedonia & Achaja collationem aliquam facere in pauperes Sanctorum, qui ſunt in Jeruſalem." Quis autem ſibi perſuadeat, ſcriptam fuiſſe ad unam Philippenſem [illegible], quæ [illegible] ad ceteras Macedoniæ Eccleſias pertineret? Epiſtola quoque ad Coloſſenſes data, ſi ejus inſcriptio conſideretur, ad alias Eccleſias non ſpectat. At eſt [illegible], atque [illegible] ad omnes Eccleſias Phrygiæ. Inſcriptio enim ſic habet: *Iis qui ſunt Coloſſis Sanctis, & fidelibus.* Sed cap. [illegible] hæc leguntur: *Teſtimonium enim* [illegible] *habet multum laborem pro vobis, & pro iis, qui ſunt Laodiciæ.* Et cap. [illegible] *Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ* [illegible] *Et cum lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc, facite, ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur.* Vide Dupinii *diſſert.* [illegible] *pag.* [illegible] Hammondus [illegible] *pag.* [illegible] „ Philippenſes, ad quos hæc epiſtola datur, [illegible] Philippos quippe primam partis Macedoniæ [illegible] metropolim fuiſſe. *Act. cap.* [illegible] Pauli epiſtolam Philippenſibus [illegible] Metropolis Philippi, in qua [illegible] Epiſcopi [illegible]

2 Vide ſupra pag. [illegible] not. [illegible] hujus vol.

3 Vide ſupra pag. [illegible] not. 3. hujus vol.

Presbyteris ſecundi gradus ſuperiores, fuiſſe a Majoribus interdum indicatos vocabulo Presbyterorum? Hoc ſi a Patribus (1), qui ſecundo ſeculo vivebant, factum eſt, quod paullo (2) ante demonſtravimus, quid impedit, quo minus factum etiam ab Apoſtolis fuiſſe arbitremur? Alioquin Apoſtolos ipſos Presbyteris æquabimus, quod ipſi ſeſe quandoque Presbyteros (3) appellaſſent.

Eodemque modo expedire, ſolvereque tertiam partem argumentationis adverſariorum licet. Etſi enim Paulus relictum ab ſe in Inſula Creta Titum, ut Presbyteros conſtitueret affirmat, oſtenſuruſque, quibus moribus iidem presbyteri eſſe debeant, *Epiſcopum* ſine crimine eſſe oportere, ſcribit; tamen cum Epiſcopos, quos civitatibus Inſulæ præficere Titus debebat, vocare nomine Presbyterorum (4), ut mox oſtendimus, liceret; mirabile profecto non eſt, ſi quos initio Apoſtolus Presbyteros, eoſdem paullo poſt Epiſcopos appellaverit. Quare fit, ut Epiſcoporum collegium, qui aliquem Epiſcopum conſecrarent, *presbyterium* diceretur a Paulo in epiſtolis ad Timotheum.

Quinti argumenti ſic eſt a Salmaſio (5), aliiſque Puritanis concluſa ratio. Qui primi omnium in Eccleſiis tempore Apoſtolorum eſſent, inveniri nulli omnino poterunt. Nam ſi qui primas ſibi vindicare audebat partes, is continuo ab Apoſtolis aut ſejungebatur, aut in ordinem redigi conſueverat. Quamobrem damnatus Diotrephes (6) ab Johanne eſt, qui ceteris præeſſe cupiebat. Itaque ſi nemo fuit

1 Confer quæ dixi ſupra pag. [illegible] not. [illegible] hujus vol.
2 Vide ſupra pag. [illegible] not. [illegible] hujus vol.
3 Conſule ſupra pag. [illegible] not. [illegible] hujus vol. Id vero adverſarii non negant.
4 Hammondus ibid. pag. [illegible] cap. [illegible] „ Cum in Creta Inſula, inquit, quam Paulus „ ad fidem converterat, civitates plus minus centum eſſent, palam eſt plurali illo non „ unam, ſed plurimas civitates hinc intelligendas eſſe, quarum omnium, inquit Euſebius [illegible] „ cap. [illegible] [illegible] pag. [illegible] edit. Taurin. [illegible] factus eſt Titus, ut ſub ſe Epiſcopos „ ordinaret, inquit Theodoretus.
5 Salmaſius diſſert. de Epiſc. & Presbyteris cap. 1 pag. [illegible]
6 Conſule Natalem Alexandrum ibid. pag. [illegible] Hammondus qui Salmaſium in Diſſertatione de Epiſc. & Presbyt. de Diotrephe [illegible] reſelluit, diſſert. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] „ Locus ipſe conſulatur, inquit, (Johannis [illegible]) ſatis manifeſtum fore, Dio„ trephem non ſolum comparibus ſuis, ſed & ipſi Johanni Apoſtolo præponi voluiſſe, di„ gnitatemque ambiiſſe, non quæ Presbyterorum [illegible], ſed quæ ſancti ſimul Apoſtolis de„ bebatur. Scripſi, inquit Johannes, Eccleſiæ, ſed [illegible] „ [illegible] Diotrephes non non recipit . . . . . quid ergo . . . . hoc ad primatum Epiſco„ porum &c. „ Confer, ſi lubet, quæ ſequuntur.

fuit in Eccleſia Apoſtolica, qui primatum inter ceteros obtineret, par fuerit neceſſe eſt gradus, & dignitas Epiſcoporum, & Presbyterorum.

Hoc autem quale ſit, adverſarii quidem viderint. Nam ad rem profecto non pertinet. Diotrephes enim non ſolum Epiſcopis, ſed Apoſtolis etiam præferri cupiebat. Quare ne Johannem quidem recipiendum arbitrabatur. Id vero quemadmodum Epiſcoporum dignitatem, auctoritatemque, cujus nulla eſt ab Johanne facta commemoratio, tollat, nullo modo prorſus intelligo. Deinde aut ſingulari Epiſcopatu, quo presbyteris antecelleret, fungebatur Diotrephes, aut eo gradu, dignitateque carebat. Si fungebatur, cur non fuit ob arrogatam ſibi eam poteſtatem ab Apoſtolo reprehenſus? Eſt enim ejus damnata ſuperbia, quod anteferre ſe Apoſtolis, Johannemque negligere auderet. Aut cur ceteri, qui eamdem obtinerent in Aſia dignitatem, impune tulerunt? Si autem ea ipſa dignitate Epiſcopi carebat, quam per ſummam arrogantiam aſſequi cuperet, mirum nemini videri debet, quod redargutus ab Johanne eſſet.

Sed erunt fortaſſe, qui Philippos urbem neque ſatis magnam, neque Metropolim fuiſſe arbitrentur, quod a vetere Geographo apud Theophylactum πόλις ὑπὸ μητροπόλεως Θεσσαλονίκης civitas ſub metropoli Theſſalonica ſit appellata: ſcriptiſque a Paulo ad Philippenſes litteris, proximas Eccleſias comprehendi negent, adeoque quod datum a nobis reſponſum eſt, ut argumentum adverſariorum de Epiſcopis, & diaconis Philippenſibus refelleremus, nullius eſſe momenti defendant. Iidem generatim φιλοπρωτείαν *primatus ſtudium* fuiſſe ab Johanne in Diotrephe reprehenſum dicent. Quamobrem quidquid primatus Epiſcopis conceditur, hoc totum eſſe reprehendendum.

Mihi vero nihil exhibet negotii, quod a vetere Geographo petitum (1) eſt. Non enim de Philippi regis, a quo urbs nomen accepit, ætate agimus, quo ſane Geographi dictum

1 *Vide Hypotheſin Commentariis Theophylacti in epiſt. ad Philippenſes præfixam pag. 575. edit. an. 1636.*

dictum ſpectat, ſed de temporibus Romanorum Imperatorum, quibus Paulum floruiſſe liquet. Ac recte eſt animadverſum ab Hammondo [1] „ De novo Metropoles na-
„ ſci, quæ prius non fuerant, ut & poſterioribus ſeculis
„ [2] πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως
„ ὀνόματι τιμηθεῖσαι inveniuntur. Notum enim eſt illud
„ Strabonis [3] αἱ ἐπαρχίαι μὲν διῄρηνται ἄλλοτε μὲν ἄλλως,
„ *Provinciæ aliis temporibus alias diviſæ ſunt*, ut & illud l. XIII.
„ (4) quo Provinciarum confuſionis, quæ facta eſt, ratio-
„ nem reddendam curavit, διὰ τὸ τοὺς ῥωμαίους μὴ κατὰ φῦλα διελεῖν
„ αὐτοὺς, ἀλλ' ἕτερον τρόπον διατάξαι διοικήσεις, ἐν αἷς ἀγο-
„ ραίους ποιοῦνται, καὶ τὰς δικαιοδοσίας, *quod Romani eas non*
„ *diſtribuerent, ſecundum gentium, & Geographorum antiquas,*
„ *& proprias diviſiones, ſed ex politica deſcribendi ratione, ha-*
„ *bito reſpectu ad civitates, in quibus jus populo reddebatur*, &
„ ad quas περίχωροι [5] ad dirimendas lites congregaban-
„ tur „. Mox addit „ Illud etiam hic locum habere ſuadet
„ Lucas [6], qui Philippos ſub hoc ipſo Paulinæ profectio-
„ nis tempore, non tantum πρώτην πόλιν [7], ideſt Me-
„ tropolim fuiſſe affirmat, ſed & κολωνίαν, adjicit, eam Ro-
„ manorum *coloniam* fuiſſe, unde v. 21. ἡμῖν οὐκ ἔξεστι ῥω-
„ μαίοις [8] οὖσι. Quamvis enim illud ſatis conſtet, *Præſi-*
„ *des Romanos* conventus, & conſeſſus ſuos, non tantum in
„ coloniis, aut municipiis celebrandos conſtituiſſe, ſed
„ quandoque in foris, quæ dicebantur *Livii, Julii, Appii,*
„ *Licinii &c.* nemini tamen dubium erit, colonias impri-
„ mis ab eis electas fuiſſe, ad quas reliquarum confinia pro-
„ pter judicia aggregarentur. Quod vero ad Eccleſiam iti-
„ dem Philippenſium attinet, ut ab Imperiali ad Eccleſia-
„ ſticam

1 *Diſſert. IV. cap. II § XIII ſeqq. pag. 200. & ſeqq.*

2 Verba hæc Synodi *Chalcedonenſis can. XII pag. 600 Tom. II Concilior. edit. Pariſ. Hard.* vertit in Latinum ſermonem hoc modo pollitus. *Urbes per reſcripta regia honorati metropoleos nomine.*

3 *Lib. XVII. pag. 1197. edit. Amſtel. an. 1707.*

4 *Pag. 630.*

5 Ideſt: *circumjacentis regio.*

6 *Act. cap. XVI v. 12.*

7 Hoc eſt *primam civitatem.*

8 Nempe. *Nobis non expedit, cum Romani ſimus.*

,, ſticam notitiam deſcendamus, illud etiam manifeſtum,
,, eſt, in Evangelii Prædicatione, eam totius Macedoniæ
,, *ἀπαρχὴν primitias* fuiſſe. Conſulatur Apoſtolicæ prædi-
,, cationis Hiſtoria *Act.* XVI. *v.* 9 *& ſeqq.* ut & 1. *Theſſalonic.*
,, II. 2. ex qua clarum eſt, Paulum *Philippis* exorſum,
,, *προπαθόντα*, (1) *καὶ ὑβρισθέντα ἐν φιλίπποις*, Theſſaloni-
,, cam poſtea progreſſum eſſe, in hoc (2) *κηρύγματος* curſu,
,, aut *agone*. Nec certe illud novum, ut Eccleſiaſticarum
,, diviſionum ratio ex (3) *πρωτοκλησίᾳ*, quod hæc matu-
,, rius, illa ſerius ad fidem converſa ſit, peteretur; hinc
,, *πρωτοτοκία* (4) olim Antiochiæ data, & *primitiis* aut
,, *ἀπαρχαῖς* cujuſvis regionis ſolemniter aſſignata (5) *πρω-*
,, *τεῖα*. Quod ſi hic etiam obtinuerit, *Philippi* non Me-
,, tropolis tantum, aut (6) *πρώτη* unius *μερίδος πόλις*,
,, ſed & totius Macedoniæ prima Metropolis cenſenda e-
,, rit,,. Hæc ille, quæ ad rem noſtram maxime pertinent.
Quæ autem ſubdit, ea cum minus ad inſtitutum accedere videantur, prætermiſſa ſunt. Ac lectoribus quidem ſi modo ſibi ex uſu putarint eſſe, ac liceat, ut eadem conſulant, liberum eſſe volo. De Diotrephe idem ſcribit Hammondus:
,, In Eccleſia Aſiatica, Johannis curæ immediate ſubjecta,
,, nullo modo (7) ad Diotrephen Primatus pertinebat, nul-
,, la ab Apoſtolis miſſio, aut (8) *χειροτονία* obtendebatur,
,, ſuo ſolius calculo, & ſuffragio, non tantum non jubente,
,, ſed, ut apparet, palam renitente Apoſtolo, ad *πρω-*
,, *τεῖαν* (9) aſcendere voluit (10) *αὐθάδη*, & *τολμητά*, (qua-
,, les Gnoſticorum ſchola innumeros produxit). At quid
,, hoc ad Epiſcopos, jubentibus, & per impoſitionem ma-
,, nuum benedicentibus Apoſtolis, non ex ambitione, aut
φιλο-

1 Scilicet *ante paſſum, & contumeliis affectum Philippis*. Theſſ. 1. cap. II. v. 2.
2 *Prædicationis*
3 *Prima Eccleſia*.
4 *Primogenitura*.
5 *Primatus*.
6 *Prima unius partis civitas*.
7 Hammondus *ibid. Diſſ.* 2. *cap.* XIII. §. 3. *ſeqq. pag.* 44. *& ſeqq.*
8 *Impoſitio manuum*.
9 *Primatus*
10 *Superbus, & audax*.

,, [1] φιλοπρωτείᾳ ſua, ſed ex miſſione, & providentia ,, Dei ad illud culmen, aliquando etiam poſtquam re- ,, cuſaverint, provectos? .... φιλοπρωτείαν Diotrephi illi ,, vitio verti potuiſſe, *addit*, ſalvo tamen ſuo *Epiſcopis pri-* ,, *matu*, nec enim πρωτείαν, aut ſuperioritatem omnem Ec- ,, cleſiaſticam in Diotrephe improbaſſe Apoſtolum, ut nec ,, in Simone *Act.* VIII. communicandi per [2] χειροθεσίαν, ,, *Spiritus Sancti* [3] ἐξουσίαν, ſed in hoc indignum acqui- ,, rendi modum (quod, ut ait Cyrillus Hieroſolymitanus: ,, [4] τὴν ἄπρατον τοῦ πνεύματος χάριν argento ſibi eo ,, emendam expectaret). In illo [5] φιλοτιμίαν, φιλοπρω- ,, τείαν *ambitionem*, aut immoderatam eminentiæ illius affe- ,, ctationem cenſura ſua multaſſe ,,. Deſcripto autem exemplo Phariſæorum, quos Chriſtus redarguit, propterea quod primas cathedras expeterent, demonſtrat Hammondus, non ideo fuiſſe eos damnatos, quod cathedram primam aut in Synagogis, aut in Conſiſtoriis unus aliquis ipſorum occuparet, cum poſitis multis cathedris, quod uſu veniebat in Synagogis, Conſiſtoriiſque, primam omnium ab aliquo occupari neceſſe eſſet, ſed quod *ambitione* Phariſæi ad eam occupandam permoverentur. Quare Diotrephen ab Johanne fuiſſe reprehenſum, non quod primatum gereret: nam erant tunc qui gererent in Eccleſiis permulti; ſed quod vel *ambitione* incitatus expeteret, vel ſibi arrogaret, quod munus ei numquam impoſitum fuiſſet. Denique ſic ſtatuit. ,, ,, Non omne ἐπισκοπῆς (Epiſcopatus) deſiderium, ſive per ,, τὸ [6] ὀρέγεσθαι, ſive per τὸ ἐπιθυμεῖν [7] ab Apoſtolo ,, ſignificatum 1 *Timoth. c.* III *v.* I.) culpandum eſſe, ,, cum qui *epiſcopatum deſiderat*, *bonum opus deſiderare* dica- ,, tur, ſed tantum μόνον illud, & ſolius eminentiæ, aut ,, prioritatis præciſe, & abſtracte ſumtæ (nullo ad offi- ,, cium

Tim. VI.

1 *Primatus ſtudium.*
2 *Impoſitionem manuum.*
3 *Poteſtatem.*
4 *Catecheſi v. pag. 11 edit. Pariſ. ann. 1640. Gratuitam, ſeu nullo modo pretio emendam Spiritus gratiam.*
5 *Honoris, & primatus amorem.*
6 *Appetere.*
7 *Deſiderare.*

„ cium, aut ἔργον (1) reſpectu habito) impotens dignitatis,
„ & (2) πρωτοκαθεδρίας deſiderium. Loquatur pro aliis
„ Theodoretus in 1. Timoth. c. III. v. 1. (3) . . . *Non ſimpliciter
„ deſiderium Epiſcopatus, ſed primatus amorem incuſat,
„ docetque, non honorem, ſed virtutem, non dignitatem, ſed opus
„ appetendum eſſe*. Sic cum Zebedæi uxor Matth. xx. (4)
„ dignitatem illam a Chriſto filiis ſuis impertiendam poſtularet,
„ ut unus illi a dextera, alter a ſiniſtra in regno ejus
„ ſederet, tale a Chriſto reſponſum tulit, ut ſciamus eam
„ (5) φιλοπρωτείας ream eſſe, honoribus quippe & afflictionibus,
„ quæ πρωτείοις (6) iſtis adhæſura erant, inſuper habitis,
„ ſoli dignitati inhiaſſe. Quod igitur Chriſtus
„ diſcipulis reliquis eam matris, aut fratrum ambitionem
„ indigne ferentibus, adjiciendum cenſuit, (7) τὸν ἐν αὐτοῖς
„ μέγαν, πρῶτον, vel ut Lucas c. XXII. 26. τὸν (8) ἐν αὐτοῖς
„ μείζονα, καὶ τὸν ἡγούμενον, *principem*, aut *præcipuum*
„ inter eos (9) διάκονον, καὶ δοῦλον εἶναι aliis omnibus,
„ quibus præeſt, miniſtrare, & ſervire debere, id etiam
„ Diotrephi reponi potuit; non tamen exinde probari,
„ neminem in Eccleſia πρῶτον, aut μείζονα, aut ἡγούμενον
„ cenſendum eſſe. Id poſthæc fuſius monſtrabitur, &
„ ex ipſa φιλοπρωτείᾳ Diotrephis non obſcure concludi
„ poſſet, ſi minutiis iſtis probationum nobis opus eſſet.
„ Adeo ſine omni rationis ſpecie nobis alibi imponi voluit
„ Blondellus, qui hoc potiſſimum argumento Johannem
„ Epiſcopis adverſari concludit, quod Diotrephi φιλοπρωτείαν
„ vitio verterit „. Atque de Diotrephe hactenus. Eo
autem Hammondi verbis ſum uſus, quo & vere concluſa eſſent, & breviter.

Sextum argumentum repetunt Adverſarii ex Epiſtola a Cle-

1 *Opus*.
2 *Prima Cathedra*.
3 *Tom. II. opp. edit. Pariſ. Sirmondi pag. 473.*
4 *Verſ. 21. & ſeqq.*
5 *Primatus deſiderii, ſtudiſus*.
6 *Primatibus*
7 *In ipſis magnum, primum*.
8 *Eum, qui in ipſis eſſet, præcipuus, & dux*.
9 *Miniſtrum, & ſervum eſſe*.

a Clemente Romano ad Corinthios (1) ſcripta. Nullum enim ab eo nominari, ajunt, ordinem Diaconis ſuperiorem, niſi unum gradum Epiſcoporum. At ſi Presbyteri Diaconis, Epiſcopique Presbyteris divino jure antecellerent, priore loco Epiſcopos, tum Presbyteros, poſtremoque Diaconos Clementem fuiſſe commemoraturum, non ergo fuiſſe ullum ordinem medium inter Epiſcopatum, & Diaconatum. Quod ſi ita eſt, jam ordinem Presbyterorum in idem recidiſſe, atque Epiſcoporum gradum (2).

Qui autem hoc argumentationis genere abutuntur, non animadvertunt, Clementem, qui ſingulari Romæ Epi-

(1) Hæc Clementis ſunt in epiſt. ad Corinth. tom. 1. Collect. epiſtolar. Romanor. Pontif. edit. Couſtantii n. 42. [illegible]

(2) [illegible] Clementis teſtimonio [illegible] de Prim. Papæ pag. [illegible] & Diſſert. de Epiſcop. & Presbyt. pag. [illegible] Blondellus Apolog. pro ſententia Hieron. de Epiſcop. & Presbyt. ſect. [illegible] pag. [illegible] Diſſert. Hiſt. Theolog. de Orig. & Progreſſ. Epiſc. [illegible] pag. [illegible] Compend. Antiquit. Eccleſiaſt. lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] edit. ann. 17[illegible] aliique

ſcopatu (1) potiebatur, eratque presbyteris univerſis Urbis, ut a Petro Romani acceperant, auctoritate præſtantior, Epiſcopos nominare nequiviſſe, quaſi plures eadem in civitate, eidem Eccleſiæ præficerentur, vocarenturque non Epiſcoporum modo, ſed etiam presbyterorum vocabulo, ac ſi presbyteris dignitate, honore, ac poteſtate pares eſſent. Non enim credibile eſt, eum, qui traditione Apoſtolica fretus paſſus fuiſſet, hunc ſibi in Eccleſia magiſtratum dari, Epiſcopis Corinthiorum jus, poteſtatemque negaſſe, qua ipſe, Aſiani, aliarumque Provinciarum Præſules potirentur. Itaque ſic exiſtimo. Epiſtolam a Clemente non ad Corinthios ſolum, ſed etiam ad aliarum civitatum Chriſtianos fuiſſe datam, quæ civitates Corintho, ceu Metropoli, ſubjacerent. Scribit enim Eccleſiæ Dei *παροικούσῃ κόρινθον*, quæ vox *παροικούσῃ* ſatis indicat, non urbis ſolum Eccleſiæ, ſed reliquarum etiam, quæ proximæ erant, fuiſſe a Clemente habitam (2) rationem. Atque hoc quidem ſenſu vocabulum idem uſurpatum fuit a Polycarpo, quod paullo ante (3) vidimus. Corinthum autem Achaiæ metropolim fuiſſe, tam eſt perſpicuum, ut qui dubitet, næ is magna in rerum antiquarum ignoratione verſatur. Erat ea præterea Proconſulis (4) Achaiæ Provinciæ ſedes. Quodſi Paulus (5) cum ad Corinthiorum Eccleſiam principem ſcriberet, ad omnes Achaiæ Eccleſias ſcribebat, quid cauſſæ eſſe poterit, quare non ſit idem de Clemente putandum? Ergo pluribus in univerſa fere Achaia hominibus ad Chriſtiana ſacra adductis,

1 S. Irenæus lib. III. *contra Hæreſes cap. III. pag. 176. edit. Venetæ an. 1734.* Singulares Romanæ Eccleſiæ Epiſcopos numerans, tertio loco Clementem nominat. Sed de hac re copioſius agam n. 15. hujuſce §.

2 „ Eccleſia Dei ἡ παροικοῦσα Ῥώμην, quæ incolit *Romam*, *Eccleſiæ Dei παροικούσῃ Κόρινθον Eccleſiæ Dei habitanti Corinthum*. Ita habet inſcriptio *epiſt. Clem. ad Corinth. pag. 9. tom. 1. Collect. epiſt. Romanor. Pontif. edit. Conſtantii n. 1.*

3 Vide quæ dixi ſupra *pag. 347. n. 9. hujus vol.*

4 Vide *Acta Apoſt. cap. XVIII. v. 12.*

5 Si Paulus cum ad Corinthios ſcriberet, epiſtolam ad omnes Chriſtianos, qui in proximis urbibus degebant, miſit, cur non idem cenſendum de Clemente eſt, qui τῇ ἐκκλησίᾳ παροικούσῃ Κόρινθον dedit? At Paulum quidem ad omnes Achaiæ incolas literas eaſdem dediſſe, ex II. *epiſt. ad Cor. cap. I. v. 1.* plane conſtat. Habet enim hoc modo. Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. „ Eccleſiæ „ Dei, quæ eſt in Corintho, cum omnibus ſanctis exſiſtentibus in univerſa Achaia „. Et I. ad

ctis, præfectus cuique civitati, ubi Eccleſia erat, Epiſcopus fuerit neceſſe eſt, qui eam moderaretur. Cumque Epiſcopi Clementis ætate, poſterioreque etiam tempore, etſi gradu, auctoritateque ſimplicibus Presbyteris erant ſuperiores, tamen presbyterorum vocabulo interdum (1) appellarentur, propterea quod primi gradus Sacerdotes, ac Presbyteri dici commode (2) poſſent, factum hinc eſt, ut qui primum ab eo Pontifice vocati Epiſcopi ſunt, iidem paulo poſt Presbyteri dicerentur. Quapropter non eſt ex epiſtola Clementis conſequens, in una Eccleſia plures Epiſcopos, hoc eſt Presbyteros primi gradus pari poteſtate inſtructos fuiſſe, ſed ſingulis civitatibus, in quibus Chriſtiani degerent, ſingulos fuiſſe præfectos Epiſcopos, qui Eccleſiam adminiſtrarent, ac Presbyteros ſecundi gradus, Diaconoſque moderarentur. Quod ſi Præpoſitos (3) Eccleſiis Clemens a Presbyteris ſecernat,

ad Cor. [illegible]

(1) [illegible]

(2) Confer [illegible]

(3) [illegible] ad Corinth. [illegible] pag. [illegible]

mat. & eis quidem ſubditos eſſe, his honorem adhibere oportere Chriſtianos ſcribat? Præpoſitorum autem nomine quos tandem, niſi Epiſcopos ſignificat, quibus impoſitum onus regendarum Eccleſiarum eſſet? Diſtinguit igitur Clemens Epiſcopos a Presbyteris. Quinetiam ſimilitudinem ex vetere Teſtamento repetens (1) Pontificum, Sacerdotum, & Levitarum, ſatis indicat in Eccleſia tres fuiſſe ordines, qui iiſdem veteribus reſponderent.

Accedit Beveregii (2) animadverſio, qui Diaconorum appellatione non Diaconos ſolum, ſed etiam Presbyteros loco ſupra deſcripto indicari a Clemente potuiſſe cenſet. Neque enim intelligo, cur Presbyteri, qui miniſtri etiam vocarentur, *Diaconorum* nomine audire nequiverint; debuerint autem omnino intelligi vocabulo (3) Epiſcoporum. Nulla namque major eſt, graviorque cauſſa, quare ſecus eſſe ſtatuendum putem.

Jam

„ poſitis veſtris, & honorem debitum presbyteris veſtris tribuentes ... Et n. xxi. *pag.* [illegible] [illegible] „ Dominum „ Jeſum Chriſtum, cujus ſanguis pro nobis datus eſt, revereamur. Præpoſitos noſtros vene- „ remur, presbyteros noſtros honoremus, juvenes doceamus &c.

1 *Num.* xl. *pag.* 18. „ Cuncta ordine debemus facere, quæ nos Dominus juſſit peragere „ ... Qui ergo ſtatutis temporibus oblationes ſuas faciunt, accepti, & beati ſunt; nam „ qui legitima Dei ſequuntur, non peccant. Summo quippe Sacerdoti ſua munia tributa ſunt, „ & Sacerdotibus locus proprius præſcriptus eſt, & Levitis quoque ſua miniſteria incumbunt; „ homo laicus præceptis laicis adſtringitur. *Unuſquiſque veſtrum fratres in proprio ordi-* „ *ne, ut ſtatu gratias agat Deo.* [illegible] „ Confer notationes Coteler. in hunc locum tom. I. PP. *Apoſtolicor.* *pag.* 170. *ſeqq.* *edit. Amſtelod.* an. 1724. [illegible] non ſolum Epiſcopos, & Diaconos, ſed etiam Presbyteros [illegible] a Clemente commemoratos.

2 Beveregius *lib.* II. *Cod. Canon. Vindic. cap.* xi. n. 2. *pag.* 120. *ſeqq.* tom. II. *par.* II. *Apoſtolic.* PP. *edit. Amſtelod.* an. 1724. „ Vox Diaconus, inquit, in Eccleſia infantia la- „ tiſſime ſumta fuit ... Ipſi Apoſtoli διάκονοι paſſim vocantur, ut 2 Cor. III. v. 6. & διά- „ κονοι καινῆς διαθήκης (*& Diaconi novi Teſtamenti*) 2. ad Cor. VI. v. 4. Alias διά- „ κονοι Θεοῦ, & Χριστοῦ (*Diaconi Dei, & Chriſti*) ... Tychicus etiam vocatur διάκονος „ *Coloſſ.* IV. v. 7. Nec non Timotheus 1. *Theſſal.* III. 2. ... Et quidem D. Chryſoſtomus „ presbyteros antiquitus, & epiſcopos, & diaconos nuncupatos fuiſſe obſervat [illegible] „ [illegible] „ [illegible] *Chryſoſt.* in epiſt. ad *Philipp.* „ cap. 1. Quapropter ſupradicta Clementis verba non ſine ratione, & plurium Apoſtolorum, „ [illegible] ut Apoſtoli & Epiſcopi [illegible] „ quæcumque Eccleſia [illegible] presbyteros [illegible] „ [illegible] „ [illegible] presbyteros tamen [illegible] ut (*Diaconi*) ſub [illegible] „ vocabulo comprehendi poſſit, nemo, ut opinor, negabit.

3 Vide not. *ſupra.*

Jam vero certum eſt, Clementem de Apoſtolorum ætate (1) in eo Epiſtolæ ad Corinthios loco agere. Ætate autem Apoſtolorum fuiſſe aliquas Eccleſias, quæ cum Epiſcopum, Diaconoſque haberent, tum carerent iis, qui occuparent locum Presbyterorum, non patior modo, ſed eſſe etiam ad veritatem propenſius (2) arbitror.

At *Præpoſitorum*, ſeu *Ducum* ἡγουμένων appellatione non Epiſcopos, qui Presbyteris jure divino ſuperiores eſſent, ſed Presbyteros, adverſarii, ſignificari a Clemente, dicent. Quodſi ἡγουμένους *duces* a πρεσβυτέροις *Presbyteris* ibidem diſtingui cernimus, πρεσβυτέρων vocabulo hoc loco non *presbyteros*, quales ſunt miniſtri Eccleſiarum, ſed *majores natu*, hoc eſt *ſeniores*, ætateque provectiores viros, ut eos ab adoleſcentioribus ſecernat, ab eodem Clemente ſignificari (3).

Verumtamen quam inepta hæc ſit, a Blondello, ut vim argumenti declinare poſſet, verborum Clementis interpretatio, ne ii quidem ignorant, qui a nobis in Epiſcoporum poteſtate conſtituenda vehementer diſſident. Quotus autem quiſque tam eſt impudens, ut ſi vocem quampiam alicubi reperiat, quam ſibi præſidio eſſe, modo obvio ſenſu uſurpetur, putet, eam opponat, ſin repugnare arbitretur, contorquere in aliam ſignificationem, ne victus eſſe videatur, curet? Nam quod Clementem, ubi de Epiſcopis loquitur, hoſque presbyteros quandoque vocat, de Eccleſiæ Presbyteris loqui; alibi dum *presbyteros* rurſum nominat, de *ſenioribus*, hoc eſt de *majoribus natu* agere, Blondellus cenſet; quale tandem eſt?

Sed in ſecundo loco, inquit Blondellus, τοὺς πρεσβυτέρους

1 Confer ſupra *pag.* 353. *not.* 1. *hujus vol.*

2 Recolenda, quæ ſupra adnotavimus *pag.* 348. *hujus vol.*

3 Blondellus *ibid. pag.* 12 *ſeq.* Sed ei profecto non admodum repugnarem, (ut non repugnant Petavius *lib.* iv. *Hierarch. Eccl. cap.* xi. *pag.* 144. *tom.* iv. *Theologicor. Dogm. edit. Antuerp.* & Natalis Alexander *Diſſert. de Epiſc. ſupra Presbyt. Eminentia pag.* 54. *Triad. Diſſert. Eccleſiaſt. edit. Pariſ. an.* 1678.) ſi conſtans in ea ſententia permaneret, ut Clementem, ubi *laicos* memorat, de *Laicis* novi Teſtamenti agere, confiteretur. Nam ſi de Chriſtianis laicis loquitur Clemens, loquatur item de Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis neceſſe eſt, cum ibidem *ſummum Sacerdotem*, *Sacerdotes*, & *Levitas* nominat. Confer *not.* 1. *pag.* 21 *hujus vol.*

δευτέρους cum juvenibus Clemens comparat, in priore autem, ubi de Epiſcopis agit, non item.

Ita ne vero? Annon etiam in ſecundo Clemens meminit τῶν *ἡγουμένων, præpoſitorum*? Quinam autem ſint *ἡγούμενοι*, auctore Blondello, niſi *Epiſcopi* ſint, ne ſuſpicari quidem poſſum. Comparat igitur etiam Epiſcopos cum Presbyteris. Deinde de quo ſchiſmate loquitur in litteris ad Corinthios Clemens? Nonne de eo, quod laici adverſus Epiſcopos conflarant? [1] At is ipſe, ut hoc ſignificet, *inſipientes in ſapientes* viros Corinthi, *juvenes* in *presbyteros* ſeditionem concitaſſe ſcribit. Quid? Juvenes ne in ſenes inſurrexerant? Id vero nuſquam eſt a Clemente indicatum. Quorſum igitur hæc juvenum cum *Presbyteris* comparatio evadet? Mihi quidem certe eſſe ſimilius veri videtur, *juvenum* nomine laicos, qui nullum ordinem Eccleſiaſticum profiterentur, quam *Presbyterorum ſenes* a Clemente fuiſſe appellatos, cumque *Presbyterorum* vocabulum gradus contineret duos, quorum alter inferioris ordinis Sacerdotum eſſet, alter Epiſcoporum, factum hinc fuiſſe, ut hos *ἡγουμένους*, eos vero *presbyteros*, diſtincte acturus, Clemens diceret.

Ac ſunt quidem e noſtris nonnulli, [2] qui non ſolum Epiſcopum ſingularem Corinthiacæ Eccleſiæ ab Apoſtolis præfectum, ſed etiam Senatum quemdam Sacerdotum ætate, virtuteque gravium inſtitutum putent, quorum quidem Sacerdotum id eſſet munus, ut res Chriſtianorum Eccleſiaſticas una cum Epiſcopo adminiſtrarent, & veluti *ἐπισκοπὴν* gererent. His laicos animo infeſto, atque inimico, Clementis tempore, fuiſſe; ac tametſi cauſſa nulla erat, quare iidem de gradu, quem occupabant, dejicerentur, tamen dejiciendos exiſtimaſſe. Itaque datas a Clemente fuiſſe litteras, quibus laicos vehementer accuſavit, propterea quod tam

1 Commotam ab Laicis adverſus Presbyteros ſeditionem fuiſſe, conſtat ex iis locis Clementis, quæ ſupra *pag.* 355. *not.* 1. *hujus vol.* deſcripta ſunt. Atque de hac ipſa ſeditione agens *N.* III. *pag.* 11. Clemens: „ Hinc æmulatio, *inquit*, diſcordia, & ſeditio, perſecutio, „ & tumultus, bellum, & captivitas. Ita inſurrexerunt inhonorati contra honoratos, in„ glorii contra glorioſos, inſipientes contra ſapientes, οἱ νέοι ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους *Juvenes* „ *adverſus presbyteros*.

2 Petavius, & Natalis Alexander *locis ſupra indicatis*.

tam indignum facinus perpetraſſent. Fac denique Clemens ſecundi ordinis Presbyterorum nuſquam meminerit, ſed Epiſcoporum ſolum, & Diaconorum: an presbyteros, cum in ceteris urbibus eſſent, tum nullos fuiſſe Corinthi ætate Clementis Blondellus defendet, qui auctoritate Epiſcopum non æquarent? Mihi quidem nihil eſſe minus veriſimile videtur. At ſi non meminiſſet Clemens Presbyterorum ſecundi ordinis; quoniam tamen is ordo inferior eſt, continetur que ſuperiore, hoc eſt Epiſcopatu, non erat neceſſe, ut nominaretur. Quamquam non video, quamobrem *Diaconorum* nomine intelligi presbyteri, diaconique nequiverint, cum Presbyteri interdum vocati ſint appellatione *diaconorum* (1).

His tot modis cum explicari locus ex Epiſtola Clementis expreſſus poſſit, hoc ſaltem aſſequutos nos eſſe arbitramur, ut neque tam ſit perſpicuus, quam Baſnagius (2) vellet, neque adeo cum Ignatii, aliorumque veterum Scriptorum teſtimoniis pugnans, ut his neglectis, eo præcipue confirmetur ſententia Puritanorum Presbyteros Epiſcopis extremi ſeculi prioris (3) æquantium. Quo magis impudentiam adverſariorum, temeritatemque miror, qui cum Ignatii, (4) Hegeſippi, Irenæi, ceterorumque Patrum, qui deinceps ſuis operibus Eccleſiam illuſtrarunt, tam eſſe manifeſta (5) de Epiſcopis ſingularibus dicta cernant, tamque conſtantem traditionem, quæ ad noſtra uſque tempora permanavit, ut negari, aut in dubium revocari nullo modo poſſit, nihilominus Majorum teſtimonia vel obſcura, vel quæ ad rem minime pertineant, congerere audent, ut quæ per ſe patent, implicaſſe, vimque argumentorum declinaſſe videantur. Sed de his teſtimoniis alias. Nunc de Jacobo Baſnagio (6) paucis agendum eſt, qui Hammondum

1 Vide quæ ſupra dixi pag. 350. not. 2. hujus vol.

2 Hiſt. de l'Egliſe l. 1. c. 11. pag. 5. ſeq. Romæ edit. an. 1699.

3 Ita Boldeus ibid.

4 Vide teſtimonia Ignatii ſupra pag. 22. hujus vol. not. 1. ſeq. & quæ mox de ejuſdem epiſtolis dicam. Hegeſippi, Irenæi &c. loca deſcribam num. 1. hujus 5.

5 Non negat Boldeus ibid. L. VIII. pag. 198. .. ſunt ea verſiculos, inquit, qui Epiſcoporum per Presbyteris ἐξοχὴν (communicaſſe) maxu obſcura iudicant... In his Ignatium, Tertullianum, aliosque recenſes.

6 Baſnagius ibid.

mundum vexat, & a quo Buddeus noſtrum eſſe dogma labefactatum exiſtimat.

Is igitur Baſnagius in priore de Hiſtoria Eccleſiaſtica libro ſic ſtatuit: a Clemente niſi duos, alium præterea in Eccleſia ordinem poni omnino nullum. Pari enim gradu ab eo conſtitui Epiſcopos, atque Presbyteros, hiſque tribui honorem, ac poteſtatem Epiſcoporum. Queri enim Clementem, propterea quod dejecti ab Corinthiis de gradu Epiſcopatus eſſent ii, qui dona legitime offerrent, id quod, niſi in Presbyteros, in alium quemquam cadere non poteſt. Ac lapſos errore fuiſſe eos, qui loqui de omnibus Achaiæ Epiſcopis Clementem putarent, cujus quidem regionis metropolis Corinthus eſſet. Namque miſſis, quæ ſunt de origine Metropolitarum, quam eſſe Puritani tam veterem, quam ipſi arbitramur, negant, Epiſtolam Clementis non ad Epiſcopum eſſe datam, ſed ad Eccleſiam, & populum Corinthiorum. Statuiſſe enim Clementem ſeditionem reprimere, quæ orta Corinthi fuiſſet, quæque Achaiam minime diſcidiſſet in factiones. Atque hæc illa eſt tam gravis, quam Buddeus jactat, Baſnagii argumentatio.

Sed duos ne, an plures gradus recenſuerit Clemens, cum oſtenſum a nobis ſupra diligenter fuerit, nunc omittatur. Pari autem dignitate, ſententia Clementis, valuiſſe Epiſcopos, Presbyteroſque, quibus tandem argumentis Baſnagius demonſtrabit? An non *Præpoſitos* a Presbyteris diſtinguit Clemens, ut paullo ante vidimus? Non ergo æqualem eorum fuiſſe auctoritatem, dignitatemque putavit. Rurſum ſi Presbyteros inferiores nuſquam memoravit Clemens, quibus momentis rationum oſtendi poterit, nullos fuiſſe presbyteros Epiſcopis inferiores, Clementis tempore? Quos enim nullibi nominat, continuo excludendos ex Eccleſia eſſe quis credat? Neque vero omnia, quæ ſua ætate obtinebant, nominanda cenſebant Patres. Ac ſi tacitus prætermiſit Presbyteros Clemens, non prætermiſit Ignatius, & auditor Johannis, & æqualis temporum illorum. Ex appellatione autem Epiſcoporum, quos etiam Presbyteros Clemens vocat, nihil efficitur, quod eſſe Baſnagio

gio præſidio poſſe videatur. Non enim negamus, appellatos interdum fuiſſe ſingulares Epiſcopos nomine Presbyterorum, (1) quamquam eſſent hi ſimplicibus Presbyteris auctoritate præſtantiores. Eſtque ridiculum, quod idem ſubdit Bagnagius de *donis*. Quid enim? An Epiſcopi minime offerebant (2)? Si autem offerebant, ecquid erat impedimento, quo minus Clemens de Epiſcopis agens, offerre illos dona conſueſſe diceret? De vetuſtate Metropoleon diſſeram alio loco opportune. Interea hoc animadverto, jacta earum fundamenta fuiſſe jam uſque ab ætate Apoſtolorum. Fateor Epiſtolam Clementis non fuiſſe ad Epiſcopum, ſed ad Eccleſiam Corinthiorum ſcriptam. Quid ergo? An ſequitur, ſcriptam eam perinde ad ceteras Eccleſias non fuiſſe, quæ in proximis urbibus florerent? Non equidem cenſeo. Sunt enim Epiſtolæ Pauli duæ ad Corinthiorum Eccleſiam datæ, in iiſque diſſenſiones, & flagitia Corinthi orta reprehenduntur, cum tamen non ad Corinthios eædem, ſed ad univerſas Eccleſias Achaiæ pertineant, ut eſt ab Hammondo in Diſſertationibus demonſtratum (3). Quamobrem nihil impediebat, quo minus Clemens etiam ad univerſas ejuſdem Provinciæ Eccleſias ſcriberet, cum ad Corinthios ſcriberet. Quod addit Baſnagius, univerſam Achaiam non concitaſſe Clementis tempore in Epiſcopos ſeditionem, id vero oſtendat neceſſe eſt. Solent enim inferiores Eccleſiæ exempla imitari ſuperiorum.

Septimum eſt argumentum concluſum ex Epiſtolis S. Martyris Ignatii, quas eſſe *νόθας*, hoc eſt ſuppoſitionis notandas (4) cenſent. Nihil enim ſibi Catholicos præſidii polli-

1 Vide ſupra pag. [illegible]. *hujus vol.*

2 Vide S. Irenæi locum apud Euſebium *lib. v. Hiſt. cap. xxiv. pag.* [illegible] *edit. Taurin.* ubi de Polycarpo, & Aniceto agit.

3 *Ibid.*

4 Quatuor ſunt, inter quas ſe diviſere de Ignatii epiſtolis novatorum auctorum ſententiæ. Principio enim qui Epiſcoporum ordinem deprimunt, non ſolum interpolatas, confictaſque, atque Ignatio falſo tributas epiſtolas rejiciunt, ſed etiam ſeptem illas, quarum eſt ab Euſebio, & Hieronymo facta mentio. In his ſunt Claudius Salmaſius *in Apparatu ad opus de Primatu Papæ*, *pag. 56 & ſeq.* & in eo libro, quem inſcripſit *de Epiſcopis, & Presbyteris cap. iv. pag. 253. edit. an. 1641.* David Blondellus *Apolog. pro ſent. Hieron. de Epiſc. & Presbyt. Præf. pag. 40. ſeqq. edit. Amſtelod. an. 1646. & in Admonit. in epiſt. Voſſi T. I.* Apo-

polliceri ex iis litteris defendunt poſſe, quas eſſe in ſpuriis rejiciendas conſtat, conſtare autem Epiſtolas Ignatii rejici in ſpurias oportere, inanem igitur eſſe Orthodoxorum opinionem, qui ſe Ignatii teſtimoniis quidquam proficere poſſe ſperent. Atque conſtare id quidem, ajunt, propterea quod nemo ſit Patrum antiquior Euſebio, qui eas fuiſſe a ſancto Martyre perſcriptas tradiderit; tum quod & veterum, & minime contemnendi nominari Scriptores poſſint, qui eas in apocryphis ponendas eſſe judicarent. In his Anonymum στιχομετρίας ſcriptorem apud Syncellum eſſe numerandum. Conſentire autem Gelaſium. Præterea indicari in Epiſtolis, quæ Ignatio tribuuntur, nonnulla, quæ in ſequentem quidem competere videantur, in Ignatii autem ætatem nullo modo. Reprehendi namque errores Theodoti, & Valentinianorum, aliorumque hæreticorum, quos certum

[illegible]

tum eſt aliquanto poſt Martyris tempora vixiſſe. Memorari præterea ἀρχοντας, & *Leopardos* ab Ignatio, pœnitentiumque receptionem, quorum priora duo recentiores eſſe Epiſtolas Conſtantini tempore, tertium non multo antiquiores demonſtrent. Oneſimi quoque meminiſſe auctorem earumdem Epiſtolarum, quem incredibile videri vivum, cum Ignatius ſcriberet, fuiſſe. Poſt multa iiſdem in litteris deprehendi, quæ plane oſtendant, male fuiſſe auctorem in ſacras litteras animatum. Accedere, quæ de fortitudine, magnanimitateque Martyrum diſputat, quæque aliena ab ea ætate, qua Ignatius claruit, videantur. Plura denique in iis ἀσύστατα, inepta, falſa, ac ne fando quidem, cum Ignatius viveret, audita legi.

Ego vero non ſolum conſtare, (1) ſed etiam eſſe veriſimile, quod adverſarii ſibi, quaſi concedatur, ſumunt, vehementer nego. Nam quod de veterum ſilentio jactant, inane eſt. Meminit enim ſeptem Epiſtolarum, quas Euſebius

1 Confer Dionyſium Petavium lib. v. *Hierarch. Eccl. cap.* viii. *pag.* 181. *tom.* iv. *Theologicor. Dogm. edit. Antverp. an.* 1700. Tillemontium *Memor. Hiſt. Eccl. tom.* ii. *pag.* 116 *edit. Pariſ.* Natalem Alexandrum *H. E. ſec.* i. *Diſſ.* xxii *pag.* 168. *edit. Luc. an.* 1734. *tom.* i. Johannem Pearſonium [illegible] Ignatio, & in notationibus *pag.* [illegible] *ſeqq. tom.* ii *PP. Apoſt. edit. an.* 1724. Nicolaum Nourrium *Apparat. ad Bibliothec. Max. Lugdun. PP. Diſſert.* viii *pag.* 98 *edit. an.* 1703 Remigium Ceillierum *de ſcript. Eccl.* gallice *tom.* i *pag.* 213. *ſeqq. edit. an.* 1729. [illegible] Jacobum Uſſerium in diſſertationibus de Ignatii *Martyris epiſtolis &c. tom.* ii *Apoſtolicor. PP. pag.* 199. *ſeqq. edit. an.* 1724. quamquam non intelligam, quod [illegible], cur is [illegible] quædam conjecturas in [illegible] Ignatii ad Polycarpum epiſtolam [illegible] a Cotelerio [illegible] *ep. ad Polyc. pag.* [illegible] *tom.* ii. *Apoſtolic. PP. ejuſdem edit.* Atque Albertum Fabricium lib. v *Bibl. Græcæ cap.* i. *pag.* [illegible] *edit.* [illegible] de Officio [illegible] Guilielmum Beveregium lib. ii. *Codic. Canon. Eccl. Primitiv. Illuſtr. cap.* xi § [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* ii. *part.* i *PP. Apoſtolicor.* Henricum Hammondum *Diſſert.* ii *cap.* [illegible] *ſeqq. de Jurib. Epiſcop. pag.* [illegible] *ſeqq. edit. London. an.* 1651. Johannem Pearſonium *Vindic. Epiſtolar. Ignat. pag.* 175 *ſeqq. tom.* ii. *part.* ii. *Apoſtolicor. PP. edit. ejuſd.* Quamvis autem hæc argumenta eludere conatus Matthæus Larroquanus, homo de Calvinianorum quidem ſecta, fuerit, in *Obſervationibus ad Ignatianas Pearſonii vindicias*, editis ſine auctoris nomine Rothomagi an. 1674. [illegible] ab iis quidem [illegible], qui Epiſcoporum dignitatem [illegible]. Adeundus, ſi libet, Fabricius *ibid. pag.* [illegible] Thomas Ittigius *Diſſert. de Patribus Apoſtolicis*, quam Bibliothecæ [illegible] Apoſtolicorum præfixit, *edit. an.* 1699. Mitto ceteros, ne ſim longior. Hoc tamen dico, Richardum Simonium, qui librum adverſus Iſaacum Voſſium edidit nomine Hieronymi le Camus, [illegible] Epiſtolarum eſſe, quarum [illegible]. Id quod [illegible] negaverit. Adde Cuperium [illegible] *ad d.* i. *Febr.* [illegible] & Dupin. *Hiſt. Eccl. Diſſ.* i. *pag.* [illegible] *ſeqq.*

bitus numerat. Polycarpus (1) eo tempore, quo functus Martyrio Ignatius eſt, Epiſcopus Smyrnæorum, meminit Irenæus (2) Polycarpi auditor, & Epiſcopus Lugdunenſium, meminit ſeculo eodem ſecundo Theophilus Antiochenus (3) memi-

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

meminit Origenes (1) ; poſtque Euſebium innumerabiles quoque Scriptores Eccleſiaſtici meminerunt .

De Stichometria paucis agam. Principio ignoto (2) Scriptori, qui librarii fortaſſe obibat munus, neque tam vetus fuit, ut eum cenſeam eſſe cum Euſebio comparandum, auctoritatis in rebus aliis omnino parum, fidei quidem certe in hoc genere nihil tribuendum duco. At Nicephoro (3) accepta eſt referenda στιχομετρια. Hac verum fit.

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

ſit. Quid? Nicephorum ne anteponam Hieronymo, & Euſebio? Minime vero. Sed eam eſſe Nicephori nemo ex me, ut fatear, extorquebit. Nulla enim eſt cauſſa, cur fateri aut debeam, aut poſſim. Sed patiar, ut cui tandem adverſarii volent, tribuatur. An uſquam *Stichometra* Epiſtolas Ignatium habuiſſe auctorem negat? Nam quod *ἀπόκρυφα* dicat Ignatii opuſcula eſſe, non eſt ad rem. Latius enim vox *apocryphorum* patet, quam ut in *ſpuria* cadere omnino debeat. Sunt enim qui libros, qui in canonem veteris, aut novi Teſtamenti referendi non ſunt, (1) apocryphorum appellent nomine, ſive notus eorum ſit ſcriptor, ſive ignotus. Hoc ſenſu cur eam vocem *Stichometra* non uſurpaverit, ne ſuſpicari quidem poſſum. Ac ſunt profecto argumenta & gravia, & ſatis perſpicua, quibus non aliam eſſe apud Stichometram ejus vocabuli ſignificationem demonſtratur (2). Numeratis enim novi Teſtamenti libris, mox addit, quæ ſint ἀπόκρυφα, in iiſque Ignatii opuſcula, Hermæque Paſtoris librum ponit. At Paſtorem, quis negat, Hermæ fuiſſe ab antiquiſſimis, doctiſſimiſque viris (3) adſcriptum?

Sed

1 Conſtat id quidem ex *decreto Gelaſii*, quod extat Tomo II. *Concilior. edit. Hard.* num. v. *pag.* 941. ubi hæc habentur. „ Opuſcula Tertulliani apocrypha; opuſcula La„ctantii apocrypha .... opuſcula Clementis Alexandrini apocrypha .... opuſcula Caſſiani „ presbyteri apocrypha &c. „. Idem Decretum ex vetuſtiſſimo Codice Vaticano editum primum a Fontanino Archiepiſcopo Ancyrano viro doctiſſimo eſt, tum a Joſepho Blanchino eruditiſſimo presbytero Oratorii Romani tom. IV. *Anaſt. Bibliath. pag* LXX *edit.* an. 1735. At opuſcula Tertulliani, Lactantii, Clementis Alexandrini, quis putet eſſe in ſpuria conjicienda? Non ergo ſpuria ſemper intelliguntur nomine apocryphorum. Vide Pearſonum *ibid. pag.* 288. *ſeqq.*

2 Stichometria poſt *Hiſt.* Georgii Syncelli *edit. an.* 1652. *pag.* 419. ſic habet:

Καὶ ὅσα τῆς νέας εἰσὶν ἀπόκρυφα.
Περίοδος Πέτρου στίχων ͵βφ.
Περίοδος Ἰωάννου στίχων ͵βχ.
Περίοδος Θωμᾶ στίχων ͵αχ.
Εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν στίχων ͵ατ.
Διδαχὴ ἀποστόλων στίχοι σ.
Κλήμεντος λβ στίχων ͵βχ.
Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ποιμένος, καὶ Ἑρμᾶ.

Et quæ novi Teſtamenti ſunt apocrypha. Itinerarium Petri verſuum 2500. *Itinerarium Johannis verſuum* 2600 *Itinerarium Thomæ verſuum* 1600 *Evangelium ſecundum Thomam verſuum* 1300. *Doctrina Apoſtolorum verſuum* 200. *Clementis* 2600 *Ignatii, Polycarpi, & Paſtoris, & Hermæ.*

3 Confer Teſtimonia de Hermæ *Paſtore*, quæ collegit, iiſque primum volumen Patrum *Apoſtolicorum* conjecit Johannes Baptiſta Cotelerius *pag.* 68 *edit. Amſtelodam.* an. 1724. Adeundus, ſi licet iterum, etiam Pearſonius eſt, *ibid. cap.* 11. *pag.* 290. *ſeqq.*

Sed quum aliqui ſacris eum codicibus annumerandum (1) putaſſent, tum in *apocryphos* alii (2) conjecerunt, hoc eſt in eos, qui non eſſent in cenſu *canonicorum*. Miror autem quod eſt ab Dallæo adjunctum de Gelaſio. Nam in Decreto (3), quod ejus nomine recte inſcribitur, nulla ſit Epiſtolarum Ignatii mentio. Redeo ad *Stichometram*. Is *Epiſtolarum* Ignatii nuſquam meminit. Igitur in ἀποκρύφοις fortaſſe διδασκαλίαν (4) *doctrinam* poſuit, quæ olim martyris nomine circumferebatur.

In ſeptem autem Epiſtolis, quarum meminit Euſebius, nulla eſt res ab Ignatio commemorata, quæ ad poſteriorem ætatem pertineat. Etſi enim hæreſes aliquas (5) confutatas ab eo fuiſſe video, tamen negari non poteſt, quin ortæ

1 S. Irenæus *lib.* IV. *contra Hæreſ. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* I. *opp. edit. ann.* 1734. & apud Euſebium *lib.* V. *Hiſt. Eccl. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Taur. an.* 1746.

2 Vide Pearſonum *ibid. pag.* [illegible]

3 Confer decretum tom. [illegible] *Anecd. Bibl. pag.* [illegible] *ſeq.*

4 Vide *Stichometriæ* locum *ſupra deſcriptum* p. [illegible] [illegible] Pearſonus *ibid. pag.* [illegible] „ [illegible] in Biblio- „ theca publica [illegible], de quo meminit Uſſerius, [illegible] „ [illegible] διδαχαὶ τῶν Ἀποστόλων, διδασκαλία Κλήμεντος, „ Ἰγνατίου διδασκαλία. *Inſtitutiones Apoſtolorum*, *doctrina Clementis*, *Ignatii doctrina*. Confer Uſſerium *Diſſert. de Ignat. Martyris epiſt. cap.* [illegible] *Diſſ.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *Apoſt. PP. edit. an.* 1724.

5 Euſebius *lib.* III. *Hiſt. cap.* XXXVI. *pag.* [illegible] *edit. Taurin.* „ Cum per Aſiam „ iter [illegible], ſub [illegible] cuſtodia duceretur (Ignatius) ſingularum ci- „ [illegible], quas ingrederetur, Eccleſias ſermonibus, & cohortationibus „ ſuis confirmans, monebat ut ſibi [illegible] „ [illegible] [illegible] „ [illegible] [illegible] Dallæus. Sed hanc [illegible] [illegible] Ignatii Epiſtolarum meminerit. [illegible] Polycarpi, Irenæi, atque Origenis, in quibus [illegible] Neque [illegible] argumentum negativum [illegible] [illegible] non ſolum veteres Epiſtolas Ignatii memorarunt; ſed etiam Euſebius ipſe [illegible] [illegible] Nam [illegible] quoſdam [illegible] Apoſtolorum temporum [illegible] propterea quod a majoribus nullum eorum videret eſſe [illegible]. Itaque *lib.* III. *Hiſt. cap.* [illegible] *pag* [illegible] *edit. Cantabrig.* Andreæ, Johannis, aliorumque *Apoſtolorum Acta* [illegible], *quæ nullus unquam*, [illegible] *ab Apoſtolis* [illegible] *in Eccleſia* [illegible], *in ſcriptis ſuis commemorare dignatus eſt*. Et *lib.* III. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] Clementis epiſtolam ad Corinthios ſecundam reſpuit, *quod hanc non perinde receptam, atque approbatam fuiſſe pro certo haberet*, *quandoquidem veteribus ejus teſtimonio* [illegible] *eſſe comperiſſet*. [illegible] de veterum [illegible], [illegible] Ignatii epiſtolas [illegible], [illegible] nomine veterum [illegible] [illegible] Sed [illegible] Pearſonum *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* Et *part.* II. *cap.* [illegible] *ſeqq. pag.* [illegible] *ſeqq.*

eſſent, antequam Ignatius Romam ad ſubeundum martyrium contendiſſet. *At Baſilidis, Theodoti, & Cleobuli edit nomina in Epiſtola ad Trallianos* In ſincera ne? Non arbitror dicturum Dallæum. Neque enim tam fuiſſe arbitror impudentem, ut audacter mentiri auderet. Suppoſitam autem nihil moror. De genuinis namque (1) agimus, quibus confirmatur auctoritas Epiſcoporum. Sed patiar Cleobulum, ſeu Cleobium fuiſſe ab Ignatio nominatum, quamquam eſt hoc, ut dixi, falſiſſimum. Verum quid obſtabat, quominus Johannis auditor Ignatius nominaret Cleobium, quem veteres (2) Simonis Magi fuiſſe diſcipulum tradiderunt? At enim *Siges* meminit Auctor Ignatianarum Epiſtolarum, hoc eſt *Silentii*, ex quo ortum *verbum* fuerit, qui error proprius fuit Valentinianorum. Ridiculum! Quaſi vero non fuerint ante Valentinum (3) hæretici, qui pro ſilentio pugnandum (4) arbitrarentur. An non ſimilis omnino fuit Ebionæorum (5) de *Sige* hæreſis? Quid ergo eſt, quod ad Valentinianos confugiat Dallæus, ut Ignatianas litteras in falſi ſuſpicionem vocet? Eſtque illud etiam, atque etiam animadvertendum, cognoſci perfacile ex Epiſtolis iiſdem poſſe, non ad Valentinum ſpectare, quæ ſcribit auctor, ſed ad alium quempiam vete-

1 *Pearſon. ibid. cap. 11. partis II. pag. 360. ſeqq.* Confer epiſtolam Ignatii genuinam, aliiſque cum ſpuriis comparatam, animadvertiſque quæ ſint Dallæi operis.

2 Confer Theodoritum *lib. 1. Hæretic. Fabular. cap. 1. pag. 193. tom. IV. opp. edit. Paris. Sirmondi, & lib. II. cap. 1. pag. 218.* Adeundi Pearſonus *ibid. cap. 11. pag. 363.* Tillemontius *tom. II. Memor. Eccl. pag. 41. ſeq. edit. Pariſ. an. 1694.* Atque Pearſonus quidem ſic habet ... Auctor imperfecti operis in Matthæum *Homil. XLVIII.* [illegible] runt enim, inquit, *Doſitheus, & Simon, & Cleotes* (lege *Cleobius*). Hoc ille ex antiquiſſimo rerum Eccleſiaſticarum Scriptore Hegeſippo apud Euſebium *lib. IV. cap. XXII.* qui Cleobium hunc in prima hæreticorum claſſe ordinat: ἀφ' ὧν Σίμων, ὅθεν Σιμωνιανοὶ, καὶ Κλεόβιος, ὅθεν Κλεοβιηνοί ... a quibus Simon, ex quo Simoniani, & Cleobius, ex quo Cleobiani ... Cleobius igitur Simonis ſynchronus ipſo Ignatio Martyre antiquior fuit.

3 Ita ſuſpicatur Pearſonus *ibid. cap. IV. partis II. pag. 360. ſeqq.* De Ebionitis præter Tillemontium [illegible] Moshemius *Diſſert. Utrum Ebion fuerit nec ne? Syntagm. Diſſert. pag. 321. ſeqq. edit. an. 1733.* Vide etiam, ſi lubet, quæ ſcripſi *Hiſt. Eccl. T. ſec. I. part. II. cap. V. § 21. pag. 479. ſeqq. edit. an. 1752.*

4 Conſule [illegible] Coteleri in *epiſt. ad Magneſianos tom. II. part. I. Apoſtolicor. PP. pag. 19. edit. an. 1724.* ubi ... Reſpexit, inquit, Ignatius ad Gnoſticos & Valentini [illegible]. Conſule etiam Irenæum *lib. I. cap. V.* Tertullianum *de Præſcript. Hæretic. cap. XXXIII. & XXXVIII. adverſus Valentinianos cap. III. ſeqq.* & Epiphanium multis in locis ... Vixit Valentinus in extremis [illegible] atque *Baſilides* [illegible] & Gnoſticum Menandrum, Simonianos, aliiſque hæreticis ... Conſule etiam [illegible] Wolfii, ſi lubet, *ibid. pag. 18. ſeqq.*

5 Adeundus Pearſonus loco modo indicato.

veterum hæreticorum. Nam Valentinus ex *Monogene* (1) *emiſſum* λόγον *verbum* tradit, qui *Monogenes Pater* eſt, ejuſdem hæreſiarchæ ſententia. Jam vero Ignatius ex Patre (2) verbum proceſſiſſe ſcribit. Non ergo agit eo in loco adverſus Valentinum Ignatius.

Eſt etiam παράδοξον, abſurdumque, quod ſubdit Dallæus de Conſtantino. Etenim ἀρχόντων (3) nomine Auctorem Epiſtolarum Ignatianarum aut Conſtantinum, aut Conſtantium indicaſſe, niſi amens, aut ſomnians, nemo certe vigilans, prudenſque crediderit. At *viſibiles* ἄρχοντας memorat. Quid ad rem? An non Præpoſiti Eccleſiarum ab antiquiſſimis (4) Chriſtianis ἄρχοντες appellabantur? *Leopardorum* vocem ſerius Conſtantini ævo cœpiſſe Bochartus (5) in Hierozoico prodidit ſuo arbitratu, non veritate. In Actis enim SS. Perpetuæ, ac Felicitatis (6), quæ diu ante Conſtantinum perſcripta ſunt, fieri diſtincte *leopardi* video mentionem. Atque idem ille (7) Spartianus, qui Conſtan-

A a a 2 tini

1 Pearſonius *ibid. pag.* 370 *cap.* v. „ Si enim, inquit, hic Author Valentinum reſpi„ cit, non eum impugnat, ſed ſequitur, non ejus deliria confutaſſe, ſed potius ample„ xum eſſe videtur. Neque enim quod negavit, dixit, quod dixit Valentinus. Neque un„ dique epiſtola λόγον exire a Sige Bythi conjuge? Neque & Valentinus, qui cum eorum „ [illegible] depoſuit, quale ex Sige Bythi conjuge exire non potuit, & cum in denominatio„ nem emiſſus eſſet, non ex aliis nominibus Monogene, & Aletheja neceſſario edendi. Dicit „ autem λόγον exire a Patre? Dixit & Valentinus, ex Monogene enim emiſſum tradens; „ *Monogenes* autem Valentino *Pater eſt*. Ita Irenæus: *Hunc autem mentem, & Mono„ genem vocant, & Patrem*. Tertullianus de eo: *In & ipſo*, inquit, *pater dicitur*, „ *& initium omnium, & proprie Monogenes* .... Exire igitur λόγον ſecundum Valen„ tinianos non a Sige, ſed a patre. Quare ſi author epiſtolæ illius hæreticos in animo ha„ buiſſet, nunquam negaſſet, quod illi non affirmarunt, nunquam dixiſſet, quod illi „ dixerunt.

2 Confer *notationem ſuperiorem*.

3 Vide Ignatii *epiſtolam ad Smyrnæos* n. vi. *pag.* 36. *tom.* 2. *part.* 1. *PP. Apoſt. edit. an.* 1724.

4 Conſule, quæ dixi ſupra *pag.* 290. *ſeq. hujus vol.*

5 Samuel Bochartus *Hieroz. lib.* iii. *cap.* 1. *pag.* 800. *edit. an.* 1712.

6 Num. [illegible] *pag.* 88 *edit. Ruinart. Prim. Act. SS. MM. ſincer.*

7 Spartianus *in Geta pag.* 7[illegible] *edit. an.* 1671 hoc habet: „ Familiare illi fuit hoc quæ„ ſtiones grammaticis proponere, ut dicerent ſingula animalia quomodo vocem emitterent, „ velut agni balant, porcelli grunniunt, palumbes minurriunt, urſi ſæviunt, leones ru„ giunt, *leopardi rictant* &c. „ *Acta vero SS. Perpet. & Felicit.* quæ certo an. 203 marty„ rium obierunt n. 19 *pag.* 87. habent hoc modo: „ In commiſſione ſpectaculi, ipſi (Satur„ ninus) & Revocatus leopardum experti ſunt „ & n. 21 *pag.* 88 „ Statim in fine ſpecta„ culi *Leopardo* objectus (Saturus) de uno morſu ejus tanto perfuſus eſt ſanguine, ut po„ pulus revertenti illi ſecundi baptiſmatis teſtimonium reclamaverit „. Confer Plinium *lib.* viii. *cap.* xvi. *pag.* 156. *edit. an.* 1685. Quod ſi Plinio memorati leopardi ſunt, qui ſcripſit æqualis temporum Trajani fuit, cur non item ab Ignatio nominari potuerunt, qui eodem Imperatore Martyr deceſſit?

tani ætate floruit, vocem *leopardi* uſurpari multo ante conſueſſe ſignificat. Sed de re manifeſta non eſt, cur multis eſſe diſputandum putem.

Nihilo gravius eſt, quod opponunt de recipiendis lapſis ad pœnitentiam. Nam Montaniſtas, & Novatianos ab Auctore Epiſtolarum pulſari cenſent, quos diu poſt Ignatium infeſtaſſe Eccleſiam liquet. Ac ſi ponderis ullius id genus argumenti eſſet, in ſpurios libri aliquot canonici eſſent rejiciendi, ex quibus, univerſis, qui pœnitentia ducti ſint, (1) peccata dimitti oportere, cognoſcimus.

Oneſimum porro functum vita fuiſſe, cum Ignatius Romam proficiſceretur, id vero eſt, quod oſtendi mihi, niſi demonſtratione, at opinione ſaltem volo (2).

Som-

1 [illegible]

2 [illegible]

Somnia ſunt, quæ de Hæreſibus in Epiſtola non interpolata ab ſe repertas Dallæus jactitat. Nam quod Chriſtum filium ſecundum voluntatem, & potentiam Dei eſſe ſcribit (1) Ignatius, etſi ſunt, qui legendum: ſecundum *Divinitatem*, & *Potentiam Dei* putent, tamen nihil continet, quod cum Orthodoxæ religionis decretis componi non poſſe videatur. De *incarnatione* enim Ignatius agit, non de *æterna filii generatione*. Itaque non eſt ejus ab orthodoxa diſcrepans, diſſidenſque ſententia.

Nec minus inepta ſunt, quæ ſubdit Dallæus de Ignatii erga ſacra Biblia (2) *irreverentia*. Quandoquidem etſi uſus apo-

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

apocryphorum auctoritate eſſet, neque tantam ſacris Bibliis injuriam conflaſſet, neque ſolus qui uteretur fuiſſet. Namque hoc reſtabat, ut Irenæi, & Clementis Alexandrini (1) libros in ſpurios numeraret Dallæus, propterea quod ſpuria interdum, apocryphaque probaverint. Ac mirum ſane eſt, quod ob eam rem tanto minus reverens Dallæo Ignatius erga ſacra Biblia videretur, cum neque Euſebio, neque Hieronymo (2) viſus ſit, qui hæc diligenter in ſancti Martyris Epiſtolis animadvertiſſent.

De numero Martyrum (3) nihil eſt, quod nobis Dallæus opponat. Eſt enim manifeſtum, fuiſſe primo, ineunteque ſecundo ſeculo plurimos. Quod autem hortatus Ignatius (4) Romanos fuerit, ne reſiſterent, neu impedirent, quo minus ipſe beſtiis exponeretur, non eſt tanti ponderis argumentum, ut efficiat Ignatianas Epiſtolas rejici in ſpurias oportere. Extant enim in Actis (5) Epiſtoliſque ſanctorum

„ quens, quædam alia verba recitat, quæ unde ſumpſerit, ignoro „. Sed accepit [illegible] Evangelio ſecundum Hebræos. Hieronymus in Catalogo Script. Eccleſ. cap. xvi. pag. 106. tom. iv. opp. edit. Martianæi: „ In qua (inquit, Epiſtola ad Smyrnæos) & de Evangelio, „ quod nuper a me tranſlatum eſt, ſuper perſona Chriſti ponit teſtimonium dicens: Ego „ vero & poſt reſurrectionem in carne eum vidi, & credo, quia ſit; & quando venit „ ad Petrum, & ad eos, qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce palpate me, & videte quia [illegible]. Conſule Præfationem Hieron. in lib. xviii. [illegible] in Iſaiam pag. [illegible] tom. iii. opp. edit. Martianæi, & lib. iii. adverſus Pelagianos pag. [illegible] tom. iv. ejuſd. edit. Conſule etiam Adnotationes Cotelerii [illegible] Ignatii, & Colomeſium, [illegible] Kortholt [illegible] in Baron. [illegible] pag. [illegible] edit. an. [illegible]

(1) Irenæus laudat et librum [illegible] Hermæ Paſtoris lib. iv. contra Hæreſ. cap. xx. pag. 253. edit. Maſſu. an. 1710. „ Bene, inquit, pronunciavit Scriptura, quæ dicit: Primo „ omnium crede [illegible] „ qui omnia [illegible] lib. ii. Paſtor. mand. 1. Conſule Clementem Alexandrinum de Evang. ſecundum Hebræos lib. ii. Stromat. pag. 380. edit. Pariſ. ann. 1641. & de Evangelio ſecundum Ægyptios lib. iii. Stromat. pag. 445. 452. 453. Sed horum permulta collegerunt Johannes Erneſtus Grabius Spicileg. [illegible] pag. 15. & ſeqq. edit. Oxon. an. 1714. & Johannes Albertus Fabricius Codice Pſeudep. Novi Teſt. edit. Hamburg. [illegible] pag. 310. ſeqq.

(2) Vide notationem 2. pag. 372. ſeq. hujus libri.

(3) De Martyribus conſule epiſtolam Clementis primam ad Corinthios num. v. ſeqq. pag. 12. tom. i. Collect. epiſtolar. Romanor. Pontificum edit. Couſtantii, & quæ nos diximus tom. i. hujus operis pag. 417. ſeqq.

(4) S. Ignatius epiſt. ad Romanos hortatur eos, ne impediant, quo minus [illegible] ſupplicio, quod illi decretum ab Imperatore fuiſſet. Conſule quæ diximus tom. iii. hujus operis pag. 209. ſeqq.

(5) Qui Ignatium reprehendit, Dallæus non animadvertit ſimile factum ab Apoſtolo [illegible] Act. cap. xxi. v. 12. ſeqq. hæc habentur: „ Cum autem audiremus hæc, rogabamus „ nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam. Reſpondit autem Paulus: quid facitis flentes, & affligentes „ cor meum? Ego enim non ſolum alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum pro „ nomine Domini Jeſu „. Multa in hanc rem exempla congeſſit Pearſonius cap. [illegible] pag. 137. ſeqq.

ctorum Martyrum exempla, quæ adeo ſunt ſimilia, ut ovum ovo

Nihil dico de repugnantibus, falſis, (1) ineptis rebus, quæ

(1) [illegible]

quas ſe in Epiſtolis deprehendiſſe Dallæus putat. Sunt enim hæc commenta hominis qua jure, quaque injuria Ignatianis Epiſtolis auctoritatem adimere conantis.

Cum ergo ſuſpectæ ſuppoſitionis Epiſtolæ Ignatii neque ſint, neque vero eſſe cuiquam prudenti poſſint, fit quidem ita, ut quæ de Epiſcopis, Presbyteris, Diaconiſque conſtituit, vera ſint, quum non ab eo excogitata, ſed ab Apoſtolis tradita fuerint, quorum ipſum fuiſſe auditorem plane conſtat. Revocari autem omnia, quæ ille de Epiſcopis, Presbyteriſque ſanxit, in capita omnino ſex poſſunt. Principio (1) enim affirmat, in quaque Eccleſia Epiſcopum ſingularem, Presbyterorum ſenatum, & Diaconos, tres diſtinctos ordines conſtituiſſe (2). Deinde hos ipſos Epiſcopos ſingulares, ubicumque tandem reperirentur, inſtitutos aut præcipiente, aut probante Chriſto Servatore fuiſſe. Tum Epiſcopis ſingularibus ſubditos (3) Chriſtianos quoſque eſſe oportere, ne presbyteris quidem exceptis, ita ut ſubditi Apoſtoli Chriſto fuerunt. Poſt [4] cum Epiſcopis ita eſſe colendam, obſervandamque conjunctionem animorum, atque concordiam, ut qui ab eis ſeſe disjungere auderet, is ſejunctus eſſe ab Eccleſia cenſeretur. Inde [5] nemini quidquam in Eccleſia agere licere, non impetrata ab Epiſcopo facultate. Poſtremo poſt Epiſcopum [6] Presbyteris, Diaconiſque honorem eſſe adhibendum. Hæc ſane cum perſpicua ſint, tum Proteſtantes, qui gradum, dignitatemque Epiſcoporum averſentur, ad incitas redigunt, coguntque, ut genuinas eſſe negent, quoniam contorqueri eas in ipſorum ſententiam nullo modo poſſe intelligunt.

Sed

1 *Epiſt. ad Smyrn. num. VIII. & IX. pag. 36. ſeqq. ad Polycarpum num. V. pag. 41. ad Magneſianos num. II. pag. 18. ad Philadelphenos num. IV. pag. 31. ad Trallianos num. II. pag. 22. tom. II. Patrum Apoſtolic. part. I. edit. an. 1724.*

2 *Epiſt. ad Epheſ. num. IV. pag. 14.*

3 *Epiſt. ad Smyrn. num. VIII. pag. 36. ad Polycarpum num. VI. pag. 41. ad Epheſios num. IV. pag. 13. ad Magneſianos num. VII. pag. 19. ad Trallianos num. VII. pag. 23.*

4 *Ad Epheſ. num. III. ſeqq. pag. 13. ad Magneſ. num. VII. pag. 19. ad Philadelph. num. IV. pag. 31. ad Trallianos num. VII. pag. 23.*

5 *Ad Polycarp. num. V. pag. 41. ad Magneſ. num. IV. pag. 18. ad Philadelph. num. VII. pag. 32. ad Trallianos num. VII. pag. 23.*

6 *Ad Smyrn. num. VIII. pag. 36. ad Polycarp. num. VI. pag. 41. ad Epheſ. num. IV. pag. 12. ad Magneſian. num. VI. pag. 18. ſeqq. ad Philadelph. num. V. pag. 31. ad Trallianos num. II. pag. 22.*

Sed nihil hæc Caſimirum Oudinum movent, hominem & impudentem, & malum, qui cum ad hæreticos tranſfugiſſet, Hammondum, Uſſeriumque imprimis pro Epiſtolarum Ignatianarum *ſinceritate* pugnantes refellere conatus eſt, ut ſeſe utilem iis fuiſſe demonſtraret, in quorum ſocietatem veniſſet. Ac prætermitti quidem ab ſe argumentum ſcribit, quod erat petitum ex antiquorum ſilentio, propterea quod defenſores Epiſtolarum Ignatii *negativum* eſſe, adeoque contemnendum putarent, quamquam eſſet, ut ſcribit, in hanc rem diſputatum ab Dallæo & pluribus verbis, & diligenter. Priore autem loco animadvertit, multa de Epiſcoporum inſtitutione divina, & dignitate ab auctore Epiſtolarum ad nauſeam uſque *jactari*, quæ cum a vetere Alexandrinæ Eccleſiæ conſuetudine, quæ ſatis erat Ignatio explorata, abhorreant, demonſtrant plane ad veritatem, eas non ab Ignatio, ſed ab alio quopiam fuiſſe perſcriptas, ut antiquiſſimi, ſanctiſſimique Martyris nomine permoti, in errorem incauti quique illicerentur. Atque uſus quidem, ait, conſuetudiniſque Chriſtianorum Alexandrinorum ab Hieronymo, aliiſque fieri mentionem, quorum ſummam eſſe in hoc genere fidem conſtat. Labi præterea Epiſtolarum Scriptorem, ut qui ſine Epiſcopis nihil eſſe in Eccleſia faciendum ſtatuat, cum traditum a Tertulliano ſit, ubi duo, treſve congregentur, Eccleſiam eſſe oportere. Rurſum pugnare nobiſcum Ignatium, quod nos etiam in aliquibus ſaltem Eccleſiis Epiſcopos, Diaconoſque ſine Presbyteris, viguiſſe dicamus; ille neget. Argumentum autem ſibi & magnum, & grave videri, quod cum Apoſtoli, Patreſque omnes, qui ad initium ſeculi tertii ſuperfuerunt, duorum meminerint ordinum, (nam Presbyteros eoſdem appellarunt, quos Epiſcopos nominabant) hæc tres ſæpe, ac multum commemoret, ut tertio demum ſeculo, quo tempore Epiſcopi, Presbyteri, Diaconique dici conſueverant, vixiſſe cenſeatur. Ac matrimonia ſine Epiſcopi ſententia nulla eſſe celebranda Ignatium jubere; idque jam componi cum ea ætate nequire, quæ duci ab Ethnicis uxores Chriſtianas ferret, neque poſceret Epiſcoporum conſenſionem. Secundo vero loco ſic exiſtimat, eſſe

eum Apoſtolorum auditorem, & Trajani æqualem, non poſſe, qui Saturninum exagitavit. Reſtitiſſe autem Saturnino Auctorem Epiſtolarum. Non ergo fuiſſe auditorem Apoſtolorum, & Trajani æqualem, qualem, ajunt, fuiſſe Ignatium. Nam Saturninum, Hadriano primum Imperatore, infeſtare Eccleſiam cœpiſſe. Eſſe vero ineptum, quod idem habet Auctor Ignatianarum Epiſtolarum, gratis ſeſe mori, ſi vera eſſet Saturninianorum opinio. Quæ namque eſſe Martyrii, opinioniſque Phantaſiaſtarum conjunctio, oppoſitione poteſt? Neque vero Saturninum ſolum, ſed etiam Theodotum, qui anno cxciv. hæreſim propagare aggreſſus eſt, refutatum fuiſſe ab Auctore Epiſtolarum. Quamobrem referri Ignatium ab Hieronymo in eorum numerum, qui Ebionem, Theodotum Byzantium, & Valentinum hæreſiarchas retulerunt. Pugnare præterea Auctorem Ignatianarum Epiſtolarum *pro una Deo, quem nobis manifeſtavit Jeſus, proque Ipſo Dei Filio, ac Verbo*, quod non a *Sige*, ſed a Patre progrederetur. Hæc vero adverſus Valentinum eſſe diſputata. Nam ante Valentinum, nullum fuiſſe hæreticorum, qui hæc tam abſurda, tamque inepta de Sige defenderet. Quare Hammondi, & Pearſoni, qui contra ſentiunt, magnis in erratis verſari ſententiam. Reprobari quoque a Pſeudo-Ignatio data opera Marcionis *de malo veteris Teſtamenti auctore decretum*. Igitur floruiſſe hominem poſt ortam Marcionis hæreſim, adeoque non fuiſſe Trajani æqualem. Quin etiam contra Montaniſtas, & Novatianos ab Ignatio agi, qui capitalibus criminibus implicatos, & reſipiſcentes, recipiendos vetarent eſſe. Ut enim recte eſt ab Albaſpinæo viro & orthodoxo, & ſumma eruditione illuſtri animadverſum, ante Montaniſtas longe fuit diſciplina Eccleſiæ in admittendis ad pœnitentiam lapſis ſeverior. Itaque numquam fuiſſe dicturum Ignatium „ omnibus pœnitentibus di„ mittit Deus, ſi pœniteant in unitatem Dei, & conſi„ lium Epiſcopi. Tertio loco quædam eſſe in Epiſtolis falſa, atque inepta arbitratur. Scribi enim a Pſeudo-Ignatio, factam a Paulo Epheſiorum fuiſſe in omnibus Epiſtolis mentionem. Id autem eſſe a veritate omnino diſcrepans. De ſtella etiam,

lam etiam, quæ Magis apparuit, quamque ſplendidiorem ſole, luna, aſtriſque omnibus fuiſſe confirmat, nihil eſſe ab eo dictum, quod non eſſe ridiculum videatur. Non minus eſſe inane quod addit, viſum ab ſe *in carne* fuiſſe Chriſtum Servatorem. Potuiſſe quidem verum Ignatium Chriſtum, cum inter homines ageret, videre. At vidiſſe, a Chryſoſtomo, aliiſque negari. Diſſentire autem ab Evangeliſtis Pſevdo-Ignatium, cum hic manducaſſe, & bibiſſe Chriſtum poſt reſurrectionem ſuam teſtetur, illi contra manducaſſe ſcribant, bibiſſe autem non ſcribant. Quarto loco, narrari quædam de Salomonis, Joſiæque Regum ætate, ab Ignatio, dicit, quæ aut pugnent cum Hiſtoria Regum, aut evinci nullo modo poſſint. Joſiam enim anno ætatis XVIII. idololatriam deleſſe, non vero anno octavo, quod Pſevdo-Ignatius ſcribit, liquere. Quinto modeſtiam Martyris, animique moderationem Oudinus deſiderat. Multa enim ſe *ſapere in Deo*, ſcireque item ſe de cæleſtibus multa, Ignatium teſtari. Sexto eſſe quædam in Epiſtolis Ignatianis putat, quæ ſane efficiant, aut Arianum fuiſſe auctorem earum, aut prodromum Arianorum. Septimo loco eſſe quædam ab ſe in iiſdem Epiſtolis deprehenſa, affirmat, quæ obſcura, diſſolutiſque ſcopis ſimillima ſint, quæ non cohæreant, quæ nihil elegans, nihil conſtans, nihil denique grave complectantur, ut in iis recentiorem vix, imitatorem vero Apoſtolorum, atque diſcipulum nullo modo poſſis agnoſcere. Quin etiam Auctorem Epiſtolarum verba Ignatii, quæ, Romæ cum eſſet, uſurpavit, *frumentum Chriſti ſum dentibus beſtiarum molar &c & utinam fruar beſtiis &c* in Epiſtolam ad Romanos fraude, doloque malo tranſtuliſſe, quaſi dicta ab abſente, cum in urbem duceretur, eſſent. Octavo, Inſcriptiones Epiſtolarum eſſe contendit implicatas, obſcuras, longas, plenas denique inconditarum, atque ab antiquorum Clementis, Polycarpi, Cypriani, Firmiliani conſuetudine alienarum vocum. Eſſe vero ſingulare quidpiam in iis litteris, quæ ſunt ad Polycarpum ſcriptæ. Nam cum eum in inſcriptione Pſevdo-Ignatius Epiſcopum appellaſſet, tum oblitus hujus tantæ, tamque ab ſe celebratæ dignitatis, qua præſtare

Smyrnenſium Præſulem cognorat, eumdem etiam, atque etiam ut Epiſcopum colat, hortatur. Nono, magnos, illuſtreſque eruditione viros ſibi præmonſtraſſe viam confirmat, in hiſque Centuriatores Magdeburgenſes, Johannem Calvinum, Vitackerum, Robertum Parkerum, Robertum Cocum, Claudium Salmaſium, Davidem Blondellum, & Dallæum. Immo vero propenſiorem in hanc ſententiam fuiſſe Leonem Allatium virum eruditiſſimum, & civem meum. Decimo, pugnantia Pſeudo-Ignatium loqui. Nam in litteris ad Romanos accuſari ab eo milites, quibus traditus in cuſtodiam fuiſſet, crudelitatis, in ceteris autem ita deſcribi, ut uſi erga ipſum ſingulari humanitate fuiſſe videantur. Ignatium vero tam fuiſſe ineptum quis credat, ut pugnantia loqueretur, & ſcriberet? Undecimo, Cotelerii de Romanorum poteſtate adſerendi eos, qui damnati fuiſſent, in libertatem, reſponſum inane eſſe, exiſtimat. Perſuaſiſſe namque Ignatium ſibi, modo vera Auctor Epiſtolarum ſcripſiſſet, Chriſtianos, qui Romæ agerent, impedire perfacile potuiſſe, quo minus ipſe a beſtiis dilaniaretur. Chriſtianos autem, qui in Urbe degebant neque multos, neque tanta auctoritate, dignitateque excelluiſſe, ut tam præclarum facinus aut ederent, aut molirentur. Atque hanc ad Romanos Epiſtolam in cauſſa fuiſſe ſuſpicatur Oudinus, cur omnes deinceps Scriptores Ignatium Romæ Martyrio functum fuiſſe arbitrarentur, quamquam veriſimile ſit, ipſum Antiochiæ deceſſiſſe, cum pace Eccleſia gauderet. Primum autem omnium, qui in hanc opinionem deſcenderit, fuiſſe Irenæum Epiſcopum Lugdunenſium. Neque vero affirmare Euſebium, ſed Romæ ne, an alibi Ignatius deceſſerit, dubitare. Itaque ut Epiſtolas, ſic Acta Martyrii Ignatii Antiocheni eſſe in opera ſpuria rejicienda. Alios contra ſentire. Sed horum eſſe inter ſe pugnantes, diſſidenteſque ſententias. Quoſdam enim Romæ a beſtiis Ignatium fuiſſe dilaceratum, alios multa quoque paſſum Antiochiæ, putare Trajanum incredibili manſuetudine fuiſſe. Quamobrem veriſimile minime videri, eum, quem plectere Antiochiæ potuiſſet, Romam, ut in Amphitheatro beſtiis objiceretur, miſiſſe. Redit ad Euſebium. Hunc omnium pri-

primum fuiſſe, qui Epiſtolarum Ignatianarum meminerit, ab eoque Athanaſium, Hieronymum, Theodoritum, alioſque fuiſſe deceptos, cenſet. Poſtremo Polycarpum nuſquam feciſſe Epiſtolarum Ignatii mentionem, ſtatuit. Nam quæ proferuntur ab Euſebio, adjuncta fraude impoſtoris cujuſquam fuiſſe Epiſtolæ Polycarpi. Atque hujus tres circumferri editiones. Poſtremam curatam a Stephano Moynio Leidenſi Profeſſore fuiſſe, in qua verborum eorumdem ne veſtigium quidem extat. Irenæi locum ne ab Uſſerio quidem fuiſſe majoris habitum, quam poſcere videretur. Non enim *ſcripſiſſe*, ſed *dixiſſe* Ignatium, Irenæus tradit: *Frumentum Dei ſum &c.* Nihili ab ſe Origenis teſtimonia pendi. Scripta enim, quorum ante meminimus, non Græci cujuſquam, ſed Latini Auctoris opus & haberi, & eſſe. Quare Origeni accepta referri non oportere.

Atenim quoniam de ſilentio veterum copioſe dixi, demonſtravique, errare vehementer Dallæum, ut qui Polycarpi, Irenæi, aliorumque teſtimonia, fretus inanibus conjecturis, aut rejecerit, aut implicarit; non eſt neceſſe, ut rurſum eſſe dicendum putem. Itaque venio ad primum Oudini argumentum. Nego ætate Apoſtolorum, nullos in Eccleſiis ſingulares Epiſcopos fuiſſe, qui Presbyteris antecellerent, cœtuſque Chriſtianorum moderarentur. Jacobum ecce Apoſtoli Hieroſolymitano Presbyterio, atque Eccleſiæ præfecerunt. Romanis autem quis neget Linum ab Apoſtolis ipſis fuiſſe datum Epiſcopum? Atque in Eccleſiis Aſiæ Antiſtites, eoſque jam ſingulares floruiſſe conſtat, quos Johannes indicavit nomine Angelorum. Hinc ſecundo ſæculo Catalogi ſunt ab Hegeſippo, & Irenæo ſcripti ſingularium Romanorum Epiſcoporum, qui jam uſque ab Apoſtolis Eccleſias moderari cœpiſſent. Sed quid ego de Romanis dico? Annon antiquorum virorum, quos Euſebius eſt auctores ſequutus, teſtimoniis efficitur, a Paulo, aliiſque Apoſtolis fuiſſe ſingulares in Eccleſiis permultis ſacrorum Antiſtites conſtitutos? At eſt horum Catalogus paullo poſt nobis deſcribendus. Interea hoc certum erit. Cum ſingulares Epiſcopi Eccleſias gubernarent, quibus is honor adhibendus eſſet,

ſet, quem Apoſtoli præſcripſiſſent (nam eſt a Paulo ad Hebræos ſcriptum, ut præpoſitis ſuis obtemperarent, traditumque ab Luca capite Actorum viceſimo, Epiſcopos eſſe in Eccleſiis poſitos, ut regant) mirabile minime videri, ſi Ignatius ſæpe, ac multum Epheſios, Smyrnæos, Philadelphenos, Magneſianos, Trallianos hortetur, ut Epiſcopis pareant, quum præſertim exiſtere aliquos videret, qui res novas conſectarentur, cœtuſque ſeorſim celebrare, Epiſcopumque deſerere auderent. De Ægyptiorum conſuetudine agam aliquanto poſt accurate, ubi de Hieronymi, Ambroſiaſtri, Eutychii, aliorumque teſtimoniis diſſeram. Qua vero impudentia Tertulliani loco Oudinus abutitur, quem Scriptorem antiquum imprimis, & quamdiu Catholicus fuit, pro Epiſcoporum & vetuſtate, & auctoritate pugnaſſe novit? Ac de Tertulliano quidem alias. Quotus autem quiſque eſt noſtrum, qui ullam fuiſſe Ignatii ætate Eccleſiam Presbyteris carentem defendat? Quod enim, auctoritate Epiphanii ducti, factum aliquando ab Apoſtolis alicubi, ut qui dignos Presbyterio nullos reperirent, fuiſſe diximus, neque de omnibus Eccleſiis diximus, neque ſi dixiſſemus, ita eſſet accipiendum, quaſi Apoſtoli minime voluiſſent, ut ubi inventi fuiſſent, qui digni hoc [illegible] miniſterio exiſtimarentur Presbyteri creari poſſent. Eſt item alterum Oudini argumentum inane. Etſi enim Apoſtoli, Patreſque aliquot ſecundi ſeculi Presbyteros eoſdem interdum appellarint, quos appellabant Epiſcopos, non ſequitur tamen ea opera Ignatio eſſe adimenda, in quibus a Presbyteris Epiſcopi diſtinguantur. Annon Apoſtoli vocati interdum Epiſcopi, & Presbyteri fuerunt? Quis autem tam eſt abſurdo ingenio, qui Epiſtolam Clementis eidem non eſſe tribuendam putet, propterea quod Apoſtolos ab Epiſcopis diſtinxerit, eoſque jam Apoſtolos appellaverit, hoſque indicarit nominibus Epiſcoporum, & Presbyterorum? Deinde ſingulares Epiſcopos jam uſque ab Apoſtolorum ætate Eccleſias rexiſſe, Presbyteroſque habuiſſe, qui rem ſacram facerent, certum eſt. Quid igitur impediebat, quominus Ignatius, qui, Trajano Imperatore, deceſſit, Epiſcoporum, qui primi ordinis Presbyteri eſſent,

eſſent, ac Presbyterorum, qui ſecundum ordinem in Eccleſia conſtituerent, faceret mentionem? Neque vero intelligo, cur ſi confuſe, implicateque loquuti ceteri ſint, unus aliquis inveniri nequiverit, qui diſtincte, explicateque loqueretur. Jam vero Martyres Lugdunenſes, tametſi anno circiter 177 paſſi ſunt, hoc eſt diu ante initium ſeculi tertii, nihilominus Pothinum, qui Eccleſiam Lugdunenſem regebat, Epiſcopum, Irenæum autem Presbyterum, ut qui nondum eſſet creatus Antiſtes ejuſdem Eccleſiæ, appellarunt. Nemo eſt autem, qui Epiſtolam Lugdunenſium, quæ eſt ab Euſebio in quinto Hiſtoriæ libro deſcripta, in ſpuriis eam ob cauſſam eſſe numerandam arbitretur, quod Irenæus Polycarpum Smyrnæorum Antiſtitem modo Epiſcopum, modo Presbyterum nominet.

Atque haud ſcio, cur vitio dari Ignatio poſſit, quod ſine Epiſcopi ſententia matrimonia eſſe celebranda negaverit. At erant mulieres, quæ ſe ab Ethnicis duci vellent. Patior. Quid igitur? Annon licuit Antiſtiti hortari majorem in modum ſuos, ne quid ſimile facerent? Nempe hoc etiam reſtabat, ut, probantibus Epiſcopis, mulieres Chriſtianæ ab Ethnicis ducerentur. Temporibus quidem Tertulliani, & Cypriani fuiſſe etiam mulieres Chriſtianas, quæ Ethnicis nuberent, certum eſt. Quid? Eſt ne quiſquam tam audax, qui alterutrius opuſcula, in quibus hoc tam grave malum reprobant, in ſpuriis numeranda putet? Noverat ſane Ignatius qui ſua ætate in hoc genere abuſus invaluiſſet, & quia eum averſabatur, ac reprobabat, idcirco matrimonia ſine Epiſcopi ſententia celebranda non eſſe ſcribebat.

Deinde aut rite Chriſtianæ virgines viris Ethnicis matrimonio jungebantur, aut contra. Si rite, cur *Chriſtianam* non decuiſſet Antiſtitem ſacrorum conſulere? Sin autem minus [1], cur non ſtatuiſſet Ignatius, ab iis, qui celebrare

1 Roget quiſpiam, quid cauſſæ fuerit, cur tantopere Ignatius Epiſcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum gradus, atque ordines celebraret, hortareturque Chriſtianos, ut eis obtemperarent, honoremque adhibere ne gravarentur. Atque roganti quidem & dilucide, & paucis ſatisfaciam. Animadvertendum igitur eſt, exiſtere tum aliquos cœpiſſe, qui clam congregati, atque e cœtu Chriſtianorum, qui cum Epiſcopo, & Presbyterio conjuncti erant,

brare nuptias decreviſſent, Epiſcopum eſſe conſulendum? Quamquam hoc unum Ignatius (1) velit: decere Chriſtianum virum, qui uxorem item Chriſtianam ducere conſtituerit, ſententiam Epiſcopi ſequi, nequid voluptatis captandæ cauſſa feciſſe videatur. Quod ut ſit Ignatii ætati contrarium, ne ſuſpicari quidem poſſum.

Venio ad Saturninum. Nego ullam ejus fuiſſe factam ab Ignatio mentionem (2). At is Saturninus primus omnium, Chriſtum ſpeciem carnis habuiſſe, putavit, re autem ipſa carne fuiſſe præditum, nullo modo, quem errorem Ignatius, qui ante Hadriani tempora deceſſit, confutare non potuit. Confutat vero Auctor Epiſtolarum. Eſt ergo Ignatio Auctor Epiſtolarum recentior. Verum hoc idem pernego, nullum

[illegible] Ignatius [illegible] Chriſtianum eſt [illegible] Epiſtola [illegible] ad Philadelphenos n. [illegible] Clamavi [illegible] Dei [illegible] Epiſcopo attendite, & Presbyterio, & Diaconis. Quidam autem [illegible] Teſtis autem mihi is eſt, in quo vinctus ſum, quod [illegible] humana non cognoverim, ſed Spiritus [illegible] Sine Epiſcopo nihil faciatis; carnem [illegible] ut Dei templum cuſtodite, unionem amate, diviſiones fugite [illegible] Et epiſt. ad Smyrn. [illegible] Conſentaneum eſt [illegible] Deum [illegible] Epiſcopum [illegible] Qui honorat Epiſcopum, a Deo honoratus eſt. Qui clam Epiſcopo aliquid agit, diabolo [illegible] Quod & Clemens Romanus in epiſtola ad Corinthios [illegible] Presbyteriſque parentes [illegible] Coteler. Epiſtolar Romanor. Pontif. [illegible] Conſtant. [illegible] Ignatio [illegible] Chriſtianis quod attinet, conſer Tertullianum lib. [illegible] ad Uxor. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Venet. an. [illegible] Cyprianum lib. de Lapſis pag. [illegible] edit. Oxon. ubi reprehendit eos, qui [illegible] membra Chriſti. Et lib. [illegible] Teſtimonior. ad Quirinum cap. [illegible] pag. [illegible] ubi teſtimonia Apoſtoli [illegible] ad Corinth. cap. [illegible] Mulier vincta eſt, quamdiu vivit vir ejus [illegible] Liberata eſt, [illegible] Tantum in Domino. Et iterum (1. Cor. [illegible]) Neſcitis quoniam corpora veſtra membra Chriſti ſunt? Auferens membra Chriſti, faciam membra fornicariæ? abſit. [illegible] quia qui conglutinatur fornicariæ, unum corpus eſt? Erunt enim duo in carne una. Qui autem [illegible] Domino, unus Chriſtus eſt. Item 2. ad Cor. [illegible] Nolite [illegible] cum infidelibus. Quæ enim participatio eſt juſtitiæ, & iniquitati? aut quæ eſt communicatio luci ad tenebras?

1. Epiſt. ad Polycarpum num. [illegible] pag. [illegible] [illegible] Decet autem & ducentes, & ducentas cum ſententia Epiſcopi conjunctionem facere, ut ſint nuptiæ ſecundum Deum, & non ſecundum concupiſcentiam.

2. In nullo enim [illegible] eorum, quæ ab Ontimo [illegible] [illegible].

nullum fuiſſe , qui in tam gravem errorem ante Saturninum inciderit . Nam incidiſſe aliquos , teſtis eſt in Epiſtola ſecunda Johannes (1) , ut qui hæreticorum opinionem damnaverit , qui Chriſtum in *carne veniſſe* inficiarentur . Saturninum autem , cum Trajanus imperium teneret Populi Romani, tacuiſſe , doceretque tum primum cœpiſſe , cum Hadrianus regno potiretur , quibus tandem argumentis efficere Oudinus poterit ? Tillemontius (2) quidem vir ſumma eruditionis , doctrinæque exiſtimatione , ac laude excellens , Saturninum Trajani tempore ſectæ fundamenta jacere cœpiſſe , ſcribit . Nam quod Euſebius (3) de Saturnino , & Baſilide agat , ubi res Hadriani ætate geſtas perſequitur , non tam eſt grave , ut quemquam fateri cogat , nihil hos fuiſſe , Trajano Imperatore, molitos mali . Quis enim ita eſt Hiſtoriæ veteris imperitus, ut Nicolaitas (4) , Ebionæoſque , ante Trajanum , in Ec-

1 2. Johannes ep. II. v. 7. „ Quoniam , inquit , multi ſeductores ingreſſi ſunt in mundum ; [illegible] qui non *confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carne* .

2 Tillemont. tom. II *Mem. Hiſt. Eccl* pag. 117. edit. *Pariſ.*

3 Euſebius lib. IV *Hiſt. Eccl.* cap. VII pag. 117 edit. *Taur.* quo in libro res Hadriani ætate geſtas deſcribuntur , ſic habet : „ [illegible] Saturninum domo Antiochenum , & Baſilidem Alexandrinum . Quorum ille quidem in Syria , hic vero apud Ægyptum [illegible]

4 [illegible]

cleſiam irrupiſſe neget? Atqui eſt horum ſectæ, atque facinorum ab Euſebio facta mentio, cum hiſtoriam Trajani deſcriberet. Qua in re Oudini fidem, diligentiamque deſidero, qui Saturnini, Baſilidiſque hæreſeon primordia ab Euſebio in Hadriani tempora referri, confidenter (1) jactat. Si enim ita ſe res haberet, retuliſſet Euſebius initia hæreſeos Nicolaitarum in ætatem Trajani, id quod nec Oudinus dixit, neque ſi ratione uſus eſſet, inducere animum, ut diceret, potuit. Atque haud ſcio, cur Euſebio nihil de tempore, quo hæreſim diſſeminare Saturninus cœpit, ſtatuenti, quaſi ſtatueret, Oudinus credat; de Ignatio autem auctore ſeptem Epiſtolarum diſertis verbis ſtatuenti non credat. Niſi tantum præjudicatam opinionem apud eum valuiſſe dicendum ſit, ut quæ ſtatuta, non ſtatuta, quæ vero non ſtatuta, eadem ſtatuta eſſe contenderet. Eodemque modo explicare locum Theodoriti licet (2). Quod ſi is ab Euſebio diſcreparet, tamen nulla eſſet cauſſa, quare ei de Saturnini ætate potius, quam de epiſtolis, quas eſſe germanum Ignatii opus fatetur, diſputanti aſſentiremur. Denique nego eſſe quidquam, quod obſtet, quo minus, Imperatore Trajano, hæreſim profiteri, ac promulgare aggrederetur is, qui Menandrum Simonis diſcipulum audiviſſet (3). De

ſeqq. Collect. Diſſert. ad Hiſt. Eccl. pertinentium edit. Altorfin. an. 1733. [illegible] *Dꝫ* [illegible] *hæreſ.* [illegible] *pag.* [illegible] tom. 1. opp. edit. *Petav.* [illegible] Confer [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* 10. [illegible] tom. 11. *Memor. Hiſt. Eccl.* [illegible] Renatum Maſſuetum *Diſſ.* 1. in opp. *Irenæi art.* [illegible] *pag.* [illegible] tom. 11. opp. *Iren. edit. Ven. an.* 1734. Non enim [illegible] [illegible] ſectæ nomen tribuerit, primo Eccleſiæ ſeculo [illegible], ſed alia ne ſecta eodem ſeculo fuerit, quæ hoc nomine [illegible]. Eſt autem edita a [illegible] diſſertatio, cujus hæc in [illegible] eſt *Diſſ. qua oſtenditur certo haberi, & explorate conſtare non poſſe, utrum Ebion quidam vere ſectæ auctor extiterit,* [illegible] *pag.* 331 *& ſeqq. Collect. Diſſ. ad Hiſt. Eccl. pertinent. edit. an.* 1733.

1 Verba Oudini ſunt *pag.* 99. *tom.* 1. *de Scriptor. Eccl. edit. Lipſ. an.* 1722. „ Euſebius iv. ſeculi Scriptor tum Saturninum Antiochenum, tum Baſilidem Alexandrinum ſub „ Imperio Hadriani hæreſes ſuas diſſeminare cœpiſſe, docet.

2 Theodoretus *lib.* 1. *Hæreticar. Fabular. cap.* 1. & *tom.* iv. *opp. edit. Pariſ.* Sirmondi *pag.* 193. de Saturnino, & Baſilide agens, ſic loquitur, [illegible] *Ambo ſub Hadriano Cæſare fuerunt*, vel *extiterunt*; fortaſſe quod tum majores progreſſus feciſſent.

3 Vide ſupra Euſebii locum *pag.* 381. *ſeqq. not.* [illegible] Confer Irenæum *lib.* 1. *cap.* xxiv. *pag.* 100. *tom.* 1. *opp. edit. Ven. an.* 1734. & a nobis Maſſuetum [illegible] *tom.* 11. *opp. Iren. ejuſd. edit. Venetæ.* Miror autem quid ſit, quod Oudinus hunc Ignatii locum

De Theodoto, quod ſcribit Oudinus (1), perfacile quidem refellitur. Non enim nominatur ab Ignatio uſquam eſt, nec vero nominari potuit, cum diu ante is Martyr deceſſerit, quam Theodotus ſpargere ſua in vulgus dogmata cœpiſſet. Nam Hieronymum (2), qui in libro, quem contra Helvi-

Cccc 2 dium

[illegible]

dium ſcripſit, & in quo inter Apoſtolicos viros, a quibus eſt oppugnatus Theodotus, Ignatium numerat, aut lapſum memoria fuiſſe, aut ſi lapſus non eſt; quod quidem magis credo: cenſuiſſe hæreſim Theodoti ab Ignatio, Polycarpo (1), aliiſque, antequam Theodotus erupiſſet, exploſam; aut denique ab Ignatio quidem Ebionem, a Polycarpo autem, Juſtino Martyre, & Irenæo & Ebionem fortaſſe, & Valentinum, ab aliis denique, quos nominatim minime appellavit, fuiſſe, Theodotum oppugnatum putaſſe. Ac falſum profecto eſt, ante Theodotum, qui Chriſtum hominem purum eſſe mentiretur, fuiſſe (2) neminem. Eſt enim aliquorum, qui ſic mentirentur, ab Johanne (3) Apoſtolo in Epiſtolis reprobatus error. Quod ſi confutati hujuſmodi homines ab Johanne ſunt, quid erat cauſſæ, cur confutari ab Johannis auditore Ignatio non poſſent? Mirabile autem videtur, quod cum Oudinus implicatas, & involutas Hieronymi ſententias conſectetur, luculentas nihilominus contemnat, ac reſpuat, quibus ab eodem Hieronymo Epiſtolæ Martyri Ignatio tribuuntur. Eſt deinde ridiculum, ne gravius dicam, quod Oudinus ſubdit de Valentino (4). Hunc enim ab Ignatio fuiſſe indicatum in

[illegible] Theodotum [illegible] Irenæo [illegible] Theodotum? [illegible] Theodotum [illegible] Hieronymum, [illegible] Theodotum [illegible] Ignatii [illegible] Theodotum [illegible]

(1) [illegible] in Prolegom. ad Ignat. cap. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] Apoſt. PP. pag. [illegible] [illegible] tom. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] Apoſt. PP. [illegible] pag. [illegible] Londin. [illegible] Diſſertationes [illegible]

(2) Vide ſupra pag. [illegible]

(3) [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] pag. [illegible] pag. [illegible]

(4) [illegible] de Valentino [illegible] Valentinianos hæreticos, qui [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] Valentinus, [illegible]

in ea Epiſtola, quæ eſt ad Magneſianos ſcripta, cenſet; propterea quod unum Deum eſſe confiteatur, quem nobis manifeſtarit Chriſtus. *Unum enim Deum, quem nobis Chriſtus manifeſtarit*, Apoſtoli perinde ubique gentium confeſſi ſunt, quin ad Valentinum nondum natum eorum ſpectaret oratio. Cur autem non ad Apoſtolorum ſermonem potius, quam ad Valentini hæreſim Ignatius reſpexerit, ſuſpicari profecto non poſſum, explicare autem multo minus. At genealogias Valentinus de rebus divinis agens, ponebat, quas Ignatius rejicit unum nominans, confitenſque Deum. Ante Valentinum autem, qui *ſigem* admitteret, genealogiaſque numeraret, hæreticorum fuiſſe nullum. Ego vero, ut neceſſe ſit, ex unius appellatione Dei, concludere, rejectas genealogias Valentini ab Ignatio fuiſſe, non video. Verum qui *ſigem* ante Valentini ætatem probarent, hæretici indicantur ab Irenæo in primo (1) contra Hæreſes libro. Rurſum qui genealogias ponerent, quaſi a Deo familia aleretur, erroris ſunt damnati a Paulo. Quid autem obſtat, quo minus adſertores genealogiarum, quos redarguit in Epiſtolis Paulus (2), iidem *ſigem* defenderent? Sed fac diverſi fuerint. Nulla erat cauſa, cur non utrique repelli ab Ignatio poſſent iis in litteris, quæ ſunt

„ [illegible] ab ea quæ dicitur, *Gnoſtica*, hæreſes aliquas in ſuum characterem doctrinas transferens Valentinus, ſic „ *definivit*, dualitatem quamdam innominabilem, ex ea quidem aliquid vocans inenarrabile, aliud autem ſigen. Poſt deinde ex hac dualitate ſecundam dualitatem emiſſum, „ [illegible] quidem pa[illegible] vocat, aliud autem alethiam &c. „ Hæc igitur Valentinus ex vete[illegible] Gnoſticis accepit, auctore Irenæo. At quænam hæc ſunt, obſecro, niſi dogmata de ſige, & de genealogiis ceteris? Igitur ab iiſdem Gnoſticis & ſigen, & portenta genealogiarum mutuatus eſt Valentinus. Quamobrem Irenæi verba viciſſim Oudinus, cum non ab iiſdem veteribus Gnoſticis, & genealogias, & ſigen propugnatam putat. Neque vero *Hammondus* ſolum *Diſſert.* [illegible] *pag* [illegible] *Præfat.* [illegible], quæ præfixa eſt Ignatii epiſtolis tom. II. PP. *Apoſt. edit. an.* 1724. [illegible] eſt.

1 Vide *notat. ſuper.*

2 *Epiſt.* 1. *ad Timoth. cap.* 1. *v.* 4. „ Neque intenderent fabulis, & genealogiis interminatis, quæ quæſtiones præſtant magis, quam ædificationem Dei, quæ eſt in fide. „ *Epiſt. ad Titum cap.* III. *v.* 9. „ Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita. ſunt enim inutiles, & vanæ. „ S. Irenæus *lib.* III. *cap.* II. *pag.* 188. *tom.* 1. *opp.* oppugnatum ab Johanne Evangeliſta fuiſſe dicit errorem „ qui a Cerintho inſeminatus erat hominibus, & multo prius ab his, qui dicuntur Nicolaitæ, qui ſunt vulſio ejus, quæ falſo cognominatur ſcientia (hoc eſt *gnoſtica*) ut confunderet eos, & ſuaderet, quoniam unus Deus, qui omnia fecit per verbum ſuum, & non quemadmodum illi dicunt, alterum quidem fabricatorem, alium autem Patrem Domini,

ſunt ad Magneſianos ſcriptæ. Atque horum quidem alterutrum dicendum Oudino erat, ſi bona fide egiſſet, non inanibus conjecturis rejiciendæ teſtimonia Theodoreti, Hieronymi, Euſebii, Athanaſii, Irenæi, Polycarpi (1), Epiſtolas, de quibus nunc agimus, Ignatio Martyri tribuentium. Jam

[illegible]

Jam vero ante Marcionem (1) fuiſſe hæreticos, qui vetus Teſtamentorum averſarentur, teſtata res eſt. Itaque minime miror, horum item fuiſſe ab Ignatio refutatam, exploſamque ſententiam. Quamquam ſunt aliqua (2) eorum teſtimoniorum, quæ ex Epiſtolis collegit Oudinus, dictis Apoſtolorum ſimilia, qui Prophetas prædixiſſe de Chriſto affirmarunt. Quod ſi his locis, efficere ſe poſſe Oudinus putet, non Ignatium, ſed alium quempiam Epiſtolarum auctorem eſſe, efficiet etiam non Paulum, ac Petrum Epiſtolarum, quæ ipſis merito adſcribuntur, ſed neſcio quem impoſtorem habendum eſſe auctorem. Id quod ferri profecto non poterit. Quod de Cataphrygibus, & Novatianis ab Ignatio (3) notatis addit, ſimile eſt argumentorum ſuperiorum. Non enim Ignatius ſolum, ſed etiam Clemens (4) in ea, quam ad Corinthios ſcripſit, Epiſtola, pœnitentes recipiendos conſtituit.

[illegible]

1 [illegible] Cerinthus [illegible] Teſtamentum [illegible] Epiph. Hæreſ. [illegible]

2 Vide ſupra [illegible] hujus vol.

3 Vide locum ſupra cit. [illegible] hujus vol.

4 Confer locum ſupra citat. [illegible] hujus vol.

ſtituit. Quod ſi Albaſpinæus (1) ſeveriorem, ante ortos Cataphrygas, fuiſse de recipiendis pœnitentibus Eccleſiaſticam diſciplinam cenſet, non tanta eſt ejus in hoc genere auctoritas, ut me deterrere a ſententia poſſit. Aſſentior enim Joſepho Auguſtino Orſio (2), qui graviter, vereque Scripturarum, Patrumque trium priorum Chriſtiani nominis ſeculorum teſtimoniis demonſtravit, eos, qui capitalibus criminibus implicati fuiſſent, deindeque reſipuiſſent, ſuſcepta pœnitentia, gaudere deinceps communione Eccleſiæ conſueſſe.

Eſt vero tertium Oudini argumentum leviſſimum. Quod enim Ignatius ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ (3) fieri ab Apoſtolo mentionem Epheſiorum dicit, non ita eſt intelligendum, quaſi Paulus in omni epiſtola eorum meminerit. Verti enim commode hoc modo verba eadem in latinum ſermonem poſſunt: *in tota epiſtola*. Nam eſt integra Epiſtola a Paulo ad Epheſios ſcripta. In *omni* autem neque Ignatius, neque alius quiſpiam quamlibet ineptus, imperituſque noſtrarum rerum, ſive is vetus, ſive recens fuiſſet, umquam dixiſſet. De ſtella porro Magis oſtenſa quid dicam? Cujus maximum ſplendorem Patres celebraverunt (4). In Sphærico autem cælo quis neget, quaſi choro circumdatam fuiſſe ab aſtris ceteris ſtellam, cujus eſt in Evangelio a Matthæo Apoſtolo facta commemoratio? Neque viſus ab Ignatio in carne Chriſtus, neque locum epiſtolæ ad Smyrnæos extorquere a quoquam, arbitror, poſſe, ut viſum cenſeat. Nam quod habet. αὐτὸν οἶδα

1 Lib. II. *obſervat. cap.* XV. *pag.* 75. *edit. opp. Operum Milan. an.* 1676.

2 *Joſephus Auguſtinus Orſius Diſſert. de capit. crim. abſol. ſupra cit.*

3 *Epiſt. ad Epheſ. num.* XII. *pag.* 14 „ Pauli Symmiſta, qui Pontificatus martyrium „ conſecutus, & digne beatus eſt, ὃς ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, „ *qui in tota epiſtola mentionem facit veſtram in Chriſto Jeſu*

4 *Ibid. n.* XIX. *pag.* 16 „ Stella in cælo fulſit ſplendore exſuperans omnes ſtellas, & lux „ illius ineffabilis erat, & ſtuporem incuſſit ipſius novitas. Omnia autem reliqua aſtra cum „ Sole, & Luna chorus facta ſtellæ, ipſa vero lumen ſuum extendebat ſuper omnia „. Confer Origenem *lib.* I. *contra Celſum num.* LVIII. *tom.* I. *opp. edit. Monach. S. Mauri*, Tertullianum *lib. de Idololatr. cap.* IX. *pag.* 80. *ſeqq. edit. Venetæ an.* 1746. Juſtinum Martyrem *Dialogo cum Tryphone num.* LXXVIII. *pag.* 213. *edit. an.* 1747. Confer etiam quæ dixi *tom.* I. *hujus operis not.* 31 *pag.* 314. Quod ſi roges, undenam hæc acceperit Ignatius? Quæram & ipſe, undenam acceperit Leo Magnus, Chryſoſtomus, aliique multi, qui ſimilia litteris conſignarunt? An Leonis, & Chryſoſtomi conficta opera fraude impoſtorum fuiſſe Oudinus dicet? Non arbitror. S. Leo *ſerm.* I. *de Epiph. pag.* 26. *edit. an.* 1748. „ Stellam

„ refulſiſſe

οἶδα [1] non *ipſum vidi* ſignificat, ſed *ipſum novi*. Fuiſſe autem Ignatio exploratum, carne fuiſſe præditum Servatorem Chriſtum, ut qui Catholicam fidem coleret, eſſe neminem exiſtimo, qui miretur. Labitur autem Oudinus turpiſſime, qui pugnare cum Scripturis Ignatium nugatur, propterea quod manducaſſe poſt [2] reſurrectionem, bibiſſeque Chriſtum defendat. Quid enim? Annon eſt auctor in Actis Apoſtolicis Lucas [3], Apoſtolos *manducaſſe, bibiſſeque cum Chriſto poſtquam reſurrexit a mortuis*? Quemadmodum manducaſſent, bibiſſentque cum Chriſto, ſi Chriſtus minime bibiſſet?

Quartum eſt argumentum ab Oudino [4] ex epiſtola vitiata ad Magneſianos concluſum. Itaque ad inſtitutum non pertinet. Nam in genuina a Voſſio, Uſſerioque publicata [5] nulla ſit ætatis Salomonis, Joſiæque Regum Hebræorum commemoratio. Corruptas autem [6], interpolataſque, quas vocant, Epiſtolas Ignatio tributas, nihil moror. Quamquam de Salomone, atque Joſia, quod in vitiata ad Magneſianos epiſtola legitur, hoc totum ex Rabbinicis fontibus, traditionibuſque Judaicis [7] ab auctore

,, regione orientis, inquit, ſtella novæ claritatis apparuit, quæ illuſtrior ceteris, plenioreque fidetibus, facile in ſe intuentium animos, oculoſque converteret ,,. S. Johan. Chryſoſtomus Homil. vi. in *Matth.* num. 2. *pag.* 87. *ſeq.* tom. VII. edit. *Pariſ. Monach. e Maur.*, cum omnia ſe ex Scripturis dicturum pollicitus eſſet: ,, Non de nocte apparet, ,, inquit, ſed meridie, ſplendente ſole, quam facultatem non modo ſtella nulla, ſed ne ,, luna quidem ſortitur ... Hæc autem ſplendoris exuberantia, etiam ſolis radios ſuperabat, illuſtrior illis apparens, & in tanta luce magis coruſcans ,,. Atque hæc ipſa cauſſa fuit, quare Ignatius illuſtriorem ſtellam hanc ſole fuiſſe diceret, quod die claro luceret. Multa de hac re diſputat Pearſonus *lib.* II. *vindic. cap.* x. *pag.* 404. *ſeqq.* tom. II. *PP. Apoſtolicor.* part. II. edit. an. 1724.

1 *Epiſt. ad Smyrnæos num.* III. *pag.* 34. Ego enim & poſt reſurrectionem eum in σαρκὶ οἶδα, *in carne novi*. Confer *adnotation. Cotelerii ibid.*

2 *Epiſt. ad Smyrn.* num. III. *pag.* 35. Poſt reſurrectionem autem cum illis (Apoſtolis) ,, comedit, & bibit.

3 *Cap.* x. *v.* 41. ubi Petrum ſic inducit loquentem: ,, Nobis, qui manducavimus, ,, & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit a mortuis.

4 Oudinus *ibid. pag.* 134.

5 Confer Epiſtolam *ad Magneſianos tom.* II. *Apoſtolicor. PP. pag.* 17. *ſeqq. par.* I. *edit. Amſtelod. an.* 1724.

6 *Epiſt. interpol. ad Magneſianos n.* III. *pag.* 54. *tom.* II. *Apoſtolicor. PP. par.* I. *edit. ejuſd.* ,, Salomon, & Joſias, ille quidem duodecimo ætatis anno regnare incipiens ... hic ,, vero octo natus annos, regni gubernaculis admotus.

7 Ita quidem cenſet Jacobus Uſſerius: *Diſſertat. de Ignatii Martyris epiſt. &c. cap.* XI. *pag.* 225. *tom.* II. *PP. Apoſtolic. par.* II.

Conſtitutionum Apoſtolicarum [1], & Ignatianarum Epiſtolarum Interpolatore hauſtum eſſe videatur. Quid? ſi fas Ignatio fuiſſet, quod ad Salomonem attinet, in re dubia, ſuo uti judicio, probareque, quam eſſe veriſimiliorem putaſſet, opinionem? Scripturis enim veteris, novique Teſtamenti, quo ætatis anno regno potitus Salomon fuerit, non conſtat. Quamobrem liberum Martyri fuiſſet, modo agere ſtatuiſſet de Salomone, eorum ſententiam ſectari, qui in hujuſmodi rebus inveſtigandis diligentem operam locaſſe [2] dicerentur. Quis vero neſciat, fieri potuiſſe, ut ſi Ignatius ab Joſia, decimo octavo ætatis anno fuiſſe idololatriam exciſam in Judæa [3] ſcripſiſſet; prætermitti deinceps τὸ *decimo* nequiviſſe, errore, oſcitantiaque librariorum? At Interpolator, non de ſublata idololatria, ſed de anno, quo [4] regnum eſt Joſias adeptus, agit, deſcribitque, quæ ſunt ab rege deinceps præclare contra idololatriam geſta. Non ergo laboraremus, ſi ſcripta hæc ab Ignatio fuiſſent. Sed quoniam ſcripta ad Interpolatore ſunt, cujus profecto nulla eſt auctoritas, multo laboramus minus.

Quintum eſt de moderatione animi argumentum; quam quidem moderationem in Ignatio Oudinus, Dallæuſque deſiderare ſe dicunt, qui autem nulla præjudicata opinione feruntur, non ſolum non deſiderant, ſed etiam admirantur. Ille enim Martyr, qui tanta virtute præſtabat, multaque divinitus acceperat, cum ſe celebrari a Chriſtianis intelligeret, mentitus ne fuiſſet, eaque ſibi conceſſa eſſe dona negaſſet, quæ accepta eſſe cognoſcet referenda Deo? Annon ſatius fuit Apoſtoli Pauli, quem ille ſibi [5] propoſuerat

1 *Lib.* 11. *cap.* 1. *pag.* 316. *tom.* 1. *PP. Apoſtolic. edit. ejuſd.* Confer Euſebium *lib.* IX. *Præparat. Evang. cap.* XXXIV. *pag.* 447. *edit. an.* 1628. & Hieronymum *epiſt.* XXXXI. *ad Vitalem pag.* 415. *tom.* II. *opp. edit. Martianæi.*

2 In his fuit Eupolemus *apud Euſebium loco modo indicato.*

3 „ Ille vero octo natus annos, regni gubernacula admovens, aras, & templa diſturbavit, „ & lucos combuſſit „. *Interpolator Ignatianar. epiſtolar. ibid.*

4 Ita legimus *in* IV. *lib. Regum cap.* XXII. *v.* 1. „ Octo annorum erat Joſias, cum regnare cœpiſſet, triginta, & uno anno regnavit in Hieruſalem .... fecitque quod placitum erat coram Domino &c.

5 Apoſtolus Paulus II. *ad Corinth. cap.* XII. *v.* 1. *ſeqq.* „ Si gloriari oportet, non „ expedit quidem, veniam autem ad viſiones, & revelationes Domini; ſcio hominem in „ Chriſto

fuerat ad imitandum, exemplum ſequi, ac ſe quidem multa eſſe divinitus doctum, ſed ipſum ſibi diffidere, fateri; ut qui optare quidem ſe mortem, ſciret, dignus ne vero eſſet, qui martyr decederet, neſciret [1]? Caveant autem, qui minus modeſte ab Ignatio actum putant, quod Trallenſes *parvulos* [2] appellaverit; ne Paulum Apoſtolum *immodeſtia* arguant, qui cum Corinthios majorem in modum laudaſſet, tum eoſdem ut *parvulos* in *Chriſto* [3] redarguendos putavit.

Quod ſexti argumenti loco, de Arianiſmo Ignatii, Oudinus urget, latius patet, quam ipſe ſuſpicari poſſit. Nam ſi Arianorum decreta ſequutus Ignatius eſt, propterea quod *Patrem cum Epiſcopo, Filiumque cum Presbyteris* comparaverit; Arianis item Scriptores librorum novi Teſtamenti annumerabuntur, ut qui Filium a Patre miſſum, clarificatum, & ſanctificatum, veniſſe in mundum tradiderint, *ut faceret Patris voluntatem, non ſuam*. Atque haud ſcio, cur Socinianos de Ignatio [4] diſputantes Oudinus

 ſe-

Chriſto ante annos quatuordecim ... raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum. Et ſcio hujuſmodi hominem ... quoniam raptus eſt in paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro hujuſmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. Nam & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me &c.

1 S. Ignatius epiſtola ad Trallianos n. IV. ſeq. pag. 22. tom. II. Apoſtolic. ec. par. II. Multa ſapio in Deo, ſed me ipſum metior, ne gloriando peream. Nunc enim plus mihi timendum eſt, nec animum illis intendendum, qui me inflant. Qui enim me laudant, flagellant me. Nam diligo quidem pati, ſed neſcio an dignus ſum. Zelus quidem multis non apparet, me vero majorem in modum impugnat. Opus itaque mihi manſuetudine, qua princeps ſeculi hujus deſtruitur. Numquid non poſſum cæleſtia vobis ſcribere? An ne parvulis vobis damnum inferam, timeo, et mihi ignoſcite, ne illa capere non valentes ſtrangulemini. Etenim ego, non propterea quod vinctus ſum, & cæleſtia intelligere poſſum, & loca Angelorum, & cœtus, conſtitutionesque Principatuum, viſibiliaque, & inviſibilia, propter hoc jam, & diſcipulus ſum; multa enim nobis deſunt, ne a Deo abſimus.

2 Vide not. ſuper.

3 I. ad Corinth. cap. III. v. I. 2. Et ego, fratres, non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam *parvulis* in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis, ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

4 Oudinus *ibid. pag.* 215. nominat autem Chriſtophorum Sandium celeberrimum ſectæ Arianorum, qui edidit *Nucleum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ exhibitum in Hiſtoria Arianorum tribus libris comprehenſa*, *Coſmopoli*, hoc eſt Amſtelodami *an.* 1668. & deinde *Coloniæ*, nempe rurſum Amſtelodami *an.* 1676. Eos Scriptores, qui adverſus Sandium, aliosque Patrum Calumniatores libros vulgarunt, recenſet Joh. Albertus Fabricius *lib.* V. *Bibliothecæ Græcæ cap.* XXXI. *pag.* 312. *tom.* VIII. *edit. Hamburg. an.* 1717.

ſequatur; contorquentes autem Apoſtolorum teſtimonia in ſuam ſententiam, non ſequatur. Niſi forte odio, malevolentiaque incitatus, Apoſtolos, ut debuit, vindicandos; Ignatium vero, qui Apoſtolorum doctrinam ſectatus eſt, per ſummam injuriam damnandum judicavit. Miror autem quid ſit, quod Uſſerium laudet, quaſi ſanctum Martyrem Arianiſmi arguerit. Ita homo vafer, ac ſubdolus, omnia fraude, doloque malo miſcere audet, ut Ignatianis Epiſtolis detrahat auctoritatem. Uſſerius enim de falſo Ignatio (1), qui aut genuinas Sancti Martyris Epiſtolas vitiavit, aut novas confinxit, Ignatioque tribuit, diſputat; de vero autem Ignatio, nullo modo.

Septimum, quod eſt de oratione, ſtyloque Ignatii, argumentum leviſſimum eſt. Obſcura enim eſſe quædam in ſcriptis Apoſtolorum, neque tam polite, eleganterque ſcripta, quam Oudinus ab Ignatio poſtulat, certum eſt, quin ſint, qui aut Paulo Epiſtolas, aut Evangelia Johanni, Lucæque eſſe adimenda putent (2). Nihil de colligatione, conjunctioneque ſententiarum dico. Uſu enim apud Chriſtianos primorum temporum invaluerat, ut rerum maxime, ſeriei autem ſententiarum, ut alia ex alia nexa, omneſque inter ſeſe aptæ, colligatæque eſſent, non adeo interdum rationem habendam exiſtimarent. Quod ſi hoc *ſuppoſitionis*, atque νοθείας indicium eſſet, vererer equidem, ne exiſterent aliquando, qui libros aliquos novi Teſtamenti, *ſuppoſitos* Apoſtolis fuiſſe arbitrarentur.

Venio nunc ad octavum argumentum. Quæro ex Oudino, quo teſte ſit uſus, cum Ignatium Romæ agentem hæc verba: *Frumentum Chriſti ſum &c.* uſurpaſſe, ſcriberet? Scio quid reſpondeat. Accepiſſe namque ſe, dicit, ab Irenæo (3), atque etiam ab Hieronymo. Sic enim habet: „ Primum eſt, quod ab Hieronymo in Catalogo Scripto-
„ rum Eccleſiaſticorum in *Ignatio* accepimus, diu quoque
„ antea

1 *In Diſſert. de epiſt. Ignat. &c. cap.* 11. *pag.* 218. *tom.* 1I. *Apoſtolic. ec. par.* 1I. *edit. Amſtelod. an.* 1724.
2 Ignatium in hoc etiam genere defendit Hammondus *Diſſ.* II. *cap.* 11. *pag.* 58. *ſeq.*
3 Oudinus *ibid. pag.* 117.

„ antea ab Irenæo, cum *jam damnatus eſſet ad beſtias, ardore* „ *patiendi, cum rugientes audiret Leones, dixiſſe: frumentum* „ *Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus in-* „ *veniar*: quæ & in Latinorum ſacris, feſto quotannis Igna- „ tii die recitantur in Breviario Romano „. At Irenæus, uſurpata hæc a Martyre, cum in Amphitheatro eſſet, rugienteſque audiret beſtias, nuſquam dixit. Sunt enim illius verba hujuſmodi. „ (1) Quemadmodum quidam de noſtris „ dixit, propter Martyrium in Deum adjudicatus ad be- „ ſtias: *quoniam frumentum ſum Chriſti, & per dentes beſtia-* „ *rum molor, ut mundus Panis Dei inveniar* „. Qua igitur confidentia Cudinus teſte uti audet Irenæo? Sequi autem ſe dicet, Hieronymum. Per me licet. Sed cur Hieronymo cum Euſebio, aliiſque veteribus probanti Epiſtolam Ignatii ad Romanos, non aſſentitur; hæc vero, quæ veterum nemini in mentem venerunt, ajenti aſſentitur? Sed fac ex majoribus Hieronymus (2) intellexerit, dicta hæc ab Ignatio, cum rugientes beſtias audiret, in amphitheatro fuiſſe; an quidquam impediet, quo minus iis etiam in litteris ſcripta eſsent, quas ante ad Romanos Ignatius (3) dediſſet? Euſebius ſane ſcriptor imprimis vetus, & diligens, ſcripſiſse hæc Irenæum tradidit in Hiſtoria; dixiſſe (4) autem de Ignatio, cum is rugientes audiret leones, nuſquam. At Hieronymus, qui ex *Epiſtola* ad Romanos verba quæ jam Ignatii protulit, quod erat de *Frumento*, quaſi inde eſset decerptum, non protulit. Ridiculum! Quaſi vero quod prætermiſit, negaverit. Non enim omnia, quæ Epiſtolæ continebantur, in librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis tranſferenda putabat. Quamquam recte factum ab Hieronymo fuiſſe

1 S. Irenæus lib. v. contra Hæreſes cap. xxviii. pag. 327. ὡς εἶπέ τις τῶν ἡμετέρων διὰ τὴν πρὸς θεὸν μαρτυρίαν κατακριθεὶς πρὸς θηρία· ὅτι σῖτός εἰμι θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι ἵνα καθαρὸς ἄρτος εὑρεθῶ. Ita enim legit Euſebius cum in exemplaribus editis Epiſtolarum Ignatii habeatur ἀλήθομαι, ut paullo poſt dicemus. Confer Euſebium lib. iii. cap. xxxvi. H. E. pag. 115. edit. Cantab.

2 S. Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. xvi. pag. 108. tom. iv. edit. Martianæi.

3 Conſule Coteleriam not. 11 in Epiſt. Ignatii ad Romanos n. iv. pag. 27. tom. ii. PP. Apoſtolicor. par. i. edit. an. 1724.

4 Euſebius ibid. pag. 115.

fuiſſe cenſeo: qui quod erat ſcriptum omiſit, ne *dictum*, ejus quidem opinione, in Amphitheatro commemorans, eamdem ſententiam repetere videretur.

Verumtamen inſtat Oudinus, Smyrnæque agentem Ignatium ad Romanos ſimilia ſcribere nequiviſſe pugnat, propterea quod ignoraret, quo tandem ſupplicii genere aſſici deberet. Damnatum enim ad beſtias, Chryſoſtomo teſte, fuiſſe, cum jam in Urbem perveniſſet (1).

Ego vero nullam eſſe cauſſam video, cur Euſebio (2) aliiſque (3) Scriptoribus, qui Ignatium diu ante, quam Smyrna ſolviſſet, intellexiſſe, quo ſupplicii genere moriturus eſſet, affirmant, non credam, uni autem Chryſoſtomo credam. Deinde Chryſoſtomum a communi ſententia diſſidere, falſum eſt. Non enim Romæ Ignatium hæc uſurpaſſe verba, ſcribit (4): *Utinam beſtiis illis fruar*, ſed tum ea uſurpaſſe, cum audiſſet, id ſibi eſſe genus ſupplicii ſubeundum. Id autem audiverat Antiochiæ, ut ex Actis Martyrii intelligimus.

Atenim ſi abſens iis verbis uſus Ignatius eſt, cur *dentibus beſtiarum molor*, non autem *molar*, dixit? Eſt enim id molor temporis præſentis indicium.

Scilicet *molar* (5) Hieronymus, Græcum autem exemplar, non ἀλήθομαι, ſed ἀλήθωμαι (6) habet. Etſi *molor* etiam dici potuit, quod ſupplicium quaſi præſens Martyr contemplaretur. Alioqui ne tum quidem dicere *molor* potuiſſet, cum rugientes feras audiret, quod nondum ipſis objectus fuiſſet.

Nonum

1 Oudinus *ibid. pag.* 118.

2 Euſebius *ibid.*

3 Hieronymus *ibid.* *Acta Martyrii S. Ignatii Coterii tom. II. PP. Apoſtolicor. part.* 1. *pag.* 158. „ Verum Trajanus ſententiam hanc tulit: Ignatium jubemus ... in vincula conjectum, adduci magnam Romam pabulum futurum ferarum ad delectationem populi „. Atque hæc dicta ab Trajano *Acta* ferunt, quum is eſſet Antiochiæ. Sed revocari hæc ab Oudino in dubium. Sed hunc locum omnia turbantem, nihili pendimus.

4 Alioqui ſcripſiſſet contra Euſebium, ejuſque antiquiores auctores, qui Epiſtolam ad Romanos probant, ex qua cognitum ante fuiſſe Ignatio, quo martyrii genere plectendus eſſet, intelligimus. Vide Euſebium *ibid. pag.* [illegible]. Præterea verba Chryſoſtomi *Homilia in Sanctum Ignatium tom.* II. *op. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag.* 594. nihil pro ſe tale ferunt.

5 Hieronymus *ibid.*

6 Vide locum *ſupra indicatum epiſtolæ ad Romanos ab Ignatio ſcriptæ*.

Nonum multo eſt levius, quam ſint argumenta ſuperiora. Inſcriptiones enim Epiſtolarum Ignatianarum longas eſſe facile patior. implicatas autem, obſcuras, plenas inconditarum, peregrinarumque vocum, non item. Sed longa inſcriptio indicium eſſe *νοθείας*, ſuppoſitioniſque non poteſt. Nam Epiſtolam Pauli ad Romanos, cujus multo eſt inſcriptio longior, quam ſint (1) longæ inſcriptiones pleræque Ignatianarum, quotuſquiſque tam eſt confidens, qui eſſe in ſpuriis ponendam arbitretur? Conferat deinde Oudinus Epiſtolas Ignatii aliquot cum reliquis Pauli Epiſtolis, cumque ea imprimis, quæ eſt ad Titum ſcripta, ac ſi eas proliziores hac eſſe oſtenderit, tum me concedam fuiſſe facile ſuperatum. At breviores ſunt inſcriptiones Polycarpi, & Clementis Epiſtolarum. Quis negat? Annon Ignatio licuit imitari Paulum præ Clemente? Vellem autem oſtendiſſet Oudinus, quamobrem *ſtribiliginoſas* appellarit *inſcriptiones* Epiſtolarum Ignatii. Nullam enim vocem omnino indicat, quam nos aut reprehendere, ſi ejuſmodi ſit, aut vindicare, ſi non ſit, poſſimus. Ita eſt homo confidens, ac temerarius, ut modo conflare injuriam Ignatio queat, omnia impudenter turbet.

1 Ego vero Inſcriptionem Epiſtolæ s. Pauli ad Romanos, cum Inſcriptionibus duabus Ignatianarum Epiſtolarum conferam, ut conſtet utræ ſint longiores.

Eſt ergo Ignatiana ad Magneſianos hujuſmodi. „ Ignatius, qui & Theophorus „ benedictæ per gratiam Dei Patris in „ Chriſto Jeſu Salvatore noſtro, in quo ſaluto Eccleſiam, quæ Magneſiæ eſt juxta „ Mæandrum, optoque in Deo Patre, & „ in Jeſu Chriſto plurimam ſalutem... Inſcriptio Epiſtolæ ad Trallianos. „ Ignatius, „ qui & Theophorus dilectæ Deo Patri Jeſu „ Chriſti Eccleſiæ ſanctæ, quæ eſt Trallibus „ Aſiæ, electæ, & Deo dignæ, pacem habenti in carne, & ſanguine, & paſſione „ Jeſu Chriſti ſpei noſtræ in ea reſurrectione, quæ in ipſum, quam & apoſtolico „ charactere ſaluto in plenitudine, & opto „ plurimam ſalutem.

Inſcriptio Epiſtolæ s. Pauli ad Romanos. „ Paulus ſervus Jeſu Chriſti vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, „ quod ante promiſerat per Prophetas „ ſuos in Scripturis ſanctis de Filio ſuo, „ qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt Filius „ Dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum „ Jeſu Chriſti Domini noſtri, per quem accepimus gratiam, & Apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro „ nomine ejus, in quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti, omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis, gratia vobis, & pax a Deo Patre noſtro, „ & Domino Jeſu Chriſto.

Videsne, ut Inſcriptio Pauli multo ſit utraque Ignatiana longior? At Epiſtolæ ad Romanos Ignatianæ eloquentiæ eſt inſcriptio longior Paulina. Non ergo. Verum ſi Paulo ad Romanos ſcribenti tam longa inſcriptione uti licuit, cur non Ignatio uti licuiſſet paucis verbis longiore?

turbet, ac miſceat, quin rationem ullam, cur affirmet, negetve afferre poſſit. Metuebat fortaſſe, ne quid in *ſtribiligi-nam* cenſum conjiceret, quod ſimile eorum, quæ ſacris Bibliis continentur, eſſet. Ad Polycarpum (1) quod attinet, fateor appellatum ab Ignatio Epiſcopum Smyrnæorum fuiſſe. Nam Smyrnenſibus ab Johanne præfectus fuerat. Neque vero, quaſi oblitus Ignatius eorum, quæ dixerat, fuiſſet, iiſdem in litteris Polycarpum hortatur, ut Epiſcopum obſervet, ac veneretur. Paullo enim ante Antiſtitem eumdem hortatus erat, ſuos ut moneret. Quare non ſcribit Polycarpo, ut Epiſcopo pareat, ſed rogat, atque obſecrat, ut a *Smyrnenſibus* hæc fieri diligenter curet. De Scriptoribus autem, quos decimi eſſe argumenti loco, Oudinus voluit, quoſque, ait, ſibi præmonſtraſſe viam (quoniam aut Lutheranis, aut Calvinianis partibus ſtudebant, Hierarchiamque Eccleſiaſticam averſabantur, ac monumenta, quibus ea confirmari poſſe viderentur, aut rejiciebant, aut in dubium revocabant) non laboro. Quid enim Centuriatores, Calvinum, Vitackerum, aliosque morer, qui, niſi quod luberet, hoc eſſe in genuinis veterum operibus ponendum arbitrabantur? Quamquam fuerunt deinceps ex iiſdem ſectis homines, qui ſingulari apud ſuos exiſtimatione, laudeque eruditionis florerent, quorumque longe diſcrepans eſſet de Ignatianarum Epiſtolarum ſinceritate ſententia.

Quod ſi Leo Allatius (2) vir doctiſſimus, & civis meus, vidiſſe, ait, Epiſtolas Ignatii ſe, quas e codice Laurentiano Mediceo Florentino Iſaacus Voſſius deſcripſerat, in eamque opinionem veniſſe, ut eas ætatem Ignatii præſeferre, dicique

1 Epiſtola ad Polycarpum n. 5. *ſeq.* pag. 41 tom. 1 I. *Apoſtolic.* &c. par. 13. edit. an. 1724. „ Τοῖς ἀδελφαῖς μου προσλάλει *ſororibus meis dicito*, ut dominum ament ... ſimiliter & „ τοῖς ἀδελφοῖς μου παράγγελλε *& fratribus meis mandato*, ut in nomine Jeſu Chriſti diligant „ conjuges ſuas, ſicut Dominus Eccleſiam. Si quis poteſt in caſtitate manere ad honorem „ carnis dominicæ, in humilitate maneat. Si glorietur, periit. Et ſi ſe majorem Epiſco„ po cenſeat, interiit ... omnia ad honorem Dei fiant. Epiſcopo attendite, ut Deus vobis &c. Confer notationem Cotelerii 17 in hunc locum.

2 Leo Allatius *de Dominicis, & Hebdomadibus Græcorum* pag. 1497 edit. an. 1648. „ Vidi nuper, apud Iſaacum Voſſium juvenem eruditum ... Ignatii Epiſtolas ex antiquiſ„ ſimo Bibliothecæ [illegible] Codice deſcriptas ... verbis ab editis longe diverſas, ſen„ tentiis et plerumque ſimiles, breviores tamen, ſuccinctiores, efficaciores, ut plane Igna„ tii nomen reſipiant, adeo ut eas genuinas eſſe Ignatii dicerem.

que genuinas poſſe, putaret; ex ejus tamen verbis non ſequitur, aut dubitaſſe hominem de earumdem ſinceritate, ſi eas diligenter conſideravit, aut ſi dubitavit, propterea quod diligens examen inſtituere, ut qui aliis curis eſſet diſtentus, nequiviſſet, eſſe eas continuo in claſſem ſpuriarum rejiciendas. Ac ſi novis Scriptoribus agendum eſſet, etiam ſi Allatius in adverſariorum ſententiam fuiſſet propenſior, noſtros nihilominus ſuperiores futuros conſtaret, qui pro ſinceritate Epiſtolarum Ignatianarum pugnaſse viros, maximo quidem numero, auctoritate autem, eruditioneque, ſin minus præſtantiores, at pares ſaltem Allatio, intelligerent (1).

Ad undecimum quod ſpectat, nego Ignatium pugnantia eſſe loquutum. Nam quod ſe traditum in cuſtodiam decem militibus, qui ſævitia, & crudelitate ſimiles leopardis eſſent, in Epiſtola ad Romanos ſcribit, non eſt ejuſmodi, ut componi cum iis, quæ ceteris epiſtolis continentur, non poſſit. Quod namque milites loqui hominem cum Chriſtianis Aſiæ, ad eoſque Epiſtolas dare, ſiverint, aut pecunia fortaſſe (2) a noſtris inducti, aut prece, id ſcilicet, magni argumenti loco eſſe non poteſt, ut eos vel mites, vel humanos fuiſse arbitremur.

Duodecimo autem argumento ſatis eſſe a Cotelerio factum defendo. Sed ſac ſibi Ignatius perſuaſerit, Romanorum tantas opes, tantamque auctoritatem fuiſſe, ut quem vellent, liberare ab hoſtibus religionis valerent, quid inde eſſet incommodi conſequens? Annon Chriſtiani aliquando ab avaris Præfectis, Judicibuſque pecunia extorſerant, ut quos damnatos, carcerive incluſos ſciebant, vindicarent in libertatem? Cur ergo id ab Romanis impetrari nequire Ignatius putaſſet? At Chriſtiani, qui in Urbe degebant, & perpauci, & auctoritate, dignitateque minus valebant, quam hæc aut aſſequi, aut perficere ſe poſſe confiderent. Miror, ut hæc tam audacter dici ab Oudino potuerint. Quis enim hominem docuit, tam paucos ætate Trajani Romæ vixiſse Chri-

1 [illegible] ſupra pag. [illegible] hujus vol. not. 1
2 Ita enim [illegible] apud veteres [illegible]. Confer Lucianum Dialog. [illegible] pag. 114. Tom. 1. [illegible] an. 1705.

ſtianos, quum etſi tunc oblati judicibus Chriſtiani punirentur, tamen non quærerentur ad (1) necem? An magnus noſtrorum numerus (2), qui Neronis tempore in Urbe vigebat, repente vel extinctus, vel imminutus adeo eſt, ut tam exiguus, cum Trajanus imperio potiretur, eſſet? Age vero ſi Domitiano (3) Imperatore e magnis familiis viri, mulieresque noſtris ſacris initiati fuerunt; quis eſt, qui ſublato Domitiano, ſub Nerva, qui noſtrorum inimicus non erat, poſtque ſub Trajano, qui tanto in nos, quanto Domitianus, odio minime ferebatur, deterritos nobiles, dites, dignitateque illuſtres Romanos fuiſse putet, quo minus ad Chriſtianam Religionem accederent? Quod ſi multi Romæ, horumque aliqui dignitate, nobilitate, auctoritateque præſtantes Chriſtiani erant, ecquid obſtabat, quin hi aut prece, aut largitione pecuniæ liberare innocentem a præſenti periculo valerent?

Ignatium porro, quibus tandem argumentis efficit Oudinus, perfunctum martyrio non fuiſſe? An ullus eſt veterum, qui ei præſidio eſse poſſit? Si autem, quem ſequatur, indicare veterum poteſt neminem, quid eſt, quod novam, inauditam, quæque nulli umquam in mentem venerit, anteponat & antiquæ, & omnium gentium aſſenſione firmatæ ſententiæ? Irenæus, inquit, primus omnium fuit, qui deceptus ab Auctore Epiſtolarum, hæc, quæ ſunt de Martyrio, monumentis litterarum mandavit in quinto adverſus hæreſes libro. Ita ne vero ſui eſt oblitus Oudinus, ut qui paullo ante affirmavit, ex Irenæi libris nihil colligi, quod defenſoribus Epiſtolarum ſubſidio eſſe queat, idem nunc Epiſtolas in cauſſa fuiſse, cur erraverit Irenæus, defendat? Ac mirum ſane cuiquam videbitur, quemadmodum is Ignatianas Epiſtolas in ſpurias rejecerit, quaſi pugnantia continerent; qui nunc immemor eorum, quæ ante ſtatuerat, conſectatur inter ſe diſſidentes, pugnanteſque ſententias. Redeo ad Irenæum. Permitto hoc Oudino, primum omnium Epiſcopum illum

1 Vide quæ ex epiſtola Plinii ad Trajanum pag. 417. not. 1. tom. 1. hujus operis diximus.
2 Confer Taciti locum tom. 1. hujus vol. pag. 417.
3 Vide Tom. 1. hujus operis pag. 474.

Digitized by Google

illum Lugdunenſem fuiſſe, qui hæc de Martyrio Ignatii ſcripſerit. Quid? Nonne tam vetere teſte, tamque & diligente, & accurato uti nobis ad noſtram opinionem confirmandam licet? At dubitat, inquit, Euſebius. Nam habet hoc modo: „ Fertur (1) autem hunc a Syria ad Urbem Ro„ mam perductum, a beſtiis devoratum fuiſſe „. O hominis! Quaſi vero non ſit auctor Euſebius, perſcriptam ab Ignatio ad Romanos (2) Epiſtolam fuiſſe, neque probet Irenæi de Ignatii morte locum. Atque ex Epiſtola ad Romanos Romam Ignatium perductum, eaque Irenæi loco, damnatum fuiſſe ab beſtias plane conſtat. Imponit igitur nobis Oudinus, omneſque rumores, ac ventos colligit, ut detrahere Ignatianis Epiſtolis, qua jure, quaque injuria auctoritatem poſſit. Itaque nihil agit ubi de Ignatio, ejuſque *Actis Martyris* diſputat.

Quæro nunc ex Oudino, qui fuerint, quantaque præſtiterint auctoritate, qui multa Martyrem fuiſſe, eaque graviſſima Antiochiæ ſupplicia perpeſſum tradiderunt? Menæa, inquit, Græcorum ad viceſimam Decembris (3) diem. Sed patiar, falſa ut ſint, quæ Menæa de Ignatio continent. Quid? An ponenda in falſis perinde ſunt, quæ vetuſtiſſima Acta fortiſſimi Martyris complectuntur? At Ruinartius, Uſſerius, aliique rerum Ignatianarum adſertores, defenſoreſque plus fidei *Actis Martyris*, quam veritas ipſa poſtulet, tribuendum putant. Quamobrem autem? Quia, inquit Oudinus, *nullum teſtimonium ab antiquis habent*. Quaſi vero antiquis plurimum ipſe adjungat auctoritatis, & fidei. Atque hoc Oudino eſt ſingulare, ut ſi *Antiquos*, qualis Irenæus (4) ſecundi ſeculi ſcriptor fuit,

 au-

1 Euſebius non dubitat, ſed, ut interdum Hiſtorici ſolent, [illegible] ſcribit, *λόγος ἔχει*, hoc eſt, *fertur habet*.

2 Euſebius ibid.

3 *Pag. 18. ad 1 Februar. Bolland.* hæc habent, quæ comparari cum Actis Martyrii non poſ„ ſunt. Adductus eſt ad Trajanum Imperatorem contra Parthos proficiſcentem, & cum a con„ eo colloqueretur, atque immutabilem ſuam in Chriſtum fidem profeſſus, non plumbatis pilis „ tunditur, & manibus expanſis ignem ſuſcipit, papyris oleo unctis latera aduritur, ar„ dentibus carbonibus imponitur, ungulis ferreis laceratur. His autem cum ſuperior eva„ ſiſſet, vinctus ſub decem militum ſatellitio Romam mittitur futurus beſtiis cibus „. Confer Bollandianos ad diem 1. *Febr. tom.* 1. *pag.* 26. & Uſſerium, modo liceat, in *Præfat. ad Martyr. Ignat. tom.* 2. *par.* 2. *Apoſtolic. PP. pag.* 171. *edit. Amſtelod. an.* 1724.

4 Vide ſupra pag. 380. hujus vol.

auctores laudes, deceptos eos fuiſſe reſpondeat, ſin autem prætermittas, antiquorum ſibi teſtimonia produci velit. Quare, modo Ignatium neque auctorem epiſtolarum, neque Martyrem fuiſſe fateare, non æque conſiderat, ipſe ne ſibi conſtet, nec ne. Equidem cum damnatum ad beſtias Ignatium, Romæque ab feris diſcerptum, dilaceratumque legam fuiſſe, in iiſque rebus partim Irenæum, partim Euſebium, Hieronymum, alioſque, & veteres, & magnos viros auctores ſequar, actaque Martyrii, quibus nihil cum antiquorum Hiſtoria pugnans, ſed omnes vetuſtatis characteres inſint, vehementer probem, non Oudinum ſolum, qui res quaſque turbat, nullo modo, ſed ne reliquos quidem ſcriptores novos, quacumque tandem exiſtimatione floruerint, moror. At enim variæ ſunt Scriptorum de anno, quo Ignatius obiit, interque ſe diſſidentes (1) opiniones. Quid tum? An in conſtituendo anno, quo Chriſtus Servator deceſſit una eſt omnium Scriptorum eademque ſententia? Scilicet hoc etiam reſtabat, ut cruci numquam fuiſſe Chriſtum affixum Oudinus diceret, propterea quod Hiſtorici non modo novi, ſed etiam veteres inter ſe, cum de tempore, quo mortuus Servator generis humani fuit, agerent, diſſiderent. Quod Oudinus mitem fuiſſe Trajanum ſcribit, negari profecto non poteſt. Sed qui mitis, atque humanus erga populum eſſe conſueerat, idem ſævus interdum, crudeliſque in eos erat, a quibus ſuperſtitio Deorum (2) contemnebatur. Itaque ſi percunctanti Plinio, (3) quid facto opus de Chriſtianis eſſet, eos quidem non conquirendos; ſed in judicium adductos, plectendos, ſcripſit, quid Ignatio feciſſet, quem coram de falſis Romanorum numinibus tanta conſtantia, tantoque cum contemtu loqui audiſſet? Sed eſt de Trajani crudelitate inſignis in Apologetico Tertulliani Presbyteri Carthaginenſis (4) locus, cui equidem plus eſſe ajenti, quam Oudino neganti credendum ſtatuo.

Eſt

1 Sic enim diſputat Oudinus *pag.* 174.
2 Vide quæ dixi *tom.* 1. *hujus operis pag.* 426. *ſeqq.*
3 Confer locum Plinii *tom. eod.* 1. *pag.* 427.
4 Conſule, quæ ſcripſi tomo eodem *pag.* 428.

Eſt autem incredibile quod addit Oudinus: Athanaſium ab Euſebio accepiſſe, quæ de epiſtolis Ignatii ſcripſit. Quis enim ſibi perſuadeat, Euſebium fuiſſe auctorem earumdem epiſtolarum? Quod ſi auctor earum non fuit, ipſæque jam extabant Euſebii, Athanaſiique temporibus, cur non ab epiſtolis Athanaſius, ſed ab Euſebio accepit, quæ de Ignatio tradidit? Jam vero ſi epiſtolæ, Oudino (1) prædicatore, ac teſte, in cauſſa fuerunt, quare in errorem incideret Irenæus, cur non eædem Athanaſium in fraudem induxerunt?

Neque gravius eſt, quod ſubdit Oudinus de Polycarpi epiſtola. Nam quod in Moynii (2) editione partis illius veſtigium nullum extet, in qua ſit Ignatianarum epiſtolarum commemoratio, non ſequitur partem eamdem fuiſſe epiſtolæ Polycarpi ab aliquo impoſtore adjunctam. Si enim in editione Moynii non extat, extabat in exemplaribus, quibus uſus eſt Euſebius (3), quorum certe longe major inerat & vetuſtas, & auctoritas.

Redit Oudinus (4) ad Irenæum. Hujus teſtimonium omiſſum pene ab Uſſerio (5) fuiſſe animadvertit, quod non *ſcripſiſſe* Ignatium quidquam, ſed *dixiſſe* ferat. Verumtamen quam hoc ſit inane, paullo ante vidimus. Itaque mitto de Uſſerio dicere. Non enim me illius auctoritas movet, cum & ratio, & auctoritas veterum cogant, ut contra, atque ille putavit, exiſtimem.

Paucis nunc de Homiliis Origenis in Lucam diſſeram. Nego ſcriptas ab Latino quopiam fuiſſe. Ex græcis enim latinas fuiſſe factas non Hieronymi ſolum teſtimonio, ſed etiam Græcorum codicum auctoritate conſtat. Quamobrem Monachi ſancti Mauri, cum rem diligenter conſideraſſent, committendum non putarunt, ut eas in ſpuriarum numerum rejici oportere ſtatuerent (6).

Ex-

1 Vide ſupra pag. 380. hujus vol.
2 Edidit eam Moynius an. 1685. Inſeruitque operi inſcripto *Varia ſacra* pag. 1. ſeqq.
3 Vide locum Euſebii ſupra pag. 366. not. 2. hujus vol.   4 Oudinus pag. 118.
5 *Diſſert. de Ignat. epiſt. cap.* 11. *pag.* 203. *tom.* 2. *Apoſt.* 22. *par.* 2. *edit. Amſtelod.* an. 1724. Confer, quæ ſupra diſputavimus pag. 366. not. 2.
6 Monachi Benedictini S. Mauri in *Præfat. ad tertium tomum Operum Origenis edit. Pariſ.*

Extremum eſt, ut lectores etiam, atque etiam moneam, ne ſe Dallæi, Oudini, aliorumque hujus generis Scriptorum argumentis implicari ſinat. Si enim his auſcultet, atque Polycarpo, Irenæo, Origeni, Euſebio, Athanaſio, Hieronymo, Theodorito auctoritatem neget, nullum erit monumentum tam vetus, tamque illuſtre, quod pari temeritate, audaciaque rejicere non poſſit. Atque ſic habeat: ne Sacrarum quidem Scripturarum ſinceritatem tutam deinceps futuram, ſi illis tam inanibus conjecturis fides veterum Scriptorum labefactetur, qui ſcilicet, quomodo ſint veræ ab apocryphis diſtinguendæ tradiderunt.

Sed hactenus de argumentis Oudini, quæ tametſi non eodem ordine a nobis, quo ab ipſo, tamen ſumma integritate, ac fide propoſita eſſe nemo negaverit. Atque hinc ſane quiſ-

[illegible]

quiſque intelliget, eum, qui colere ſe, ac venerari Hierarchiam Eccleſiaſticam profitetur (1), verbo quidem Hierarchicorum, re autem vera fuiſſe defenſorem Puritanorum. Sed bene habet. Etenim ne Lutheranos quidem, qui poſt ſcripſerunt, inducere potuit, ut ſibi aſſentirentur. Quapropter Buddeus (2), & Moshemius (3) Epiſtolas Ignatii in genuinis operibus numerant, quin eſſe Oudino auſcultandum arbitrentur.

Eſt autem octavum argumentum, quo dejici de gradu epiſcopos adverſarii arbitrantur poſſe, ex epiſtola Polycarpi concluſum. Atque eſt illud quidem hujuſmodi. Polycarpus una cum Presbyteris, qui cum ipſo erant, Eccleſiæ Philippenſium ſalutem (4) dicit. Par igitur erat auctoritas Polycarpi auctoritati, dignitatique presbyterorum. Niſi enim par fuiſſet, Presbyteros, qui *σὺν αὐτῷ* cum ipſo erant, in epiſtolæ inſcriptione numquam nominaſſet. Atque ut Cyprianus (5) cum collegis ad Lucium ſcribens, collegas indicat tanta poteſtate fuiſſe præditos, quanta ipſe in adminiſtrandis Eccleſiæ rebus valebat, ita Polycarpus Presbyteros, qui *cum ipſo erant* commemorans, æqualem ſe illis dignitate fuiſſe oſtendit. Neque vero Cypriani exemplo ſolum, ſed etiam aliorum Epiſcoporum, Presbyterorumque teſtimoniis demonſtrari hoc idem ad veritatem plane poteſt, qui dum ad aliquem ſcriberent, collegarum, compresbyterorumque mentionem fecerunt.

Quid? ſi Polycarpus duos in Epiſtola ad Philippenſes ordines in Eccleſia obtinuiſſe confirmet, quorum inferior Diaconorum eſſet, ſuperior autem (6) Presbyterorum? An Epi-

1 Oudinus *ibid. pag.* 119.
2 Buddeus *in Apparatu ad Theolog. Poſitiv. pag.* 748.
3 Moshemius *in Hiſt. Eccl. ſec.* I. *pag.* 120. *ſeqq.*
4 Sic enim argumentatur Blondellus *Apolog. pro ſententia Hieron. ſect.* 13. *cap.* 3 *pag.* 14. *ſeq.* Verba autem Polycarpi in *epiſt. ad Philippenſes pag.* 186. *tom.* I. *Apoſtolic. vv. par.* 1. ſunt hujuſmodi. Πολύκαρπος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Πρεσβύτεροι. „ *Polycarpus*, & *qui cum* „ *ipſo Presbyteri* Eccleſiæ Dei, quæ habitat Philippis &c.
5 Cyprianus *epiſt.* LXI. *al.* LXIII. *pag.* 144. *edit. Oxon.* ſic habet: „ Cyprianus cum „ collegis Lucio fratri ſalutem „. Mitto cetera ejuſmodi exempla, quæ Blondellus collegit, quod hoc ſatis eſſe ad id, quod volumus, indicandum putem.
6 Polycarpus *ibid. n.* V. *pag.* 188. „ Quare oportet ab his omnibus abſtinere, ſubjectos „ eſſe vel ὑποτασσομένους, τοῖς Presbyteris, & Diaconis ſicut & Deo, & Chriſto, „ ceu Virgines inculpata, & caſta conſcientia gradientes. Presbyteri autem ſint faciles ad „ compatiendum affectu præditi &c.

Epiſcopos ille prætermiſiſſet, ſi tertius ordo, atque omnium excellentior fuiſſet invectus in Chriſtianorum rempublicam? Duo igitur ordines, cum Polycarpus ſcriberet, vigebant; eſtque proinde tertius, quem nos appellamus Epiſcoporum, aliquanto recentior. Cumque aliqui iiſdem temporibus eſſent, quibus impoſitum onus erat gubernandæ, adminiſtrandæque Eccleſiæ, Epiſcopique ſingulares nulli reperirentur, concedendum profecto eſt, datum idem munus fuiſſe Preſbyterorum collegio.

Nihil hæc Hierarchiæ defenſores movent. Principio Polycarpum (qui ſeſe priore loco in Epiſtolæ inſcriptione nominarit, tum memorarit presbyteros, quin ullius eorum diſtincte meminerit) quam eſſet ceteris auctoritate, dignitateque præſtantior indicaſſe (1) reſpondent. Atque ſingularem Epiſcopum Smyrnæorum Polycarpum fuiſſe, non Polycratis (2) modo, ſed etiam Irenæi (3), qui Polycarpi auditor fuerat, teſtimoniis conſtare. Cypriani exemplum ad inſtitutum non pertinere. Ex inſcriptione namque Epiſtolarum ejus intelligi, quos tandem ille collegarum appellet nomine. Epiſcopos enim ab eo ſignificari, quibus ceu primas Africæ præfectus erat. Adverſarios autem, qui Cypriani verbis abuterentur, non animadvertiſſe, quo ſerperet argumenti, quam concluſiſſent, ſententia. Ætate namque ejus Præſulis Carthaginienſis Epiſcopos Presbyteris antecelluiſſe

1 Ita enim habet Epiſtolæ inſcriptio. Πολύκαρπος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι. *Polycarpus & qui cum ipſo Presbyteri.* An enim ſe nominaſſet Polycarpus, nulla mentione [illegible] aliorum, ſi par ceteris dignitate, auctoritateque eſſet? Deinde ſi unus ab Irenæo, a Polycrate, ab Ignatio, & ab aliis antiquis Scriptoribus appellatur, quaſi Epiſcopus Smyrnæorum eſſet, alii autem, quos pari auctoritate inſtructos fuiſſe adverſarii putant, nunquam nominantur. Id vero quemadmodum fieri potuit, quin aliorum dignitas detrimentum caperet? Quod ſi plures in quaque Eccleſia Epiſcopi fuiſſent, mirabile ſane eſſet, quod ſemper in uno nominarent *Epiſcopum Eccleſiæ*, quæ Smyrnæ erat, non vero unum ex *Epiſcopis Smyrnæorum*.

2 Polycrates Epheſiorum Epiſcopus II ſæculo in *Epiſtola ad Victorem Papam apud Euſebium lib. V hiſt. cap. XXIV pag. 191. edit. Taurin.* Πολύκαρπος ὁ ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς. Polycarpus, qui in Smyrna & Epiſcopus, & martyr.

3 Sanctus Irenæus apud Euſebium *ibid. pag.* 215. Rurſum idem Irenæus *lib. III contra Hæreſ. c.* III. *p.* 176. « Et Polycarpus non ſolum ab Apoſtolis edoctus, & converſatus cum multis eis, qui Dominum noſtrum viderunt; ſed etiam ab Apoſtolis in Aſia, in ea, quæ eſt « in Smyrnis, Eccleſia conſtitutus Epiſcopus, quem & nos vidimus in prima noſtra ætate. « Multum enim perſeveravit, & valde ſenex glorioſiſſime, & nobiliſſime martyrium faciens, « exivit de hac vita.

fuiſſe, qui neget, tam impudentem neminem futurum. Atque Presbyteros, hoc eſt ſecundi ordinis ſacerdotes, a Cypriano fuiſſe interdum compresbyteros (1) appellatos, quin horum auctoritatem æquaret ſuæ. Non ergo ex inſcriptione Epiſtolæ Polycarpi colligi jure a quoquam poſſe, Epiſcopos, ſecundo ſeculo, eoſdem atque Presbyteros fuiſſe. Huc item Synodicam Synodi Antiochenæ ſpectare, qua Blondellus, quaſi ſuam opinionem confirmaret, abutebatur (2) In ea enim Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, fratreſque ceteros commemorari. Quotum autem quemque eſſe, qui pari auctoritate Presbyteros, Diaconos, Laicoſque præſtitiſſe putet?

Accedere ad hæc eorum ſententiam, qui Presbyterorum vocabulo non ſecundi, ſed primi ordinis Presbyteros, hoc eſt Epiſcopos, quibus Smyrnenſis jure metropolitico (3) præerat, fuiſſe a Polycarpo indicatos judicaverunt. Quod ſi verum eſt (cur autem veri ſaltem non eſſe ſimile videatur, afferri cauſſam poſſe omnino nullam) jam hoc uno everti, quidquid ab ſe adverſarii conſtitutum cenſent. Jam primi ordinis Sacerdotibus poſitis, poni quoque Sacerdotes ſecundi ordinis, quibus illi antecellerent, oportere. Neque vero Sacerdotes ſecundi ordinis, atque Epiſcopos (4) ipſos, ſed

1 S. Cyprianus *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Oxon. Cyprianus Presbyteris, & Diaconibus fratribus cariſſimis ſalutem.* Et in ipſa epiſtola: „ ſicut ſuggeſſit de quantitate mea „ propria, quam apud Rogatianum compresbyterum noſtrum dimiſi „. Loquitur de ſimplici Presbytero, eumque *compresbyterum* vocat. *Epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] „ Ad id vero, quod ſcri„pſerunt mihi compresbyteri noſtri Donatus, & Fortunatus, Novatus, & Gordius, ſolus „ reſcribere nihil potui „. Et *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] „ Cyprianus, & Compresbyteri Car„thagini conſiſtentibus Caldonio ſalutem „. At erat Caldonius Epiſcopus, ut ex epiſtolis Cypriani [illegible] liquet.

2 Apud Euſebium *lib.* [illegible] *Hiſt. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *& ſeq.* „ Dionyſio, & Maximo, „ & omnibus per univerſum orbem comminiſtris noſtris, Epiſcopis, Presbyteris, & Diaco„nis, & univerſæ Eccleſiæ Catholicæ, quæ ſub cælo eſt, Helenus, & Hymenæus, Theophilus, „ Theotecnus, Maximus, Proculus, Nicomas, Ælianus, Paulus, Bolanus, Protogenes, „ Hierax, Eutychius, Theodorus, & Malchion, & Lucius, & reliqui omnes, qui nobiſcum „ ſunt vicinarum Urbium, & Provinciarum Epiſcopi, Presbyteri, ac Diaconi, & Eccleſiæ „ Dei cariſſimis fratribus in Domino ſalutem „.

3 Hammond. in *Diſſert.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible]

4 S. Polycarpus ibid. [illegible] *pag.* [illegible] Primum omnium [illegible] *fratres*, hoc eſt Chriſtianos omnes monet, tum [illegible] *Diaconos*, inde [illegible] (ut ſunt, loquitur Hammondus *ibid. pag.* [illegible]) *juniores deſignat*, [illegible] inferiores e Chriſti communione ſic dicti *Lucæ cap.* [illegible] denique Πρεσβυτέρους *Presbyteros*. Jubet præterea [illegible] [illegible] *Juniores ſubjici Presbyteros,*

etiam Apoſtolos vocari interdum Presbyteros [1] conſueſſe. Apoſtolos vero æquatos ſimplicibus Presbyteris fuiſſe, quis credat? Quare ne Epiſcopos quidem, tametſi eodem nomine quandoque a Patribus appellarentur.

Rurſum Polycarpum Philippenſes, ut Presbyteris, Diaconiſque obtemperarent, hortantem, Presbyterorum nomine Epiſcopos demonſtraſſe, aliqui noſtrum adfirmant, Sacerdotes autem ſecundi ordinis, miniſtroſque Eccleſiæ ceteros, ut qui Epiſcopis ſubditi eſſent, vocabulo *Diaconorum*. Nam quæ de Presbyteris Polycarpus [2] diſputat, in Epiſcopos cadere; in

ſeris, & Diaconis ut Deo & Chriſto. Juvenum autem nomine *ſideles* omnes nullum in Eccleſia gradum ſortitos intelligendos eſſe, Hammondus cenſet. At nos quoque ſimile quidpiam ſtatuimus *pag.* 360. hujuſce voluminis, cum de Clementis Romani teſtimoniis diſputaremus. Jam vero per πρεσβυτέρους *Epiſcopos* ſignificari idem defendit Hammondus *pag.* 258. Addit porro Hammondus § 1111 *pag.* 410. & *ſeq.* „ Hoc toto ſeculo vocem πρεσβυτέρου „ multarum *ſignificationum* fuiſſe. Aliquando ad Epiſcopos, aliquando ad inferioris „ gradus [illegible] [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Epiſcopos Presby- „ [illegible] πρεσβυτέρους, „ [illegible] [illegible] „ [illegible] de Epiſcopis [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Presbyteris Diaconos adjungentem. At ſecus „ apud Polycarpum in hac epiſtola Presbyterorum [illegible] & „ Diaconorum mentionem [illegible] Polycarpi æquali „ Hierapolitano [illegible], ut aliquan- „ do Apoſtolos [illegible] hoc eſt „ [illegible] ab Ire- „ [illegible] *Hiſt.* *Eccl. cap.* xxxix. *pag.* [illegible] *Si quando quis, quæ venisſet*, qui „ Presbyteros ſequutus eſſet, Presbyterorum ſermones ſciſcitabar, quid Andreas, vel „ quid Petrus dixit, vel quid quiſpiam alius diſcipulorum Domini, Ariſtion ſcilicet, & „ Presbyter Johannes Domini diſcipuli dicunt. Ubi Presbyteri adeo clare de Apoſtolis a „ Papia enunciantur, ut *Apoſtolos*, & *Apoſtolorum* legendum ſuſpicari fuit. Sic poſtea de „ Marco Evangelii Scriptore *Hoc Presbyter Marcus dixit Petri interpres.* Apud Irenæum „ vero (*ibid.*) *Omnes Presbyteri, qui in Aſia apud Johannem diſcipulum Domini conveniunt*, quod Euſebius ex Græco exemplari exſcripſit. Πάντες οἱ πρεσβύτεροι οἱ κατὰ „ τὴν Ἀσίαν Ἰωάννῃ τῷ τοῦ κυρίου μαθητῇ συμβεβληκότες omnes ſeniores, qui per Aſiam „ cum Johanne Domini diſcipulo verſabantur. Quos quidem poſtea Clemente Alexandrino „ indifferenter Presbyteros, & Epiſcopos dici (*conſtat lib.* VI. *Stromat. pag.* 667. *editionis* „ *an.* 1641.) Immo poſt Papiam Irenæus ipſe vir magnus .... *lib.* III. *cap.* II. hac etiam „ Presbyterorum voce ad Epiſcopos deſignandos utitur ,,. Confer Irenæum *lib.* III. *cap.* II. *pag.* 175. *edit. an.* 1710.

1 Conſule not. *ſuperiorem*.

2 Agit enim de gubernanda Eccleſia munere. Confer *epiſt. Polycarpi n.* VI. *pag.* 188. *tom.* II. *Apoſtol.* [illegible] *part.* II.

in Sacerdotes autem ſecundi ordinis, nullo modo. Neque rem ullam eſse, quæ impediat, quin *Diaconi* vocarentur Sacerdotes [1], ſive Presbyteri ſecundi ordinis, quos *miniſtros* in ſacris Litteris identidem appellari liquet. In idem enim omnino recidunt voces *Miniſtrorum*, & *Diaconorum*.

Jam vero hæc Polycarpi ex Epiſtola ad Philippenſes deſcripta loca, cum explicari tam facile, quam eſt hactenus demonſtratum, poſsint, ut non ſolum non evertant, ſed etiam confirment Catholicorum ſententiam, numquam certe efficient, aut tollendam, aut minuendam Irenæi, aliorumque veterum, qui cum Polycarpo vixerunt, auctoritatem eſse, qui ſingularem Smyrnenſibus Epiſcopum ab Apoſtolis datum, Epiſcopoſque ipſos a Presbyteris diſtinctos fuiſſe [2] tradiderunt

Nonum argumentum deducunt Presbyteriani ex libro Hermæ, qui *Paſtor* inſcribitur. In hoc enim Epiſcoporum, & Diaconorum mentionem fieri ſtatuunt, Presbyterorum, qui Epiſcopis eſſent inferiores, non item. Ex qua re intelligi facile poſſe arbitrantur, duos ſeculo Eccleſiæ primo in Eccleſia gradus, ordineſve fuiſſe, unum Diaconorum, alterum Presbyterorum, ſeu Epiſcoporum, quibus junctim adminiſtrandæ Eccleſiæ poteſtas eſſet [3].

Nobis mirabile videtur, quid ſit, quod Blondellus, aliique Hierarchicis infeſti, atque inimici, cum Hermam inſectentur [4], ac lacerent, tum ejus teſtimoniis, ut ſuam confirment ſententiam, abutantur. Sed ſac probanda ſint,

 quam-

1 Vide quæ dixi ſupra *pag. 409. ſeq. not. 4. hujus vol.*

2 Confer locum ex Epiſtola Hadriani apud Flavium Vopiſcum, quem deſcripſimus *t. 1. hujus vol. pag. 140. not. 2.* Inde namque colliges, Epiſcopos ætate Hadriani diſtinctos fuiſſe a Presbyteris Chriſtianorum. Conſule quoque veterum Scriptorum teſtimonia, quæ produximus *num. 1. hujus paragraphi.*

3 Hermæ Paſtoris librum vetuſtiſſimum eſſe, ſcriptumque primo Eccleſiæ ſeculo tradente, teſtimoniis veterum Patrum Irenæi, Clementis, Tertulliani, aliorumque multorum, quos Cotelerius *tom. 1. Apoſtol. ve. pag. 61. edit. an. 1724.* & Fabricius *lib. v. cap. 1. Bibliotheca Græca pag. 1. tom. v. edit. Hamburg.* recenſent, conſtat. Hunc acculat, majoremque in modum Blondellus exagitat *ibid. cap. 1. pag. 16.* cum ei dixerit *Quidquid ſit, Larvati Prophetæ ſomnia.* Antiquiſſimum tamen Scriptorem vetat, aliquem de ſui temporis Eccleſiæ diſſerentem audiendum.

4 Vide notationem ſuperiorem. Teſtimonia vero, quibus Blondellus abutitur, ſunt hujuſmodi. *Lib. 1. Viſione 11. pag. 78. tom. editi Apoſtolicor. Patrum.* „ Clemens „ mittet

quæcumque Hermas litterarum mandavit monumentis, an quod ille αἰνιγματωδῶς [1] *obſcure*, data opera, ſcripſit, contorquenda continuo in Catholicos ſunt, hiſque jam ſtatuendum, Epiſcopos ſingulares nullos primis temporibus fuiſſe, qui Eccleſias moderarentur? Verumtamen quoniam obſcurum, implicatum, prophetarumque morem ſimulantem, Scriptorem adverſarii teſtem vocant, age videamus, tres ne, an duos ordines Eccleſiaſticos memoraverit. Eum igitur Presbyteros primum omnium nominaſſe [2] defendo. Eſt autem illius luculentiſſimum teſtimonium. At hos ab Epiſcopis minime diſcrepare dicent. Quamobrem vero? Quia poſt, inquiunt, Epiſcopos, & Diaconos memorat, medium autem ordinem Presbyterorum non memorat. Sed medium ordinem non memorari ab Herma, id vero eſt, quod vehementer negamus. Nam priore loco ille Apoſtolos nominat, tum

„ [illegible] *Presbyteris Eccleſiæ* „. [illegible] *Mandato* [illegible] *pag.* [illegible] „ [illegible] Addit Blondellus „ [illegible] Romæ [illegible] Paſtor [illegible] *pag.* [illegible] Apoſtoli, & Epiſcopi, & Doctores, & [illegible] Dei, & Epiſcopatum [illegible] *ſimilitudine* [illegible] *pag.* [illegible] Epiſcopi [illegible] Eccleſiarum [illegible] Dei [illegible] Blondellus [illegible] *Apoſtolos* [illegible] *Epiſcoporum* [illegible] *Diaconorum,* [illegible] *Doctores ad Epiſcopos* [illegible] *Epiſcopatum geſſiſſe dicuntur* [illegible] Hermæ Paſtor *lib.* [illegible] *Mandato* [illegible] *pag.* [illegible] *lib.* [illegible] *ſimil.* [illegible] *pag.* [illegible] *principatum, & dignitatem* [illegible] *Blondellus* [illegible] Presbyteri [illegible] Epiſcopi [illegible] Claudio Apollinari [illegible] Epiſcopo [illegible] [illegible]

1 Obſcure quidem loquitur Hermas, quaſi eſſet, ut Propheta, [illegible] quodam ſuperno impulſu ad id [illegible]

2 Epiſcopum ſingularem ſemper Romæ, jam uſque ab ævo Apoſtolorum fuiſſe, qui Presbyteris antecelleret, [illegible] Apoſtolicorum [illegible] Locus autem, quem affert Blondellus e *lib.* 1. *Paſtoris viſione* [illegible] Romæ Presbyteros [illegible] „ Clementi mittes [illegible] *Presbyteris Eccleſiæ* „. Nempe Romanæ. Nam ad alios [illegible] Epiſcopos, & Presbyteros ſcribere debebat Clemens. At hos Presbyteris præfuiſſe Epiſcopum [illegible] & Hegeſippo ſecundi ſæculi Scriptoribus, aliiſque.

tum Epiſcopos, inde Doctores (1), poſtremo Diaconos. Medios igitur inter Epiſcopos, Diaconoſque, Doctores memorat. Ecquis autem non inde colligat, virum, qui inſtinctu, afflatuque divino ſe ſcribere ſimularet, Presbyteros indicare voluiſſe Doctorum nomine.

Decimum argumentum petunt Adverſarii ex Epiſtola Pii Pontificis Maximi, exque Priore Juſtini Martyris ad Imperatores Apologia. Pium namque I. in ea epiſtola, quam fuiſſe ab ipſo ad Juſtum Viennenſem ſcriptam ferunt, Epiſcopos a Presbyteris, Diaconiſque non ut majores, ſed ut miniſtros colendos eſſe ſtatuere, defendunt. Itaque pugnant, Presbyteros, Epiſcopoſque locatos ſecundo Eccleſiæ ſeculo fuiſſe in eodem gradu honoris, ac dignitatis. De Juſtino autem Philoſopho, & Martyre ſic exiſtimant. Meminiſſe quidem eum Præpoſitorum, & Diaconorum, tertium autem ordinem, qui medius inter Epiſcopos, Diaconoſque eſſet, prætermiſiſſe; quod numquam ajunt, fuiſſe factu-

(1) [illegible]

facturum, ſi Epiſcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum diverſi ordines fuiſſent. (1)

Hoc noſtri argumenti genus nihili faciunt. Pii namque epiſtolas in nothis, eique Pontifici falſo adſcriptis operibus numerandam cenſent (2). Sed fac genuina epiſtolæ tam prior, quam altera ſit, nam aliqui (3) eas in ſinceris ponunt, annon diſertis verbis Epiſcopos a Presbyteris diſtinguit, ſive is Pius, ſive alius quiſpiam ſit Pontifice eodem recentior? Nam Juſtum Epiſcopum appellat; eique honorem adhiberi a Presbyteris, Diaconiſque oportere præſcribit (4). Quamquam autem obſervari eum ab utriſque, ut miniſtrum ſtatuit, tamen ſic eſſe id conſtat intelligendum, ut Juſto hoc eſſe curandum ſignificet, ut non vi, non ſuperbia, ac ſupercilio; ſed demiſſo per virtutem animo, ac prudenter, quaſi miniſter ſit aliorum, in Eccleſia verſetur, quamquam is Presbyteris antecelleret dignitate. Alioqui ne Apoſtoli quidem ſuperiores ceteris dignitate fuiſſent, quos Chriſtus eſſe *tamquam miniſtratores* aliorum præſcripſit. De Juſtino ſatis ſupra diſputatum eſt (5). Hoc addam unum; Martyrem cum de Præpoſito, hoc eſt Epiſcopo offerente ageret, nonniſi Diaconos commemoraſſe, quod in eo munere fungendo opus Epiſcopo non eſſet Presbyteri opera. Ceterum fuerunt, qui Juſtinum Presbyterum fuiſſe arbitrarentur (6), Epiſcopum autem numquam. Vocaſſent autem, ſi iidem Epiſcopi, atque Presbyteri, majorum ſententia, fuiſſent. Sed de Epiſcopis, qui Presbyteris dignitate Juſtini tempore, immo vero jam inde a temporibus Apoſtolorum, præcellerent, erit paullo poſt etiam diſputandi locus (7).

Se-

1 Ita quidem argumentatur Blondellus *ibid. cap.* 1[illegible]. & [illegible]. *pag.* 1[illegible] *& ſeqq.*

2 Confer Couſtantium *tom.* I. *Epiſt. Rom. Pontif. in Append. pag.* [illegible]. Et Petavium *lib.* 1. *Hierarch. Eccl. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Antuerp.*

3 Conſule Couſtantium *ibid.*

4 *Epiſt.* I. quæ in *Collect. Couſtantii* [illegible] ponitur inter Pontificias in *Appendice p.* [illegible]. « Juſto Vienneſi Epiſcopo ..... Presbyteri, & Diaconi non ut Majorem, ſed ut miniſtrum « Chriſti te obſervent. Plebs univerſa ſanctitate tua protegatur.

5 *Pag* 3[illegible] *hujus vol.*

6 Confer Præfationem Monachorum S. Mauri *novæ edit. Pariſ. operum S. Juſtini Mart. præfixam cap.* [illegible]. *n.* [illegible]

7 *Num.* [illegible]. *hujus* §.

Sequitur argumentum undecimum, quod repetunt ex Papiæ Hierapolitani, ex Gallicanarum Eccleſiarum, exque Irenæi Lugdunenſis Epiſcopi teſtimoniis. A Papia namque unum memorari ajunt (1) Ordinem Presbyterorum, quibus impoſitum adminiſtrandæ Eccleſiæ onus eſset. Eccleſiam autem Lugdunenſem ita de Epiſcopis agere, ut plane indicet, eos non jure divino, ſed inſtitutione humana principatum obtinuiſse, quin tamen æquales poteſtate reliquis Presbyteris eſse (2) deſinerent. Irenæum denique multis in locis eoſdem Epiſcopos, atque Presbyteros eſse ſcripſiſſe (3).

Ad hæc noſtri mirari ſe dicunt, qua confidentia Blondellus Papiam teſtem appellet. Si enim ejus ſe verbis proficere quidquam confidat poſſe, næ is efficiet Presbyteros pares auctoritate, dignitate, poteſtateque Apoſtolis fuiſse. Quo re quid dici poteſt obtuſius? Atque Papias quidem non ſolum Ariſtionem, quem Epiſcopum fuiſse facile patimur, ſed etiam Apoſtolos Presbyterorum appellat (4) nomine. Papiam autem Euſebius Epiſcopum Hierapolitanorum vocat in tertio libro Hiſtoriæ (5), cui nos de rebus non admodum a memoria ſua remotis agenti credimus. Hunc enim ut negligamus, quo novitatis ſtudioſis Blondello, aliiſque Presbyterianis aſsentiamur, extorquere a nobis nemo poterit. Qui autem Epiſcopus erat Hierapolitanorum, adeoque, Euſebio teſte, Presbyteris ſecundo ſeculo in Hierapolitana Eccleſia præerat, is ne quid eſset diſcriminis inter primi ordinis, ſecundique gradus Sacerdotes, ſeu Presbyteros ignoraſſet? Eo igitur Epiſcopos, Apoſtoloſque Presbyteros appellavit, non quo diſcrimen inter eos nullum eſſe arbitraretur, ſed quo honoris indicium id eſſe vocabulum judicaret.

Epi-

1 Blondellus *ibid. cap.* vi 1, *pag.* 61.
2 Blondellus *ibid. cap.* vi 11, *pag.* 29. *ſeqq.*
3 Blondellus *ibid. cap.* 12, *pag.* 32 *ſeqq.* & Seldenus *l. c.*
4 Apud Euſebium *lib.* III. *Hiſtoriæ cap.* xxxix. *pag.* 117 ubi „ Quod ſi quis interdum mihi occurrebat, qui & cum Presbyteris verſatus fuiſſet, ex eo curioſe ſciſcitabar,
„ quænam eſſent ſeniorum dicta. Quid Andreas, quid Petrus, quid Philippus, quid Tho-
„ mas, quid Jacobus, quid Johannes, quid Matthæus, quid ceteri Domini diſcipuli dicere
„ ſoliti fuiſſent? Quidnam Ariſtion, & Johannes Presbyter, diſcipuli Domini, prædica-
„ rent &c.
5 *Cap.* xxxvi. *pag.* 113. *edit. Taurin.*

Epiſtola Lugdunenſis Eccleſiæ, quæ ſcripta Marci Aurelii Antonini Imperatoris ætate fuit, qui Epiſcopi, Presbyterique fuerint, atque illi auctoritate, dignitateque his antecellerent, demonſtrat plane ad veritatem. De Pothino enim ſic agit, (1) ut eum Lugdunenſis Eccleſiæ Epiſcopatum geſſiſſe ſignificet, quo tempore Irenæus (2) *ſimplex* ejuſdem Eccleſiæ Presbyter eſſet. At ſederat Irenæus in cathedra Lugdunenſi Pothini loco, a *fratribus conſtitutus*, & *celebri Epiſcoporum inductus*, & tamen a Lugdunenſibus, qui eum in Urbem ad Eleutherium miſerant, Presbyter appellabatur. Sed video quam hoc ſit Blondelli argumentum inane. Neque enim Irenæus dictus Epiſcopus Lugdunenſium fuerat, antequam Romam ad Eleutherium mitteretur. Immo vero negat Euſebius, auctor imprimis vetus, & peritus Hiſtoriæ (3). Quamobrem ſapienter eſt a Maſſueto Monacho Benedictino ſancti Mauri animadverſum, ipſum Blondellum graviſſimo errore fuiſſe, ut qui non a Martyribus, ſed a Clero Lugdunenſi epiſtolam ad Eleutherium ſcriptam, Irenæumque miſſum, martyreſque ann. 167. antequam Eleutherius Pontifex diceretur, deceſſiſſe contendat, nulla habita Euſebii ratione, qui rem monumentis mandavit litterarum. (4)

Ad

1 [illegible]

2 [illegible]

3 Euſebius l. eodem cap. [illegible] pag. [illegible]

4 [illegible]

Ad Irenæum quod attinet, dabo equidem, vocatos interdum ab eo Epiſcopos fuiſſe vocabulo Presbyterorum [1], ut qui honorificum hoc genus appellationis eſſe, meritoque attribui iis, qui primas in Eccleſiis partes obtinerent, arbitraretur. Verum idem ille eſt Irenæus, qui Epiſcoporum Romæ, aliorumque Eccleſiarum catalogum texens, ſingulares Epiſcopos nominat, quorum unus alteri ſucceſſerit. quod numquam feciſſet, ſi omnes Presbyteros pares Epiſcopis auctoritate, dignitateque eſſe exiſtimaſſet [2]. Cur enim unum ſucceſſiſſe alteri dixiſſet, ſi tot fuiſſent collegæ æquales auctoritate? An quiſquam ſucceſſiſſe ſenatorum aliquem ſingulari, qui obiiſſet, ſenatori diceret, eoque pacto ſucceſſionem texeret ſingularium ſenatorum? Argumento eſt igitur, unum aliquem ætate etiam Irenæi, dici Epiſcopum conſueſſe, qui auctoritate Presbyteris antecelleret. Nam quod de Epiſcopatu non divino, ſed humano jure Blondellus jactat, commenticium eſt, nulloque veterum teſtimonio, niſi Aerianorum hæreticorum, quos contemnimus, confirmari poteſt.

Duodecimum eſt argumentum ex verbis Victoris Papæ expreſſum, eſtque hujuſmodi. Victor iis in litteris, quas ad Dionyſium Viennenſem dedit, Epiſcopos appellat nomine Presbyterorum. Erant igitur iidem Epiſcopi, atque Presbyteri. Rurſum collegia Presbyterorum Victor nominat, quæ Eccleſias adminiſtrarent, ac regerent. Non ergo ſingulares Epiſcopi Eccleſias moderabantur [3].

At enim epiſtola ad Dionyſium, ſive ad Deſiderium Viennenſem ſcripta *ſuppoſita* Victori a, neſcio quo, impoſtore fuit [4], indignaque erat, quæ a Blondello in medium afferretur. Eſtque illud etiam, atque etiam animadvertendum, Blondellum, qui genuinas Ignatii Epiſtolas, propterea quod Hierarchicis præſidio eſſent, inanibus conjecturis fretus, in ſpuriarum claſſem rejecerit, ſpuria quæque conſectari, cujuſmodi eſſe Epiſtolas Pii ad Juſtum, haſque Vi-

1 Vide ſupra pag. 400 ſeq. not. 4.
2 Vide num. ſequentem hujus paragraphi.
3 Vide eam Epiſtolam apud Couſtantium tom. 1. Collectionis epiſtolar. Roman. Pontif. pag. 22. in Append. edit. Pariſ.
4 Conſer Couſtantii Monitum ibid. pag. 19. ſeqq.

ctoris ad Dionyſium conſtat, quod in iis deprehendiſſe arbitraretur quidpiam ſe, quod evertere Hierarchiam Eccleſiaſticam videretur. Verumtamen fac epiſtolam ad Dionyſium tribui Victori Pontifici oportere. Ideone Epiſcopos Presbyteris ſuperiores nullos fuiſſe dicemus, quod Epiſcopos Victor vocet nomine Presbyterorum? Sed nomen impedire qui poterit, quo minus diſtincti hi gradus eſſent, ſi de re conſtaret. Conſtat autem teſtimoniis illuſtrium hominum, qui Victoris tempore floruerunt. Ac niſi ita ſe res haberet, ne Cyprianus quidem Epiſcopus Carthaginienſium Presbyteris ſuperior fuiſſet, quod eos appellet vocabulo compresbyterorum (1).

Tertium ac decimum ex Clementis Alexandrini verbis repetunt argumentum. Nam adverſarii, majorum inſtitutione, non divino jure, invectum ordinem Epiſcoporum in Eccleſiam fuiſſe, a Clemente defendi, pugnant. Eum quippe duos alibi ordines nominare Presbyterorum, & Diaconorum. Neque ordines duos tantum, ſed etiam functiones omnino duas, quarum altera *βελτιωτικὴν meliorem reddens*, Presbyterorum, altera *ὑπηρετικὴν miniſtrans* propria Diaconorum eſſet. Præterea *Presbyterum* ab eo *Epiſcopum* appellari (2).

Sed eſt hæc omnis plena paralogiſmorum oratio. Neque enim uſquam eſt traditum a Clemente, invectum humana inſtitutione in Eccleſiam fuiſſe Epiſcoporum, qui Presbyteris antecellant (3) gradum. Nam quod alicubi Presbyteros, Diaconoſ-

1 Vide ſupra pag. [illegible], not. [illegible] hujus vol.

2 Blondellus ibid. cap. 21 pag. 11 ſeqq.

3 Quod enim neque dictum, neque indicatum a Clemente eſt, tribuere Clementi velle, hominis eſt aliorum ſcriptorum ſuo judicio metientis. Sunt autem Clementis loca hujuſmodi lib. VI. Stromateon pag. 667. edit. an. 1641. [illegible] horum verborum ſeditionem ſupra pag. 420. & ſeq. not. [illegible] hujus vol. Idem ibid. pag. eadem. [illegible] » Quoniam eos, qui in » Ec-

conoſque; alibi Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos nominet, id argumento eſſe non poteſt, quare primam distributionem ordinum *divino jure* conſtitutam; alteram vero contra *humano*, putem. Quemadmodum enim qui diaconos nominaſſet nulla Presbyterorum mentione facta, non negaſſet, *divino jure* Presbyterorum ordinem eſſe diſtinctum a gradu, & ordine diaconorum, ita qui diaconos, Presbyteroſque nominat, miſſa mentione Epiſcoporum, non negat, Epiſcopos a Presbyteris eſſe diſtinctos, divino jure. Quod ſi rogent adverſarii, quamobrem Diaconos & Presbyteros aliquando; interdum vero Diaconos, Presbyteros, & Epiſcopos Clemens memoret, his ego & vere, & paucis ſatisfaciam. Erat Presbyterorum vocabulum, ut ſæpe diximus, primi, ſecundique ordinis Sacerdotibus, Clementis ætate, commune, (1) quamquam eſſent Epiſcopi, hoc eſt Presbyteri primi ordinis Sacerdotibus ſecundi ordinis ſuperiores. Quamobrem priore loco Epiſcopi, tum Presbyteri recenſebantur, ut ejuſdem Clementis auctoritate conſtat. Itaque ut breviter rem complecteretur, uno presbyterorum vocabulo Epiſcopos,

 Pre-

„ Eccleſia ſunt Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum progreſſiones Angelicæ gloriæ, „ illiuſque diſpenſationis, ut arbitror, imitationes ſunt, quam eos, qui ſecundum Apo„ ſtolorum veſtigia in juſtitia, ſecundum Evangelium conſummationem vixerunt, exſpe„ [illegible] Scriptura hos in nubibus ſublatos, miniſtraturos primum, ac deinde in Presby„ terium ſecundum gloriæ profectionem computandos ſcribit Apoſtolus „. Vides ut eadem in pagina Clemens, Diaconos, Presbyteroſque primum; tum Diaconos, Presbyteros, Epiſcopoſque recenſeat? atque Presbyteros progredi in *Presbyterio ſecundum gloriæ profectionem* poſſe afferat, quo verbo ſecundi, primique ordinis Presbyteros indicans, [illegible] a ſecundo ad primum progredi per virtutem [illegible] ſignificaret? Tertius eſt locus Clementis lib. 6. *Strom. pag* 700. hujuſmodi. [illegible] „ Ecce qui meliorem facit in Eccleſia „ imaginem ſervans Presbyteri, miniſtrorum Diaconi, Ambobus hic miniſter is Dei, „ ſecundum [illegible] rerum diſpenſationem. Sive nos tum Angeli, tum ipſe, qui negoti„ tiorum præeſt eſt „. Hinc Blondellus duas ſententias memorari a Clemente ſcribit Presbyterorum, & Diaconorum, aliamque duos Ordines fuiſſe. Quaſi vero in [illegible] Presbyterorum a Clemente dicitur, quoque in eo, quod meliorem *facit*, conſe[illegible] gradus, quemadmodum [illegible] eſſe [illegible], [illegible] Epiſcopo competat, minus autem excellenti Presbytero. Sit vero diſcrimen, [illegible] de Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis Clementis [illegible], quare hic [illegible] Blondelli [illegible] nullo modo poſſit.

1 Vide Clementis Alexandrini de Johanne Evangeliſta locum apud Euſebium lib. 3. *hiſt. cap.* 23. *pag.* 100. *edit. Taurin.* ubi Epiſcopum hujuſmodi ab eodem Presbyter etiam vocatur.

Presbyteroſque interdum ſignificavit Clemens, quin diſtincte utrorumque meminerit. Aliquando vero, ut diſtincte ageret, Epiſcopos primum, tum Presbyteros memoravit, quod ita ejus inſtitutum poſcere videretur. Ex qua re intelligitur, quid cauſſæ tandem fuerit, cur Polycarpus Presbyteros, Diaconoſque commemorarit, omiſſa mentione Epiſcoporum; Ignatius vero & Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos nominaverit, quin alterutrius eorum epiſtolæ ab antiquis, ſapientibuſque viris vocarentur in ſuſpicionem falſi. Nam ſi potuit Clemens Alexandrinus modo Presbyteros, Diaconoſque; modo Epiſcopos, Presbyteros, atque Diaconos nominare, quin aut viciatos illius Stromateon libros quiſquam, aut ejus ætate nullos Epiſcopos, qui Presbyteris antecederent, fuiſſe ſuſpicari poſſit, quid eſt, quod noſtrum aliquis vel Ignatii epiſtolas corruptas, aut fraude, doloque malo ab impoſtore quopiam confictas, propterea quod Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorumque meminerit; vel quoniam Presbyteri, Diaconique a Polycarpo memorantur, nullos tum fuiſſe Epiſcopos Presbyteris excellentiores putet? Atque hæc de Clementis Alexandrini teſtimoniis ſatis dicta adverſus Blondellum ſunto. Qui Blondellus, modo Epiſcoporum divinam inſtitutionem tollat, contorquere omnia aliorſum, atque dicta a majoribus fuerint, ſenſumque iis tribuere, qui ipſis ne in cogitationem quidem ceciderit, conatur.

Quartum ac decimum argumentum ex Tertulliani verbis, ſententiiſque concluditur. Dici autem vix poteſt, quam eo delectari ſoleant magiſtri Puritanorum. Ac Blondellus (1) quidem viros, qui Chriſtianis initio ſeculi tertii præſiderent, fuiſſe ab Tertulliano (2) *Seniores*, hoc eſt *Presbyteros*

1 *Sect. I. cap. xii. pag. 58. ſeq.*

2 Apologetici *cap. xxxix. pag. 31. edit. opp. Venetæ ann. 1718.* „ Præſident probati „ quique ſeniores, honorem iſtum, non pretio, ſed teſtimonio adepti; neque enim pretio „ ulla res Dei conſtat. Etiam ſi quod arcæ genus eſt, non de honoraria ſumma, quaſi re„ demtæ religionis congregatur „. Et *libro de Corona militis cap. III. pag. 102.* Euchari„ ſtiæ ſacramentum & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelu„ canis cœtibus, nec de aliorum manu, quam *præſidentium* ſumimus „. Et *lib. de Jejuniis cap. XVII. pag. 554.* „ Ad elogium gulæ tuæ pertinet, quod duplex apud te *præſidentibus* „ honor

byteros appellatos ſcribit. Præſediſſe vero Epiſcopos Chriſtianis. Fuiſſe igitur eoſdem *Epiſcopos*, atque *Presbyteros*. Quare non duos, ſed unum, Tertulliani ætate, fuiſſe ordinem *Epiſcoporum*, & *Presbyterorum*. Salmaſius (1) item, ac Grotius (2), ſymmiſtæque, cum aliis quibuſdam, cum eo imprimis Tertulliani abutuntur, qui eſt in libro de *Exhortatione Caſtitatis* (3) loco. Statutum enim, illius quidem opinione, arbitrantur, inter Clerum, & Laicos diſcrimen, Eccleſiæ auctoritate fuiſſe, non Dei. Itaque ſi qui Epiſcopi dignitate præſtabant, eos non divina, ſed Eccleſiaſtica poteſtate presbyteris, ac laicis antecelluiſſe.

Sed fuerunt e ſectis Proteſtantium, (4) qui Hierarchiam minime probarent, viri ſumma apud ſuos eruditionis, doctrinæque laude florentes, & Tertullianum tamen a noſtris in hoc genere diſſentire inficiarentur: quod lectis illius operibus, multa reperiſſent, quæ cum Orthodoxorum ſententiam confirmarent, tum componi cum decretis Puritanorum nullo modo poſſent. Quamquam in re clara, atque perſpicua hujuſmodi teſtibus non egemus. Tertullianus enim ſæpe ac multum Epiſcopos a Presbyteris diſtinguit, eoſque jam ſummos, hos vero inferioris ordinis ſacerdotes (5) vocat. Quid? ſi his ipſis ſecundi gradus Presbyteris, ne

„ honor [illegible] partibus deputatur, cum Apoſtolus duplicem honorem dederit, ut & fratri- „ bus, & præpoſitis. „ Tertulliano tribuit carmina contra Marcionem [illegible], eaque [illegible] *Presbyteros*, hoc eſt *Seniores* fuiſſe Romanos Pontifices ab ipſo appellatos, colligit. Habet enim *lib. III. Carm. contra Marc. v. 7. pag. 637. ejusd. edit.* hoc modo

„ Tertius ingenua genitum de matre creata,
„ Va[illegible] & Pater [illegible] eſſe magiſtros
„ Quos numero [illegible] Chriſti [illegible]
„ *Majorum natu cum noscitis tempora &c.*

1 Salmas. *Diſſert. de Epiſcop. & Presb. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1641.*

2 Confer Petavium *Diatriba de Poteſtate Conſecrandi & Sacrificandi*, quam adverſus Grotium ſcripſit, *cap. [illegible] ſeq. tom. [illegible] Theologicor. Dogm. pag. [illegible] ſeq. edit. Antuerp.*

3 *Cap. VII. pag. [illegible]* „ Nonne & laici Sacerdotes ſumus? [illegible] regnum quo- „ que nos, & Sacerdotes Deo, & Patri ſuo fecit. Differentiam inter ordinem, & plebem „ conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus. Adeo ubi Ec- „ cleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers, & tinguis, & Sacerdos es tibi ſolus. Sed „ ubi tres, Eccleſia eſt, licet laici. Unuſquiſque enim ſua fide vivit. Igitur ſi habes jus „ Sacerdotis in temetipſo, ubi neceſſe eſt, habeas oportet diſciplinam etiam Sacerdotis, „ ubi neceſſe ſit habere jus. Digamus tinguis? Digamus offers?

4 Joh. Franciſcus Buddeus *Diſſert. de Orig. & Poteſt. Epiſc. §. VIII. pag. [illegible] edit. Syntagm. Diſſert. an. 1715.*

5 Confer loca Tertulliani, quæ deſcripſi ſupra *pag. [illegible] hujuſce vol. not. 4.*

ne Baptiſmō quidem initiare quemquam, neſcio Epiſcopo, licere, (1) ſtatuat? Age vero, qui ab Eleutherio pulſum Eccleſiæ finibus Marcionem cenſet, is ne jus æquale Epiſcopis, atque Presbyteris in regenda, adminiſtrandaque Eccleſia (2) tribuiſſet? Quod ſi Epiphanius (3) mortuo Hygino, Marcionem Romam veniſſe, cumque Presbyteris egiſſe, ut Eccleſiaſticæ communioni reſtitueretur, ſcribit; is tamen neque evertit Tertulliani ſententiam, neque ſi everteret, pares Epiſcopos fuiſſe Presbyteris auctoritate, putaret. Quum enim diſcrepans ſit de tempore, quo Marcion ad Urbem pervenit Tertulliani, Epiphaniique narratio, incertum erit, utri nos aſſentiri oporteat, Tertulliano ne, & veteri auctori, & qui Roma haud ita longe abfuerit, an Epiphanio, quem extremo fere ſeculo quarto ſcripſiſſe, uſumque teſtimoniis antiquorum fuiſse conſtat. Sed dabo, ut Blondello rem gratam faciam, Epiphanium eſſe hac in re præferendum Tertulliano. An, quia Epiphanius, Hygino Pontifice vita functo, cum Presbyteris Marcionem egiſse confirmat, efficī inde quiſquam contendet poſse, Presbyterorum auctoritate, vivo etiam Epiſcopo, gubernari Eccleſiam conſueſſe? Immo vero hac tam caſtigata, exquiſitaque ratione dicendi, ſatis eſt ab Epiphanio indicatum: idcirco actum a Marcione cum Presbyteris fuiſſe, quod mortuo Hygino, quocum ageret, Epiſcopum non inveniſſet. Quare hoc fuiſſe munus Epiſcopi

1 Conſule Tertull. *teſtimonium deſcriptum ibid.*

2 Tertullianus *lib. de Præſcript. Hæret. cap. xxx. pag.* 242. „ Nam conſtat, illos neque „ adeo olim fuiſſe, Antonini fere principatu, & in Catholicæ primo doctrinam credidiſſe „ apud Eccleſiam Romanenſem ſub Epiſcopatu Eleutherii benedicti, donec ob inquietam „ ſemper eorum curioſitatem, qua fratres quoque vitiabant, ſemel & iterum ejecti, Mar„ cion quidem cum ducentis ſeſtertiis, quæ Eccleſiæ intulerat &c. „. Ita veteres, cum tempus, quo Romæ res quæpiam contigiſſet, indicare vellent, ſub Eleutherio, vel ſub Hygino rem contigiſſe ſcribebant. At ſi omnium Presbyterorum æqualis auctoritas fuiſſet, deſignare unum iidem veteres nequiviſſent, quo Epiſcopo rem eveniſſe ſignificarent.

3 Epiphanius *hæreſ.* xlii. *pag.* 302. *edit. Pariſ. Petav.* „ Romam ipſam petit, poſt„ quam Romæ Epiſcopus Hyginus deceſſerat. Erat is autem a Petro, & Paulo Apoſtolis no„ nus. Et cum ſenioribus uſque tum ſuperſtitibus, qui que ab Apoſtolorum diſcipulis pro„ dierant, collatione facta, ſe in Synaxim recipi petebat. Nemo vero ipſi permiſit. Ce„ terum invidia elatus, videns ſibi nec præfecturam, nec ingreſſus Eccleſiæ datum, id ſibi „ cogitavit, ut ad Cerdonis impoſtoris hæreſim confugeret. Incepit autem presbyteris, „ qui tum erant, hoc quæſitum prætendere „. Abutitur hoc Epiphanii loco Blondellus ibid. *cap.* v. *pag.* 130 *ſeqq.*

ſcopi proprium, ut ei ſacris interdicendum ſtatueret, qui in graviſſimum ſcelus incidiſſet, vel eumdem, ſi reſipuiſset, iterum in communionem recipiendum judicaret. Ita fit, ut Epiphanius, cum Romanos Presbyteros accuſatos a Marcione fuiſse dixiſſet, propterea quod paſſi minime fuiſſent, ut Eccleſiaſtica communione frueretur; tum reſpondiſſe Presbyteros, affirmarit (1): „ Quia id facere non poſſumus, ſine honorandi Patris tui permiſſu: una enim fides eſt, unaque „ animorum conſenſio, nec poſſumus comminiſtro bono „ Patri tuo contraire „. Erat enim in Ponto Epiſcopus Marcionis Pater, qui filium, ob indignum facinus, ſuo jure, ac poteſtate uſus, ex Eccleſiæ finibus exterminarat. Quamobrem ad Epiſcopum aut excludendi indignum, aut recipiendi, quem dignum putaſſet, jus, Epiphanio teſte, pertinebat.

Redeo ad Tertullianum. Is Valentinum hæreſiarcham, (2) quod conſequi Epiſcopatum non potuiſſet, ſectam condidiſſe, narrat. Conſtat autem quid Epiſcopatus nomine Tertullianus ſignificarit. Nam Epiſcopum, ut ſupra demonſtratum eſt, ſummum (3) *Sacerdotem* vocat. Neque vero is in Africa ſolus fuit, qui Epiſcopos Presbyteris anteferendos eſſe arbitraretur. Eo enim, quo Tertullianus florebat, tempore, auctor (4) Hiſtoriæ Martyris ſanctarum Perpetuæ, ac Felicitatis, qui certe cum Septimio Severo Auguſto vixit, Presbytero Epiſcopum, hoc eſt ſummum Sacerdotem præferendum putavit. Quod vero Tertullianus de Sacerdotibus, qui, cum celebraretur Euchariſtia, præſiderent, ſcribit, non eſt ejuſmodi,

1 Epiphanius *ibid. pag.* 303.

2 *Libro adverſus Valentinianos cap.* 4. *pag.* 251. „ Speraverat Epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio &c.

3 Vide ſupra locum Tertulliani *pag.* 323. *not.* 4. *hujus vol.* multa enim nos in notationibus *pag. ejuſd. ſeq.* ex Tertulliano deſcripſimus, quæ lector conſulet.

4 Num. 13. apud *Ruinartium: Act. ſinc. Mart. pag.* 85. *edit. Veron.* „ Et exivimus ante fores Optatum Epiſcopum ad dexteram, & Aſpaſium Presbyterum doctorem ad ſiniſtram ſeparatos, & triſtes ... & miſerunt nobis, componite inter nos ... quia exiiſtis, & ſic nos relinquitis? Et diximus illis: non tu es Papa noſter, & tu Presbyter, ut quid vos ad pedes noſtros mittitis? & miſimus nos, & complexi eos ſumus, & cœpit Perpetua cum illis loqui .... Et cum loquimur cum eis, dixerunt illis Angeli, ſinite illos refrigerent: & ſi quas habetis inter vos diſſenſiones, dimittite vobis invicem, & conturbaverunt eos, & dixerunt Optato: corrige plebem tuam „. Vides, ut corrigendæ plebis munus, adeoque adminiſtrandæ Eccleſiæ Epiſcopo tribuebatur ætate Tertulliani?

modi, ut deterrere Hierarchicos ab ſententia poſſe videatur. Nemo enim eſt noſtrum, qui Sacerdotes in re divina faciunda, præſidere neget. Quamquam eſſe duos Sacerdotum ordines, confitente Tertulliano, diximus, quorum alter eſt ſuperior *Epiſcoporum*, alter inferior *Presbyterorum ſimplicium*. Atque utrique jus Euchariſtiæ celebrandæ competere, certum eſt. Quare quicumque eorum rem divinam faciat, is in eo munere ſungendo diaconis, ceteriſque Chriſtianis præſidet. Neque vero dum offerebant ſolum, ſed etiam dum collectas habebant, eleemoſynaſque colligebant, (1) Presbyteri primas, ſi abeſſet Epiſcopus, obtinebant partes. Verum in conſeſſu, inque adminiſtratione Eccleſiæ Epiſcopum Presbyteris haud præceſſiſſe, quis umquam oſtendet teſtimonio Tertulliani?

At Epiſcopos interdum Tertullianus *Seniores*, (2) hoc eſt *Presbyteros* appellavit. Jam hoc plus millies dixi: *Seniorum* gradus fuiſſe duos, quorum alter Epiſcoporum, alter Sacerdotum ſimplicium erat; quocirca mirabile minime videri, ſi quos Epiſcoporum, eoſdem quandoque Tertullianus *Seniorum*, ſed primi gradus, vocarit nomine, cum tot extent ejus ſcriptoris teſtimonia, ex quibus cognoſci poſſit, Epiſcopos, illius quidem ſententia, ſummos Sacerdotes eſſe, Presbyteriſque ſimplicibus (3) antecellere.

Denique quod Tertullianus ſtatuit: omnes Chriſtianos Sacer-

1 De ſynaxi enim agit in ſupra deſcripto Apologetici loco Tertullianus. Sic enim ſcribit.
„ Coimus ad litterarum divinarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qua-
„ litas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. Certe fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem
„ erigimus, fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus den-
„ ſamus. Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Nam & judica-
„ tur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu, ſummumque futuri judicii
„ præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, &
„ omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique ſeniores &c.

2 Vide ſup. a pag. [illegible]

3 Liber 3. Carminum contra Marcionem non eſt Tertulliani. Quod ſi hujuſmodi carminibus agendum eſt, confidebit Epiſcopos auctoritate eſſe Presbyteris ſuperiores, jam uſque a temporibus Apoſtolorum. Nam ſi omnes Presbyteri pares Epiſcopis erant, cur non ſolum in Cathedra Petri ſediſſe auctor Carminum lib. III. pag. 835. eique ſingulorum Epiſcoporum ſucceſſionem, docuerit?

„ Hac Cathedra, Petrus qua ſederat ipſe, locatum
„ Maxima Roma Linum primum conſidere juſſit.
„ Poſt quem Cletus & ipſe gregem ſuſcepit ovilis.
„ Hujus Anacletus ſucceſſor ſorte locatus
„ Quem ſequitur Clemens &c.

Sacerdotes eſſe, aſſerreque, ſi Sacerdos non adſit, poſſe, propterea quod diſcrimen inter Clerum, & Laicos Eccleſia conſtituerit, ὑπερβολικῶς, hoc eſt exſuperantia quadam, ut ſolebat, orationis ſtatuit, eoque omnino ſenſu, qui non pugnet cum Orthodoxorum & vera & ab Apoſtolis accepta ſententia. Nam eſt vocis *offerre* ſignificatio duplex. Aut enim (1) conſecrare Corpus, & Sanguinem Domini ſignifi-

(1) [illegible]

ent, quod munus tribui, niſi Sacerdoti, nemini certe miniſtrorum, atque laicorum poteſt; aut diſtribuendæ, ſumendæque Euchariſtiæ, quam Sacerdos conſecraverit, rationem, uſurpatis certis quibuſdam precationum verbis, quæ uſurpari in Eccleſia conſueverant; id quod, ſi neceſſitas cogat, Eccleſiaque conceſſerit, cadere in laicum poteſt. Hoc poſtremo ſenſu Tertullianus omnes Chriſtianos Sacerdotes eſſe, diſcrimenque inter ordinem, & laicos eſſe ab Eccleſia conſtitutum, minus proprie loquens confirmat. Nam aliis locis idem non humano jure, ſed divino eſſe ordinem Eccleſiaſticum in Chriſtianam rempublicam invectum tradit (1), hæreticoſque homines, qui contra aut putarent, aut facerent, inſectatur.

Decimum & quintum argumentum e tertii ſeculi Patrum teſtimoniis concludunt, qui Blondellum auctorem ſequuntur. Initium autem ab Origene capiunt, atque hunc quidem, etſi morem ſuorum temporum conſectatum, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque alicubi nominaſſe concedunt; tamen cum de ordinibus diligenter ageret, duos poſuiſſe putant, quorum alter Presbyterorum, alter diacono-

" [illegible] ... Cum igitur Chriſtiani [illegible]
" [illegible] Chriſti corpus ſecum [illegible]
" [illegible]
" [illegible] Cyprianum [illegible]
" [illegible] Tertullianus [illegible]
" [illegible]

(1) Vide locum Tertulliani ex cap. [illegible] lib. de Præſcript. [illegible] ſupra pag. [illegible]

conorum eſſet. Ac diſertiſſima quidem hujus eſſe, ajunt, in Homiliis in *Numeros* (1), in *Cantica* (2), in *Hieremiam* (3), inque *Matthæum* (4) teſtimonia.

Deſcendunt ad Epiſtolam Cleri Romani ad Carthaginienſium Clerum ſcriptam. Ex ea vero, quid ſibi juris Preſbyteri, diaconique in adminiſtranda, gubernandaque Eccleſia vindicarent, demonſtrari perfacile poſſe arbitrantur. Nam præpoſitos ſeſe (5), Chriſti vicarios, paſtoreſque vocant, onuſque ſibi regendorum, cuſtodiendorumque fratrum impoſitum eſſe contendunt. Id vero numquam dixiſſent, ſi ut Epiſcopis, ita quoque Preſbyteris minime tradita adminiſtrandæ Eccleſiæ poteſtas fuiſſet.

Idem concludi ex litteris Caldonii ad Cyprianum (6), Compreſbyteroſque datis, Blondellus cenſet. Hos enim, ac Cyprianum una Eccleſiam gubernaſſe indicari ab Caldonio, arbitratur.

Neque vero diſcrepare Cyprianum putat. Majorum enim inſtituto præpoſitum eumdem Preſbyteris fuiſſe dicit, quin

 ap-

1 *Homil.* XI. [illegible] tom. II. opp. edit. *Monach. S. Mauri*. Ordo eſt [illegible] a Chriſto, „ quærere primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & credere quod ſecundum hunc hæc nobis „ apponentur. Nemo ergo ſecundum ordinem ſuum incedit. Poſſibile qui Sacerdotio fun- „ guntur, & in Sacerdotali ordine gloriantur, ſecundum ordinem ſuum incedunt, & agunt „ omnia [illegible]? Similiter autem, & Diaconi putas ſecundum ordinem „ [illegible] incedunt? Et unde eſt, quod ſæpe audimus blaſphemare homines, & dicere: „ Ecce qualis Epiſcopus, aut qualis Preſbyter, vel qualis Diaconus? Nonne hæc dicuntur, „ ubi vel Sacerdos, vel miniſter Dei viſus fuerit in aliquo contra ordinem ſuum venire, „ & aliquid contra Sacerdotalem, vel Leviticum ordinem gerere?

2 *Homil.* [illegible] in *Cant.* laudat Blondellus *ibid.* cap. [illegible] *pag.* [illegible] quaſi [illegible], „ Vide, & [illegible] ejus, *Regnum* [illegible] Eccleſiarum (*puto*) ordinem dicit, qui in „ Epiſcopatus, vel Preſbyterii ſedibus habetur. Vide & ordinationes, ſive [illegible] „ [illegible], Diaconorum, ut mihi videtur, ordinem memorat, [illegible] divini „ Miniſterii.

3 *Homil.* [illegible] num. [illegible] tom. [illegible] „ Non qui putamur aliquid eſſe, „ [illegible], qui in Clericatus [illegible] ordine præſidemus, [illegible], ut quidam de minori gradu „ ad hunc locum cupiunt pervenire, [illegible] debetis non ſtatim in eo ſalvandos, quia Clerici „ ſumus; multi enim & Preſbyteri pereunt, & Laici beatiſſimi reperiuntur.

4 Hoc ibid. profert Blondellus ex Orig. *Tract.* [illegible] in *Matthæum*. „ Chriſtum Eccleſiæ „ [illegible], non ego, ſed Apoſtolus intelligit. Sacerdotes autem [illegible] poſſunt „ dici Eccleſiæ oculos, quoniam & ſpeculatores habentur. Diaconi autem cæterique mini- „ ſtri manus, quoniam per eos opera ſpiritualia [illegible] geruntur &c. „ *Et in Tract.* [illegible] „ Propterea Epiſcopus Dominus Jeſus eſt. Et Preſbyteri Abraham &c. Vel aliter, qui hoc „ nomine digni habiti ſunt, quales fuerunt Apoſtoli Chriſti. Diaconi vero ſeptem Archan- „ geli ſunt, ad quorum myſteria ſeptem Diaconi in Actibus ſunt ordinati.

5 Integram epiſtolam locum deſcribam paullo poſt, cum huic argumento ſatisfaciam.

6 Vide locum ſupra *pag.* 421. ſuper vel. not. [illegible]

ἀρχ[illegible] (1) *principum more* quidpiam aggrederetur, ac faceret. Immo vero partitum cum iis curam, ac poteſtatem (2) fuiſſe addit, gubernaſſeque hoc modo Carthaginenſem Eccleſiam. Adducit deinde loca ex Epiſtolis Cypriani quædam ſicque jam ſtatuit: „ (3) quis vel ex Cypriani unius arbitrio „ pependiſſe, vel in Cleri abſentis contumeliam eorum or„ dinationem ceſſiſſe dixerit, quos Clericorum numero *di*„ *vina dignatio* adſcribebat „? Quare non *pependiſſe ex unius Cypriani arbitrio* cooptationem cujuſquam in Clerum.

Magno præterea argumento putat eſſe, quod Cyprianus Carthaginienſes Presbyteros laudaverit, qui Gajum Diddenſem Eccleſiaſtica communione (4) prohibuiſſent, quod de Philumeno, & Fortunato Hypodiaconis, & Favorino Acolutho rogatus, nihil ſe dixerit, abſentibus quibuſdam e Clero (5), facturum; quod cum Presbyteris rem ſe Eccleſiæ

1 Blondellus ibid. cap. [illegible], *pag.* [illegible] *et ſeqq.*

2 Blondellus ibid. [illegible] *ad Clerum ſuum Cyprianus* [illegible] *epiſtola* [illegible]

3 Blondellus ibid. *pag.* [illegible] Cypriani [illegible]

4 [illegible] Cypriani *epiſt.* [illegible]

5 *Ibid.* [illegible]

epiſt.

ſiæ publicam gerere (1), confirmarit; quod Præpoſitorum (2) nomine interdum Presbyteros deſignaverit: quod pari honore Epiſcopos, Presbyteroſque obſervandos (3) ſanxerit; quod duas in claſſes Clerum tribuerit, quarum altera Præpoſitorum, altera Diaconorum eſſet.

Adducit poſtremo ex Epiſtola Firmiliani Cæſareenſis (4) in Cappadocia Epiſcopi ad Cyprianum Carthaginienſem, de *Senioribus*, & *Præpoſitis*, qui quotannis de rebus Eccleſiaſticis acturi congregabantur, inſignem locum, exque eo efficere ſe poſſe contendit, pares Epiſcopis ſeniores, hoc eſt Presbyteros fuiſſe, ut qui non regendæ Eccleſiæ modo, ſed etiam ordinandorum Clericorum auctoritate præſtarent.

Sed hoc argumenti genus omnibus ſuis partibus notat. Principio, qua tandem fronte, ac confidentia Origenem ſum

" *epiſt.* [illegible] [illegible], quando [illegible] in unum [illegible] " [illegible] Deo [illegible]. *Et* [illegible] [illegible] in Concilio [illegible] [illegible] " [illegible], qui [illegible]. *Et* [illegible]. Quod [illegible] " [illegible] Domino, in commune [illegible].

1 Blondellus ibid. pag. [illegible] *ſeq.* " [illegible] *epiſt.* [illegible] ad *Lucium Papam* [illegible] " [illegible] Epiſcopo Presbyteros Sacerdotali honore [illegible] [illegible], [illegible] " [illegible] *Cornelium Papam epiſt.* [illegible] " [illegible] [illegible] " [illegible] [illegible] &c.

2 Blondellus ibid. pag. [illegible] " *Epiſtola* [illegible] ad *Florentium Pupianum* [illegible]. Præpoſitos [illegible] " [illegible], inquit [illegible] Dominus ad omnes præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione " ſuccedunt, [illegible]

3 Blondellus ibid. pag. [illegible] *ſeq.* " [illegible] " [illegible] *Epiſt.* [illegible] " [illegible] *Præpoſitos*, & *Diaconos* [illegible] *Epiſt.* [illegible] " [illegible], *quoniam Apoſtolos*, [illegible] *Epiſcopos*, & *Præpoſitos Dominus elegit*, *Diaconos* " *autem poſt aſcenſum Domini* [illegible] *Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcoporum ſui*, & " *Eccleſiæ miniſtros.* Epiſt. [illegible] *Nec hoc in Epiſcoporum tantum*, & *Sacerdotum*, " *ſed in Diaconorum Ordinationibus obſervaſſe Apoſtolos animadvertimus* [illegible] " [illegible] " [illegible] Epiſt. [illegible] *Oportet Sacerdotes*, & *Miniſtros integros eſſe* [illegible] " [illegible] [illegible] Cypriani [illegible] " Cleri claſſes, altera *præpoſitorum*, ſeu Sacerdotum, Epiſcopos, & Presbyteros complectens; altera Diaconorum, ſeu Miniſtrorum. Præpoſiti ſeu Sacerdotes [illegible] " [illegible], Apoſtoli erant, & Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedebant. Presbyteri [illegible] " [illegible] cum Epiſcopis, Sacerdotali [illegible] honore [illegible] " [illegible], cum Epiſcopis [illegible] " [illegible] &c.

4 Confer locum infra pag. [illegible], [illegible] *not.* 3.

ſuæ opinionis teſtem Blondellus citat? Annon ille ſæpe ac multum (1) Epiſcopos nominat, eorumque auctoritatem, poteſtatemque anteponit ſuæ? Nam ſi Presbyteros inferiores Epiſcopis & gradu, & dignitate, & poteſtate fatetur eſſe, ſuæ quidem certe poteſtati prætulerit Epiſcopalem neceſſe eſt, ut qui conſtitutus eſſet in ordine Presbyterorum. Atque experiundo ille quoque cognoverat, quid Epiſcopi (2) in Eccleſia poſſent. Novimus enim quot ſuerit Alexandriæ perpeſſus calamitates, Demetrii cauſſa, utque ſe in fidem, & clientelam Alexandri Epiſcopi Hieroſolymorum receperit. Neque vero humano inſtituto Epiſcopatum fuiſſe in Eccleſiam invectum Origenes cenſuit, qui in eos auctoritatem clavium, quam Chriſtus Petro tradiderat, manaſſe, ipſoſque principatum in Chriſtiana republica obtinere, & tradere improbos, ſceleſtoſque homines Satanæ in interitum carnis, conſentiente Paulo Apoſtolo, poſſe, fatetur. Illum autem, qui ſic ſtatuat, quo tandem modo pertrahere Blondello licebit in partes Puritanorum? At Presbyteros, diaconoſque duos ordines in Eccleſia conſtituere, Origenes arbitratur. Non equidem nego. Verum qui Epiſcopos, Presbyteroſque aliis in locis diſtinguit, is plane, ubi de ſolis Presbyteris, diaconiſque loquitur, ſatis indicat, Presbyterorum ordinem duos continere gradus, quorum ſit alter Epiſcoporum, alter Presbyterorum *ſimplicium*, commonſtratque nobis ad teſtimonia veterum explicanda viam. Nam ſi Origenes, qui Epiſcopos a Presbyteris, Diaconiſque diſtinguit, alicubi ſolos Presbyteros, diaconoſque nominat, Presbyterorumque nomine ordines, ſeu gradus duos Epiſcoporum, & ſecundi gradus ſacerdotum ſignificat, quid impediet, quo minus Presbyterorum vocabulo veteres Clemens, Polycarpus, Irenæus duos item gra-

1 Conſule Origenis teſtimonia, quæ ſupra deſcripſi *pag.* 325. *hujus vol. not.* 5

2 Confer Euſebium *lib.* VI. *Hiſt. Eccl. cap.* XXIII. *pag.* [illegible] *edit. Taurin.* Origenes compellente ipſum neceſſitate, ob Eccleſiaſtica negotia in Achajam profectus, cum per Palæſtinam tranſiret, Presbyterii gradum per impoſitionem manuum Cæſareæ ab illius regionis Epiſcopis accepit. Porro quæ deinceps motæ ejus cauſſa fuerunt contentiones, & quæ ſuper iiſdem motibus a præſulibus Eccleſiarum conſtituta ſint, & quæcumque alia vigens ipſe [illegible] tentavit, propriam opus requirunt &c. Conſule, quæ *ſeqq. capp.* ſubdit Euſebius.

gradus ſacerdotum complexi ſint, quorum alter ſuperior eſſet, hoc eſt Epiſcoporum, alter vero ſimplicium ſacerdotum inferior?

Eadem fere de Romani Cleri ad Carthaginienſes epiſtola dici adverſus Blondellum poſſunt. Ubinam enim ſeſe Epiſcopis Romanæ Eccleſiæ Presbyteri æquarunt? Annon iidem ipſi Presbyteri, Diaconique Romæ conſiſtentes fuerunt, qui ſcriptis ad Cyprianum litteris (1), nequire, dixerunt, ſe, mortuo Fabiano Epiſcopo, quidquam de lapſis ſtatuere, donec unus aliquis Pontifex conſtitueretur, qui rem moderaretur, eorumque, qui in idololatriam incidiſſent, *cum auctoritate*, & conſilio haberet rationem? Quæ igitur hæc tanta Blondelli audacia fuit, ut Cleri Romani verba raperet in pejorem partem? Quod ſi ſeſe Præpoſitos vocaverunt, nihil inde commodi polliceri ſibi Blondellus poteſt. Epiſcopo enim vita functo, quamdiu Eccleſia paſtore, ſeu Epiſcopo vacat, Presbyteris, Diaconiſque rem Eccleſiæ publicam adminiſtrare jus eſt, quæ neque graviſſima ſit, neque Epiſcopalem poſtulet poteſtatem. Atque hoc quidem pacto Presbyteri, Diaconique ſeſe dicunt, præpoſitos videri, viceque *Paſtoris* (2) cuſtodire gregem. Qua in re fidem Blondelli, diligentiamque deſidero. Is enim, ubi Epiſtolæ partem retulit, atque hæc verba deſcripſit: *Nobis qui videmur eſſe præpoſiti, & vice paſtoris cuſtodire gregem*, mox addidit: *vicariam Chriſti*. Nam Presbyteri *Paſtoris* nomine *Epiſcopum* ſignificarunt, quo tum carebant, cujuſque *vice* gregem cuſtodire cœperant. Cumque ad Carthaginienſes ſcripſiſſent, quorum Antiſtes Cyprianus Carthagine ſeceſſerat, factum hinc eſt, ut ejuſdem Epiſtolæ exemplaria quædam repériantur, in quibus *vice paſto-*

1 Apud Cyprianum *epiſt. xxx. al. xxxi. pag. 58. ſeqq. edit. Oxon.* „ Quanquam nobis „ differendæ hujus rei neceſſitas major incumbat, quibus poſt exceſſum nobiliſſimæ memoriæ „ Fabiani, nondum eſt Epiſcopus propter rerum, & temporum difficultates conſtitutus, „ qui omnia iſta moderetur, & eorum, qui lapſi ſunt, poſſit cum auctoritate, & conſilio „ habere rationem.

2 Apud Cyprianum *epiſt. viii al. iii. pag. 16. edit. Oxon.* Scripta eſt epiſtola, quum mortuo Fabiano, Eccleſia Romana paſtore vacabat. Habet autem hoc modo: „ Et „ cum incumbat nobis, qui videmur præpoſiti eſſe, & vice paſtoris cuſtodire gregem, ſi „ negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui „ tam negligentes præpoſiti erant, quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non „ correximus, & claudum non colligavimus &c.

paſtorum (1) legatur. Neque vero quemquam eſſe arbitror tam imperitum noſtrarum rerum, qui Epiſcopos appellari nequire *paſtores* putet. Quamquam qui vice *Epiſcopi*, ſeu *paſtoris* vice, iidem vice Chriſti, hoc eſt *principis paſtorum* gregem cuſtodire & commode dici, & jure poſſunt.

De Caldonio quod addit Blondellus leviſſimum eſt. Non enim Epiſcopos Presbyteris æquat Caldonius, neque humanam eorum eſſe inſtitutionem ſcribit. Immo vero cum Cyprianum (2) priore loco, tum Presbyteros nominet, plane ſignificat, quam eſſet ille Presbyteris ipſis auctoritate præſtantior. Neque nos communi conſilio Epiſcopi, ac Presbyterorum res Eccleſiæ magnas imprimis, & graves fuiſſe conſtitutas negamus. Conſulto enim opus eſſe quandoque Epiſcopi arbitrabantur, ne quid ſuo arbitratu, temereque feciſſe viderentur. Sed de conſilio nulla eſt quæſtio. De auctoritate diſputamus. Verum hac de re in Epiſtola Caldonii nihil ſtatuitur contra Orthodoxorum ſententiam.

Eſt autem magnis in erratis, quod ex Epiſtolis Cypriani concludere ſe poſſe, Blondellus putat. Sunt enim Sanctiſſimi Martyris pro ſententia Orthodoxorum luculentiſſima teſtimonia. Sed age cujuſmodi ſit Blondellianum argumentum videamus. Partitus, inquit, Cyprianus cum Presbyteris Eccleſiæ curam, adminiſtrationemque fuit. Quid tum? An ergo æquales Epiſcopis Presbyteri fuerunt? Quis autem tam eſt diſciplinæ, quæ Cypriani ætate obtinebat, imperitus, qui neſciat, communicare interdum non modo cum Presbyteris, Diaconiſque, ſed etiam cum plebe Epiſcopos (3) conſilium conſueſſe? Quemquam ne igitur tam eſſe laicum amentem putem, qui Epiſcoporum poteſtatem æquandam arbitretur ſuæ? Non ergo Epiſcopi pares Presbyteris fuiſſe, hoc

1 Codex Vatic. 2, laudatus ab editore Oxonienſi epp. S. Cypr. pag. eadem.

2 Apud *Cyprian. epiſt.* xxiv *pag.* 49 „ Cypriano, & Compresbyteris Carthagini „ conſiſtentibus Caldonius ſalutem .... Ad conſilium veſtrum (lapſos reſipiſcentes) dimiſi, „ ne videar aliquid temere præſumere. Si quid ergo ex communi conſilio placuerit, ſcribite mihi.

3 S. Cyprianus *epiſt.* xxxiv. *al.* xxviii *pag.* 61 *edit. Oxon.* „ Cui rei non potui me „ ſolum judicem dare, cum multi adhuc de clero abſentes ſint, ne locum ſuum, vel ſero „ repetendum putaverunt, & hæc ſingulorum tractanda ſit, & limanda plenius ratio, non „ tantum cum collegis meis, ſed & cum *plebe ipſa univerſa*.

hoc uno argumento, credendi ſunt, quod partiri cum Preſbyteris curam Eccleſiæ, communicatiſque conſiliis rem Chriſtianorum ſacram moderari, adminiſtrareque ſolerent. Verum in hoc etiam genere primas ſemper ſibi Epiſcopi ſervabant partes, ita ut agere quidem ſe, interdum ſignificarent, ſine Preſbyterorum conſilio poſſe, Preſbyteros autem ſine Epiſcopi ſententia non poſſe Quare Cyprianus (1) conſtitutum ab ſe, jam uſque ab epiſcopatus initio, fuiſſe ſcribit, nihil inconſultis Preſbyteris, Diaconiſque decernere. Ex qua re intelligitur, valuiſſe hominem auctoritate faciundi, quod ſibi videretur opportunum, quin Preſbyterorum opera uteretur.

Quid? Si injuriam ſibi fieri, conqueſtus graviter Cyprianus (2) eſt, propterea quod, ſe neſcio, atque abſente, pacem lapſis concedendam Preſbyteri quidam putaſſent? Itaque eos ſua auctoritate repreſſit, utque incœptis deſiſterent, coegit. Id vero quemadmodum ipſe unus auſus fuiſſet, ſi par ejus auctoritas fuiſſet auctoritati Preſbyterorum? Atque uſum quidem ſe in deligendis, ordinandiſque Preſbyteris Sacerdotum conſilio, ſcripſit, quo teſtes haberet virtutis eorum, qui delecti,

1 *Epiſt.* xiv. *al.* vi. *pag.* 33. „ Reſcribere nihil potui, quando a primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim, nihil ſine conſilio veſtro, & ſine conſenſu plebis, mea privatim ſententia, gerere; ſed cum ad vos per Dei gratiam venero &c.

2 Sanctus Cyprianus *epiſt.* xv. *al.* xi. *pag.* 33. „ Et credideram quidem Preſbyteros, & Diaconos, qui illic præſentes ſunt, monere vos, & inſtruere pleniſſime circa Evangelii legem, ſicut in præteritum ſemper ſub anteceſſoribus noſtris factum eſt, ut Diaconi ad carcerem commeantes, martyrum deſideria conſiliis ſuis, & Scripturarum præceptis gubernarent; ſed nunc cum maximo animi mei dolore cognoſco, non tantum illic vobis non ſuggeri divina præcepta, ſed adhuc potius impediri, ut ea, quæ a vobis ipſis, & circa Deum caute, & circa ſacerdotem Dei honorifice fiunt, a quibuſdam preſbyteris reſolvantur, qui nec timorem Dei, nec Epiſcopi honorem cogitantes, cum vos ad me litteras direxeritis, quibus examinari deſideria veſtra, & quibuſdam lapſis pacem dari poſtulatis, cum perſecutione finita convenire in unum cum clero, & recolligi cœperimus, illi contra Evangelii legem, contra veſtram quoque honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam ... ante manum ab Epiſcopo & Clero in pœnitentiam impoſitam, offerre pro illis, & Euchariſtiam dare, id eſt ſanctum Domini corpus profanare audeant „. Et *epiſt.* xvi. *al.* x. *pag.* 36. „ Quando aliqui de Preſbyteris, nec Evangelii, nec loci ſui memores ... neque nunc ſibi præpoſitum Epiſcopum cogitantes, quod numquam omnino ſub anteceſſoribus factum eſt, cum contumelia, & contemptu Præpoſiti totum ſibi vendicent? Atque utinam non proſtrata fratrum noſtrorum ſalute ſibi omnia vendicarent. Contumeliam Epiſcopatus noſtri diſſimulare, & ferre poſſum, ſicut diſſimulavi ſemper, & pertuli; ſed diſſimulandi nunc locus non eſt „. Confer epiſtolam xxvi. *al.* xxxi. *pag.* 63. *epiſt.* xxvii. *al.* xxviii. *pag.* 64. *epiſt.* xxxiv. *al.* xxviii. *pag.* 65. *ſeqq.*

lecti, ordinatique eſſent, non quo ſine Cleri auctoritate nihil ejuſmodi ab ſe fieri poſſe arbitraretur. Modo enim habuiſſet, ex quibus dignos aliquos eſſe, qui ordinarentur, intelligeret; cognorat, ineſſe ſibi de his rebus decernendi, inconſultis ceteris, poteſtatem (1).

Quod autem Cyprianus Presbyterorum, Diaconorumque conſilium laudaverit, qui, re cum Epiſcopis communicata, Gajo Diddenſi Presbytero ſacris interdicendum cenſuerunt, quodque ſe, cum Carthaginem revertiſſet, cum Clero de rebus quibuſdam acturum promiſerit, affirmaritque interdum, ſtatuiſſe in concilio una cum Epiſcopis, compresbyteriſque neſcio quid ſe; epiſtolaſque ad Cornelium miſerit, quibus ſignificaret, gratum ſibi eſſe, quod ſuæ litteræ florentiſſimo Urbis Clero legerentur, deterrere neminem noſtrum a ſententia poteſt. Cur enim non laudaſſet, quod recte, ſapienterque factum exiſtimaret? Quid autem fieri rectius, majoreque prudentia a Presbyteris Carthaginienſibus potuit, quam cum Gajum una cum lapſis verſari, contra atque præceptum ab Epiſcopo fuiſſet, communicareque cernerent, conſilium ab Antiſtitibus, abſente proprio Paſtore, petere, inque hominem novis rebus ſtudentem, quibuſcumque modis valerent, animadvertere? Nam quod promiſerit, ſe de Eccleſiæ rebus, cum in patriam revertiſſet, acturum, fecit, quod diſciplina eorum temporum, quodque ab illo, jam uſque ab initio Epiſcopatus, ſuſcepta ratio poſtulabat, ut omnes illius æquitatis, atque prudentiæ teſtes eſſent. Neque vero, ſi in conſilio adfuiſſe Presbyteros dixit, parem in dirimendis controverſiis, ſanciendiſque decretis auctoritati Epiſcoporum fuiſſe Presbyterorum auctoritatem dixit. Immo vero Epiſcopis a Chriſto fuiſſe adminiſtrandæ Eccleſiæ poteſtatem datam confeſſus eſt, (2) addi-

1 *Epiſt.* XXXIII. al. XXXVIII. In ordinationibus Clericis, fratres cariſſimi, ſolemus vos ante conſulere, & mores, ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare. Sed expectanda non ſunt TESTIMONIA HUMANA, cum præcedunt divina ſuffragia. Aurelius frater noſter illuſtris adoleſcens a Domino jam probatus, & in Deo ſuo carus .... merebatur Clericæ ordinationis ulteriores gradus, & incrementa majora .... Hunc igitur, fratres dilectiſſimi, a me, & collegis, qui præſentes aderant, ordinatum ſciatis, quod & vos ſcio libenter amplecti, & optare tales in Eccleſia noſtra quamplurimos ordinari. Similia habet de Numidico *epiſt.* XL. *al.* XXXV. *pag.* 78 *ſeqq.*

2 Vide Cypriani loca, quæ deſcripſi ſupra *pag.* 327. *hujus vol. not.* 1.

addiditque horum gradum jure divino fuiſſe diſtinctum a gradu (1) Presbyterorum.

Eſt autem ridiculum, ne gravius dicam, quod adverſarius adjungit, de lectis Romæ in Cleri conſeſſu Epiſtolis ad Cornelium ſcriptis a Cypriano. Quid enim inde colligi ad ſtatuendam Presbyterianorum ſententiam poſſit, non video.

Etſi vero Cyprianus Presbyteros interdum appellavit nomine Præpoſitorum, tamen cum Præpoſitos Apoſtolis ſucceſſiſſe (2) ſcripſit, non Presbyteros, ſed Epiſcopos indicavit. Atque id quidem illius verba omnino poſtulant. Igitur, qui aliorſum eadem accipienda putant, ne hi vehementer errant.

Venio nunc ad poſtremam Blondelli animadverſionem quam ille & graviſſimam, & omni eſſe exceptione majorem putat. Diviſum, inquit, a Cypriano fuiſſe Clerum in partes duas, hoc eſt in ordines Præpoſitorum, & Diaconorum. At Cyprianus iiſdem in locis, quibus Blondellus abutitur,

1 S. Cyprianus *epiſt.* [illegible] *al.* [illegible] *pag.* 118 *ſeqq.* de Sacerdotibus ſuperioris gradus, hoc eſt Epiſcopis agens, confirmans jure divino eſſe præmonens, & Presbyteros, aliosque, qui Epiſcopo reſiſtunt, & [illegible] parent, in ſchiſmaticis numerandos ſtatuit: „ Scriptum eſt, inquit, Principem populi tui non maledices. Cum hæc tam magna, & talia, & multa alia exempla præcedant, quibus Sacerdotalis auctoritas, & poteſtas de divina Dignatione firmetur, quales putas eſſe eos, qui Sacerdotum hoſtes, & contra Eccleſiam Catholicam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec futuri judicii ultione terrentur? Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt Schiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia Sacerdos, & ad tempus judex vice Chriſti cogitatur; cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum collegium quidquam moveret, nemo poſt Divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coepiſcoporum conſenſum, judicem ſe jam non Epiſcopi, ſed Dei faceret [illegible] aut ſacrilega temeritatis, ut perdere [illegible], ut putat, ſine Dei [illegible] fieri Sacerdotem „ &c.

2 Confer *epiſt.* [illegible] *al.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* Epiſtola [illegible], *pag.* 18[illegible], quæ eſt ad Florentium Pupianum Schiſmaticum, ſic habet: „ Nec hoc jacto, ſed dolens profero, cum te judicem Dei conſtituas, & Chriſti, qui dicit ad Apoſtolos, ac per hoc ad omnes præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt, *qui audit vos, me audit, & qui me audit, audit eum, qui me miſit.* Inde enim ſchiſmata, & hæreſes obortæ ſunt, & oriuntur, dum Epiſcopus, qui unus eſt, & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus ab hominibus judicatur. Quis enim hic eſt ſuperbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio, ad cognitionem ſuam Præpoſitos, & Sacerdotes vocare, ac niſi apud te purgati fuerimus, & ſententia tua abſoluti, ecce jam ſex annis nec fraternitas habuerit Epiſcopum, nec plebs Præpoſitum, nec grex Paſtorem, nec Eccleſia Gubernatorem, nec Chriſtus Antiſtitem, nec Deus Sacerdotem „? Atqui annon non videat iſtha hæc de Epiſcopo ſcriba?

vocabulo Praepoſitorum Epiſcopos (1) indicat, omittit autem Presbyteros, quod eorum mentio ad inſtitutum non pertineret. Epiſtola autem LXVII. ex qua locum decerpſit, nominati a Cypriano Epiſcopi, Sacerdotes ſecundi ordinis, Diaconique fuerunt (2). Quare quidquid deinceps concludit Blondellus nugatorium eſt, omnibuſque ſuis partibus nutat, & claudicat.

Ad Firmilianum quod attinet, paucis expediri poteſt. Is enim Seniorum, Praepoſitorumque vocabulis, non quoſcumque Presbyteros indicavit, ſed eos dumtaxat, qui acceſſiſſent ad gubernacula Eccleſiaſticae Reipublicae, Epiſcopique appellarentur, ſimplicibuſque Presbyteris (3) antecellerent. Atque id quidem non arbitratu noſtro, ſed veritate, Firmilianique ſententia dici, ex eadem ipſa epiſtola, quam Blondellus nobis adverſari cenſet, perfacile intelligitur. Quare non eſt neceſſe, ut in hoc Blondelliano argumento refellendo diutius eſſe operam conterendam putem.

Sextum ac decimum argumentum Pontii, quo Diacono uſus

1 Confer epiſt. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. [illegible] Scribit enim ad Rogatianum Epiſcopum hunc modum. „ Graviter, & dolenter commoti ſumus ego, & collegae, qui praeſentes aderant .... lectis tuis literis, quibus de Diacono tuo conqueſtus es, quod immemor ſacerdotalis loci tui .... contumeliis .... te exacerbaverit. Et tu quidem honorifice circa nos, & pro ſolita tua humilitate feciſti, ut malles de eo nobis conqueri, cum pro episcopatus vigore, et cathedrae auctoritate haberes poteſtatem, qua poſſes de illo ſtatim vindicari .... Meminiſſe autem Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, idest Epiſcopos, & Praepoſitos Dominus elegit, Diaconos autem poſt aſcenſum Domini &c.

2 Epiſt. LXVII. al. LXVIII. pag. 175. „ Nec hoc in Epiſcoporum tantum, & Sacerdotum, ſed in Diaconorum ordinationibus obſervaſſe Apoſtolos animadvertimus &c.

3 Epiſt. inter Cyprianicas [illegible] pag. [illegible] edit. Oxon. „ Quum omnis poteſtas, & gratia in Eccleſia conſtituta ſit, ubi praeſident majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi, & ordinandi poſſident poteſtatem .... Qui autem hi ſint majores natu, explicat paullo poſt pag. [illegible] „ Poteſtas ergo peccatorum remittendorum Apoſtolis data eſt, & Eccleſiis, quas illi a Chriſto miſſi conſtituerunt, & Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſerunt. Hoſtes autem unius Catholicae Eccleſiae, in qua nos ſumus, & adverſarii noſtri, qui Apoſtolis ſucceſſimus, ſacerdotia ſibi illicita contra nos vindicantes, & altaria profana ponentes, quid aliud ſunt, quam Chore, & Dathan, & Abiron [illegible] .... [illegible] de Stephano Romano Pontifice agens, [illegible] (Nam Firmilianus [illegible] Epiſcopus, qui cum Cypriano [illegible]) „ Qui ſic de Epiſcopatus ſui loco gloriatur, & ſe ſucceſſionem Petri tenere contendit, ſuper quem fundamenta Eccleſiae collocata ſunt, multas alias Petras inducit [illegible] Epiſcopos & praepoſitos Eccleſiae, & Apoſtolis ſucceſſiſſe [illegible]

nſus eſt Cyprianus, teſtimonio nititur. Hæc enim ab eo eſſe ſtatuta Blondellus jactat. Primo, Cyprianum poſt baptiſmum mox ad Epiſcopatum erectum, Presbyterium, & Sacerdotium ſive accepiſſe, ſive emeruiſſe. Secundo, in presbyterio, & ſacerdotio creditos ei fuiſſe omnes Eccleſiaſticorum honorum gradus. Tertio, vitæ Cypriani ſtatum fuiſſe duplicem, primum Laici, alterum Presbyteri. Quarto, ad *Epiſcopatus gradum*, quem ante Presbyterium, & Sacerdotium ſive emeruiſſet, ſive accepiſſet, *electum neophytum*. Quinto, munus, quo maxime illuſtris fuit, ſacerdotium fuiſſe. Quare pari auctoritate Epiſcopos, Presbyteroſque excelluiſſe.

At Presbyterium ſatis explicate ab Epiſcopatu diſtinguit Pontius (1), atque huic attribuit ſacerdotii appellationem, quod eos præcipue ſacerdotes vocandos judicaret, qui ſuperiorem ejus ordinis gradum occupaviſſent. Eſt vero hic ſenſus verborum Pontii, quibus confidit Blondellus. Cyprianum vix myſteriis noſtris initiatum, fuiſſe ordinatum Presbyterum, paulloque poſt, cum tam exiguo tempore & plura, & præclara facinora edidiſſet, ſumma omnium ordinum conſenſione, dictum fuiſſe Epiſcopum Carthaginienſium. Itaque *neophytum*, ac *novellum*, cum multi reperirentur, & religionis cultu, & ordinatione antiquiores, fuiſſe ad Epiſcopatum nolentem raptum. Itaque tres vitæ Cypriani ſtatus fuiſſe, primum *laici*, alterum *Presbyteri*, tertium *Sacerdotis primi*. Quare quæ de *Presbyterio*, & *Sacerdotio* Blondellus turbat, cum aliena ab inſtituto Pontii ſint,

1 *Pag.* [illegible] *ejuſd. edit.* „ Non circa gratiam Dei mora, nulla dilatio. Parum dixi: „ Presbyterium, & Sacerdotium ſtatim accepit. Quis enim non omnes honorum gradus „ crederet, tali mente credenti? Multa ſunt quæ adhuc *plebejus*, multa quæ jam *Presbyter* fecit, [illegible] „ [illegible] Ad probationem bonorum „ operum [illegible] quod judicio Dei, & plebis favore ad officium *Sacerdotii*, & *Epiſcopatus* gradum adhuc neophytus, & ut putabatur novellus electus eſt „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Quæ tunc ardore plebis [illegible] „ [illegible] non tantum Epiſcopum, ſed „ [illegible] „ [illegible] „. Confer quæ ſequuntur. Sæpe „ autem Cyprianum Epiſcopum, & Pontificem, & [illegible] vocat.

ſint, nihil Catholicis exhibere negotii poſſunt. Pontius enim, ut perſpicue dilucideque ageret, *Presbyterium* a *Sacerdotio* primi gradus diſtinxit. His autem diſtinctis, animadverſiones quæque Blondellianæ nutent, corruantque, neceſſe eſt; quæ omnes ſumtæ, concluſæque ſunt, quod is Blondellus a Pontio confuſum Presbyterium cum primo Sacerdotio fuiſſe aut putaret, aut mentiretur.

Eſt autem decimum, ac ſeptimum argumentum petitum ex Patrum ſcriptis, qui quarto Eccleſiæ ſeculo floruerunt. Ac priore quidem loco Euſebium Cæſareenſem adverſarii (1) teſtem appellant. Ab hoc enim eos, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, Eccleſiaſque moderati ſunt, Presbyteros vocatos, & Presbyteratum, quem nos ſimplicem dicimus, *τὴν ἀνωτάτω τιμὴν ſupremum honorem* appellatum, & ordines in Eccleſia duos fuiſſe numeratos, ajunt, quorum unus ductorum, alter ſubditorum eſſet; qui rurſum in fidelium, ac catechumenorum claſſes divideretur. Eum, qui ſic ſtatuat, auctoritatem Epiſcoporum æquare, cenſent, poteſtati Presbyterorum ſimplicium.

Euſebio aſſentiri Hilarium Epiſcopum Pictavorum (2) pugnant, qui duos item ordines numeraverit, quorum unum, hoc eſt Sacerdotum in Aarone ſignificatum, alterum, ideſt diaconorum in Levi commonſtratum arbitraretur. De Hilario diacono, cujus teſtimonio abuti Puritani majorem in modum ſolent, ſingulari argumento agam, quod longiorem poſcat orationem.

Ego vero neſcio, ſtuporem ne Blondelli, an impudentiam, temeritatemque mirer. Cum enim tot extent ab Euſebio de Epiſcopis, Presbyteris, Diaconiſque relicta poſterorum memoriæ monumenta (3), quæ & perſpicua ſint, & obduci

1 Blondellus *ibid. cap.* 21. *pag.* 45 *ſeqq.*

2 Blondell. *ibid. cap.* 22. *pag.* 46. *ſeqq.*

3 Conſule Euſebium *lib.* II. *cap.* 1. *Hiſt. pag.* 41. *edit. Taurinenſis*. Clemens, inquit, " in VI. Inſtitutionum libro ita tradit. Ait enim poſt Servatoris aſcenſum (*Apoſtolos*) " Jacobum cognomine Juſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe ". Et *cap.* XXIII. *pag.* 70. " Cum Paulus ad Cæſarem provocaſſet, Romamque a Feſto miſſus eſſet, Judæi " qui inſidias ipſi ſtruxerant, ſpe ſua fruſtrati, in Jacobum fratrem Domini, cui EPISCO- " PALIS HIEROSOLYMORUM SEDES AB APOSTOLIS TRADITA FUERAT, ſubito convertunt.

Cap-

duci tenebris nullo modo poſſint, tum eadem Blondellus, dolo, ac fraude, tacitus prætermiſit, inque ſuum librum tranſtulit teſtimonia, quæ tametſi facilia explicatu ſint, tamen implicata aliquanto eſſe viderentur.

Quis autem neſciat, Epiſcoporum, qui a Presbyteris diſtincti eſſent, hiſque auctoritate dignitateque præſtarent, inſtitutionem jam uſque a primis Eccleſiæ temporibus ductam ab Euſebio fuiſſe, confirmatamque (1) multis eam, quæ in hoc genere, voluntate Chriſti, Apoſtolorumque conſenſu, invaluerat, traditionem? Age vero qui Ignatii Epiſtolas probavit (2), in quibus tam diſtincte de Epiſcopis Chriſti ſententia inſtitutis, de Presbyteris, deque Diaconis ageretur, is ne Presbyterorum dignitati, quæ erat inferior, dignitatem æquaſſet ſuam? Atque eſt illud etiam incredibile, ut qui catalogos ſingularium Epiſcoporum, qui Eccleſias rexiſſent, ab Irenæo, Hegeſippo (3), aliiſque editos, & deſcripſit, & laudavit, is oblitus ſui, accederet opinioni Aerianorum? Quid? Si in quoque libro Hiſtoriæ quærat, qui Epiſcopi Eccleſias ſub quoque Imperatore moderati ſint, hoſque non plures, qui eumdem cœtum moderarentur, ſed ſingulares, quorum unus alteri ſucceſſiſſet, commemoret? An Epiſcopus ſeriem (4) tradens Epiſcoporum,

,, Cap. xxiv. pag. 75. ,, Primus poſt Marcum Evangeliſtam Alexandrinæ Eccleſiæ adminiſtrationem ſuſcepit Annianus ,, . Et lib. III. cap. 2. pag. 70. Ceterum poſt Pauli, Petrique Martyrium primus Eccleſiæ Romanæ Epiſcopatum ſuſcepit Linus ,, . Confer §. hujus num. II.

1 Confer notas, quæ ſuperiorem ... Adde etiam lib. III. Hiſt. Euſeb. cap. xx. pag. 89. & lib. III. cap. xxiii. pag. 92. ubi ,, Cum poſt obitum Tyranni, inquit, (hoc eſt Domitiani) ex Inſula Pathmo Epheſum rediiſſet Joannes, ad finitimas quoque provincias rogatus ſe conferebat, partim ut Epiſcopos conſtitueret, partim ut Eccleſias integras diſponeret, ac formaret, partim etiam, ut homines ſibi a divino Spiritu indicatos in Clerum quemdam, ſeu ſortem Domini ſeparet ,, . Sed ſimilia paſſim in Hiſtoria Euſebii reperiuntur.

2 Lib. III. Hiſt. cap. xxxvi. pag. 114. ſeqq.

3 Vide num. II. hujus Paragraphi.

4 Cap. iv. lib. III. Hiſt. pag. 81. ,, Timotheus ... Eccleſiæ Epheſinæ Epiſcopatum primus accepiſſe dicitur ... Titus Inſulæ Cretæ Eccleſiarum Epiſcopus ... Linus primus poſt Petrum ... Eccleſiæ Romanæ Epiſcopatum adeptus eſt ... Clemens quoque is, qui tertius Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus eſt conſtitutus. Areopagitam illum nomine Dionyſium ... Athenienſis Eccleſiæ primum Epiſcopum fuiſſe tradit alter quidam Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus antiquiſſimus ſcriptor ,, . Cap. xi. pag. 94. ,, Omnes uno conſenſu Simeonem filium Clopæ ... Epiſcopali ſede dignum judicarunt. Cap. xiii. pag. 94. ,, Linus Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus ... Anacleto deinde eam regendam tradidit

rum, quos, Blondello prædicatore, pares dignitate, auctoritateque Presbyteris fuiſſe exiſtimabat, omiſſis reliquis Presbyteris, unius tantummodo feciſſet mentionem? Sed quid multis eſt opus? Annon idem ille eſt Euſebius, qui Cornelii Epiſtolam ad Fabium Antiochenum, quæ ſcripta adverſus Novatianum fuit, maximi fecit, in ſuamque Hiſtoriam tranſtulit? qua in Epiſtola Pontifex quot Presbyteris præſideret (1), ſcripſit. At Presbyterorum nomine vocat Epiſcopos libro v. & vi. (2) Hiſtoriæ. Quis negat? Quamquam ſunt ea verba conſuetudini temporum accommodata, quibus florebant Irenæus Epiſcopus Lugdunenſium, & Alexandrinus Clemens. Tunc enim obtinuiſſe morem Presbyterorum vocabulo appellandi Epiſcopos, diximus, non quo Presbyteri *ſimplices* æquales, pareſque Epiſcopis eſſent, ſed quo Epiſcopi primum gradum ſacerdotii occupantes, primi quoque gradus, ordiniſque Presbyteri dici commode poſſe viderentur. Neque vero *Presbyteros Epiſcopis* æquavit Euſebius.

„ [illegible] Cap. [illegible] pag. [illegible] „ Primus Alexandrinorum Eccleſiæ Epiſcopus Anianus [illegible] [illegible] Polycarpus [illegible] Cap. [illegible] pag. [illegible]

1 Cap. [illegible] pag. [illegible]

2 Lib. v. Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] & lib. vi. cap. [illegible] pag. [illegible]

ſebius, propterea quod Origenem fuiſſe ſupremo honore dignum ab Epiſcopis judicatum tradiderit. Quamvis enim Origenem Epiſcopi Presbyterum ordinarunt, tamen, cum tanta eruditionis exiſtimatione floreret, judicare dignum potuerunt, qui Epiſcopatu in Eccleſia (1) potiretur. Nec Epiſcopatum continuo obtinent, qui pares cenſentur adminiſtrandæ, gubernandæque Eccleſiæ. Eſt item veri eorum reſponſio ſimilis, qui *Presbyteratum* (2) vocari *ſupremum honorem* ab Euſebio potuiſſe putant, ſi habeatur inferiorum ordinum ratio. Quum enim præſtantior Presbyter Diacono ſit, ſupremus ſit honor presbyteratus, neceſſe eſt, ſi cum diaconatu comparetur. Jam vero Presbyterum Euſebius, niſi voluntate Epiſcopi (3), jus docendi ſibi arrogare potuiſſe, negat. Extremus locus Euſebii (4), quem tantopere Blondellus vexat, non eſt ad rem. Alioqui Diaconi, quos cum Epiſcopis, & Presbyteris, Doctorum nomine complectitur Euſebius, æquales Epiſcopis, Presbyteriſque eſſent, quod ne Puritani quidem conceſſerint. Reipublicæ namque noſtræ duos eſſe ordines Euſebius ſcribit, unum Doctorum, alterum Laicorum. Laicos porro in baptizatos, & catechumenos partitur. Doctorum autem vocabulo, quos tandem niſi Eccleſiaſticos indicat? Eccleſiaſticorum vero quis neget, tres potiſſimum ordines fuiſſe ab Euſebio numeratos, unum Epiſcoporum, qui ceteris eſſet excellentior, alterum Presbyterorum, qui Diaconis præſtarent, tertium Diaconorum? Quod ſi horum trium in præparatione Evangelica non meminit Euſebius, contentuſque *generali*, quam vocant, diſtinguendi Laicos ab Eccleſiaſticis ratione fuit, non ſequitur, reprobatum ab illo unquam fuiſſe modum ſubdividendi Doctorum ordinem in claſſes tres, quem modum aliis in libris tenuiſſet. Id autem

1 Euſebius lib. VI. cap. VIII. Hiſt. pag. 190. « Probatiſſimi, & maxime inſignes « apud Palæſtinam Antiſtites Cæſarienſis ſcilicet, & Hieroſolymitanus cum Origenem ſupre- « mo [illegible] « [illegible] ſupremo honore dignum judicaſſent, manus ei imponentes, Pre- « ſbyterum ordinaverunt.

2 [illegible] Diſſ. [illegible] Tract. Diſſ. de Epiſc. [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. an. [illegible]

3 Ibid. cap. XXVIII. pag. [illegible] & Alexander Hieroſolymorum, & Theoctiſtus Cæ- « ſareæ apud Palæſtinam Epiſcopi [illegible] interpretationem ſanctæ ſcripturæ, ac reliquum « omnem Eccleſiaſticæ Doctrinæ officium permiſerunt.

4 Vide ſupra pag. [illegible] hujus vol. art. [illegible]

ſi ita ſe haberet, nihil negotii eſſet, Patrum ſententias, atque decreta pervertere, qui quod uno in loco explicate dixiſſent, aliis in locis tacuerunt, propterea quod idem tunc ad eorum inſtitutum pertinere non putarent.

De Hilario Pictavienſi pauca dicam. Itaque ille Sacerdotum (1) nomine Epiſcopos imprimis ſignificavit. Cum enim indicatos ab Aarone ſacerdotes fuiſſe confirmarit; Aaron autem Pontifex Hebræorum Maximus fuerit, ſequitur ut Hilarius non quoſcumque intellexerit, ſed eos, qui primum ſacerdotii gradum obtinerent. Ac omittere quidem Blondellus (2) locum Hilarii poterat, cum hujus viri luculentiſſima teſtimonia ſint, quibus non debilitetur modo error Puritanorum, ſed etiam funditus labefactetur. Eſt vero Hilarii in octavo de Trinitate libro inſignis locus. In eo namque libro Epiſcopos (3) ab Apoſtolo indicari ſcribit, principeſque Eccleſiæ eoſdem & appellari, & eſſe. Miror autem quid ſit, quod Hilarium Blondellus ſui erroris teſtem appellet, hominem & Epiſcopum, & acerrimum defenſorem dignitatis ſuæ: omittatque Athanaſium (4) Luciferum Cala-

ritanum

1 S. Hilarius in Pſalmum [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. [illegible], ubi hanc ſententiam deſcripſit: „Domus Iſraël benedicite Dominum, domus Aaron benedicite Dominum, domus Levi benedicite Dominum, qui timetis Dominum, benedicite [illegible] [illegible]

2 Ibid. cap. [illegible], pag. [illegible]

3 Pag. [illegible] ſeq. edit. [illegible] „Beatus Apoſtolus Paulus formam conſtituendi Epiſcopi [illegible] [illegible]

4 Vide ſupra pag. [illegible] not. [illegible] hujus [illegible]

ritanum, alioſque Patres, qui quarto Eccleſiæ ſeculo non minore doctrina, exiſtimationeque virtutis floruerunt [1].

Octavum, ac decimum argumentum repetunt adverſarii ex Hilarii diaconi in epiſtolas Pauli [2] Commentariis. Vixit is Hilarius Damaſi tempore. Multa vero de Epiſcopis, atque Presbyteris diſputavit, quibus maxime niti, atque confidere Puritani [3] ſolent. Colligenda autem omnia, atque in hunc locum transferenda ſunt, ne quid a nobis quiſquam prætermiſſum fuiſſe queratur. Habet igitur Hilarius in IV. epiſtolæ ad Epheſios caput hoc modo. „ Apoſtoli Epiſcopi.
„ Prophetæ vero exploratores ſunt Scripturarum, quamvis
„ inter ipſa primordia fuerint Prophetæ, ſicut Agabus, &
„ quatuor virgines Prophetantes, ſicut continetur in actis
„ Apoſtolorum, ſed propter rudimenta fidei commendan-
„ da, nunc autem interpretes Prophetæ dicuntur. Evan-
„ geliſtæ diaconi ſunt, ſicut fuit Philippus; quamvis non
„ ſint ſacerdotes; evangelizare tamen poſſunt ſine cathedra,
„ quemadmodum & Stephanus, & Philippus memoratus.
„ Paſtores poſſunt eſſe Lectores, qui lectione ſaginant popu-
„ lum audientem, quia non in pane tantum vivit homo,
„ ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. Magiſtri
„ vero Exorciſtæ ſunt, quia in Eccleſia ipſi compeſcunt, &
„ verberant inquietos, ſive ii, qui litteris, & lectionibus
„ infantes ſolebant imbuere, ſicut mos Judæorum eſt, quo-
„ rum traditio ad nos tranſitum fecit, quæ per negligen-
„ tiam obſolevit. Inter iſtos poſt Epiſcopum plus eſſe intel-
„ ligitur, qui propter reſeratum occultum Scripturarum
„ ſenſum prophetare dicitur, præſertim, quia futuræ ſpei
„ verba depromit. Qui ordo nunc poteſt eſſe presbyterii.
„ Nam in Epiſcopo omnes ordines ſunt, quia PRIMUS SA-
„ CERDOS EST, hoc eſt PRINCEPS EST SACERDOTUM, & Pro-
„ pheta, & Evangeliſta, & cetera adimplenda officia Ec-
„ cleſiæ in miniſterio fidelium; tamen poſtquam omnibus lo-

 „ cis

1 Confer quæ ſcripſi ſupra pag. 124. not. 3. hujus vol.
2 Tomo II. in Appendice op. S. Ambroſii edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag. 241.
3 Ita quidem Salmaſius Diſſert. de Epiſc. & Presbyt. cap. 3. pag. 215. Blondellus ibid. cap. 22. pag. 47. ſeqq.

„ cia Eccleſiæ ſunt conſtitutæ, & officia ordinata, aliter
„ compoſita res eſt, quam cœperat. Primum enim omnes
„ docebant, & omnes baptizabant quibuſcumque diebus,
„ vel temporibus fuiſſet occaſio. nec enim Philippus tem-
„ pus quæſivit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, ne-
„ que jejunium interpoſuit, neque Paulus, & Silas tempus
„ diſtulerunt, quo Optionem carceris baptizarent cum
„ omnibus ejus, neque Petrus Diaconos habuit, aut diem
„ quæſivit, quando Cornelium cum omni domo ejus ba-
„ ptizavit, nec ipſe, ſed baptizare juſſit fratribus, qui cum
„ illo ierant ab Joppe. Adhuc enim præter ſeptem diaco-
„ nos nullus fuerat ordinatus. Ut ergo creſceret plebs, &
„ multiplicaretur, omnibus inter initia conceſſum eſt, &
„ evangelizare, & baptizare, & ſcripturas in Eccleſia ex-
„ planare. At ubi omnia loca circumplexa eſt Eccleſia,
„ conventicula conſtituta ſunt, & rectores, & cetera offi-
„ cia in Eccleſiis ſunt ordinata, ut nullus de clero auderet,
„ qui ordinatus non eſſet, præſumere officium, quod ſci-
„ ret non ſibi creditum, vel conceſſum, & cœpit alio or-
„ dine, & providentia gubernari Eccleſia; quia ſi omnes
„ eadem poſſent, irrationabile eſſet, & vulgaris res, & vi-
„ liſſima videretur. Hinc ergo eſt, unde nunc neque Dia-
„ coni in populo prædicant, nec clerici, vel laici bapti-
„ zant, neque quocumque die credentes tinguntur, niſi
„ ægri. Ideo non per omnia conveniunt ſcripta Apoſtoli or-
„ dinationi, quæ nunc in Eccleſia eſt, quia hæc inter ipſa
„ primordia ſunt ſcripta. Nam & Timotheum (Presbyte-
„ rum a ſe creatum) Epiſcopum vocat, quia primum Preſ-
„ byteri *Epiſcopi* appellabantur, ut recedente uno, ſequens
„ ei ſuccederet. Denique apud Ægyptum Presbyteri conſi-
„ gnant, ſi præſens non ſit Epiſcopus. Sed quia cœperunt
„ ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tuen-
„ dos, immutata eſt ratio, proſpiciente Concilio, ut non
„ ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum multorum ſacer-
„ dotum judicio conſtitutum, ne indignus temere uſurpa-
„ ret, & eſſet multis ſcandalum. In lege naſcebantur ſa-
„ cerdotes ex genere Aaron, Levitæ; nunc autem omnes
„ ex

„ ex genere ſunt ſacerdotali, dicente Petro Apoſtolo, *quia*
„ *eſtis genus regale, & Sacerdotale*. Ideoque ex populo po-
„ teſt fieri Sacerdos „. Rurſum in caput tertium Prioris ad
Timotheum Epiſtolæ *p.* 295. „ Poſt Epiſcopum, *inquit*, diaconi
„ ordinationem Apoſtolus ſubiecit. Quare? Niſi quia Epi-
„ ſcopi, & Presbyteri una ordinatio eſt? Uterque enim ſa-
„ cerdos eſt. Sed Epiſcopus primus eſt; ut omnis Epiſco-
„ pus Presbyter ſit, non omnis presbyter Epiſcopus. Hinc
„ enim Epiſcopus eſt, qui inter Presbyteros primus eſt.
„ Denique Timotheum Presbyterum ordinatum ſignificat,
„ ſed quia ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus erat.
„ Unde & quemadmodum Epiſcopum ordinet, oſtendit.
„ Neque enim fas erat, aut licebat, ut inferior ordinaret
„ majorem. Nemo enim tribuit, quod non accepit „.
Ex his Hilarii verbis adverſarii colligunt: Quinque initio Eccleſiaſticorum munerum diſtinctiones fuiſſe. Primo, Apoſtolorum, ſeu Epiſcoporum. Secundo, Prophetarum, qui futura prædicerent, cujuſmodi Agabus, & Philippi Diaconi filiæ fuerunt; quamquam eos etiam, ſed minus proprie, appellat Prophetas Hilarius, qui Scripturas explicare deberent. Tertio, Evangeliſtarum, hoc eſt Diaconorum. Quarto, Paſtorum, quos fuiſſe *Lectorum* ſimiles arbitratur. Quinto, Magiſtrorum, ſeu Exorciſtarum. Animadvertunt deinde adverſarii in Eccleſiæ primordiis non fuiſſe opus ordinatione, auctore Hilario, ut obire cuipiam Eccleſiaſticum munus liceret. Hanc enim conſuetudinem invaluiſſe, cum late, longeque propagata religio eſt. Quare χειροθεσίας non divini, ſed eccleſiaſtici juris eſſe. Synonyma porro fuiſſe *Presbyteri, Epiſcopique* vocabula. Nam Timotheum, qui a Paulo ordinatus eſt *Presbyter*, fuiſſe Epiſcopum appellatum. Inde eum, qui Presbyteris in quaque Eccleſia antiquior eſſet, in conſeſſu primam obtinuiſſe ſedem, & caput fuiſſe ceterorum. Id vero non Hilarii auctoritate modo, ſed etiam illuſtribus totius Chriſtianæ antiquitatis monumentis confirmari poſſe. Huc enim ſpectare, quod Apoſtulus jubet, ne quis neophytus Epiſcopus createtur, quodque ſynodi Nicæna, Sardicenſis, Laodicena, Arelaten-

latenſis, & Pontifex Siricius probant. Non diſcrepare Clementem Romanum, qui *primitias*, hoc eſt primos, qui adducti ad Chriſtianam religionem fuerant, ab Apoſtolis auctos Epiſcopatus honore fuiſſe ſcribit Conſtitutis vero amplificatiſque Eccleſiæ rebus, ne, æquales cum eſſent omnes, perturbatio oriretur, & magna confuſio, majori natu honorem, ut patri, fuiſſe adhibitum, quin ei quiſquam hanc gloriam invideret. Id cleri conſidentis, ſtantiſque populi conſenſu fieri conſueſſe. Hanc Reipublicæ Chriſtianæ formam, rationemque vivis Apoſtolis fuiſſe. Eum autem, qui antiquior cum eſſet, aliiſque præcederet, remque Eccleſiaſticam, quaſi rector, inſpectorque adminiſtraret, fuiſſe Epiſcopum vocatum, cui rem Presbyteri ceteri gratam facturi, id vocabuli genus tribuerunt, quo ipſi etiam ante gaudere conſuevisſent. Cumque deinceps augeri opes Epiſcopi, dignitaſque amplificari cœpiſſet, ita fuiſſe affectos collegas Presbyteros, ut quod ille humano jure obtinebat, id divina voluntate illi eſſe traditum arbitrarentur. Hinc autem eveniſſe, ut, quod ab aliquibus olim uſurpatum eſſet, factum poſt fuerit ſermone tritum proverbium: *Omnis Epiſcopus Presbyter*, non *omnis Presbyter Epiſcopus*. Jam vero quum Presbyter ordinatione ceteris ſenior aptus interdum ad rem bene gerendam non videretur, immutatam fuiſſe rationem, conſtitutumque, ut *non ordo*, *ſed meritum crearet Epiſcopum*. Quamquam aliquanto eſſe cauſſam hujus immutationis ab Hieronymo indicatam prima ſpecie diſcrepantem. Nam hunc ſublatum fuiſſe conſuetudinem eligendi antiquiorem teſtari, vitandorum ſchiſmatum cauſſa. Verumtamen in idem fere hæc, atque illa, quæ ſunt ab Ambroſiaſtro, ſeu Hilario, ſcripta recidere. Cum enim eſſent, qui ambitione ducti munire ſibi ad Epiſcopatum viam conarentur; ab his antiquiorum Presbyterorum imbecillitatem, ſtuporem, imperitiamque accuſari conſueviſſe, dividique populos in factiones, quarum factionum aliqua Eccleſiaſtici *principatus* cupido ſuffragaretur. Hujuſmodi Diotrephem, Thebuthim, Valentinum, alioſque fuiſſe. Inde ad nonum uſque ſeculum manaſſe, quædam, ex quibus veterem Eccleſiæ morem cognoſcere liceret.

ret. Nam eos, qui præfecti Eccleſiis eſſent, *Papas* vocatos fuiſſe, quaſi propter ætatem reliquorum parentes eſſent. Rurſum in quaque Provincia unum aliquem ordinatione antiquiorem fuiſſe, qui, ut canon Apoſtolicus præſcribit, Epiſcopis ejuſdem ipſius Provinciæ antecelleret; idque jam Synodi, quæ anno 341. celebrata Antiochiæ eſt, auctoritate confirmari, efficique poſſe. Quid? Si Palmam Amaſtrianorum Antiſtitem ſecundo ſeculo Epiſcoporum Ponti Concilio, ut qui omnium antiquiſſimus eſſet, Euſebius præfuiſſe ſcribat? Cyprianum præterea, cum intellexiſſet poſtulari a populo Epiſcopum ſe, latebras quæſiviſſe, quod antiquioribus cedendum arbitraretur. Atque Cornelium Pontificem fuiſſe Epiſcopum factum *de Sacerdotum antiquorum Collegio*. Quinetiam Pudentianum a Cuiculis, *novitatem Epiſcopatus feciſſe*, fateri, *ut ſuſtineret, quid majores judicarent*. Immo vero *conſentores* interdum ab Epiſcopis fuiſſe collegas appellatos. Statutum quoque interdum fuiſſe, ut qui inſectatus majorem natu contumelia eſſet, a vicinis Epiſcopis argueretur; ut ne cui ſcelere implicato jus ſeniorem accuſandi eſſet, ut ne primæ ſedis Epiſcopus *Princeps Sacerdotum*, aut *ſummus Sacerdos, ſed primæ ſedis Epiſcopus vocaretur*; ut qui antiquior ordinatione eſſet, is in provincia inter Epiſcopos primas obtineret partes, ut Maſſilienſis Proculus in Eccleſiis Provinciæ ſecundæ Narbonenſis, vel quas ſuas Parochias, vel in quibus ſuos diſcipulos ordinatos fuiſſe conſtitiſſet, primatus haberet dignitatem. Accedere ad hæc conqueſtiones Syneſii, qui ægre patiebatur, ut qui recens adlectus in clerum fuerat, is antiquis ſacerdotibus refiſtere auderet. Romanos item *conſecratum divinæ inſtitutionis ordine* fuiſſe Bonifacium *veterem Presbyterum* dixiſſe. Atque huc denique ſtatuta, ſententiaſque Synodorum Regenſis *an.* 439. Bracarenſis *an.* 563. Narbonenſis *an.* 589. Toletanæ IV. *an.* 633. Herodeſordienſis *an.* 673. & Pontificum Leonis Magni, Hilarii; ac Patrum Auguſtini, Fulgentii, & Hincmari Remenſis ſpectare. Deſiiſſe paullo poſt exactos Apoſtolos antiquiorem Presbyterum ad primam cathedram evehendi morem, paullatimque obſoleviſſe conſuetudinem, qua fiebat, ut Metropolim moderarentur, qui ordinatio-

nationis antiquitate ceteris Epiſcopis Provinciæ præſtarent; demtaque una Africa, in aliis regionibus jus Metropoliticum in eum fuiſſe translatum, qui in Principe urbe Provinciæ Epiſcopatu potiretur. Igitur Hilario teſte primum communi conſilio Presbyterorum nulli ſedi addictorum Eccleſiam regi conſueſſe, nec ullum, præter Chriſtum, ubivis locorum fuiſſe habitum Chriſtianorum caput. Tum ſenioribus fuiſſe conceſſum, ut prima in Cathedra ſederent, ordineque fratribus pari honoris, & poteſtatis conſortio inſtructis præirent, paullatimque rectores fierent, tandemque in eos, qui conſenſu populi delecti Antiſtites eſſent, traductam fuiſſe non dignitatem modo; ſed etiam poteſtatem. Immo vero, Hilarii opinione, licet Eccleſiaſtico jure *non omnis Presbyter Epiſcopus* ſit, Epiſcopi tamen, & Presbyteri *unam eſſe ordinationem*, adeoque parem jure divino auctoritatem. Idque jam magis magiſque confirmari *Ægyptiorum* more poſſe, qui, Hilario confitente, ſi Epiſcopus non adeſſet, conſignari initiatos a Presbyteris, patiebantur. Non fuiſſe autem legem, qua, Hilarii tempore, cavebatur, ne Diaconi conciones ad populum haberent, omnium Eccleſiarum communem. Nam Ephræmum *Syrum*, & Johannem Chryſoſtomum orationes dixiſſe, cum Diaconi munus obirent, & graves, & elegantes. Plura, quæ rem demonſtrent, produci in medium exempla poſſe; ſed cum hæc ſatis ſint, nihil eſſe cauſſæ, quamobrem prætermittenda non videantur.

Ego vero primum quid de Hilario ſentiam, tum quæ ſit ejus de Epiſcoporum inſtitutione, auctoritateque opinio, poſtremoque quemadmodum ſint animadverſiones adverſariorum refellendæ, dicam. Itaque fuerunt, qui (1) Hilarium ad Luciferianos defeciſſe defenderent. Quorum ſi vera eſt ſententia, futurum arbitror neminem, qui illum ceteris Eccleſiaſticis Scriptoribus vetuſtate, religione, auctoritateque illuſtribus, quibuſcum Catholicis noſtris præclare convenit, præferendum putet. Sed quoniam fuiſſe majorum memoria, eſſeque hoc tempore permultos intelligo, eoſque jam eruditionis,

1 Bellarm. *de Script. Eccl. pag.* 174. *tom.* 111. *opp. edit. an.* 1718.

doctrinæque laude (1) præſtantes viros, qui Hilarium auctorem commentariorum in epiſtolas Pauli, conjunctum ſocietate communionis Eccleſiaſticæ cum Damaſo Pontifice, minimeque proinde contemnendum arbitrarentur (quibus propter rationum momenta, quibus nitebantur, atque fidebant, quaſque eſſe video ſimillimas veri, aſſentior) dabo equidem, eſſe illi in hoc genere adhibendam fidem.

Verum eſt Hilarii a decretis Puritanorum omnino diſcrepans ratio. Id autem ut conſtet, explicem illius necesse eſt, atque evolvam diligenter ſententiam. Sed ſtatuit ille quidem initio ab *Epiſcopis* occupari locum *Apoſtolorum*. *Apoſtoli*, inquit, *Epiſcopi ſunt*. Quis negat? Etſi enim pares Apoſtolis non eſſe Epiſcopos, ſucceſſores tamen *Apoſtolorum* eſſe fatemur. Quod certe Puritani aut numquam, aut ægre conceſſerint. Quamobrem liquet, eſſe nobis ipſo in limine Hilarium conſentientem. Quod *explanatores Scripturarum* Prophetarum, & *Diaconos* Evangeliſtarum, & *Lectores* Paſtorum, & *Exorciſtas* Magiſtrorum nomine Hilarius vocet, nihil noſtra intereſt. Hæc enim ſcribens ab Irenæi, Tertulliani, Origenis, aliorumque veterum doctrina recedit, quibus nos de ſcripturis agentibus plurimum eſſe tribuendum defendimus. Quid autem a veterum doctrina dico? ſi labefactari ab eo, quod ad interpretandi hujuſce Paulini loci rationem ſpectat, Eccleſiæ communem ſententiam non ſolum Orthodoxi pugnent, ſed etiam Blondellus fateatur? Jam vero omnes ordines Epiſcopatu contineri, quod Epiſcopus ſit *primus ſacerdos*, *hoc eſt ſacerdotum princeps*, quotuſquiſque eſt Presbyterianorum, qui nobis eſſe ultro concedendum putet? Nam Presbyteriani *ſacerdotium* eſſe in Eccleſia verum negant. Sacerdotum autem Principem, multo magis. At Hilarius contra & ſacerdotes ſecundi ordinis, & ſacerdotium ſummum, hoc eſt Epiſcopatum ponit, quod ſacerdotium, cum majus, ſuperiuſque ſit, ordines inferiores complectitur. Huic Catholici aſſentiuntur. Quare non cum Catholicis Hilarius, ſed cum Presbyteria-

 nis

1 *Petavius lib. 1 Hierarch. Eccleſ. cap. III. pag. 31. edit. Antwerp. Et Monachi e. Maur. tom. 2. opp. Ambr. edit. Pariſ. pag. 24. in Admon. in Comm. in 13. epiſt. Pauli.*

nis pugnat. Sequitur, quod eſt de *diſpoſitis aliter rebus*, quam cœperant, ubi omnibus in locis Eccleſiæ conſtitutæ ſunt, & munera diſtributa. Hæc autem non ita accipienda ſunt, quaſi ſublatis Apoſtolis, inſtituti ordines Eccleſiæ fuerint arbitrio Chriſtianorum. Id enim nuſquam Hilarius ſcripſit. Eſt igitur hæc omnino verborum Hilarii ſignificatio, officia, quæ inſtituta jam ante a Chriſto fuiſſent, cum nondum aucta, & amplificata eſſet Eccleſia, non fuiſſe pluribus diſtributa, ſed aliquibus tantum, ut diaconatus ſeptem ſolummodo viris, quorum eſt in Actis Apoſtolicis facta mentio. Itaque cum tam pauci miniſtri reperirentur, laicos, qui Chriſtianam religionem colebant, ſi opus eſſe cognorant, iis muneribus interdum fungi conſueſſe, quibus, quanquam ad Eccleſiaſticos pertinent, tamen fungi cuique, ſi neceſſitas poſtulat, licet. Quamobrem & baptiſmi ſacramentum laicos adminiſtraſſe, & tempus, quo eſſe adminiſtrandum Eccleſia deinceps decrevit, non æque fuiſſe obſervatum. Propagata autem late, longeque religione Chriſtiana, non ſolum auctum Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorumque, quorum Apoſtoli, & Lucas in libris novi Teſtamenti identidem meminerunt, numerum fuiſſe; ſed etiam alia officia inſtituta, cautumque, *ut nullus de clero auderet, qui ordinatus non eſſet præſumere officium, quod ſciret non ſibi creditum, vel conceſſum*. At in his officiis non numerabantur, quæ ita propria erant Presbyterorum, & Epiſcoporum, ut uſurpari ab aliis nullo modo poſſent. Numquam enim aut *ordinandi* Presbyteri Catholici, aut Diaconi, aliique inferiores Clerici conſecrandi corporis, & ſanguinis Domini jus ſibi arrogarunt. Quare de hujuſmodi muneribus officiiſque Ambroſiaſter, hoc eſt Hilarius ſilet; de facultate autem docendi, baptizandique loquitur, quæ certe committi Diaconis poteſt, ſi Præſulibus e re Eccleſiæ videatur. *Hinc ergo eſt*, inquit, *unde nunc neque diacones in populo prædicant, nec clerici, vel laici baptizant*. Subdit proinde Hilarius in his rebus tantummodo, *non per omnia convenire ſcripta Apoſtoli ordinationi*, *hoc eſt* diſciplinæ, *quæ nunc in Eccleſia eſt*. At Hilarius, *Timotheum Presbyterum* ab Apoſtolo *creatum*, Epiſcopum in Pauli *ejuſdem* literis

teris

teris appellari, teſtatur *Quia primum presbyteri*, inquit, *Epiſcopi appellabantur, ut recedente uno ſequens ei ſuccederet*. Non equidem nego. Nam Epiſcopos interdum ab antiquis Scriptoribus fuiſſe presbyterorum vocabulo indicatos, dixi. Mortuo autem Epiſcopo ei unum aliquem e collegio Presbyterorum delectum ſucceſſiſſe, facile patior. Quod ſi Hilarius *recedente uno Epiſcopo*, *ſequentem ei ſucceſſiſſe* affirmat, non ſequitur *ſequentis* voce fuiſſe ab eo *antiquiorem* ordinatione *presbyterum*, ſed *alterum* presbyterum indicatum, quem Clerus ſciviſſet, utilem Eccleſiæ futurum. Initio enim Epiſcopi deligi e cœtu presbyterorum conſueverant. Uſu namque obtinuit, ut qui ſuccedit *ſequens* vocetur, ſive ſit *ſenior* ordinatione, ſive junior. Sed cum, temporum progreſſione, minus apti, qui rempublicam Chriſtianam adminiſtrarent, viſi aliquando Presbyteri fuiſſent, factum hinc eſt, ut ratio immutaretur, adeo ut non ſolos Presbyteros, ſed etiam diaconos eligere Epiſcopos liceret. Quæ res e Synodi illius, quam Hilarius memorat, (1) decretis colligitur. Quocirca ſapienter eſt ab Hilario animadverſum, diu ante ſuam ætatem, mortuo Epiſcopo, *ſequentem*, videlicet *alterum* eidem e gradu presbyterorum ſuccedere ſuiſſe ſolitum; poſt vero non ita ſeſe rem habuiſſe, cum *diaconi* etiam, ſi viſum clero fuiſſet, in eum gradum honoris conſcendere valerent. Jam vero conſignaſſe presbyteros Alexandriæ, ſi Epiſcopus aberat, defendit (quod facile concedimus, obtinet enim is uſus hac etiam ætate in pleriſque Eccleſiis Orientis) *ordinaſſe* autem numquam. Id namque munus, ut paullo ante diximus, cum ad Epiſcopum omnino pertineat, ita ut ne *committi* quidem illius voluntate cuiquam alteri in inferiore ordine conſtituto queat, a Presbytero uſurpari non poterat. Addit ſubinde: *ſed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio proſpiciente Concilio, ut non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum multorum Sacerdotum judicio conſtitutum*. Quid hoc eſt *ſequentes*? An ceteris Presbyteris ordinatione antiquiores? Cur igitur decretum non fuit ab

1 Vide Petavium lib. 1. de Eccl. Hierarch. cap. 1111. pag. 57. edit. Antwerp.

Synodo, conſiſtendum eſſe in ordine, alterumque Presbyterum, qui etſi junior, virtute tamen præſtantior eſſet, quærendum? Non igitur ea, teſte Hilario, primorum Chriſtianorum diſciplina fuit, ut antiquiorem Presbyterum eſſe Epiſcopum conſtituendum, arbitrarentur. Sed cum, Epiſcopo vita functo, ex ordine, ſeu collegio Presbyterorum unum aliquem, qui ipſis idoneus videretur, Antiſtitem deligere conſueſſent, cognoſſetque deinde Synodus (1), rem ſeſe Eccleſiæ utilem facturam, ſi eum creari juſſiſſet, cujus tametſi inferior gradus, illuſtriora nihilominus in rempublicam Chriſtianam merita, atque præſtantior virtus eſſet, factum hinc eſt, ut deinceps non presbyteri ſolum, ſed etiam diaconi ſæpe, nonnumquam vero clerici ex ordine inferiore, ut in aliis urbibus, ſic etiam Alexandriæ Epiſcopi crearentur. Quare poſt Alexandrum Athanaſius (2) Diaconus dictus Epiſcopus Alexandrinorum fuit. Atque hoc ſane inter veteris, novique Teſtamenti Sacerdotium intereſſe Hilarius ſcribit In vetere Sacerdotes, nonniſi ex Aaronis ſtirpe fuiſſe, in novo autem omnes, qui baptizati ſunt, deligi, conſtituique ſacerdotes poſſe Quamobrem Chriſtianos fuiſſe a Petro *regale, atque ſacerdotale genus* vocatos. Quæ cum ita ſint, ſatis conſtat, priorem Ambroſiaſtri, ſeu Hilarii locum, nihil continere, quod cum orthodoxæ religionis decretis pugnet. Immo vero ſi verum fateri Puritani velint, eſſe in eo concedent multa, quæ componi cum ipſorum errore nullo modo poſſint.

Venio ad alterum Hilarii ejuſdem, quo Blondellus abutitur, teſtimonium. Is igitur unam eſſe Epiſcopi, atque Presbyteri ordinationem ſcribit. Utrumque enim eſſe ſacerdotem. Ergo poſt Epiſcopum memorari ab Apoſtolo Diaconum, quin mentio fiat Presbyterorum. Verum unam eſſe Presbyteri, Epiſcopique (quod ad conſecrandi corporis, & ſanguinis Domini, offerendique poteſtatem attinet, qua in re ſacerdotii munus potiſſimum conſiſtit) ordinationem nemo quidem noſtrum negaverit. Quare ſi hoc ſibi Hilarius voluit,

Ca-

1 Ita quidem Hilarius ibid.

2 Confer Petavium lib. 1. *Hierarch. Eccl. cap.* xiii. *num.* xiv. *pag.* 37. *tom.* iv. *Theologicor. Dogm. edit. Antuerp.*

Catholicis profecto non adverſatur. Quid? Si refellat Preſbyterianos, qui nullum eſſe in Eccleſia verum ſacerdotium pugnant? Atqui hoc quærimus, ſintne duo ſacerdotum gradus, quorum unus ſit altero Divino jure præſtantior, quorumque ille ſit proprius Epiſcoporum, hic Presbyterorum? Id vero vel tacitus prætermiſit Hilarius, vel ſi indicavit, ſic, mea quidem ſententia, indicavit, ut oſtenderit, Epiſcopos, qui conſecrandi, offerendique poteſtate æquales Presbyteris ſint, aliis rebus eſſe presbyteris iiſdem præſtantiores. Atque hujuſce diſtinctionis originem repetit ab ætate Apoſtolorum. Mox enim addit *Sed Epiſcopus primus eſt, ut omnis Epiſcopus Presbyter ſit, non omnis Presbyter Epiſcopus. Ille enim Epiſcopus eſt, qui inter Presbyteros primus eſt. Denique Timotheum Presbyterum ordinatum ſignificat, ſed quia ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus erat.* Timotheum namque Epiſcopum revera fuiſſe, adeoque primum presbyterorum a Paulo conſtitutum, & auctoritate Apoſtoli, & majorum traditione, & conſenſu Ambroſiaſtri plane liquet. At Hilarius idcirco fuiſſe Epiſcopum appellatum Timotheum dicit, quod Presbyter cum eſſet, nullum haberet ſuperiorem. Fateor. Scilicet Presbyter erat Timotheus, ſed primi gradus, quocirca nullo erat inferior ſimplici Sacerdote. Quod ſi ſuperiorem habuiſſet, Presbyter primi gradus non fuiſſet. Verum quoniam ſacerdos primi gradus erat, Epiſcopus fuerit neceſſe eſt, obtinueritque non ſolum conſecrandi, offerendique, ſed etiam ordinandi, quæ eſt Epiſcoporum propria, poteſtatem. Quapropter ſic ille concludit ſententiam: *Unde & quemadmodum Epiſcopum ordinet, oſtendit. Neque enim fas erat, aut licebat, ut inferior ordinaret majorem. Nemo enim tribuit, quod non accepit.* Jam vero ſi humano jure inſtituti Epiſcopi, diſtinctique a Presbyteris ſunt, cur presbytero ordinare Epiſcopum, concedente Apoſtolo, non licuiſſet? Agit enim Ambroſiaſter de ætate Apoſtoli, exque hujus verbis, argumentando, intelligi poſſe defendit, Epiſcopum fuiſſe Timotheum, propterea quod litteras a Paulo accepiſſet, quibus ſignificabatur, cujuſmodi Epiſcopos Eccleſiis præficere deberet; quodque tum etiam Presbytero ſimplici

ordi-

ordinare Epiſcopum nefas eſſet. Illud quoque accedit commodum, quod his poſtremis verbis Hilarius demonſtret, ordinationem, poteſtatemque Epiſcopi, etſi (quod attinet ad offerendi, conſecrandique munus) eadem, atque Presbyteri ſit, tamen quod ad cetera ſpectat, plus continere, quam contineat ordinatio, & poteſtas *ſimplicium* Presbyterorum. Nec enim accipi hæc aliorſum videntur poſſe: *Unde & quemadmodum Epiſcopum ordinet oſtendit. Neque fas erat, aut licebat, ut inferior* ORDINARET MAJOREM. NEMO ENIM TRIBUIT, QUOD NON ACCEPIT. Nam ſi eadem omnino Presbyteri, Epiſcopique ordinatio erat, tribuiſſet Presbyter ordinando Epiſcopum, quod acceperat. Sed cum *tributurum* fuiſſe Presbyterum quod non *accepiſſet*, ſi Epiſcopum ordinaſſet, Hilarius ſcribat, argumento eſt, *vi ordinationis* plus aliquid *accepiſſe* Epiſcopum, quam Presbyteri accipere, illius quoque judicio, crederentur. Cumque nemo tam ſit audax, ut ordinationem, jure humano, introductam exiſtimaſſe Hilarium cenſeat, concedendum eſt ſcilicet, divino jure, ut quæ vi ordinationis obtineatur, majorem, amplioremque eſſe auctoritatem Epiſcoporum.

Extremum eſt, ut de obſervationibus adverſariorum agam. Atque hoc prædico, non moveri eorum argumentatione me, qui initio *diſtinctiones munerum Eccleſiaſticorum* numeratas fuiſſe ab Hilario quinque, animadvertunt. Cum enim in ea re ab antiquiſſimorum Patrum ſententia (1), fatente Blondello, Hilarius diſcrepet, nihil eſt cauſſæ, cur illis neglectis, huic uni eſſe auſcultandum putem. Sed eſt magnis in erratis, quod adverſarii ſubdunt: Apoſtolorum tempore, quemadmodum viſum Hilario eſt, ad *officia Eccleſiaſtica* obeunda, non fuiſſe manuum impoſitione opus. Hoc enim numquam Hilario in mentem venit. Neque ille aut conſecraſſe, obtuliſſeque corpus, & ſanguinem Domini quemquam, aut *ordinaſſe*, qui manuum impoſitione *ordinatus* non eſſet, dixit. Immo vero ſatis explicate, dilucideque teſtatus eſt, initio quoque nemini fas fuiſſe vel con-

(1) Id vero fatetur Blondellus *ſect.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible]

conſecrare, vel ordinare, qui *ordinatione* cooptatus minime fuiſſet in Sacerdotum primi, ſecundive gradus collegium. Quod ſi initio Eccleſiæ docuiſſe omnes, omneſque baptizaſſe, propterea quod exiguus eſſet numerus miniſtrorum, dixit: nihil ſane dixit, quod differat a decretis, inſtitutiſque Orthodoxæ religionis. Quotus enim quiſque Catholicorum eſt, qui ſi miniſtri non adſint, fas cuique eſſe Chriſtiano & docere, & baptizare, ſi tempus, ratioque hortetur, neget? Hæc enim munera quamquam impoſita Epiſcopis, Sacerdotibus, Diaconiſque ſunt, non tamen ita eſse impoſita credimus, ut, ſi hi deſint, obiri ab laicis non poſſint. De temporibus, quibus baptiſmum adminiſtrare veteres ſolerent, de jejuniis, quod Hilarius ſcribit, non eſt ad rem. Sunt enim ea omnia inſtituta Eccleſiæ auctoritate, non divina lege. Itaque initio Eccleſiæ obſervata, Hilario teſte, non ſunt, ut populus Chriſtianus *multiplicaretur*. De Epiſcoporum, Presbyterorumque vocabulis, ut ſumta ab Hilario fuerunt, quoniam demonſtratum paullo ante eſt, nunc omittatur. Eſt autem ridiculum, quod Blondellus tradit, Presbyterum ordinatione antiquiorem fuiſse Epiſcopum appellatum, atque idcirco cautum ab Apoſtolo fuiſse, ne quis neophytus Epiſcopi dignitatem conſequeretur. Non enim Apoſtolus modo, ac ſynodi, ſed nos etiam ipſi, hominem, qui recens baptizatus ſit, Epiſcopum non eſse creandum arbitramur. Quid igitur? An presbyterum ordinatione antiquiorem, nobis auctoribus, eſse Epiſcopum deligendum (1) putaverit?

1 *Apoſt. 1. ad Timoth. cap. III. v. 6. Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli.* Laudat deinde Blondellus canones ſynodorum Laodicenæ, Nicænæ, Sardicenſis &c. At canon III. Laodicenæ, quem indicat, *tom. 1. concilior. edit. Hard. pag.* 781. ſic habet „ De his, qui nuper ſunt illuminati baptiſmate, quod non in „ clericatus ordinem conveniat promoveri „ . Canon II. Nicænæ primæ *tomo eodem concilior. pag.* 321 „ quoniam plura aut per neceſſitatem, aut aliter urgentibus ho„ minibus adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt regulam, ut homines ex gentili vita nuper „ accedentes ad fidem, & inſtructi brevi tempore, mox ad lavacrum ſpirituale perdu„ cerentur, ſimulque ut baptizati ſunt, ad Epiſcopatum, vel ad Presbyteratum promove„ rentur, optime placuit, nihil tale de reliquo fieri „ . Sardicenſis canon XIII. *ibid. pag.* 643 „ Conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temere, & leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt „ . Similia ſunt, quæ

rit? Paulus autem neophytum non eſſe Epiſcopum conſtituendum præcepit; antiquiorem vero ordinatione presbyterum in mortui Epiſcopi locum ſuccedere oportere non modo nuſquam præcepit, ſed ne indicavit quidem. Nihilo gravius eſt, quod ex Epiſtola Clementis Romani ad Corinthios (1) ſcripta Blondellus concludit. *Primitias* enim eorum, quos Apoſtoli ad Chriſtianam fidem adduxerunt, Epiſcopos fuiſſe conſtitutos, fatemur; quamquam non ii ſumus, qui primos, ſine delectu, in eum ordinem fuiſſe cooptatos arbitremur. Itaque e primis illis, qui nomen Chriſtianæ religioni dederant, aliquos fuiſſe ab Apoſtolis delectos puto, qui Epiſcopatu fungerentur, quoſque Chriſti auditores judicaſſent Eccleſiæ utiles futuros, ita tamen ut virtutis potius, quam ſenectutis habendam rationem cenſuerint. Secus enim ab Apoſtolis factum, qui credat, næ is minus eorum prudentiæ conſulet, ut opinioni conſulere poſſit ſuæ. Auctis vero, amplificatiſque Eccleſiæ rebus, ne omnes pares auctoritate eſſent, magnaque inde orietur perturbatio rerum, majori natu honorem primatus fuiſſe adhibitum, quibus tandem monumentis Blondellus efficiet? Id enim neque ab Hilario, quod ſupra vidimus, eſt, neque ab alio quoquam monumentis antiquorum litterarum. Nam quæ ſubdit Blondellus, quoniam ſuo arbitratu, non ratione, auctoritateque veterum permotus, ſubdit, prætermitti a nobis & poſſunt, & vero debent. De Hieronymi opinione mox videro. Diotrephis (2), Thebutis, ac Valentini exempla, quorſum pertineant, ne ſuſpicari quidem poſſum. Nemo enim eſt veterum, qui eos Epiſcopatum optaſſe, conſequutoſque minime fuiſſe, ſcribat, quod ordinatione antiquiores ceteris non eſſent. Diotrephen quippe Johannes accuſat, quod cupidus gloriæ principatuſque eſſet, ſeſeque Apoſtolis præferre auderet; quin eum aut juniorem, aut

quæ ex epiſtola [illegible], eaque aliorum ſynodorum canonibus Blondellus congerit. Sed quam ſint a re noſtra aliena, viderint eruditi. Non enim de presbyteris agimus, qui ordinatione ceteris antiquiores non eſſent, ſed de Neophytis, quorum Neophytorum exemplum quod ad rem noſtram conferat, ne ſuſpicari quidem poſſumus.

1 Vide locum Clementis ſupra pag. 22. hujus voluminis.

2 De Diotrephe vide, quæ ſcripſi ſupra pag. 147. ſeq.

aut ſeniorem fuiſſe commemoret. Similia ſunt ab Euſebio (1) ac Tertulliano (2) tradita de Thebute, & Valentino. Hos enim expetiviſſe Epiſcopatum, ſcribunt; non obtinuiſſe autem, propterea quod juniores ceteris Presbyteris eſſent, nuſquam ſcribunt. Quamobrem nihil agit Blondellus, qui hiſce exemplis proficere quidquam ſe poſſe ſperat. Eſt illud præterea leviſſimum, quod ex *Papa* vocabulo repetit, argumentum. Fac enim quiſque Epiſcopus ad nonum uſque Eccleſiæ ſeculum ornatus fuerit appellatione (3) *Papæ*; an eſt inde conſequens, primis Eccleſiæ temporibus ordinatos Epiſcopos fuiſſe, qui ætate, antiquitateque ordinationis ceteris antecederent? Timotheum, quem adhuc juvenem fuiſſe Apoſtolus (4) teſtatur, nonne Epiſcopum (5) fuiſſe conſtat? Ante alios vero, quos Paulus ad religionem Chriſtianam adduxerat, fuiſſe ordinatum Presbyterum, ut Epiſcopus conſtitui poſſet, quis credat? Mihi vero ſatis fuiſſe, eſſeque jam hoc tempore videtur, ut Epiſcopi, qui Eccleſiam, veluti parentes familiam, regunt, Patrum nomine appellentur. Niſi forte hoc etiam ſibi adverſarii velint, nullum fuiſſe in Romana republica ætate provectiorem his, quos fuiſſe *Patres patriæ* vocatos ſcimus. Id autem cum ineptum, abſurdumque ſit, quid eſt, quod argumentum ex una Papæ appellatione ductum non minus eſſe ineptum, abſurdumque videatur? In quaque vero Provincia eum, qui *ordinatione* antiquior ceteris Epiſcopis eſſet, honorem fuiſſe Archiepiſcopi conſequutum (6) nego. Non enim id canon Apoſtolicus (7) poſtulat, quod ſibi Blondellus ſomnians perſuaſit.

 Mul-

1 Euſebius lib. iv. *Hiſt. Eccl.* cap. xxii. pag. 159. ex Hegeſippi libris, de Thebuthe agens: „ Primus, inquit, indigne ferens, quod minime creatus eſſet Epiſcopus, eam „ (*Eccleſiam Hieroſolymitanam*) occulte vitiare eſt aggreſſus.

2 Vide ſupra pag. 42[illegible] *hujus vol.* not. 2.

3 Confer quæ dixi ſupra pag. [illegible] *ſeqq. hujus vol.*

4 *Epiſt.* 1. *ad Timoth.* num. 12. „ Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate ... „ Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut Patrem, juvenes ut fratres.

5 Conſule, quæ dixi ſupra pag. 4[illegible] not. 4. *hujus vol.*

6 Id vero cur negem, oſtendam, ubi agam de origine metropoleon.

7 Canon Apoſtolicus xxxiv. apud *Harduinum tom.* 1. *Concilior.* pag. 18. „ Epiſcopos uniuſcujuſque gentis noſſe oportet eum, qui in eis eſt primus, & exiſtimare, ut „ caput.

Multoque minus eſſe Blondello canon Antiochenus (1) præſidio poteſt, cujus eſt longe diſcrepans de metropolitis ſententia. Nihil de Palma Amaſtrianorum Antiſtite dico. Non enim quia tributus ei ab Epiſcopis Ponti is honor, propter ſenectutem, ut Synodo (2) præſideret, fuit, adeptus continuo eſt Archiepiſcopi dignitatem. Cypriani autem exemplum qua confidentia Blondellus profert? Nam ſi abdidit ſeſe, ut eſt auctor Pontius, in interiorem ædium partem, antiquioribus cedens (3), fecit id quidem, non quo nefas eſſe Clero, populoque Epiſcopum petere, qui recens Preſbyter ordinatus eſſet, judicaret, ſed quo demiſſe imprimis de ſe ipſo ſentiret. Jam vero ſi omnium antiquiſſimo, qui in collegio eſſet, Presbytero Epiſcopatus erat tribuendus honor; cur *antiquioribus* Cyprianus, non *antiquiori* cedendum exiſtimavit? Non ergo ea lex, eaque diſciplina in Eccleſia obtinuerat, ut *antiquior* ordinatione Presbyter eligeretur, alioqui *antiquioribus* Pontius numquam dixiſſet, ſed *antiquiori*. Neque Cypriano *ſenioribus* cedente, clerus, populuſque Carthaginienſis, cum ipſum peteret, quidquam contra leges, diſciplinamque Eccleſiæ peccavit. Dabo autem Cornelium *de Sacerdotum antiquorum* (4) *Collegio* fuiſſe factum Epiſcopum. An ſequitur, neminem niſi *antiquiorem* conſequi Romanum Epiſcopatum eo tempore potuiſſe? Cur igitur clerus, ſtante plebe de eligendo Pontifice tamdiu inter (5) ſeſe

„ atque, ſi nihil fuerit, quod ſit urgens, nec magis moveant, præter illos [illegible] „ nem ... Neque oportere metropolitanum Epiſcopi [illegible] de metropoli [illegible] „ fuerint conſtituta. At hunc [illegible] ceteris [illegible], [illegible] e canone proferſatur.

1 Canon. ix. pag. 595 Tom. I. Concilior. edit. Hard. „ Per ſingulas provincias Epi- „ ſcopos [illegible] noſſe oportet Epiſcopum metropolitanum, qui præeſt, „ curam, & ſolicitudinem totius provinciæ ſuſcipere. Propter quod ad metropolitanam „ civitatem ab his, qui cauſas habent, ſine dubio concurritur ... Vides ut civitatem Provinciæ metropolim memoret? At noſſe oportere ſcribit canon, ſi eorum metropolis civilis eadem atque metropolis Eccleſiaſtica eſſet, [illegible], neque [illegible] noſſe oportere dixiſſet. [illegible] quod metropolitan jus ſit. Quanquam [illegible] in variis provinciis varie, in eo quod ad metropolim attinet, [illegible]. Nam in Africa ſenior, [illegible] metropolitanum jus contrahat. Sed de hoc [illegible] alias.

2 Euſebius lib. v. Hiſt. cap. xxiii. pag. 210 edit. Taurin.

3 Confer Cypriani vitam a Pontio ſcriptam, extat apud Ruinartium in Act. SS. MM. ſincer. pag. [illegible] edit. Veron.

4 Conſule Cypriani Epiſt. lv. pag. [illegible] edit. Oxon. Quamquam Cyprianus de Sacerdotum antiquorum conſenſu loqui videatur.

5 Vide Euſeb. lib. vi. Hiſt. [illegible] p. [illegible] edit. Taurin. ubi de Fabiani [illegible] agit.

ſeſe deliberabat, ſi ſatis erat exploratum, cui eſſet dignitas tribuenda? Hoc enim Blondellus, modo ſibi aſſenſionem adjungi velit, evincat, neceſſe eſt: Romæ, Carthagine, inque aliis urbibus eum, qui antiquitate ordinationis ceteris antecederet, conſtitui in prima ſede, nominarique Epiſcopum conſueſſe. Namque id illi erat propoſitum. Quod cum efficere nullo exemplo, nulloque Eccleſiæ canone potuerit, quid reſtabat, niſi ut ſe victum eſſe confiteretur?

In Africa, demto uno Carthaginienſi (1), qui primas partes obtinebat, ſive recens ordinatus Epiſcopus, ſive diu ante fuiſſet, ii primas ſedes in quaque regionis ejuſdem provinciæ occupabant, qui antiquitate Epiſcopatus ceteris præcedebant. Sed unius regionis conſuetudo labefactare ceterarum Chriſtiani orbis Provinciarum, quæ diſcrepans erat, diſciplinam non poteſt. Ac ſi Epiſcopus ordinatione antiquior in Provinciis Africæ primæ ſedis Epiſcopus vocabatur, & erat; non ſequitur ad Epiſcopatum evehi neminem in iiſdem Provinciis conſueviſſe, qui ordinationis cauſſa non eſſet in collegio Presbyterorum antiquior. Auguſtinum enim Epiſcopum fuiſſe a Valerio ordinatum conſtat, cum alii Hyppone reperirentur Presbyteri ſeniores, quin ob eam rem actum quidquam contra canones fuerit. Nam etſi, vivo Epiſcopo, alium conſtitui Epiſcopum ejuſdem Eccleſiæ nefas erat, quod Auguſtinus, cum eſt conſecratus Antiſtes, ignorabat, [illegible] traditum a Poſſidio (2) eſt, tamen nefas fuiſſe, eum, qui recens ordinatus Presbyter fuiſſet, ad Epiſcopatum evehere, neque ab ipſo, neque ab alio quoquam veterum auctorum eſt ſcriptum. Nos autem de Presbyteris agimus, qui Epiſcopo vita functo ſuccederent, non de Epiſcopis, qui ob antiquitatem ordinationis ceteris Epiſcopis præcedere ſolebant. Quamobrem Blondellus, qui oblitus eorum, quæ confirmare ſtatuerat, ad Epiſcoporum uſum, ac diſciplinam, miſſis Presbyteris, confugit, turpiſſime labitur. Atque ſimile profecto eſt argumentorum ſuperio-

Mmm 2 rum,

1 De hac re diſſeram, ubi agam de origine metropoleon.

2 *Confer Poſſidium vit. Auguſt. pag.* [illegible], *in Append. tom.* [illegible] *opp. ...ſ. Auguſt. edit. Monaſt. S. Mauri.*

rum, quod addit Blondellus de Pudentiano a Cuiculis, qui ob *novitatem Epiſcopatus*, ſuſtinere ſe, dixit, quid majores faciundum judicarent. Nam fecit ille quidem, quod prudentia, quod Africanæ Eccleſiæ diſciplina, quodque aliorum experientia poſcebat, ut faceret. At *conſenatores* Epiſcopi olim collegas vocabant. Quis hoc non dederit? Erantne igitur ceteris Epiſcopi ſeniores? Aut presbyter nullus, qui ſacerdotis munere iis eſſet antiquior, reperiebatur? Hoc quale ſit, Blondellus, Symmyſtæque viderint. Mihi certe ne veri quidem eſſe ſimile videtur: cum permultos olim vixiſſe Epiſcopos ſciam, qui etſi dignitate poſſent, ætate (1) tamen, ſacerdotiique antiquitate presbyteris anteferri non poſſent. Aſſumit Blondellus, ſtatutum ab ſynodis fuiſſe, ne quis majorem natu (2) inſectari contumelia auderet. Quid? Num ſeniorem concludet, antiquioremque ſacerdotem conſtitutum ſemper fuiſſe Epiſcopum? Id vero quemadmodum ſequatur, oſtendi mihi, ſin minus ratione perſpicue, at conjectura ſaltem implicate vellem. Neque nos tam barbari, tamque efferatis moribus ſumus, ut putemus, majorem natu, præſertim ſi Diaconus ſit, aut Presbyter, aut Epiſcopus, cuiquam contumelia inſequi licere. Quemquam ne igitur adeo ineptum futurum, dicemus, qui, noſtra ſententia, neminem creari Epiſcopum, qui ceteris non ſit ordinatione antiquior, poſſe arbitretur? Sed næ ego fruſtra bonum otium contero, qui tam abſurda ſtudeam copioſe refellere. Redeo ad Africanas Eccleſias. Concedo cautum ab iis fuiſſe in Synodis, ne quis in ejus regionis Pro-

vin-

1 Confer Ignatium epiſtola ad Magneſianos n. III. pag. 18. tom. II. *Apoſtolicor. PP. edit. an.* 1724. *par.* I. ubi de Dama Epiſcopo agens, ait [illegible], inquit, τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν: *non reſpicientes ad apparentem novam ordinationem* ejus. Ex quo recte colligitur, Damam aut juvenem fuiſſe, aut recens ordinatum Presbyterum, moxque evectum ad epiſcopatus munus. Conſule etiam, quæ ſupra dixi de Cypriano *p.* 45 [illegible] *hujuſce vol.* & quæ ſcribit Euſebius *lib.* VI. *Hiſt. cap.* XXIX. *pag.* 255. *edit. Taurin.*

2 Concilium Carthaginenſe I. ſub Grato *an.* 348. *can.* XI. *tom.* I. *Concilior. Hard. pag.* 687. „ Elpidophorus Cuiculitanus Epiſcopus dixit: ſtatuat Sanctitas veſtra, ut Clerici, „ qui ſuperbi, vel contumaces ſunt, corrigantur, qui minores majoribus irrogaverint in- „ jurias, ut metum habeant diſciplinæ. Gratus Epiſcopus dixit: manifeſtum eſt, illum non „ eſſe Dei, qui humilitatem commendat, ſed diaboli, qui ſuperbiæ inventor, & princeps „ eſt. Unde ſi quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in majorem natu, vel aliquam „ cauſſam habuerit, a tribus vicinis Epiſcopis, ſi Diaconus eſt, qui arguitur, Presbyter „ a ſex, ſi Epiſcopus a duodecim conſacerdotibus audiatur.

vinciis (1) appellaretur aut principis Sacerdotum, aut Summi Sacerdotis nomine, ſed qui ſenior, hoc eſt antiquior ordinatione eſſet, is primæ ſedis Epiſcopus diceretur. Verum hæc diſciplinæ ratio propria, ut diximus, ejus regionis fuit. Quamquam ne ad rem quidem attinet. Eſt enim de presbyteris, non de Epiſcopis quæſtio. Quorſum autem illud, quod eſt de Proculo Maſſilienſi pertineat, nullo modo prorſus intelligo. Is enim Metropolitam ſe Eccleſiarum ſecundæ Provinciæ Narbonenſis pugnabat eſſe, nulla facta antiquitatis ſui ſacerdotii mentione. Namque id honoris concedendum civitati (2), cujus erat Epiſcopus, arbitrabatur. Alii contra putabant, Epiſcopum alterius Provinciæ ſibi præfici non oportere. Itaque ut diſſenſiones, altercationeſque tollerentur, neque concedenda omnia, quæ peteret, neque negenda omnia Proculo cenſuerunt. Quare ſanxerunt, ut ei, quoad viveret, is honos adhiberetur: ubi autem deceſſiſſet, Maſſilienſes Antiſtites in ſecunda Narbonenſi provincia primatum obtinere deſinerent. Id enim juris non urbi, ſed Proculo conceſſum eſſe concordiæ cauſſa. Quæ cum ita ſint, ſtatuendum profecto eſt, & egiſſe Blondellum mala fide, & peccaſſe contra leges dialecticorum. Quid enim in decretis eſt Synodi de primatu ſuſcepto, ſenectutis, antiquitatiſque ordinationis Proculi cauſſa? Si autem nihil eſt, cur Proculi exemplum profertur, ubi eſt quæſtio de antiquiore

1 Synodus Carthaginenſis [illegible] *Concil. edit. Harduini* [illegible] Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut Summus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus [illegible] *ſeptentrionalem* [illegible]

2 Synodus Taurinenſis [illegible] Cum primum omnium vir ſanctus Proculus Maſſilienſis Epiſcopus [illegible] Eccleſiis, quæ in ſecunda Provincia Narbonenſi [illegible] Provincia [illegible] Eccleſiis ordinatos [illegible] Provinciæ [illegible] civitatis ejus [illegible] Hoc igitur [illegible] ut in Eccleſiis Provinciæ ſecundæ Narbonenſis [illegible] primatum habeat [illegible]

quiore presbytero? Sed permittam Blondello, ut ceteris Epiſcopis ſenior Proculus fuerit. A ſeniore Epiſcopo ad antiquiorem Presbyterum, qui Epiſcopo vita functo ſuccedere ſoleret, quomodo deſcendit? In Africa namque antiquior ordinatione Epiſcopus primæ ſedis Epiſcopus erat, ſenior autem presbyter ſucceſſor Epiſcopi non erat. Igitur Blondellus & ea ſumit ad concludendum, quorum ipſi nihil conceditur; & ita argumentatur, ut quod concludit, non ſit ex minime datis conſequens. Aſſentior equidem Syneſio (1). Facile enim patior, ut qui recens conſtitutus ſacerdos ſit, is non reſiſtat, ſed utatur conſiliis ſeniorum. Verum quid hinc ſibi commodi polliceri Blondellus poterit? An ſeniores fuiſſe aut Metropolitas in Ægypto, Lybia, atque Pentapoli, ſi Epiſcopi; aut ſi ſimplices ſacerdotes eſſent, Epiſcopos delectos Syneſii ætate, defendet? Hoc ut ſequitur (neque enim, quo tandem modo ſequatur, intelligo) qua confidentia Blondellus abutitur Syneſii teſtimonio? De Bonifacio non laboro. Concedo *veterem fuiſſe Presbyterum*, & opinione Romanorum *divinæ inſtitutionis ordine conſecratum* (2). Sed quis eſt, qui idcirco *divinæ inſtitutionis ordine* conſecratum illum putet, propterea quod vetus eſſet? An Synodus, cujus eſt ab Hilario facta mentio, quæque ſanxit, ut *non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum*, quidquam contra divinam inſtitutionem decrevit? Non arbitror dicturum Blondellum, qui Hilarium, quamquam majorem, ſui tamen erroris teſtem appellat. Jam vero poſt eam Synodum fuiſſe Bonifacium Epiſcopum Romanum conſtitutum liquet. Non ergo cauſſa, cur *divinæ inſtitutionis ordine conſecratus* Boniſa-

1 Non mirabile eſt [illegible] Blondellus Syneſium [illegible] Ptolemaidis Pentapolitanæ Metropolitam [illegible]

2 [illegible] Symmachi epiſt. [illegible] pag. [illegible] edit. an. [illegible] Bonifacium [illegible] veterem presbyterum divinæ inſtitutionis ordine conſecratum [illegible]

nifacius eſſet, *vetuſtas Presbyteratus* fuit. Atque eſt illud veriſſimum, fuiſſe ante Hilarii tempora creatos Pontifices (1) Romæ eos, qui neque ætate, neque antiquitate ordinationis cum aliis urbis Presbyteris comparari poſſent. Quamobrem ſenectutem, antiquitatemque ordinationis, cauſſam cur quiſquam Epiſcopus diceretur, minime fuiſſe liquet; etſi ita ſint homines animis inſtituti, ut virum & probum & ſenem magis, quam ceteros colant, ac venerentur. Verumtamen Bonifacium omnium Presbyterorum Romanorum antiquiſſimum fuiſſe, oſtendere Blondellus qui poterit? Nos autem id quærimus, antiquiorem ne, an quem clerus aptiorem, magisque idoneum putaſſet eſſe, Presbyterum Epiſcopo vita functo ſucceſſorem dare oporteret? Similis eſt Blondelli error de Synodis Regenſi (2), Bracarenſi, Narbonenſi, Toletana, Herodfordienſi, deque decretis Leonis, atque Hilarii Romanorum Pontificum. Senem quippe aut Epiſcopum, aut Presbyterum honorandum affirmant, antiquiorem autem vel Presbyterum creandum Epiſcopum, vel Epiſcopum metropolitam conſtituendum, nuſquam affirmant. At deſiit, inquit, Blondellus, exactis Apoſtolis, mos creandi Epiſcopum eum, qui antiquior ordinatione reliquis presbyteris eſſet. Ita ne vero? Cur igitur tot ſententias, totque Synodorum ſtatuta contorquere conatus eſt, ut veſtigia ejus uſus jamdiu in Eccleſia manſiſſe, demonſtraret? Cur Bonifacii Romani Pontificis exemplum, qui ſeculo v. floruit, cur Eccleſiæ Alexandrinæ diuturnam conſuetudinem de *ſequente* Presbytero poſt mortem Epiſcopi deligendo Catholicis objecit? Sed is mos, inquit, etſi quod ad Pre-

1 Vide Euſebium lib. vi. cap. xxix. pag. 231. Confer etiam vitas Romanor. Pontificum, quæ Anaſtaſio tribuuntur pag. 9. ſeqq. edit. an. 1649. & Pagii Breviarium Rom. Pontif. pag. 14. tom. 1. edit. an. 1717.

2 Synodus Regenſis an. 439. cap. 11. tom. 1. Concilior. edit. Harduini pag. 1749. [illegible] de Armentario, *qui perperam fuerat ordinatus*, [illegible], *pœna remiſſa*, [illegible] *cæteris legibus indulgendum eſt*. Synodus Bracarenſis an. 563. cap. [illegible] ut refert [illegible] Blondello pag. 50. ſic habet: „ Conſervato Metropolitani Epiſcopi primatu, cæteri Epi„ ſcoporum, [illegible], ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alii ſedendi deferat locum.„ Id vero ad inſtitutum noſtrum non pertinet. Obiter namque hoc etiam comperto, quin inde concludi quidquam adverſus Ordinationem [illegible] poſſit. Eadem ſunt ſpectanda reliquarum Synodorum, & Patrum teſtimonia, quibus Blondellus ibidem abutitur. Quare non eſt opus, ut ea deſcribam.

Presbyteros attinet, ceſſavit; tamen quod ſpectat ad Epiſcopos ſeniores, manavit in ſequentes ætates, quoad Epiſcopi, qui in civili metropoli Eccleſiam adminiſtrabant, id ſibi (1) iuris arrogaviſſent. Hoc vellem a Blondello oſtenderetur. In Africa enim hanc conſuetudinem invaluiſſe, concedo, in aliis regionibus nullo modo. Neque tanta eſt apud me Blondelli exiſtimatio, ut ajenti, quin ratione quod ait confirmet, continuo eſſe aſſenſionem adjungendam putem. Sed nulla monumenta, quibus ſua dicta confirmet, adducit. Monumenta autem? Immo vero ne conjecturam quidem ullam profert, ut quod ſtatuit, ſuis lectoribus probaſſe videatur. Jam ex Hilarii verbis conſequens illud etiam eſſe Blondellus cenſet, primum communi Presbyterorum, qui nulli ſedi addicti eſſent, conſilio gubernari Eccleſiam conſueviſſe, nec ullum, præter Chriſtum, ubivis locorum, fuiſse habitum Chriſtianorum caput. Quam optarem verba Hilarii, ex quibus hoc opinionis monſtrum ſequatur, indicaviſset? Tam vero obtuſos omnes, ut hæc in Hilarii verbis non viderint, unumque Blondellum tam acutum fuiſse, ut viderit, quis credat? Mitto, quæ deinceps de antiquiore Presbytero diſputat. De Epiſcoporum autem Eccleſiaſtica inſtitutione, deque more Ægyptiorum Presbyterorum, qui abſente Epiſcopo, conſignare ſolerent, quoniam dictum ſupra eſt, nihil eſt, cur iterum dicendum eſse videatur. Diaconos Hilarii ætate alicubi conciones ad populum habuiſse, non nego. Id vero ad inſtitutum non pertinet. Cetera exempla, quibus Blondellus abutitur, aut ſimilia ſunt ſuperiorum, aut minus ad rem conferunt. Itaque prætermittantur.

Sed urgent adverſarii, (2) opponuntque Auctoris *Quæſtionum in vetus, ac novum Teſtamentum*, (3) quem eumdem atque Hilarium (4) eſſe arbitrantur, locum. Sic autem agunt.

1 De hac re agam, ubi ſermonem inſtituam de Originibus Metropoleon.

2 Blondellus *cap.* xxi. *pag.* 48. *ſeqq.* & Buddeus *Diſſert. Hiſtor. Theolog. de Origine, & Poteſtate Epiſcopor.* §. xv. *pag.* 212.

3 Confer *Quæſtion. in vet. & novum Teſtamentum, & in utramque Mixtim* q. 115. *app. S. Auguſtini par.* 3. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri pag.* 93. *in Append. qu.* 101.

4 Nempe *Diaconum*. Ita quidem Blondellus *loco modo indicato*. Fuerunt qui Auguſtino tribuerent, in his Patres Synodi Pariſienſis, quæ anno 829. celebrata eſt, *cap.* 17. & 21.

agunt. Qui Antiſtites, qui totius honoris Eccleſiaſtici digni, qui Dei, Chriſtique perſonam gerentes, Vicariique Chriſti ſunt, iidem atque Epiſcopi ſunt habendi. Sunt vero Presbyteri quique, Hilario teſte, hujuſmodi. Sunt igitur iidem habendi Presbyteri atque Epiſcopi. Rurſum qui uſu Eccleſiæ Epiſcopi appellantur, ac Presbyteros, quos *Conſacerdotes* vocant, ſola ætatis prærogativa ſuperant, ii minime diſcrepant a Presbyteris; Epiſcopi vero ſola ætatis prærogativa Presbyteris, quos *Conſacerdotes* vocant, auctore Hilario antecedunt; non ergo ab iiſdem Presbyteris diſcrepant. Quinetiam ſi quæ munera obit Epiſcopus, obire Presbyter, niſi lege Eccleſiaſtica impediretur, poſſet, Presbyter certe ab Epiſcopo, niſi lege Eccleſiæ, non differret; obire autem Presbyter, niſi Eccleſiaſtica lege impediretur, munera Epiſcopi poſſet, fatente Hilario; non igitur differt, Hilario teſte, niſi Eccleſiaſtica lege, ab Epiſcopo Presbyter. Quod ſi quis reſpondeat, dari, ſive *delegari*, ut ajunt, presbyteris conſignandi, ſeu confirmandi facultatem poſſe, hunc adverſarii turpiſſime labi contendunt. Nam quod lege divina ſancitum eſt, hoc immutari hominis voluntate nequire pugnant, idque jam confirmant ejuſdem auctoris ſententia, qui ſane quod *omnino non licet, ſemper non licere, nec mitigari aliqua neceſſitate poſſe* cenſet. Quare ſi Sacerdos inferior jure divino eſſet Presbytero, jureque divino munus Epiſcopi obire prohiberetur, ſacerdoti concludunt, fas non fuiſſe futurum, etiam ſi neceſſitas poſceret, fungi Epiſcopi munere.

Nos autem contra veremur, ne is Auctor diverſus omnino ſit ab Hilario. Verumtamen fac ut idem Hilarius fuerit. Quid? an ſecum ipſe pugnavit, ut modo Epiſcopos jure divino eſſe Presbyteris ſuperiores affirmaret,

Tom. 15. Concilior. edit. Venetæ pag. 645. ſeq. enumerari poſſunt. Contra ſenſere Deſiderius Eraſmus, Lovanienſes, Alphonſus a Caſtro, Claudius Eſpencæus, Alphonſus Salmeronus, Thomas Hardinghus, Johannes Maldonatus, Angelus Rocha, Gulielmus Eſtius, Benedictus Pererius, Robertus Bellarminus, aliique innumeri, quorum aliquos ibidem recenſet Blondellus. Monachi Benedictini [illegible] in eam opinionem venerunt, ut plures eorundem quæſtionum Auctores fuiſſe ſuſpicarentur, idque jam cognoſci poſſe affirmarunt diverſitate orationis, ac ſtili. *de Monte* [illegible] *pag.* 33. *ſeq.* His ego aſſentior.

modo negaret? Nam affirmaſſe, paullo ante vidimus, negaſſe autem hoc ſaltem loco, de quo nunc agimus, Blondellus jactat. Ego vero ne hic quidem ab Auctore quæſtionum quidquam eſſe dictum defendo contra decreta Orthodoxorum. Atque ut omnes intelligant, quæ illius de Diaconis, Sacerdotibus, Epiſcopiſque ratio fuerit, proferam, quod idem centeſima prima quæſtione ſcribit. Eſt enim is Calviniſtarum, & Lutheranorum ſermone, diſputationibuſque vexatus locus. Ille igitur (1) Falcidium Diaconum

(1) [illegible]

ennum Romanum accuſat, propterea quod Diaconos Presbyteris æquare auderet. Ac mirari quidem ſe dicit, quid eſſet, quod, tametſi neque lex, neque conſuetudo, neque exemplum ullum afferri poſſet, quo efficeretur, Diaconos, quibus conſeſſus in Eccleſia minime dabatur, Presbyteris pares eſſe, qui primas (quoniam conſecrandi offerendique Corporis, & Sanguinis Domini poteſtatem habebant) in domo Dei, hoc eſt in templis Chriſtianorum, partes obtinerent, conſiderentque poſt Epiſcopum in Presbyterio, adeoque Antiſtites vocari poſſent, nihilominus æquare Diaconos Presbyteris Falcidius non dubitaſſet. Temere autem eum, impudenterque agere, qui Diaconos, qui ſimiles Levitarum, ſive bajulorum tabernaculi antiqui fœderis eſſent, cum Sacerdotibus comparet. Id enim perinde eſſe, ac ſi quis cum Domino ſervum comparare velit. Nam Levitas juſſos fuiſſe Aaroni deſervire. Quamobrem idipſum erga Presbyteros præſtari ab Diaconis oportere; non quo ſummi Sacerdotes ſint, id enim proprium eſſe Epiſcopi, auctor ſtatuit, ſed quo jus offerendi non minus, quam Epiſcopus obtineant, ſintque non ſolum nomine, ſed re etiam ipſa Sacerdotes. Jam vero Diaconos, etſi audaciores eſſe ſolerent, ſibi tamen non arrogaſſe ſedendi in Eccleſia poteſtatem. Ineptire quoque Falcidium, qui ita Diaconos adverſus Presbyteros defenderet, quaſi non e Diaconis Presbyteri, ſed Diaconi e Presbyteris ordinarentur. Quod ſi Eccleſiæ

Nnnn 2 Ro-

" Johannem, ut venirent, & hi, qui crediderunt, [illegible] Spiritum Sanctum [illegible]
" [illegible]. Sed [illegible], credo, [illegible] legis [illegible]. [illegible]
" [illegible] quid Levitis [illegible]
" [illegible]. Cum enim nihil [illegible] Sacerdotes, & Levitas [illegible], Deo Judice,
" [illegible] Chore, & [illegible]
" [illegible]. Nunc enim videmus Diaconum [illegible], quod Sacerdotum eſt [illegible]
" [illegible]
" [illegible]. Vide quid [illegible]
" [illegible], inquit, Diaconi & Presbyteri. Quod [illegible]
" [illegible]
" [illegible] Eccleſiæ [illegible]
" [illegible] Diaconus [illegible]
" Presbyteri, qui [illegible] eſt. [illegible]
" [illegible]
" [illegible]
" [illegible]

Romanæ Diaconi id ſibi concedendum exiſtimarent, propter auctoritatem, dignitatem, amplitudinemque Urbis, cur non item Romani Diaconi Romanis Presbyteris cederent, quorum Presbyterorum ordinem conſtaret eſſe Diaconorum gradu ſublimiorem? Quamquam non Romanis modo, ſed etiam ceterarum Eccleſiarum Sacerdotibus ab Diaconis, cujuſcumque tandem civitatis eſſent, honorem tribui oportere, ſubdit, quum nefas ſit, ut qui Diaconus alicubi eſt, idem alibi æquare Presbyterum conetur. Sacerdotem autem Diaconi munere fungi poſſe, Diaconum munere Presbyteri non poſſe. Epiſcopos etiam vocari poſſe vocabulo Presbyterorum, idque Apoſtoli teſtimonio demonſtrari plane ad veritatem. Paulum namque, qui Timotheum Presbyterum, hoc eſt Epiſcopum ordinaverat, eidem Timotheo conſecrandi Epiſcopi præſcripſiſſe modum. Hoc enim pacto intelligenda ſunt Auctoris verba, quæ ſic habent. *Presbyterum autem intelligi Epiſcopum, probat Paulus Apoſtolus, quando Timotheum, quem ordinavit Presbyterum inſtruit, qualem debeat creare Epiſcopum.* Niſi enim ita acciperentur, concedenda, hujus auctoris opinione, Presbyteris eſſet *ordinandorum Epiſcoporum* poteſtas, id quod ipſe non ſolum non dixit, ſed etiam negavit. Nam Presbyteros *conſignaſſe* interdum alicubi, abſente Epiſcopo, dixit, ordinaſſe autem, nuſquam dixit. Immo vero cum ab Epiſcopo ordinari *Presbyterum* affirmavit, etſi conferre id quidem ad defendendum Sacerdotem contra Diaconum videretur, tamen non addidit, Epiſcopum a Presbytero, vel Presbyterum a Presbytero ordinari aut conſueſſe, aut potuiſſe. A Diaconis, inquit, *perducuntur, qui ordinandi ſunt, ut dum lateri illorum ſepti ſunt, honore digni videantur. Fac verum eſſe. Quaſi officialis enim* Diaconus *ab* EPISCOPO *mittitur, ut obſequium præbeat ordinandis.* At ne in cogitationem quidem cadit, ut qui Epiſcopum *primum Presbyterum, & ſummum Sacerdotem* eſſe confeſſus eſt, is cum Diaconos deprimere ſtuderet, æquandum *ſummo Sacerdoti* Sacerdotem *ſimplicem* arbitraretur. Subdit Auctor: Presbyteros ab Epiſcopo

Con-

Compreſbyteros, & *Conſacerdotes* dici ſolere, miniſtros autem *Condiaconos* non item, quod hi multo ſint inferiores gradu Epiſcoporum. Ex qua re intelligitur, eſſe Epiſcopos ſuperiores Presbyteris, Auctoris quæſtionum ſententia. Quod ſi quis exiſtimet, Epiſcopum ab eo in gradu eodem, quo *ſimplicem* Sacerdotem poni, propterea quod ſic interdum loquatur, ut æquare Presbyterum Epiſcopo videatur; is caveat, ne fateri cogatur, ſummum veteris Teſtamenti Pontificem non divina, ſed humana inſtitutione *ſimplicibus* Teſtamenti ejuſdem Sacerdotibus fuiſſe ſuperiorem. Nam Auctor quæſtionum ita de Aarone, deque Caipha diſſerit, ac de Sacerdotibus ceteris loquatur, quos tamen legis divinæ auctoritate inferiores Aarone fuiſſe liquet. Quid? ſi Apoſtolos etiam *ſimplicibus* Presbyteris æquaſſet noſter? Petri namque, atque Johannis, qui in Samariam manus impoſituri iis, qui a Philippo baptizati fuerant, venerunt, exemplo utitur, ut oſtendat ab Diaconis conſignari neminem poſſe, a Sacerdotibus autem contra poſſe. At Petrus & Johannes ſimplices Sacerdotes non erant, ſed Apoſtoli, quorum erat, inſtitutione divina, auctoritas longe major. Quamvis autem Patres, Epiſcopos eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, tradiderint, nuſquam tamen idem ſucceſſionis decus ſimplicibus *Presbyteris* fuiſſe conceſſum tradiderunt. Atque hoc ipſo Petri, Johannisque exemplo uſus Innocentius I. Pontifex (1) auctor ſane illuſtris, ac vetus eſt, ut ſolis Epiſcopis jus eſſe datum conſignandi oſtenderet. Quæ cum ita ſint, fateantur neceſſe eſt adverſarii, dicta quidem nonnulla minus caſtigate a Scriptore quæſtionum fuiſſe, nihil autem reipſa conceſſum, quod cum Orthodoxæ religionis decretis componi facile non poſſit. Atque hoc ſcilicet veterum quorumdam vitium fuit, ut, ſi alicujus rei defenſionem ſuſcipiebant, ſic agerent, ut in oppoſitum errorem declinaſſe viderentur. Omnia enim colligebant, ſcriptiſque mandabant, ſive ea ad rem pertinerent, ſive ipſa per ſe plus, quam illi vellent, efficerent, modo ne quid ab ſe

(1) *Epiſt. ad Decentium Eugubinum cap. 3. pag. 858. tom. 1. Collect. epiſt. Roman. Pont. edit. Petri Couſtantii.*

ſe prætermitteretur, quod aliqua ratione ſuſceptæ cauſſæ præſidio eſſe poſſet. Quod ſi redarguti a quoquam fuiſſent, tum quæ vellent, quæque ſentirent, accurate explicare ſtudebant, ut ab omnibus, quam longe ab errore ipſi diſtaſſent, cognoſceretur. Cujus rei in Hieronymi ſcriptis exempla eſſe nonnulla videmus. Factum idem ab Auctore quæſtionum fuiſſe arbitror. Is enim cum Presbyterorum patrocinium adverſus Diaconos ſuſcepiſſet, quæcumque ad Sacerdotes ſpectabant, complexus eſt, quin ſane interdum in ſummumne, an in *ſimplices* Sacerdotes caderent, inquirendum exiſtimaret. Igitur, quæ de Aarone, Caipha, Petro, Johanne, Epiſcopis denique omnibus aut ſcripta erant, aut traditione majorum in ſuam ætatem manaverant, produxit, quod hi etiam Sacerdotes eſſent, ratus ſuam operam presbyteris utilem futuram, ſi Sacerdotes cum eſſent, Sacerdotum, etſi *ſummorum*, exemplis munirentur. Id vero dum fecit, numquam commiſit, ut Presbyteros omnibus rebus æquandos Epiſcopis, utque Sacerdotes veteris Teſtamenti pares Aaroni, Caiphæque fuiſſe diceret. Noverat enim Aaronem quamvis Sacerdotem, præfectum nihilominus ceteris Sacerdotibus, divina lege, fuiſſe, Epiſcopoſque ordinandi poteſtate valere, qua Presbyteri *ſimplices* careant.

Jam hiſce conſtitutis, nihil negotii erit adverſariorum argumentationes repellere. Itaque aſſentior, eos, qui Antiſtites vocentur, propterea quod moderentur Eccleſiam, & Diaconos, Presbyteroſque ordinent, eoſdem atque Epiſcopos eſſe, eos autem, qui Antiſtites dicti ſint, quia in conſeſſu, poſt Epiſcopum, & quia in conſecratione, oblationeque Corporis, & Sanguinis Chriſti, primas partes obtinent, eoſdem atque *Epiſcopos* eſſe, non aſſentior. Atque hoc quidem poſtremo ſenſu Quæſtionum Auctor Presbyteros appellavit vocabulo *Antiſtitum*, & *Vicariorum Chriſti*, non primo. Quamobrem offerendi, conſecrandique Corporis Chriſti poteſtate Epiſcopos æquavit Presbyteris, rebus autem ceteris, non item. Secunda autem argumentatio nihilo eſt, mea quidem ſententia, gravior. *Conſacerdotes* enim ab Epiſcopis Presbyteri ſimplices vocantur, poteſtatis conſecran-

ſecrandi , offerendique Corporis , & Sanguinis Domini cauſſa , non autem *ordinandi* , qua unus Epiſcopus gaudet . Quapropter Auctor Quæſtionum , accipere *Diaconum* e manu Sacerdotis *oblationem* , ut miniſtret , dicit quandoque ; *ordinari* autem *Diaconum* a *Presbytero* numquam . Quod adjungunt adverſarii de Epiſcopis , quaſi ſola ætatis prærogativa Presbyteris antecellerent , commenticium eſt . Hujus enim rei apud Auctorem Quæſtionum ne (1) veſtigium quidem reperitur . Tertia ejuſdem eſt ponderis argumentatio . Dabo enim Epiſcopum æqualem Presbytero fuiſſe futurum , ſi munera , quæ obit Epiſcopus , omnia obire etiam presbyter valeret . Sed non poteſt . Etſi namque *conſignaſſe* presbyteros Alexandriæ , dum Epiſcopus abeſſet , concederem , tamen haud eſſet conſequens , omnibus Epiſcopi muneribus fungi Presbyterum potuiſſe . Quibus enim teſtimoniis veterum , imprimiſque Auctoris quæſtionum Blondellus efficiet , cadere in Presbyterum ſimplicem *ordinandi* facultatem poſſe ? Sed de conſignandi poteſtate agam alio loco accurate (2) & copioſe , dum tempus monuerit . Interea ſatis hæc ſunto ad explicandam Auctoris Quæſtionum in vetus , & novum Teſtamentum de Epiſcopis , Presbyteriſque ſententiam .

Quæ de Baſilio (3) , de Gregorio Nazianzeno , de Gregorio Nyſſeno , de Pelagio hæreſiarcha , de Syneſio Ptolema-

1 Hujuſce rei teſtes etiam eſſe Hieronymum , & Chryſoſtomum , Blondellus monebat . *Ibid.* Sed de his Patribus erit paullo poſt opportunior diſſerendi locus .

2 Auctor Quæſtionum in vetus , & novum Teſtamentum qu. [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] „ Illud , inquit , quod omnino non licet , ſemper non licet , nec aliqua neceſſitate mitigatur , et admiſſum non obeſt . Id enim ſemper illic [illegible] , quod legibus quia criminoſum eſt , prohibetur „ . *Et qu.* [illegible] *pag.* [illegible] „ Apud juſtum Judicem Deum unicuique hic honor manet , qui decretus eſt ſingulis Eccleſiarum officiis „ . *Et qu.* [illegible] *pag.* [illegible] „ Numquid Diaconus poteſt vicem gerere Sacerdotis ? Præfectus enim poteſt agere vicem præſidis , ſi prætor præterit , non tamen privatus poteſt agere vicem poteſtatis alicujus ; quanto magis Sacerdotis vicem agere non poteſt , qui non eſt Sacerdos „ . Sed hæc non officiunt , quo minus , ſi voluntate Dei conſtitutum eſt , ut a Presbytero , delegante Pontifice , cui datum id eſt munus , adminiſtrari queat confirmationis Sacramentum , idem adminiſtrari a Presbytero , cui Epiſcopus non committat , poſſit . Quare nihil agit Blondellus , qui contra pugnat . Sed de his in *lib.* qui erit de *confirmationis Sacramento* , agam .

3 Baſilii Locus , quo Blondellus abutitur , decerptus ex Commentario in Iſaiam *cap.* [illegible] eſt , habetque hoc modo : „ Quemcumque præſidentia dignum habitum , & Presbyterio adſcriptum , ſive qui Presbyterii Characterem irreprehenſibiliter portat , maxime vero mo-

„ [illegible]

Jeruſalemi, de Auguſtino, de Paulino Nolano, de Salviano, deque iis, qui poſt quartum, quintumque ſeculum vixerunt, ſcriptoribus Blondellus jactat, cum leviſſima ſint, irrideri merito debent, refelli certe non debent. Nec enim adhibenda eſt intentius cultus aut evolvendis, aut reſu-

[illegible]

refutandis oratio. Itaque venio ad Hieronymum, quo maxime adverſarii (1) auctore, ac duce gloriantur.

Atque eſto id quidem octavum ac decimum argumentum. Igitur qui contra nos diſputant, multa illius eſſe dicta defendunt, quibus oſtendi, efficique poſſe videatur, divino jure Epiſcopos nulla re Presbyteris antecellere Ego vero cum idipſum vehementer negem, tum ne quis egiſſe me cenſeat Presbyterianorum more, qui omnia aut turbant, aut diminuunt, ut effugere invidiam erroris poſſint; deſcribam initio Hieronymi teſtimonia, ea fide, qua ſunt a Blondello deſcripta, deindeque quemadmodum explicanda ſint, accurate, diligenterque, ut potero, demonſtrabo. Habet ergo Hieronymus in epiſtola ad Titum (2) hoc modo. „ Audiant Epiſcopi, qui habent conſtituendi Presbyteros „ per urbes ſingulas poteſtatem, ſub quali lege Eccleſia- „ ſticæ conſtitutionis ordo teneatur. Nec putent Apoſtoli „ verba eſſe, ſed Chriſti, qui ad diſcipulos ait, *qui vos* „ *ſpernit, me ſpernit, qui autem me ſpernit, ſpernit eum,* „ *qui me miſit*, ſic & *qui vos audit me audit, qui autem me* „ *audit, audit eum, qui me miſit*. Ex quo manifeſtum eſt, „ eos, qui Apoſtoli lege contemta, Eccleſiaſticum gra- „ dum non merito voluerint alicui deferre, ſed gratia, „ contra Chriſtum facere, qui qualis in Eccleſia Presby- „ ter conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequenti- „ bus exſequutus eſt... Diligenter Apoſtoli verba attenda- „ mus dicentis, *ut conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut* „ *ego tibi diſpoſui*, qui qualis Presbyter debeat ordinari, in „ conſequentibus differens, hoc ait: *ſi quis eſt ſine crimine,* „ *unius uxoris vir &c* Poſtea intulit: *oportet enim Epiſcopum* „ *ſine crimine eſſe, tamquam Dei diſpenſatorem*. Idem eſt „ ergo Presbyter, qui & Epiſcopus, & antequam diaboli „ inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in po- „ pulis: *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, com- „ muni Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur.

1 Salmaſius *Def. de Epiſc. & Presb. cap.* 11. *pag.* 115. *ſeqq.* Blondellus *Apolog. pro ſent. Hieron. ſect.* 1 *cap.* 1 *pag.* 1. *ſeqq.* Buddeus *ibid.* §. xv. *pag.* 213. *ſeq.*

2 *Pag.* 413. *Tom.* IV. *P.* 1. *epiſt. edit. Martianæ Pariſ.*

„ Poſtquam autem unuſquiſque eos, quos baptizaverat,
„ ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum
„ eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cete-
„ ris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & Schiſ-
„ matum ſemina tollerentur. Putat aliquis non Scriptu-
„ rarum, ſed noſtram eſſe ſententiam: *Epiſcopum, & Pres-*
„ *byterum* unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen
„ officii: relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba dicentis.
„ *Paulus*, & *Timotheus ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in*
„ *Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis, & diaconis,*
„ *gratia vobis, & pax*, & reliqua. Philippi una eſt urbs
„ Macedoniæ, & certe in una civitate plures, ut nuncu-
„ pantur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem
„ Epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appella-
„ bant; propterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de
„ Presbyteris, eſt loquutus. Adhuc hoc alicui videatur am-
„ biguum, niſi altero teſtimonio comprobetur. In Acti-
„ bus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quod cum veniſſet Apo-
„ ſtolus Paulus Miletum, miſerit Epheſum, & vocaverit
„ Presbyteros Eccleſiæ ejuſdem, quibus poſtea inter cete-
„ ra ſit loquutus, *attendite vobis, & omni gregi, in quo vos*
„ *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos paſcere Eccleſiam Domini,*
„ *quam acquiſivit per Sanguinem ſuum*. Et hoc diligenter ob-
„ ſervate, quomodo unius civitatis Epheſi Presbyteros vo-
„ cans, poſtea eoſdem Epiſcopos dixerit. Si quis vult re-
„ cipere eam epiſtolam, quæ ſub nomine Pauli ad Hebræ-
„ os ſcripta eſt, & ibi æqualiter inter plures Eccleſiæ cura
„ dividitur; ſiquidem ad plebem ſcribit; *parete principibus*
„ *veſtris, & ſubjecti eſtote, ipſi enim ſunt, qui vigilant pro*
„ *animabus veſtris, quaſi rationem reddentes, ne ſuſpirantes*
„ *hoc faciant, ſiquidem hoc utile vobis eſt*. Et Petrus, qui
„ ex fidei firmitate nomen accepit, in epiſtola ſua loqui-
„ tur dicens: *Presbyteros ergo in vobis obſecro compresbyter,*
„ *& teſtis Chriſti paſſionum, qui & ejus gloriæ, quæ in futuro*
„ *revelanda eſt, ſocius ſum, paſcite eum, qui in vobis eſt, gre-*
„ *gem Domini, non quaſi cum neceſſitate, ſed voluntarie.*
„ Hæc propterea, ut oſtenderemus, apud veteres eoſdem
„ fuiſſe

„ fuiſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos, paullatim vero,
„ ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem
„ ſollicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo Presbyteri ſci-
„ unt, ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus
„ fuerit, eſſe ſubjectos; ita Epiſcopi noverint, ſe magis
„ conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate,
„ Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccle-
„ ſiam regere, imitantes Moyſen, qui cum haberet ſolus
„ preeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit, cum quibus
„ populum judicaret „. Hoc primum eſt Hieronymi teſti-
monium. Alterum eſt ex Epiſtola ad Oceanum (1) Presbyte-
rum decerptum, eſtque hujuſmodi: „ In utraque epiſtola ſive
„ Epiſcopi, ſive Presbyteri, quamquam apud veteres ii-
„ dem Epiſcopi, & Presbyteri fuerint, quia illud nomen
„ dignitatis eſt, hoc ætatis, jubentur monogami in Cle-
„ rum eligi „. Tertium repetunt ex epiſtola ad Evagrium,
quo loco ſic ſtatuit. „ (2) Legimus in Eſaia: *fatuus fatua loque-*
„ *tur*. Audio quemdam in tantam erupiſſe vecordiam, ut
„ Diaconos Presbyteris, ideſt Epiſcopis, anteferret. Nam
„ cum Apoſtolus perſpicue doceat, eoſdem eſſe Presbyte-
„ ros, quos & Epiſcopos, quis patiatur, menſarum, &
„ viduarum miniſter ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad
„ quorum preces Chriſti Corpus, Sanguiſque conficitur?
„ Quæris auctoritatem? Audi teſtimonium: *Paulus*, &
„ *Timotheus Servi Chriſti Jeſu omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu*,
„ *qui ſunt Philippis cum Epiſcopis, & Diaconis*. Vis & aliud
„ exemplum? In Actibus Apoſtolorum ad unius Eccleſiæ
„ Sacerdotes ita Paulus loquitur: *attendite vobis, & cuncto*
„ *gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, ut re-*
„ *geretis Eccleſiam Domini, quam acquiſivit Sanguine ſuo*.
„ Ac ne quis contentioſe in una Eccleſia plures Epiſcopos
„ fuiſſe contendat, audi & aliud teſtimonium, in quo ma-
„ nifeſtiſſime comprobatur, eumdem eſſe Epiſcopum atque
„ Presbyterum. *Propter hoc reliqui te Cretæ, ut ea, quæ dee-*
„ *rant, corrigeres, & conſtitueres Presbyteros per civitates, ſicut*
„ *& ego tibi mandavi. Si quis eſt ſine crimine unius uxoris*

 „ vir

1 [illegible] 2 [illegible]

„ *vir filios habens fideles non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, quaſi diſpenſatorem.* Et ad Timotheum: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ tibi data eſt Prophetia per impoſitionem manuum Presbyterii.* Sed & Petrus in prima epiſtola: *Presbyteros*, inquit, *in vobis precor compresbyter, & teſtis paſſionum Chriſti; & futuræ gloriæ, quæ revelanda eſt particeps, regere gregem Chriſti, & inſpicere non ex neceſſitate, ſed voluntarie, juxta Deum.* quod quidem græce ſignificantius dicitur ἐπισκοποῦντες, ideſt *ſuperintendentes*, unde & nomen Epiſcopi tractum eſt. Parva tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Evangelica filius tonitrui, quem Jeſus amavit plurimum, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluenta potavit: *Presbyter Electæ dominæ, & filiis ejus, quos ego diligo in veritate.* Et in alia epiſtola: *Presbyter Cajo cariſſimo, quem ego diligo in veritate.* Quod autem poſtea unus electus eſt, qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ, a Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant, quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? Nec altera Romanæ Urbis Eccleſia, altera totius Orbis exiſtimanda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Chriſtum adorant, unam obſervant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, Orbis major eſt Urbe. Ubicumque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem meriti eſt, ejuſdem & ſacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. Ceterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.

„ Hi-

„ *Ibidem rurſum*: Presbyter, & Epiſcopus aliud ætatis,
„ aliud dignitatis eſt nomen; unde & ad Titum, & ad Ti-
„ motheum de ordinatione Epiſcopi, & Diaconi dicitur,
„ de Presbyteris omnino reticetur, quia in Epiſcopo &
„ Presbyter continetur. Qui provehitur, de minori ad
„ majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur
„ Diaconus, ut Presbyter minor Diacono comprobetur,
„ in quem creſcat ex parvo; aut ſi ex Diacono ordinatur
„ Presbyter, noverit ſe lucris minorem, ſacerdotio eſſe
„ majorem. Et ut ſciamus traditiones Apoſtolicas ſumtas
„ de veteri Teſtamento; quod Aaron, & filii ejus, atque
„ Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & Presby-
„ teri, & Diaconi vindicent in Eccleſia „. His ex Hiero-
nymi Commentariis, epiſtoliſque deſcriptis locis, mul-
ta Blondellus, Salmaſius, & Buddeus concludunt, quibus
confirmari errorem Puritanorum de Epiſcopis, & Presby-
teris arbitrantur. Ac primum quidem omnium eoſdem eſſe
Epiſcopos, atque Presbyteros decernunt, accuſantque no-
ſtros, qui initio quidem Epiſcopos appellatos vocabulo
Presbyterorum fuiſſe cenſent, pares autem Presbyteris fuiſ-
ſe negant. Hieronymum enim de re, non de vocabulo ſo-
lum agere contendunt. Jam vero Epiſcopos, Hieronymo
auctore, non divina lege, ſed conſuetudine Eccleſiæ, Preſ-
byteris antecellere ſtatuunt. Communi namque Presbytero-
rum conſilio fuiſſe Eccleſiam ante gubernatam cenſent, quam
ortæ inter noſtros diſſenſiones fuiſſent, voceſque illæ populi
Chriſtiani intelligerentur: *Ego quidem ſum Pauli &c.* Sed ubi
diſcindi in factiones noſtri, & invaleſcere ſchiſmata cœpe-
runt, tum ubique terrarum fuiſſe Epiſcopos conſtitutos, qui
ſoli Eccleſiam moderarentur. Id autem ante annum centeſi-
mum, & quadrageſimum eveniſſe, effici ullo vetere monumen-
to poſſe Blondellus negat. Non enim eſſe exiſtimat, Hiero-
nymi verba de ſchiſmate Corinthiaco accipienda, ſed de diſ-
ſidiis Chriſtianorum, quæ poſtea Eccleſiam perturbarunt.
Inde uti ſchiſmata tollerentur, omnium Eccleſiarum conſen-
ſu, decretum fuiſſe, dicit, ut unus e cœtu Presbytero-
rum reliquis præficeretur. Sed conſtitutis Epiſcopis,

non

non eſſe ſacerdotibus ceteris, auctore Hieronymo, adminiſtrandæ, curandæque Eccleſiæ ademtam auctoritatem, putat. Ejuſdem rei argumenta indicari, ait, ab Hieronymo omnino ſex. Horum eſſe primum de Presbyteris, qui Epiſcopi appellarentur, & eſſent. Alterum de Epiſcopis, qui plures Apoſtolorum ætate in eadem Eccleſia vigerent. Eos enim, ſi multi erant, ut ſcribit Paulus, eoſdem eſſe atque Presbyteros debuiſſe. Tertium de Presbyteris rurſum, qui inſtituti divinitus eſſent, ut paſcerent populum Chriſtianum. Nam eos, qui paſcunt, Epiſcopos eſſe oportere. Quartum de ἡγουμένοις, ſeu ducibus, qui vigilarent, quaſi rationem de ſubditis redditùri. Epiſcopos quippe ipſos fuiſſe. At hos Epiſcopos nulla re ſuperaſſe gradum Presbyterorum. Quintum de Petro, qui Presbyteros hortatus eſt, ut inſpicerent, hoc eſt Epiſcopum agerent. Sextum de Eccleſiis ubique gentium fundatis, in quibus plures Epiſcopi, qui eas moderarentur, florerent. Etenim plures Epiſcopos, quos tandem, niſi *Presbyteros ſimplices* fuiſſe? Atque hæc fere ex priore Hieronymi loco concluſa ſunt a Blondello, Salmaſio, atque Buddeo viris, qui Calvinianorum, aut Lutheranorum partibus ſtuduiſſent. Age nunc, obſervationes eorum reliquas in epiſtolas ad Oceanum, & Evagrium perſequamur. Atque animadvertit Blondellus priore loco, eoſdem fuiſſe Epiſcopos, atque Presbyteros ætate Apoſtolorum, idque ab Hieronymo non Lucæ modo, ſed etiam Petri, Johannis, & Pauli teſtimoniis confirmari. Proferri deinde majorum exempla, ex quibus intelligatur, eligi unum aliquem conſueſſe, qui ceteris ſacerdotibus præficeretur, ut deinceps nullus daretur ſchiſmatum conflandorum locus. Laudari mox conſuetudinem Alexandrinorum, quorum Presbyteri, jam uſque a Marci temporibus ad ſeculum Eccleſiæ tertium, unum *ex ſe electum*, inque excelſiori collocatum gradu Epiſcopum appellabant, non ſecus atque exercitus militum aliquem deligere, dicereque ſolebat Imperatorem. Nihil præterea feciſſe, Hieronymi ætate, demta ordinatione, Epiſcopum, quod Presbytero facere non liceret. Ordinandi autem poteſtatem non divino *jure*, ſed

more

more Eccleſiæ fuiſſe Presbyteris ademtam. Alioqui Hieronymum numquam fuiſſe Presbyteros Epiſcopis æquaturum. Jam vero Epiſcopi, Presbyterique vocabula, auctore Hieronymo, non officiorum indicare, ſed *ætatis*, *dignitatiſque* diverſitatem. Atque Epiſcopum, ubicumque tandem ſit, ejuſdem eſſe meriti, & ſacerdotii, quum non minus Eugubinus, quam Romanus ſit ſucceſſor Apoſtolorum. Quod ipſum eſſe de Presbyteris ſtatuendum, quos ille, ſcribit, Epiſcopis pares eſſe. Quinetiam ordines in Eccleſia ab Hieronymo tantum numerari duos, quorum alter ſit Diaconorum, alter Epiſcoporum, ſive Presbyterorum. Poſtremo ut a Presbytero, ita ab Epiſcopo corpus, ſanguinemque Domini conſecrari, adeoque utroſque pari auctoritate excellere. Prætermiſit autem Blondellus, quod Hieronymus de levitis, de Aaronis filiis ſacerdotibus, deque Aarone Pontifice Hebræorum tradit, quod alio loco ſe de his rebus, deque diverſitate ſacerdotum, levitarumque veteris Teſtamenti a Presbyteris, diaconiſque Chriſtianis acturum conſideret. Similia eorum, quæ ſunt a Blondello animadverſa, perſequuti ſunt Salmaſius loco indicato, & Buddeus in ea diſſertatione, quam inſcripſit de origine, & poteſtate Epiſcoporum.

Sed his ego omnibus paucis, ut potero, ſatisfaciam. Quamquam eſt eorum imprimis notandus error, qui aut Hieronymum Aerio (1) conſenſiſſe, erraſſeque, aut Aerium (2) liberandum ab invidia hæreſeos eſſe arbitrarentur. Nam

1 Michael Medina *lib. de Sacr. Homin. Orig. & Continentia cap.* 5. apud Petavium loco mox citando, Hieronymum Aerii dogma propugnaſſe ſcribit. Quid vero? Hieronymum dico? Immo vero Chryſoſtomum, Theodoretum, Ambroſium, Auguſtinum, Primaſium, & Sedulium. Eſt autem Medina a Bellarmino *lib. de Clericis cap.* 15. *pag.* 1465. *edit. Ingolſtad.* an. 1587. & Petavio *lib.* 1. *Hierarch. Eccleſ. cap.* 11. 12. *pag.* 4.. *& ſeq. tom.* 4. *Theologicor. Dogmat. edit. Antuerp. & Diſſert. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 13. *pag.* 17.. exploſa ſententia. Ac de Chryſoſtomo quidem, Theodoreto, Primaſio, Seduliоque paulo poſt videtur. Nam de Ambroſiaſtro, deque Auguſtino ſatis eſſe arbitror, quod ſenſerint, demonſtratum. Ambroſii enim nomine Ambroſiaſtrum appellat homo, ut in dijudicandis majorum decretis audax, ita minus in Antiquitatibus Chriſtianis verſatus. De Hieronymo jam mox conſtabit, quam longe ab hujus ea opinione Aerii receſſerit.

2 Lambertus Danæus *ad Auguſtini lib. de Hæreſib. cap.* 53. *pag.* 281. *edit.* an. 1654. ab hæreſeos nota Aerium liberare conatur. Ac mirabile id quidem videri non debet. Homo enim de Secta Calvinianorum, qui Wiclefum, Waldenſes, & Aerium auctores ſequuntur, arguendos eſſe hæreſeos non putavit, qui id defenderent, quod ipſe pertinax tenuerat,

ec

Nam qui Hieronymum accuſant, ſanctiſſimo viro, quem Eccleſia ſemper magiſtrum coluit, injuriam faciunt. qui autem Aerium abſolvunt, plus ſibi eſſe, quam ſuperiorum temporum Chriſtianis tribuendum cenſent, ut qui majorum communi judicio ſingularem opinionem anteponant ſuam. Ac Epiphanius (1) quidem, Auguſtinus (2), aliique veteres (3), quos ſunt ceteri, qui libros de Hæreſibus ediderunt, auctores ſequuti, Aerium in hæreticis numerarunt, propterea quod Presbyteros æquandos eſſe Epiſcopis judicaſſet, Hieronymum autem, cujus erat ipſis explorata ſententia, non ſolum in ſuſpicionem hæreſeos non vocarunt, ſed etiam ſummis laudibus celebraverunt. Hæreſeos autem quemadmodum accuſaſſent Aerium, ſi ejus decreta componi cum ſcripturarum, cumque traditionum divinarum auctoritate poſſe vidiſſent. Etenim ne fando quidem auditum eſt, ob unam Eccleſiaſticam conſuetudinem aut violatam, aut rejectam, fuiſſe quemquam a Patribus hæreſeos condemnatum. Atque Aerio, quod pares eſſe Presbyteros Epiſcopis affirmaſſet, damnato, qui tandem effugiſſet Hieronymus reprehenſionem, ſi nulla re, ſtatuiſſet, Epiſcopos Presbyteris antecellere? Intellexerint ego Patres neceſſe eſt, erro-

ac notetur. De Waldenſibus [illegible] *Walſenſem lib. 1. Doctrinal. ſive art. 1. 5. c. 1. 2. pag. edit. 1570.* De Waldenſibus adeſis Bernardum Abbatem Fontis Calidi in lib. contra Wald. c. 1. *ſeq. pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *Bibl. Patrum,* Monetam Ord. Præd. *lib.* [illegible] *contra Cath. & Wald.* [illegible] *pag. edit.* [illegible] *Romæ, &* Reynerium Sachonem *Summa contra Catharos, & Waldenſes apud Martenium tom.* [illegible] *Theſaur. Anecdotor. pag. 1772. edit. Pariſ. ann. 1717.* Petavium *Diſſert. Eccl. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *Theologicor. Dogmat. edit. Antwerp.* Bellarminum *ibid. &* Thomam Auguſtinum Ricchinium Ord. Præd. ſacræ Congregationis Indicis a Secretis virum eruditiſſimum *Apparat. in Monetæ ſummam Diſſ.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] Neque vero Dorneus [illegible] ſolum, ſed etiam Johannes Franciſcus [illegible] Lutherum ſequutus decrevit, Aerium ab hæreſi abſolvendum eſſe. [illegible] *Diſſert.* [illegible] *Theolog. de Orig. & Poteſt. Epiſcop. pag.* [illegible] Hic erroris utique, inquit, in hoc ſolum capite, ſi jure divino nullum inter Epiſcopum, & Presbyterum intercedere diſcrimen docebat, quæ tamen ejus ſedis videtur ſententia, ſi accuratius conſideremus, quæ hac de re tradit Epiphanius *hæreſ.* [illegible] De Luthero negante diſcrimen Epiſcoporum, & Presbyterorum, vide quæ dixi ſupra *pag.* [illegible] *ſeq.*

1 Confule Epiphanii locum *ſupra pag.* [illegible]

2 Conſer locum Auguſtini *ibid. pag.* [illegible]

3 Vide Iſidorum *de Hæreſibus cap.* [illegible] *tom.* [illegible] *Bibliothecæ Patrum edit. Lugdunenſis pag.* [illegible] De Aerio multa diſputant Dionyſius Petavius eis ſummis *Animadv. Epiph. lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *Theologicor. Dogm. edit. Antwerp. &* Tillemontius *Memor. Hiſt. Eccl. pag.* [illegible] *tom.* [illegible] *edit. Pariſ. an.* [illegible] *&* Natalis Alexander *Hiſt. Eccl. ſæc.* [illegible] *cap.* [illegible] *art.* [illegible] *pag.* [illegible]

errorem Aerii longe ab ſententia Hieronymi diſcrepaſſe, illumque proinde reprobandum, hunc contra multis nominibus laudandum, celebrandumque fuiſſe. Quod ſi diſcrepans ab Aerii opinione fuit Hieronymi ratio, ſequetur profecto, ut quibuſdam rebus pares eſſe divina inſtitutione Presbyteros Epiſcopis Hieronymus dixerit; omnibus vero rebus, non item. Quamobrem verbo ille fortaſſe interdum noſtris repugnavit, re autem ipſa conſenſit. Atque ita quidem Hieronymum judicaſſe, ex illius ſcriptis cognoſcitur. In explicanda enim alicujus ſententia, non quid ille alicubi quandoque, ſed quid omnibus in libris (quos publicavit) ſcripſerit, defenderit, confirmarit, diſpiciendum eſt. Sed adverſæ cauſſæ Patroni, ut Hieronymum in ſuam ſententiam pertrahant, quæ ille in Epiſtolis, libriſque, quibus reprimere audaciam Diaconorum conatus eſt, tradidit, ſtudioſe colligunt, cetera prætermittunt. Nos contra conferenda eſſe univerſa, diligenterque conſideranda contendimus, ut intelligi tandem poſſit, in noſtram ne ſententiam Hieronymus fuerit, an in Presbyterianorum errorem propenſior. Eſt autem illud imprimis animadvertendum, extitiſſe ea ætate nonnullos ex ordine Diaconorum, qui ſeſe æquare Presbyteris (1) auderent. Hieronymum, qui eorum temeritatem, impudentiamque ægerrime, ut debebat, tulerat, cum in hunc ſermonem incidiſſet, indicare breviter conſtituiſſe, quam eſſent diaconis excellentiores, ſuperioreſque auctoritate Presbyteri. Ergo cum ingreſſus in eam diſputationem eſſet (ita ut fit, ubi quid acriter, vehementerque defendimus, ut plus interdum dicere, quam res ipſa poſtulet, videamur) propterea quod in quibuſdam ſacrarum Scripturarum locis legiſſet, eos, qui Epiſcopi vocarentur, fuiſſe etiam appellatos nomine Presbyterorum, ad Presbyteros ſpectaſſe Apoſtolorum tempore Eccleſias communi conſilio adminiſtrare, ac paſcere, ſtatuiſſe; non

1 Vide quæ dixi ſupra *p. 469. ſeq. hujusce vol.* Ea enim ætate, qua Hieronymus florebat, Falcidius extitit, qui cum Diaconus eſſet, Presbyteris Diaconos anteponere auſebat. Falcidium autem oppugnavit *Auct. Quæſt. ex V. & N. Teſt.* Atque in eumdem Falcidium, aut in alium quempiam Diaconorum, qui ſimilia diceret, ſcripſiſſe Hieronymum ex Epiſtola ad Evagrium intelligitur, ex qua nonnulla ſupra deſcripſimus *pag. 475. ſeq. hujus vol.*

quod omnibus rebus pares Epiſcopis Presbyteros (nam Preſbyteris ordinare nefas eſſe, confeſſus eſt) ſed quod auctoritate conſecrandæ Euchariſtiæ æquales eſſe arbitraretur, quodque ſimul una gubernaſſent Eccleſias, eodemque initio nomine appellari conſueviſſent. Itaque ne quis calumniando repente illius verba in pejorem partem traheret, cum tam multa de Presbyterorum dignitate diſputaviſſet, *excepta ordinatione*, nihil ab Epiſcopo fieri, dixiſſe, quod non faciat (t) Preſ-

(t) [illegible]

Presbyter, ratum his verbis ſeſe facile liberari ab invidia depreſſæ, contemtæque Epiſcoporum auctoritatis poſſe. Quamquam non is fuit Hieronymus, qui disertis verbis ſignificaret, Presbyteri ne *ſimplices* (1) fuerint ii, quorum eſt in libris novi Teſtamenti facta commemoratio, an gradus ſuperioris, quem eſſe ſcimus proprium eorum, qui & ſunt, & appellantur Epiſcopi. Nihil enim impediebat, quo minus communi eorum conſilio res multarum Eccleſiarum gubernarentur, qui cum plures in eodem cœtu eſſent, tum omnes quamvis Presbyteri dicerentur, tamen eſſent Epiſcopi ordinati, ut ſi data facultas fuiſſet, alio ſe conferre, novaſque Eccleſias conſtituere valerent. Hæc ſi Hieronymi fuit opinio, jam nihil erit, quod exhibere negotium Orthodoxis poſſit. Conſtaret enim, initio, vivis Apoſtolis, Epiſcopos eoſdem alicubi, atque Presbyteros & nomine, & auctoritate fuiſſe, communique conſilio Eccleſiam adminiſtrare, gubernareque conſueviſſe, dediſſeque operam, ut recte omnia, atque ordine agerentur; ſed poſt ubi diſſenſiones coortæ, excitatæque turbæ in Eccleſiis quibuſdam ſunt, Presbyteros ſimplices ordinari ubique gentium, qui ſimul Epiſcopi ordinarentur, cœpiſſe, deſiiſſeque Epiſcopos eoſdem, atque Presbyteros eſſe, inque unum, qui aptus rei bene gerendæ judicatus a Presbyteris fuiſſet, translatam omnem gubernandæ Eccleſiæ, adminiſtrandæque curam. Sed ſac ſimplices Presbyteros Hieronymum Epiſcopos (2) fuiſſe vocatos cenſuere (eſt enim hoc ſimilius veri) pareſque Epiſcopis auctoritate conſecrandæ Euchariſtiæ fuiſſe, unaque Eccleſiam gubernaſſe defenderit, ſtatueritque, poſt ortas in Eccleſiis diſſenſiones, unum aliquem fuiſſe e cœtu eorum delectum, inque altiore gradu collocatum, appellatumque (3) Epiſcopum, an idcirco, ſi æquales & nomine, & his rebus Epiſcopi Presbyteris fuerunt, nulla ſupererat ratio, qua veri Epiſcopi eſſent Presbyteris ſimplicibus ſuperiores, opinione

Ppp 2 Hiero-

1 Conſule [illegible] Diſſert. [illegible] Obſerv. [illegible] pag. 77. [illegible]

2 Conſule [illegible] ibid. pag. 78. ſeqq.

3 Vide [illegible] Della [illegible] della Chieſa lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Rom.

Hieronymi? Nihil equidem mihi, dico, videri minus. Alioqui pugnantia fuiſſet loquutus, ut qui Epiſcopum ordinare poſſe confeſſus ſit, Presbyterum vero non poſſe Quid? Si auſcultandum adverſariis eſſet, ſimplicesne Presbyteri pares eſſent Apoſtolis judicandi? Nam exemplo Hieronymus utitur Apoſtolorum, qui ſeſe Presbyteros vocaverant. Quis eſt autem tam abſurdo, tamque impotenti ingenio, qui nihil plus, divina inſtitutione, fuiſſe Apoſtolis, quam Presbyteris tributum putet? Itaque ſi Hieronymus, quamquam Apoſtolorum exemplo eſt uſus, Presbyteros tamen Apoſtolis non æquavit; ne æquarit quidem neceſſe eſt Epiſcopis ſacerdotes ſimplices, etſi hos pares eſſe in aliquo genere Epiſcopis affirmaverit. Quod autem Hieronymus idem ait, unum aliquem e cœtu Presbyterorum electum, collocatumque in ſubmitiore gradu, fuiſſe vocatum Epiſcopum, non eſt ejuſmodi, ut efficiat, ſolo gradu, & appellatione fuiſſe tunc Epiſcopum Presbyteris ſuperiorem. Ordinationem enim in cauſſa fuiſſe indicat, cur Presbyteris antecelleret, adeoque a Presbytero *ordinari* aliquem poſſe negat. Quinetiam etſi ſchiſmatis metus extorſit, ut ab uno Eccleſia gubernaretur, cum ante gubernari a pluribus conſueſſet, tamen auctoritas Epiſcoporum in eo, quod ad ordinationem, & alia quædam ſpectat, major eſſet poteſtate Presbyterorum. Conceſſi enim omnibus Presbyteris una cum Epiſcopo, qui tamen ante auctoritate ordinis majore præſtaret, regendi cœtus *externa* cura potuit ab Apoſtolis, deindeque adimi, uni que Epiſcopo Eccleſiæ inſtitutione potius, quam divina dari, ne diſſenſione Presbyterorum in factiones Chriſtiani diſcinderentur (1). Sed iiſdem in locis,

in

1 Vide Petavium libro 1 *de Hierarch. Eccleſ. cap.* 1 *pag.* 116. *tom.* 4. *Theologicor. Dogmat. edit. Antwerp.* ubi, in quibuſdam Eccleſiis ab Apoſtolis non ſtatim Epiſcopos conſtitutos ſuſpicatur, ſed a Presbyteris adminiſtratam curam Chriſtianorum; qui & [illegible] ab Epiſcopi titulo vocarentur, & ea quæ valerent, perficerent, cetera vero, quæ perficere ipſi per ſe non poſſent, propterea quod ad Epiſcopum pertinerent, reſervarent in adventum Apoſtolorum eorumdem, vel ab ipſis miſſorum Antiſtitum. Sic hic. Subdit porro: „ Nec abſurdum eſſe, cum [illegible] in longinquis Eccleſiis [illegible] in barbaris [illegible]
„ [illegible] apud Scotos, & Canadenſes, aliosque barbaros, in quos Chri-
„ ſtiana fides [illegible], [illegible] Eccleſiis [illegible] congregandis,
„ quæ [illegible] a ſimplicibus Presbyteris, quorum ſtudio, & laboribus acquiſitæ ſunt, ſine
„ ullo [illegible] Epiſcopo, gubernantur. Talis, ſine dubio, prædicantibus Apoſtolis, ef-
„ ſe potuerit [illegible] Chriſtianiſmi. Neque tamen uſquam, & in omnibus [illegible]

in [illegible]

in quibus Presbyterorum dignitatem tantopere celebravit Hieronymus, plane oſtendit, atque efficit, Epiſcopos jam uſque ab Apoſtolorum temporibus fuiſſe Presbyteris ſuperiores. Quæ res cum Blondelliana argumentatione pugnat. Nam Blondellus ante annum 140. demonſtrari negat poſſe, delectum quemquam fuiſſe, qui Epiſcopi gradu Presbyteris anteponeretur. Contra Hieronymus ex Apoſtolica traditione Epiſcopatus originem repetit, itaque ſtatuit in ea epiſtola, quæ eſt ad Evagrium (1) ſcripta. *Et ut ſciamus traditiones Apoſtolicas ſumtas de veteri Teſtamento, quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi* EPISCOPI, ET PRESBYTERI, ET DIACONI *vendicent in Eccleſia*. Scio quid Blondellus (2) reſpondeat. Promittit, ſe huic loco ſectione ſui operis ſexta ſatisfacturum. Sed is ſuam numquam liberavit fidem. Tertiam enim ſectionem abſolvit, ſextam neque abſolvit, quod ſciam, neque publicavit. De Salmaſio autem quid dicam? qui, cum Walonis Meſſalini (3) nomine *Diſſertationem* de Epiſcopis, & Presbyteris ſcriberet, lectori confirmavit, fore, ut plura in hanc rem diſputaret in libro,

[illegible]

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

bro, quem parabat *de Ordine*. Verum is liber numquam eſt editus, ut conjectura aſſequi liceat, cogitatam eam quidem tractationem fuiſſe a Salmaſio, non ſcriptam. Denique Ludovicus Capellus (1), qui plane intelligeret, quam hæc eſſent Hieronymi verba conſentanea doctrinæ Catholicorum, locumque deſcriberet, eſſe illa prætermittenda putavit, ſimulans nihil ab eo viro fuiſſe in litteris ad Evagrium pronunciatum, quod a doctrina Presbyterianorum diſſideret. Atque ita agunt, qui ſeſe implicatos cernunt, ut vel promiſſis, quibus ſtare nolint, vel ſilentio effugere difficultatem, reprehenſionemque conentur.

Sed quoniam de locis Hieronymi, quibus adverſarii niti ſolent, diſputatum hactenus eſt, reſtat, ut de iis, quibus Orthodoxi confidunt, dicendum eſſe videatur. Ergo vir maximus in ea epiſtola, quæ eſt ad Nepotianum (2) ſcripta, hortatur hominem, ut ſubditus ſuo Epiſcopo ſit, & huic veluti parenti obtemperet, propterea quod in Eccleſia hoc Epiſcopi, Preſbyterique ſint, quod Aaron, ejuſque filii fuerunt in Hebræorum republica. In altera autem, quæ eſt ad Marcellam, epiſtola (3) Montaniſtarum ab Catholicis diſcrimen indicans, apud nos Epiſcopos *Apoſtolorum locum* obtinere ſcribit, apud Montaniſtas vero *tertium*. Rurſum in libro de viris illuſtribus (4) Jacobum ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopum fuiſſe ordinatum teſtatur. Neque vero Jacobum modo, ſed etiam ut a Paulo Timotheum Epheſiorum, Titum Cretenſium, ita (5) Po-

1 Idem Hammondus *ibid.* „ Prudentius, & conſultius tandem Ludovicus Capellus, „ qui cum ſententiam ex Blondello, & Salmaſio Hieronymianam deſcriberet, ipſiſque „ Hieronymi verba apponeret, hanc tamen unicam periodum omittendam putavit „. Exemplum Capelli imitatur Buddeus *Diſſert. Hiſt. Theolog.* §. xx. *pag.* 114.

2 Epiſt. LII. al. II. *pag.* 261. *tom.* IV. *opp. edit. Martianæi.* „ Eſto ſubjectus Pontifici „ tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. Quod Aaron, & filios ejus, hoc Epiſcopum, & „ Presbyteros eſſe noverimus „. Vides ut ea confirmet, quæ & ipſe in epiſtola ad Evagrium? Apoſtolica igitur traditione, hoc eſſe Epiſcopum, & Presbyteros in novo Teſtamento docet, quod Aaron in veteri, ejuſque filii fuerunt. Aaron autem Pontifex fuit, ejuſque filii ſacerdotes inferioris Aaronici ſacerdotii gradus; ſic igitur, ut inferioris gradus ſint Presbyteri Epiſcopo, & traditione quidem Apoſtolica, auctoritate Hieronymi.

3 *Epiſt.* XXVII. al. LIV. *pag.* 64. *tomo eodem.* „ Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi „ tenent (*Epiſcopi ſcilicet, quales Hieronymi tempore erant, hoc eſt ſuperiores Presbyteris*) apud eos Epiſcopus tertius eſt „.

4 *Cap.* I. *pag.* 101. *tomo eodem.*

5 Hieron. *ibid. cap.* XXVI. *pag.* 108.

Polycarpum Smyrnenſium ab Johanne. Singularem præterea Epiſcopum Apoſtolorum ætate *formatum* a Paulo fuiſſe, contendit in Commentariis, quos edidit in eam, quæ eſt ad Titum (1) epiſtolam. Quid ſi in pſalmum XLV (2) *conſtitutos a Chriſto in omnibus finibus mundi Principes Eccleſiæ*, hoc eſt *Epiſcopos* fateatur? Qui autem conſtituti a Chriſto ſunt, non differunt humana ſolum conſuetudine a Presbyteris? In Dialogo præterea, quem adverſus Luciferianos publicavit, nonne *Eccleſiæ ſalutem in ſummi ſacerdotis dignitate pendere* dixit, *cui ſi non exors quædam, & ab omnibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes* (3)? Et rurſum, *Baptizatum in Eccleſia niſi per manus Epiſcopi non accipere Spiritum Sanctum* ... *& hanc obſervationem ex ea auctoritate deſcendiſſe, quod Spiritus Sanctus ad Apoſtolos* (4) *deſcendit*. Quid autem id eſt, niſi divina Chriſti auctoritate conſtitutum eſſe Epiſcopatum, Epiſcopiſque ſolum *ordinario jure* poteſtatem fuiſſe conſignandi datam? Hoc vero, cum ita ſe habeat, plane demonſtrat, auctore Hieronymo Epiſcopos, divina inſtitutione, Presbyteris antecellere. Quinetiam in libro adverſus Jovinianum (5) primo: *Epiſcopum, & Presbyterum, & Diaconum, non eſſe meritorum nomina*, ſtatuit, *ſed officiorum. Nec dici: ſi quis* Epiſcopatum deſiderat, *bonum deſiderat gradum, ſed* bonum opus deſiderat, *quod in majori ordine conſtitui poſſit, ſi velit occaſionem exercendarum habere virtutum.* Non percuſſorem. *Neque enim pugilem*

1 *Comment. in cap. 1. epiſt. ad Titum pag. 417. tomo eodem* [illegible] „ Apoſtolus, inquit, Eccleſiæ principem formans &c. Et *Commentario in Epiſt. ad Galatas cap. 1.* „ *pag. 214. ſequenti vol.* „ Jacobus primus eſt Eccleſiæ præſul, quæ prima in Chriſtum „ credens, ex Judæis fuerat congregata .... Epiſcopus Hieroſolymorum primus fuit. „ Valeat nunc Blondellus, qui ante annum 140. Epiſcopos ſingulares unice negat, quod tamen eundem [illegible] ab iis non eſſet, illius quidem opinione, confuta, quod dicerent, *ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo &c.* Jacobus enim Hieronymo teſte ab Apoſtolis deinde primus Hieroſolymorum Antiſtes fuit.

2 In *Pſalm. XLV. tom. II. opp. edit. ejuſdem pag.* 201. „ Conſtituit Chriſtus ... in omnibus finibus mundi principes Eccleſiæ, *ſcilicet* Epiſcopos. Quod idem eſt atque Ignatianum illud ἐπίσκοποι οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὁρισθέντες Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμῃ εἰσίν *Epiſcopi per quendam terræ terminos definiti, Jeſu Chriſti ſententia ſunt. Epiſt. ad Epheſ. n. III.* pag. 13 tom. 1 *PP. Apoſtolicor. edit. an.* 1724.

3 *Tom. IV. opp. edit. ejuſd. pag. 301 par. II*

4 *Ibid pag.* 293.

5 *Tom. eod. pag.* 156.

gilem deſcribi ab Apoſtolico ſermone, ſed Pontificem inſtitui. Ex qua ſententia quid tandem ſequitur, niſi ab Apoſtolo non ſimplicem ſacerdotem, quales ſunt Presbyteri gradus inferioris, ſed *Pontificem*, ſeu *Epiſcopum* fuiſſe deſcriptum, Hieronymumque nobis fuiſſe conſentientem, ut qui ex Eccleſiæ primis temporibus originem duxerit Epiſcoporum? Sunt item Hieronymi in Epiſtola ad Paulinum (1), inque epiſtola ad Heliodorum illuſtria teſtimonia. Habet autem prius hoc modo. *Epiſcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros, quorum honorem poſſidentes, habere nitantur & meritum*. Alterum vero eſt hujuſmodi *Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri* (2). Nam hortatur Monachum, ut caveat, ne ſeſe Epiſcopum creari patiatur. Age vero, quod Apoſtolorum traditione conſtat; quod jam inde a primis Eccleſiæ ſeculis in poſteriora tempora permanavit, quod ex ea auctoritate deſcendit, qua Spiritus Sanctus in Apoſtolos venit; quod denique poteſtate, voluntateque Chriſti conſtitutum eſt; hoc non conſuetudine Eccleſiæ ſolum, ſed divina traditione, divinoque præcepto nititur. Eſt autem hujuſmodi, auctore Hieronymo, Epiſcopatus. Non ergo conſuetudine Eccleſiæ ſolum, ſed etiam divina traditione, divinoque præcepto nititur. Atque eſt illud, mea quidem ſententia, incredibile, ut Hieronymus ab Eccleſia fuiſſe eum ordinem inſtitutum arbitraretur, ſine quo conſiſtere non poſſe judicaret unitatem Eccleſiæ. Quotus enim quiſque eſt, qui cum Chriſtum proſpexiſſe,

1 *Epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *tom. eodem.*

2 *Epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *tomo eodem.* Ex his igitur teſtimoniis plane colligitur, [illegible] Hieronymum, [illegible]

[illegible] ſequuntur;

ſe noverit, quæ neceſſaria reipublicæ Chriſtianæ eſſent, tum id neglexiſſe putet, quo neglecto tolleretur animorum conjunctio, Eccleſiæque ſtatus everteretur?

Venio nunc ad leves, inaneſque obſervationes adverſariorum. Igitur nego Presbyteros eoſdem atque Epiſcopos non appellatione ſolum, ſed re etiam ipſa fuiſſe. De re autem Hieronymum, non de nomine tantum agere facile patior, modo de quibuſdam rebus, quibus Epiſcopi, Presbyterique conveniebant, non de omnibus ſermo ſit. Hieronymi namque fuit ſententia, ut paullo ante vidimus, Presbyteros plures in aliquot Eccleſiis fuiſſe ab Apoſtolis creatos, qui Epiſcopum non haberent, regerentque pari auctoritate Chriſtianorum cœtum. Valuiſſe hos conſecrandi corporis, & ſanguinis Domini poteſtate. Adminiſtraſſe præterea rem Eccleſiæ publicam. Quare his rebus pares Epiſcopis fuiſſe. Jam vero caruiſſe eos *ordinandi* facultate, perficiendique ea, quæ propria eſſent Epiſcoporum. Hæc ipſos in adventum Apoſtolorum, vel ab his miſſorum Epiſcoporum reſervare conſueviſſe. Itaque non fuiſſe omnibus rebus pares Epiſcopos Presbyteris, quorum ſit ab Hieronymo mentio. Quamquam eſſe intelligo aliquos, qui ſanctiſſimum virum de iis loquutum putarent, qui revera Epiſcopi, iique jam plures in aliquot Eccleſiis, Apoſtolorum ætate, eſſent, parique auctoritate eas moderarentur, Presbyterorumque vocabulo appellarentur, ac de nomine, deque rebus aliquot, quibus cum Presbyteris ſimplicibus convenirent, non de ordinandi poteſtate, aliiſque functionibus, quæ in ſolos Epiſcopos caderent, actum ab ipſo fuiſſe defenderent. Quibus etſi non repugno, tamen eam, quam priore loco deſcripſimus, interpretationem Hieronymianæ ſententiæ arbitror eſſe propenſiorem ad veritatis ſimilitudinem.

Inſtitutione vero divina, non humana ſolum conſuetudine Epiſcopos diſtingui a Presbyteris, demonſtratum ſupra Hieronymi auctoritate eſt. Quamobrem errant, qui verbis quibuſdam Doctoris maximi abuſi, conſuetudine tantum Eccleſiæ Epiſcopos presbyteris antecellere contendunt. Non enim uno teſtimonio confectum, quod volumus, putan-

dum eſt, ſed comparanda ſunt omnia, ut quid auctor ſenſerit intelligatur. Adverſarii autem noſtri unum illud, quod eſt ab Hieronymo contra Diaconos ſcriptum, proferunt, cetera prætermittunt, quibus a Chriſto Epiſcopos eſſe inſtitutos, hujuſque rei traditionem ab Apoſtolis in noſtra tempora manaſſe efficitur.

Atque ut communi Presbyterorum conſilio adminiſtrata, Hieronymi quidem opinione, Eccleſia fuerit, cum ſupra oſtenſum ſit, nunc prætermittatur. Non is autem ego ſum, qui, quemadmodum omnes Eccleſiæ initio gubernatæ fuerint, quærendum (nam quid ipſe judicem, intelligere ex iis, quæ ante diſputavi, licet) ſed quid Hieronymus ſenſerit, indicandum, putem. Senſiſſe vero eum ita, ut dixi, ex illius ſcriptis colligitur. Quare adverſariis Epiſcopos Prebyteris æquantibus præſidio eſſe non poteſt.

Neque Hieronymus uſquam ſtatuit, poſt ſchiſma Corinthiacum inſtitutos Epiſcopos fuiſſe, ut viſum Blondello eſt. Ac ſapienter quidem Hammondus (1). „ Huc illud
„ pertinet, ex iſtis, quæ a Blondello recitantur in *Com-*
„ *mentariis ad Titum: in toto orbe decretum eſt, ut unus de Preſ-*
„ *byteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ*
„ *cura pertineret, ut ſchiſmatum ſemina tollerentur*. Quomo-
„ do enim fieri potuit, ut toto orbe, nullo jam Concilio
„ Oecumenico ad illud decernendum congregato, ſi non
„ ab Apoſtolis ipſis iidem toto orbe promulgantibus, &
„ cum fide hanc regendi Eccleſias formam conſtituentibus
„ factum ſit, ut & poſtea cum addiderit, *Paulatim, ut*
„ *diſſentionum ſemina evellerentur, ad unum omnem ſollicitudi-*
„ *nem delatam?* Certe ſi hoc poſterioribus ſeculis ab Eccleſia
„ decretum fuerit, ſequitur .. aut non vidiſſe Apoſtolos,
„ qua in re Eccleſiæ ſalus penderet, aut cum ſatis viderint,
„ ſaluti tamen Eccleſiæ, etiam cum apud Corinthios ſchiſ-
„ mata exorirentur, non conſuluiſſe. Quorum neutrum aut
„ Apoſtolis ab Hieronymo, aut Hieronymo a nobis affingi
„ poteſt „. Deinde quo tandem modo fieri potuit, ut poſt Apoſtolos ortam fuiſſe Epiſcoporum a Presbyteris diverſitatem

(1) *Diſſert.* [illegible]

ſitatem Hieronymus exiſtimaret, ſi Epiſcoporum inſtitutionem, ut ſunt Presbyteris ſuperiores, ex ea repetit auctoritate, qua Spiritus Sanctus in Apoſtolos deſcendit, exque traditione eorumdem Apoſtolorum?

Non moror Buddeum [1], qui etſi vetuſtiorem quam Blondellus putet, tamen humanam fuiſſe inſtitutionem Epiſcoporum defendit. Hieronymus enim, quem ille auctorem, ut jactat, ſequitur, a Chriſto ſcribit inſtitutos eſſe Epiſcopos, idque jam conſtare traditione Apoſtolorum. Salmaſium autem [2], qui modo vetuſtiorem, modo recentiorem eſſe eam conſuetudinem ſtatuat, cum pugnantia loquatur, nihili facio.

Quod addit Blondellus, *in communi*, etiam poſt conſtitutos Epiſcopos, regi ab ipſis, Presbyteriſque, Hieronymo teſte, Eccleſiam oportere, inane eſt. Neque enim quiſquam Orthodoxorum eſt, qui uti Epiſcopum debere in adminiſtrandis, gubernandiſque Eccleſiæ rebus, ſi graves imprimis ſint, inferiorum Sacerdotum conſilio neget; modo verum ſit, quod Hieronymus addidit, *ad Epiſcopum omnem Eccleſiæ curam pertinere*. Nec graviora ſunt rationum momenta, quibus tota hæc Blondelli animadverſio nititur. Primum enim, quod eſt de Presbyteris, qui Epiſcopi appellarentur, & eſſent, cujuſmodi ſit ſupra vidimus. Eſt item alterum de Presbyteris, qui plures pari auctoritate rem Chriſtianam moderarentur, paullo ante explicatum. Tertium autem non eſt ad rem. Nam Sacerdotum eſſe munus, ut gregem paſcant, eo modo, qui ſit proprius ſimplicium Presbyterorum, quemque Hieronymi locus poſtulat, aſſentior; eo vero, qui ſit proprius Epiſcoporum, non item. Eſſe quippe munera quædam, quæ cum Epiſcopo competant, in Presbyterum cadere non poſſint, auctoritate Hieronymi demonſtravimus. Quartum de ἡγουμένοις, hoc eſt de ducibus, qui pervigilarent, quaſi rationem reddituri

 pro

1 *Ibid. num. xv. pag. 311 ſeqq.*

2 Salmaſ. *Diſſert. de Epiſcop. & Presbyt. pag.* 85. 106. & 279. Confer Petavium lib. 1. *Hierarch. Eccl. cap.* 11. §. 16. *ſeqq. pag.* 18. *ſeqq. tom.* IV. *Theologicor. Dogm. edit. Antuerp.*

pro animabus ſubditorum, a Paulo (1) de Epiſcopis intelligitur, ac fortaſſe etiam ab Hieronymo. Sed ſac Hieronymus de Presbyteris intellexerit, ea certe ratione intellexerit, neceſſe eſt, ut plures Presbyteros in quibuſdam Eccleſiis conſtitutos, cum regerent pari auctoritate Eccleſiam, ἡγεμόνας fuiſſe appellatos exiſtimaret, qui ſane Presbyteri expertes eſſent poteſtatis Epiſcoporum. Quæ opinio, quamquam ſingularis eſſet; tamen Presbyterianis ſubſidio eſſe nequiret. Cum enim Hieronymus defendat, Epiſcopos a Chriſto eſſe inſtitutos, iiſque muneribus fungi poſſe, quibus Presbyteri non poſſint, Catholicorum quidem confirmat, Presbyterianorum autem evertit, ac labefactat ſententiam. Quod vero de quarto dixi, hoc idem ajo eſſe de quinto dicendum. Etſi enim Compresbyterorum nomine Epiſcopos Petrus (2) indicavit (ad Eccleſias namque Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ ſcribebat, adeoque earum Presbyteros, qui *ἐπισκοποῦντες Epiſcopatum* gererent, memorans, Epiſcopos memoraſſe oportet) tamen Hieronymus *Presbyterorum* nomine ſignificari ſimplices Presbyteros putavit, qui curam Chriſtianorum in iiſdem Provinciis ſuſcepiſſent. Quæ ſane opinio peculiaris illi, ut dixi, fuit. Quamvis non inde ſequatur, ſimplices Presbyteros vel quinto ſeculo, vel Apoſtolorum tempore rebus omnibus pares Epiſcopis fuiſſe. Sextum ſimile eſt omnino ſuperiorum. Dabo enim eſſe veriſimile, Hieronymum in quibuſdam Eccleſiis, putaſſe, Presbyteros, qui multi eſſent, remque Chriſtianam adminiſtrarent, fuiſſe appellatos vocabulo Epiſcoporum. Quid? An idcirco, Hieronymo auctore, nulla re veri Epiſcopi *ſimplicibus* illis Presbyteris fuerunt ſuperiores? Hoc neque dixit, neque ratio ferebat, ut diceret; quum ſatis explicate ſtatuerit, Epiſcopos inſtitutos fuiſſe voluntate Servatoris Chriſti, ordinandique poteſtate Presbyteris antecellere.

Quæ ducta ex Epiſtolis Hieronymi ab adverſariis ſunt, eodem revolvuntur, atque momenta ſuperiora. Illud eſt ali-

1 *Epiſt. ad Hebræos cap. 13. v. 17.*
2 *Epiſt. 1. cap. 5. v. 1.*

aliquanto diſcrepans, quod ſpectat ad Alexandrinorum morem. Sed quoniam explicatum, refutatumque ſupra eſt, prætermitti nunc poterit. Nolo enim actum agere. Quod autem ſibi Blondellus de poteſtate ordinandi ſumit, tam eſt ab Hieronymi ſententia alienum, ut nihil magis. Conſuetudine, inquit, Eccleſiæ adempta Presbyteris, Hieronymo teſte, poteſtas ordinandi eſt, non divino jure. Itane vero? Atqui, Hieronymi opinione, conſignandi auctoritatem (1) penes Epiſcopos fuiſſe, quis neget? Scilicet negari non poteſt, quod eſt ab ipſo monumentis mandatum litterarum. Rurſum quis tam eſt impudens, ut inficietur, ad Epiſcopum, Hieronymi ejuſdem tempore, ſpectaſſe omnem rerum Eccleſiaſticarum curam (2)? Sed Hieronymus, cum *committit Presbytero extra ordinem conſignandi*, hoc eſt *confirmandi*, permittitque eidem regendæ una cum collegis Eccleſiæ facultatem poſſe dixiſſet, tum, excepta *ordinatione*, nihil factum ab Epiſcopo ſtatuit, quod non item a Presbytero fieret. Quid? An gubernabat Presbyter Eccleſiam, conſignabatque Hieronymi tempore? Minime vero. Non ergo de eo, quod ſua ætate fiebat, vir maximus, ſed de eo, quod fieri a Presbytero poterat, ſi data ipſi a Pontifice poteſtas fuiſſet, Hieronymus diſputabat. Quare ſi excipit *ordinationem*, argumento eſt, non ſolum ordinare non conſueſſe Presbyteros illius ætate quemquam, ſed ne potuiſſe quidem. Verum de ordinandi facultate erit opportunior in eo libro, quem de *Ordine* inſcripſimus, copioſe diſſerendi locus.

Deſcendo ad vocabula Epiſcoporum, & Presbyterorum. Fateor alterum quandoque, Hieronymi quidem ſententia, dignitatem ſignificaſſe, alterum ætatem. *Preſbyter* enim idem eſt, atque ætate provectior. Itaque Epiſcopus ſenex dici *Presbyter* poterat. Atque in eo hujuſmodi nomen *ætatem* certe, non dignitatem ſignificabat. Sed uſu obtinuit, ut qui ſuperiores gradu eſſent, iidem Presbyteri vocari ſolerent, etiamſi ætate ab aliis ſuperarentur. Id cum animadvertiſſet Hieronymus, inductus perfacile eſt, ut aliis in

1 Vide ſupra pag. 487. not. 5. hujus vol.
2 Confer quæ ſcripſi pag. 474. hujus vol.

in locis Epiſcopi, Presbyterique nomina *officiorum* (1) eſſe, non ætatis confiteretur. Addunt adverſarii, Epiſcopum, teſte Hieronymo, ubicumque ſit, ſucceſſorem eſſe Apoſtolorum. Quid? An continuo quemlibet Epiſcopum tanta *juriſdictionis* poteſtate, auctoritateque valere dicent, quanta eſt inſtructus Romanus Pontifex? Nempe id ſibi Blondellus, Symmyſtæque volunt, ſed invito Hieronymo, cujus ſunt de poteſtate Epiſcopi Romani ad Damaſum (2) illuſtria teſtimonia. Quid autem id ſolum ſibi adverſarios ſumſiſſe dico? Immo vero conſequens hinc eſſe arbitrantur, Presbyteros eſſe Epiſcopis omnino pares, cum de Presbyterorum præſtantia ex inſtituto agat Hieronymus in epiſtola ad Evagrium. Sed quibus rebus ſint Epiſcopis Presbyteri æquales, plus millies demonſtravimus. Quare non eſt opus, rurſum ut eſſe demonſtrandum putemus.

Ordines præterea interdum ab Hieronymo numerari duos, facile patior. At idem quibus in locis duos nominat, ibidem etiam ordinem ſacerdotum dividit in claſſes (3) duas, quarum una eſſet Presbyterorum, altera Epiſcoporum. Utrique autem claſſi jus conſecrandi, offerendique corporis, & ſanguinis Domini competere defendit. Atque hac re pares ipſi ſunt, Diaconiſque præſtantiores. Quamvis non neget Hieronymus eſſe Epiſcoporum ſive claſſem, ſive ordinem, ſive gradum divina inſtitutione aliis rebus gradu Presbyterorum ſuperiorem.

Sed inſtat Blondellus, ac Presbyterum ætate, ordinationeve ſeniorem primatu potiri conſueſſe pugnat, utiturque Hieronymi teſtimonio, Petrum ajentis (propterea quod Apoſtolis ætate præcederet) fuiſſe conſtitutum caput

1 Vide ſupra pag. 4[illegible]. hujus vol. not. [illegible].

2 Confer. epiſt. Hieron. ad Damaſ. tom. 1. Collect. epiſt. Rom. Pont. pag. [illegible].

3 Confer. quæ ſcripſi ſupra pag. [illegible] & pag. [illegible] ſeqq. Johan. Franciſcus Buddeus [illegible] pag. [illegible] Hieronymum ab Aerio [illegible], [illegible] jure divino [illegible], pares eſſe Epiſcopos Presbyteris [illegible]. Num Aerium [illegible] Eccleſiæ [illegible], [illegible], [illegible] cauſa, [illegible]. Contra Hieronymum [illegible], & [illegible] Eccleſiæ [illegible]. [illegible]? Quaſi vero Hieronymus à Chriſto Epiſcoporum ordinem inſtitutum eſſe, & ad nos Apoſtolorum traditione [illegible] diceret. [illegible] non ſit, propterea quod eadem auctoritate [illegible] eſſe Epiſcopos, atque Presbyteros [illegible]. Vide quæ ſcripſi ſupra pag. [illegible] hujus vol. & Petavium lib. [illegible] Hierarch. Eccl. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. Eadem fere atque Buddeus ſcribit Joachimus Hildebrandus in *[illegible]* [illegible], quas Proteſtantibus Pontificii [illegible].

put ceterorum, ut occaſio ſchiſmatis (1) tolleretur. Atqui hinc quidem intelligi facile poſſe quiſquam putaverit, quamobrem idem Hieronymus, Presbyterum ætatis eſſe nomen, tradiderit, non officii ac dignitatis.

Jam hoc quale ſit, ſatis eſſe arbitror manifeſtum. Hieronymus enim dictum fuiſſe Petrum, ut qui eſſet natu maximus, Apoſtolorum caput ſcribit, Chriſtianis autem vel imperatum, vel mandatum fuiſſe, ut id exemplum ſequerentur, nuſquam ſcribit. Neque hoc ſibi Blondellus voluit, ut natu major Presbyter Epiſcopus olim vocaretur, & eſſet. Immo vero juvenem, qui ordinatus ante fuiſſet, ſeni poſtea ordinato præferri a Patribus ſolitum fuiſſe defendit. Quod ut efficere poſſit, Andream oſtendat, auctoritate veterum, neceſſe eſt, qui primus fuit a Chriſto vocatus, non Petrum ſenem caput fuiſſe Apoſtolorum. Id autem evincere numquam poterit. Ego igitur ſic exiſtimo: uſum hoc exemplo Hieronymum fuiſſe ut demonſtraret, conſtitutum a Chriſto eſſe, ut unus aliquis in Eccleſia caput ſit ceterorum, ne Apoſtoli, deincepſque Chriſtiani reliqui in factiones diſcinderentur. Itaque Epiſcoporum originem eſſe repetendam a Chriſto. Jam vero, quod eſt ab eodem Hieronymo de Petri ætate ſcriptum, non eo fuiſſe ſcriptum, quo demonſtraret, quid fieri deinceps debeat, ſed quo omnibus, quid eſſet

(1) S. Hieronymus lib. I. adverſus Jovinianum pag. 168. tom. IV. part. II. opp. edit. Martianæi. „ At dicis, ſuper Petrum fundatur Eccleſia. Licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio. Sed cur non Johannes electus eſt virgo? Ætati delatum eſt, quia Petrus ſenior erat, ne adhuc adoleſcens, ac pene puer progreſſæ ætatis hominibus præferretur, & magiſter bonus, qui occaſionem jurgii debuerat auferre diſcipulis, & qui dixerat eis: Pacem meam do vobis, in adoleſcentem, quem dilexerat, cauſam præbere videretur invidiæ. Ut autem ſciamus, Johannem tunc fuiſſe puerum, manifeſtiſſime docent Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quod uſque ad Trajani vixerit imperium, id eſt, poſt paſſionem Domini ſexageſimo octavo anno dormierit.„ Videre eſt Johannem cum Petro comparari, non autem reliquos Apoſtolos? At Johannes quidem erat, quem Chriſtus maxime diligebat. Si de ceteris Apoſtolis Hieronymus quæſiſſet cauſam, cur eis fuerit propoſitus Petrus, hanc fortaſſe præcipuam attuliſſet, quod is plus ceteris in amorem Chriſti exardeſceret, idemque virtutem, atque erga Chriſtum pietatem eam eſſe, quæ dignitatem officii tantum Epiſcopatu Hieronymus duxiſſet. Nam ut eſt apud Johannem in Evangelio cap. XXI. v. 15. ſeqq. cum Chriſtus a Petro quæſiſſet, num ipſum diligeret, Petruſque reſpondiſſet, Tu ſcis Domine, quia amo te, tum Petro eſt tributa paſcendarum ovium poteſtas. Confer Hieronymum in epiſt. ad Tit. I. 5 pag. 413.

eſſet factum, oſtenderet. Numquam enim præſcriptum ab Hieronymo eſt Seniorem ceteris eſſe Epiſcopum, caputque Eccleſiæ conſtituendum. Sed ad excindenda, tollendaque funditus ſchiſmata, neceſſe fuiſſe, Epiſcopos creari ſcribit. Cumque hujuſce rei origines a Chriſto Servatore repetendas putaret, factum ita eſt, ut Epiſcopos divina auctoritate inſtitutos judicaſſe videretur, iiſque in locis Catholicis faveret, quibus maxime adverſarii abutuntur.

Illud quoque accedit commodum, quod Hieronymus Petrum cum uno Johanne, non cum ceteris Apoſtolis comparaverit; atque eum quidem, quod ſenex eſſet, etſi uxorem duxiſſet, præ hoc virgine, ſed pene puero fuiſſe Eccleſiæ caput conſtitutum cenſuerit. Neque vero majorem natu omnibus fuiſſe Petrum defendit. Erat enim hoc a propoſita quæſtione diſcrepans. Nam Joviniano quærenti, cur Petrus, qui virgo non eſſet, prælatus Johanni virgini fuerit, ſi virginitas eſt nuptiis præferenda? reſpondendum erat, ſeniorem fuiſſe Petrum, Johannem autem adoleſcentem, ac pene puerum, quamobrem Petro fuiſſe primatus dignitatem datam. De ceteris vero Apoſtolis ſermo erat prætermittendus de quibus tamen ſi Hieronymus agere inſtituiſſet, aliam attuliſſet, cur poſtpoſiti Petro fuerint, cauſſam. Non enim certum cuiquam, exploratumque erat, omnibus Apoſtolis fuiſſe Petrum ætate ſuperiorem. Quamobrem cum res dubia ſit, fuerunt, qui de hac eadem re diſputantes varias, interque ſe diſſidentes opiniones conſectarentur (1). Deſunt quippe monumenta, ex quibus intelligi poſſit, quis maximus natu eſſet in collegio Apoſtolorum. Ac de Hieronymo quidem hactenus. Reſtat ut de Chryſoſtomo, de Theodorito, de Primaſio, deque Sedulio dicendum eſſe videatur.

Nonum igitur ac decimum argumentum ex Joh. Chryſoſtomi undecima in epiſtolam ad Timotheum (2) Homilia repe-

(1) Vide Epiph. Hæreſ. [illegible] edit. Pariſ. Petav. pag. [illegible]

(2) S. Joh. Chryſ. Homil. XI. in epiſt. ad Timoth. I. cap. III. [illegible] pag. [illegible] edit. Pariſ. [illegible] [illegible] Epiſcopis dixit (Paulus) eadem & Presbyteris conveniunt. [illegible] ſuperiores ſunt Epiſcopi, & hoc [illegible] Presbyteros.

repetunt adverſarii, atque hoc modo diſputant. Qui duos in Eccleſia ordines eſſe confirmat, quorum alter ſit Diaconorum, alter Epiſcoporum, ſeu Presbyterorum; is Presbyteros ab Epiſcopis diſtinctos fuiſſe non putat: confirmat autem Chryſoſtomus duos eſſe ordines in Eccleſia, unum Diaconorum, alterum Epiſcoporum, ſeu Presbyterorum: Presbyteros igitur diſtinctos ab Epiſcopis fuiſſe non putat. Rurſum, qui ætate majorem ceteris Apoſtolis Petrum (1) fuiſſe contendit, idem exiſtimat antiquiorem præfici ceteris Presbyteris conſueſſe. Contendit vero idipſum Chryſoſtomus. Exiſtimat igitur antiquiorem Presbyterum reliquis præfici conſueſſe. Neque Chryſoſtomus ſolum, ſed etiam qui a Chryſoſtomo accepit Theodoritus, in hanc venit de Diaconis, Epiſcopiſque opinionem. Primaſius autem Epiſcopus Adrumentinorum cum Hieronymo aſſentiatur, Epiſcopos Presbyteris æquarit, neceſſe eſt. Ac Primaſio ſexti ſeculi ſcriptori præiverat Sedulius, qui perinde eſt Chryſoſtomum, & Hieronymum imitatus.

Sed tantum abeſt, ut hæc Presbyterianis præſidio eſſe poſſint, ut potius Orthodoxorum confirment, conſtabiliantque ſententiam. Nam Chryſoſtomus, cum inquireret, cur miſſis Presbyteris, Epiſcoporum, & Diaconorum dumtaxat facta fuerit ab Apoſtolo in litteris ad Timotheum mentio, ſic tandem ſtatuit: non multum inter Presbyteros, & Epiſcopos vel ipſa ætate Apoſtolorum interfuiſſe. Utroſque enim conſtitutos eſſe & ad docendum, & ad præſidendum. Quare quæ a Paulo dicta de Epiſcopis ſunt, eadem in Presbyteros cadere. Sola namque ordinatione ſuperiores eſſe Epiſcopos, & hac una Presbyteris antecellere videri. At præſediſſe olim Presbyteros, quin tamen Epiſcopis pares auctoritate eſſent, quotus quiſque eſt Orthodoxorum, qui neget? Auctoritate autem pares non fuiſſe, idem eſt auctor Chryſoſtomus, qui ordinatione fatetur Epiſcopos ſuperiores fuiſſe, jam uſque ab Apoſtolorum temporibus. Jam vero ita ſe rem habere, ut diximus, multis viri maximi

1 Homilia de s. Andrea apud Metaphraſten, et ibid. pag. 1. refert Mombritius.

teſtimoniis demonſtrari, efficique (1) poteſt, quibus adverſarii tenebras obducere numquam poterunt. Quod ſi Chryſoſtomus Petrum inter Apoſtolos natu maximum fuiſſe dixit, non eo dixit, quo hanc ob cauſſam primatu potitum fuiſſe arbitraretur, ſed quo oſtendere inſtituiſſet, ecquis eſſet Apoſtolorum reliquis ætate provectior?

Theodoriti autem opinio eſt, Presbyteros (2) initio fuiſſe Epiſcopos appellatos, eos vero, qui Epiſcopi eſſent, Apoſtolorum vocari nomine conſueſſe. Poſt immutatam fuiſſe rationem, & ſecundi quidem ordinis, Presbyterorum; primi vero ordinis ſacerdotibus attributum fuiſſe Epiſcoporum vocabulum. Atque de Theodorito ſatis dictum eſto.

De Primaſio (3) qui Diaconos, Epiſcopoſque memorari a Paulo ſtatuit, non laboro. Neque enim eſt ex illius ſententia conſequens, Presbyteros inferiores Epiſcopis, ſacerdoteſque ordinis, graduſque ſecundi non eſſe. Immo vero cum in Epiſcopis Presbyteros etiam comprehendi Apoſtolorum temporibus ſolitos fuiſſe ſcribat, tum addit: *quia ſecundus, & pene (4) unus eſt gradus*. Quæ ſane verba ſecundum ſacerdotii gradum occupatum ſemper a Presbyteris fuiſſe demonſtrant, hoſque etſi pene pares, tamen reipſa inferiores eſſe Epiſcopis & auctoritate, & dignitate. Nam τὸ *pene* ita eſt compoſitum, ut ſignificet, Presbyteros (quamvis proxime accedant) nihilominus non occupare primi Sacerdotii gradum.

Venio ad Sedulium. Seniorem ab eo fuiſſe appellatum Petrum facile patior; Epiſcoporum autem divinam inſtitutionem, ſuperioremque Presbyteris dignitatem aut negatam, aut in diſcrimen adductam, id vero vehementer nego.

1 Confer Chryſoſtomi Homiliam in Sanctum Ignatium Martyrem tom. II. opp. pag. 593. ſeqq. edit. Pariſ. ex qua de Epiſcopatu quid ſentiat, intelligitur.

2 Conſule quæ ſcripſimus ſupra pag. 184. not. 1. hujus vol.

3 Blondellus Primaſii teſtimonia quædam affert ſect. II. capitis I. pag. 71 ex quibus hoc unum colligit, Presbyteros eſſe ſacerdotes, & Apoſtolum memoraſſe Epiſcopos, atque Diaconos, inſtruxiſſeque Timotheum de inſtitutione Presbyterii.

4 Primaſius in cap. III. *Epiſt.* 1. *ad Timoth.* *pag.* 232 *tom.* X. *Bibliothecæ PP. edit. Lugdun.* „ Quæritur, inquit, cur de Presbyteris nullam fecerit mentionem, ſed in Epiſcopis etiam Presbyteros comprehendit, quia ſecundus, & pene unus eſt gradus, ſicut multis Scripturarum teſtimoniis comprobatur.

go (1). Ac ceteris, qui quinto ſeculo viverent, pro Epiſcoporum auctoritate pugnantibus, unum Sedulium reſiſtere fuiſſe auſum, tam abeſt a vero, ut ne veri quidem ſimile videatur.

Viceſimum Argumentum a Gildæ Britannici, qui VI. ſeculo, ab Iſidori Hiſpalenſis, & Hiſpalenſium Patrum, qui in unum congregati locum ſeptimo ſeculo concilium celebraverunt, a Bedæ, qui VIII. ab Epiſcoporum Francorum ab Amalarii, Haimonis Halberſtadienſis, Hincmari Remenſis, & Rabani Mauri, qui VIIII. & a Remigii Lugdunenſis, qui XI. ſeculo floruerunt, ſcriptorum teſtimoniis ducitur.

Mirabile videri cuiquam poterat, quod Buddeus, Salmaſius, aliique veterum ſcriptis contra orthodoxos abuterentur, hoc mirabilius, quod Blondellus abutatur recentiorum, ſatis perſpicue Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores ajentium. Gildas, inquit, Sacerdotum, & Diaconorum meminit, Epiſcoporum vero, ac Presbyterorum, ac ſi eſſent diverſi, non meminit. Quamobrem autem? Quia (hoc enim ſibi Blondellus, quaſi concedatur, ſumit) *conſtanter Promiſcuos habet*. Scribit namque *Epiſcopatus*, vel *Presbyterii*, *Epiſcopus*, vel *Presbyter* (2). Scilicet, vi vel homini

R r r 2 no-

1 De Sedulio hæc habet Blondellus [illegible] „ Cum Apoſtolici Collegii Coryphæum Petrum, [illegible]

2 Gildas [illegible] *Biblioth. Patrum* edit. *Lugdun.* [illegible]

negotium exhibet. At hoc ipſum eſt, quod auctore Gilda, Epiſcoporum, ac Presbyterorum diſtinctos gradus fuiſſe, oſtendit. Quid enim? An Diaconorum, & Epiſcoporum unum illo, atque eumdem fuiſſe ordinem cenſuit? Non dicet, opinor. Nec vero tam eſt impudens, ut modo nobis reſiſtat, contra Paulum quidquam fuiſſe a Gilda conſtitutum putet. Atqui idem ipſe Gildas, qui *Diaconos* appellat vocabulo miniſtrorum, nonne *Epiſcopos*, vel *Presbyteros*, vel *magiſtros* ſcribit? Quod ſi re vel haud efficit, unus ut ſit, atque idem, *Diaconorum*, atque *Sacerdotum* gradus, ita ne illud quidem, ut *Presbyteri* non diſcrepent ab *Epiſcopo*.

Non minus eſt Iſidori Hiſpalenſis illuſtris locus. Sacerdotii (1) (hoc eſt offerendi corporis, & ſanguinis Domini)

[illegible]

(1) [illegible]

mini) poteſtate Presbyteros Epiſcopis pares eſſe defendit, ordinandi autem auctoritate non item. Eſſe igitur Epiſcoporum gradum ordine Presbyterorum ſuperiorem. Quamquam Presbyteros, quod offerrent, conſecrarentque corpus, ac ſanguinem Domini, eſſentque rebus quibuſdam æquales Epiſcopis, vocatos a Paulo fuiſſe, Iſidorus addat, appellatione Epiſcoporum.

Age vero Hiſpalenſe (c) concilium, nonne adeamus Pro-

[illegible]

Presbyteris fuiſſe declarat ordinandorum Presbyterorum, ac Diaconorum auctoritatem? At *novellis*, inquit Blondellus, legibus ademtam demonſtrat, non Divinis, concilium. Ridiculum! Quaſi vero hac voce Patres non indicarint novi Teſtamenti divinas leges. Nam adduunt legibus veteris Teſtamenti novellas leges, poſtque has memorant Eccleſiaſticos canones, ut plane ſignificent, eſſe quædam Presbyteris non ſolum auctoritate legum veteris Teſtamenti, ſed etiam novi, quædam vero Eccleſiaſtico canone interdicta.

De Beda (1) nihil attinet dicere. Epiſcoporum namque vocabulo indicatos ab Apoſtolo interdum eos fuiſſe putavit, qui revera Presbyteri eſſent, Epiſcopi vero non eſſent. Id autem ut ſit Orthodoxis contrarium, nullo modo prorſus intelligo.

Aquiſgranenſe (2) concilium Presbyterianis præſidio eſſe non poteſt. Eadem enim atque Iſidorus ſtatuit. Quare ut

" [illegible]

(1) [illegible]

(2) Cap. [illegible] pag. [illegible] [illegible]

ut hic non obſtat, ita ne illud quidem, quo minus ſit Epiſcopus Presbytero quoque ſuperior.

Mitto Amalarium (1), qui ſimilia ſcripſit. Nemo enim dubitabit, quin noſtris aſſenſus ſit, ſi ejus verba diligenter conſideret.

Haimonis (2) Alcuini auditoris eadem fuit de Epiſcopis, Presbyteriſque, atque Amalarii, & Iſidori ſententia. De Rabano autem quid dicam, cujus eſt de auctoritate Epiſcoporum in commentariis in priorem ad Timotheum epiſtolam inſignis locus? Negat (3) enim ille in Scripturis ſimplices ſacerdotes vocari ſemper appellatione Presbyterorum. Nam quum ordinandi jus Presbyteros quandoque ſibi vindicaſſe legamus, idque jam in *ſimplicem* ſacerdotem cadere omnino nequeat, fit ita, ut iis in locis Scripturarum non *ſimplices* ſacerdotes Rabanus cenſuerit, ſed *Epiſcopos* indicatos fuiſſe *Presbyterorum* vocabulo. Hoc idem eſt de Hincmari Remenſis Archiepiſcopi (4), deque Remigii teſtimoniis judicandum.

Primum ac viceſimum argumentum ab Hiſtoria Eutychii Alexandrini ducitur, quem ſeculo decimo natum ferunt.

pis ad Rabanum [illegible]

(1) [illegible]

(2) Comment. in 1. epiſt. ad Timoth. cap. v. edit. Coloniæ, anno 1539. [illegible]

(3) Comment. in 1. ad Timoth. [illegible]

(4) [illegible] Hieronymum, aut Rabanum ſequutos fuiſſe Remigium, & Hincmarum.

runt. Nam Seldenus (1), aliique (2) viri de Presbyterianorum quidem ſecta, cum nihil ſe teſtimoniis Græcorum, Latinorumque Patrum proficere poſſe cognoſcerent, conſulendos Arabicos codices eſſe putarunt, eaque in deſcribendum ſi quid inveniſſent, quod minus eſſe Orthodoxæ doctrinæ conſentaneum videretur Ergo ut eſſe nonnulla in Eutychii chronico animadverterunt, quibus Catholicæ religionis de Epiſcopis decretum refelli, conſtabilirique errorem Presbyterianorum poſſe arbitrarentur, ea diligenter in ſuos commentarios traducenda judicarunt, eaque iis rationum momenta adverſus noſtros duxerunt omnino quinque. Atque hoc illi quidem modo argumenti concludunt ſententiam. 1. Qui manus imponebant (3) deinde qui benedicebant, tertio qui Patriarcham creabant; horum certe par erat poteſtas poteſtati Epiſcoporum; ſi præſertim ita manus imponebant, benedicebant, creabant Epiſcopum, ut 4. illorum opera non uterentur, qui Epiſcoporum vocarentur nomine; propterea quod 5. horum Epiſcoporum nulli in finitimis Provinciis reperirentur: Presbyteri autem Alexandrini, jam inde a Marci temporibus ad ætatem uſque Ale-

1 *Libell. de Originibus Eccleſiæ Alexandrinæ edit. Londin. an. 1642.*

2 Neque vero Seldenus ſolus, ſed etiam Salmaſius, Blondellus, aliique huic ſeſe acceſſere.

3 Locus Eutychii, ut eſt a Seldeno in Latinum ſermonem translatus, habet hoc modo: Conſtituit Marcus Evangeliſta duodecim Presbyteros cum Hanania, qui manerent nempe cum Patriarcha, adeo ut cum vacaret Patriarchatus, eligerent unum e duodecim Presbyteris, cujus capiti reliqui undecim manus imponerent, eumque benedicerent, & Patriarcham eum crearent, & dein virum aliquem inſignem eligerent, eumque Presbyterum ſecum conſtituerent, loco ejus, qui ſic factus eſt Patriarcha, ut ita ſemper extarent duodecim. Neque deſiit Alexandriæ inſtitutum hoc de Presbyteris, ut ſcilicet Patriarchas crearent ex Presbyteris duodecim, uſque ad tempora Alexandri Patriarchæ Alexandrini, qui fuit e numero illo 318. Is autem vetuit, ut deinceps Patriarcham Presbyteri crearent. Et decrevit, ut mortuo Patriarcha convenirent Epiſcopi, qui Patriarcham ordinarent. Decrevit item, ut vacante Patriarchatu, eligerent, ſive ex quacunque regione, ſive ex duodecim illis Presbyteris, ſive aliis, ut res ferebat, virum aliquem eximium, eumque Patriarcham crearent. Atque ita evanuit inſtitutum illud antiquius, quo creari ſolitus ab Presbyteris Patriarcha, & ſucceſſit in locum ejus Decretum de Patriarcha ab Epiſcopis creando. [illegible] ut Patriarcha [illegible] Papa vocaretur, quod ſignificat *Avum*. Sed vero ab Hanania, quem conſtituit Marcus Evangeliſta Patriarcham Alexandriæ, uſque ad tempora Demetrii Patriarchæ [illegible] (is Patriarcha fuit Alexandrinus undecimus) nullus erat in Provinciis Ægypti Epiſcopus, nec Patriarchæ ante eum creaverunt Epiſcopos. Ille autem factus Patriarcha tres conſtituit Epiſcopos. Et primus fuit hic Patriarcha Alexandrinus, qui Epiſcopos fecit.

Alexandri Patriarchæ (qui anno 325. Synodo Nicænæ interfuit) & manus electo Patriarchæ imponebant, & eum benedicebant, & Epiſcopum creabant, cum nulli Eutychio teſte in finitimis Provinciis Epiſcopi verſarentur. Par igitur poteſtas Presbyterorum in Ægypto, a Marci temporibus ad ſeculum uſque quartum, erat poteſtati, auctoritatique Epiſcoporum. Jam vero tradita hæc fuiſſe ab Eutychio, adverſarii ex illius chronico conſtare pugnant, quod Seldenus ex Arabico (1) malo latinum fecit deterius. Pergunt porro, & Patriarcham Eutychium nihil de primordiis Eccleſiæ Alexandrinæ litteris mandaſſe, quod non eſſet nixum fide Patriarcharum ſuperiorum defendunt. Quamobrem, ajunt, non tam Eutychio aſſentiri ſe, quam iis, qui in Ægypto majorum memoria floruiſſent (2).

Ego vero Eutychium neque tanti facio, ut ſi hæc dixiſſet, ei uni adjungendam, ceteris autem, qui & antiquiores, & rerum Chriſtianarum peritiores fuiſſent, negandam eſſe auctoritatem putem, neque tam fuiſſe aut impudentem, aut indoctum exiſtimo, ut vel palam mentiri auderet, vel ignoraret, quæ de ſacris ordinationibus ab Apoſtolis tradita coli, obſervarique non Alexandriæ (3) modo, ſed etiam ubique terrarum conſueviſſent. Quid enim ajentem morarer, qui ſeculo eſſet nono (4) recentior, ſcriptoreſque ante ſe haberet, ſumma & eruditione, & diſciplinæ, doctrinæque Chriſtianæ peritia illuſtres, qui ineſſe Presbyteris negarent

1 [illegible] Confer Renaudotium tom. 1. Liturgiar. Orientalium [illegible] pag. [illegible] ubi de Patriarcha Alexandrino agit edit. Pariſ. an. 1716. & Hiſt. Patriarch. Alex. pag. [illegible]

2 [illegible]

3 Quis enim ſibi perſuadeat, ignoraſſe eum, quæ ſuo tempore in Ægypto gerebantur, ea ne ab Apoſtolis tradita & credebantur, & colebantur? Atque ordinationes quidem, quas Ægypti ab initiis [illegible] Chriſti [illegible], quarum hoc ſpecimen, paulo poſt deſcribam.

4 Seldenus ibid. ſeculo, inquit, ut vides floruit decimo Eutychius. Vide Renaudotium Liturg. tom. 1. pag. 177. & 181. & Hiſtor. Patriarch. Alex. pag. 7. & Bollandianos tom. v. Menſis Junii pag. 6. & 113. edit. Antuerp.

ordinandi non ſolum ſacerdotis, ſed etiam diaconi poteſtatem? Quotus autem quiſque eſt, qui neſciat, Johannem Chryſoſtomum (1), Hieronymum (2), Hilarium (3) diaconum, & quod caput eſt, Athanaſium vel univerſe de omnibus, vel de Ægyptiis Presbyteris diſputantes, datam his fuiſſe conficiendæ Euchariſtiæ poteſtatem conceſſiſſe, ordinandorum autem ſacerdotum, diaconorumque non modo non conceſſiſſe, ſed vehementer etiam negaſſe? Atque illud iis, qui nulla præjudicata opinione ducantur, incredibile ſane videbitur: Athanaſium (4), qui perſpecta, ſatiſque explorate cognita haberet, quæ ad Alexandri tempora geſta in Ægypto fuiſſent; ſi imponi cuiquam manus, ordinarique Epiſcopi a Presbyteris poterant (cum præſertim hæreticos inſectaretur, atque refelleret) aut ſimulaſſe neſcire ſe, aut palam negaſſe, quod uſu in ſua patria jam inde a Marci temporibus ad ſuam ætatem obtinuiſſet. Quid? Hilarium ne, Chryſoſtomum, & Hieronymum, qui Presbyterorum adverſus Diaconos defenſionem ſuſceperant, quiſquam ne putet, id ipſum aut prætermiſſuros, aut negaturos fuiſſe, quod neque diſtans ab eorum memoria, neque a propoſita quæſtione alienum eſſet?

Convicti igitur erroris Presbyteriani ſunt, etiam ſi ab ipſis ſtet Eutychius; ſin autem diſſentiat, multo magis. Ac miror ſane, quid ſit, quod cum is auctor Abrahami Echellenſis viri eruditiſſimi (5) ſtudio, atque labore ſolide imprimis, graviter, copioſeque defenſus in hoc genere, liberatuſque ab invidia ſit; tum adverſarii, quin eorum, quæ ſunt ab eodem Echellenſi egregie diſputata, mentionem faciendam arbitrentur, teſtimoniis Eutychii abuti pergant. Quod ſi minus illis

(1) Vide ſupra pag. 496. not. 1. hujus vol. Confer etiam Homil. in cap. v. epiſt. 1. ad Timotheum tom. 11. opp. pag. 418. ubi [illegible] Presbyteris ne tempore quidem Apoſtolorum ordinari quemquam potuiſſe. „ Non de Presbyteris, inquit, (Apoſtolus) hic loquitur, ſed de Epiſcopis, neque enim Presbyteri ipſum Epiſcopum ordinarent.

(2) Confer quæ dixi ſupra pag. 470 ſeqq. hujus vol.

(3) Vide, quæ ſupra diſputavi pag. 441 ſeqq. hujus vol.

(4) Conſule ſupra not. 1. pag. 330. ſeq. hujus vol. Athanaſii locum.

(5) Eſt hic liber Echellenſis inſcriptus „ Eutychius Patriarcha Alexandrinus vindicatus, „ & ſuis reſtitutus Orientalibus, ſive reſponſio ad Johannis Seldeni Origines in duas tribu„ ta partes, quarum prima eſt de Alexandrinæ Eccleſiæ Originibus, altera de Origine No„ minis Papæ &c. Romæ an. 1661.

illis eſt notum Echellenſis opus; agam equidem, ut mea opera, ſi non e mentibus omnium, at aliquorum ſaltem, qui noſtras origines legerint, evulſus fuiſſe error videatur. Itaque nego χειροτονίας, ſeu impoſitionis manuum vocabulo ab Eutychio ordinationem a Presbyteris factam (1) ſignificari. Electionem ſcilicet ille, non ordinationem indicat. Alioqui non a Presbyteris modo, ſed etiam ab laicis (2) ordinati Epiſcopi Alexandrini fuiſſent, qua re nihil dici poteſt abſurdius. Nam impoſitas etiam a populo fuiſſe manus, ſcriptores aut ſuperiores, aut pares ſaltem Eutychio exiſtima-

1 [illegible]

2 [illegible]

tione, auctoritateque tradiderunt. Atque eo quidem electio dicta impoſitio manuum fuit, quo populus, Presbyterique Alexandrini, quem elegiſſent, Epiſcopis impoſitione manuum ordinandum proponerent. Quamquam vereor, ne falſum ſit, quod de duodecim Presbyterorum collegio non Eutychius modo, ſed etiam Hieronymus, & Hilarius diaconus litteris mandaverunt. Intelligo enim fuiſſe olim, eſſeque hoc tempore ſingulari (1) fide, eruditioniſque laude excellentes viros, qui ante Dionyſium, dictos eſſe quoſdam Patriarchas Alexandrinorum defenderent, qui non ſolum non occuparent gradum Presbyterorum, ſed ne Diaconorum quidem. Quorum ſi vera eſt ſententia, nutent omnia, corruantque neceſſe eſt, quæ ſunt de duodecim Presbyteris ab Hieronymo, aliiſque ſcripta, e quorum Presbyterorum cœtu unus eligi ſoleret, qui ceteris antecelleret, & Epiſcopus vocaretur. Redeo ad χειροτονίαν. Dabo, impoſitas manus *electo* a Presbyteris fuiſſe, ac ſi id verba Eutychii poſtulent. Etſi enim falſum eſt fortaſſe, tamen agam cum adverſariis liberaliter. Quid? an iidem ipſi, qui a Presbyteris manus Patriarchæ impoſitas ferunt; a Populo impoſitas fuiſſe negant? Immo vero eſt eorum ſatis perſpicua de hac item χειροτονίᾳ oratio. At tertiam quoque iidem memorant, quæ ab Epiſcopis fieri ſoleret. Concedendum eſt igitur, hanc fuiſſe tertiam, qua conſecrarentur Epiſcopi, non vero priorem populi, alteramque illam Presbyterorum. Atque hæc quidem de manuum impoſitione dicta ſunto.

Venio ad *Benedictionem*. Ajo igitur, *conſenſum* ea voce, *electionem*, *ſalutationemque*, non *conſecrationem* Epiſcopi ab Eutychio, cum de Presbyteris ageret, indicari. Eſt id quidem multis demonſtratum ab Echellenſi (2) ut nova oratione non egeat. Nec fuiſſe tam imperitum, arbitror, Eutychium Alexandrinarum rerum, ut conſtitutiones Ægyptiorum Eccleſiæ, quæ converſæ in ſermonem Arabicum eſſent,

1 *Alexander Renaudotius ibid. num.* 1, *pag.* 381. qui Agrippinum, & Demetrium laicos fuiſſe cum electi Patriarchæ Alexandrini fuerunt, ſcribit. Confer eundem in *Hiſt. Patriarch. Alex. pag.* 10. & Bollandianos *tom.* v. *Junii pag.* 31.

2 *Ibid. cap.* [illegible]

ſent, neſciret, quibus contineretur, Presbytero Epiſcopum benedicere, & χειροτονίαν facere nefas eſſe (1). Quod ſi *benedictiones* appellari preces, quas Presbyteri una cum Epiſcopis recitabant, cum ordinaretur (2) Patriarcha, poſſent, perfacile quidem *benedictum* a Presbyteris eumdem fuiſſe, pateret.

Nunc de verbo *creare* paucis agendum eſt, quo Seldeni potiſſimum ſententia nititur. Principio falſum eſt, *ſalkha* verbum in idem, atque *creare* (3) recidere. Nam eo ſpectat, ut *dignum*, *aptum*, *bonum*, *idoneum judicare* ſignificet. *creare* autem non item. Quamobrem jure ab Echellenſi Seldenus (4) vapulat. Jam vero ſynonyma eorum, quæ diximus, ſunt, ut eſt ſapienter ab ipſo Echellenſi animadverſum, *ſuffragium, conſenſus, adprobatio, deſignatio*, quod jus ad eos ſolum Presbyteros duodecim pertinuiſſe Eutychius arbitrabatur. At eodem verbum Arabicum, atque *conſtituere* Latinum revolvitur, ne reſiſtente quidem (5) Echellenſi. Patiar. Sed ut anceps eſt Latinis τῷ *conſtituere* ſignificatio, ita erit anceps Arabibus. Quare quemadmodum vox latina modo *ordinationem*, modo *electionem* ſignificat, ſic *electionem* arabica interdum ſignificet neceſſe eſt, etſi quandoque etiam indicet *conſecrationem*. Atque eſt ab eodem Echellenſi demonſtratum (6) voces *ordinare*, *creare*, *perficere*, *præficere*, *conſtituere*, *ſufficere* uſurpari a ſcriptoribus Chriſtianis, imprimiſque orientalibus ſæpe pro *ſuffragiis*, *ele-*

1 Conſtit. Alex. c. 71. apud Echellenſem *ibid. cap.* 11. *pag.* 51. *ſeq.* „ Qui autem ſuſcipit ab illo χειροτονίαν, ſuſcipit etiam ejus benedictionem. At ad Presbyterum minime pertinet facere χειροτονίαν, nec umquam id ipſi licet. Epiſcopus benedicit, & non benedicitur; alios ordinat, ipſe vero Eulogiam, ſive benedictionem ſuſcipit ab Epiſcopis, non quidem a Presbyteris „. Canon. 1. *Concilio Nicæno Arabic.* edit. *Eccl. Alexandr. ibid pag.* 51. *ſeq.* „ Oportet, ut Epiſcopus conſtituatur præſentibus omnibus Epiſcopis illius Provinciæ. Si vero conventum eorum difficilis redderet ob inſtantem ipſis aliquam neceſſitatem, aut ob loci diſtantiam, adſint tres Epiſcopi ad ordinationem illam cum permiſſione, & decreto ceterorum Epiſcoporum, qui ſuam ſcribant benedictionem.

2 *Conſtit. Alexandr. cap.* 7. *apud Echell. ibid. pag.* 55. *ſeq.* ubi de Epiſcopis agitur, Presbyteri, una cum Populo, & Epiſcopus ſuffragium Epiſcopo dantes: „ Imponimus, inquiunt, manus noſtras ſuper ſervum hunc electum Dei in nomine Patris &c.

3 *Conſule* Echellenſem *ibid. cap.* 10. *pag.* 17. *ſeqq.*

4 *Echell. ibid. cap.* 11. *pag.* 57. *ſeq.*

5 *Ibid. pag.* 59.

6 *Ibid. pag.* 60. *ſeqq.*

electione, denominatione, approbatione, deſignatione, conſenſu (1). Hinc vero facile intelligitur, quam ſit tertia Seldeni argumentatio levis, quæ ex Eutychii verbis de creato a Presbyteris Patriarcha ducitur.

Nec minus eſt inepta, quæ ab eodem quarto loco proponitur, exque male intellecta Eutychii ſententia proficiſcitur, argumentatio. Nam quod Eutychius idem ſcribit nullus erat in Provincia Epiſcopus, Seldenus in *Provinciis* vertit (2). Quod ſive dolo, fraudeque, ſive imperitia ſermonis arabici factum ſit, prætermitti poteſt. Nunc illud quæro, quid inde eſſe conſequens Seldenus putet? An Epiſcopos eoſdem in Ægypto initio, atque Presbyteros fuiſſe? Id vero Eutychius inficiatur, ut qui a Marco Presbyterorum duodecim collegium inſtitutum, eique præfectum Epiſcopum Ananiam ferat. Igitur jam uſque ab exordio Alexandrinæ Eccleſiæ, diſtinctus erat Epiſcopatus ab ordine, inſtitutoque Presbyterorum. Quod cum ita eſſet, quemadmodum *ordinari* Epiſcopus a Presbyteris potuit *impoſitione manuum*? Quum enim carerent dignitate, quo tandem modo eam alteri dare potuiſſent (3)? Majores noſtri, quibus ſatis explorate percepta, & cognita conſuetudo Alexandrinorum erat, nequiviſſe a Presbytero, dixerunt, Epiſcopum conſecrari, jam inde a Pauli, hoc eſt ab Apoſtolorum ætate; propterea quod nemini liceret, quod numquam accepiſſet, dare. Id vero numquam dixiſſent, ſi ſecus eſſe Alexandriæ actum judicaſſent. Neque vero ulla eſt cauſſa, cur dictum contra quiſquam ab Eutychio fuiſſe putet. Eſt enim ita comparata illius ſententia, ut de

1 Eutychius in eo ipſo Chronico, quo eſt abuſus Seldenus, de [illegible] [illegible] Cumque hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2 Seldenus [illegible] pag. [illegible]

3 [illegible] pag. [illegible] [illegible]

de electione intelligi commode poſſet videatur. Qua de re, cum ſupra demonſtrata ſit, nihil attinet dicere. At Meletius dicet quiſpiam, cum Presbyter eſſet, Presbyteros (1) ordinavit. Quinetiam id ipſum a Colutho (2) factum fuiſſe conſtat. Profertur item ſynodi (3) Ancyranæ canon, quo cavetur, ne quis Presbyter conſecrare quemquam Presbyterum, ſine præcepto Epiſcopi audeat. Ego vero Meletium (4) Lycopolitanum Epiſcopum fuiſſe ordinatum ajo. Itaque hoc exempli genus ad inſtitutum non attinet.

Quod ad Coluthum ſpectat, fateor, eum fuiſſe Presbyterum. Sed Athanaſius (5), qui certe Alexandrinus erat, Epiſcopatuque in ea urbe potiebatur, Iſchyram neque haberi, neque eſſe Presbyterum contendit, quod ab Colutho eſſet Presbyter initiatus, qui Epiſcopi dignitate, poteſtateque careret. Ex qua re efficitur, apud Alexandrinos eam invaluiſſe ſententiam; a Presbyteris non ſolum non creari Epiſcopos, ſed ne Presbyteros quidem poſſe. Quamobrem miror, uſum Seldenum fuiſſe exemplo Coluthi, locaſſeque in Athanaſii Apologia, quæ maxime Presbyterianis adverſaretur, ſententiæ ſuæ præſidium. De Ancyrano canone, quo magnopere adverſarii gloriantur, paucis dicam, quod ſentio. Fuerunt, qui vitiatum fuiſſe, adeoque deleri oportere, quæ de Presbyteris continet, ſuſpicarentur (6). Alii nihil eſſe in canone vitii cenſuerunt (7). Sed variæ ſunt horum in eo explicando, illuſtrandoque ſententiæ. Pars enim non Epiſcopis in urbibus modo, ſed etiam Chorepiſcopis ſuos Presbyteros, Diaconoſque fuiſſe defendunt. Itaque Chorepi-

1 Seldenus *ibid. pag.* 533.

2 *Idem ibid.*

3 Seld. *ibid.* & Salmaſius *Diſſert. de Epiſc. & Presbyt. pag.* 300.

4 Theodoritus *lib.* 1. *Hiſt. cap.* VIIII. *pag.* 29. *edit. Taurinenſis.* „ Meletius, qui „ non multo ante exortam Arii veſaniam Epiſcopus fuerat ordinatus, poſtea vero quorum„dam criminum convictus, a Petro Sanctiſſimo Alexandrinorum Epiſcopo, & Martyre de„poſitus eſt &c.

5 Vide quæ dixi ſupra *pag.* 318. *hujus vol.*

6 Petavius in *Animadv. ad Epiph. Hæreſ.* LXIX. *pag.* 275. *tom.* II. *edit. Pariſ.* Confer ejus *lib.* I. *de Hierarch. Eccl. cap.* XI. *pag.* 69. *tom.* IV. *Theologicor. Dogm. edit. Antuerp.*

7 Sic enim vertit Dionyſius Exiguus canonem Ancyranum XIII. *Bibl. Canon. Juſtelli tom.* I. *pag.* 279. *edit. an.* 1661. „ Chorepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos or„dinare, ſed neque Urbis Presbyteros, niſi cum literis ab Epiſcopo permiſſum fuerit, „ in aliena Parochia.

repiſcopis, qui Epiſcopi eſſent ordinati, cautum ab ſynodo fuiſſe, cenſet, ne, injuſſu Epiſcopi civitatis, quemquam aut in villis, aut in urbe conſtituere Presbyterum, vel Diaconum (1) auderent: Pars vero non ſolum e Chorepiſcopis, ſed etiam e Presbyteris urbium aliquos olim fuiſſe, animadvertit, qui vel non recepti ab iis, quibus dati eſſent, vel ex hæreſi ad orthodoxorum ſacra converſi, etſi Epiſcopi charactere ornati eſſent, tamen & nomine carerent, & ceu Presbyteri ſimplices in Eccleſia verſarentur. Id ſynodorum Ancyranæ, & Antiochenæ decretis confirmari poſſe (2). His ergo, qui neſciis Epiſcopis urbium, ordinare quoſdam aliquando non dubitaſſent, vetitum a concilio fuiſſe, ne ſimile quidpiam deinceps agerent, non Presbyteris *ſimplicibus*, qui numquam ſibi eam in Eccleſia Catholica poteſtatem arrogaverunt. Redeo ad Eutychium. Nego, illius opinione, eoſdem olim fuiſſe Epiſcopos, atque Presbyteros. Is enim ad Demetrii tempora, nullum in Provincia (non in *Provinciis*, ut Seldenus oſcitans hallucinatus eſt) Epiſcopum fuiſſe ſcribit. Jam vero ſi nullum dicit, non ergo eumdem fuiſſe cenſet ordinem Epiſcoporum, & Presbyterorum. Nam ſi idem fuiſſet, non Presbyteri modo, ſed etiam Epiſcopi in Provincia viguiſſent. Quid? ſi ante Demetrium a Patriarchis quemquam fuiſſe Epiſcopum creatum, neget? At ſi Presbyteri ab Epiſcopis minime diſcrepaſſent, qui Presbyterum, idem certe Epiſcopum *ordinaſſet*. Sed quid multis eſt opus?

1 Ita quidem cenſent Balſamon *apud Beveregium Codic. Canon. pag. 386. tom. 1.* & Zonaras *ibid. pag. 382.*

2 Synodus Ancyrana Can. XVIII. *pag. 278. tom. 1. Concilior. edit. Hard. Pariſienſis* ex Interpretatione Dionyſii Exigui: ,, Si qui Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa ,, Parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare Parochias, & vim Præ- ,, ſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando, hos abjici placuit; quod ſi vo- ,, luerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut Presbyteri eſſe, non abjiciantur propria dignitate. Si autem ſeditiones commoveant, ibidem conſtitutis Epiſcopis, ,, Presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles. *Et Nicæn. can. VIII. pag. 327.* ,, Ubicumque vero, ſive in vicis, ſeu in civitatibus ipſi ſoli reperti fuerint ,, ordinati, qui inveniuntur in Clero, in eodem habitu perſeverent; ubi autem Catholi- ,, cæ Eccleſiæ Epiſcopo, vel Presbytero conſtituto, quidam ex illis advenient, certum eſt, ,, quod Epiſcopus Eccleſiæ habebit Epiſcopi dignitatem: is autem qui nominatur apud eos, ,, (qui *Cathari* dicuntur) Epiſcopus, honorem Presbyterii poſſidebit; niſi forte pla- ,, ceat ei Epiſcopo, nominis eum honore cenſeri. Si vero hoc ei minime placuerit, provi- ,, debit ei aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterii locum, ut in Clero penitus eſſe videatur,

,, ne ab

opus? Eutychius jam inde ab Apoſtolorum temporibus Epiſcopos a Presbyteris diverſos fuiſſe teſtatur. Cum enim licere Presbyteris putaret, etiam poſt Nicænam ſynodum cum uxore manere, quam ante ſuſceptum Diaconatum duxiſſent, tum cautum ab Nicæna ſynodo fuiſſe dixit, ne id ab Epiſcopis deinceps fieret. *Siquidem Epiſcopi*, inquit, A TEMPORIBUS APOSTOLORUM *uſque ad Concilium trecentorum decem, & octo uxores habebant* (1). Quod poſtremum etſi commenticium eſt, ut

alio

[illegible]

(1) [illegible]

alio loco demonſtrabimus, tamen oſtendit plane ad veritatem, quæ fuerit Eutychii de Epiſcoporum dignitate, antiquitateque ſententia. Sed dicet quiſpiam. Fac Epiſcopi a Presbyteris differrent. Quid? an erant ulli in Provinciis Ægypti Epiſcopi? Si autem, Eutychio teſte, nulli erant, a quonam Epiſcopo ordinari Patriarcha potuit? Ordinabatur igitur a Presbyteris. Ego vero, nullos in Provinciis fuiſſe Epiſcopos, pernego. In Provincia enim ſcribit Eutychius, non in Provinciis, ut ſæpe dixi. Atque in Ægypto ſemper Epiſcopos floruiſſe, compertum eſt teſtimoniis Scriptorum (1) Alexandrinorum. Quod autem Eutychius ait: in Provincia, de *territorio*, ut vocant, Alexandrino intelligendum eſt, non de omnibus Ægypti Provinciis, id quod eſt copioſe graviterque confectum (2) ab Echellenſi. Hinc quinta refellitur Seldeni ratio, quæ ex hiſce Eutychii verbis ducitur: *Et primus fuit Patriarcha Alexandrinus* (Demetrius) *qui Epiſcopos fecit*. Primus enim fuit, qui Epiſcopos in Alexandrino *territorio* con-

1 Martyrolog. [illegible] Alexandrinæ Eccleſiæ Melchitarum ad d. [illegible] Aprilis apud Echellenſem *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] „ Eſt commemoratio [illegible] Marci Apoſtoli, [illegible] qui Chriſtum prædicavit [illegible] Tiberii Cæſaris Imperatoris in univerſa Ægypto, & Libya [illegible] apud [illegible] Evangelium [illegible] Petri Apoſtolorum [illegible] Alexandriæ [illegible] „ [illegible] *Tom.* [illegible] *pag.* [illegible] de [illegible] Marco [illegible] „ Cum autem, inquit, [illegible] (Marcus) [illegible] Epiſcopum Alexandriæ, item Presbyteros [illegible], & Diaconos ſeptem, [illegible] ad [illegible] fratres [illegible] Pentapolim [illegible] Provinciis „. [illegible] in Bibliotheca [illegible] *Echellenſis ibid. pag.* [illegible] *refert*, hæc de Marco [illegible] „ Celeberrimus Apoſtolus Marcus [illegible] Ægypto, & Libya, & [illegible] Tiberii Cæſaris [illegible] Chriſti [illegible] Eccleſias [illegible] *ordinationibus Epiſcoporum, & reliquorum Clericorum* „. Sed quid [illegible] de [illegible] Ægypti [illegible] *pag.* [illegible]

2 De regione intelligi oportere, quæ [illegible] *Delta* [illegible] Alexandriæ, Echellenſis [illegible] *ibid. cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeqq.* [illegible] *Nullus erat in territorio Ægypti Epiſcopus.* [illegible] *pag.* [illegible] „ [illegible] Alexandrinæ Eccleſiæ [illegible] non de tota Ægypto, [illegible] territorio Patriarchali „.

conſtitueret. Ita namque vertit Echellenſis, cui plurimum, propter linguæ peritiam, credimus: *Et eſt primus Patriarcha, qui in Alexandria conſtituit Epiſcopos.* Cum ergo in Ægypto Epiſcopi florerent, ab iis ordinatus Patriarcha, non a Presbyteris, ſemper fuit. Quocirca traditum ab Ægyptiis Scriptoribus est, id juris proprium ſemper fuiſſe (1) Epiſcoporum. Neque vero ſentire aliter poterant, qui jure divino (2) con-

Ttt 2 ferent,

(1) [illegible]

(2) [illegible]

ſerent, Epiſcopos Presbyteris antecellere. Atque hæc breviter de Eutychio adverſus Seldenum (1) Blondellum, atque Salmaſium diſputata ſunto. Nam qui plura volet, is conſulere Renaudotium, Echellenſem, & Schelestratum (2) poterit.

Mitto cetera Blondelli argumenta, propterea quod ſpectent ad ordinandorum miniſtrorum, regendæque Eccleſiæ poteſtatem, de quibus rebus & dictum paucis ſupra eſt, & dicam aliis in locis, cum ratio, tempuſque monuerit, copioſe. Interea hoc ex rebus hactenus diſputatis colligitur, præcipuam eſſe in Eccleſia Epiſcoporum, ſive ſacrorum Præſulum dignitatem. His enim conſtat non modo ordinandi, hoc eſt conſecrandi Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos eſſe a Chriſto Servatore auctoritatem datam, qua ſane *ſimplices* quique ſacerdotes, miniſtrique ceteri graduum inferiorum carent, ſed etiam primatum in Eccleſiis conceſſum eſſe, ut ſint, & habeantur ſucceſſores Apoſtolorum. Sed hi quemadmodum honore, ac dignitate, ita morum integritate, ſanctitateque ceteris mortalibus antecellant neceſſe eſt; ut plebs in eorum vitam, quaſi in ſpeculum inſpicere, indeque ſibi ſumere exemplum poſſit. Quamobrem ut Apoſtolis, ita eis quoque dictum a Chriſto eſt: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona.* Sic enim fiet, ut omnes, recte ab iis Chriſti locum teneri (3), arbitrentur.

II *Epiſ-*

[illegible]

(1) [illegible] *Præfat.* [illegible] pag. [illegible] *ſeqq.* [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

I I.

Epiſcopi primas ſemper in Eccleſiis partes obtinuerunt ; id vero cum aliis illuſtribus monumentis , tum catalogis, quos veteres ediderunt , conſtat .

Quamquam ex veterum teſtimoniis , quæ numero ſuperiore produximus , præcipuum ſemper honorem Epiſcopis fuiſſe in Eccleſia tributum cognoſci facile poſſe videatur ; tamen ut ordine , diſtincteque agam , poſt abſolutam de divinitus inſtituto eorum ordine diſputationem , afferam in medium , ita ut mihi initio propoſueram , monumenta neceſſe eſt , quibus id maxime demonſtratur , atque efficitur ; primas, jam uſque ab ætate Apoſtolorum, Epiſcopos obtinuiſſe in adminiſtrandis Eccleſiarum rebus partes , principemque locum occupaviſſe non in coetu laicorum modo, ſed etiam in conſeſſu Presbyterorum . Ac mittam quidem, quæ ex epiſtolis Pauli, ex Actis Apoſtolicis, ex Apocalypſi Johannis, exque epiſtola Clementis ad Corinthios ſupra deſcripſi ; utarque locis quibuſdam Ignatii , Irenæi , & Tertulliani virorum & cognitione ſacrarum litterarum , & antiquitate præſtantium , qui præ ceteris dilucide , explicateque de vetuſtate, dignitateque Antiſtitum Chriſtianorum ſcripſerunt . Igitur Ignatius in ea epiſtola , quæ eſt ad Smyrnenſes (1) data , hortatur omnes , Epiſcopum ut ſequantur , neque quidquam , eodem neſcio , faciant , quod ad cultum religionis , rerumque Eccleſiaſticarum ſpectet ; neve alio congregentur , neve baptizent , neve agapen celebrent Hortatus autem eos , ut hæc facerent , numquam fuiſſet , niſi præcipuum honorem adhibendum Epiſcopis eſſe, putaſſet . Quid? ubi Diaconorum, Presbyterorumque Ignatius meminit, nonne priore loco ſemper meminit (2) Epiſcoporum? Jam vero Epi-

1 *Epiſt. ad Smyrn. §. VIII. pag.* [illegible] *tom. II. Apoſtolicor. PP. edit. Londin. an.* [illegible]
2 *Ibid. num.* [illegible] *pag.* [illegible] *epiſt. ad Polycarpum num.* [illegible] *pag.* [illegible] *ad Epheſ. num.* [illegible] *pag.* [illegible] *num.* [illegible] *& ſeqq. pag.* [illegible] *ad Magneſianos num.* [illegible] *pag.* [illegible] *num.* [illegible] *pag.* [illegible] *num.* [illegible] *pag.* [illegible] *num.* [illegible] *pag.* [illegible] *num.* [illegible] *pag.* [illegible] *ad Philadelph. pag.* [illegible] *num.* [illegible] *num.* [illegible] *pag.* [illegible] *& ſeqq. ad Trallianos n.* [illegible] *& ſeqq. pag.* [illegible]

Epiſcopos, quales deſcribit, annon inſtituto divino, hoc eſt *Chriſti ſententia definitos per fines orbis terrarum eſſe* (1) affirmat? Itaque miſſos a Domino eſſe ipſos contendit, ut regant, adminiſtrentque Eccleſiam (2). Quare eum, qui Epiſcopo non obtemperet, non Epiſcopo, qui ſub adſpectum cadat, ſolum, ſed etiam ſummo, qui aſpectum hominum fugiat, Deo potiſſimum injuriam facere (3) dicit. Age vero qui ſine Epiſcopo, Presbyteris, & miniſtris Eccleſiam minime vocari cenſet, hujus ne ſententia quiſquam Epiſcoporum humanam eſſe inſtitutionem putet? At Epiſcopi, quibus ſublatis, Eccleſia, auctore Ignatio, minime (4) vocetur, Presbyteris, adeoque ceteris omnibus, qui Chriſtianam religionem profitebantur, ſuperiores, præſtantioreſque erant, quod ne adverſarii quidem negaverint. Reſtat igitur, ut Epiſcopi, qui Presbyteris antecellerent, non humana inſtitutione, ſed divina voluntate dati Eccleſiæ, Ignatio prædicatore, ac teſte, fuerint.

Sed Jacobus Baſnagius (5) homo de Calvinianorum quidem ſecta, cum conſequens ex epiſtolis Ignatii eſſe perſpiceret, repeti jam inde ab Apoſtolis, Chriſtoque ipſo Epiſcoporum ordinem oportere; vereretur que, ne his probatis, deſeruiſſe videretur cauſſam Presbyterianorum, ſic tandem, ut vim argumenti declinaret, conſtituit: Eſſe aliquos, qui *ſcriptas* quidem ab Ignatio epiſtolas fuiſſe putent (non enim negare audent, quod ab antiquiſſimis Scriptoribus

1 *Epiſt. ad Epheſ. num. III. pag.* 80. *ſeq.* οἱ ἐπίσκοποι οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὁρισθέντες ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμῃ εἰσί.

2 Πάντα γὰρ ὃν πέμπει ὁ οἰκοδεσπότης εἰς ἰδίαν οἰκονομίαν, οὕτως δεῖ ἡμᾶς αὐτὸν δέχεσθαι, ὡς αὐτὸν τὸν πέμψαντα. τὸν οὖν ἐπίσκοπον δῆλον ὅτι ὡς αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προσβλέπειν. „ Omnem enim, quem mittit Dominus domus in propriam diſpenſationem, ſic oportet nos ipſum recipere, ut ipſum mittentem. Epiſcopum igitur manifeſtum eſt, quoniam ut ipſum Dominum oportet reſpicere. *Num.* VI. *pag.* 93.

3 *Epiſt. ad Magneſianos num.* III. *pag.* 125. „ In honorem igitur illius (Epiſcopi) volentis nos decens eſt obedire, ſecundum nullam hypocriſin. Quia οὐ τὸν ἐπίσκοπον τοῦτον τὸν βλεπόμενον πλανᾷ τις, ἀλλὰ τὸν ἀόρατον παραλογίζεται, non Epiſcopum hunc conſpectum decipit quis, *ſed inviſibilem paralogizat.*

4 *Epiſt. ad Trallianos num.* III. *pag.* 155. „ Similiter & omnes revereantur diaconos, ut mandatum Jeſu Chriſti, & Epiſcopum, ut Jeſum Chriſtum, exiſtentem filium Patris, Presbyteros autem ut concilium Dei, & conjunctionem Apoſtolorum. Χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται. *Sine his Eccleſia non vocatur.*

5 *Hiſt. de l' Egliſ. liv.* 5. *cap.* III. *pag.* 7. *tom.* 2. *edit. an.* 1699.

ptoribus traditum eſt memoriæ poſterorum) integras autem incorruptaſque ad nos uſque perveniſſe negent; atque ita porro nullius eſſe eas ad Epiſcoporum aut vetuſtatem, aut poteſtatem demonſtrandam momenti, concludant. Inducere autem ſe in animum, ut iis aſſentiatur, non poſſe eſſe epiſtolas plenas ſententiarum, ex quibus intelligatur, quam ille magnifice de Epiſcopis ſentiret. Vix autem fieri potuiſſe, ut omnia dolo fraudeque impoſtoris cujuſquam Epiſtolis iiſdem infererentur, nihil ut dictum de Epiſcopis fuerit ab Ignatio. Itaque veriſimiliorem ſibi eorum opinionem videri, qui eas Martyri Antiocheno falſo adſcriptas fuiſſe arbitrarentur.

Ego vero ſcriptas ab Ignatio fuiſſe epiſtolas ſeptem, quarum Euſebius, & Hieronymus meminerunt, oſtendi ſupra (1) ſatis, ut arbitror, diligenter. Quamobrem Baſnagium, qui nullo argumento nixus ſic ſtatuat, nihil moror. De iis autem, qui vitiatas fuiſſe fraude impoſtorum exiſtimant, non laboro. Primum enim deſunt rationum momenta, quibus efficere, quod volunt, poſſint. Deinde ſi poſſent, tamen incredibile videretur, tam multa addita epiſtolis fuiſſe, quin verbum ullum dictum ab Ignatio fuerit de honore præcipuo Epiſcoporum. Denique ſic argumentum concludo. Si fides eſt Ignatii epiſtolis adjungenda, Epiſcopi jam uſque ab ætate Apoſtolorum principem ſemper in Eccleſia occuparunt, ne Baſnagio quidem repugnante, locum. Eſt vero Ignatii epiſtolis adjungenda fides, cum neque illi falſo attributæ, neque vitiatæ a quoquam fuerint, quod ſupra oſtenſum eſt. Principem igitur ſemper in Eccleſia jam uſque ab ætate Apoſtolorum occuparunt locum.

Deſcendo ad Irenæum. Is Epiſcopos in Eccleſiis conſtitutos ait, antequam hæreſes orirentur (2), hæreſes autem ortas fuiſſe conſtat jam inde ab Apoſtolorum temporibus. Quid? ſi Apoſtolos ea, quæ a Chriſto acceperant, Epiſcopis

1 *Pag.* [illegible] *ſeqq. hujus vol. ſeqq.*

2 Confer ſupra *Irenæi locum pag.* [illegible] *hujus vol.* not. a. Item Irenæus lib. [illegible] c. [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Venetæ.* „ Traditionem Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam in omni „ Eccleſia adeſt reſpicere omnibus, qui vera velint videre. Et habemus annumerare „ eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis &c.

ſcopis tradidiſſe narret? Quemadmodum vero his tradidiſſent, qui nuſquam ea ætate fuiſſent? Atque Irenæum ſecundo ſeculo contra hæreſes ſcripſiſſe, teſtata res eſt. Quamobrem qui ei & antiquiſſimo, & Polycarpi auditori fidem neget, ne is funditus evertet omnem Hiſtoriæ veteris auctoritatem. Quotus enim quiſque veterum Hiſtoricorum fuit, qui res a memoria ſua remotas non ſcripſerit? His autem ſi ineſt auctoritas non vulgaris, cur non inerit Irenæo, qui & non longo poſt ſeculum Eccleſiæ primum tempore vixit, & ab eis accepit diſciplinam, qui auditores fuerant Apoſtolorum?

Irenæo autem accedunt Clemens Alexandrinus (1), Origenes (2), Cyprianus (3), aliique Patres, quorum numero ſuperiore deſcripſimus teſtimonia. Non diſcrepat Tertullianus (4) qui ut hæreticos convinceret, ad Eccleſiarum traditionem confugit, quam a Chriſto per Apoſtolos primum, tum per Epiſcopos, quos iidem ſibi reliquerint ſucceſſores, in ſequentes ætates manaſſe ſcribit.

Sed de dignitate, præcipuoque honore Epiſcoporum graviſſimum eſt argumentum, quod ex catalogis ducitur. Niſi enim principem, ut dixi, in Eccleſiis ſingulares Epiſcopi occupaſſent locum, inque adminiſtrandis rei publicæ Chriſtianæ rebus primas jam uſque ab Apoſtolorum ætate partes obtinuiſſent, quemadmodum tot catalogi ab antiquis Scriptoribus editi fuiſſent ſingularium Epiſcoporum, quorum unus alterum continua quadam ſucceſſione exceperit? Catalogum verum Epiſcoporum Romanorum, qui a Petro initium ducat, nonne ab Irenæo (5), ab Hegeſippo

1 Vide ſupra *pag.* 514. *hujus vol. not.* 2.
2 Confer quæ dixi ſupra *pag.* 515 *not.* 1. *hujus vol.*
3 Conſule Cypriani loca ſupra *pag.* 517. not. 1 *hujus vol.*
4 Hujus item teſtimonia deſcripſimus ſupra *pag.* 514 *ſeq. not.* 4. *hujus vol.*
5 Irenæus *ibid. lib.* III. *cap.* III. *pag.* 75. „ Sed quoniam valde longum eſt in hoc „ tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ, & antiquiſſimæ, „ & omnibus cognitæ a glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & „ conſtitutæ Eccleſiæ, eam, quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam homini- „ bus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes, confun- „ dimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſibi placentia, vel per vanam gloriam, vel „ per [illegible], & [illegible] ſententiam, præterquam oportet, colligunt; ad hanc enim „ Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, id „ eſt

ſippo (1), a Tertulliano (2), ab Euſebio (3), ab Optato (4), ab Epiphanio (5), aliiſque (6) veteribus perfectum fuiſſe conſtat?

Hieroſolymitanæ vero Eccleſiæ ſeriem Epiſcoporum, an quiſquam tam eſt abſurdo ingenio, qui ſcriptam fuiſſe ante Clementis Alexandrini (7) ætatem neget? Atque Hegeſippum profecto, quem (8) proximum temporibus Apoſtolorum Euſebius interdum ſequutus eſt auctorem, de Epiſcopis Hieroſolymitanis cognoſſe, tam eſt clarum, tamque perſpicuum, ut negari, ſine injuria, a nemine poſſe videatur.

Quid de Antiochenis Epiſcopis dicam? quorum ſeriem exhibet Euſebius in Hiſtoria (9). Ac Ignatii quidem Epiſtolæ ſatis grave de ſucceſſione ſingularium Epiſcoporum in ea Eccleſia, ſuppeditant argumentum. Neque vero Epi-

" eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt
" ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur, & inſtruentes Beati Apoſtoli Eccle-
" ſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Hujus Lini Paulus in his,
" quæ ſunt ad Timotheum epiſtolis, meminit. Succedit autem ei Anacletus. Poſt eum ter-
" tio loco ab Apoſtolis Epiſcopatum ſortitur Clemens . . . . Huic autem Clementi ſuccedit
" Evariſtus, & Evariſto Alexander &c.

1 Apud Euſebium *lib.* IV. *H. E. cap.* XXI. *pag.* 155 *edit. Taurin.*

2 *Lib. de Præſcript. cap.* XXXII. *p.* 213. Confer Auctorem *lib.* III. *Carminum adverſus Marcionem*, quæ carmina falſo tribuebantur Tertulliano, *Pag.* 635. *edit. opp. Tertull. Venetæ an.* 1748. hæc habentur:

" Hac Cathedra Petrus, qua ſederat ipſe, locatum
" Maxima Roma Linum primum conſidere juſſit.
" Poſt quem Cletus & ipſe gregem ſuſcepit ovilis.
" Hujus Anacletus ſucceſſor ſorte locatus.
" Quem ſequitur Clemens, is Apoſtolicis bene notus.
" Evariſtus ab hoc rexit ſine crimine legem
" Sextus Alexander Sexto commendat ovile.
" Poſt expleta ſui, qui luſtri tempora tradit
" Teleſphoro; excellens hic erat, martyrque fidelis &c.

3 Vide ſupra Euſebii locum *pag.* 459 *not.* 4. *hujus Vol. & lib.* III. *cap.* IV *pag.* 81

4 *Lib.* II. *adv. Parmen. pag.* 36 *edit. an.* 1676.

5 *Hæreſ.* XXVII. *n.* VI *pag.* 107. *edit. Pariſ. Petav.*

6 Conſule 1. Hieronymum *lib. de Script. Eccl. pag.* 107. *tom.* IV. *opp. edit. Martian. Pariſ.* & 2. Auguſtinum *ep.* LIII. *al.* CLXV. *p.* 120. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri tom.* II 3. vetuſtiſſimum Catalogum Liberianum, quem Bucherius edidit, apud Blanchinum *tom.* II. *Anaſtaſii de Vit. Pontif. pag.* CCXI. *edit. Romanæ an.* 1723 & reliquos Catalogos, quos idem *ibid. pag.* XIV *ſeqq.* & Joſephus Blanchinus ejus Fratris Filius *tom.* IV. *Anaſtaſ. p.* 1. *ſeq.* & Scheleſtratius *Antiq. Eccl. tom.* I *pag.* 519. *ſeqq.* & Bollandiani *Propyl. p.* 1. *ſeqq.* ediderunt.

7 Apud Euſebium *lib.* II *Hiſt. cap.* XXIII. *pag.* 70.

8 Apud Euſebium *ibid. lib.* II. *cap.* XXIII. *pag.* 70.

9 *Lib.* III. *cap.* XXII. *pag.* 99. *ſeq. edit. Taurin. & lib.* IV. *ſeq. cap.* XXIV. *pag.* 180. *ſeqq.*

ſtolæ Ignatii ſolum, ſed etiam acta Martyrii (1) quæ perſcripta ab ejus diſcipulis fuiſſe arbitramur.

Alexandrinorum porro Epiſcoporum catalogum non ab Euſebio (2) ſolum, ſed etiam ab aliis, quorum ſane non eſt auctoritas contemnenda, publicatum ſcimus.

Eccleſiis deinde Aſiæ, ut Epheſinæ, ut Sardenſi, ut Smyrnenſi, ut Thyatirenſi, ut Philadelphienſi, ut Pergamenæ, ut Laodicenæ, ut Magneſianæ, ut Trallenſi, ut Hierapolitanæ datos ab Apoſtolis ſingulares Epiſcopos fuiſſe, hiſque vita functis alios ſucceſſiſſe; idque jam ex Apocalypſi Johannis (3), & epiſtolis Ignatii, ex Irenæi (4), & Tertulliani (5) libris intelligi, quis tam eſt peregrinus atque hoſpes in Hiſtoria vetere Chriſtianorum, qui neſciat?

Quod ſi Athenis conſtitutus a Paulo Epiſcopus Dionyſius Areopagita fuit, ut eſt auctor alter Dionyſius (6) qui ſecundo ſeculo Epiſcopatu eſt potitus Corinthiorum, fateamur neceſſe eſt, nullam eſſe cauſſam, quare id honoris ceteris Græciæ urbibus negatum ab eodem Apoſtolo fuiſſe putemus. Neque vero in Græcia ſolum, ſed etiam in Macedonia (7) ſingularium Epiſcoporum ordinem jam inde ab Apoſtolorum temporibus viguiſſe, quorum aliquos veteres diſtincte memorarint, ſatis eſt omnibus exploratum. Sed de Epiſcopis, qui primi in quaque Eccleſia fuerint, agam in altera hujuſce libri parte quam accuratiſſime potero.

Sed Jacobus (8) Baſnagius, qui Presbyterianorum partium patrocinium, defenſionemque ſuſceperat, catalogos veteres Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Euſebium vidiſſe negat, ſtatuitque aut

1 *Tom. II. Apoſtolic. PP. pag. 157. ſeqq. edit. an. 1724.*

2 *Lib. II. Hiſt. cap. XXIV. pag. 71. & lib. III. cap. XIV. pag. 95. & lib. IV. cap. [illegible] pag. [illegible] atque ita porro. Vide Schelſtraten loc. cit. pag. [illegible] ſeqq. Renaudotum Hiſt. Patriarch. Alexandr. pag. 1. ſeqq. Bollandianos tom. V. Junii pag. [illegible] ſeqq. & Lequienum tomo II. Orientis Chriſtiani pag. [illegible] ſeqq.*

3 Vide ſupra pag. [illegible] hujus vol.

4 *Irenæus lib. III. cap. III. pag. 176. tom. I. opp. edit. Venetæ, & cap. [illegible] lib. V. pag. [illegible]*

5 Tertullianus loco [illegible] pag. [illegible] not. 3.

6 *Apud Euſebium lib. IV. Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] e Literis ejuſdem.*

7 *Theodoretus comment. in cap. III. epiſt. I. ad Timoth. pag. [illegible] tom. III.*

8 *Lib. I. cap. II. n. III. pag. 7.*

aut nullam, aut exiguam ejus eſſe in hoc genere auctoritatem. Nam quod Clementis Hypotypoſeon libros, & Hegeſippi opuſcula Euſebius viderit, id quidem parvi referre arbitratur. Euſebium namque ipſum teſtari, tam eſſe implicatam ſeriem Epiſcoporum (1), ut difficile ſit, quinam omnium primi Eccleſias fuerint moderati, cognoſcere. Id vero, ſi veteres catalogos conſuluiſſet, numquam Euſebium fuiſſe dicturum.

Verum etſi non omnium Eccleſiarum catalogos veteres Euſebius vidit, vidit tamen aliquos, quorum inſignis fides, auctoritaſque eſſet. Nam Eccleſiæ Romanæ Epiſcoporum ſeriem legiſſe Hegeſippum (2), & Irenæum (3) quis neget? qui cum Romam veniſſent, in antiquitates hujuſce Eccleſiæ diligentiſſime inquiſiverunt, ut quis ordine alteri ſucceſſiſſet, pernoſcerent? Horum vero opera lecta fuiſſe ab Euſebio novimus. Quod ſi, perdifficile fuiſſe aliquarum Eccleſiarum primos omnium Epiſcopos invenire, Euſebius ſcribit, non tamen cognita ſibi, negavit, fuiſſe nomina aliquorum, qui vivis Apoſtolis Eccleſias gubernarunt. Alioqui ſecum ipſe pugnaſſet, quum Ignatium (4), Polycarpum (5) alioſque ab Apoſtolis fuiſſe Epiſcopos creatos tradiderit.

Extremum eſt, ut moneam, Irenæum, qui longe antiquior Euſebio fuit, catalogos vidiſſe Epiſcoporum, non unius, ſed plurium quidem Eccleſiarum, qui ab Apoſtolorum tempore ad ſuam ætatem floruerunt (6). Niſi enim vidiſſet, potuiſſe eos ab ſe numerari, numquam dixiſſet. Atque utinam numeraſſet, longe nunc majorem monumentorum Eccleſiaſticorum copiam haberemus. Sed ſi ſatis argumento fuiſſet, ne repugnante quidem Baſnagio, ad Epiſcoporum vetuſtatem conſtituendam auctoritas Euſebii, modo is veteres catalogos conſuluiſſet; cur non ſatis erit Irenæi

1 Vide Euſebium lib. iv. *Hiſt.* cap. v. pag. 125.
2 *Lib.* iv. cap. xxii pag. 155.
3 *Lib.* v. cap. vii pag. 167.
4 *Lib.* iii. cap. xxxvi pag. 113.
5 *Lib.* iv. cap. xiv. pag. 137.
6 Vide ſupra pag. 520. not. 3. hujus vol.

confeſſio, quem accepiſſe ab Auditoribus Apoſtolorum diſciplinam conſtat? Itaque velit nolit Baſnagius, fateatur neceſſe eſt, Epiſcopos jam uſque ab Apoſtolorum temporibus viguiſſe, ſucceſſoreſque reliquiſſe, qui dignitatem ad mundi exitum propagarent ſuam. Cumque ab Irenæo, aliiſque antiquis multa, quæ ad rem, inſtitutumque noſtrum pertinent, mutuati Euſebius, & Hieronymus, ceterique ſcriptores Eccleſiaſtici fuerint, ſequitur, ut his etiam ſit fides, & auctoritas adjungenda. Scio Baſnagium ad ſuas partes rapere [1] Hieronymum, locumque ejus Doctoris, quo ſunt Blondellus, Salmaſius, & Capellus abuſi, propterea quod Presbyterianis adverſaretur, contorquere explicando, atque invertere conari: ſed fruſtra. Nam Hieronymus, Apoſtolorum traditione, hoc Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque in Eccleſia, ſcribit, eſſe, quod Aaron, ejus Filii, ac Levitæ in vetere teſtamento [2] fuerunt. Fuit autem Aaronis in vetere teſtamento dignitas, filiorum ejus dignitate, idque jam lege, ſanctioneque divina, præſtantior, rurſumque filiorum Aaronis ſacerdotium gradus ſuperior gradu, atque ordine Levitarum; ſint igitur Epiſcopi in Eccleſia, ut traditio poſtulat Apoſtolorum, Presbyteris, Presbyterique Diaconis dignitate præſtantiores, neceſſe eſt. Sed inſtat Baſnagius, Apoſtolicaſque traditiones IV. ſeculo eas fuiſſe appellatas contendit, quarum uſus in Eccleſia invaluiſſet, & origo noſtris minime comperta, atque explorata eſſet. Hanc enim Auguſtino regulam fuiſſe probatam, ſubdit; neque cauſam eſſe ullam, quare minus fuiſſe & cognitam, & probatam Hieronymo arbitremur. Atque hinc fortaſſe factum, exiſtimat, ut eidem Hieronymo modo Apoſtolica, modo Eccleſiaſtica conſuetudine, traditioneve jejunium, inſtitutioque Epiſcoporum niti videretur. Fuiſſe præterea eo fere tempore aliquos, qui conſtitutiones, neſcio quas, Apoſtolicas appellarent, quamquam ſcriptæ ab Apoſtolis non fuiſſent, quod majores noſtri inquirendo, quis earum eſſet auctor, cognoſcere nequiviſſent. Vi-

xiſſe

1 *Ibid. pag. 70*
2 *Vide ſupra pag. 477. hujus vol.*

xiſſe autem poſt aliquos tam ignaros, tamque imperitos rerum, ut non ſolum, quæ fundatæ ab Apoſtolis, ſed earum etiam, quæ conditæ diu poſt fuerant, Eccleſiarum Antiſtites Apoſtolicos vocare non dubitaverint; quo in genere inſignem eſſe Sidonii Apollinaris ad Lupum Trecenſem Epiſcopum ſcribentis locum. Denique errare eos, qui Hieronymum cum Aarone Pontifice Epiſcopos comparaſſe putant. Non enim hoc illi fuiſſe propoſitum. Statuiſſe namque hominem demonſtrare, eumdem eſſe ordinem Epiſcoporum, & Presbyterorum, propterea quod Presbyter in Epiſcopo contineatur, ac præter Diaconatum, & Presbyteratum, nullus diſtinctus in Eccleſia gradus detur. Itaque, ut recte concluſiſſe argumenti ſententiam videatur, ſic eſſe exiſtimandum: Hieronymum unum gradum conſtituiſſe Aaronis, & filiorum, alterum Levitarum, quorum priori Epiſcopi, ac Presbyteri; ſecundo vero Diaconi altera ex parte reſponderent. Nam ſi quiſquam eſſe ſecus de Hieronymi ſententia judicandum cenſuerit, ne is unum in univerſa Eccleſia Epiſcopum eſſe oportere, concedet; qua re nihil dici poteſt obtuſius.

Sed qui hujuſmodi argumentis aut contorſiſſe aliorſum atque ſint dicta, aut explicaſſe Hieronymi verba putat; is quidem certe magno in errore, magnaque in opinionum perverſitate verſatur. Principio enim, quo tandem modo Hieronymus Epiſcoporum inſtitutionem, eo ſenſu, quem Baſnagius vellet, Apoſtolicam appellare potuit, ſi diſertis verbis ejus ſibi originem non ignotam, ſed notam, exploratamque fuiſſe teſtatus eſt? Ille namque doctor ab Apoſtolis fuiſſe Jacobum fratrem (1) Domini dictum Epiſcopum Hieroſolymorum, Epiſcopoſque ipſos a Chriſto fuiſſe inſtitutos ſcripſit. Qua igitur fronte, quaque impudentia Baſnagius idcirco Apoſtolicam ab Hieronymo fuiſſe vocatam Epiſcoporum inſtitutionem mentitus eſt, quod res omnes, quarum eſſent noſtro quarto ſeculo minus exploratæ origines, Apoſtolicæ appellarentur? Hieronymus ecce ſatis ſibi ea-

1 *Vide ſupra pag. 416. not. 4. ſeq. hujus vol.*

exploratam fuiſſe contendit, Epiſcopoſque nominat, quos Apoſtoli non Hieroſolymis modo, ſed aliis deinceps in urbibus [1] conſtituerunt. Quamquam ne illud quidem ferendum eſt, quod de regula ab Auguſtino indicata ſubdit. Non enim Auguſtinus mores, uſus, conſuetudineſque omnes, quarum eſſet ignotus auctor, ab Apoſtolis repeti oportere, ſanxit; ſed eas tantum, quæ, quum diutiſſime ante ſuam ætatem ubique invaluiſſent, neque a conciliis inſtitutæ eſſent; tum ita erant comparatæ, ut earum origines, a nemine inveſtigando, deprehendi [2] poſſent. Ac ne in cogitationem quidem cadit, ut eæ late, longeque per univerſum orbem terrarum diſſeminarentur, neque Oecumenicæ cujuſpiam Synodi, neque auctoritate Apoſtolorum. Cujuſnam enim tanta in Eccleſia umquam poteſtas fuit, ut quod ipſi in mentem veniſſet, perſuadere omnibus gentibus, ſtatimque tranſmittere in omnes totius orbis Eccleſias valeret? Si igitur præter Apoſtolos, ante Auguſtini tempora, nemo fuit, qui tam magna exiſtimatione, & poteſtate excelleret, recte ſane judicatum ab eo eſt, conſuetudinum, quæ adeo veteres, adeoque late propagatæ, neque ab Oecumenicis Synodis introductæ eſſent, originem eſſe ab Apoſtolis repetendam. De loco Sidonii non [3] laboro. Ille enim cum Epiſcoporum inſtitutionem Apoſtolica traditione conſtare intelligeret, Apoſtolicam cujuſque Epiſcopi cathedram vocandam exiſtimavit, quamvis urbem, in qua Epiſcopus degebat, longe poſt tempora Apoſtolorum conditam fuiſſe, ſciret.

Eſt vero ridiculum, ne gravius dicam, quod Baſnagius addit de Hieronymo. Propoſitum ei fuiſſe, inquit, oſtendere, eumdem fuiſſe ordinem Epiſcoporum, & Presbyterorum. Os hominis! Quid? Annon Hieronymus eo in loco Diaconum inſectatur, qui ſeſe Presbyteris aut æquare

1 *Confer quæ dixi ſupra pag. [illegible] ſeq. hujus vol.*

2 *Epiſt. LIV. al. CXVIII pag. 1[illegible]4. tom. II. opp. edit. Monach. e Maur. Pariſ.* „ Illa „ quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe ſervantur, „ datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia „ ſaluberrima auctoritas, commendata, atque ſtatuta retineri.

3 *Vide ſupra pag. [illegible] not. 1. hujus vol.*

re, aut anteponere auderet ? Non ergo illius inſtitutum fuit, Presbyteros ejuſdem eſse ordinis atque Epiſcopos, ſed Diaconos eſse Presbyteris inferiores, hoſque Presbyteros, cum multis rebus pares Epiſcopis eſsent, Epiſcopos quandoque appellatos fuiſſe, oſtendere. Hoc enim propoſitum alicui eſse debet, quod ſibi ad probandum efficiendumque ſumit. Hieronymus autem, ecquid ſibi potiſſimum, niſi Presbyterorum præ Diaconorum ordine [1], dignitatem vindicandam, atque demonſtrandam ſumſit ? Quodſi in Epiſcopo Presbyterum contineri dixit, eo dixit, quo multis rebus pares eſse Epiſcopis Presbyteros plane cognoſceret, quamquam eſse quædam perſpiceret, quibus Presbyteri ab Epiſcopis ſuperarentur; ut *ordinandorum* Diaconorum, *Sacerdotumque*, ut tradendi Spiritus ſancti, ut præcipuam regendæ Eccleſiæ auctoritatem. Itaque quo agere dilucide, diſtincteque videretur, hoc tandem, concluſit, eſse Epiſcopos [2], Presbyteros, & Diaconos in Eccleſia, quod in vetere Teſtamento Aaron, filii ejus, Levitæque fuerunt. Nec vero conſequens inde eſt, quod Baſnagius putat, quemadmodum in Hebræorum Republica unus erat Pontifex, ita in orbe Chriſtiano unum eſſe Epiſcopum oportere. Hieronymus namque Eccleſiam quamque, in qua Diaconi, Presbyteri, hoc eſt Sacerdotes ſecundi gradus, Epiſcopique eſſent, cum republica Eccleſiaſtica Judæorum comparavit; atque hinc argumentando concluſit, Epiſcopum in quavis urbe, Presbyteros, & Diaconos Aaroni, Sacerdotibus, atque Levitis, altera ex parte reſpondere.

§. III.

De officiis muneribuſque Epiſcoporum, ut ſunt Presbyteris ſuperiores.

SED poſtulat inſtituti ratio, ut quæ ſint Epiſcoporum, qua ratione Presbyteris antecellunt, munera videamus. Igitur functionum, quæ propriæ ſint Epiſcoporum, ge-

1 Vide ſupra *pag.* 475. *ſeq. hujus vol.* 2 Vide ſupra *pag.* 477. *hujus vol.*

genera fuiſſe olim, eſſeque hoc tempore video, omnino quatuor. Horum unum in iis rebus verſatur, quæ cum fieri, adminiſtrarique a Presbyteris & poſſent, & ſolerent; tamen ſine Epiſcopi voluntate neque fiebant, neque adminiſtrabantur. Quamobrem hoc inter Presbyterum, Epiſcopumque intererat: Ille dicto audiens erat, hic, quin obnoxius Presbyterio eſſet, quod ſibi videbatur opportunum, aut faciebat, aut imperabat. Alterum genus eſt earum rerum, quæ tametſi concedi Presbytero poſſent, tamen Epiſcopis ſunt, conſuetudine, legibuſque Eccleſiæ, reſervatæ. Tertium ita eſt Epiſcopis peculiare, ut in Presbyteros cadere omnino nequeat. Quamobrem ſi quis Presbyter eo munere fungi audebat, hujus erat actio inanis. Sunt autem ejuſdem generis rationes, ſeu ſpecies, ut vocant duæ. Altera enim eas functiones continet, quæ ſi Pontificis voluntate, conceſſioneque a Presbytero fiant, valent; ſin autem clam Pontifice, eoque haud mandante, ſeu committente fiant; non valent. Altera eas complectitur, quæ cum divina inſtitutione propriæ ſint omnino Epiſcoporum, transferri certe in alium quemquam, qui inferiorem gradum occupet, nullo modo poſſunt. Quartum eſt genus earum rerum, quæ ex poteſtate regendæ, gubernandæque Eccleſiæ, qua Epiſcopus excellit, proficiſcuntur. Nam huic Presbyterum ad ſe vocare, cogere, ut rationem reddat, arguere, ſi opus eſſe cognorit, punire denique aut errantem, aut rem male gerentem licet; Presbyteris autem hæc eadem in Epiſcopum agere non licet. Verum age, cujuſmodi hæc ſint munera, videamus.

I. *Nihil*

I.

Nihil a Presbyteris, inferiorumque Ordinum Clericis in ſuo munere fungendo, ſine voluntate Epiſcopi, fiebat; ab Epiſcopo autem, quin Presbyteris obnoxius eſſet, quæ ad ſe pertinebant, gerebantur.

Conſtat id quidem Ignatii (1), Tertulliani (2), Cypriani (3), aliorumque veterum (4) Patrum, Conciliorumque (5) auctoritate. Cauſſam autem hujuſce rei indicant, qui Canones Apoſtolicos (6) condiderunt. Nam ſine Epiſcopi ſententia nihil eſſe a Presbyteris, Diaconiſque agendum ſtatuunt, propterea quod in altiore gradu honoris, ac dignitatis locatus Antiſtes, rationem ſit Divino judici pro omnibus, qui crediti ejus curæ fuerint, extremo mundi tempore redditurus.

1 Vide ſupra locum ex epiſtola ad Smyrnenſes *pag.* 517. *not.* 1. *hujus vol.* Idem Ignatius epiſtola ad Polycarpum num. IV. *pag.* 71. eum monet, ut curet, ne „ quidquam „ ſine ejus ſententia fiat. Et epiſtola ad Epheſios *n.* IV. *p.* 91. *edit. Londin. an.* 1746. Un„ de decet vos concurrere ſententiæ Epiſcopi ... quod & facitis ... Digne nominabile veſ„ ſtrum presbyterium οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. *Sic concorda„ tum eſt Epiſcopo, ut chordæ citharæ.*

2 Vide Tertulliani locum, quem non deſcribam.

3 *Epiſt.* XVI. *pag.* 36 *edit. Oxon.* „ Quod enim non periculum metuere debemus de „ offenſa Domini, quando aliqui de Presbyteris, nec Evangelii, nec loci ſui memores, „ ſed neque futurum Domini judicium, neque nunc ſibi Præpoſitum Epiſcopum cogitantes, „ quod nunquam omnino ſub anteceſſoribus factum eſt, cum contumelia, & contemtu Præ„ poſiti totum ſibi vendicent?

4 Vide ſupra locum Hieronymi *pag.* 486. *not.* 2. *hujus vol.*

5 Synodus Laodicena *an.* 364. *vel ut alii an.* 372. *celebrata can.* LVII. *tom.* 1. *Conciliar. edit. Hard. Pariſ. pag.* 791. Presbyteros jubet, *μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου nihil agere ſine ſententia Epiſcopi.* Id ipſum ſtatuit Synodus Toletana I. *an.* 400. *celebrata tom.* 1. *Conciliar. edit. Hard. pag.* 992. Nam de Presbyteris loquens: *ſine conſcientia*, inquit, *Epiſcopi nihil penitus faciendum.*

6 Canon Apoſtolicus XXXIX. *tom.* 1. *Conciliar. edit. Hard. Pariſ. pag.* 19. οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος. „ Presbyteri, & Diaconi ſine ſententia Epiſcopi nihil perficiant; ipſe enim eſt, „ cujus fidei populus eſt creditus, & a quo pro animabus ratio exigetur „. Confer Beveregii Annotationes in Canonem Apoſtolor. XXXIX. *pag.* 471. *tom.* 1. *PP. Apoſtolic. edit. Amſtelod. an.* 1724.

I I.

Etſi baptizandi, conſecrandi Euchariſtiam, eamque diſtribuendi Presbyteri poteſtate valebant, id tamen, voluntate Epiſcopi, munus obire in Eccleſia conſueverant.

Quamquam enim Ordinationis virtute ea eſt Presbyteris facultas data, nihilo ſecius neque *baptizabant* quemquam, neque *Euchariſtiam* aut *celebrabant*, aut *diſtribuebant*, repugnante, vel non conſentiente Epiſcopo. Eſſe autem hujuſce rei præter ceteros, Ignatius (1), Tertullianus (2), & Hieronymus (3) locupletiſſimi teſtes poſſunt.

I I I.

Docendi, concioneſque ad Populum habendi munere nullus Presbyter, niſi Epiſcopi voluntate, fungebatur.

In quibuſdam Eccleſiis quum (4) id impoſitum uni Epiſcopo eſſet, nemo erat Presbyterorum, qui idem ſibi eſſe ſumendum

1 *Epiſt. ad Smyrnæos ibid. n.* VIII. *pag. eadem* 51. *edit. Londin.* Οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου, οὔτε βαπτίζειν, οὔτε ἀγάπην ποιεῖν. *Non licet ſine Epiſcopo baptizare, aut agapen facere.*

2 Tertullianus *de Bapt. cap.* XVII. *pag.* 230. *edit. Venetæ an.* 1748. „ Dandi *baptiſmi* jus quidem habet ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt.

3 Hieronymus *Dialogo contra Luciferian. pag.* 295 *tom.* IV *opp. edit. Pariſ. Martianæi.* „ Inde venit, ut ſine chriſmate, & Epiſcopi juſſione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi „. Siricius Pontifex Max. *Epiſt.* 2. n. 2. *pag.* 693 *tom.* I. *Epiſtolar. Romanor. Pontif. edit. Couſtantii.* „ Paſchæ tempore Presbyter, vel Diaconus per Parochias dare remiſſionem peccatorum, & miniſterium implere conſueverunt, etiam præſente Epiſcopo; in fontem quoque ipſi deſcendunt. Illi in officio ſunt, *ſed illius nomini faſti ſumma conceditur.* Reliquis vero temporibus, ubi ægritudinis neceſſitas conſequi unumquemque compellit, ſpecialiter Presbytero licentia eſt per ſalutaris aquæ gratiam dare indulgentiam peccatorum, quoniam & munus ipſi licet, cauſa mandationis, offerre. Diaconis vero nulla licentia invenitur eſſe conceſſa „. Synodus Hiſpalenſis an. 619 celebrata *tom.* III *Concilior. edit. Hard. Pariſ. can.* VII. *pag.* 560 ſtatuit „ Neque coram Epiſcopo licere Presbyteris in baptiſterium introire, nec præſente antiſtite infantem tingere „. Conſule Martenium *tom.* I. *de Antiquis Eccl. Ritib. pag.* 14. *& ſeqq. edit. Rotom. an.* 1700.

4 Canon *Apoſt.* XVII *tom.* I. *Concilior. edit. Hard. Pariſ. pag.* 23. *Epiſcopus, vel Presbyter Clerum vel populum negligens, & non docens eos pietatem ſegregetur.* Hoc eſt in

mendum onus arbitraretur. Hic uſus cum in Africa potiſſimum invaluiſſet, fuerunt, qui Valerium Hipponenſem (1) Epiſcopum reprehendendum putarent, quod Auguſtino, qui tum Presbyter erat, ſe præſente publice in Eccleſia docendi feciſſet poteſtatem. Sed ubi experiundo alii, quam id eſſet ſalubre, ac frugiferum cognorunt, tum invaleſcere uſus concedendi Presbyteris facultatem docendi, latiuſque manare (2) cœpit. Quamquam nullus erat, qui non accepta ab Epiſcopo poteſtate, aſcenderet, orationemque (3) de rebus divinis ad populum haberet. At in Orientis Eccleſiis longe, hæc ipſa & antiquior fuit, & latius patens conſuetudo, id quod ex Hieronymi ad Nepotianum (4) litteris intelligitur, qui graviter, moleſteque ferebat Eccleſiarum quarumdam morem, in quibus Presbyteris publice docendi adempta facultas eſſet. Atque proferre plurima illuſtrium Presbyterorum exempla licet (5) qui in Syria, in Ægypto, & in Græ-

in Græcia concessa Episcopis, Presbyterisque, tamen in Africa propria erant Episcoporum. Hinc Cyprianus *epist.* xv. *pag.* 107. *edit. Oxon.* cum tractasse in Ecclesia Episcopum scribit, de docendi munere loquitur: „ Ego prius legeram, & Episcopo tractante, cognoveram non „ sacrificandum idolis, nec simulacra servum Dei adorare debere „. Et *epist.* LVIII. *pag.* 124. „ Nec quisquam, fratres dilectissimi, cum populum nostrum fugari conspexerit, „ metu persecutionis, & spargi conturbetur, quod collectam fraternitatem non videat, nec „ tractantes Episcopos audiat „. [illegible] *Cypriani* [illegible] *pag.* 217. *Act.* [illegible] *Sincer. edit. Ruinarti Veron.* [illegible] populum, „ loquitur, quo Episcopo [illegible], [illegible] publicum „ vocem compositam est, & sicut ipse *tractantem* semper audierat.

1 Possidius in vita Augustini *cap.* v. *pag.* 260. *seq. tom.* x. *opp. ejusdem S. August. edit. Parif. Monach. S. Mauri* „ Eidem Presbytero *potestatem* dedit coram se in Ecclesia Evan- „ gelium prædicandi, ac frequentissime tractandi contra usum quidem, ac consuetudinem „ Africanarum Ecclesiarum. Unde etiam ei nonnulli Episcopi detrahebant ... Postea ... „ bono præcedente exemplo, accepta ab Episcopis potestate, Presbyteri nonnulli coram „ Episcopis populo tractare cœperunt verbum Dei „.

2 Vide *Possidii* locum modo descriptum.

3 *Possid. ibid.*

4 *Epist.* xxxiv. *al.* ii. *p.* 262. *tom.* iv. *opp. edit. Martianæi P.* ii. „ Pessimæ consuetu- „ dinis est in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui, „ quasi aut invideant, aut non dignentur audire.

5 Multas etiam orationes ad populum habuisse Antiochiæ Johannem Chrysostomum, cum adhuc Presbyter esset, testata res est. Quinetiam Hierosolymis, & Cæsareæ in Palæstina ad [illegible] Origeni [illegible] scribit Eusebius in vi. *libro Hist. cap.* xxvii. „ *pag.* 224. „ Sed & Alexander Hierosolymorum, *inquit*, & Theoctistus Cæsareæ apud Pa- „ læstinam Episcopus, ipsum perpetuo tamquam magistrum auscultantes, soli interpreta- „ tionem sacræ Scripturæ, ac reliquum omne Ecclesiasticæ doctrinæ officium permiserunt „. De Attico, qui Constantinopoli cum Presbyter esset, conciones habuerit, hæc narrat Socrates *lib.* vii. *Hist. cap.* ii. *pag.* 290. *edit. Taurin.* „ Et Atticus quidem, cum adhuc in „ Pres-

Græcia perfuncti eodem munere fuerunt, non ſuo quidem arbitratu, ſed voluntate, conſenſioneque (1) Epiſcoporum. Itaque ſi abuſi ejuſmodi facultate Presbyteri fuiſſent, jus Epiſcopo erat, eoſdem in ordinem redigere, cavereque, ne (2) deinceps in Eccleſia docere auderent. Quare ab Alexandro Epiſcopo Alexandrinorum, poſt Arii facinus, Presbyteris, id ne facerent, interdictum ferunt. Sed cum is uſus, quemadmodum diximus, in Orientis Eccleſiis obtinuiſſet, mirabile videri non debet, quod a Valerio Hipponenſi, qui natus, altus, educatuſque in Græcia fuerat, invectus in Africam ſit, ut eſt memoriæ traditum a (3) Poſſidio.

IV.

„ Presbyterii gradu conſtitutus eſſet, [illegible] „ in Eccleſia recitabat.„ Quæ autem [illegible] Alexandrinæ Eccleſiæ ex lib. 1. Hiſt. Theodoreti cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Taurin. colligitur, ubi de Ario loquens „ Ario, „ inquit, qui in Presbyterorum ordinem erat adſcriptus, & cui [illegible] commiſſa erat, &c. De Eccleſiis Cæſareenſi in Cappadocia, & Cypria eadem quæ ſcribit Sozomenus lib. [illegible] pag. [illegible] ſeq. edit. Taurinen. „ Apud Cæſaream „ Cappadociæ, inquit, & in inſula Cypro [illegible], ac dominica ſub veſperam, poſt„ quam accenſæ ſunt lucernæ, ſemper Epiſcopi, ac Presbyteri Scripturas interpretantur.

1 In Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible] tom. 1. Apud [illegible] PP. edit. Amſtelod. an. 1724. hæc leguntur [illegible] Presbyteros [illegible] [illegible] pag. [illegible] [illegible] Epiſcopum [illegible] Presbyter [illegible] [illegible] Epiſt. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] edit. Pariſ. Martianæi, adverſus Johannem Hieroſolymitanum ſcribens, „ [illegible] ſepulcrum Domini, [illegible] (Epiphanio Epiſcopo) „ in [illegible] (contra Origenem) [illegible]? Quis hoc unquam Presbytero ſuo „ coram plebe imperavit Epiſcopus?

2 Socrates lib. [illegible] Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Taurin. „ Alexandriæ Presbyteri [illegible] „ [illegible] ab eo tempore [illegible] eſt, quo Arius Eccleſiam „ perturbavit. „ [illegible] ab Epiſcopo, a quonam tandem [illegible]? [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible] pag. [illegible]

3 Poſſidius [illegible], de Valerio agens; Sic Orientalibus Eccleſiis, [illegible] [illegible]. [illegible] in Eccleſiis [illegible] [illegible] Chryſoſtomum [illegible] ad Timoth. [illegible] pag. [illegible] [illegible], quorum meminit in adnotationibus ad lib. [illegible] Conſtitutionum Apoſtolicarum

Johan-

I V.

Secundi generis functiones, hæ ſunt, quas ſibi Epiſcopi reſervatas volebant. Virginum conſecratio, Baſilicarum, & Altarium, & Campanarum benedictio, ac dedicatio; receptio Hæreticorum ad Eccleſiam redeuntium: lapſorum, qui pœnitentiam egiſſent, reconciliatio, & conceſſio formatarum Epiſtolarum.

Virgines, viduæque niſi ab *Epiſcopis* (1) *velari, conſecrari*que a nemine olim conſueverant. Cumque tentatum id ab Preſ-

Johannes Baptiſta Cotelerius cap. [illegible] pag. 166. tom. 1. PP. *Apoſtolicor.* edit. *Amſtelod.* an. 1724. Quod autem ſcribit Poſſidius conceſſum non fuiſſe in Africa Presbyteris concionem ad populum habere, niſi fortaſſe ad ea [illegible] Optatus [illegible], verum [illegible] in tertio libro contra *Donatiſtas* cap. [illegible] pag. [illegible] edit. an. 1700. hæc habet: „ Et li- „ cet [illegible] eſſe aliquid in populo [illegible], ſed [illegible] „ tamen tractandi, quod eſt Epiſcoporum [illegible], ut Presbyteris abſente Epiſcopo docere [illegible]. Interim eodem ſeculo [illegible] poſt Auguſtini [illegible], permiſſum Presbyteris fuiſſe, ut in Eccleſiis Africæ docerent, non ex Poſſidii loco [illegible], ſed etiam ex epiſt. Auguſtini [illegible] pag. [illegible], ex [illegible] Concilio Carthaginenſi an. 398. celebrato pag. [illegible] tom. 1. *Concilior.* edit. *Hard.* plane liquet. [illegible] „ Epiſcopi, vel Presbyteri, ſi [illegible] Eccleſia ad alteram Eccleſiam venerint, in „ gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem conſecran- „ dam invitentur „. In Hiſpania ad annum uſque [illegible]. Presbyteris coram Epiſcopo ſermonem ad plebem habere non licebat. Concilium Hiſpalenſe [illegible] celebratum can. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] *Concilior.* edit. *Hard.* [illegible] Epiſcopo [illegible] „ ſue [illegible], populum docere, Presbyteris licet. [illegible] in Gallia Presbyteri in Parochiis vel [illegible], vel homilias Sanctorum legebant [illegible] a Patribus Synodi Vaſenſis ſecundæ [illegible] publicæ [illegible] poteſtas eſt facta. Can. II. pag. [illegible] tom. II. *Concilior.* edit. *Hard. Pariſ.* „ Hoc etiam pro ædificatione omnium Ec- „ cleſiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non ſolum in [illegible], „ ſed etiam in omnibus Parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris poteſtatem [illegible] „ ſi Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per ſe ipſum non potuerit prædicare, [illegible] „ [illegible] Patrum homiliæ a Diaconibus recitentur. Si enim digni ſunt Diaconi, quod „ Chriſtus in Evangelio locutus eſt, legere; quare indigni judicentur Sanctorum Patrum „ expoſitiones publice recitare „.

(1) De virginibus, quæ ſeſe Deo conſecrare conſueverunt, alio loco dicam. Interim conſule Cyprianum Epiſt. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. edit. *Oxon.* & lib. *De habitu Virginum* pag. [illegible] *ſeqq.* Idcirco autem ab Epiſcopis conſecrari virgines ſolebant, quod [illegible] [illegible] *Eccleſia per* [illegible] *Præpoſitos gubernatur.* Conſule Cyprianum *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] edit. *Oxon.* Concilium [illegible] an. [illegible] celebratum can. [illegible] *pag.* [illegible] tom. 1. *Concilior.* edit. *Harduin. Pariſ.*, [illegible] „ [illegible] velandas eſſe virgines, quæ ſe Deo voverint, niſi quadraginta annorum probata „ ætas, quam Sacerdos comprobaverit. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, placet „. Sacerdotis nomine Epiſcopum hoc loco intelligi arbitror. Synodus Carthaginenſis an. [illegible] can. [illegible] pag. [illegible] tom. eodem: „ Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio a Pres- „ byteris

Presbyteris [1] aliquando fuiſſet , repreſſa continuo ſynodorum quarumdam auctoritate temeritas eorum , impoditaque fuit : ea tamen cautione ; ut ſi data facultas ab Epiſcopo fuiſſet , velare , conſecrareque virginem , ac viduam Presbytero liceret [2] .

Epiſcopis præterea jus fuiſſe Baſilicas , atque Altaria conſecrare , ac dedicare , non Hiſtoricorum veterum modo [3] , ſed etiam Synodorum [4] teſtimoniis , decretiſque conſtat . Quod autem de templis , & altaribus , hoc idem eſt de *campanis* [5] poſtquam earum eſt invectus in Eccleſiam uſus , dicendum .

Reconciliationem autem hæreticorum [6] lapſorumque reſipiſcentium receptionem , jam uſque ab antiquiſſimis temporibus , propriam fuiſſe Epiſcoporum , tam eſt manifeſtum , ut revocari in controverſiam a nemine poſſe videatur . Quod ſi recepti nonnumquam ab inferioris gradus [7] hominibus

,, byteris non ſiat ,, . Sed an. 397. erat Synodus Carthaginienſis . Id ut ne a Presbyteris [illegible]

1 [illegible] Synod. Carthagin. [illegible] ſuperiore [illegible].

2 Vide Canonem Synodi Carthaginienſis [illegible] quem retuli occaſione ſuperiore .

3 Confer Euſebium lib. [illegible] H. E. cap. [illegible] ſeqq. pag. [illegible] ſeq. edit. Taurin. Et lib. de Vita Conſtantini [illegible] cap. [illegible] pag. 107 ſeqq. Socratem lib. [illegible] H. E. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Taurin. & Sozomenum lib. [illegible] H. E. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. Taurin. Sed de ritu dedicandarum Eccleſiarum , conſecrandorumque altarium [illegible] agam in eo libro opportune , in quo eſt de locis ſacris copioſè , accurateque diſſerendum .

4 Synodus *Hiberit.* [illegible] an. [illegible] congregata , can. [illegible] ſanxiſſe dicitur, ut [illegible] *ſoll.* 113. *cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *de Epiſc. & Presbyt.* ,, Ut ſi [illegible] Presbyterorum Eccleſiam ædificaverit , non offerat , [illegible] adducat ſuum Pontificem , ut eam conſecret , quia ſic decet ,, . Multa e Conciliis [illegible] hoc poſſem , ſed non eſt opus . Nam deſcribemus , cum de locis ſacris agemus .

5 De *Campanis* diſſeram libro [illegible] Operis [illegible].

6 Vide quæ ſupra de [illegible] pag. [illegible] not. [illegible] ſeq. [illegible] Confer etiam Concilium [illegible] an. [illegible] celebratum . T. [illegible] *Conciliorum pag.* [illegible] *edit. Pariſ. Harduin.* [illegible] . Eſt enim id [illegible] demonſtrandum . De Lapſis non reſipiſcendis , [illegible] ab Epiſcopo , multa legi apud Cyprianum poſſunt . Sed de hoc loco [illegible] nihil opportunius ampliùs diſſerendi locus .

7 Confer Cyprianum epiſt. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. edit. Oxon.

minibus fuerunt, factum id quidem aut contra Eccleſiæ ſanctiones, inconſulto Epiſcopo; aut, ſi accepta facultate, permiſſione [1] Epiſcopi ejuſdem fuit. Atque ad eum quidem, qui primas in cœtu partes obtineret, imprimis pertinet noſſe, dignus ne ſit, qui orthodoxis annumeretur, communioneque Eccleſiaſtica fruatur is, qui vel ab Eccleſia defecerit, vel gratia exciderit, quam in lavacro baptiſmatis conſequutus eſſet.

Quæ ſane ratio in cauſſa fuit, cur uni Epiſcopo reſervatum eſſet [2] *Epiſtolas formatas, communicatoriaſque* clericis, atque laicis, qui alio migrare inſtituiſſent, concede-

1 Synodus Carthaginienſis II. an. 390. [illegible] *edit. Hard. Pariſ.* [illegible] Numidius Epiſcopus [illegible] dixit, ſi jubet ſanctitas veſtra, ſuggero. „ Nam memini præteritis Conciliis fuiſſe ſtatutum, ut Chriſma vel reconciliationem pœnitentium, [illegible] a Presbyteris non fieri. [illegible] Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio a Presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica Miſſa, Presbytero non licere, hoc omnibus placet. Canon [illegible] Geneclius Epiſcopus dixit [illegible] in periculo fuerit conſtitutus, & reconciliari [illegible] Epiſcopus abſens fuerit, debet utique Presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic pœnitentem, ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus ſalubri concilio corroborare. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, placet [illegible] Blondellus [illegible] hoc Canone quædam deſcripſit. [illegible] *pag.* [illegible] Poſt, inquit, *primum hos Epiſcoporum in Presbyteros impetus, quæ perſonis* [illegible] *abſtinere coacti ſunt*. At primum hunc impetum [illegible] Blondelli calumnia eſt. Nam meminiſſe quidem ſe Numidius dixit [illegible] Synodus Carthaginienſis [illegible] anno [illegible] *pag.* [illegible] Ut Presbyter, inconſulto Epiſcopo, non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, & neceſſitate cogente. Sed de veteri Eccleſiæ diſciplina in hoc genere, agimus in [illegible] libro hujuſce Operis [illegible]

2 Canonicas. Sic formatæ epiſtolæ ab Antiſtitibus ad alios Antiſtites Eccleſiarum mittebantur, ut inde Eccleſiarum [illegible] vel [illegible] Tertullianus *Præſcriptionum cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit.* [illegible] *communio pacis* [illegible] *& contesſeratio hoſpitalitatis demonſtraretur*. [illegible] Operum [illegible] *lib.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit.* [illegible] Totus Orbis, inquit, commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat „. Formata a Latinis, a Græcis *Canonica* dicebantur. Synodus Antiochena an. 341. can. [illegible] tom. 1. *Concilior. edit. Hard. pag.* [illegible] „ Si quis a proprio Epiſcopo communione privatus eſt, non ante ſuſcipiatur ab aliis, quam a ſuo reconciliatus Epiſcopo, [illegible] ad Synodum, quæ congregatur, occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens Concilio ſententiam ſuſcipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa Laicos, & Presbyteros, & Diaconos, omneſque, qui ſub regula eſſe monſtrantur „. Et can. [illegible] *pag.* eadem. „ Nullus peregrinorum ſine pacifico, id eſt commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis [illegible] Can. [illegible] *pag.* [illegible] „ Presbyteri, qui ſunt in agris, canonicas epiſtolas dare non poſſunt [illegible] Chorepiſcopi autem, qui ſunt irreprehenſibiles, dare poſſunt *pacificas*. „ [illegible] *formatas epiſtolas* [illegible] Codex can. [illegible] *Concilii Carthaginienſis* an. [illegible] *ſub Græco pag.* [illegible] tom. 1. *Concilior. edit. Harduini Pariſ.* Sed de epiſtolis formatis, quarum aliquas referunt Mabillonius, Aubertus, aliique, & de quibus [illegible] Epiſtolarum, pluribus alio diſputamus, quum alio loco opportunus, & explicabi-

cedere. Sed de his rebus omnibus erit alibi opportunior copioſe, diligenterque diſputandi locus. Interea hæc ſatis ad demonſtrandum, quod erat propoſitum, dicta ſunto.

Atque ut hæc omnia, ita Abbatum, Archimandritarumque *benedictio* reſervata Epiſcopis, vetere Eccleſiæ inſtituto, uſuque fuit (1). Neque vero Archimandritarum modo, atque Abbatum, ſed etiam Regum, Imperatorumque unctio, conſecratio, & coronatio, ſatis antiqua conſuetudine, ad Epiſcopos pertinet (2).

V.

In fronte baptizatorum ſignare, Spiritumque Sanctum tradere Presbyteri, niſi concedente, ſeu committente Pontifice, non poſſunt; ſi autem ſignent, non admittente Pontifice, eorum eſt actio inanis.

Conſtat id quidem traditione majorum, qui eam ſe ab Apoſtolis accepiſſe confitebantur (3). Quum enim traditione Apoſtolica, præter Epiſcopos, nemini id juris eſſe conceſſum affirmarint; ſicubi morem illum obtinuiſſe videmus, ut a Presbyteris baptizati (4) confirmarentur; hoc ſane *commiſſione* quadam factum putemus, neceſſe eſt, non arbitratu Presbyterorum. Neque vero Pontifices Eccleſiæ jam uſque ab antiquiſſimis temporibus paſſi fuiſſent, ut Presbyteri conſignarent (5) confirmarentque eos, qui initiati baptiſmo eſſent, niſi, ut ſibi eam poteſtatem (tradi-tione,

1 Erit de hac item re alibi nobis differendum. Interea confer *lib. Pontificalem Græcor. pag.* 570. & Iſaaci Haberti Vabrenſis Epiſcopi in illum Obſervationes *pag.* 574. *ſeqq.* & Martenium *tom.* I. *de Antiquis Monachor. ritibus pag.* 657. *edit. Lugdun. an.* 1690.

2 Confer Habertum *ibid. pag.* 626. *ſeqq.*

3 Confer S. Hieronymum *loco ſupra indic. pag.* 487. *not.* 4. *hujus vol.* & Innocentium I. *epiſt.* xxv. *ad Decentium Eugubinum n.* 41. *pag.* 858. *tom.* 1. *Epiſtolar. Romanor. Pontif. edit. Pariſ. Couſtantii.* Conſule Couſtantium *ibid. in not.* & Samborium *Tract. de Confirm. ar.* 3. *pag.* 318. *ſeqq. edit. Pariſ. an.* 1686.

4 Vide quæ ex Conſtitutionibus Apoſtolicis proferunt Joh. Morinus *Oper. Poſthume de Confirmat. c.* VIII. *pag.* 29. *ſeq. edit. Pariſ. an.* 1703. & Lucas Holſtenius *Diſſert. de Confirm.* quæ eodem volumine, atque Morini opus continetur *pag.* 14. *ſeqq.*

5 Confer Synod. Carthaginenſis II. *can.* III. *ſupra deſcriptum pag.* 535. *not.* 2. *hujus vol.* Sed de Chriſmate alio loco agam diligenter.

tione , quam a magiſtro , ſervatoreque generis humani Chriſto Apoſtoli accepiſſent) reſervatam norant ; ita fas ſibi eſſe , eadem traditione , Presbyteris ipſam *committere* , delegareque cognoſſent .

Jam vero quemadmodum Presbyteris *conſignare* , *confirmareque* baptizatos , ſic chriſma conſecrare , atque perficere non licebat . Qua de re , quum eo in libro , in quo de *confirmationis* Sacramento agam , diſputandum copioſe ſit , non eſt neceſſe , ut etiſe hoc loco multis diſſerendum putem .

VI.

Poteſtas ordinandi ſolis Epiſcopis divinitus tradita , in Presbyteros voluntate cujuſquam transferri nullo modo poteſt . Itaque ſi qui umquam a Presbyteris ordinati Diaconi , Presbyterive ſunt , horum eſt ab omnibus rejecta, inaniſque habita ordinatio .

Demonſtratum id quidem ſupra eſt Chryſoſtomi (1) , Hieronymi (2) , Athanaſii (3) , aliorumque (4) veterum auctoritate , demonſtrabiturque in eo libro , qui erit de *Ordine*, diligenter . Quamobrem ſatis erit hoc loco idipſum indicaſſe , ut quæ reſervata, jure divino , Epiſcopis fuerint , cognoſceretur .

VII.

Presbyteri Epiſcopis ſuis rationem reddere debebant ; Epiſcopi autem Presbyteris , non item .

Epiſcopis præterea jus Presbyteros . Diaconoſque , ob rem male geſtam , ad ſe vocandi , cogendique ad rationem red-

1 Vide *ſupra pag. 490. hujus vol. not. 2.*
2 Confer quæ ſcripſi ſupra *pag. 403. hujus vol.*
3 Conſule ſupra Athanaſii locum *pag. 320. hujus vol. not. 2.*
4 Vide *pag. 510. ſeq. hujus vol. not. 3. ſeq.*

reddendam (1) ſuit. Presbyteris autem neque licuit umquam, neque licet de Epiſcopi cauſſa, propria auctoritate, poteſtateque cognoſcere. Ex eo jure Epiſcoporum ea lex eſt profecta, qua cautum eſt, ne quis alterius Dioeceſeos Presbyterum (2) ſuſcipere audeat, quem eſſe a proprio Epiſcopo Eccleſiæ communione privatum conſtet. Quod autem dictum de Presbyteris, Diaconiſque eſt, hoc idem multo magis eſt de ceteris (3) Eccleſiaſticis, deque laicis, qui contra legem (4) Divinam, ſacroſque canones peccaſſent, dicendum.

VII. *Ad*

1 Confer id quidem auctoritate S. Cypriani *epiſt.* XLI. *al.* XXXVIII. „ Feliciſſimum „ Presbyterum intelligi nunc quoque, inquit *p.* 79. *edit. Oxon.*) cum Epiſcopo portionem „ plebis dividere, ideſt a paſtore oves, & filios a parente ſeparare, & Chriſti membra diſ- „ ſipare ... Cumque ego vos pro me vicarios miſerim, ut expungeretis neceſſitates fra- „ trum noſtrorum ſumptibus, ille interceſſerit, ne quis poſſet expungi ... & comminatus „ ſit, non communicaturos in morte ſecum, qui nobis obtemperaſſent, ideſt qui nobis „ communicarent, accipiat ſententiam, quam prior dixit, ut abſtentum ſe a nobis ſciat &c. In epiſtola III. *ad Rogatianum* de Diacono agens, qui illi reſtiterat, *pag.* 5. „ Tu „ quidem, *inquit*, pro ſolita tua humilitate feciſti, ut malles de eo nobis conqueri, cum „ pro Epiſcopatus vigore, & Cathedræ auctoritate, haberes poteſtatem, qua poſſes de „ de illo ſtatim vindicari ... Quod ſi ultra te contumeliis ſuis provocaverit, fungeris „ circa eum poteſtate honoris tui, ut eum vel deponas, vel abſtineas „. Confer etiam *epiſt.* LXV. *al.* [illegible] *pag.* 50 *ſeqq.*

2 Canon *Apoſtol.* XXXIII. *tom.* I. *Apoſtolicor. PP. edit.* an. 1724. *pag.* 445. „ Si quis „ Presbyter, vel Diaconus ab Epiſcopo ſit ſegregatus, non licere alteri eum ſuſcipere „. Synodus Nicæna an. 325. *can.* V. *pag.* 323. *tom.* I. *Concilior. edit. Hard. Pariſ.* De his „ qui a communione ſegregati ſunt, ſive clericorum, ſive laicorum ſint ordinis, ab Epi- „ ſcopis, qui ſunt in unaquaque Provincia, valeat ſententia ſecundum canonem, qui „ pronunciat eos non eſſe ab aliis admittendos „. Canon. XIII. *Synodi Sardicenſis* an. 347. *tomo eodem Concilior. pag.* 650. „ Si Diaconus, vel Presbyter, vel etiam aliquis ex „ clericis ſit excommunicatus, & ad alium Epiſcopum, qui eum non novit, confugerit, „ ſciatque eum a proprio Epiſcopo eſſe communione motum, non oportere Epiſcopo & „ fratri ſuo injuriam facientem ei communionem præbere „. Fas tamen erat dejecto de gradu ad finitimum, vel Metropolitam confugere. *Ibid. can.* XVII. *pag.* 650. „ qui ejicitur, „ poteſtatem habeat confugiendi ad finitimos Epiſcopos „. Synodus Antiochena an. 341. *can.* IV. *tom. eod. Concilior. pag.* 594. „ Si quis, qui ... depoſitus eſt, alium Epiſco- „ pum receperit, ille quoque a communi Synodo punietur, ut qui ritum Eccleſiaſticum diſ- „ ſolvat „. Ad quem autem a ſententia Epiſcopi appellare oporteat, dicam alio loco opportunius.

3 Vide annotationem ſuperiorem.

4 Omnes enim olim ſub Epiſcopi auctoritate erant. S. Ignatius *epiſt. ad Smyrnæos* n. IX. *pag.* 37 *tom.* II. *PP. Apoſtolicorum edit. Londin.* an. 1746. ὁ λάθρα ἐπισκόπου τι πράσσων τῷ διαβόλῳ λατρεύει. *Qui clam Epiſcopo aliquid agit, diabolo ſervit.* S. Cyprianus *epiſt.* LXIX. *al.* LXVI. *ad Pupianum pag.* 168. *ſeq.* „ Cum te judicem Dei conſtituas, & Chri- „ ſti, qui dicit ad Apoſtolos, ac per hoc ad omnes Præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria or- „ dinatione ſuccedunt, *qui audit vos, me audit &c.* Inde enim ſchiſmata, & hæreſes

„ obortæ

VIII.

Ad Episcopos quoque ſpectabat jejunia quædam indicere, ut ex uſu Eccleſiæ eſſe cognoſſent; diſpenſareque reditus Eccleſiarum, ſeu curare, ut rite, utiliterque & adminiſtrarentur, & diſpenſarentur.

Eſt quidem horum primum memoriæ traditum a Tertulliano [1] conſtatque teſtimoniis ſanctorum [2] Patrum, qui deinceps ſuis operibus Eccleſiam illuſtrarunt.

Alterum autem non Juſtini [3], & Tertulliani [4] modo, ſed etiam Synodorum [5] quæ deinceps ſunt cele-

bratæ

„ oborta ſunt, & oriuntur, dum Epiſcopus, qui unus eſt, & Eccleſiæ præeſt ſuperba „ quorumdam præſumtione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus ab „ hominibus judicatur. Quis enim hic eſt ſuperbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ „ mentis inflatio, ad cognitionem ſuam Præpoſitos, & Sacerdotes vocare, ac niſi apud te „ purgati fuerimus, & ſententia tua abſoluti, ecce jam ſex annis, nec fraternitas ha- „ buerit Epiſcopum, nec plebs Præpoſitum, nec grex paſtorem, nec Eccleſia gubernato- „ rem „. Et pag. [illegible] „ Loquitur illic Petrus, ſuper quem ædificanda fuerat Eccleſia, Ec- „ cleſiæ nomine docens, & oſtendens, quia etſi contumax, & ſuperba obaudire nolentium „ multitudo diſcedat, Eccleſia tamen a Chriſto non recedit, & illi ſunt Eccleſia plebs „ Sacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Unde ſcire debes Epiſcopum in Eccle- „ ſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi qui cum Epiſcopo non ſint, in Eccleſia non eſſe &c. Confer quæ ex Synodo [illegible] retulimus ſupra p. [illegible] hujus vol. not. [illegible] & ex Synodo [illegible] pag. [illegible] not. [illegible] Binghamus lib. [illegible] Orig. & antiq. Eccleſiaſticar. cap. [illegible] pag. [illegible] ſeq. agit de Diſtinctione inter juriſdictionem temporalem, & ſpiritualem, Epiſcopique poteſtatem totam ſub poteſtate [illegible] comprehendit [illegible]. Nos quid hac de re ſentiamus, expoſuimus ſupra pag. [illegible] ſeqq. & pag. [illegible] ſeqq. hujus vol.

1 Tertullianus lib. De jejuniis cap. [illegible] pag. [illegible] edit. opp. Venetæ an. [illegible] pag. [illegible] „ Bene autem, quod & Epiſcopi univerſæ plebi mandare jejunia ſolent, non di- „ co de induſtria ſtipium conferendarum &c.

2 S. Aug. Epiſt. [illegible] ad Caſulanum § [illegible] opp. edit. Pariſ. Monach. S. Mauri „ Mos eorum mihi ſequendus videtur, quibus eorum populorum congregatio „ regenda commiſſa eſt. Quapropter, ſi conſilio meo [illegible] acquieſcis, Epiſcopo tuo in hac re „ noli reſiſtere, & quod facit ipſe, ſine ullo ſcrupulo, vel diſceptatione ſectare „. [illegible] „ [illegible] de jejunio.

3 Confer opera Juſtini [illegible] tom. [illegible] hujuſce operis pag. [illegible] not. [illegible]

4 Adeundus Tertullianus ſupra tom. [illegible] hujuſce operis pag. [illegible] not. [illegible]

5 Concilium [illegible] celebratum an. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] edit. Pariſ. Harduini „ [illegible] Eccleſia [illegible] „ [illegible] & ſide in [illegible] Deum, quæ [illegible] admi- „ niſtrari [illegible] & poteſtate [illegible] Epi- „ ſcopo, cui eſt omnis populus creditus, & [illegible] qui in Eccleſia [illegible] „. Can. [illegible] pag. [illegible] „ Epiſcopus habeat rerum Eccleſiæ poteſtatem, ut eas in omnes egen- „ tes diſpenſet cum ſumma cautione, & Dei timore „. Synodus [illegible] celebrata [illegible]

mo-

bratæ, auctoritate demonſtrari poteſt. Quamquam enim Archidiaconi [1] cuſtodes Theſaurorum Eccleſiæ erant, tamen ad Epiſcopum pertinebat, cavere ne qui minus recte reditus [2] diſpenſarentur. Sed de reditibus Eccleſiarum qui fuerint, quibuſque modis comparati, agam, cum tempus monuerit, accurate. Nunc hæc paucis ſatis fuerit attigiſſe.

temporis ſpatio, quod inter an. 325. & 341. intercesſit. *Can.* VII. *pag.* 595. *tom.* I. *conciliorum edit. ejuſd.* „ Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare „ voluerit, *præter conſcientiam Epiſcopi* [illegible], cui talia commiſſa „ ſunt, & [illegible] *cum ejus ſententia* voluerit agere, anathema ſit „. Et *can.* VIII. „ Si quis dederit, vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel eum, qui con- „ ſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, „ anathema ſit „. Canon Apoſtolic. XXXI. *pag.* 447. *tom.* I. PP. *Apoſtolicor. edit. Amſtelod. an.* 1724. „ Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam habeat Epiſcopus, eaſque ad- „ miniſtret, tamquam Deo inſpiciente: non liceat autem ei, quidquam ex ipſis ſibi ven- „ dicare, vel quæ Dei ſunt, donare propinquis ſuis. Quod ſi pauperes ſint, velut pau- „ peribus ſuppeditet „. *Conſtitut. Apoſtolic. lib.* II. *cap.* XXV *pag.* 238. *tom.* I PP. *Apoſtolicor. edit. Amſtelod.* „ Decimas & primitias, quæ juxta Dei mandatum eroguntur, con- „ ſumat (Epiſcopus) ut hominem Dei decet. Quæ etiam propterea ſponte conferuntur, „ recte in pupillos, viduas, afflictos, & peregrinos inopes diſpenſet, velut qui habeat „ horum impenſarum ratiocinatorem Deum, a quo ipſi hæc procuratio eſt commiſſa &c. „. Confer etiam quæ ſcribit S. Cyprianus *epiſt.* XI. *al.* XXI. *pag.* 4. & *epiſt.* XLI *al.* XXXVII. *pag.* 50. ubi „ Ut cum Eccleſia matre remanerent, inquit, & ſtipendia ejus Epiſcopo „ diſpenſante perciperent „.

1 Prudentius *Hymno* II. [illegible] *De coronis*, *qui eſt de S. Laurentio Archidiacono* v. 41. *apud. Ruinartium Act. Sanct. MM. ſincer. pag.* 104. *ſeq. edit. Veron.*

„ Claustris Sacrorum præerat,
„ Cæleſtis arcanum domus
„ Fidis gubernans clavibus
„ Votaque [illegible] opes.
„ Verſat famem pecuniæ
„ Præfectus urbis regiæ,
„ Miniſter inſani ducis,
„ Exactor auri, & ſanguinis,
„ Qua vi latentes eruat,
„ Nummos, operta exiſtimans
„ Talenta ſub ſecretiis,
„ Cumuloſque congeſtos tegi:
„ Laurentium ſiſti jubet;
„ Exquirit arcam ditibus
„ Maſſis refertam, & fulgidæ
„ Montes monetæ conditos &c.

2 S. Hieronymus *epiſt.* XXXIV. ad Nepotianum al. II. *pag.* 262. *tom.* IV. *opp. edit. Pariſ. Martianæi*: „ Sciat Epiſcopus, cui commiſſa eſt Eccleſia, quem diſpenſationi pau- „ perum, curæque præficiat. Synodus Chalcedonenſis an. 451 *tom.* II. *conciliorum edit. Hard. can.* XXVI. *pag.* 612. „ Quoniam in quibuſdam Eccleſiis, ſicut ad nos pervenit, „ ſine œconomo Epiſcopi res Eccleſiaſticas tractant, placuit, omnes Eccleſias Epiſcopos „ habentes, etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet Eccleſiæ res [illegible] *ſecundum ſententiam proprii Epiſcopi*, ut non ſine teſtimonio ſit „ gubernatio ipſarum rerum Eccleſiaſticarum, & ex hoc eveniat, res ejuſdem Eccleſiæ „ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur.

tigiſſe, ut omnes, quibus rebus Presbyteris aut jure divino, aut conſuetudine, legeque Eccleſiæ Epiſcopi eſſent ſuperiores, quæque ſibi munera reſervaſſent, cognoſcerent. Sunt autem alia quædam, quæ propria fuiſſe liquet Epiſcoporum. Ea tamen ſuis locis, ut ratio poſtulaverit, deſcribentur.

§. IV.

De honorum ſignificationibus, quibus Epiſcopi olim ab Chriſtianis coli ſolebant.

I.

De vetere conſuetudine caput inclinandi ad recipiendam ab Epiſcopo Benedictionem.

SOlebant præterea veteres caput ſacerdotibus, imprimiſque Epiſcopis inclinare, qua re ſignificabant, optare quidem ſe, ut ſibi illi bene precarentur. Neque vero qui e plebe ſolum, ſed qui e magnis etiam familiis erant, ipſique Imperatores hoc conſuetudinis genus & probabant, & colendum arbitrabantur. Eſt autem hujuſce moris ab Hilario Pictavienſi [1], ab Johanne Chriſoſtomo [2], ab Theodorito [3], aliiſque [4] antiquis Scriptoribus facta mentio.

II. *Ma-*

1 S. *Hilar. adverſus Conſtantium pag.* 1245. *edit. Pariſ. Monach. S. Mauri*: „ Oſculo ſacerdotes excipis, quo & Chriſtus eſt proditus: caput benedictioni ſubmittis, ut „ fidem calces.

2 S. Johannes Chryſoſtomus *Homil.* XXI. *ad Populum Antiochenum n.* 1. *pag.* 3?. *tom.* II. *opp. edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri*, de Flaviano Epiſcopo agens, qui Conſtantinopolim placandi Imperatoris Theodoſii cauſſa contendit, agens Ἄρχων ἐστὶ καὶ αὐτὸς, inquit, καὶ ἄρχων ἐκείνου τιμιώτερος· καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν κεφαλὴν οἱ ἱεροὶ νόμοι ταῖς τούτου φέροντες χερσὶν ὑπέταξαν. Princeps & ipſe eſt, & Principe illo (Imperatore) ho„ noratior. Etenim ipſum regium caput ſacras leges ferentes hujus manibus ſubjecerunt

3 Theodoritus *lib.* IV. *cap.* VI. *pag.* 154. *edit. Taurinenſis*. „ Imperator, *inquit*, „ accerſitis Epiſcopis, ita locutus eſt. Noſtis utique, utpote divinis litteris innutriti, „ qualem oporteat eſſe eum, cui honor ſacerdotii defertur, quodque non doctrina ſolum, „ ſed etiam vita ſubditos informare debeat, ſeque illius velut exemplar omnium virtutum „ proponere, & bonam converſationem doctrinæ ſuæ teſtem habere. Ejuſmodi igitur vi„ rum in Pontificali cathedra nunc collocate, ut nos quoque, qui imperium adminiſtra„ mus, ſincere, atque ex animo *caput ei ſubmittamus* [illegible]

4 Ita quidem de hac re Valeſius in locum modo deſcriptum Theodoriti. „ Phi„ lo-

II.

Manus præterea Epiſcoporum Chriſtiani exoſculabantur.

Sunt item hujuſce ritus, moriſque in veteribus monumentis exempla quædam, quæ ſatis oſtendant, communem fuiſſe omnium fere Eccleſiarum. Non enim in Occidente ſolum, ſed etiam in Oriente eumdem ipſum obtinuiſſe demonſtrant (1).

III. Po-

[illegible]

(1) [illegible]

III.

Populus Epiſcopis acclamare, eiſque multos annos apprecari, & non ſolum verſiculos pſalmorum ſæpe; ſed interdum etiam Hoſanna occinere ſolebat.

Atque acclamationes quidem in uſu primis temporibus non in Synodis (1) modo, electionibuſque (2) Epiſcoporum fuerant, ſed etiam cum ipſi orationes (3) ad Populum haberent.

Pſalmos præterea, hymnoſque (4) canere Populi, adventumque Epiſcoporum celebrare, multoſque ipſis apprecari (5) annos, atque *Hoſanna* (6) occinere conſueverunt.

1 Confer Acta Synodi Epheſinæ act. [illegible] *pag.* [illegible] Tom. 3 *Concilior.* edit. [illegible] *Parif.* ubi hæc habentur: „ Omnes reverendiſſimi Epiſcopi acclamaverunt. Novo Paulo „ *Cæleſtino*, novo Paulo Cyrillo, *Cæleſtino Cuſtodi fidei*, *Cæleſtino cum Synodo concordi*, „ *Cæleſtino Œcumenica Synodus gratias agit &c.* „ [illegible]

2 In Actis [illegible] Auguſtinus [illegible] *Aug.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Parif.* [illegible] *Presbyterum* [illegible] *a populo acclamatum eſt, Deo gratias, Chriſto laudes.* „ [illegible] *Auguſtinus* [illegible] *Te Patrem, te Epiſcopum* [illegible] *Chriſto*, [illegible]

3 Confer [illegible] lib. [illegible] *de* [illegible] *Chriſti cap.* [illegible] *edit. Parif.* [illegible] Cyrillo, [illegible] *populus acclamavit* [illegible] *Acta Synod. Epheſinæ* [illegible] *pag.* [illegible] *Concilior. edit. Mard. Parif.* [illegible] *lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *Colloſſ.* [illegible] *Parif.* [illegible] *pag.* [illegible]

4 Confer Sermonem [illegible] Johannes Chryſoſtomi ad Conſtantinopolitanum habitum [illegible] *Tom.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Parif. Monach.* [illegible] „ Quid [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Conſtantinopolitanum, [illegible] Confer [illegible] *Tom.* [illegible] *pag.* [illegible]

5 Gregorius [illegible] *lib.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit.* [illegible]

6 [illegible] *Tom.* [illegible]

runt, quod tamen poſtremum Patres minime (1) prolandum exiſtimarunt, ut ne eorum quidem Epiſcoporum rationem, qui hæc, ambitione (2) quadam permoti, conſectabantur.

I V.

Obſervabant item veteres Chriſtiani Epiſcopos per eorum coronam, & ſacrum caput.

Præterea cum noſtrorum quiſquam Antiſtites Eccleſiarum alloqueretur, *coronam* (3) eorum, *Sacrumque caput* honoris

[illegible] .. Veriſſimum eſt, inquit, quod ais [illegible] qui [illegible] palmas „ [illegible] „ Antonini [illegible] pag. [illegible] „ [illegible] Hegeſippi [illegible] de Jacobo apud Euſebium [illegible] Jacobo, ſed [illegible] Jacobus ob [illegible] in his eſt [illegible] PP. [illegible] pag. [illegible]

2 S. Hieronymus in Matth. cap. [illegible] pag. [illegible] tom. [illegible] opp. par. [illegible] edit. Martianæi Pariſ. „ Videmus [illegible] Epiſcopos [illegible] quantum portenta [illegible] „ [illegible] Domine [illegible] „ [illegible] pro [illegible]

3 Confer. quæ ex [illegible] refert Euſebius l. VII. Hiſt. cap. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible] Neque item [illegible] inquiunt Patres, „ [illegible] in Eccleſiaſticis conventibus [illegible] „ [illegible] gloriam captans [illegible] „ [illegible] in Theatris fieri ſolet [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] fecit.

3 [illegible] apud [illegible] S. Hieronymus epiſt. [illegible] ad Auguſtinum [illegible] opp. edit. Martianæi Pariſ. p. [illegible] Precor, inquit, coronam tuam [illegible] Alypium [illegible] S. Auguſtinus epiſt. [illegible] pag. [illegible] epiſt. ad [illegible] Epiſcopus erat, ſcribens „ [illegible] „ [illegible] Per coronam noſtram [illegible] „ [illegible] Apollinaris lib. [illegible] epiſt. [illegible] opp. [illegible] ad Pariſ. p. [illegible] „ [illegible] Coronæ Tuæ [illegible] „ [illegible] Idem l. [illegible] epiſt. [illegible] pag. [illegible] [illegible] Ferrandus [illegible] lib. [illegible] epiſt. [illegible] ad [illegible] PP. Orthodoxogr. tom. [illegible] Lat. pag. [illegible] edit. Pariſ. „ Ut [illegible] „ [illegible] Coronæ veſtræ [illegible] „ & pag. [illegible] „ [illegible] „ [illegible] hoc ad Coronam Veſtram [illegible] Et lib. [illegible] epiſt. [illegible] pag. [illegible] ad [illegible] „ [illegible] Coronam Veſtram [illegible] „ [illegible] Lib. [illegible] epiſt. [illegible] ad [illegible] pag. [illegible] „ O [illegible] „ [illegible] apud Coronam veſtram

„ pro-

ris (1) cauſſa nominabat; perque hæc obſecrabat, ut vel cognoſcere quidpiam, vel agere ne gravarentur.

V.

Epiſcopi Cathedras ab cæterorum Cathedris diſtinctas in templis habebant.

Cathedræ item Epiſcoporum in templis (2) a ſedibus Presbyterorum diſtinctæ, iiſque ſublimiores erant. Hæ plerumque *throni* (3) appellabantur. Cumque Epiſcopi ſucceſſores eorum, qui Eccleſias fundaſſent, vocarentur, & eſſent, *thronum* eorum occupare ferebantur. Itaque veteres Hieroſolymitanos (4) Antiſtites in throno Jacobi, Alexandrinos in throno (5) Marci, Romanos in Petri (6) throno, & cathedra ſedere, ac jure id quidem dicebant. Initio autem non tam erat ſublimis (7) ſedes Antiſtitum, ut poſtea eſſe conſuevit. Quare vitio datum Paulo (8) Samoſatenſi eſt, quod ſublimem thronum ſibi fieri curaſſet.

propinquitatis privilegio". Sed de corona, & abraſo capite Epiſcoporum, & Sacerdotum reliquorum, agam alio loco opportune. Interea confer Cangium ad voc. *Corona Clericalis*, *Gloſſar.* [illegible] ep. Paulini Nolan. adnot. [illegible] in ejus opera edit. Veron. pag. [illegible]

1 Vide Gregor. Naz. Orat. [illegible] pag. [illegible] edit. [illegible]

2 Vide, quæ mox deſcribam, Euſebii, aliorumque PP. teſtimonia. At de [illegible] quidem Epiſcopi agam [illegible] de [illegible], & ornamentis ſacrarum ædium diſſeram.

3 Euſebius lib. VII. cap. XIX. pag. [illegible] edit. Taurin. "Sane Jacobi illum thronum, qui primus illic [illegible] Epiſcopus ab ipſo Servatore, & ab Apoſtolis eſt conſtitutus &c." Et cap. XXXII. pag. [illegible] "Petro [illegible] poſt obitum Hymenæi, cujus paullo ante memini[illegible], Zabdas adminiſtrationem [illegible] Eccleſiæ ſuſcepit, quo non multo poſt defuncto, [illegible] qui ante [illegible] noſtri temporis perſecutionem fuerunt, Apoſtolicum thronum, qui illic etiamnum ſervatur, [illegible] obtinuit."

4 Confer Euſebii teſtimonia modo deſcripta.

5 Gregor. Nazianz. Orat. XXI. pag. 377. tom. I. opp. edit. an. 1690. "Neque per vim, ac cædem (Athanaſius) ſed Apoſtolico, & ſpirituali modo [illegible] ad Marci thronum evehitur". Confer S. Hieronymum epiſt. [illegible] al. [illegible] tom. IV. opp. pag. 490. "Prædicationem cathedra Marci Evangeliſtæ. Cathedra Petri Apoſtoli ſuam prædicationem confirmet."

6 Confer Hieronymi locum modo deſcriptum, & S. Cyprianum epiſt. [illegible] pag. [illegible] edit. Oxon.

7 Vide Euſebii locum modo deſcriptum.

8 Euſeb. lib. VII. cap. XXX. pag. [illegible] edit. Taurin. de Paulo Samoſatenſi agens: "Nam & tribunal, inquit, & ſublimem thronum, non ut Chriſti diſcipulus, ſibi ipſe conſtruxit, & ſecretum, perinde ac ſæculares magiſtratus, ita appellatum habuit."

§. V.

De Prærogativis Epiſcoporum, quibus fit, ut alii aliis juriſdictione præcellant.

ETſi vero Epiſcopi primum ſacerdotii gradum obtinent, ſuntque Presbyteris, ut ſupra demonſtratum eſt, jure divino ſuperiores; tamen eſt inter eos partim inſtitutione Chriſti, partim lege, inſtituto, conſuetudineque Eccleſiæ ſeries quædam, ordoque dignitatum, ut alii aliis *juriſdictione*, ut dicimus, auctoritateque præſtent. De his autem breviter agendum eſſe intelligo, ut cujuſmodi ſint, cognoſcere lectores poſſint. Agam autem de iis ipſis ſecunda hujuſce libri parte opportune, & copioſius, quo loco unde ortæ, quibus præſidiis confirmatæ, amplificatæque ſint, quibuſque terminis continerentur, oſtendam. Nunc quæ fuerint, quibuſque hæ dignitates nominibus vocarentur, videamus.

I.

De Primate Eccleſiæ univerſæ.

Sed unum quemdam in Chriſtiana republica ducem, paſtorem, & caput Antiſtitum ceterorum eſſe, qui Eccleſiarum inter Eccleſias concordiam, ſocietatemque hortatu, monitis, præceptis, ac ſi opus ſit, comminatione, irrogationeque pœnæ tueri, ſervareque poſſit; & traditum a majoribus noſtris eſt, & eorum, qui recte ſint inſtituti, certo ſcio hoc tempore, qui neget, futurum neminem. Non enim tot reſpublicas, quot variis in urbibus (1) Eccleſiæ ſingu-

1 Qui nihil a Chriſto definitum de forma rationeque Chriſtianæ Reipublicæ fuiſſe jactant, ut Presbyteriani, & Lutherani (vide quæ dixi ſupra *pag.* 271 *ſeq. hujus vol.*) hi quidem unitatem Eccleſiæ Catholicæ tollant neceſſe eſt. Quemadmodum enim una manere poteſt, ſi peculiares Eccleſiæ rebus novis ſtudentes contineri a nemine in officio queant, qui ſit auctoritate præcipua inſtructus? Quare etiam Mosheim ut in ea, quam *De Gallorum appellationibus ad Concilium univerſæ Eccleſiæ, unitatem Eccleſiæ ſpectabilem tollentibus ſcripſit*, diſſertatione §. x. *pag.* 498. etſi Petri Jurieu *Syſtem De l' Egliſe Liv.* 1. c. 121. *pag.* 15. & Geor-

ſingulares eſſent, ſejunctas, ac ſeparatas; ſed conjunctas, interque ſe nexas Chriſtus inſtituit, ut omnes inter ſe aptæ, colligatæque eſſent, ne, ſi contineri auctoritate alicujus ceteræ in officio nequirent; diſſenſiones, & ſchiſmata orirentur, tolleretur que ea, quam Servator generis humani Apoſtolis maximopere (1) commendavit, populi Chriſtiani conſociatio. Igitur quemadmodum Petrus (2) delectus a Chriſto eſt, ut caput Apoſtolorum, ac veluti centrum Eccleſiaſticæ *unitatis*, conjunctionisque eſſet, ſic eo vita functo, ſucceſſerit ipſi neceſſe eſt aliquis, qui centrum unitatis cum ſit (3) primatum in Eccleſiis univerſis obtineat, eaſque ut paſtor omnium regat, ac moderetur. Atque hunc eſſe Romanum Pontificem majores noſtri, qui vel ab Apoſtolis diſciplinam acceperant, vel horum diſcipulos audiverant, vel traditione, quæ jam uſque ab ætate Apoſtolorum in eorum tempora permanarat, cognoverant, & confeſſi ultro ſunt, & poſterorum memoriæ commendaverunt. Ergo illius cathedram *unitatis* centrum, ſedemque appellarunt, & *potiorem principalitatem* (4) auctoritatemque

Z z z 2 præ-

& Georgii Caliſti *Introd. ad Libell. Cyprian. de unit. Eccl. & de Monarch.* [illegible] *Pontif.* § [illegible] primum ſeculo [illegible] de ſpectabili unitate Eccleſiæ [illegible] tum, non probat [illegible] ſerie [illegible] unitatem vocet [illegible] *pag.* [illegible] Nullum [illegible] mihi, „ *inquit*, veterum monumentum [illegible] quod [illegible] primis „ ſeculis [illegible] probet „ . Sed opinionem, ſeu potius errorem in hoc genere Proteſtantium [illegible] & confutarunt *Lib. de Eccleſ. Part.* [illegible] *Diſſ.* [illegible] *pag.* [illegible] Johannes [illegible], quem [illegible] libro hujus [illegible] parte [illegible]

1 Chriſtus apud Johannem in Evangelio, *pacem ſuis*, *mutuamque dilectionem* commendat, *Petrumque pa*[illegible] *amantem ovium*, hoc eſt Chriſtianorum conſtituit. *cap.* [illegible] *cap.* [illegible] v. [illegible] *ſeq.* *cap.* [illegible] v. [illegible] *ſeqq.* Immo vero eidem Petro *claves*, [illegible] cæterorum Apoſtolorum facultatemque *ligandi*, atque *ſolvendi* dedit. *Matth. cap.* [illegible] v. [illegible] De Apoſtolis conſtat Eccleſiæ traditione, id quod demonſtrabitur [illegible] *ſeq. hujus libri*.

2 Confer *Actor. cap.* [illegible] v. [illegible] *ſeqq.*

3 S. Cyprianus *epiſt.* [illegible] *ad Cornelium*. „ Ad Petri cathedram, atque ad Ec- „ cleſiam principalem, unde unitas ſacerdotalis exorta eſt [illegible] Confer librum ejuſdem de *Unitate Eccleſiæ pag.* [illegible] *ſeqq. ejuſd. edit.* Oxon. [illegible] Loquitur Dominus, *inquit*, ad „ Petrum, *Ego tibi dico, quia tu es Petrus* [illegible] . . . Ut unitatem manifeſtaret, „ unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit . . . Exordium ab „ unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur &c. Vide Renati Maſſueti monachi Benedictini *Diſſert.* [illegible] *in Irenæum art.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Pariſ.*

4 S. Irenæus *lib.* [illegible] *contra hæreſes cap.* [illegible] *pag.* [illegible] *edit. Maſ- ſueti*

prædicaverunt, eumque de rebus graviſſimis judicare (1), nocentes punire, reſipiſcentes Eccleſiæ reſtituere (2) hortari eos, qui rebus novis ſtudere viderentur, uſque imperare (3) ut per-

[illegible]

pertinacia deſiſterent, valere dixerunt. Quod quidem jus, non arbitrio, conſuetudineque hominum, ſed inſtitutione Chriſti, Romano Pontifici (1) eſſe tributum, ut qui Petro ſucceſſerit; adeoque non Ariſtocraticam, ſed Monarchicam (2) eſſe gubernandæ Eccleſiæ rationem, conſtat. Sed de primatu Romani Pontificis, ejuſque ſumma in Chriſtianorum Republica auctoritate, agam diſtincte & copioſius in ſecunda hujuſce de Hierarchia Eccleſiaſtica libri parte. Interea ſatis fuerit indicaſſe, unum eſſe in univerſa Eccleſia caput, primatemque omnium oportere.

II. De

pag. 172. edit. Taur. S. Cyprianus, [illegible] ſibi Stephanum [illegible], ne baptizatos ab hæreticis rurſum baptizare auderet. Id vero S. Stephanus non feciſſet, ſi jus ſibi non eſſe ſenſiſſet quidpiam moliri, atque decernere, cognoviſſet. Sic autem habet Cyprianus epiſt. LXXIV. „ A quacumque hæreſi venientem baptizari in Eccleſia vetuit . . . [illegible] nihil „ aliud innovari, niſi quod traditum eſt „. Quare S. Auguſtinus lib. V. de Bapt. contra Donatiſtas cap. XXIII. p. 156. t. IX. opp. edit. Monach. S. Mauri Pariſ. „ Ad Pompejanum „ etiam ſcribit Cyprianus, inquit, de hac eadem re, ubi aperte indicat, Stephanum, „ quem Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum tunc fuiſſe didicimus, non ſolum ſibi ad illa non conſenſiſſe, verum etiam contra ſcripſiſſe, atque præcepiſſe „. Multa hujus generis monumenta extant, quæ proferentur poſt opportune, cum ratio poſtulaverit.

1 Jam hoc melius poſtea demonſtrabimus. Nunc uno Gelaſii Pontificis maximi teſtimonio utar, qui epiſt. XXXIII. ad numeros Conſtantii §. V. ut ab eodem Conſtantio laudatur tom. I. collect. epiſtolar. Romanor. Pontiſic. præfat. num. VI. pag. 8. Igitur Gelaſius: „ Quamvis univerſæ per orbem Catholicæ Eccleſiæ, inquit, unus thalamus Chriſti ſit, „ ſancta tamen Romana Eccleſia, nullis ſynodicis conſtitutis ceteris Eccleſiis prælata eſt, „ ſed Evangelica voce Domini, TU ES PETRUS [illegible] primatum obtinuit „. Conſule Leonem Allatium de Perpet. conſenſ. Eccleſ. Orient. & Occident. lib. I. cap. II. pag. 8 ſeqq. edit. an. 1648. Johannem Morinum exercit. Eccleſiaſt. lib. I. exercit. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. Natalem Alexandrum Hiſt. Eccl. ſæc. I. diſſ. [illegible] pag. [illegible] ſeq. tom. III. edit. an. [illegible]. Petrum Couſtantium Præfat. in tom. I. collect. Epiſtol. Romanor. Pontiſic. [illegible] pag. [illegible] ſeqq. Antonium Carlaſium tom. III. de libert. Eccleſ. Gallic. cap. II. pag. 104 ſeqq. edit. Rom. an. 1720. Joſephum Auguſtinum Orſium S. Palatii Apoſtolici Magiſtrum. Tom. II. de Irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controverſiis judicio lib. IV. cap. II. art. [illegible] ſeqq. pag. 305. ſeqq. edit. an. 1739. Johannem Antonium Bianchum tom. III. della Poteſtà, e della Polizia della Chieſa lib. I. cap. III. §. [illegible] pag. 305. ſeqq. edit. an. 1745. Mitto Bellarminum, Sanderum, aliosque innumerabiles, qui in hoc argumenti genere illuſtrando ſumma cum laude verſati ſunt. Atque horum quidem aliquos memorabo, cum de primatus inſtitutione divina copioſius agam.

2 De regimine Monarchico Eccleſiæ diſſeram etiam II. hujuſce libri Parte.

II.

De Patriarchis, qui ſint? Quo primum tempore appellari hoc nomine cœperint? quibuſque nominibus ante vocari ſolerent.

Alter eſt gradus eorum, qui Patriarchæ in Eccleſia appellantur, quaſi Principes Patrum (1) ſint, quod non Epiſcopis modo, ſed etiam Archiepiſcopis (2) ſeu Metropolitis, Exarchis, Primatibuſque variarum Provinciarum præſint. Sed horum neque pares ſemper prærogativæ, nec vero æque amplæ ditiones fuerunt. Quibus de rebus diſſeram ſecunda hujuſce libri parte, ut potero, diligenter.

Sunt autem variæ, interque ſe diſſidentes Scriptorum hujuſce temporis de origine appellationis Patriarcharum ſententiæ. Fuerunt enim, qui jam inde a ſecundo Eccleſiæ ſeculo hæſiſſe Patriarchis (3) hoc nominis genus arbitrarentur. Sed eorum eſt ab aliis, qui vetera monumenta ſtudioſe conſuluiſſent, exploſa opinio. Atque Salmaſius quidem Patriarchas Chriſtianorum nominatos ab Hadriano (4) Imperatore fuiſſe cenſet, propterea quod is Patriarcham, cum in Ægyptum accederet, Serapidi cultum, honorem, preceſque adhibere conſueſſe in ea epiſtola ſcripſerit, quæ eſt ad Servianum data. Verum is Patriarcha non Chriſtianus, ſed homo de ſecta Judæorum (5) erat. Nam coactum tradit

1 Fuerunt, qui Patriarcham πατριάρχην, quaſi ἄρχοντα πατέρων Principem Patrum dictum arbitrarentur. Alii contra ſentiunt, & quaſi is ſit πατριᾶς ἄρχων gentis primas, Patriarcham appellatum defendunt. De hac re diſputat Suicerus ad v. πατριάρχης.

2 Vide, quæ infra de Patriarcharum ditionibus diſputabimus.

3 Salmaſ. de Primat. Rom. Pontific. pag. 42. & in Adnotationibus in Flavium Vopiſcum pag. 719. edit. an. 1671.

4 Vide ex Epiſtola Hadriani locum ſupra deſcriptum tom. 1. hujuſce Operis pag. 140. not. 2.

5 Patriarchas Judæorum paullo poſt Hieroſolymorum excidium conſtitutos duos fuiſſe ſcimus, quorum alter Tiberiade, alter Babylone agebat, eorumque gerebat ejus gentis, quæ per Imperium Romanum, & Perſicum diſperſa erat. Fit autem horum Patriarcharum ab Origene, ab Epiphanio, a Cyrillo Hieroſolymitano, ab Theodoreto, & ab ipſis etiam Imperatoribus mentio. Origenes lib. IV. περὶ ἀρχῶν De Principiis cap. 1. num. 3. tom. 1. Opp. edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri. „ Dicunt (Judæi) permanere adhuc Principem ex „ genere

dit Hadrianus ab aliis, ut Serapidem, ab aliis contra, ut Chriſtum coleret. At ut adoratum a Chriſtianorum Patriarcha fuiſſe Chriſtum, quis credat? Judaeus igitur fuerit neceſſe eſt, ut qui neque Serapidi, neque Chriſto cultum adhibendum eſſe arbitraretur. Rurſum is Patriarcha, cujus fit ab Imperatore mentio, ex neſcio qua regione in Ægyptum, rei alicujus gerendae cauſſa, interdum venire conſueverat; contra Epiſcopus Alexandrinorum, quem ab Hadriano Patriarcham vocari Salmaſius putat, Alexandriae degebat, remque populi Chriſtiani Eccleſiaſticam adminiſtrabat. Ac de Judaeorum Patriarcha, cum Tiberiade (1) in Palaeſtina agere

[illegible]

(1) Vide Epiphanium loc. cit.

agere ſoleret, dici id quidem commode potuit, quod evenire interdum, caſu aliquo, poſſet, ut ſuo muneri ſatisfacturus, in Ægyptum proficiſceretur. Jam vero quibus argumentis refutata Salmaſii eſt, iiſdem refellere Baronii (1), ſummi alioqui viri, ſententiam licet. Is enim Pontificem, qui rei Ethnicorum ſacræ in Ægypto præfectus eſſet, indicatum ab Hadriano fuiſſe defendit Patriarchæ nomine. Nam compulſum Ethnicum fuiſſe, ut vi faceret, quod ſponte facere ſoleret, ne ſuſpicari quidem poſſum. Quemadmodum vero eum, qui in Ægypto verſaretur, venire aliunde in Ægyptum conſueſſe Hadrianus ſcriberet?

Ergo etſi Judæi diu ante IV. ſeculum, poſtque ii hæretici, qui a Montano dicti Montaniſtæ (2) ſunt, homines habebant, qui Patriarchæ appellabantur, orthodoxi tamen Chriſtiani, ante quintum ſeculum numquam hoc vocis genus adhibuerunt, ut eos Epiſcopos ſignificarent, qui primatu pluribus (3) in Provinciis potiebantur. Anno 451. primus omnium ab Synodo Chalcedonenſi (4) Romanus Pontifex ſingulari quadam ratione Patriacha eſt appellatus. Nam errant vehementer, qui Synodi Epheſinæ tempore, cumque

1 Baron. ad an. CXXXI. num. [illegible] de hac re epiſtola Hadriani [illegible] contra Caſaubonum, & Salmaſium egerunt Petrus de Marca lib. 1. de concordia Sacerdotii, & Imperii cap. [illegible] pag. [illegible] an. 1708 & e Proteſtantibus Johannes Pearſonus Vindiciar. Ignatianar. Part. [illegible] cap. [illegible] tom. II. Apoſtolic. PP. pag. [illegible] edit. Amſtelod. an. 1724. Samuel Baſnagius Annal. Polit. Eccleſiaſt. ad an. [illegible] num. [illegible] Et exercitat. Hiſtoric. pag. [illegible] Et Jacobus item Baſnagius Hiſtoire de l'Egliſe lib. 1. cap. [illegible] num. [illegible] pag. 97 edit. an. 1699. Suicerus Theſaur. Eccl. ad v. πατριάρχης, aliique.

2 S. Hieronymus epiſt. XLI. al. LIV. ad Marcellam pag. 65 tom. IV. op. edit. Martianæi Pariſ. „ Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent, apud eos Epiſcopus „ tertius eſt. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriarchas, ſecundos, quos „ appellant Cenonas, atque ita in tertium, idest pene ultimum locum Epiſcopi de„ volvuntur.

3 Vide quæ ſcripſi ſupra pag. 103. hujus vol.

4 Non hic de nomine, non de auctoritate agimus Patriarcharum. Synodus Chalcedon. Act. [illegible] tom. II. Concilior. edit. Pariſ. pag. [illegible] Marcianum de Leone Pontifice Max. hæc habet: [illegible] Leonis multis annis, Patriarchæ multis annis. Et Act. III. pag. [illegible] Theodorus, [illegible] Diaconus Alexandrinus τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ πατριάρχῃ τῆς μεγάλης Ῥώμης [illegible] Sanctiſſimo, & Univerſali Archiepiſcopo, & Patriarchæ magnæ Romæ. Et pag. [illegible] Sophronius Presbyter Alexandrinus τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τῆς μεγάλης Ῥώμης [illegible] Sanctiſſimo, & beatiſſimo Univerſali magnæ Romæ Patriarchæ Leoni. Patriarcham etiam appellavit S. Leonem Theodoſius junior Auguſtus ante Chalcedonenſe Concilium in his literis, quas ad Valentinianum Auguſtum, & Placidiam Gal-

cumque Socrates (1) Hiſtoriam ſcriberet, hoc ſenſu præcipuos orbis Chriſtiani Archiepiſcopos, ſeu Exarchos fuiſſe Patriarchas vocatos putant. Jam vero cum id eſſet ab Synodo Chalcedonenſi, ita ut ſupra dictum eſt, Romano

[illegible]

Pontifici tributum nomen, imitatione (1) quadam deinceps effectum eſt, ut Alexandrinus, Antiochenus, poſtque Hieroſolymitanus (2), aliique nonnulli Exarchi Patriarchæ appellarentur.

Antea ſane, quam id vocis genus obtineret, Patriarchæ *Exarchi* (3) *atque Archiepiſcopi* dicebantur. Quamquam primis Eccleſiæ temporibus, ne hæ quidem appellationes uſurparentur, omneſque Antiſtites Chriſtiani, quantavis auctoritate præſtarent, vocari ſolerent *Epiſcoporum* vocabulo.

III.

De Primatibus, ſeu Exarchis, Archiepiſcopiſve Diœceſeon.

Rurſum qui Patriarchæ cuipiam obnoxii erant, ſi pluribus Provinciis præeſſent, a quibuſdam (4) *Primates*, ab aliis

eſt III. *Tit. de fide Catholica*, qua præſcribebatur, ut Eccleſiæ Epiſcopis fidem Nicænam profitentibus darentur, qui Epiſcopi communione Præſulibus in lege eadem nominatis conjuncti eſſent. Hi præſules iidem ipſi ſunt, quos Socrates nominat. Igitur ſynodi decretum, & hanc legem confundens, miſcenſque Socrates, putavit Epiſcopis in lege, ut recta ſententiæ defenſoribus, nominatis, fuiſſe Eccleſiarum adminiſtrationem datam, quin animadverteret, eundem dioceſi Exarchum, & Patriarchas eſſe non poſſe. Errorem Socratis emendavit Sozomenus, qui concilii decretum ab Lege Theodoſii diſtinxit. Πατριαρχίας Socrates non pro Patriarchatu, ſed pro *regimine*, & *gubernatione ſumſit*, ut recte eſt in adnotationibus in *locum modo indicatum* Socratis a Valeſio animadverſum. Neque enim ſynodus Conſtantinopolitana jus, poteſtatemque præcipuorum Exarchorum prima definivit, quum id cognitum jam uſque a temporibus ſynodi Nicænæ eſſet, ut alio loco dicam. Confer Blancum *loco citat. pag.* 60. *& ſeq.* Errat proinde Baſnagius in *Annal. Polit. Eccleſ. ad an.* 325 n. XLIV. qui Socratem loqui de Exarchis cenſet. Nec inepte Richerius *Hiſt. Concil. tom.* I. *cap.* II. *num.* 21 ſcribit „ Nomen Patriarcharum „ primum quod ſit uſurpatum in ſynodo Chalcedonenſi „.

1 Vide Blancum *ibid. pag.* 67. Idem ſtatuit Marca *loco indicato*.

2 De hac re agam *part.* II. hujuſce libri.

3 Concilium Antioch. *Act.* XIV. *Concilii Chalced. tom.* II. *Conciliorum edit. Hard. pag.* 591. „ Stephanus Epiſcopus dixit: De maximis criminibus accuſatus Athanaſius Per„ rhenorum quondam Epiſcopus, & ſæpius evocatus .... & propterea rurſum ὑπὸ τε τοῦ „ ἐξάρχου τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως ab *Exarcho Orientalis Diœceſis*, nempe Antioche„ no evocatus &c. Archiepiſcopi vero Antiochenus, Conſtantinopolitanus, & Alexandrinus iiſdem in Actis ſynodi Chalcedonenſis vocantur. *Act.* II. *pag.* 275 *ſeqq.*

4 Vide Hadriani Papæ Capitula *tom.* III. *Concilior. edit. Pariſ. Hard. cap.* XXV. *pag.* 2001. ubi hæc leguntur „ Nullus Archiepiſcoporum, niſi, qui primas ſedes tenent, „ appellentur Primates „. Sed de hac re alibi copioſe agam.

aliis *Exarchi* (1), & *Archiepiſcopi Diœceſeon* dicebantur. In his Carthaginienſis (2) totius Africæ primas, & Antiſtites (3) Cæſarienſis in Cappadocia, & (4) Epheſinus in Aſia, aliique nonnulli alibi fuerunt, de quibus opportune in ſecunda hujuſce libri parte agam.

I V.

De Archiepiſcopis, ſeu Metropolitis.

Etſi autem olim *Archiepiſcoporum*, ut modo dixi, latius patebat nomen, tamen lapſu temporum effectum eſt, ut eodem, atque *Metropolitarum* appellatio, revolveretur, eoſque ſignificaret Antiſtites, qui Epiſcopis unius alicujus Provinciæ (5) Præfecti eſſent. Sed de origine Metropoleon, atque Diœceſeon erit nobis libri hujuſce parte altera copioſiſſime diſſerendum. In Africa ſtatutum ab Africanis eſt, ne primus Antiſtes alio nomine, quam (6) *Primæ Sedis Epiſcopus* vocaretur. Cumque hujus gentis Præſules rationem Archiepiſcopatus conſtituerent ab reliquarum Chriſtianarum regionum

Aaaa 2 con-

1 Concilium VI. generale *Act.* XIII. *tom.* VI. *Concilior. edit. Labb. Pariſ. pag.* 1079. „ Theodorus miſericordia Dei Epiſcopus Epheſinorum Metropoleos, ὁ ἔξαρχος τῆς Ἀσια- „ νῆς *Præſidens & Exarchus Aſianorum Diœceſeos*.

2 De hac re diſſeram II. parte hujuſce libri.

3 Ut etiam de Exarcho Cæſarienſi

4 De Epheſino confer, quæ modo dixi.

5 Juſtinianus Novell. XI *pag.* 18 *edit. an.* 1663. Epiſcopum Juſtinianæ Primæ Primatem conſtituens, *volumus*, inquit, *ut non ſolum Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat*. Immo vero Patriarchis id nomen non ſolum tempore Epiphanii, vide *Hæreſ.* LXX II n. 1. *pag.* 727. *edit. Pariſ. Petav.* & antea *num.* 11. *pag.* 729. Epheſini, & Chalcedonenſis Conciliorum, ſed etiam poſt a Liberato, aliiſque fuit tributum. *Liberat. Breviar. cap.* XVII *pag.* 746. *tom.* V. *Concilior. edit. Pariſ. Labbei* „ Nec prius hoc „ faceret, niſi ſuſciperet Henoticon Principis, & ſynodicas deſtinaret epiſtolas Conſtan- „ tinopolitano Acacio, & Simplicio Romano, & cæteris Archiepiſcopis „. Metropolitanorum vocabulum eſt aliquanto antiquius. Vide *Canon. Apoſtol.* XXXIV. *pag.* 440. *tom.* I. *Apoſtolicor. PP. edit. Amſtel. an.* 1724. Et *can.* VI. *Concilii Sardicenſis pag.* 641 *tom.* II *Concilior. edit. Hard. Pariſ.* ubi hæc leguntur. „ Oportet illum prius, qui non adfuerit, „ Epiſcopum admoneri per literas τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας *Exarchi Provinciæ* (unde „ conſtat Metropolitam olim fuiſſe Exarchum, hoc eſt Primatem Provinciæ vocatum) λέγω δὲ „ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως *dico autem Epiſcopi Metropolis*, quod rogat populus ſibi „ paſtorem dari &c.

6 Concilium *Carthagin.* III. *tom.* I. *Concilior. edit. Hard. Pariſ. pag.* 964. *an.* 397. *can.* XXVI „ Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps ſacerdotum, aut ſummus „ ſacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus.

ſuetudine diſcrepantem, quod apud eos, qui ſenior ordinatione eſſet, is Provinciam regeret; factum hinc eſt, ut qui Provinciam Eccleſiaſticam adminiſtrabant, *ſenes* (1) ab Afris appellarentur.

V.

De iis, qui voce, ſeu titulo, non re Metropolitarum ſortiti ſunt appellationem.

Atque evenit quidem interdum, ut honoris cauſſa Metropolitæ (2) dicerentur, qui nullam primatus in Provincia poteſtatem haberent. Hujuſmodi autem Chalcedonenſis (3), aliique nonnulli Epiſcopi fuerunt.

VI. *De*

1 Xantippus primas, ſeu Metropolita Numidiæ in *Cod. Afric. Eccl. cap.* [illegible] *pag.* 914. *tom.* 1 *Concil. edit. Pariſ. Hard.* vocatur *ſenex*, *& can.* [illegible] *p.* 923. *Præmiſſa ſunt litteræ ad ſenem Xantippum.* S. Auguſtinus *epiſt.* [illegible] *al.* [illegible] *pag.* 174. *tom.* 11. *edit. Monach.* [illegible] „ Domino Beatiſſimo, & vere [illegible] & conſacerdoti ſeni „ Xantippo „. [illegible] *pag.* [illegible] „ Quod ſenex Megalius defunctus ſit, jam „ [illegible] quis dubitet „. *Epiſt.* [illegible] *p.* 456. Silvanus ſenex [illegible] *epiſt.* [illegible] *pag.* [illegible] *ſeq.* „ Nec ego tamen tacui apud venerabilem, & debita mihi pro ejus „ meritis honorificen[illegible] ſuſcipiendum fratrem, & collegam meum *ſenem* Aurelium „. *Epiſt.* [illegible] *p.* 777. „ Habebam de quo cogitabam paratum Presbyterum, propter quem ordinandum [illegible] Numidiæ [illegible], de longinquo ut veniret, [illegible] impetravi „.

2 Vide Concil. Chalced. *Act.* [illegible] *tom.* 11. *Concil.* [illegible] *pag.* 400. *edit. Hard. Pariſ.*

3 *Synod. Chalced. ibid.* „ Diviniſſimus, & piiſſimus Dominus noſter ad Synodum dixit: Ad honorem S. martyris Euphemiæ, & veſtræ pariter ſanctitatis, Chalcedonenſem „ civitatem, in qua ſanctæ fidei Concilium geſtum eſt, Metropolis privilegia habere ſancimus, nomine tantum hanc honorantes, ſalva videlicet Nicomedienſium civitati propria dignitate „. *Concil. Oecumen.* [illegible] *Conciliar. edit. ejuſd. pag.* 1426. „ Johannes miſericordia Dei Epiſcopus Chalcedonenſis Metropoleos Bithyniæ Provinciæ ſimiliter ſubſcripſi „. Confer Synodi Chalcedonenſis *Act.* [illegible] *pag.* 570. *tom.* 11. *Conciliar. ejuſd. edit.* ubi hæc habentur. „ Quia leges [illegible] „ *Nicænam Metropoleos ſolo honoraverunt Nicænorum Urbem, præponitur autem reliquis* „ *Epiſcopis Provinciæ ſolo honore.*

V I.

De αὐτοκεφάλοις, ſeu Archiepiſcopis nullius Patriarchæ; & Epiſcopis nullius Archiepiſcopi obnoxiis auctoritati.

Αὐτοκέφαλοι denique dicebantur Archiepiſcopi (1), qui nullius Patriarchæ ditioni obnoxii eſſent. Quinetiam qui Epiſcopi ab Archiepiſcopo nullo pendebant, iidem, etſi ſubjecti *Patriarchæ* erant, tamen (2) αὐτοκέφαλοι vocabantur.

V I I.

De Interceſſoribus, & Interventoribus in Eccleſiis Africanis.

Interceſſores (3) dici in Africa conſuerant Epiſcopi, qui, ſi alicujus alterius Urbis Epiſcopus deceſſiſſet, a Primate *Procuratores* ejuſdem Eccleſiæ, cujus Epiſcopus mortuus erat, conſtituebantur, ut curam ipſius gererent, darentque operam, ut novus Antiſtes, quam fieri cito poſſet, eligeretur. Sed hoc curationis genus prorogari ultra annum (4) non

1 Balſamon *in Concil. Conſtantinop. can.* II. *apud Bever. Cod. Canon. Eccleſ. Univ. tom.* I. *pag.* 88. *edit. Oxon. ann.* 1672. „ Si alias etiam Eccleſias inveneris αὐτοκεφά- „ λους, *quæ per ſe ſunt capita*, ut Bulgariam, Cyprum, Iberiam, ne mireris „. Concilium Epheſinum *Act.* VII. *tom.* I. *Concilior. edit. Hard. Pariſ. pag.* 1619. „ Habebunt ſu- „ um intactum, & inviolatum, qui ſanctis in Cypro Eccleſiis præſunt, ſecundum cano- „ nes Sanctorum Patrum, & veterem conſuetudinem per ſe ipſos ordinationes religioſiſſi- „ morum Epiſcoporum facientes „.

2 Ita quidem in antiquis notitiis Eccleſiarum. *Sed de* Epiſcopis αὐτοκεφάλοις agam ſuo loco. Interea confer Nilum Doxapatrium apud Stephanum Moynium *var. ſacr. tom.* I. *pag.* 252. ubi de Patriarchatu Hieroſolymitano agens „ Habet præterea, & αὐτοκεφάλους „ ἐπισκόπους εἴκοσι πέντε, μὴ ἔχοντας ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόπους. *Autocephalos Epiſcopa-* „ *tus viginti quinque*, inquit, *non habentes ſub ſe Epiſcopos* „. Nonnihil etiam tradunt vel ſimile Beveregius *Pandect. ſeu Cod. Canon. tom.* II. *notat. in Canon.* XXXVI. *Trullan. pag.* 70. Leunclavius *Jur. Græc. Rom. tom.* I. *lib.* II. *pag.* 88. Carolus a S. Paulo *Append. ad Geog. ſacram pag.* 1. *ſeqq. edit. an.* 1704.

3 *Vide notat. ſeq.*

4 Concilium *Carthag.* V. *an.* 401. *can.* VIII. *pag.* 987. *tom.* I. *Concilior. edit. Hard. Pariſ.* „ Ita conſtitutum eſt, ut nulli interceſſori licitum ſit cathedram, cui interceſſor da- „ tus eſt, quibuslibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere; ſed dare operam, ut „ intra annum eiſdem Epiſcopum provideat. Quod ſi neglexerit, anno exempto, inter- „ ventor alius tribuatur „.

non poterat; ne quis aut lucri, aut gratiæ cauſſa ſedem vacare Epiſcopo ſineret. Quinetiam ne interea ſibi amorem populi conciliaret interceſſor, pararetque ſibi ad cathedram, cujus opes ampliores eſſent, viam, cautum ab Afris Antiſtitibus eſt, ne eum Epiſcopum illius Eccleſiæ eligere (1) liceret, cujus interceſſor fuiſſet. Ac de his quidem hactenus. Nam quæ ſunt cetera de Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, Patriarchis, & Pontifice Maximo, ea equidem in ſecunda hujus libri parte deſcribam. Atque hæc de iis ſatis dicta ſunto, de quibus me in priore parte dicturum promiſeram.

INDEX

1 Vide *notat. ſuperior.* & Concilii Macrianenſis Canonem *tom. eod. pag.* 1250. qui ſic habet: „ Ut intercentores Epiſcopi conveniant plebes, quæ Epiſcopum non habent, „ ut Epiſcopum accipiant. Quod ſi accipere neglexerint, remoto interventore, ſic re„ maneant, quamdiu ſibi Epiſcopum quærant.

FINIS TOMI QUARTI.

INDEX
RERUM.

A

Abbatum benedictio Epiſcopis reſervata erat. 536.

Acclamatio Epiſcopis facta a populo. 143.

Ægypti Eccleſiarum ratio in Epiſcopis deligendis, ac ordinandis. 506 *& ſeqq.* In eadem Ægypto ſemper Epiſcopi fuerunt. 514.

Aerius Hæreſiarcha negabat, Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores. 314. n. 3. 460.

Africanæ Eccleſiæ diſciplina circa Epiſcopor. inſtitutionem. 459. *ſeq.*

Alexander VI. Pontif. Max. diviſit regna Ethnicorum Regibus Hiſpanis. & Luſitanis, ut Chriſtianæ religioni propagandæ operam darent. 176. *ſeq.*

Alexandrinæ Eccleſiæ conſuetudo in deligendis Epiſcopis. 482. n. 1. Quid de ea ſenſerit Eutychius. 505 *ſeqq.* Apud eamdem collegium duodecim Preſbyterorum 508.

Allatius Leo dubitavit ne de Ignatii epiſtolarum ſinceritate. 400. *& ſeq.*

Altarium conſecratio Epiſcopis reſervata. 534.

Amalarius non negat Presbyteros inferiores Epiſcopis eſſe. 503.

Ancyrani concilii canon de Epiſcopis explicatur. 511. *ſeq.*

Angeli Eccleſiæ dicti Epiſcopi ſunt. 305. 320. Ab Eccleſiis, quarum ſunt angeli, diſtinguuntur. *ib. n.* 2.

Anſaldus F. Caſtus innocens laudatur. 10. *not.* 1.

Anſelmi Cantuarienſis ſententia de Pontificis Max. in Regum temporalia poteſtate. 252.

Antiſtites vocati Epiſcopi. 294. Item Presbyteri. 470.

Antonellus Nicolaus Præſul laudatus. 12. *in not.*

Apochryphorum vox quid ſignificet. 368.

Apoſtolatus dictus interdum eſt Epiſcopatus. 285.

Apoſtolica ſedes Romana præcipue dicta eſt. 286. Hoc nomine interdum quorumque Epiſcoporum ſedes vocata. 287 *ſeq.*

Apoſtolici viri appellati Epiſcopi. 289.

Apoſtolorum duplex poteſtas, ordinaria, & extraordinaria 262. Ordinaria limitibus propagandæ religionis non continebatur. 128. & 268. Illorum nomine interdum Epiſcopi vocabantur. 284. Item eorum ſucceſſores, & ſibi. 286. Iidem Apoſtoli ab Judæis nuncii dicebantur. 317. *n.* 3. Quæ poteſtas collata illis a Chriſto fuerit 317 *ſeq.* Epiſcopi erant. 319.

Aquiſgranenſe Concilium Epiſcopis pares eſſe Presbyteros non docet. 502.

Archi-

Archidiaconi cuſtodes theſaurorum Eccleſiæ erant. 540.

Archiepiſcopis Patriarcharum tributum quandoque eſt nomen. 554. Alii diœceſeon dicti. 555. Qui præſertim eo nomine vocabantur. ib. Alii nullius Patriarchæ appellabantur. 557.

Ariſtocratia quid ſit. 69.

S. Athanaſius ſi ad Conſtantinum Imp. confugit, confugit quidem ut ſuorum hoſtium impetum propulſaret. 127. Conſtantio jubenti, ut Alexandria excederet, paruit, atque id argumento non eſt, civili Eccleſiaſticam ſubditam eſſe poteſtatem. 131. Ejuſdem Athanaſii doctrina de Epiſcopis divinitus inſtitutis. 128.

S. Auguſtinus docuit Epiſcopos ſuperiores eſſe Presbyteris. 472. in not. Non ſubdit civili Eccleſiaſticam poteſtatem. 109.

Ἀυτοκέφαλοι qui dicerentur. 557.

B

Baptizati variis nominibus appellabantur. 7. ſqq.

Baſilicarum dedicatio Epiſcopis reſervata. 534.

S. Baſilius non æquavit Presbyteros Epiſcopis. 471. n. 3.

Baſnagius Jacobus, qui a Clemente Romano non diſtingui Epiſcopos a Presbyteris cenſet, refellitur 362. ſq. Illius opinio de Epiſtolis Ignatii Martyris rejicitur. 518. Item de Catalogis Epiſcoporum. 522. ſq. deque Hieronymi de Epiſcopis ſententia. 524. ſq.

Beatiſſimi, & Beatitudinis titulus Epiſcopis tributus. 301.

Beda non ſtatuit Presbyteros pares Epiſcopis eſſe. 502.

Benedicti vocabantur, qui baptiſmate erant initiati. 9.

Benedictio Abbatum, Archimandritarum &c. Epiſcopis reſervata erat. 536.

Benedictus XI. P. M. Philippum Francorum Regem a cenſuris abſolvit. 253. vid. ib. n. 5. Tum omnes Regni Gallorum ordines non defenderunt Regis a Papa independentiam. 254.

S. Bernardus quid ſenſerit de Pontificis Max. poteſtate in Regum temporalia. 251.

Bianchus Joh. Ant. Ord. Min. laudatur. 56. n. 3. 61. n. 1. 66. n. 2., & alibi ſæpe.

Blondelli argumenta, quibus probare conatur, Epiſcopos Presbyteris non antecellere, refelluntur. 411. ſqq.

Bonifacii VIII. P. M. acta adverſus Philippum Francorum Regem. 211.

Boſſuetii, & aliorum Gallorum, qui negant jus ullum Pontifices Maximos in temporalia Regum obtinere, ſententia, & argumenta proponuntur. 158. ſqq. Idem ſcribit, neminem auſum fuiſſe Chriſtianorum ſeſe Juliano Apoſtatæ, Conſtantio, ceteriſque deinde Imperatoribus opponere, illoſque de regno deturbare. 165. ſq. Synodos, exemplaque Pontificum Max. in medium ad ſuam confirmandam ſententiam profert. 169. ſqq. Illius, & aliorum argumenta ſolvuntur. 195. ſqq.

Buddei

Buddei Franciſci argumenta adverſus Epiſcoporum jure divino inſtitutionem ſolvuntur. 331. *ſeqq.*

C

CAldonius Presbyteros Epiſcopis non æquat. 432.

Calvini de Epiſcopatu error. 315. *in not.*

Capitis inclinatio adhibita a Chriſtianis, cum Epiſcopi benedictionem darent 541

Caput ſacrum Epiſcoporum Chriſtiani ſalutabant. 544. *ſq.*

Cari Deo appellati ſunt, qui ad baptiſmum acceſſerant. 11.

Carolus Martellus a Zacharia P. M. non fuit appellatus Rex. 229.

Carthaginienſis Epiſcopus primas partes obtinebat. 459.

Catalogi ſingularium Epiſcoporum recenſentur. 520. *ſeqq.*

Catechumenorum claſſis. 3.

Cathedra Romani Pontificis unitatis centrum appellata eſt. 547.

Cathedræ Epiſcoporum in templis diſtinctæ a Cathedris Presbyterorum erant. 545. Olim non tam ſublimes erant, ut poſtea fuerunt. *ibid.*

Cerchettius Raymundus laudatus. 237. *n.* 1.

Childericus Gallorum Rex Zachariæ Pontificis auctoritate dejectus de throno eſt 224. *ſeqq.* Boſſuetii de ea re ſententia refellitur. *ib. ſeqq.*

Chriſtianorum claſſes, ſeu ordines varii 2. *ſeqq.* Varia nomina, quibus diſtinguebantur. *ib. ſeqq.* Chriſtiano viro liceat ne principatum in ſocietate obtinere. 25. *ſeq.* Vide *poteſtas Laica*. Quam ob cauſſam omnes Chriſtiani appellati a Tertulliano Sacerdotes ſint. 424. *ſeq.* Quibus honorum ſignificationibus Epiſcopos colerent. 541 *ſeqq.* Illorum religio conſiſtere cum ſtatu civili poteſt. 27. *ſeq.* Vid. *Poteſtas Laica, & Eccleſiaſtica.*

Chriſti Filii qui vocarentur? 11.

Chriſtus diſcipulis conceſſit, ut ſumptibus eorum, quos inſtituerent, alerentur. 20. *n.* 1. Statuit Principi eſſe parendum, illique reddenda, quæ ejus eſſent. 198. *ſeq.* Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo dixit: id quomodo intelligatur. 201. Formam Eccleſiæ præſcripſit. 271 *ſeqq.* Per ſe quamdiu in terris vixit Eccleſiam rexit. 317. Inſtituit autem Epiſcopatum. *ib. ſeqq.* Poſt reſurrectionem bibit. 391.

S. Clemens Alexand. tradit, Epiſcopatum divinitus eſſe inſtitutum. 329. *ſeq.* Item Epiſcopos antecellere Presbyteris. 418. *ſeq.*

S. Clementis Romani P. M loca, quibus divina voluntate introductum fuiſſe Epiſcopatum oſtenditur. 32. *n.* 2. Vide & p. 321. Idem Clemens Epiſcopos a Presbyteris diſtinguit. 355. *ſeqq.* & 456. Cum ad Corinthios ſcripſit ad omnes Chriſtianos ſcripſit. 356. Quos *hiſpl...* vocabulo appellarit. 359. *ſeq.*

Cleobius Simonis Magi diſcipulus. 370.

Cleri voce quomodo univerſa Eccleſia intelligatur. 18. n. 1.

Clerici qui appellarentur? 5. Hujus vocis origo. 15. ſeq. Nihil ambitionis in eadem voce eſt. 17. Qui contra ſtatuunt refelluntur. 18. ſeq. Iidem Clerici primas obtinent in Chriſtiana Republica partes. 22. Obſequi legi civili, qua cives ſunt, debent, modo Princeps ne quid imperet, quod ſit Eccleſiaſticis inſtitutis contrarium. 92. ſeq. Vide & p. 157. Acta pœnitentia fungi, quod ante obibant, munere poterant. 187.

Coepiſcoporum nomen quibus tributum ſit 309.

Collegæ Epiſcopi appellabantur ab aliis Epiſcopis. 309.

Colluthus Epiſcopi dignitate carebat. 511.

Comminiſtri Epiſcopi ab aliis Epiſcopis vocabantur. 309.

Communicatoriæ epiſtolæ ab Epiſcopis concedebantur. 535.

Concilio ſacro probante, ſeu præſente, formulæ. 247. ſeqq.

Conſacerdotum vocabulum. 310.

Conſervorum nomen. 12.

Conſtantinus Magnus ſibi in rebus Eccleſiaſticis non vindicavit poteſtatem. 112. ſeq. Quo ſenſu vocetur Epiſcopus ab Euſebio. 114. ſeq. Non ad ſe pertinere dicit controverſiam de Cæciliano Carthaginienſe Epiſcopo expedire. 115. De ea, quaſi ſuum id eſſet officium, non decernit. 117. Item neque de diſſenſione orta inter Catholicos, & Arianos. 118. ſeq.

Conſtantius Imp. plus ſibi ſumſit, quam religio Chriſtiana pateretur. 120. Quam ob cauſſam dejectus ab Eccleſia de throno non eſt. 204. n. 1.

Copronymus Conſtantinus diminutus Imperii parte eſt. 223. & ſeq.

S. Cornelius P. M. docuit Epiſcopatum divinitus eſſe inſtitutum, 326. ſeq.

Corona Epiſcoporum a Chriſtianis ſalutabatur. 544.

S. Cypriani ſententia de Epiſcopatu divina voluntate inſtituto. 327. deque illorum ſupra Preſbyteros præſtantia. 408. ſeq. & 432. ſeq. Quid de Cypriano Pontius diaconus ſcripſerit. 437.

D

DAmianus Petrus non negat Pontifici Maximo jus eſſe deturbandi de principatu Reges 241. ſeqq.

Democratia quid ſit. 69.

Deo nati appellabantur, qui baptiſmo erant initiati. 9. ſeq. item Deo cari. 11. item Dei altiſſimi filii. ib. item Dei ſervi. 11. ſeq. Deo amabiliſſimi appellati Epiſcopi. 302.

Devotiſſimi vocabantur Epiſcopi. 302.

Diaconi vocabantur interdum Preſbyteri. 358. Non tamen illi his æquales erant. 456. ſeq.

Dionyſius Epiſc. Corinthiorum docet, Epiſcopatum divinitus eſſe inſtitutum. 323.

Diotrephes quamobrem damnatus

ab Jo-

ab Johan. Apoſtolo ſit. 349. *ſeq.* 352 *ſeq* & 416. *ſeq.*

Doctorum vocabulo qui fuerint a Paulo Ap. indicati? 341. *ſeq.*

Dona, ſeu munera, quæ Spiritus S. extra ordinem mortalibus largitur. 341. *ſeq.*

Duces vocati Epiſcopi. 294. Quos hoc nomine appellavit Clemens Romanus? 350. *ſeq.*

Doctores qui fuerint ab Euſebio appellati. 441.

E

ECcleſiæ ordines, ſeu claſſes. 2. *ſeq.* Variis nominibus diſtinguebantur. *ib. ſeqq.* Illa implorare principum præſidium poteſt. 107 *ſeq.* Quam ob cauſſam Julianum Apoſtatam de throno non dejecit. 202. *ſeq.* Item Conſtantium. 204. Vid. *ib.* n. 1. Ejuſdem Eccleſiæ forma a Chriſto præſcripta eſt. 271. *ſeq.* Illius miniſtris divinitus data poteſtas gubernandorum ſacrorum eſt. 280. *ſeqq.* Reditus ab Epiſcopo diſpenſabantur 339 *ſeq.* Ejuſdem gubernandæ ratio Monarchica eſt. 149.

Eccleſiaſticorum nomen quibus tributum eſt. 4. *ſeq.* Poteſtas. 24. *ſeq.* Vide *Poteſtas*.

Epheſus Aſiæ metropolis. 338.

S. Epiphanius explicat locum Apoſtoli Pauli, in quo ſolum Epiſcopos & Diaconos nominat, prætermiſſis Presbyteris. 346. Marcionem Eccleſiæ communione privatum ſcribit. 432.

Epiſcopalium Anglorum opinio de poteſtate Epiſcoporum. 77. *in notis*. Item de illorum præſtantia ſupra Presbyteros. 314. n. 1.

Epiſcopatus dictus interdum eſt Apoſtolatus 285 Principatus, & Principatus Eccleſiæ. 292. Sacerdotium. 300.

Epiſcopi nomen quid ſignificet? n. 307. Quamobrem hoc nomen, miſſis ceteris, Antiſtitibus Eccleſiarum hæſerit. 308. Vid. & p. 554. Primæ ſedis Epiſcopus apud Afros. 551. Varia illorum nomina, & honorum tituli. 284. *ſeq.* Appellati fuerunt Apoſtoli. *ib.* Apoſtolorum ſucceſſores, & filii. 286. Illorum cathedræ interdum Sedes Apoſtolicæ dictæ ſunt. 286. *ſeq.* Iidem vocati viri Apoſtolici. 289. Item Hierarchæ, Principes, Principes populi, Principes Eccleſiæ 290. Vide etiam p. 276 Præfecti, præpoſiti 292. Præſidentes 293 Antiſtites. 294. Principes ſacerdotum. 295 Summi ſacerdotes *ib.* Pontifices. 296. Papæ, & patres. 297. Patres patrum 299. Judices. 300 Reverendiſſimi, ſanctiſſimi &c 301 Honorabiles devotiſſimi &c 302 Patriarchæ 303. Vicarii Chriſti 304. Angeli Eccleſiæ 305 Paſtores, & præſules. 306 Quibus nominibus vocarint alios Epiſcopos 309.

Epiſcopi quibus honorum ſignificationibus a Chriſtianis colerentur? 541 *ſeq.* Cum benedictionem darent, caput Chriſtiani inclinabant *ib.* Illorum manus exoſculabantur 542. Eiſdem acclamabant *Ad multos annos* 543. Hoſanna item canebant, 543 *ſeq.* Eorum corona, & ſacrum

caput ſalutabant. 544. ſeq. Iidem Epiſcopi cathedras diſtinctas in templis habebant. 545. Alii aliis juriſdictione præcellunt. 546. ſeq.

Epiſcoporum dignitas, & præſtantia. 312. Vocari ne ordo poſſit. ib. ſeq. Illorum gradum inſtitutum ab Apoſtolis Chriſti auctoritate aliqui pugnant. 314. Alii ab ipſis Apoſtolis, ita ut tolli poſſit. ib. Alii presbyterio ſuperiorem eſſe negant. 315. Chriſti inſtitutione invectum fuiſſe in Eccleſiam oſtenditur ex 1 Scripturis. 316 ſeqq. ex veteribus Eccleſiæ patribus. 322. ſeqq. ex patribus, qui quarto, & ſequentibus ſeculis floruerunt. 328. ſeqq. Item ex Actis Apoſtolorum 330. Salmaſii, & aliorum, qui negant, argumenta ſolvuntur. 331 ſeqq. Non iidem ac Presbyteri Epiſcopi erant, etſi Paulus Presbyteros eos appellarit. 334. ſeq. & 348. ſeq. In Aſia plures erant ætate Apoſtolorum. 335. Epiſcopi [illegible]tur. 337 ſeq. An doctorum, & paſtorum vocabulo eos Paulus deſignarit. 340. ſeq. Quam ob cauſſam idem Apoſtolus Epiſcopos ſolum, & Diaconos nominavit. 346. ſeqq. Aliud argumentum ex Diotrephe petitum ſolvitur. 349. ſeq. Item ex Clemente Romano. 355. ſeq. & 436. ex Ignatio martyre, cujus epiſtolas genuinas eſſe defenditur. 363. ſeqq. Oudini argumenta recenſentur, & refelluntur 377. ſeqq. Singulares Epiſcopi in Eccleſiis ætate Apoſtolorum fuerunt. 381. Alia argumenta ſolvuntur petita ex Polycarpo. 407. ſeq. ex Cypriano 408. & 432. ſeq. ex Hermæ paſtore. 411. ſeqq. ex Pio I. Pontif. M. 413 ex Juſtino mart. ib. ſeq. ex Papia. 415. ex Eccleſia Lugdunenſi, 416. ex Irenæo. 417. ex Victore Papa. ib. ſeq. ex Clemente Alexandrino. 418. ſeq ex Tertulliano 420. ſeq. ex Origene. 429 ſeq. ex Epiſtola Cleri Romani ad Carthaginienſes. 431 ſeq. ex Caldonio. 432. ex Firmiliano. 436. ex Pontio diacono. ib. ſeq. ex Euſebio Cæſarienſi, 438. ſeq. ex Hilario Pictavienſi. 442. ex Hilario diacono. 443. ſeq. ex facto Thebutis, ac Valentini. 456. ſeq. ex Papæ vocabulo 457. ex canonibus aliquorum conciliorum. ib. ſeq. ex antiquitate ordinationis. 459. ſeq. ex auctore quæſtionum in vetus, & novum Teſtamentum. 464 ſeq. ex Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Nyſſeno &c. 471. Vid. ib. n. 1. ex Hieronymo. 473 ſeqq. ex conſuetudine Eccleſiæ Alexandrinæ. 482. n. 2. 504. ſeq. ex Joh. Chryſoſtomo. 496. ſeq. ex Theodorito. 498. ex Primaſio. ib. ex Sedulio. ibid. ex Gilda. 499. ex Iſidoro Hiſpalenſi, & Hiſpalen. Concilio. 500. ſeq. ex Beda, Aquiſgranen. concilio, Amalario, Halmone, Rabano, Hincmaro Remenſi, & Remigio. 502. ſeq. ex Eutychio Alexandrino. 504. ſeq. Eoſdem Epiſcopos ſuperiores Presbyteris eſſe

eſſe demonſtratur iterum ex Ignatio martyre. 517. ex Irenæo. 519. ex catalogis. 520. ſeqq.

Epiſcoporum officia, ut ſunt Preſbyteris ſuperiores. 527. Quidquid ad ſe pertinebat, idem ſine Preſbyterorum voluntate gerebant; ſecus vero Preſbyteri, & alii inferiores miniſtri. 529. ſeq. Quas ſibi functiones illi ſibi reſervatas eſſe volebant. 533. ſeq. Soli habent ordinandi poteſtatem. 537. Cogere Preſbyteros, Diaconos &c. poſſunt, ut ſibi rationem reddant. ib. ſeq. Suſcipere Preſbyterum alterius diœceſeos, Eccleſiæ communione privatum non poterant. 538. Jejunia quædam indicere ad eos ſpectabat. 539. Item diſpenſare Eccleſiæ reditus. ib. ſeq. Regendæ Eccleſiæ data illis poteſtas fuit. 143. ſeq. Vid. & p. 75. n. 2. A Deo in illos ea poteſtas permanavit. 261. ſeq. Illorum ordo. 283.

Epiſcopus quo ſenſu ſit Conſtantinus appellatus ab Euſebio. 114.

Epiſtolæ formatæ, & communicatoriæ ab Epiſcopis concedebantur. 535.

Euſebius quo ſenſu Epiſcopum Conſtantinum Imperatorem appellavit. 114. ſeq. Numerat Epiſtolas Ignatii martyris. 166. n. 2. & 169. n. 5. Epiſcopis non æquat Preſbyteros. 438. ſeq. Quos appellarit ductores. 441.

Eutychius quid de Epiſcoporum gradu ſcripſerit. 503. ſeqq.

Exarchi Patriarchæ poſt ſunt appellati. 554.

F

FAlcidius Diaconus reprehenſus eſt, quod Diaconos Preſbyteris æquaret 466 ſeq.

Fide conſtituti appellabantur qui ab Baptiſma acceſſerant. 12.

Fidelium claſſis 2. Qui præcipue eo vocabulo appellarentur. 4. ſeq.

Fides pro baptiſmo ſæpe a Patribus antiquis intelligebatur. 13. n. 2.

Filii Dei altiſſimi. & Chriſti vocabantur baptizati. 11.

Firmiliani ſententia de Epiſcoporum introductio divinitus. 327 ſeq. deque Epiſcoporum ſupra Preſbyteros excellentia. 416.

Formatæ epiſtolæ ab Epiſcopis concedebantur. 515.

Francis quomodo reſtitutum Imperium Occidentale ſit. 212. ſeq.

Fratres dicebantur Epiſcopi ab aliis Epiſcopis. 102. Eodem nomine appellabantur baptiſmo initiati. 11.

Fridericus I. Imp. a Romano Pontifice denunciatus indignus imperio eſt. 245.

Fridericus II. Imp. Innocentii IV. Pont. Max. auctoritate in Synodo Lugdunenſi regno privatus eſt. 247. ſeqq. Vid. & p. 253.

G

GAjo Diddenſi Preſbytero ſacris interdictum eſt 434.

Galli negant jus ullum Pontifici Maximo in temporalia Regum eſſe. 158. ſeqq. Non omnes independentiam Regis a Papa defendunt. 254. n. 1.

Gelaſii Pontif. canon de origine laicæ poteſtatis; an ſcilicet immedia-

mediate profecta a Deo ſit. 63.
Gildas Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores non negat. 499.
Gratianus Imp. ſolum exequutor fuit ſanctionum Eccleſiaſticarum. 132.
S. Gregorius Magnus legi a Mauritio Imp. latæ paruit, quod turbas concitare nollet. 125. ſeq. Vid. ib. n. 1.
Gregorius II Pontifex Max. parte Imperii Leonem Iſauricum mulctavit. 208. ſeq. Quæ hujus privationis fuerit cauſſa. 211. ſeqq. Eo Pontifice Romani in libertatem fuerunt adducti. 219. ſeqq.
Gregorius VII Pont Max. non fuit primus, qui in Reges animadverteret. 209. ſeqq. Vide & p. 242. ſeq.
S. Gregorius Nazianzenus non docet, Presbyteros Epiſcopis pares eſſe. 472 in not.
S. Gregorius Nyſſenus non æquat Epiſcopos Presbyteris. 472. in not.
Grotii opinio de poteſtate Principum laico[redacted]refertur. 75. ſeq. n. 2.

H

HAdrianus quem appellarit nomine Patriarchæ. 550. ſeq.
Hæreticorum reconciliatio ad Epiſcopos pertinebat. 514.
Haimo non docet Presbyteros æquales Epiſcopis eſſe. 503.
Hebræorum Reges plura de religione ſanxerunt quidem; ſed argumento non eſt, licere id etiam Regibus Chriſtianis. 139. ſeq.
Hegumenorum claſſis. 2.
Hennigeſii opinio de laicis non excluſis ab adminiſtratione rerum Eccleſiaſticarum refellitur 148. ſeq. n. 4.
Henricus Navarrorum Rex a Sixto V. P. M. regno privatur. 256.
Henricus VII. Imp. non fuit primus, qui deturbatus de regno Pontificis Maximi auctoritate eſt. 209. ſeqq. 242. ſeqq Vide p. 249. n. 2.
Hermæ paſtor quid de Epiſcoporum ſupra Presbyteros præſtantia ſcripſerit. 411. ſeqq.
Hierarchæ qui fuerint appellati. 276. Epiſcopi quandoque. 290.
Hierarchiæ Eccleſiaſticæ nomine forma ſeu ratio Chriſtianæ Religionis intelligitur. 274. Atque eo nomine hanc appellari nihil impedit. ib. ſeqq. Hierarchia quid ſit, & quid ſignificet. 278. ſeqq. Illius finis & inſtrumenta ib. & p. 281. Ordines. 283 ſeqq.
S. Hieronymus ſcribit plures fuiſſe in Aſia Epiſcopos ætate Apoſtolorum. 435. Illius doctrina de Epiſcopis, qui ſuperiores Presbyteris ſint, proponitur. 473. ſeqq. Aerio non conſentit. 479. ſeq.
Hilarius Diaconus Presbyteros æquales Epiſcopis omnino eſſe non tradidit. 443. ſeqq. An hæreticus fuerit. 448. ſeq. Impoſitione manuum ad officia Eccleſiaſtica obeunda opus non fuiſſe Apoſtolorum tempore nuſquam ſcripſit 454. ſeq. Forte auctor fuit quæſtionum in vetus & novum Teſtamentum. 464.
Hilarius Pictavienſis non æquat Presbyteros Epiſcopis. 442.
Hinc-

Hincmarus Remenſis non tradit pares Epiſcopis eſſe Presbyteros. 101.

Hiſpalenſe Concilium non æquavit Presbyteros Epiſcopis. 101. ſeq.

Honorabiles appellabantur Epiſcopi. 102.

Honorius Imperator in rebus Eccleſiaſticis nullam ſibi vindicavit poteſtatem. 96.

Hornii opinio, quod nulla cauſſa humana ſit, quæ producere ſupremam majeſtatem poſſit, refellitur. 67. n. 1.

Hoſanna cani ſolitum Epiſcopis a Chriſtianis. 545.

Hugo Victorinus non negavit Pontifici Maximo poteſtatem declarandi principes indignos imperio eſſe. 252.

IDiotæ appellabantur Chriſtiani laici. 7.

S. Ignatius Martyr docet, divina voluntate introductum eſſe Epiſcopatum. 21. n. 2. Vide & p. 222. Illius Epiſtolæ genuinæ ne fuerint, quatuor inter ſe diſſidentes ſententiæ. 365. n. 4. Genuinas eſſe oſtenditur. 365. ſeq. In his nihil commemorat, quod ad ſequentem ætatem pertineat. 369. ſeq. Neque hæreſes in illis continentur. 373. Item neque ulla irreverentia erga Biblia. ib. ſeq. Neque error circa numerum martyrum. 374. Neque Ignatius peccavit, quod Romanos hortatus ſit, ne impedirent, quo minus beſtiis frueretur. ib. & ſeq. n. 1. Neque alia falſa, & inepta ſcripſit. ib. ſeq. Ejuſdem martyris doctrina de Epiſcopis, & Presbyteris proponitur. 376 & 317. ſeq. Contraria Oudini argumenta recenſentur, & refelluntur. 377. ſeq. Quam ob cauſſam Ignatius Epiſcoporum, & Presbyterorum, & Diaconorum gradus celebravit. 381. n. 1. Tradit matrimonia ſine Epiſcopi ſententia celebranda non eſſe. ib. Nullam Saturnini hæretici mentionem facit. 384. Item nec Theodoti. 387. Neque etiam Valentini erroris de Sige. 388. ſeq. Neque Cataphrygarum, & Novatianorum. 391. Non ſcribit, in omni epiſtola a Paulo commemorari Epheſios. 393. An Chriſtum viderit. ib. ſeq. Quid de Stella Magis oſtenſa cenſuerit. ib. Nihil minus modeſte actum ab eodem Ignatio eſt. 394. ſeq. Arianiſmo idem non ſtuduit. 395. ſeq. De illius oratione, & ſtilo. 396. deque illis verbis: *Frumentum Chriſti ſum &c.* ib. ſeq. De inſcriptionibus Epiſtolarum. 399. Et quod Polycarpum appellarit Epiſcopum Smyrnæorum. 400. Pugnantia locutus non eſt. 401. Revera functus Martyrio eſt. 402. ſeq.

Illuminatorum vocabulum quibus tributum ſit? 7. ſeq.

Imperator quemadmodum *ſecundus a Deo* dicatur ab Optato Milevitano. 105. Eandem obtinet auctoritatem ſive Chriſtianus, ſive Gentilis. 106. Quo ſenſu dictus aliquando ſit Epiſcopus. 214. ſeq. Item ſacerdos, Pontifex &c. 120. ſeq. Ab eo propoſitas

ſita non fuit fidei regula ad credendum, neque aliud quidpiam, quod ad Eccleſiaſticam poteſtatem pertineret. 122. *ſeq.* Si quid contra moliebatur Patres ei reſiſtebant. 124. *ſeq.* Vicarius Dei in civitate, non in Eccleſia eſt. 136.

Imperium Occidentale Francis reſtituitur. 242. Vid. *ib.* n. 2.

Independentia Regis a Papa ab omnibus Galliæ ordinibus defenſa non eſt. 254.

Infidelitas quo modo dominium tollat. 203. n. 1.

Initiati, qui baptizati erant, vocabantur. 8. *ſeq.*

Innocentius III. P. M. de regno deturbavit Othonem IV., & Johannem *ſine terra*. 252. Illius decretum: Novit. 253.

Inſpectores appellati Epiſcopi. 294.

Interceſſores qui fuerint in Africa. 557.

Interventores qui appellarentur ab Afris. 557.

Johanna Albertina Navarrorum Regina a Pio IV. P. M. excommunicata ob hæreſim eſt. 256.

S. Johannes Chryſoſtomus tradit, Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. 496. *ſeq.*

Johannes *ſine terra* Angliæ Rex ab Inn. III. P. M. deturbatus de principatu fuit. 252.

Jovianus Imp. exequutor ſanctionum Eccleſiaſticarum fuit, non judex. 129. *ſeq.*

S. Irenæus an tradiderit, Magiſtratus originem profectam immediate a Deo eſſe. 61. *ſeqq.* Scribit divina voluntate conſtitutum fuiſſe Epiſcopatum. 322. n. 1. & 2. Epiſcopos fuiſſe interdum Presbyteros appellatos. 335. Meminit epiſtolarum Ignatii martyris. 366. Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores docet. 417. & 519. *ſeq.*

Iſidori Hiſpalenſis canon de principatu, quaſi profectus immediate a Deo ſit, explicatur. 64. Illius de Epiſcoporum præſtantia ſupra Presbyteros doctrina. 500.

Iſidorus Peluſiota non ſubdit Sacerdotium Imperio. 98.

Judicem eſſe Chriſtiano licet. 30. *ſeq.* 44. *ſeq.*

Judices Epiſcopi vocati. 300.

Julianus Apoſtata quam ob cauſſam ab Eccleſia deturbatus ex Imperio non eſt. 201. *ſeq.*

Ivo Carnutenſis non adverſatur Pontificis Max. auctoritati de dejiciendis de throno Regibus. 251.

Juriſdictio a poteſtate diſcrepat. 222.

Juſtinianus Imp. nihil novi de rebus Eccleſiaſticis ſanxit. 123. in notis.

S. Juſtinus Martyr jus in res ſacras Imperatori non tribuit. 153. docet divina voluntate introductum eſſe Epiſcopatum. 322. n. 2. Item Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. 414.

L.

Laici qui vocarentur. 4. *ſeq.* Varia illis tributa ſunt nomina. 6. *ſeq.* Laicorum nominis origo. 10. *ſeq.* Introductum non eſt, quod Eccleſiaſtici populum con-

contemnerent. *Ib.* Eorum poteſtas. 34. *ſeq.* Vide *poteſtas Laica*. Iidem, acta pœnitentia, fungi rurſum, quod ante obibant, munere non poterant. 187
Lamius Joh. laudatur 226. n. 1.
Lapſi. Vid. *Pœnitentia*.
Leges condere Chriſtiana religio poteſt. 28. *ſeq.* Leges novas de rebus Eccleſiaſticis Imperatores non ſanxerunt 122. n. 5.
Leo I. Pontifex Max. omnino non docet, civili ſubjectam eſſe Eccleſiaſticam poteſtatem. 110. *ſeq.*
Leo Iſauricus parte Imperii diminutus a Gregorio II. Pontifice Max. eſt 208. *ſeq.* Quænam hujus diminutionis fuerit cauſſa. 215. *ſeqq.* Quo anno edictum de tollendis ſacris Imaginibus propoſuit. 215. *ſeq.*
Leopardorum vocabulum. 371.
Litteræ communicatoriæ Chriſtianis, qui magiſtratus obeundi cauſſa in migrabant, dabantur. 44. & 535.
Lotharius in Concilio Compendienſi vocatus Imperator eſt. 191. *ſeq.*
Ludovici Bavari controverſia cum Romanis Pontificibus pertinet ad illuſtrandam eorumdem Pontificum in Regum temporalia poteſtatem. 256.
S. Ludovicus Francorum Rex an Fridericum II. de throno deturbatum appellarit Imperatorem; adverſatuſque Romani Pontificis ea re auctoritati fuerit. 251.
Ludovicus Pius Imperator Ebbonis Remenſis Archiep. opera exturbatus de Regno eſt. 188. *ſeq.* Argumentum ex hac hiſtoria petitur ad probandam Pontificis Max. in Regum temporalia poteſtatem. *ib. ſeq.* Boſſuetii contrarias animadverſiones ſolvuntur. 191. *ſeq.* Injuſte fuiſſe exturbatum aliqui putant. 189. *ſeq.* n. 2.
Lugdunenſis Eccleſiæ epiſtola confirmat, Epiſcopos antecellere Presbyteris 416
Lutherani contumelioſi in Imperatores. 108. *ſeq.*
Lutheri de Epiſcopatu error. 315. *in not.*

M

Magiſtratu fungi Chriſtiani poſſunt. 44. *ſeq.* Patrum hac de re teſtimonia, quæ pugnare videntur, componuntur 47. *ſeq.* Tertulliani loca copioſe explicantur. 51. *ſeq.* Auctores, qui de hoc argumento ſcripſerunt, nonnulli recenſentur 36. n. 1.
Majorum domus apud Gallos potentia. 231. *ſeq.*
Manus Epiſcoporum exoſculabantur Chriſtiani 142.
Marcianus Imp. an & quo ſenſu dictus Sacerdos ſit. 120. Legem abrogavit, quæ contraria Eccleſiæ erat 133.
Marcion non fuit primus, qui vetus Teſtamentum averſaretur. 391. Prohibitus Eccleſiæ communione eſt. 421.
Matrimonia, Ignatio teſte, ſine Epiſcopi ſententia celebranda non ſunt. 383
Metropolitæ qui fuerint. 555. Aliqui voce tantum ita vocabantur. 556.
Militiam Chriſtianis exercere licet. 36. *ſeq.*

36.*ſeq.* Tertullianus quid de hac re ſenſerit. 39. *ſeq.* *n.* 6. Item Cyprianus, aliique, 41. *n.*1.
Monarchia quid ſit. 68.
Montaniſtæ homines habebant, quos Patriarchas appellabant. 552.
Mundanorum voce qui appellarentur? 5.

N

NAti Deo, qui ad baptiſmum acceſſerant, appellabantur. 9. *ſeq.*
Neophytorum nomen. 14.
Nicolai I. Pontif. Max. canon de principatu, quaſi a Deo immediate profectus ſit, explicatur. 64.
Nuncii qui appellabantur ab Judæis. 317. *n.* 3.

O

ONeſimus Epiſcopus Epheſiorum. 372.
Optatus Milevitanus non ſubdit poteſtatem Eccleſiaſticam civili. 101. *ſeqq.* Quo ſenſu dixerit Imperatorem *ſecundum a Deo* eſſe. 103. *ſeq.* Item Eccleſiam eſſe in Republica. 104.
Ordinandi poteſtas ſoli Epiſcopis tradita eſt. 517.
Ordinatio neceſſaria fuit, Hilario Diacono teſte, ad officia Eccleſiaſtica obeunda. 454. *ſeq.*
Ordines in Eccleſia ſeptem. 312. Aliqui duos eſſe, Presbyteratum, & Epiſcopatum, ſcribunt. *ibid.*
Origenes docuit, Epiſcopatum divinitus eſſe inſtitutum. 325. *ſeq.* Meminit epiſtolarum Ignatii Martyris. 367. Illius homiliæ in Lucam ex Græcis fuerunt Latinæ factæ. 405. Epiſcopos ſuperiores Presbyteris eſſe tradit. 429. *ſeq.* Dignus habitus Epiſcopatu eſt. 441.
Orſus F. Joſeph Aug. O. P. Magiſter S.P.A. laudatur. 209. *n.* 3. 215 *in not. ante* 1. *n.* 372. *n.* 1. 372. *n.* 1. 392. *& alibi*.
Otho IV. deturbatus ab Innocentio III. Pontif. Max. de regno eſt. 252.
Oudinus Caſimirus genuinas non eſſe Epiſtolas Ignatii martyris cenſet. 377. Illius argumenta proponuntur, & refelluntur. *ib. ſeqq.*

P

PAlmas Amaſtrianorum Epiſcopus. 458.
Papa Epiſcopus quiſque olim appellabantur. 297. *ſeq.*
Papias Hierapolitanus Epiſcopos Presbyteros quam ob cauſſam appellavit. 415.
Pariſienſis Joh. Ord. Præd. numquam civili ſubdendam Eccleſiaſticam poteſtatem eſſe putavit, [illegible] ſententia de poteſtate Pontificis Max. in Regum temporalia exponitur. 173.
Paſtores Epiſcopi dicti ſunt. 306. Vide & p. 341. *ſeq.*
Pater, & Pater Patrum vocatus olim Epiſcopus. 298. *ſeq.*
Patres Imperatoribus, ſi quidpiam adverſus jura Eccleſiaſtica moliebantur, reſiſtebant. 124. *ſeq.* Quam ob cauſſam exturbandum ab Imperio Julianum Apoſtatam & dignitate privandos Præfectos non cenſuerunt. 202. *ſeq.*
Patriarchæ appellati Epiſcopi ſunt. 303. Hujus vocabuli uſus apud Ju-

Judæos. 317. n. 3. Ii qui ſint. 550. Hujus nominis origo. ib. Patriarcha qui appellatus ab Hadriano eſt, non erat Chriſtianus. ib. ſeq. Romanus Pontifex quinto ſeculo ſingulari ratione fuit vocatus Patriarcha. 552. Quibus nominibus Patriarchæ antea appellarentur. 554. ſeq.

Paulus Apoſtolus Presbyteros Epiſcopos appellavit. 334. Quos indicarit Paſtorum, & Doctorum vocabulo? 340. ſeq. Cum ad Corinthios ſcripſit ad omnes Chriſtianos ſcripſit. 356. n. 5.

Perfecti qui appellarentur? 10. ſeq.

Philippis an Macedoniæ Metropolis fuerit? 352. ſeq.

Philippus Francorum Rex a Benedicto XI. P. M. a cenſuris abſolvitur. 253.

Piiſſimi vocabantur Epiſcopi. 302.

Pipinus Gallorum Rex bis conſecratus, ſuffectuſque Childerico in regno fuit. 225. ſeq.

Pius I. non negat Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. 414.

Pius IV. P. M. quid egerit adverſus Johannam Albertinam Reginam Navarrorum. 256.

Plebejorum nomen quibus tributum ſit? 5.

Pœnitentiæ publicæ imponendæ diſciplina. 186. ſeqq. Lapſis pœnitentia concedebatur. 372. Vide etiam p. 391. ſeq. Illorum receptio Epiſcoporum propria erat. 514.

Polyarchiæ genera ſunt duo. 68. ſeq.

S. Polycarpus meminit epiſtolarum S. Ignatii mart. 366. Illum Ignatius hortatus eſt, ut Epiſcopum obſervaret. 400. Docuit Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. 407. ſeq.

Pontifex Maximus jus ne ullum habeat in temporalia Regum? 158. ſeqq. Gallorum negantium ſententia proponitur. ibid. ſeq. Item illorum argumenta proponuntur. 159. ſeqq. Argumenta petita ex S. Scripturis 160. ſeqq. Ex Patribus 165. ſeqq. Ex Synodis, & ex Romanis Pontificibus. 169. ſeqq. Joh. Pariſienſis Ord. Præd. de hac controverſia ſententia exponitur. 173. Præterea illorum, qui Reges Vicarios eſſe Pontificis Maximi defendunt, & rejicitur. 174. ſeqq. Idem Pontifex non eſt Dominus univerſi terrarum orbis. 175. ſeqq. Maximæ partis Catholicorum ſententia, quæ affirmat, Pontifici Max. jus eſſe declarandi ſolutos eſſe ſubditos jure jurandi religione, principemque imperio excidiſſe. 181. ſeqq. Probatur ex eo, quod Chriſtus Petro regendarum ovium poteſtatem fecit. 183. Ex veteri Eccleſiæ diſciplina. 185. ſeq. Ob quæ crimina dejici e regno reges poſſint. 195. Gallorum argumenta adverſus jus Papæ indirectum in Regum temporalia ſolvuntur. ibid. ſeqq. Ex S. Scriptura. 197. ſeq. Ex Patrum confeſſione. 202. Idem Pontifex quam ob cauſſam Julianum Apoſtatam, alioſque de throno non dejecit. ib. ſeq. Interdicere ſacris Regi Chriſtiano poteſt. 206.

206. Alia argumenta ex Synodis petita ſolvuntur. 244. ſeq. Ex Ivone, & S. Bernardo. 251. Ex Anſelmo Cantuarienſe, & Hugone Victorino &c. 252. ſeqq. An ei reſiſtere Laici Principes quandoque poſſint. 258. Vid. *Romanus Pontifex*

Pontifices, & Pontifices ſummi vocati Epiſcopi ſunt. 296. Nam etiam Maximi. ib. ſeq.

Pontius Diaconus non æquat Presbyteros Epiſcopis. 436 ſeqq.

Populares qui vocarentur? 5.

Poteſtas quid ſignificet? 24. Poteſtas *Laicorum*. 25 ſeq. An liceat Chriſtiano viro principatum in ſocietate obtinere. ibid. Variæ opiniones proponuntur, & refelluntur. ibid. ſeqq. Chriſtianorum religio conſiſtere cum ſtatu civili poteſt. 27. ſeq. Leges novas condere poteſt. 28. ſeq. De controverſiis cognoſcere. 30. ſeq. In judicium Chriſtiano accedere fas eſt. 32. Item judicem in criminalibus eſſe. 33. ſeq. Item bellum ſuſcipere. 36. ſeq. Magiſtratu fungi. 3[illegible] ſeq. Patrum teſtimonia, quæ pugnare, quod ad hanc rem attinet, videntur, componuntur. 47 ſeq. Tertulliani præſertim loca explicantur. 51 ſeq. Ejuſdem poteſtatis Laicæ origo. 56. ſeqq. Eorum, qui immediate a Deo eſſe profeſſam putant, argumenta deſcribuntur. ib. ſeq. Item illorum, qui negant 58. ſeq. Poteſtatum variæ genera. 68. ſeq. Princeps non poteſt contra religionem decernere &c. 71. ſeq. Neque illi ſubjecta poteſtas Eccleſiaſtica eſt. 88 ſeq. In res ſacras nullum jus habet. 148 ſeq. ib. n. 4. & 156. Reſiſtere Pontifici Maximo quandoque poteſt. 258.

Poteſtas Eccleſiaſtica. 24 In rebus, quæ omnino civiles ſunt, neque cum Evangelio pugnant, hortanti Principi aſſentiri debet. 75. ſeq. Illorum argumenta, qui ſubjectam illam civili eſſe arbitrantur 79. ſeq. Subjecta tamen nullo modo civili eſt. 88. Argumenta adverſariorum ſolvuntur. ib. ſeqq. Nulla conturbatio ex eo, quod ſubjecta civili non ſit, in Republica oritur. 90 ſeq. Auctores qui de eadem controverſia ſcripſerunt. 156. n. 1. Eccleſiaſtici quemadmod. legibus Principum non teneantur. 157. An Pontifex Max. jus obtineat in temporalia Regum? 158. ſeq. Vid. *Pontifex Maximus*. Neceſſe fuit viros inſtitui, qui poteſtatem in Eccleſia obtinerent. 259. ſeq. Ex Deo in illos hæc poteſtas permanavit. 261. ſeqq. Alia ordinis, alia juriſdictionis. ib. Non Eccleſiæ, id eſt toti communitati, ſed Epiſcopis, Preſbyteris &c. conceſſa eſt. 266. ſeq. Gubernandæ Eccleſiæ forma a Chriſto præſcripta eſt. 271 ſeq. Vide & p. 280. ſeqq. Poteſtates diverſæ Epiſcopi, Presbyteri, & & Diaconi. 282.

Præfecti dicti Epiſcopi ſunt. 292.

Præpoſiti appellati Epiſcopi. 292. De ea voce quid Dallæus ſenſerit. 371.

Præſidentes vocati Epiſcopi. 293.

Præ-

Præſules vocabantur Epiſcopi. 307.

Presbyteri aliquando appellati Epiſcopi 284. 334. *ſeq* & 348. *ſeq.* Quandoque Epiſcopi conſecrabantur, & Epiſcopi *patronum* dicebantur. 337. *ſeq.* Doctorum vocabulo fortè a Paulo indicati fuerunt. 341. *ſeqq.* Seniores dicebantur, quam ob cauſſam. 424. & *alibi*. An Antiquioribus Epiſcopatus deferretur. 457. *ſeqq.* Epiſcopis inferiores ſunt, divina inſtitutione. Vide *Epiſcoporum dignitas*. Nihil ſine voluntate Epiſcopi in ſuo munere fungendo gerebant. 529. *ſeq.* Conciones habere ſine illius voluntate non poterant. 531. *ſeq.* An ſignare baptizatos, & Spiritum S. dare poſſint. 536. Ordinandi carent poteſtate. 537. Reddere Epiſcopis ſuis rationem debent. *ib. ſeq.*

Primas univerſæ Eccleſiæ a Chriſto inſtitutus eſt. 546. *ſeq.* Is eſt Romanus Pontifex. 547.

Primaſius quid de Epiſcoporum ſupra Presbyteros præſtantia ſenſerit. 498. *ſeq.*

Primates qui dicerentur. 554.

Princeps contra religionem decernere quidquam non poteſt. 71. *ſeqq.* Fas illi non eſt de rebus ſacris proponere. 75. *ſeq.* Grotii, aliorumque hæreticorum variæ de hac re opiniones referuntur. *ibid. ſeq. in not.* Principi ſubjecta Eccleſiaſtica poteſtas non eſt. 88. *ſeq.* Quemadmodum dicatur *ſecundus a Deo*, Optati Milevit. ſententia. 103. Vicarius Dei in civitate, non in Eccleſia eſt. 136 Exemplo illi eſſe Reges Hebræorum, qui de religione ſanxerunt, non poſſunt. 139. *ſeq.* Excluditur ab adminiſtratione rerum Eccleſiaſticarum. 148. *ſeq.* Vid. *ib. n.* 4. Subjicitur ne Pontifici Max. in temporalibus. 158. *ſeqq.* Vid. *Pontifex Maximus*. Parendum, reddendaque, quæ illius ſunt, Principi eſſe Chriſtus præcepit; quod argumento non eſt, jus nullum Pontifici Max. eſſe in illius temporalia. 198. *ſeqq.*

Principatus dictus eſt quandoque Epiſcopatus. 292.

Principum vocabulum Epiſcopis tributum 276. & 291. & 295.

Privatorum vocabulum. 5. *ſeq.*

Procuratores Eccleſiæ qui dicebantur. 557.

Proteſtantium opiniones variæ de poteſtate Principum circa ſacra 71. *ſeq. in not.*

Pudentianus a Cuiculis. 450.

Q

Quæſtionum in vetus, & novum Teſtamentum auctor non æquat Epiſcopis Presbyteros. 464. *ſeq.* An Hilarius Diaconus, an Auguſtinus illarum auctor fuerit. *ibid. n.* 4.

R

Rabani ſententia de Epiſcoporum ſupra Presbyteros præſtantia. 503.

Regeneratorum nomen. 13.

Regum poteſtas. Vide *Poteſtas*. *Princeps*. *Pontifex Maximus*. *Imperator*.

Religioſiſſimi vocabantur Epiſcopi. 302.

Remi-

Remigius non ſcripſit æquales Epiſcopis eſſe Presbyteros. 503.

Renati qui vocarentur? 13.

Reverendiſſimi Epiſcopi appellati. 301.

Rigaltius vocem *Cleri* introductam fuiſſe ob ambitionem arbitratur, ſed refellitur. 18. n. 1. Vid. *p.* 21.

Romani, Gregorio II. Pontifice Max., in libertatem fuerunt adducti. 210. *ſeqq.* Illorum ſedes Apoſtolica præcipue dicta eſt. 286. *ſeqq.*

Romani Cleri doctrina de Epiſcopatu divinitus inſtituto. 326. deque præſtantia Epiſcoporum ſupra Presbyteros. 431. *ſeq.*

Romanus Pontifex eſt primas univerſæ Eccleſiæ. 547. Illius eſt de graviſſimis rebus judicare. 548. Eccleſiæ reſipiſcentes reſtituere. *ib.* In nocentes animadvertere. *ib.* Singulari ratione eſt appellatus Patriarcha. 552. Vid. *Pontifex Maximus.*

Rubeus Bernardus Ord. Præd. laudatur. 303. n. 3.

S

SAcerdos quo ſenſu fuerit Marcianus Imp. appellatus. 120.

Sacerdotes quam ob cauſſam Chriſtiani omnes appellati ab Tertulliano ſint. 424. *ſeq.* Sacerdotum Principes, & ſummi Sacerdotes vocati interdum ſunt Epiſcopi. 221.

Sacerdotium Epiſcopatus appellabatur. 300.

Salmaſii Claudii de Epiſcopatu opinio. 319. n. 2. Illius argumenta ſolvuntur. 331. *ſeqq.* Paganotia loquutus eſt. *ib.* n. 4.

Salomon quo anno regnare cœperit non conſtat. 394.

Sancti appellabantur qui fuerant baptizati. 11.

Sanctiſſimi, & Sanctitatis titulus Epiſcopis tribuebatur. 301.

Saturnini hæretici error de Chriſto, quod ſpeciem carnis habuerit. 384. Ante hunc hæreticum alii quoque in eum errorem inciderant. 385.

Secularium vocabulum. 5. *ſeq.*

Sedis Apoſtolicæ nomine quæ Epiſcoporum ſedes fuerint vocatæ. 286. *ſeqq.* Vid. *Cathedra.*

Sedulius quid de Epiſcoporum præſtantia ſcripſerit. 498.

Seldeni opinio, & argumenta de Presbyteris, qui pares Epiſcopis ſint, rejiciuntur. 504. *ſeq.*

Servorum Dei nomen baptizatis tributum. 11. *ſeq.*

Siges quid ſignificet? 370. De Sige hæreſes. *ibid.* & 386. *ſeq.*

Sixtus V. P. M. Henricum Navarrorum Regem regno privat 256.

Socrates non ſtatuit poteſtatem Eccleſiaſticam ſubjectam civili eſſe. 107.

Sortium uſu non eligebantur Clerici, & Epiſcopi. 16. *ſeq.*

Stella magis oſtenſa maximo ſplendore coruſcabat. 392.

Stephanus III. P. M. confugit ad Pipinum Gallorum regem. 223. n. 1.

Stephanus V. Pontifex Max. non adverſatur illis, qui affirmant, Pontifici Maximo jus eſſe dejiciendi de throno Reges. 240. *ſeq.*

Stichometriæ quis auctor ſit. 367. Non negat illius Auctor, Ignatium

ſium ſcripſiſſe Epiſtolas. 368.

Subditorum in principes officia. 43. ſeq.

Subjectio civium poteſtatibus ſublimioribus. 92. ſeq.

Summæ poteſtati Eccleſiaſticæ poteſtas non eſt ſubjecta. Ejus vocis *ſummæ* explicatio. 88. ſeq.

Syneſius Ptolemaidenſis non æquales facit Epiſcopis Presbyteros. 472. *in not.*

T

Tertulliani loca, in quibus affirmare videtur, fas non eſſe Chriſtiano viro adminiſtrare Rempublicam, explicantur. 51. *ſeq.* Item quæ pertinent ad militiam. 39. *ſeq not.* 3. Item ad originem poteſtatis laicæ, an profecta immediate a Deo ſit. 62. *ſeq.* Non confert auctoritatem Eccleſiæ cum poteſtate Imperatorum 99 *ſeqq.* Docet Epiſcopatum divinitus eſſe inſtitutum. 323. *ſeq.* Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. 420. *ſeq.* Quam ob cauſſam Chriſtianos omnes Sacerdotes eſſe [illegible]

Thebutes expetivit Epiſcopatum. 457.

Theodoretus ſcribit, Apoſtolos eoſdem fuiſſe, quos nunc Epiſcopos vocamus. 284. n. 1. 337. Epiſcopos Presbyteris antecellere ſtaruit. 498.

Theodoſius Imp. quam ſibi in rebus Eccleſiaſticis uſurpaverit poteſtatem. 96. *ſeq.* Epiſcopis honoris cauſſa conceſſit, ut de controverſiis diſcernerent. 179.

Theodoti error de Chriſto, quod fuerit nudus homo. 387. *ſeq.*

Theophanes, antequam Michael Balbus Imperator eſſet, Chronographiam ſcripſit. 217. Inimicus Nicolai I. Pontificis Max. & Latinorum non fuit. *ibid. ſeq.*

Theophilus Antiochenus meminit Epiſtolarum Ignatii martyris. 366.

S. Thomas Aquinas non ſubdit ſacerdotium Imperio. 20. Non tribuit Pontifici Maximo dominium directum in res temporales, ſed indirectum. 180. Subjectos eſſe in nova lege ſacerdotio Reges ſcribit. 197. Illius ratio de proceſſione Spiritus Sancti. 249.

Throni appellabantur Cathedræ Epiſcoporum. 545.

Timotheæ martyris inſcriptio. 12. *in not.*

V

Valens Imp. injuſte ſibi Imperium in Antiſtites Eccleſiarum vindicavit. 131. *ſeq.*

Valentinianus I. Imp. contrarius poteſtati Eccleſiaſticæ non fuit. 131.

Valentinianus II. [illegible] fuit auctor, ſed exequutor ſanctionum Eccleſiaſticarum. 132.

Valentinianus III. Imp. reprehenſus a Rom. Pontifice eſt. 133.

Valentini de ortu Verbi error. 370. *ſeq.* 388. *ſeq.* Is expetivit Epiſcopatum. 457.

Vamba Gothorum in Hiſpania Rex antequam pœnitentium habitum ſumat, regnum Concilii Toletani juſſu filio concedit. 187.

Venerabilitatis titulus Epiſcopis tributus. 301.

Vicarii

Vicarii Chriſti vocabantur Epiſcopi. 304. Item Presbyteri. 470.

Vicarius Dei Imperator non in Eccleſia, ſed in civitate eſt. 136.

Victor Papa qua ratione Epiſcopos appellat Presbyteros. 417. ſeq.

Victoria Franciſcus Ord. Præd. nullo modo ſubdit civili Eccleſiaſticam poteſtatem. 114.

Virginum conſecratio Epiſcopis erat reſervata. 133. ſeq.

Walchii argumenta contra Epiſcoporum jure divino inſtitutionem refellantur. 331. ſeqq. Illius errores de Epiſcopis recenſentur. 333.

Wilchoſi Joh. de Epiſcopatu errores. 311. in not.

Z

Zacharias Pontifex Maximus de principatu dejecit Childericum Gallorum Regem. 224. ſeq. Non appellavit Regem Carolum Martellum. 229.

F I N I S.

ERRATA	CORRIGE
Pag. 2 l. 5 Capus I.	Libri IV. Pars I. De Perſonis, dignitatibuſque Sacris. Caput I. &c.
8 l. 8 Græcis	Græcis
24 l. 20 vel	vel a Judaiſmo, vel
42 l. 10 in not. ſum me	ſub me
67 l. 2 n. 1. diſputant	diſputant
69 l. 12 arbitro	arbitrio
71 l. 11 Eccleſiaſticam	[illegible]
72 l. 18 pariſi	[illegible]
ibid. l. 22 Deo nec	Deo nec poſſes
[illegible]	Conſtantio
168 l. 5 in not. pag. 157.	pag. 337.
208 l. 1 n. 1. ſupparet	ſupparet
213 l. 19 agenti	agentis
ibid. l. 20 viro & ſeni, & perito	viri & ſenis, & periti
261 l. 4 feliciterque	feliciterenque
265 l. 14 permanere !	permanere (1) ?
ibid. l. 15 ceterique (a) Patres	ceterique Patres
289 l. 7 n. 1. aſſentiremur	aſſentiremur
325 lin. n. 1. Tu eſt	Tu es
335 l. 5 n. 1. vocabuntur	vocabantur
387 in not. l. 15. argumento	dele
394 l. 18 ad	ab
419 l. 18 jure	jure inſtitutum

Mirari Lector non debet, ſi ω græcum aut ſine accentu circumflexo, aut ſine ι ſuppoſito in dativis caſibus græcorum nominum videris. In Typographia characteres græci iis formis carebant, quæ accentum circumflexum, & ι ſuppoſitum exprimerent. Cetera, quæ aut minoris momenti ſunt, aut noſtram fortaſſe diligentiam fugerunt, ipſe per ſe Lector deprehendes, & corriges.

Digitized by Google

Digitized by Google

005668678
Digitized by Google

Digitized by Google